

de MENS B

Dr. A.H.G. Schaars

Staring Instituut

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten

WALD

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN
WALD
DE MENS - B

GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Woordenboek

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse dialecten :
WALD / onder auspiciën van de WALD-commissie: Jo Daan
... [et al.]. - Doetinchem : Stichting Staring Instituut/
Mr. H.J. Steenbergenstichting. - Ill.
3: De mens - B / A.H.G. Schaars.
Met reg.
ISBN 90-73667-26-7
NUGI 941
Trefw.: Gelderse dialecten ; woordenboeken.

Druk: Drukkerij Zeegers B.V., Doesburg
Lay-out: W.van Keulen
Tekstverwerking: G.J.Agelink, L.Strijker - Klaij
Correctie: B.Bloch - van Rhijn, L.Strijker - Klaij
Kaartjes: Th.A.Strijker

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN
WALD
DE MENS - B

Dr. A.H.G. Schaars

Financiële steun van 't Gemeentespaarbankfonds/VSB Bank Doetinchem N.V.
hef ter too bie-edragen dat disse uitgave tut stand kommen kon

't WALD kump uut onder toezicht van de WALD-commissie;
doorin zit:
dr J.B. Berns, mw dr Jo Daan, drs S. Grit, W. van Keulen,
H.G. Lettink, G.M. Rabeling, dr A.H.G. Schaars

eerder uut-ekommen:

Schaars, A.H.G. 卍 De mens en zien huus
Doetinchem - Staring Instituut - 1984

Schaars, A.H.G. 卍 De mens en de weerld - A
Doetinchem - Staring Instituut - 1987

Schaars, A.H.G. 卍 De mens en de weerld - B
Doetinchem - Staring Instituut - 1989

Schaars, A.H.G. 卍 De mens - A
Doetinchem - Staring Instituut - 1993

INLEIDING

Ok 't tweede deel van 't hoofddeel "De mens" gif de woordenschat dee verband holdt met lichameleke aspecten van den mens. De volgende onderwerpen komt doorbie an de orde: etten en drinken en klere.

De opzet en inrichting van dit deel slut himmaol an bie de veurege veer delen. 'n Nederlands talege verantwoording steet in De mens en zien huus (blz. VII - XVI); 'n verantwoording in streektaal steet in De mens en de weerd-A (blz. V - XI). Korte aanvullingen doorop bunt te vinden in De mens en de weerd-B (blz. V) en in De mens - A (blz. V).

Zonder de hulpe van völle mensen was ok dit deel der nooit in disse vorm ekommen. Leerlingen van drie basisscholen hebt enthousiast tekeningen emaaft onder leiding van eur docenten de dames D.Odink-Hietbrink en F.Solleveld en de heren C.Bruinink, M.van den Hoven, G.Roelofs en W.Seegers. 't Kleuren van de tekeningetjes op 't umslag is edaone deur C.Schaars-Kolk. Veurdats 't book edrukt is, hef mw.J. van Prooije-Nijenhuis uut Loorne alles kritisch deur- elaezen. 't Deel aover klere is ok nog onder de deskundege ogen van den heer W.Harms uut Renkum ewes. In samenwerking met 'm bunt ok de onderschriften bie de foto's in dat deel emaaft. Met völle precisie hebt den heer G.J.Agelink en mw.L.Strijker-Klaj 't manuscript in den computer in-ebracht.

Baovendien hef mw.L.Strijker-Klaj in samenwerking met mw. B.Bloch-van Rhijn de correctie edaone. Den heer T.Strijker hef de kaartjes op de computer etekend. Net zo as de veurege kere hef den heer W.van Keulen weer veur de lay-out ezorgd en hef Drukkerij Zeegers met völle gevoel veur timing 't book edrukt.

Wie bunt natuurlek weer neet allene heel dankboor veur al dit wark, maor ok veur de biedragen dee de metwarkers van 't WALD —van wee de namen hierachter volgt— egeven hebt.

Deutekem, oktober 1996

A.H.G.Schaars

VANAF 1993 WARKT MET/HEBT MET-EWARKT AN 'T WALD:

AALTEN C.A.T.Aversteeg H.ter Beest J.W.Geesink D.W.Geesink-Wisselink A.Hoiting-Lensink J.G.H.Huls J.Ligterink J.ter Linde-Duenk W.J.Obbink-Korten B.J.Wassink	DIDAM W.J.Elfrink M.A.Elfrink-Sanders J.A.F.Horsting M.H.W.Horsting-Baars DINXPERLO J.Bruggink-te Kieft Mw. L.Jansen W.G.Jansen DOESBURG J.C.ten Katen DOETINCHEM G.J.Agelink B.W.Eskes D.J.Roenhorst G.Roenhorst-Jansen DREMPT G.B.Hendriksen L.Hendriksen-Luimes G.J.Hendriksen H.J.Hendriksen-Lenselink EEFDE B.Ebbink J.Ebbink-Pardijs H.J.Jansen op de Haar A.Klein Hulze J.Nijenhuis J.Regelink R.H.Weenk EIBERGEN H.W.J.Harbers A.W.A.Harbers-Gunnewijk M.Hulshof-Nieuwenhuis B.J.A.Luttikhuis A.C.Luttikhuis-Kotte T.Stam-Bartelink B.G.A.Week	GELSELAAR J.H.H.Voortman G.H.Voortman-Voortman GENDRINGEN E.Rosier H.Tekaat GIESBEEK J.P.Senhorst M.G.J.Senhorst-van den Boom GORSSEL J.G.Boschloo D.Boschloo-Boschloo J.H.Goorman A.Hoetink-Braakhekke H.Kleinwolt L.Kreeftenberg K.W.Makkink J.G.Makkink-Stenvert E.de Ruiters-Woertman E.Stormink R.Stormink-Hissink GROENLO Mw. H.Groot Bruinderink W.Lansink W.J.G.Roerdink M.Wijnen-Oosterholt GROESSEN J.Boss L.J.A.Evers H.J.Wiggers J.te Witt HAARLO G.J.Havikhorst J.Havikhorst D.F.Havikhorst-Brinkerhof HARFSEN K.A.Kloppers G.J.Koeslag J.Koeslag-Brummelman Joh.Lamberts H.Lamberts-Altena
ALMEN A.Blikman B.A.Braakman R.Boschloo E.W.Kroeze-Boschloo ANGERLO H.Heijting M.Heijting-Jansen C.J.Pennekamp BAAK H.Harmsen-Arfman H.G.Koekkoek J.C.M.Koekkoek-Geurts BELTRUM A.W.M.Gebbink-Zemann J.te Vogt BORCULO R.Berenpas-Slagter R.van Donkelaar- Rhebergen S.O.van Drooge-Stoffel H.Hesselink W.J.Klein Hazebroek M.Nijland-Hofstede B.Rhebergen A.H.G.Schaars A.J.Weenk BREDEVOORT Mw. F.A.B.Beckers Mw. M.A.P.Beckers H.C.Daniels		

J.Pasman

'S-HEERENBERG

B.Mensing

HENGELO

G.J.Geurtsen

J.W.Smeitink

D.Smeitink-Walgemoet

B.Luesink

W.H.Luesink

G.Luesink-Dimmendaal

A.J.Teunissen

G.Teunissen-Lammers

HERWEN

H.Peters

A.Sloot

J.Sloot-Goris

T.H.Wijnker

P.Wijnker-Peters

KEPPEL

W.Greven-Wesselink

G.P.Vrieze

H.Vrieze-Kets

L.Vels-Wesselink

H.van Zadelhoff

A.van Zadelhoff-

Rekswinkel

LAREN

A.J.Bielderman

J.Braakman-Koeslag

G.Dijkerman-Dijkman

H.J.Dijkman

M.Greutink-Bielderman

LATHUM

H.W.Hupkes

J.K.Hupkes

W.G.Hupkes-Nusselder

LICHTENVOORDE

F.H.H.Arink

J.B.F.Boekelder

Fr.Bonnes

J.Buijnink

Pater Hegeman

Ant.Hulshof

H.J.A.Hulshof

H.Krabbenborg

Fr.Lageschaar

J.van der Mosselaar

M.Vos-Lueb

LOBITH

H.van Aalten

mw. A.Derksen

M.Puttman-de Haan

J.van de Weijer-Stoll

LOCHEM

B.J.Altena

H.J.ten Broeke

D.Hiddink-Dijkman

C.Puyman

MECGHELEN

W.J.Winands

NEEDE

Joh.G.Gakink

J.ten Have

G.H.ter Horst

H.Morssink

H.H.Varenhorst

J.G.Varenhorst-Haarman

PANNERDEN

T.Bekker-Kummeling

M.Leenders-Hendriks

R.Loef-Hendriks

G.Roelofs

J.Willemsen

REKKEN

J.ten Bergen

A.Kerkemeijer

M.Kerkemeijer-Lubbers

A.Mellink

G.J.J.te Nijenhuis

J.G.Tenkink

RUURLO

J.W.Arffman

J.Arffman-Bannink

W.Bluemers

J.Bruigom

W.Bruigom-Breman

Mw. J.Daan

E.Dijkman

H.Dijkman-Bluemink

C.Kamperman-Hulshof

SILVOLDE

F.Alofs

H.J.J.Bongers

Th.G.Colenbrander

G.J.H.Doorink

H.Veldhorst

STOKKUM

H.Harmsen

TOLDIJK

J.H.Bouwman-Walgemoet

VARSSEVELD

A.Colenbrander

H.Gesink

H.Th.Wisman

VOORST

H.J.Lieftink

VORDEN

B.Bargeman

H.C.Kettelerij

D.J.A.Klein Geltink

J.Klein Geltink

mw. G.P.Klein Geltink

H.Rossel

G.Rossel-Klein Geltink

WARNSVELD

A.J.Kuiper

G.M.Kuiper-Nossent

WEHL

W.Bannink

Mw. B.G.Bannink

M.Eijt-Schenning

J.A.Freriks

K.Freriks-Meijnen

WESTERVOORT

J.Boerboom

T.Brom

T.Koenen

Th. van der Linde-van

Wolfereen

I.Reijmer-Kampschreur

H.Volman-Krutwagen

WICHMOND

M.Dimmendaal-Denkers

R.G.Krijt

J.Lamers
H.Pardijs
D.Pardijs-van Zadelhoff
M.Pellenberg-Krijt
Mw.R.Zeevalkink

WINTERSWIJK
H.B.Beskers
W.Harmelink-Boers
L.H.te Hietbrink
G.J.H.Krosenbrink
H.A.Krosenbrink-Naves
J.van Prooije-Nijenhuis
B.W.Simmelink
D.W.Wilterdink
J.G.te Winkel-Heesen

ZEDDAM
Mw. A.Lukkezen
J.J.Lukkezen
A.Lukkezen-Ratering

ZELHEM
G.J.Duitshof-Berendsen
H.G.Eelderink-Nijenhuis
M.Masselink
J.H.G.Regelink-Lebbink

ZEVENAAR
Th.J.G.Goossen
E.F.M.Wellink-
Cramwinckel
H.G.Th.Wenting
Mw. H.E.M.Wenting

ZUTPHEN
G.J.Bierhof
J.H.Bierhof-Jebbink
G.J.Heuvel
G.Nekkers
J.Nekkers
G.J.Terink

ZWIEP
D.J.Dinkelman
G.Wegman-Reudink

BUTENGEBIED

BATHMEN
T.Nikkels
R.Stegink-Nikkels
M.Viswart-Höften

F.Volkers
J.te Winkel
W.van Ark

HAAKSBERGEN
B.E.Asbreuk

MARKELO
H.Onstenk
J.H.Sligman-Bussink

ANHOLT
E.Onstein

BOCHOLT
H.Schlatt

BORKEN
H.Weddeling

ELTEN
S.Alefsen

EMMERICH
H.Kolter

GESCHER
A.Remmelt

HEIDEN
W.Ross

KLEVE
G.van Benthum

RAESFELD
A.Friedrich
Joh. Böckenhoff-Bude

RAMSDORF
Mw. M.Nie-hues

RHEDE
H.Dückerhof
A.Enting

STADTLOHN
H.Demes

VREDEN
W.Elling
A.Terhürne

en völle anderen woor-
van ons de namen neet
bekend bunt

ANDER WARK IS NOG
EDAONE DEUR
G.J.Agelink
B.Bloch-van Rhijn
W.Harms
W.van Keulen
J. van Prooije-Nijenhuis
C.F.Schaars-Kolk
T.A.Strijker
L.Strijker-Klaij

DE TEKENINGEN BUNT
EMAAKT DEUR

R.-K. Basisschool De
Tragellijn in Lobith,
groepen 7b, 8a en 8b
o.l.v. mw. Frances
Solleveld en de heren
G.Roelofs en Wim
Seegers:
Patrick van den Berg
Suzanne Caerteling
Emmy Gerritzen
Suzanne de Goey
Bas Haafs
Chantal Jurrius
Manon Rutjes
Huso Salihovic
Rianne Schaffers
Jeroen van der Werff

R.-K Basisschool
Antonius in Lieveelde,
groepen 7 en 8 o.l.v. den
heer Marcel van den
Hoven:
Maïke Berentsen
Wout Dusseldorp
Lotte Krabbenborg
Erik Poelhuis
Johannes Weenink

O.B.S. de Branink in
Laren, groepen 7 en 8
o.l.v. mw. Dineke
Odink-Hietbrink en den
heer Casper Bruinink:
Rutger Addink

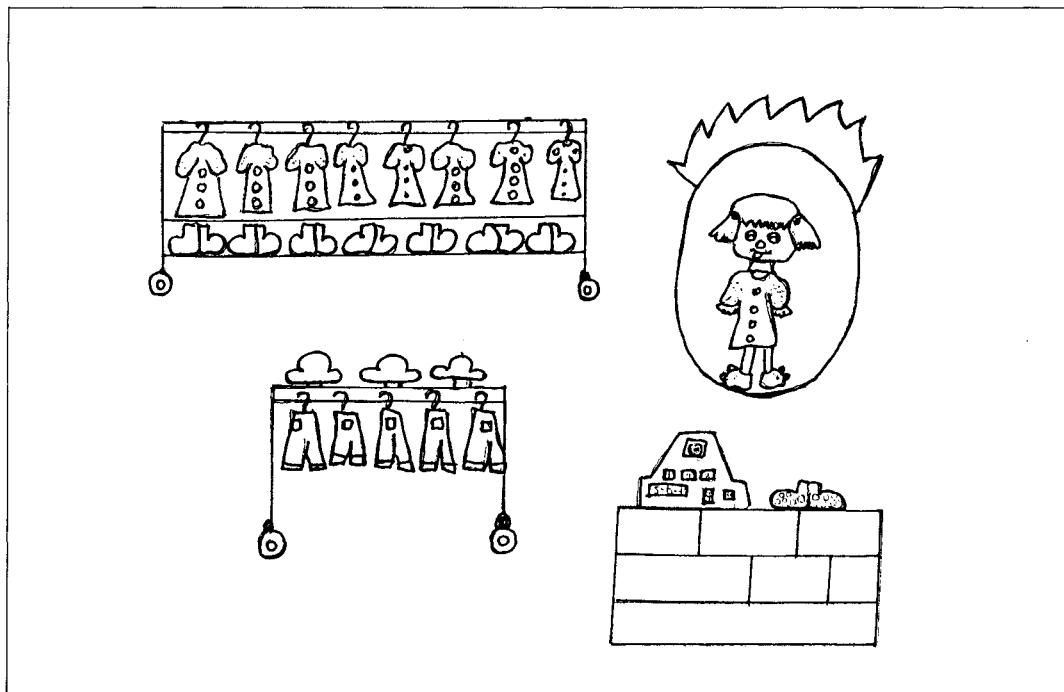
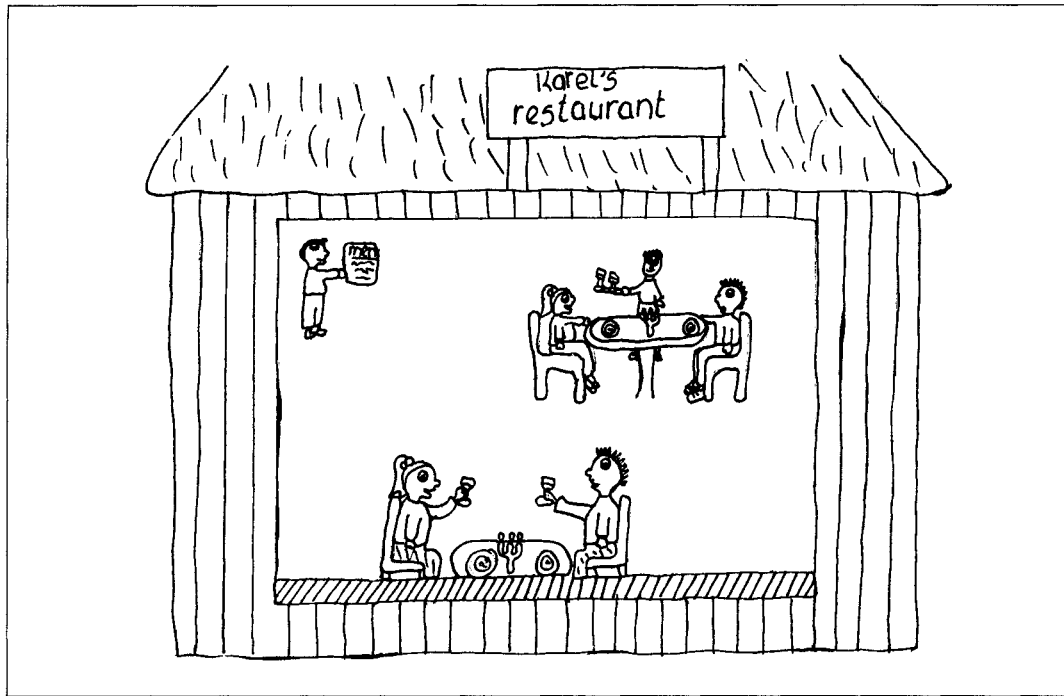
Rinske van den Bos
Hilde Dijkerman
Aukje Fleerkate
Geeke ten Have

Lotte Klijnstra
Ellen Krans
Marijke Memelink
Gerdien Scheggetman

Koen Schutte
Thijs Tettero
Ellen Witten

Verantwoording foto's:

- coll. Stichting Staring Instituut/Oudheidkundige Vereniging De Graafschap: blz. 446, 456a, 456b, 473, 480, 485
- Uitgeverij Gherre, Gaanderen: blz. 294 (aoever-enommen uut: Pot-deurmekare, oude Achterhoekse gerechten en eetgewoonten, Gaanderen 1988, blz. 47)
- Kleermakersgilde Groenlo (emaakt deur Jan Gal): blz. 434
- Dames F.A.B. en M.A.P. Beckers, Aalten: blz. 427

Etten, drinken en klere, zoas dat tegenswoordeg bie kinder laeft. Wat etten en drinken vroger beduudden köj vinden op de bladzieden 267-434, wat der vroger met klere an den hand was, steet op de bladzieden 435-516.

WAT 'N MENS NEUDEG HEF UM IN LAEVEN TE BLIEVEN

ETTEN EN DRINKEN

HOOFDSTUK 1 ETTEN

ETTEN

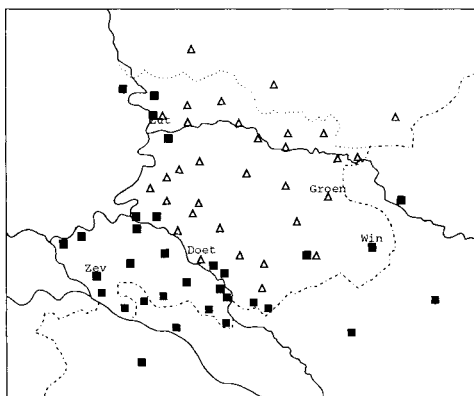
Net as in 't Standaardnederlands is der m.b.t. 01-03 gin onderscheid tussen 't warkwoord en 't zelfstandege naamwoord. De benamingen 04-09 bunt zelfstandege naamwoorden.

01 ETTEN: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 33] || Bat, Mar, Haak.

02 AETE(N): Gor, Eef, War, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Ulf, Sil, Gaa, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Zed, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 4] || Wilp, Vre, Bork, Rhe, Emm, Elt, Kle.

03 VRAETE: Zev, Pan.

04 ACHIELE: / Groen 1994 [Telge 9, 11].

Δ etten 01 ■ aete(n) 02

De Liem prôt aover aeten, den Acht aover etten. Toch bunt der ok door plaatsen (in 't zuudoosten en rond Zutphen) woor aeten ezegd wodt.

05 KOS: Nee, Eib, Lich, Vars, Sin, Gaa, Ste, Sto.

06 MAOL: Eef, Eib, Groen, Lich, Tol, Zev, Sto / Acht 1882 [Telge 2, 84], Eib 1980 [Telge 1, 50], Vars 1985 [Telge 6, 221].

07 VRETTEMAOL: / Eib 1980 [Telge 1, 94].

08 BEER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 72].

09 GERAK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 101].

Pan: Aete; ok wel: vraete, mar dah mochte wi-j niet zegge.

Bor: Wie et altied um twaalf uur.

Harf: Met de winterdag is wortelmank 'n bes etten.

Nee: Moos met worst is goeie kos.

Acht-Tw 1948: Hee hef zien gerak achter de kneupe [Wanink 1, 101].

Zev: Gaot gi-j 's efkes 'n lekker mäöltje klaor make.

Hen: 't Woord maoltied wordt wel gebruikt, maor niet in 't dageleks gebruik; dan he'j 't aover 't etten. [MAOLTIED].

Wich: 'n Maoltied is warm etten. [Ok: Nee].

Wesd: 'n Peerd mot iedere vier uur vretten umdat e 'n kleine mage hef; doorum atten de boeren ok iedere vier uur.

Groen 1994: 'n Mens hef achiele neudeg um te können laeven. Wi-j waren weer te late; der was noppes te achielen. Veurda'k voort weer begin, gao'k eerst bikken. Gin skrappe te makken hemm [Telge 9, 11, 19, 76]. [ACHIELEN; BIKKEN; MAKKEN].

Acht-Tw 1948: ACHELN, ACHIELEN "eten" [Wanink 1, 65].

Eib veur 1973: ZIEN GARAK KRIEGEN "zijn natje en droogje krijgen" [H. Odink 3, 70].

Pan 1988: "Wat aete wi-j vandaag, moed?". Antwoorde: "Spring um den haerd". "Frikandelle uut den toet". "Haonesoep met suker-ruve". "Taeje titjes" [Telge 7, 10, 138].

"Moed, wat kriege wi-j vandaag?" [Telge 7, 74]. [KRIEGE].

Acht-Tw 1948: An de knap waenn "aan het eten zijn" [Wanink 1, 125]. [KNAP].

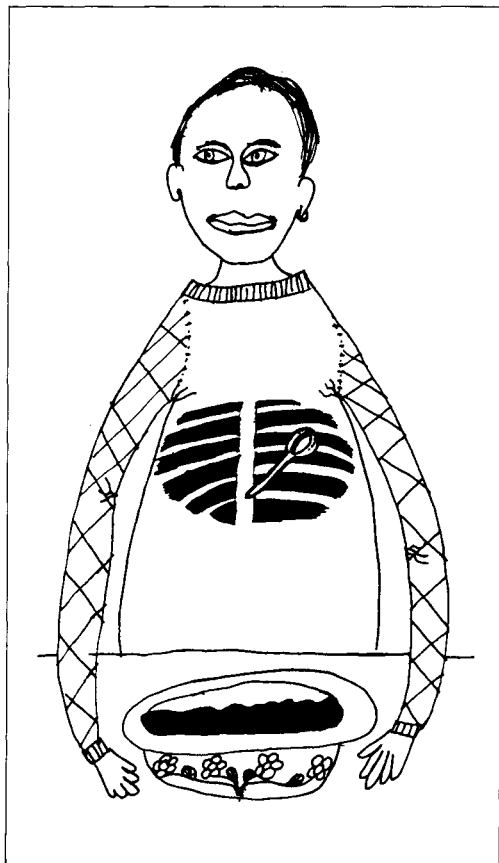
Nee: Wi-j mot vanmerrag veur den moos. [VEUR MOTTEN].

Pan 1988: 'KOUSTERE "opeten". 'k Heh dén appel 's lekker gekousterd [Telge 7, 73]. IETS SOLDAOT MAKE "iets opeten, opdrinken" [Telge 7, 129]. IETS IEN DEN BALK SLAON "iets opeten" [Telge 7, 14]. IETS BURGEMEISTER MAKE "iets opeten" [Telge 7, 24].

Vars 1985: 's Meddags krig e wel wat anders tussen de ribben as 'n bottram met honneg [Telge 6, 285]. [WAT TUSSEN DE RIBBEN KRIEGEN].

Win 1976: Foj; wat bunt dee kindere mager, dee krieget ok lange neet genug in de ribben [Aessink 4, 38].

Win: Met aetewari-je wodn nooit espöld; dat

Wat anders tussen de ribben kriegén as 'n botterham

was daor neet veur. [AETEWARI-JE; ok / Win 1977 (Deunk 1, 55); AETERI-JE; Win 1977 (Deunk 1, 55)].

Acht 1895: ETERI-JE "etenswaar" [Telge 2, 34].

Vars 1985: Zo'n vleisfondue met dri-j, vier soorten vleis, gekrude gehaktballetjes en allerlei dipsausjes is 'n lekkere snobbeleri-je [Telge 6, 322]. [SNOBBELERI-JE; SNOBBELDERI-JE: Lich 1991 (Telge 8, 112)].

Pan 1988: Da's mien toch lekker grei; door lus ik wel pap van [Telge 7, 44]. [GREI].

Eib 1980: Dat grei kö'j neet vretten [Telge 1, 27].

Aal 1966: GEKÖKTE "gekookt eten" [Rots 2, 30].

Acht-Tw 1948: VUUR DEN LIEFMAN ZORGEN "voor het eten zorgen" [Wanink 1, 136].

No Acht 1839: SECHT, SEK "maaltijd die men aanbiedt aan mensen die zonder betaling werkzaamheden hebben verricht" [Telge 4, 32].

KLEDDEKEN I

'n Klein betjen etten is 'n kleddeken.

01 KLEDDEKE(N): Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Sil, Zel, Kep, Tol, Ang, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 173] || Bat, Mar.

02 KLEDJE: Zev, Sto, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 66].

03 KLETSKE(N): Wehl.

04 KLERREKEN: Nee, Key || Haak.

05 Kladdeke(N): Harf || Wilp.

06 FITSKEN: Bor, Eib, Aal, Win, Vars, Wesd, Hen.

07 FISKEN: Wich.

08 FUTSKEN: Ang.

09 FLITSKEN: Eef.

10 FIETSKE: Zev.

11 KLIKSKE(N): Gor, Loch, Ste, Wesv, Zev.

12 KATTE(N)MÄÖLTJEN: Bel, Lich, Aal, Voo, Wesd.

13 MOEZENMÄÖLTJEN: Bor.

14 MUSSEMÄÖLTJEN: Doet.

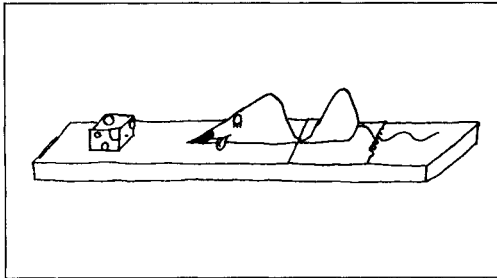
15 MUSSEBETJEN: Doet.

16 MOEZENBETJE: Gor.

17 HONGERMÄÖLTJEN: Rek.

18 DREETMÄÖLTJEN: Lich.

19 MUNDJE(N) VOL: Alm, Wich, Gees, Nee, Bel.

'n Moezenmäöltjen

- 20 VORKE VOL: Gees, Gaa.
 21 TINNEN LEPPPEL VOL: Hen.
 22 HEPKEN: Eib, Bel, Voo, Meg, Sin.
 23 SPIERKEN: Aal, Win, Wesd, Zel.
 24 PREKSKE(N): Gees, Kep, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 110].
 25 PRAKJEN: Sin.
 26 PRIKSKE: Zed, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 110].
 27 FÖSKEN: Eib.
 28 BEWIESKEN: Dre.
 29 TANDTARGERIEJE: / Win 1976 [Aessink 4, 22].
 30 TANENTARGERIEJE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 193].
 31 ORT(JE), O(R)T(JEN): / No Acht 1839 [Telge 4, 31], IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 81], Pan 1977 [Telge 7, 100].

Vor: Der is nog 'n kleddeken van gistermiddag.

Lich: Dat kattenmäöltjen is de meujte neet weerd um te bewaren.

Vars 1985: ORTEN "(een deel van) het eten laten staan" [Telge 6, 256].

Vars 1985: BRUTSELTJEN "opgewarmd prakje" [Telge 6, 74].

KLEDDEKEN II

'n Kleddeken is 't laatste hepken etten. Vake wordt de weurde in combinatie gebruikt met leste, letste of laatste.

- 01 KLEDDEKE(N): Eef, Bor, Eib, Lich, Zed.
 02 KLERREKEN: Key.
 03 KLEDJE: Zev, Did.
 04 KLETSKE: Net.
 05 KLIKSKE(N): Ang, Zev.
 06 KLIKJE(N): Gor.
 07 KLIKJE(N): Gor.
 08 PRÖFKEN: Lich, Doet.

- 09 MOEZENHEPKEN: Tol.
 10 MUSSEBEK VOL: Wesv.
 11 NEUZEGAT VOL: Bel.

Eef: As kind mos iej 't laatste kleddeken opaeten, want ie moch gin klikkebord maken. [KLIKKEBORD].

Gor: As 'n kind 'n klikjen staon löt, dan zeg ie: "Ie meugt niet otten". [OTTEN; ok: Harf, Eef; OTSELE: Sto].

Win: At 'n kind 't leste betken neet op kan, zeg i-j: "'t Wös 'm in de mond". [Ok: Eib], of "hee zit der met te prossene". [WASSEN, PROSSEN].

Key: 'k Hebbe dat klerreken der deur-epragged. [DEURPRAGGEN].

Baa: 't Laatste hepken der maor in pramen. [PRAMEN].

Eib veur 1973: Potschrapers komt neet in den hemel "vooral tegen kinderen spottend gezegd als ze graag het laatste restje uit de pan of pot willen schrapen" [H. Odink 3, 193].

ZWOOR

As etten neet makkelek verteert, is 't zwoor.

- 01 ZWOOR, ZWAOR: Gor, Rek, Aal, Kep, Hen, Ang, Gies, sHe, Lob II Bat.
 02 BEZWOORLEK: Harf, Ruu, Gels.
 03 BEZWEURLEK: Zwi, Gees.
 04 HAEVIG: sHe, Sto.
 05 ZAEDEG: Aal, Win / Aal 1964 [Rots 1, 53].
 06 MECHTIG: sHe 1982 [Telge 3, 98].

Gies: Moes met spek en wos is zwoor aete; dat brek mien op.

Rek: Da's zwoore kos.

sHe: Boeremoes met spek en wos is haevige kos.

Win: Moos met spek en worste lig as ne banke in den boek. [BANKE].

Lar: Moes met spek en wos dat zit nog 's. [ZITTEN; ok: Hen].

Voo: Moes met wos en spek steet mien in de mage. [STAON; ok: Hen].

Win 1971: Zonne arftensoep zaedegt [Deunk 1, 282]. [ZAEDEGEN].

Pan 1988: Dah stit der veur "(gezegd van een maaltijd) dat is stevige kost" [Telge 7, 133]. [STAON].

LIENN

As etten zó meujlek verteert, da'j der last van kriegt in de mage, kö'j 't neet lienn.

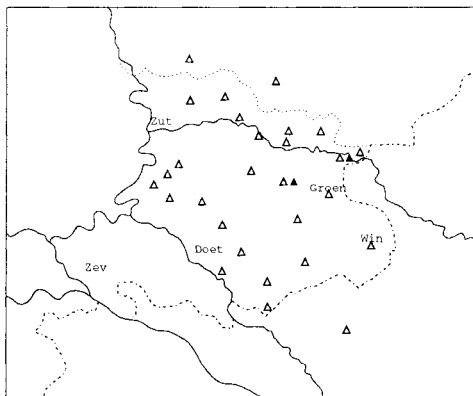
- 01 LIENN: Alm, Lar, Bel, Zel, Dre, Hen II Bat.
02 LIJEN: Eef.
03 LIEDEN: Zel.
04 LI-JE(N): Sil, Wehl, Did, Lob.
05 VERSIEZEN: Loch / Zel 1936 [Klokman 3, 77], Aal 1966 [Rots 2, 19].

Bel: Miene mage kan gin vet etten lienn.
Alm: Völle vettegheid kan'k neet liejen in de boek.
Zel: Vet grei kan'k niet lieden.
Sil: Vette kost kan ik niet li-jen.
Loch: A'j völle arbeitd, kö'j völle vet versiezen.

SCHRAOL

Etten woorin weineg vet zit, is schraol.

- 01 SCHRAOL: Gor, Alm, Eef, War, Vor, Bor, Eib, Aal, Gen, Voo, Meg, Net, Vars, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Zed, Pan, Lob II Wilp.
02 SCHRAO: Harf, Wich, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Sin, Sil,

△ schrao 02

▲ skrao 03

Schrao is allene bekend in den Acht; in twee plaatsen door is 't nog oudere woord skrao naast schrao op-egeven.

Wesd, Zel, Hen, Ste, Baa, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 177], Aal 1964 [Rots 1,42] II Bat, Mar, Rhe.

- 03 SKRAO: Eib, Bel.
04 VETGIEREG: Loch.
05 SCHIER: Win.
06 DREUGE: Aal.

Gees: Wat 'n schraonn pot. [Ok: Reb].
Bel: 't Etten is mi-j vól te skrao of.
Aal: Wat he'j schrao ekokt; 't is schrao-e kost.
Din: 't Aeten is schrao as 't pip.
Gor: 't Aeten is zo schraol as 't schreeuwt.
Zev: Dah aete is aan de schraole kant ge-kaok.
Sin: Schrao etten woor weineg smaak anzit, is GIEZEL.

NAT

As der in etten te völle water zit, dan is 't nat.

- 01 NAT: Acht, Liem II Bat, Mar.
02 KLADDEREG: Loch, Nee, Eib.
03 KLADSEG: Din, Zel, Ang.
04 KLEDDEREG: Zel.
05 PAPPEREG: War, Sin, Sto.
06 SLADDEREG: Win, Dre.
07 SLEDDEREG: Wesd, Kep.
08 SLEMPEREG: Wehl.
09 SLIEDERIG: Sto, Lob.
10 SMATSERIG: Pan.
11 KLAAIEREG: Bel.
12 KLIEDEREG: Eib.
13 SÖPPEG: Wesd.
14 SOPPEREG: Eef.
15 SOEPEREG: Gor.
16 GÖZZEREG: Win.
17 SAUWEREG: Vars.
18 SAM: Ulf, Does.
19 SAMMEG: / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82].
20 WATEREG: Gen, Hen.
II sjoksereg: Wilp.

Harf: As boerenkool te nat is, zeg iej: "'t Hef zeker in de pot eraegend".
Groen: Den moos is te nat; 't hef deur den schossteen eraegend.
Net: Dat moes is te nat; 't is meer zo'n SLABBEREJOEKS.
Sto: De moes is vól te sliederig; 't is SLOE-

RIE-MOERIE.

Bel: Dissen moos is vól te nat; 't is net SLEMKE, SLORRIE.

Zed: De moes is vól te nat; 't liek wel SLEMP.

Loch: Den moos is vól te kladdereg; 't is 'n vetgiereg zootjen.

Pan 1988: De moes is veuls te SMATSE-REG [Telge 7, 127].

STIPPEN

Etten in drinken zachter laoten worden, is stippen. Veural in den Acht is der onderscheid in benaming as oldere leu dat doot of kindere. Hieronder wordt de benamingen egeven dee veur oldere leu op-egeven bunt.

01 STIPPE(N): Gor, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 143], Pan 1988 [Telge 7, 134] || Bat, Haak, Vre, Stlo, Ges, Bork, Hei, Rhe, Raes, Boch, Elt.

02 SOPPE(N): Harf, War, Gees, Eib, Zel, Kep, Hen, Key, Baa, Tol, Does, Ang, Zed, Pan || Mar, Rhe, Emm, Kle.

03 DEUPEN: Gor, Alm, Wich, Vor, Nee, Bel, Aal, Gen, Meg, Vars, Dre.

04 WEIKE(N): Gor, Alm, Ruu, Net, Sin, Ste, Tol, Lat || Wilp.

05 WEKEN: Gor, Eef, Ruu, Gees, Rek, Groen.

06 SOETEREN: Kep.

07 SOTTEREN: Zel.

08 ZODJEN: Bel.

09 TOENKE: Lob / Pan 1988 [Telge 7, 138].
|| stiepen: Ram.

Wehl: Opa stip 't brood ien de koffie.

Rek: Opa weekt zich de stoete in de koffie. Jongs; neet met de stoete in de melk zitten soppen!

Eef: Wij bunt met drie opa's bij mekare; dus laote wie opa zien brood in de koffie weken want opa's sopt neet. Maor: jongs sopt 't brood.

● *Gin onderscheid tussen oldere leu en kindere wordt emaaft in: Harf, War, Lar, Gees, Eib, Bel, Groen, Win, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Key, Tol, Does, Ang, Lat, Zev, Did,*

Zed, Sto, Lob || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Rhe, Boch, Emm, Elt, Kle.

● *In de volgende plaatsen is op-egeven dat veur kindere 'n andere benaming in gebruik is:*

01 SOPPE(N): Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Nee, Rek, Lich, Aal, Din, Voo, Sin, Sil, Wesd, Hen, Ste, Wesv.

02 KNOOIE(N): Alm, Vars, Wesd, Baa, Wesv, Pan || Wilp, Bat.

Wesd: Jonges; niet met 't brood soppen of: knooien.

● *Eerpels of (rogge)brood in vet deupen veurda'j 't op-et, wodt ok algemeen stippen eneumd:*

Hen: Stippen wodn veural in de slachttied edaone; dan was der vólle vet.

Wich: Stippen was 'n gebruik van arme luu. [Ok: Gor].

Gels: Stippen deedn ze vroger as 't vet-pötjen midden op de taofel ston en ieder-ene zien stukskes eerpel, stoete of brood der in dee. Met jonge eerpel doo'j 't noe nog wal op oew eigen telder.

Din: Eerpels dee'j stipt, heit stip-eerpels. [STIP-EERPEL].

Bel: Der wodn wal spek oet-ebraone en in dat vet wodn tarwen estipt, wat met de hasjes spek op-egetten wodn.

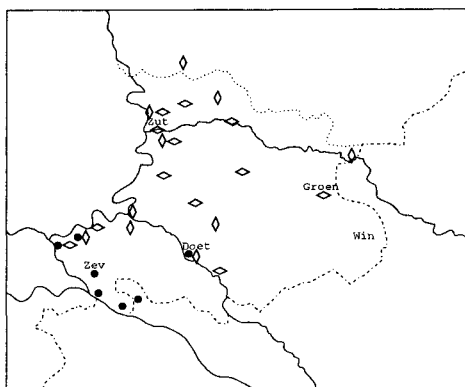
Lob: Stippe dei je veul met roggebrood.

Aal: Zo af en too kregte wi-j vroger stipvet. Dat kwam dan umdat der nogal vólle spek uut-ebakkene was. Dat hete spekvat worden dan in de koekepan midden op taofel ezet; wi-j mochten dan stukskes brood —roggebrood— an ne vorke eprikt, stippen in dat spekvat. 't Was veur ons ne traktatie azze wi-j stipvet kregen. [STIPVET; ok: Win].

KEWWEN

01 KEWWE(N): Acht; Ang, Did, Sto, Zed / Acht 1895 [Telge 2, 63], sHe 1901 [Telge 4, 99], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 120], Win 1971 [Deunk 1, 109], Eib 1980 [Telge 1, 39], Lich 1991 [Telge 8, 61] || Wilp, Bat, Mar, Haak.

02 KNEWWELEN: Eib, Win.

- ◇ kieskauwer I "ene dén zit te pluzen" 03
 ◇ kieskauwer II "ene dén met lange tande et" 06
 ● kauwe(n) 03

't Standaardnederlandse woord *kieskauwer* (in twee betekenissen) kump veurnamelek in 't westen van onze streek veur. 't Standaardnederlandse warkwoord *kauwen* is speciaal op-egeven deur de metwarkers uut de Zuudoostelege Liem.

- 03 KAUWE(N): Doet, Lat, Wesv, Zev, Pan, Lob II Eit.
 04 KOEWEN: / Acht 1895 [Telge 2, 70].
 II knauwe: Kle.

Dre: I-j mot goed kewwen veurda'j sloekt.
Pan 1988: De erappele 'n knauw meer geve "langer dan normaal op de aardappels kauwen omdat ze niet gaar zijn" [Telge 7, 68; ok: Vars 1985 (Telge 6, 180)].
Acht-Tw 1948: KAZEN "niet flink happen, maar met de kiezen een beetje bewegen langs het voedsel" [Wanink 1, 119].
No Acht 1883: MUMMELEN: "(in 't bijzonder gezegd van oude mensen) de mond en de kaken bewegen om te kauwen" [Telge 4, 71; ok: Acht 1882 [Telge 2, 88]; MUMMELE: sHe 1901 (Telge 4, 103)].
Acht-Tw 1948: MOMMEN "(spijzen als brood) vooraf zacht maken door er (voor kleine kinderen) op te kauwen" [Wanink 1, 144].
Win 1971: HOWWELEN "sterk kauwend uit de mond wegmoffelen". Hee howwelen häösteg ne brokken weg en slook zik haoste vaste. OPKNOEVEN "met grote happen opeten" [Deunk 1, 98, 166].

SNAAIEN

Snaaien is stiekem wat nemmen wa'j op könt etten.

- 01 SNAAIEN Gor, Harf, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Groen, Win, Vars, Kep / Pan 1988 [Telge 7, 128].
 02 SNEUJEN: War, Lar, Lich, Meg, Hen II Mar.
 03 SNUJEN: Zel, Doet, Ste.
 04 SNÄÖJE(N): Wehl, sHe, Zed / Pan 1988 [Telge 7, 128].
 05 SNOEPE(N): Gor, Wich, Din, Gen, Net, Vars, Sil, Doet, Gaa, Hen, Ang II Emm, Eit, Kle.
 06 SNOPEN: Lar, Zwi, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Win II Vre, Ram, Hei.
 07 SNUPEN: Does.
 08 SNOLLE: Zev, Lob.
 09 SLIKKEREN: Harf, Win II Ges.
 10 RATSEN: Voo.
 11 GREUNZELEN: Harv.
 12 REUPEN: Key.
 13 AN DE KOEKJES ZITTE(N): Alm, Aal, Wesd, Baa, Tol, Does, Lat, Wesv, Did, Sto, Pan II Wilp, Bat, Mar.
 14 BIE DE KOEKJES ZITTE(N): Nee II Bat.

Din: Snoepen, met een oe as in 't Standaardnederlandse woord boer.
Rek: Vrogger zaenn ze: De kindere snoopt van de möpkjes; noo: de kindere zit bie de keukskestromme.
Win: De blagen zittet an de keukskes te snaaiene.
Lob: De kiendere zitte van de pleskes te snolle.
Key: De kinder zit an de kuukskes te reupen.
Loch: A'j snaait, et ie onderdoems. [ONDERDOEMS].
Aal: Wat zit i-j daor stille te moezen. [MOEZEN].
Win: 'n Kind wat geerne en völle slikkert, is 'n SLIKKERKONTE, SLIKKERGAT of SLIKKERTRIENE.

SMIKKELEN

Smikkelen doo'j a'j lekker et. Veural bie 10-12 spölt völle etten ok 'n rolle.

- 01 SMIKKELE(N): Gor, Harf, Eef, Vor, Lar, Zwi, Bor, Gels, Eib, Rek, Aal, Bre, Voo,

Smikkelen

- Meg, Baa, Tol, Gies, Zev, sHe / Aal 1964 [Rots 1, 39].
- 02 SMOUZE(N): Win, Did, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 137], Vars 1985 [Telge 6, 319].
- 03 SMOUSJASSEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 319].
- 04 SMULLE(N): Ruu, Aal, Lob.
- 05 MOEZEN: Eef, Aal.
- 06 MUIZEN: Ang.
- 07 MUZE: / Pan 1988 [Telge 7, 92].
- 08 KNOEZEN: Meg.
- 09 KNÖTTEREN: Acht-Tw 1948 / [Wanink 1, 126].
- 10 SCHRANZE(N): Gor, Groen, Aal, Wesv, Zev, Sto.
- 11 SCHRAANZE: Lob.
- 12 DEN UNDERBEK LAOTEN KLAPPEREN: Voo.
- 13 KANEN: / Groen 1994 [Telge 9, 58].
- 14 (LEKKER) POOIEN: / Vars 1985 [Telge 6, 272].
- 15 NAEREG ETTEN: / Acht 1882 [Telge 2, 89], sHe 1901 [Telge 4, 104].
- 16 KADIEZE(N): / sHe 1901 [Telge 4, 98], sHe 1982 [Telge 3, 73], Vars 1985 [Telge 6, 162].
- 17 SNOBBELEN: / Vars 1985 [Telge 6, 322].
- 18 VERGASTEN: / No Acht 1883 [Telge 4, 78].
- 19 ZIK IN 'T SMEER LEGGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182].

Sto: Ziet 'm 's smouze; 't aete smik 'm as vet.

Gor: Mo'j 'm 's weer lekker zeen schranzen; 't geet der in as koke; hee et de vingers der bie op.

Vars 1985: Zo; wat zit i-jluu door lekker te

pruimen; smaakt ow de breudjes goed? [Telge 6, 278]. [PRUIMEN].

Win 1971: VERSLEUMEREN "zijn bezit uitgeven aan duur, lekker eten en drinken (en aan andere luxe)" [Deunk 1, 213].

Eib veur 1973: Ik wolle dat etten en drinken mien ambacht was "verzuchting van iemand die graag eet en drinkt" [H. Odink 3, 64].

LEKKERBEK

- 01 LEKKERBEK: Acht, Liem II Wilp.
- 02 SNOEPKONT(E): Bor, Din, Wesd, Wehl, Kep, Key, Lat, Pan.
- 03 SNOOPKONTE: Nee, Bel, Aal.
- 04 SNOEPERT: Eef, Gen, Net, Doet, Does, Lat, Zed.
- 05 SNOPERT: Loch, Bor, Gees, Nee, Lich.
- 06 SNUPER: Does.
- 07 SNOOPGAT: Aal.
- 08 SNAAIERT: Gor, Eib, Zev II Bat.
- 09 SNEUJERT: War, Eib.
- 10 SNUJER: Doet.
- 11 SLIKKERT: Ruu, Hen.
- 12 SLIKKEPIT: Gor, Wich.
- 13 SLIKKERTITTE: Win, Ste.
- 14 SLIKKERPIET: Wesd, Zel.
- 15 SLIKKERKONTE: Aal.
- 16 SLIKKERGAT: Aal.
- 17 SLIKKEPOT: Gor.
- 18 SNOLLERT: Zev.
- 19 SNOLKONT: Wesv.
- 20 SNOLPENS: Pan.
- 21 LEKKERTAND: Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 136] II Vre, Ges, Bork, Hei, Boch.
- 22 SMULPAAP: Meg, Vars, Wesv.
- 23 FIENPRUVER: Gaa.
- 24 SMIKKELDER: Kep.
- 25 SMOUZERT: Zed.
- 26 VRETZAK: Vars.
II lekkermoel: Elt.
II lekkersnuut: Kle.
II lekkerjan: Raes.

Net: Snoepert met 'n lange oe as in 't woord boer.

Nee: Ne snoopkonte is ne sнопat.

Wesd: Ene dén völle van zutegheid holdt, is 'n SUKERTAND.

LEKKER WAEZEN

De volgende benamingen bunt in twee groepen verdeeld; bie 01-05 geet 't um woord-

groepen dee zonder persoonlek veurnaamwoord gebruikt wodt b.v. 't etten is lekker, smaakt good, smik lekker. Bie 06-09 geet 't um woordgroepen dee met 'n persoonlek veurnaamwoord gebruikt wodt: 't etten lust mie, smek mi-j lekker, smaakt mi-j best.

- 01 LEKKER WAEZEN: Acht, Liem II Wilp, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Rhe, Emm, Elt, Kle.
02 GOED SMAKE(N): Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Meg, Vars, Zel, Kep, Hen, Does, Zed II Mar, Hei, Raes.
03 LEKKER SMAKE(N): Lar, Zwi, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Wesv, Did, Lob II Bat, Boch.
04 BES(T) SMAKE(N): Lar, Tol, Zev.
05 FIJN SMAKEN: Bel, Wesd.
06 LUSTEN: Wich, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Eib, Groen, Aal, Win, Wesd, Ste II Mar.
07 GOED SMAKEN: Ruu, Bor, Lich, Win, Ulf, Wesd, Hen.
08 LEKKER SMAKEN: Ruu, Bel, Ulf, Sin.
09 BEST SMAKEN: Hen.

Ruu: Dee wors lust mie best; dee smek mie good.

Groen: De woste smek good.

Ulf: Die worst smik mien goed.

Wesd: Dee wos smek fijn.

LEKKER VINDEN

- 01 LEKKER VINDE(N): Acht, Liem II Bat, Boch.
02 LEKKER VIENDE: Pan.
03 LUSTE(N): Acht, Liem II Bat, Emm, Elt, Kle.
04 HOLDEN VAN: Gor, Harf, Alm, Eef, Lar, Eib, Aal, Vars, Gaa, Ste, Baa, Tol, Ang, Sto, Zed.

Lob: Moed zei altied: "Wie niet lus, die is niet opgevoed en wie te veul aet, is 'n bees".

Vor: 'Lus ik niet', kwam niet veur bie ons in huus; wiej mossen etten wat moder ekokt hadde.

Zel: Bloedbrood lussen ons niet.

Sto: A'j 't aete lekker vindt, zeg gi-j: "Da's gin slech aete", of: "Dat grei is goed te aete", of: "Daor bun'k niet vies van". En a'j 't heel arg lekker vindt, zeg gi-j: "Daor kö'j mien in

begrave".

Vor: As etten naor meer smaakt, zeg iej: "'t is um den vrethaok lösser te doon". [VRET-HAOK].

Vars 1985: Mi-j lust van 't hele varken "ik vind alles lekker" [Telge 6, 360]. [VARKEN; ok: / Eib veur 1973 (H. Odink 3, 234)].

Win 1971: Wi-j aet nao 't mundeken van de vrouwe "wij eten wat de vrouw des huizes lekker vindt" [Deunk 1, 55].

● A'j etten heel arg lekker vindt, zeg ie:

- 01 IK BUN DER GEK OP: Eef, Bor, Ste.
02 IK BUN DER FEL OP: Wesd / Lich 1991 [Telge 8, 38].
03 IK BUN DER FEIL OP: / Gels 1946 [V.d. Lugt in: Archief 3, 52].
04 IK BUN DER DUVELS OP: / Groen 1994 [Telge 9, 32].
05 'T SMIK AS BAS: Zed.
06 'T SMIK HAEVIG: Sto, Pan.
07 'T GEET DER IN AS KOKE: Bel.
08 'T IS 'N ZELFKEN VÅÖR MIENE TONGE: / Win 1971 [Deunk 1, 282].
09 'T IS NET OF OEW 'N ENGELTJEN AOV-ER DE TONGE PIST: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 64].
10 DOOR KÖ'J NEN BIDDEMAN MET OET DE HIELE LOKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 2], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 29].
11 DAOR SPI-JE WI-J NEET IN: / Aal 1966 [Rots 2, 25].

Eib veur 1973: Hee is der zo gek op as 'n kalf op de zeutemelk "hij is er gek op" [H. Odink 3, 114].

Vars 1985: De blagen bunt gek op spekpannekoeke; ze raost der nao [Telge 6, 282]. [ARGENS NAO RAOZEN].

● Etten da'j lekker vindt, is:

- 01 LEKKER: Acht, Liem.
02 GOOD: Bor, Gees, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Win.
03 GOED: Gen, Meg, Ulf, Wesd, Zel, Hen, Does, Sto.
04 BES(T): Harf, Gees, Eib, Zel II Bat.
05 FIJN: Bel.

Lat: Moes met wos is lekker aete.

Bor: Moos met wos is 'n good etten.

● *A'j völle zin hebt an etten of drinken, dan zeg ie: 't water löp mie:*

- 01 UUT DE MOND: Gor, Eef, War, Loch, Lich, Win, Net, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Key, Ste, Does, Wesv, Zev, Did, Sto, Zed, Pan, Lob || Mar.
- 02 IN DE MOND: Gor, Wich, Gees, Nee, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa, Wesv || Bat, Ram.
- 03 UM DE MOND: Eib.
- 04 DEUR DE MOND: Ang.
- 05 UM DE TANDE: Alm, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Tol || Wilp.
- 06 LANGS DE TANDE: Bor, Eib, Win.
- 07 TUSSEN DE TANDE: Lar, Gees.
 || oet de kieve: Vra, Harv, Liev, Zie.
 || in de moend bi-jnene: Vre, Rhe, Hei, Raes.
 || in de mond bi-j-eeen: Kle.
 || in de moele bi-jnene: Stlo.

't Water löp 'm uut de mond

Gees: Wat ruk dat braodvleis lekker; 't water löp mie tussen de tanden; of: 'k heb de tanden in 't water staon.

NEET LEKKER VINDEN

Um an te geven da'j etten neet lekker vindt, kö'j de veurege uitdrukkingen ontkenend maken. (b.v. is neet lekker, lust mien neet, vin'k neet lekker, hol ik neet van). De volgende uitdrukkingen wodt ok gebruikt um an te geven da'j etten neet lekker vindt:

- 01 NEET MEUGEN: Eib || Stlo, Ges, Ram, Bork, Raes, Rhe, Boch.
- 02 NIET UM GAEVE: Wesv.
- 03 NIET UM GEVEN: Nee.
- 04 NIET BLIEVEN: Does.
- 05 'T DER NEET OP HEBBEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 108].

Does: Hutspot blief ik niet; 't is veur mien niet te aeten.

Nee: Duurkokkerieje van wortels geef ik neet umme.

Eib: Stampot wortele mag ik neet.

Win 1971: Ik bunne niks haps op siepele "ik ben niet happig op uien" [Deunk 1, 85]. [HAPS].

● *A'j etten helemaal neet lekker vindt, zeg ie:*

- 01 IK VIN DER NIKS AN: Harf, War, Wich, Lich, Lat.
- 02 IK HEB DER 'N (GRUWELEKEN) HEK-KEL AN: Groen, Vars, Zel.
- 03 IK HEB DER 'N HAEKEL AN: Aal.
- 04 IK MOT DER NIKS VAN HEBBEN: Lich, Kep, Lob.
- 05 'T IS NEET TE AETE(N): Eef, Aal, Does, Did.
- 06 'T IS GIN AETEN: Aal, Ste, Tol.
- 07 'T IS GIN VRETTEN: Ruu, Ang.
- 08 IK KAN 'T NEET VRETTEN: Rek, Voo.
- 09 'K VIN 'T NIET TE VRETTEN: Key.
- 10 IK KRIEG 'T NEET DEUR DEN HALS: Loch.
- 11 IK KAN 'T NEET DEUR DE STROTTE KRIEGEN: Ruu.
- 12 IK KRIEG 'T DE STROT NIET DEUR: Zed.
- 13 IK KAN 'T DER NIET DEUR KRIEGEN: Dre.
- 14 IK KAN 'T NEET ZEEN: Eef, Vars.

- 15 IK KAN DER MI-J WAL VEUR SKUD-
DEN: Bel II Mar.
16 'T STEET MIE TEGE(N): Loch, Zev.
17 'T STUNK MIE TOO: Eib, Win.
18 'T SMEK NARGENS NAO: Lich.
19 'K VIN 'T BEESTEVOOR: Eib.
20 'T IS VARKENSVOER: Doet.
21 IK MOT DAT KNIENEVOER NIET: Zed.
22 ZE MOT DER MI-J *NEET* MET ANKOM-
MEN: Bel, Aal, Meg.
23 ZE MAGGE 'T HOLDE: Sto.
24 DAT KAN GIN JÖDDE VRETTEN: / Eib
veur 1973 [H. Odink 3, 111].

Wesv: A'k dat mot aete, kouwe ze 't mien
mar veur.

- *Etten da'j neet lekker vindt, is:*

- 01 VERSCHRIKKELEK: Nee, Din, Meg, Net,
Zel, Wehl, Does.
02 NAAR: Gor, Bor, Sil, Zel.
03 VRESELEK: Gees, Nee, Gaa, Hen.
04 AKELIG: Alm, Meg.
05 SLECH: Bel, Doet.
06 AFSCHUWELEK: War, Pan.
07 VIES: Did.
08 MISERABEL: Meg.
09 ÄÖTEREG: Eib.

Did: 't Aeten is vies, is heel wat anders as:
't aeten is vies lekker.

Bel: 'k Vin 't slech etten; te slech um 'n hond
veur 't gat te gooiën.

Pan: A'j zei da'j 't aete afschuwelek von,
dan zei moed: "Den hagel zal ow der naor
slaon".

PLUZEN

*A'j bevobbeld bange bunt veur gräötjes in
vis en dee der eerst ammaol uut wilt hebben
veurda'j et, dan bu'j an 't pluzen.*

- 01 PLUZE(N): Gor, War, Wich, Vor, Ruu,
Gels, Haa, Kep, Dre, Ang, Wesv, Lob.
02 VITTEREN: Loch, Lar, Bor, Eib, Bel, Aal.
03 VITTEN: Bor.
04 VIZZELEN: Aal.
05 FRIEMELE(N): Gor, Baa, Did.
06 MIEMELEN: Zut.
07 ZIEMELE: / sHe 1982 [Telge 3, 178].
08 ZEWWELLEN: Bel.
09 ZEBBELE: / sHe 1982 [Telge 3, 132].

- 10 KEWWE(N): Bre, Sto.
11 KNEWWELEN: Win.
12 GRÄÖTEN: Rek.
13 FLISTEREN: Zel.
14 PIESPEUKEN: Tol.
15 SMIKKELEN: Meg
16 KAZEN: Bre, Win.
17 PLIWSELEN: Kep.
18 TETTERE: Lob.

19 VITTEREG *ETTEN*: Ruu, Bor, Gees,
Eib, Groen, Win, Meg, Hen.
20 FIEMELEG AETE(N): Gen, Wehl, Wesv,
Zev, sHe.
21 FIMMELEG AETEN: Voo.
22 KIESKOUWEREG AETEN: Does II Bat.
23 KEWWEREG AETEN: Voo.
24 SIKKENEUREG AETEN: Meg.
25 WISPELTUREG AETEN: Meg.

War: Wat zit ie toch te pluzen.

Gen: Wat zit i-j fiemeleg te aeten.

Harf: Wat zit iej de boel toch nao te pluzen.
[NAOPLUZEN].

KIESKEWWER I

Ene dén zit te pluzen, is 'n kieskewwer.

- 01 KIESKEWWER: Gor, Alm, Ruu, Bor,
Gels, Nee, Wehl, Kep, Hen, Baa, Tol,
Ang / Aal 1964 [Rots 22] II Bat.
02 KIESKEWVERT: Voo, Vars, Zel, Dre.
03 KIESKOUWER, KIESKAUWER: Harf,
Eef, Zut, War, Ruu, Loch, Groen, Sil,
Hen, Baa, Gies, Wesv.
04 KEWVERT: Wich, Aal, Zel, Kep, Doet,
Dre, Hen.
05 KEWWER: Bre, Hen.
06 KIEZERT: Win.
07 KIESKAJJER: Win.
08 KIESJAGGER: Win.

09 VITTERKONTE: Gor, Lar, Eib, Hen.
10 VITTERKLAOS: Ruu, Groen.
11 VITTERDOL: Gees.
12 VITTERBAAS: Meg.
13 VITKERT: Win.
14 VITVOT: / Zie 1991 [Telge 8, 38].
15 FIEMEL: Gen, Wesv, Zev, sHe.
16 FIEMELKONT: Did.
17 FIMMEL: Bre.
18 ZEMELKRAEMER: Meg.
19 ZIEMEL: / sHe 1982 [Telge 3, 178].

- 20 ZEWWEL: Rek, Bel, Groen, Aal, Voo / Lich 1991 [Telge 8, 148].
 21 ZUWWEL: / Zie 1991 [Telge 8, 151].
 22 PIETJE(N)-SEKUUR: Groen, Gen, Meg.
 23 PIETJE-PRECIES: Zev.
 24 KNEWWEL: Aal, Win.
 25 KNEWWELERT: Aal, Win.
 26 KAZERT: Bre.
 27 KWEZEL: Meg / Win 1971 [Deunk 1, 127].
 28 TETTERZAK: Lob.

VITTEREG

A'j zit te pluzen, bu'j vittereg.

- 01 VITTEREG: Gor, Eef, Wich, Ruu, Zwi, Haa, Nee, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Meg, Ang.
 02 FIEN-OP-DE(N)-TAND: Gor, Ruu, Loch, Lar, Eib, Rek, Aal, Win, Win, Wehl / Win 1976 [Aessink 4, 22], sHe 1982 [Telge 3, 44].
 03 LEKKER-OP-DEN-TAND: Bel.
 04 FIEN-OP-DE-TONGE: / Vars 1985 [Telge 6, 104].
 05 NAUW-OP-DE-TAND: Zel.
 06 KIESKEWWEREG: Alm, Gels, Voo II Bat.
 07 KIESKAUWEREG: Hen.
 08 KIESKEUREG: Gor, Haa, Does.
 09 KEWWEREG: Zel, Hen.
 10 KNEWWELEG: Win.
 11 FIEMELIG: Gen, Zev, Did, sHe.
 12 FIMMELEG: Vor, Voo.
 13 MALTENTEG: Aal.
 14 TENTEREG: Harf.
 15 ZEWELEG: Voo.
 16 ZIEMELIG: / sHe 1982 [Telge 3, 178].
 17 PIETLUTTEG: Eib, Sto.
 18 SIKKENEUREG: Groen.
 19 KWEZELEG: Meg.

Loch: Wat zit ie te vitteren; ie bint der ok fien an. [DER FIEN AN WAEZEN; ok: Kep].

Harf: lej bint der ok arg nao an. [DER NAO AN WAEZEN].

Eib: le bunt der ok nauw an. [DER NAUW AN WAEZEN; ok: Vor, Baa II Bat].

Bor: Den moes zeg: "Wil ie neet vretten woor ik van biete, ie zult nog etten woor ik in driete"; namelek in 't mel.

Aal: As der ene fien-op-den-tand is, zeg i-j; hee is der bezeend an; a'j neet zo maltenteg

bunt, dan stök 't niks want geet 't der met kap en kogel in. [DER BEZEEND AN WEZ-ZEN; STÖKKEN; KAP EN KOGEL; ok: Zel].

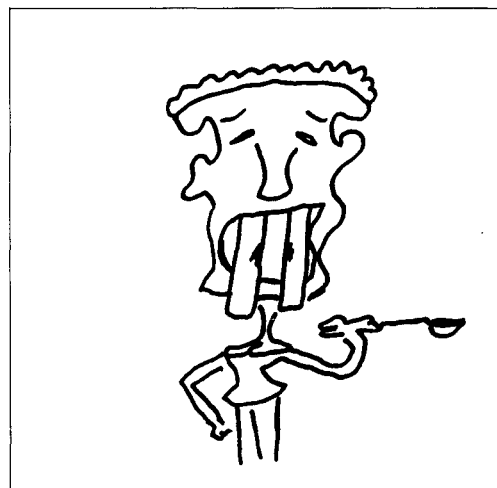
Eib veur 1973: DE TÖPKES VAN DE GAR-VEN VRETTEN "alleen het beste eten" [H. Odink 3, 230].

Win 1971: SLEUMEREN "van alle spijzen het beste en het lekkerste nemen" [Deunk 1, 213].

MET LANGE TANDE ETTEN

A'j met lange tande et, dan zit ie lange te kewwen met 't etten.

- 01 MET LANGE TANDEN ETTEN: Gor, Eef, War, Loch, Gees, Nee, Eib, Win, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Zed, Lob II Mar, Vre, Stlo, Ram, Emm.
 02 MET LANGE TANDE KEWWEN: Loch, Sin / Vars 1985 [Telge 6, 170] II Wilp.
 03 KIESKAUWEN: Loch, Groen, Zel, Doet, Does II Bat.
 04 KIESKEWWEN: Eib, Voo, Wehl II Wilp, Bat.
 05 KEWWE: / sHe 1982 [Telge 3, 76].
 06 KEWWEN AS 'N AAP OP KNIKKERS: Loch.
 07 KNEWWELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 114].
 08 KIESKAJJEN: / Win 1971 [Deunk 1, 110].
 09 KAJJEN: / Win 1971 [Deunk 1, 105].
 10 KAZEN: / Win 1971 [Deunk 1, 105].
 11 ZITTEN TE KNOEVEN: Bel, Lich.
 12 ZITTEN TE PROEMEN: Gees II Bat, Hei.

Met lange tanden etten

- 13 ZEWWELEN: Bel, Lich, Net / Vars 1985 [Telge 6, 418], Lich 1991 [Telge 8, 106, 148].
- 14 ZIMMELE: Pan 1988 [Telge 7, 158].
- 15 ZIEMELE: / Pan 1988 [Telge 7, 157].
- 16 ZAUWELEN: / No Acht 1835 [Telge 4, 20], Acht 1882 [Telge 2, 110], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 172], Win 1971 [Deunk 1, 199].
- 17 MUMMELEN: Gor II Ges, Boch.
- 18 PLIWSELEN: Kep.
- 19 PLIEWE: Wesv.
- 20 PLIWWE: / Pan 1988 [Telge 7, 106].
- 21 PRUMELE: / Pan 1988 [Telge 7, 111].
- 22 TETTERE MET 'T AETE: Lob.
- 23 PRAKKEN: Eef.
 || lange tande maken: Bork, Boch.
 || met lange tend kauwe: Elt.
 || met lange tend knauwe: Kle.

Bor: Wat kewt Jan lange op zien etten; 't is net of e heksel in de mond hef.

Hen: A'j lange op ow etten zit te kewwen, dan wodt der wel 's ezegd: "Wat et i-j met 'n klein mundjen".

Zev 1994: Ondertussen schrijft iemand die is opgegroeid in Zevenaar dat ze in Groningen het werkwoord spelleken mist. "Spelleken betekent langzaam iets opeten, treuzelen, terwijl de anderen het lekkers al op hadden, om ze zodoende de ogen uit te steken. Zit niet zo te spelleken zeiden ze dan". Ik kom zelf niet uit Zevenaar en dat geldt vermoedelijk voor de meesten van ons. Maar dat lijkt me geen bezwaar. Het punt is dat voor zo'n miniem onderdeel van het bestaan zo'n uitgesproken woord werd gebruikt [Van Zomeren 1, 71]. ['SPELLEKEN].

Win 1971: GEKEWTE, GEKAJTE, GEZAUWELTE, KAJJERI-JE, KEWWERI-JE, ZAUWELDERI-JE "gekieskauw" [Deunk 1, 105, 109, 199].

No Acht 1835: ZAUWELEG "kieskauwerig" [Telge 4, 20].

Vars 1985: TEGEN HEUGEN EN MEUGEN "met tegenzin" [Telge 6, 142].

KIESKEWWER II

Ene dén met lange tande et, is 'n kieskewwer.

- 01 KIESKEWWER: Gor, Harf, Alm, Loch, Gees, Eib, Bel, Voo, Doet, Gaa, Wehl, Tol, Does II Wilp, Bat.
- 02 KIESKEWWERT: Vor, Vars, Ste / Vars 1985 [Telge 6, 172].
- 03 KEWWERT: Ruu, Bor, Nee, Lich, Aal, Din, Vars, Wesd, Kep, Hen, Key, Ste / Win 1971 [Deunk 1, 109], Vars 1985 [Telge 6, 170].
- 04 KEWWEL: Wich.
- 05 KNEWWELERT: / Win 1971 [Deunk 1, 114].
- 06 KIESKAUWER: Eef, War, Lar, Rek, Zel, Doet, Does, Ang, Lat II Bat.
- 07 KIESKAZER: Din.
- 08 KIESKAJJER: / Win 1971 [Deunk 1, 110].
- 09 KAJJERT: / Win 1971 [Deunk 1, 105].
- 10 ZEWWELE: Groen.
- 11 ZAUWELERT: / Win 1971 [Deunk 1, 199].
- 12 ZAUWELAAR: / No Acht 1835 [Telge 4, 20].
- 13 PLIWSEL: Kep.
- 14 ZEMELKRAEMER: Meg.
- 15 DRAONN (MET 'T ETTEN): Zwi, Bor.
- 16 ZEURPIET (MET 'T AETEN): Sil.
- 17 TREUZEL (MET 'T AETEN): Sil, Lob.
- 18 FITTERKONTE: Ruu.
- 19 FIENPRUVER: Sin.
- 20 FIEMEL: Sto.
- 21 ZATVRAETER: / Pan 1988 [Telge 7, 156].

Win 1971: ZAUWELE "kieskauwster" [Deunk 1, 199].

Kep: Kiek Jan toch weer 's pliwsele; 't is 'n echte pliwsel.

Zev: A'j nörges gin zin an hebt, buggi-j 'n zatvraeter. [ZATVRAETER].

KNOEVEN

A'j vleis met de tande van 'n bot haalt, bu'j an 't knoeven.

- 01 KNOEVE(N): Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Voo, Vars, Zel, Dre, Hen, Tol, Ang / Aal 1964 [Rots 1, 22], sHe 1982 [Telge 3, 81] II Bat.
- 02 KNUVE: / sHe 1982 [Telge 3, 82].
- 03 KLOEVEN: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Ruu, Lar, Doet, Wehl, Kep.
- 04 KLUVE(N): Bor, Bre, Sil, Doet, Baa, Does, Gies, Wesv, Lob.

- 05 KNOEZE: sHe.
 06 KNAUWE: Did, sHe.
 07 KNABBELEN: Haa, Gen.
 08 KNEWWELEN: Gees, Bel.
 09 KEWWEN: Aal.
 10 GARDEN: Bel, Groen.
 11 AFGARDEN: Win.
 || knewwen: Mar.

Lar: Kloeven, maor wie zegt: kloemm. [Ok: Nee].

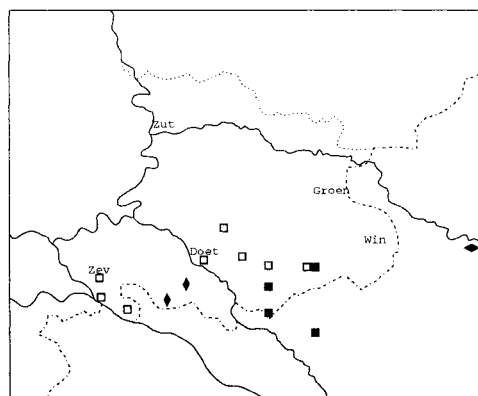
Groen: Garden, maor i-j zegt: gadden. [Ok: Bel].

Bel: At de leu hier langs 't karbonadebot hen knewwelt, dan zegt ze nog wal 's "ze bunt an 't mondörgeltjen spöllen". [MOND-ÖRGEL].

SMAKKEN

A'j zodäöneg et dat anderen dat heuren könt, dan bu'j an 't smakken.

- 01 SMAKKEN: Acht; Ulf, Wehl, Did, Zed || Bat, Mar, Ram, Rhe.
 02 SMAKSEN: Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Wehl, Ang, Lat, Wesv.
 03 SMEKKE(N): Aal, Vars, Wesd, Zel, Doet, Zev, Pan, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182], Vars 1985 [Telge 6, 317], Pan 1988 [Telge 7, 128].
 04 SMEKKEREN: Aal, Din, Sin || Boch.
 05 SMEKSE: Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3,

- smekke(n) 03 ◆ smekse 05
 ■ smekkeren 04 ▲ smekkersken

Veur 'smaken' bunt in 't zuudoosten van onze streek weurde met 'n e in gebruik.

136].

- 06 SMAK(KE)BEKKEN: Ruu, Loch, Lar || Bat.
 07 SLOEKEN: Gor, Eib.
 08 SJAPKEN: Win.
 || sjmatsken: Bork, Hei.
 || sjmatken: Vre.
 || sjmekkersken: Ges.

War: Wat zit ie toch te smakken; aet 's fatsoenlek.

SCHROKKEN

Schrokken is gulzeg etten.

- 01 SCHROKKE(N): Gor, Harf, Eef, Zut, War, Bor, Eib, Vars, Sin, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Does, Ang, Gies, Zev, Sto, Lob.
 02 SCHRUKKEN: Gaa.
 03 SLOEKE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Wesd, Hen, Baa, Wesv, Zed / Pan 1988 [Telge 7, 126] || Bat.
 04 SCHRANSEN, SCHRANZEN: Eib, Groen, Win, Meg, Sil, Doet, Wehl, Hen.
 05 VRETTEN: Hen, Tol.
 06 VRAETEN: Gor.
 07 SJAPKEN: Win.
 08 SLAKKERE: Zed, Sto.
 09 KNOEVEN: Win.
 10 SCHOEVEN: Groen.
 11 INSLAON: Zel.
 12 INNAEME: Sto.
 13 PROFKEN: Bel.
 14 POOIEN: Vars.
 15 BUNKERE: Sto.
 16 'GASTEREN: / Sin 1970 [Kobes 2, 1].
 || sloekebekken: Wilp.
 || sjlafken: Hei.

Hen: In volgorde van onbenulleghed: sloeken, schransen, schrokken, vretten.

Lob: Mo'j Jan haevig zien schrokke.

SLOEKERT

'n Sloekert et gulzeg.

- 01 SLOEKERT: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Key, Ste, Baa, Does, Lat, Wesv, Zed / Eib 1980 [Telge 1, 75], Lich 1991 [Telge 8, 109] || Bat.

- 02 SLOEK-OP: Alm.
 03 SLOEK-IN: Zel.
 04 SLOK-OP: Bor, Tol.
 05 SCHROKKER(T): Gor, Eef, War, Vor,
 Bor, Din, Sin, Zel, Doet, Wehl, Does,
 Ang, Zev, Sto, Pan, Lob.
 06 SKROKKERT: Bre.
 07 SCHROK-OP: Sil, Kep, Zed.
 08 SCHRUK-OP: Gaa.
 09 SCHROKKEBROK: Wich.
 10 SCHRANZER(T): Eib, Win, Doet, Wehl.
 11 VRETTERT: Wesd.
 12 VRAETERT: Gor.
 13 VRET(TE)BALG: Bel, Kep.
 14 VRETTEBUUL: Bel II Raes.
 15 VRETTEKOLDER: Bel.
 16 VRAETPENS: Meg, Doet.
 17 VRAETZAK: Doet.
 18 SMACHKLAOS: Harv.
 19 SJAPKERT: Win.
 20 PRIETER: / Aal 1964 [Rots 1, 33].
 II smachtlappen: Hei, Raes.
 II giervraetert: Ges.
 II gierhammel: Kle.
 II sloekebek: Wilp.
 II sjleumer: Boch.
 II himham: Kle.

Does: 'n Sloekert is net as 'n verken an de bak: bang dat hi-j niet alles krig.

Ne: Ene dén zit te sloeken is 'n sloekat. [Ok: Lich].

Bel: Mo'j weer 's zeen hoo dén vrettebuul an 't profken is.

SCHRANSEN

A'j heel völle et, bu'j an 't schransen.

- 01 SCHRANSE(N): Gor, Wich, Loch, Rek,
 Meg, Sin, Zel, Kep, Hen, Ang, Dui.
 02 SCHRANZE(N): Does, Wesv, Zev, Sto.
 03 SCHRAANSE: Pan / Pan 1988 [Telge 7,
 122].
 04 BUNKERE: Pan.
 05 'STIEPEREN: / Vars 1985 [Telge 6, 336].
 06 GENAEREN: / Aal 1966 [Rots 2, 5].
 07 VERKAMMEZÄÖLEN: / sHe 1982 [Telge
 3, 160].
 08 'GASTEREN: / Sin 1970 [Kobes 2, 1].
 09 SCHOESTERE: / Pan 1988 [Telge 7,
 121].
 10 SCHRÄÖJE: / Pan 1988 [Telge 7, 122].

Pan 1988: Vurda'k vanaovend nor de brullet got, za'k ers 'n flinke laog legge, dan kan'k der baeter tege; dan kan'k net zupe wa'k wil [Telge 7, 79]. [N FLINKE LAOG LEGGE].

Aal 1966: ZICH DE LAOGE LEGGEN "veel eten" [Rots 2, 23].

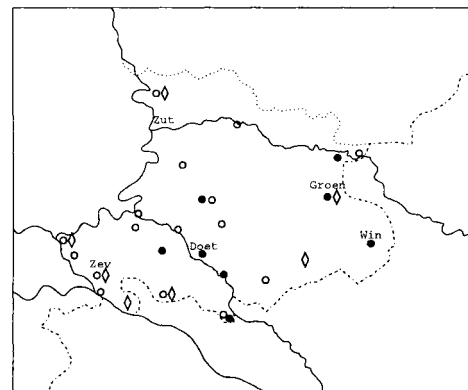
Win 1971: Dufteg aeten, dat gif ne goo underlaoge in de mage [Deunk 1, 252]. [UN-
 DERLAOGE; ONDERLAOGE].

Eib 1980: "Zweten an taofel geet met 't war-
 ken wah aover", zae de knech [Telge 1, 19].
 [ZWETEN].

Eib veur 1973: Hee höldt van 'n kot gebed en ne langen metwos "hij houdt van veel eten zonder veel poespas er omheen [H. Odink 3, 73]. Ik had ze lever op den mest as in de kost "(gezegd van mensen die veel eten)" [H. Odink 3, 160]. De mond kan 't net zo lange volhollen as 't gat "zolang men nog ontlasting heeft, kan men ook flink eten" [H. Odink 3, 164].

Aal 1964: Dat zal ow in 't gat neet roosten; daor zö'j neet van verzi-jen "dat zal je niet schaden als je het opeet" [Rots 1, 59]. [GAT; ROOSTEN; VERZI-JEN].

Loch: Vrogger kregen de leu neet zo völle op den tand: der was neet zo völle te schransen. [NEET VÖLLE OP DEN TAND KRIE-
 GEN].

● *schransen "schrokken" 04*

○ *schransen(n) "schransen" 01-03*

◇ *schransen(n) "smikkelen" 10-11*

*'t Standaardnederlandse woord schransen
 wodt —veurnamelek in 't westen van onze
 streek— in drie betekenissen gebruikt.*

● *Van ene dén kan schransen, zeg ie:*

- 01 HEE KAN GOOD/DUFTEG INPAKKEN: Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win II Haak.
 02 HI-J KAN HEEL WAT NAOZIEN: Dui.
 03 HEE KAN GOOD METKOMMEN (MET 'T AETEN): Eef.
 04 HEE ET ZIEN BOEK VEURBIEJ: Harf.
 05 HIE ET ZICH UUT DE SCHRANGE: Zel.
 06 HEE ET ZICH 'N BULTE IN 'T LIEF: / Vars 1985 [Telge 6, 211].
 07 HEE VRET KETTEL EN POT: Eef.
 08 HEE IS GOOD VAN INNEMMEN: Eef.
 09 HEE IS NE GOEIEN AN DEN ZOMP: Win.
 10 HIE DUT ZIEN BOEK PLEZIER AN: Tol.
 11 HEE ZET DEN BOEK OP DE LEESTE: / Lar 1927 [Heuvel 1, 484], Win 1971 [Deunk 1, 131], Vars 1985 [Telge 6, 208].
 12 HEE SPANT DEN BOEK OP DE LEESTE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 135].
 13 HI-J SLÖT DE BUUK/PENS OP DE LEES: / Groes 1991 [Driepas 8, 29].
 14 HEE HEF NE MAGE AS NE WANNE: / Win 1976 [Aessink 4, 41].

Eef: Hee is good van innemmen: a'j der bie 'm 'n kilo eerpel ingooit, dan zeg den laatsten nog: "Ploemp!"

Acht-Tw: Ik hebbe 'm eraakt "ik heb veel gegeten" [Wanink 1, 166]. ['M RAKEN].

Eib 1980: (Good) wat achter de kneupe hemm "(heel) wat gegeten hebben [Telge 1, 41]. [KNOOP].

Lich 1991: "Dén hef den balg weer dikke", wodt der ezeg as der ene völle egettene hef [Telge 8, 17]. [DEN BALG DIKKE HEBBEN].

Eib veur 1973: De katte geet oew met de mage neet lopen "je hebt overvloedig gegeten" [H. Odink 3, 118].

● *A'j völle et, et ie as:*

- 01 'N DO(R)SER: Eef, Loch, Doet, Kep.
 02 'N DOSKER: Gees, Bel, Win / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 64] II Vre.
 03 'N DÖSSER: Vars, Dui / Vars 1985 [Telge 6, 89].
 04 'N DÖSKER: Eib / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 95].
 05 'N ZAODDO(R)SER: Pan.
 06 'N HESSE: Vars, Sin, Doet / Vars 1985 [Telge 6, 141].
 07 'N PEERD: Zed.

08 'N VARKE: Sto.

09 'N WOLF: Doet, Dui / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 243].

● *Ene dén völle et, is 'n:*

- 01 VRETTEBUUL: Eef, Hen / Eib 1981 [Telge 1, 94], Lich 1991 [Telge 8, 139], Groen 1994 [Telge 9, 133].
 02 VRAETEBUUL: Aal / Win 1971 [Deunk 1, 269].
 03 VRAETBUUL: Zed.
 04 VRETBUUL: / Vars 1985 [Telge 6, 261, 393].
 05 VRETTEBALG: Lich / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 70], Groen 1994 [Telge 9, 133] II Hei.
 06 VRAETEBALG: / Aal 1966 [Rots 2, 18].
 07 VRETPENS: / Vars 1985 [Telge 6, 393].
 08 VRETTEDEER: Loch.
 09 VRETTEPOS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 207].
 10 VRETTEGEIE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 207].
 11 VRETTEGAI: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 207].
 12 VRETZAK: / Vars 1985 [Telge 6, 393].
 13 VRETTEWORM: Loch.
 14 ETTEWORM: / Lich 1991 [Telge 8, 37].
 15 BRASPENS: / sHe 1982 [Telge 3, 23].
 16 VRAETER: / Win 1971 [Deunk 1, 269].
 17 SMOLTKUVEN: Liev.
 18 HONGERHALS, HUNGERHALS: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Lich: 'n Tamelek grof woord veur ene dén onmundeg völle et, is vrettebalg.

Pan 1988: DRANKTON "iemand die van alles door elkaar eet en drinkt" [Telge 7, 31].

Lob: Ik heb zó veel gegaete, de luus bast me op de kop. [LUUS; KOP].

Acht 1895: 'T OF-EGETTEN WAEZEN "zo veel van iets gegeten hebben dat men er tegenzin in krijgt". 'k Bun 't of-egetten [Telge 2, 92].

ZAT I

A'j neet meer etten wilt hebben, he'j zat, bu'j zat of he'j genog.

01 ZAT *HEBBEN*: Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 217], sHe 1982 [Telge

- 3, 177] || Wilp, Bat, Emm.
 02 ZAT WAEZEN: Harf, Ruu, Loch, Zwi, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Meg, Zel, Tol || Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Rhe, Boch, Elt.
 03 'M ZAT HEMME: Pan.
 04 GENOG HEBBEN: Acht; Meg, Ulf, Ang, Lat, Zed || Ram.
 05 GENOEG HEBBE: Zev, Pan || Kle.
 06 VOL ZITTEN: Eib, Aal, Zel, Dre, Tol, Zev, sHe, Sto, Pan || Bat.
 07 DE LAOGE HEBBEN: / Win 1971 [Deunk 1, 137].
 08 ZIENE BEKUMSTE HEBBEN: / Lich 1991 [Telge 8, 19].
 09 ZIEN GENEUGEN HEBBEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 101].
 10 ANDIKKE WAEZEN: / Lich 1991 [Telge 8, 13].
 11 IN DE ZAE WAEZEN: / Lich 1991 [Telge 8, 148].
 12 NEET MEER MEUGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 142].

Lob: Ik heb zat.

Pan: Ik het 'm zat.

Gels: As kind zeiden wiej wal 's: "Ik bun zat", maor dat was neet netjes.

sHe: 'k Heb zat gegaete; 'k vuul baojem. [BAOJEM VULE].

Pan 1988: De zak dichdoen vurdat die vol is "stoppen met eten voordat men verzadigd is". "Krieg ik nog 'n bitje; moed? 't Is zo lekker". "Nee jong; gi-j kun de zak ok dichdoen vurdat die vol is" [Telge 7, 156]. [ZAK; DICHDOEN; VOL].

Vars 1985: As de moes zat is, is 't mael bitter: a'j genog egetten hebt, smek ow nog meer niet [Telge 6, 229]. [ZAT; MAEL; BITTER].

ZICH STIEPELDIKKE ETTEN

A'j te völle et, et iej oew stiepeldikke.

- 01 ZICH STIEPELDIKKE ETTEN: Nee, Eib, Groen, Aal, Win.
 02 ZICH STIEPELDIKKE ETTEN: / Lich 1991 [Telge 8, 117].
 03 ZICH STOEPEDIKKE ETTEN: / Lich 1991 [Telge 8, 118].
 04 ZICH KNUPPELDIKKE ETTEN: / Groen 1994 [Telge 9, 65].
 05 ZICH VERPENSE(N): Groen, Net, Kep, Wesv, Zed, Pan / sHe 1982 [Telge 3,

- 161], Pan 1988 [Telge 7, 146].
 06 ZICH VERFENZE: / Pan 1988 [Telge 7, 145].
 07 ZICH VERGASTEN: / Acht 1882 [Telge 2, 139].
 08 ZICH VERVRETTEN: Eib, Rek, Bel, Win, Kep.
 09 ZICH AOEVER-ETTEN: Doet, Hen.
 10 ZICH BEVRETTEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 52].
 11 ZICH ONGANS AETE: Wesv.
 12 ZICH DONNE ETTEN: Eib.
 13 ZICH 'N POES IN DEN BOEK ETTEN: Ruu.
 14 ZICH NAEVEN DE BOEK ETTEN: Ste.
 15 ZICH 'N BANK IN DE BOEK AETE: Sto.
 16 ZICH IN DE PODDE ETTEN: Harf.
 17 ZICH TE KRÖPPEL AETE: Zev.
 18 ZICH UUT DEN SCHRANK ETTEN: Gees.
 19 ZICH DIK ETTEN: Bor.
 20 ZICH TE BASTEN AETEN: Eef || Haak.
 21 ZICH STÖKKERIG AETE: / Pan 1988 [Telge 7, 134].
 22 ZICH PIENE IN DE BOEK ETTEN: Zel.
 23 ZICH DE MAGE AOEVERLAAIEN: Tol.

Zed: Onmundige taal is: ik heb mien verpenst.

Ruu: Ik hebbe mie 'n poes in den boek egetten: ik bunne der puustereg van. [PUUSTEREG].

Eef: "k Bun der poestereg van", zeg iej a'j te völle egaeten hebt. [POESTEREG].

Win 1971: ZIK TE SCHANDE AETEN "te veel eten en daar last van krijgen" [Deunk 1, 200].

● *A'j te völle egetten hebt, köj ok nog zegen:*

- 01 IK HEB DE BOEK VOL: Bor, Gen, Meg, Net, Vars, Wesd, Doet, Bro, Zed || Vre.
 02 IK HEB DE BUUK NAOR ROME STAON: Did.
 03 IK HEBBE 'N BOEK AS 'N BAK-AOVEN: / Vars 1985 [Telge 6, 33].
 04 IK HEBBE DE BALG ESTREMD: Harf.
 05 IK HEBBE DE MAGE TE VÖLLE OP DE LEESTE EZET: Bor || Wilp.
 06 IK HEBBE NE KNOBBE IN DEN BOEK: / Eib 1980 [Telge 1, 41].
 07 IK HEB MIEN GOED OPGEWeid: Voo.

- 08 IK HEB MIEN GOED OPGESTIEPERD:
Voo.
- 09 IK HEBBE MIE DIKKE EN DONNE
EGETTENE: Eib.
- 10 IK HEB MIE(N) IN DE PODDE *EGAE-
TEN*: Gor, Alm.
- 11 IK HEB MIE IN DE PORRE EGAETEN:
Gor.
- 12 IK HEBBE MIEN HAOSTE TE SCHANDE
EGETTEN: Vor.
- 13 IK HET 'N AOVERPENS: Wesv.
- 14 IK HET 'N BARRE PENS: Wesv.
- 15 IK HEBBE 'N NAFFEL OP DEN BOEK
AS 'N PLUUM OP 'N BERENMUTSE:
Loch.
- 16 IK ZIT POEPVOL: Zed.
- 17 IK ZIT ZO VOL AS 'N PÖTJEN MET PIE-
REN: Voo.
- 18 IK KANNE DER MET DE VINGER BIE:
Bor II Haak.
- 19 IK KNAPPE ZOWAT: Vars.
- 20 IK STAO OP KNAPPE: Sto.
- 21 DE BOKSEBAND KNAPT MIEN ZOWAT:
Dre.
- 22 'T VEL TJOENKERT MIE UM DEN
BOEK: Bor.
- 23 DE KATTE GEET MET MIENE MAGE
NEET (MEER) LOPEN: Aal, Ste / Lich
1991 [Telge 8, 75].
- 24 DE OGENE SPIELT MI-J OET DE KOP:
Vra.

Wesv: Op zien plat gezeid: ik het 'n aoverpens of ik het 'n barre pens.

Voo: Ik heb mien goed opgeweid; net zo as 'n koe.

Win: At der ene zat egaetene hef maor 't zunde vundt um 't leste hepken weg te done, zae onze naobervrouwe wal: "Hee deg ok: Baeter at den boek barst as at goo kos bedörf".

Did: Baeter de buuk der aan gewaog dan goeie kos verlore.

- *A'j te völle egetten hebt, bu'j:*

- 01 STIEPERDIKKE: Eib, Aal, Din, Wesd /
Win 1971 [Deunk 1, 228], Vars 1985 [Tel-
ge 6, 336].
- 02 STIEPEDIKKE: Liev, Zie.
- 03 STOEPEDIKKE: Lich.
- 04 BÖLKEDIKKE: Harv.
- 05 KNUPPELDIKKE: Eib.

- 06 ZO VOL AS 'N TONNE: Gor.
- 07 ZO DIKKE AS 'N ZAK: Gor.
- 08 ZO DIKKE AS 'N PEDDE: Bor / Bar 1939
[Vr A'dam 7, 10].
- 09 ZO ZAT AS NE KOO: / Acht-Tw 1948
[Wanink 1, 128], Groen 1994 [Telge 9,
66].

ZICH VERSLOEKEN

*As etten of drinken neet good deur de hals
geet, versloek ie oe.*

- 01 *ZICH* VERSLOEKE(N): Acht, Liem / sHe
1982 [Telge 3, 162], Vars 1985 [Telge 6,
380], Pan 1988 [Telge 7, 146], Lich 1991
[Telge 8, 134] II Wilp, Bat, Mar, Haak,
Vre, Stlo, Ges, Ram, Boch, Kle.
- 02 ZIK VASTE VRETTEN: Eib.
- 03 ZICH VERSLIKKEN: War.

Bor: Hee versluk zich; ik zol mie haoste verslokken.

Wesv: Hi-j versloekte zien eige zó arg; ik doch, hi-j blief der nog in.

Kep: Hie was zó an 't schrokken; ik zei nog: "Pas toch op; drek he'j 't in de hals zitten". En jao heur, effen later had e zich verslokken.

Sin 1973: Te gauw etten, zich versloeken; te gauw lopen zich verstoeken [Kobes 3, 16].

Hee versluk zich

Zed: A'j ow duk versloeke doet, bu'j 'n sloekhannes. [SLOEKHANNES].

LEKKEN

A'j met de tonge argens aover hen gaot, bu'j an 't lekken.

01 LEKKE(N): Gor, Alm, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / Wehl 1944 [Diesveld 5], sHe 1982 [Telge 3, 91] || Wilp, Stlo, Bork, Hei, Emm, Elt, Kle.

02 LIKKE(N): Harf, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Does, Lat || Bat.

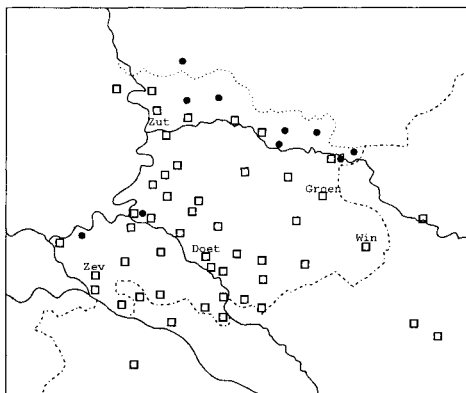
Kep: Zit niet an 't mes te lekken; drek snij i-j ow nog in de tong.

Din: Likt toch niet zo an dat mes te lekken.

SABBELEN

01 SABBELE(N), ZABBELE(N): Gor, Harf, War, Vor, Bor, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Gen, Meg, Net, Sin, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 281], Pan 1988 [Telge 7, 156] || Emm, Elt.

02 SABBEN, ZABBEN: Alm, Wich, Ruu,

□ lekken 01

● likke(n) 02

't Bezondere van dit kaartjen is dat 't Standaardnederlandse woord likken veural in 't usterste noorden van den Acht veurkump.

Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Eib, Rek, Lich, Win, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Ste / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 216], Win 1971 [Deunk 1, 281], Vars 1985 [Telge 6, 414] || Bat, Mar, Vre.

03 ZABKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 216], Win 1971 [Deunk 1, 281].

03 SAPPELE(N), ZAPPELE(N): Eef, Eib, Key, Zed.

04 ZOEGEN: Bor, Gees, Nee, Win, Net || Wilp.

05 ZUGE: Zev.

06 ZEWWELLEN: Bel.

07 KEWWEN: Lich.

|| sapken: Ges.

|| zoebele: Kle.

|| noekelen: Ram, Boch.

|| loetsjen: Boch.

Wesd: Den kleinen zit op zien slebbeken te zabben.

Pan 1988: Op die zuurtjes ku'j lekker zabbele [Telge 7, 156].

BIETEN

01 BIETE(N): Acht, Liem / No Acht 1839 [Telge 4, 26], Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 116].

Aal: Hee bit 'n stuk van den appel.

Acht-Tw 1948: TEBIETEN "stukbijten". Ik kan dat tao vleis neet tebietten [Wanink 1, 194].

KNOOIEN

A'j etten van 'n leppel of vorke laot vallen, bu'j an 't knooien.

01 KNOOIE(N): Acht, Liem.

02 SLATERE(N): Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Aal, Win, Din, Sil, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Sto || Bat.

03 SOPPEN: Eib, Bel, Groen, Zel.

04 SLAMPEN: Alm.

05 KLIEDEREN: Voo.

Gees: Slateren; maor wiej zegt: slatan. [OK: Gels, Nee].

Eef: A'j völle zit te slateren, bu'j 'n SLATER-KONTE.

PAD

A'j vrogger allemaole uut ene panne atten (b.v. eerpels, pap) dan wodn met 't etten wel eknooid op den taofel. Wat der dan op den taofel lag, wodn 't pad eneumd.

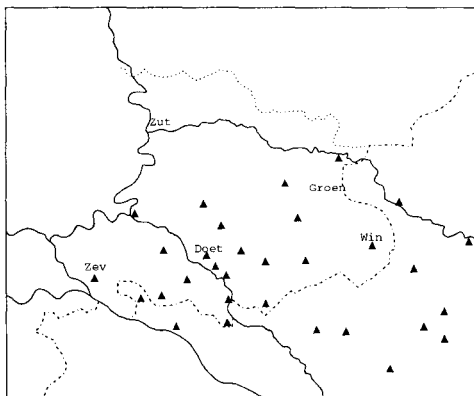
- 01 PAD: Alm, Vor, Zwi, Bor, Gels, Zed, Tol
II Bat.
- 02 SLATERPAD: Gor, Ruu, Zwi, Hen.
- 03 SLATERSPOOR: Kep.
- 04 MELKPAD: Vars.
- 05 MELKSTRÄÖTJEN: Tol.
- 06 MELKWEG: Dre.
- 07 VAARWEG: Din, Wehl.
- 08 PAPWEG: Wich.
- 09 WEG: Ruu.

Ruu: Der was der ene dén nogal knooin en dén had 'n heel slaterpad emaaft. Ze zeien: "Dén kan den weg weerumme wel vinden".

Tol: De schale met kolde melk kwam 's aovends midden op taofel en ieder at uut de schale. Meestal liep der in 't leste 'n melksträötjen van de schale nao de gebruikers.

Hen: In de joren veur den Tweeden Oorlog he'w 't nog met-emaakt bi-j 't dörse in de buurte.

Wehl: Wi-j hemmen 't nooit metgemaak, mor uut de aoverlevering he'w 't wel 's geheurd.

▲ *smach(t) 02*

Smach(t) is 'n woord wat in onze streek veural in 't an Duutsland grenzende gebied veurkump; in 't westen en noorden is 't neet op-egeven.

HONGER

- 01 HONGER: Acht, Liem.
- 02 SMACH(T): Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Does, Zev, Sto, Zed / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182], sHe 1982 [Telge 3, 135], Vars 1985 [Telge 6, 318], Pan 1988 [Telge 7, 127] II Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe, Boch, Emm, Elt.
- 03 ZIN: Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Win, Zel, Doet, Ste, Tol, Ang.
- 04 ZINNE: Harf, Alm, Eef, Lar, Rek, Bel.
- 05 TREK: Eef.
- 06 PEUJ: Wesv.
- 07 BOTLAK: / Groen 1994 [Telge 9, 23].
- 08 ROOF: / Groen 1994 [Telge 9, 102].

Zel: Miesschien wordt ok wel smach ezegd, maor dat steet niet zo netjes. [Ok: Win, Sil].

Zed: Smach wödt now nog alleen deur olde-re gezeid.

Sto: Ik heb alderjekese smach.

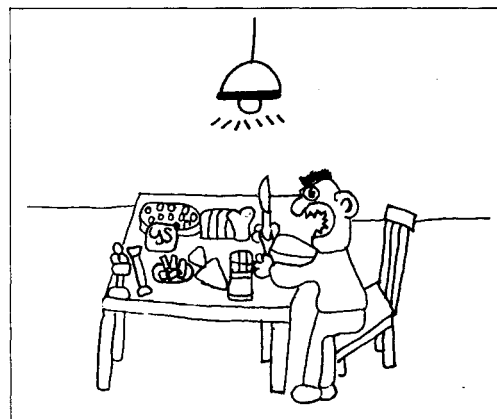
II **Boch:** Ik heb loezigen smach.

Aal: Azze wi-j thuis zeien: "Ik heb honger", dan was 't altied: "Honger kenne wi-j neet".

Her: Aggi-j honger het, heggi-j 'n goeie appetiet. [APPETIET; ok: sHe II Hei].

Ruu: A'j honger hebt, bu'j graag. [GRAAG; ok: Gels, Win, Pan / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 104)].

Acht 1895: GRAAGHEID "trek in eten; honger" [Telge 2, 44].

Graag

Acht-Tw 1948: VAN HARTEN GEZOND “een goede eetlust hebben” [Wanink 1, 108].

Aal 1964: OP DEN DOEM KNAPPEN “geen eten krijgen” [Rots 1, 58].

Lar 1924: SCHARREBEKKEN “niet te veel te eten krijgen” [Langeler 1, 145; ok: / Acht-Tw 1954 (Wanink 2)].

Vars 1985: ‘t Liekt wel as of e uut ‘t smachschot kump. Hie zut der uut as ‘n moes uut ‘t maelspint en hie vret as ‘n Hesse [Telge 6, 318]. [SMACHSCHOT].

Groen 1994: ‘n Betjen smachten veur ‘t etten kan gin kwaad [Telge 9, 113]. [SMACHTEN “honger, trek hebben”].

Vars 1985: SMACHLAPPE: “hongerlijder” [Telge 6, 318].

Acht-Tw 1948: SMECHTEREG “hongerig” [Wanink 1, 182; ok: Vars 1985 (Telge 6, 319)].

Vars 1985: Geef mi-j ‘s wat hartegs; ‘k vule mi-j ‘n betjen gammel [Telge 6, 110]. [GAMMEL].

Eef: A’j völle hunger hebt, zeg ie: “Ik bas van de hunger”.

Pan: Ik blök van de hunger.

Tol: Ik raoze van de hunger.

Meg: Ik verrekt van de hunger; ik bun uutgesmacht. [UUTGESMACH(T); ok: Wehl].

● *Honger/smach as:*

01 ‘N PEERD: Gor, Eef, Bor, Eib, Rek, Sin, Doet, Zed II Bat, Haak.

02 ‘N WARKPEERD: / Eib 1980 [Telge 1, 75].

03 ‘N MAGER VARKEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

04 ‘N HOND: Rek.

05 ‘N LEEUW: / Vars 1985 [Telge 6, 149].

06 ‘N LUUS: Vars, Doet / Zed 1981 [Lukkezen 1, 3].

07 ‘N LOES (IN DE VASTEN): / Acht-Tw 1954 [Wanink 2], Lich 1991 [Telge 8, 110].

GEEUWHONGER

01 GEEUWHONGER: Eef, Vor, Loch, Lar, Zwi, Bor, Nee, Eib, Rek, Meg, Zel, Gaa, Dre, Ste, Zed, Sto II Bat.

02 GEERHONGER: Net, Wehl, Zev, Did, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 40].

03 GEEHONGER: Eib, Doet, Tol, Does, Wesv / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 99], Eib 1980 [Telge 1, 25] II Mar, Vre.

04 GIWHONGER: Vars, Doet, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 103], Vars 1985 [Telge 6, 122].

05 GAAPHONGER: Eib, Meg, Doet, Kep, Hen.

06 FLAUW VAN DE HONGER: Gor, Wich, Din, Voo, Wesd, Zel, Ang.

07 WEE VAN DE HONGER: Gor, Loch, Kep.

08 FLAUW OP DE MAGE: Sin.

09 GAMMEL IN DE HOED: Ruu.

II hongergaap: Wilp.

Zel: A’j geeuwhonger hebt, zeg i-j: “Ik gaap van de hunger”. [GAPEN VAN (DE) HONGER; ok: War, Bel, Lich, Hen].

Zev: A’j geerhonger hebt, zeg gi-j: “Ik trik weg van SMACH”.

Ang: A’j flauw van de hunger wordt, krie’j de BEGAOVEN.

Wesd: Ik bun zo flauw van de hunger; ‘t zweit brekt mien uut.

Zed: A’j geeuwhonger hebt, vuul i-j ow VOEL.

Wesv: Opa nam ‘n sneetje roggebrood tege de geehonger.

Sto: ‘t Kwam vroeger duk veur in de vaste. Dan moes ie met ‘n laege boek naor ‘t land met ‘n plaetje roggebrood zonder wat der op. En dan zo tege de middag dan kreg gi-j de geeuwhonger. Dan zag gi-j alles draeje en wier ‘t ow wit veur de oge.

KOFFIEGAAP

A’j tegen koffietied flauw wordt, krie’j koffiegaap.

01 KOFFIEGAAP: Vor, Bor, Din, Sil, Zel, Kep, Key.

VASTEN

Minder etten of drinken (um magerder te worden) is vasten.

01 VASTE(N): Gor, Wich, Lar, Gees, Nee, Eib, Bel, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Ste, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, Sto, Pan II Vre, Hei, Rhe, Boch, Kle.

02 VASTEN UM DE LIJN: Bor.

- 03 *NEET ETTEN*: Ruu, Loch, Bor, Lich, Aal,
Vars, Kep, Baa, Zev, Lob || Bork.
- 04 AN DE LIJN *DOEN*: Groen, Zel, Wehl,
Ste, Does || Bat.
- 05 AN DE SLANKE LIJN *DOEN*: Tol.
- 06 LIJNEN: Eef.
- 07 HONGEREN UM DE LIJN: Eib.
- 08 SMACH LIEDEN: Wesd.
|| smachten: Ges, Ram, Emm.

Wich: Daniëlle vast omdat ze af wil vallen.
Zev: Joyce it niet um in 't model te komme.
Bor: Johanna et neet omdat ze magerder wil worden; tegenswoordeg zeg ie: "Monique vast veur de lijn".
Eef: Rechtevoort is 't: "Chantal lijnt", of: "Daphne dut an de lijn".
Groen: Patricia meent at e te dikke is, en

doorumme dut e an de lijn.

Wesd: Katja lidt smach omdat ze dunder wil worden.

Vars: Brigitte et niet omdat ze wil afmageren. [AFMAGEREN; ok: Meg].

Loch: As Yolande lange genug neet egetten hef, dan kö'j zeggen: "Ze is aardeg bieeslagen". [BIESLAON].

Acht-Tw 1948: Iemand de haver hoger leggen "iemand minder te eten geven omdat hij anders te dik wordt" [Wanink 1, 108]. [HAVER].

Bor: 'n Goeien Borklosen raod:
Holdt 't heuf en de veute warm
En maoteg oewen darm.
Holdt den poepert open
En laot den dokter lopen.

HOOFDSTUK 2 VLEIS EN VLEISPRODUKTEN

VLEIS

- 01 VLEIS: Acht, Liem / Acht 1882 [Telge 2, 142] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Emm, Elt, Kle.
02 VLEES: Doet || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.
03 BOZER: / Groen 1994 [Telge 9, 23].
04 GEMOK: / Groen 1994 [Telge 9, 39].

Eib: Deur de wekke at iej spek en metwors; op zun- en feesdage vleis.

Lob: 's Zondags kree'j gin spek mar vleis.

Groen 1994: GESLACH "geslacht vlees". Vrogger kreeg de pestoor 'n stuk van 't geslacht met [Telge 9, 39].

Acht-Tw 1948: GESLEUNSTE "vies, verrot vlees" [Wanink 1, 101].

Eib 1980: GESLUNS "afvalvlees".

Lich 1991: WILDWAS "taai, pezig vlees van een koe" [Telge 8, 146].

Vars 1882: KWILLEWAS "geel, eeltachtig, zeer taai rundvlees" [Telge 4, 53].

Aal 1966: 'KWEDDELEG "(van vlees) te zacht" [Rots 2, 9].

Lich 1991: KWEDDEREG "slap, waterachtig" [Telge 8, 70].

- 'n (Groot) stuk vleis bie 't etten krieggen, kö'j as volgt omschrieven:

01 'N (GOOD) STUK IN DE LINKERHAND KRIEGEN: Aal / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 137], Win 1971 [Deunk 1, 135].

02 'N (GOOD) STUK IN DE LINKERVOES(T) KRIEGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 137], Win 1976 [Aessink 4, 68].

Acht 1882: 'n Weusten pot "eten zonder vlees of vet" [Telge 2, 150]. [WEUST].

Acht-Tw 1948: 'n Weus etten "eten waaraan weinig zorg besteed is en zonder vlees en vet" [Wanink 1, 216].

MET

Met is varkensvleis wat in stukskes esneden is.

- 01 MET: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich,

Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Net, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 86], Pan 1988 [Telge 7, 88], Lich 1991 [Telge 8, 77] || Wilp, Bat, Mar, Bork, Hei, Boch.

02 WOSTEMET: Gen.

03 WOSTEVLEIS: Gor, Eef, Win, Sto.

04 WOSVLEIS: Vor, Lar, Bor, Dre.

Zel: 't Met —'t vleis wat veur de metworst gebruikt wier— moste wi-j met 'n scharp mes an kleine stukskes snieden en door wier wat zalt en pepper deur-eknaed. Dat wodn dan in de dunne darmen estoep, naodat die schoon-emaakt waren. De wors wier baoven de kachel ehangen um wat an te dreugen en dan wier ze in de wieme ehangen um wieter te dreugen.

Lich: As der ene zei: "'t Völt neet met", dan zei 'n ander wal 's: "En at 't met völt, kö'w monn wosten": met andere weurde: as 't neet tegen zit —as der monn met is— kö'w woste maken.

Wehl: Met mos half-um-half zun: half vet, half mager vleis.

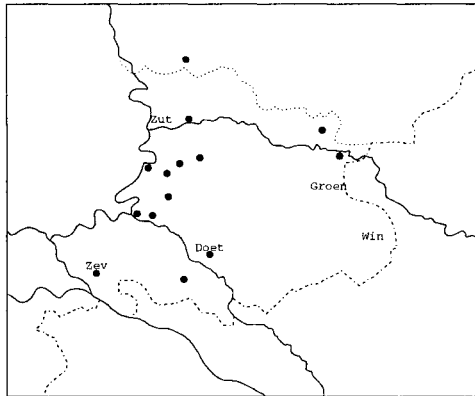
SCHINKE

Schinke is ham.

01 SCHINKE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Lar, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Key, Ste, Tol / N Acht ca 1860 [Telge 4, 45], Acht 1874 [Kobus 2, 556], Vars 1882 [Telge 4, 55], Acht 1882 [Telge 2, 113], Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Aal 1964 [Rots 1, 42], Groen 1994 [Telge 9, 105].

02 SCHINK: Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Acht ca 1830 [Telge 4, 9], sHe 1901 [Telge 4, 108] || Elt, Kle.

03 SCHINKEN: Loch, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175], Eib 1980 [Telge 1, 72] || Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch.

● ham 05

Ham is 't oorspronkeleke woord schink(e) vanuut 't westen an 't verdringen.

- 04 SCHIENKE: / Acht 1882 [Telge 2, 112].
 05 HAM: Alm, War, Wich, Vor, Nee, Eib, Doet, Dre, Baa, Bro, Tol, Does, Zev, Zed II Bat.
 06 SCHENKELVLEIS: Zev.
 07 EPSE: / Acht 1882 [Telge 2, 32].
 08 HEPSE: / Acht 1882 [Telge 2, 52].
 II schinkel: Wilp.

Lar: Der was schinke en at 't gekokt was —wat neet vake gebeurn umda'j 't neet lange konn bewaarn— dan praotten ze van gekokte schinke. [Ok: Gor, Bor, Gees].

Nee: Wiej kent gekokten ham en schinken. [Ok: Eib, Lich, Net, Zel, Wehl, Hen].

Gen: Der was geakokte schink en grune schink. [Ok: Din, Sin].

Hen: As gekokte ham te gaar was, ko'j ze slech snienn en dan wieren de plakken te dikke. Rauwe ham of schinke was met 'n scherpe mes goed te snienn.

Ruu: Vrogger wodn der op 'n brullefte van 'n groten boer schinke met stoete egetten. [Ok: Lar, Bor, Gees, Rek, Vars, Sin].

Sil: Bi-j feest of visite wier der geakokte schink gegaeten.

Bel: Gekokte schinken wodn enkelt egetten op 'n broedlachte; dee wodn dan in zien geheel ekokt en an platen esnene.

Wesv: A'j met de kermis op de soep uut-geneudigd was bi-j iemand, dan was der ook geakokte schink. Op de boterham at je rauwe schink. Bi-j 't inzalte gonge de schinke

onderin de vleiskuup; die bleve der zes waeke in. De zi-je spek kwame door op te ligge; die bleve der vier waeke in. Doorop kwame dan duk nog de ruggebutjes of de ribkes te ligge die mor één waeke in de vleiskuup hoefde. Naodat de schinke uut de vleiskuup kwame, wiere ze met kalk ingesmeerd en gonge der lakes umheer veur de bromvliege.

Eef: Behalve schinke was der ok nog KIN-NEBAKSHAM.

Aal: De schinke wodn —net as weggen, roggen, brood en rooie kool— teggen de schorte an-eholne op borstheugte en dan naor zich too esnaene. Daorbi-j wodn 'n deuksken met sloetspelden an de schorte estokkene veur de vlekken. Dat deuksken was vake ne 'ni-jen' wasseldook, emaaft van 'n old laken.

Din 1981: De wörste, zieden spek en de schinken wieren in zaklinnen verpakt en dan ging 't nao 't Ruhrgebied nao de winkels [Dinxperlo 1, 131].

Vars 1985: HEPSE “hieltje van een ham, hesp” [Telge 6, 141].

Acht-Tw 1948: HEPSENPEUTJEN “hammetje van de voorpoten van het geslachte varken” [Wanink 1, 110].

NAEGELHOLT

Naegelholt is beestevleis wat ereukt (en edreugd) is.

- 01 NAEGELHOLT: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, Zed, Sto / N Acht ca 1860 [Telge 4, 43], Acht 1882 [Telge 2, 89], Vars 1882 [Telge 4, 53], Groen 1936 [Mogendorff 1], Win 1971 [Deunk 1, 149], Eib 1980 [Telge 1, 54], sHe 1982 [Telge 3, 103], Vars 1985 [Telge 6, 234], Lich 1991 [Telge 8, 81] II Wilp, Bat, Mar, Haak.
 02 NAEGELVLEIS: Rek, Din, Net, Wehl, Kep, Lat, Wesv, Zev, Did / Win 1971 [Deunk 1, 150], Pan 1988 [Telge 7, 93].
 03 NAEGELHOLT(S)VLEIS: Bel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 146].
 04 NAGELVLEIS: Zev, Lob.
 05 ROOKVLEIS: Gor, Eef, Wich, Loch, Eib,

- Aal, Vars, Sil, Zel, Doet, Gaa, Ste, Bro, Tol, Does, Sto, Pan.
 06 REUKVLEIS: Bre, Voo, Doet, Wesv, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 113] || Mar.
 07 GEREUKT VLEIS: Gen, Meg, Gaa, Does.
 08 GEREUKERD VLEIS: Eib.
 09 GEROOKT BEESTEVLEIS: Hen, Key.
 || naegelvlees: Vre, Ram, Bork, Boch.
 || naegelstuuk: Ges.
 || rookvlees: Emm.

Tol: Rookvleis, met de klemtoon op vleis.
Eib: Veur naegelholt he'j 't vleis van 't achterste deel van de koo neudeg. Dat leg ie veertien dage in 't zolt en dan mo'j 't afwassen en afdreugen. Dan mo'j 't in grof baal rollen, aeven laoten dreugen en dan in de rokerieje laoten hangen.
Alm: Nao de slacht mo'j 't vleis drie wekke in de pekkel zetten: doornao mo'j 't dreugen en roken in de schossteen.
Lar: Op 'n brullefte van 'n groten boer ko'j vake schinke of naegelholt op de stoete etten.
Rek: Naegelholt mo'j dunne snienn en dikke op de botterham legn.

Gor: Ribstuk kan ok ereukt worden; dan neum ie 't old vleis. Da's lekker bie stampot wortels. [OLD VLEIS].

KARBONADE

De metwarkers geeft op dat karbonades pas nao den Tweeden Oorlog völle egetten wodn. As der vrogger thuus 'n varken eslacht wodn, wodn der ribbekes emaaft en gin karbonades. De benaming 15 kan ok betrekking hebben op 'n ribstuk van 'n koo.

- 01 KARBONADE, KARBENADE: Acht, Liem || Vre, Elt.
 02 KARREBONAADJE(N): Voo.
 03 KERREBENAADJEN: War, Kep.
 04 KARMONADE, KARMENADE: Bor, Eib, Bre, Net / Vars 1985 [Telge 6, 166].
 05 KARMENAO: Lob / Pan 1988 [Telge 7, 61].
 06 KROMME NAODJE: Lob / Pan 1988 [Telge 7, 93].
 07 KERBENAAJ: Does.
 08 RIBBEKE(N): Harf, Vor, Lar, Gees, Nee, Rek, Lich, Win, Zel, Hen, Baa / Vars 1985 [Telge 6, 285].

- 09 DIKKE RIBBE: Gor, Gees, Din, Vars.
 10 RIBKE: Wesv, Did.
 11 RIBBUTJE: Hen.
 12 VLEIS MET 'N HANDVAT: Ruu, Aal, Zev.
 13 KOTELET: Gaa || Ram, Bork.
 14 KOTLET: Gen || Vre, Hei, Kle.
 15 SCHELHASSE: Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Baa || Wilp.
 16 SCHELHARST: / Acht 1895 [Telge 2, 112],
 || kermenaodje: Kle.

Ste: Karbenade is van nao de Tweede Oorlog. Ton bunt ze vleisvarkens gaon fokken en wier 't meugelek karbenades te snienn in plaatse van schelhasse en ruggebutte.
Lich: Vrogger praotten ze van ribbekes; door was 't meeste vleis af; noh neumt ze 't karbonade.
Did: De huusslachter miek gin karbenade mor ruggebutjes en ribkes; 't vleis van de ribkes wier gebruikt veur de metwos.
Harf: Vrogger wodn der in huus eslacht en toen wodn der langs de ruggebutjes —de ruggestrang— ezaagd en kree'j ribbekes. Noe heet ze karbonades.
Ruu: Vrogger atten ze op 'n brulft wal schinke met stoete; tegenswoordeg 'n karbenade, rollade of 'n schnitzel.

Vars 1882: SCHELHARSTE "alle varkens-ribbetjes te zamen" [Telge 4, 54].

Baa: Van 'n varken kree'j ribbekes; van 'n koe schelhasse.

Win 1971: SCHELHASTE "ribstuk van een koe". BOOKHASTE "gezouten ribstuk". [Deunk 1, 202, 32].

Bel: Vrogger wodn de ribben an één stuk oet 't varken esnene. Dat was de bokhaste. Dee wodn wal nao de pestoor ebrach. En anders wodn de ribben en de butte in de pekkel eleg en later in de wieme op-ehangen. Van 't vleis —'t met— wodn metwoste emaaft dee ok in de wieme ehangen wodn um te dreugen. [BOKHASTE].

Aal 1902: BOEGHARSTE, BOEKHARSTE, BUUKHARSTE "schouderstuk" [Telge 2, 15, 20].

Acht 1882: WAMME "vlees op de onderrib" [Telge 2, 147].

Hen: Behalve ribbutjes ha'j vrogger ruggebutjes; door zat ok meer of minder vleis an.

[RUGGEBUTJEN; ok: Ste, Tol, Did / Lich 1991 (Telge 8, 101) II Mar].

Bel: At de leu hier langs 't karbenadebot hen kneewelt, dan zegt ze nog wal 's: "Ze bunt an 't mondörgeltjen spöllen". [MOND-ÖRGEL].

● *Vleis van de boste van 'n koo (dat vake ezolten en edreugd wodn) heet:*

01 BORS(T)KORNE: Eef, Bel / Aal 1966 (Rots 2, 3), Win 1971 [Deunk 1, 32], Lich 1991 (Telge 8, 25)].

02 BÖSKÖRNE: Vars, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 80], Vars 1985 [Telge 6, 66].

03 BORSTKONE: Zwi.

04 BORSTKO: Alm.

Gaa: Stomp-af: 'n stuk vleis van 't varken tussen karbenade en speklap in. 't Wöd't stomp-af (= "rechttoe, rechtaan") an 'n stuk esneien en in 'n stampot geakaokt of ok wel gebraojen. 't Smik goed bi-j eerpels en kabbes, andiviesla of sniebonen. [STOMP-AF; ok: Win].

VARKENSHAASJEN

't Varkenshaasjen is 't vleis wat an beide kanten onder de lenden zit. 't Wodn vake met-ene ebraonn en op-egetten; veural in den Oosteleken Achterhook [Ruu, Loch, Bor, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Vars] wodn 't deur den slachter an de kinder egeven.

01 (VARKE(N)S)HAASJE(N): Gor, Alm, Wich, Loch, Haa, Bel, Win, Sil, Zel, Kep, Hen, Ang, Lat, Groes, Zed II Bat.

02 VERKESHAASJEN: Zut.

03 (VARKENS)HAESKE(N): Wich, Vor, Groen, Vars, Zel, Wehl, Dre, Tol, Zev, Did.

04 VERKESHÄÖSKE: Her, Lob.

05 HAZEN: Gels.

06 MUUSKE(N): Vor, Ruu, Bor, Gees, Nee, Aal, Din, Doet, Hen / Eib 1981 [Weeink 1, 86].

Win: Bi-j den scholder zit zonne spiere wat mooi op 'n muusken lik.

Rek: Der zatten eigelek maor twee muuskes in 'n varken; maor ne goeien hoesslachter maken altied zo völle muuskes at der kinder waren.

Eib: Den hoesslachter leet piepend 't muusken te veurschien kommen. A'w der met ons veren bie stonn te kieken, halen hee der ok veer muuskes oet!

Aal: 't Afsnienn gebeuren meestal daags nao 't slachten. As dan den slachter zien mes good scharp emaaft had, kon 't gebeuren dat hee in-ens as ne moes begon te piepen. Dan wazze wi-j kindere met-ene present, want dan kwam dat, waor wi-j op wachtten. Hee sneed dan 'n moesvormeg stuksken vleis los, leet dat as ne moes veur onze ogen dansen en zei: "Hier; gao daor maor met naor moder en vraog maor of ze 't muusken wil braonn veur owleu".

Wich: 't Haesken atte wi-j 't eerste op nao 't slachten.

Tol: Op den aovend van den dag da'w eslacht hadn, braojen moeder 't haesken en dan kreeg i-j dat warm, in plaetjes esneenn op 'n snee wegge. Lekker! [Ok: Did].

Kep: At 't varken afgesnejen was, wier 't haasjen as eerste gebraojen um te etten. 't Wier met brood gegetten at ze 's aovends kwammen vetpriezen; dat heitten: uut 't pötjen pruvén.

Gor: 't Varkenshaasje wodn vake bewaard veur de zundag of as der vesite kwam.

Bel: Bi-j ons wodn 't haasje naor de pestoor ebrach. [Ok: Groes].

Gor: 't Baovenste stuk van 't varkenshaasje heet de KOPHAZE.

Acht 1895: MEURBRAO "runderhaas" [Telge 2, 86].

Win 1971: MÄÖRBRAO "runderhaas" [Deunk 1, 147].

Zel 1936: HALSBRAO "bovenste halswerfels van een varken" [Klokman 3, 18].

GEHAK

01 GEHAK: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar.

02 GEDREID VLEIS: Gor.

03 DEURGEDRAEJD VLEIS: Does.

II hakvlees: Vre, Raes.

II gehakte: Ram.

II met: Mar, Stlo, Ges, Bork, Hei, Boch, Kle.

Bel: Alleneg de leu dee alle vleis mossen kopen, atten vrogger gehak.

Rek: Veur den Tweeden Weerdoorlog atten

de boeren gin gehak; van 't vleis wodn worste emaaft want dee ko'j lange bewaren.

Bor: De eerste kere da'k gehak egetten hebbe was in 1925, drek nao den cycloon in Borklo.

Harf: Wiele bint in 1942 getrouwd; de feestmaoltied was toen soep met stukskes vleis en soepballetjes en pudding toe.

Does: Veur den Tweeden Wereldoorlog atten wi-j veul gehak omdat 't lekker lang gemaakt kon wodn deur der old witbrood of beschuut in te doen: i-j kregen zodoende meer massa. [LANG MAKEN].

Eef: In de joren darteg was der völle warkloosheid en mos der vee af-eslacht wodn. Door maakten ze blikvleis van, maor ok rundergehak. In onze gemeente wollen de warklozen dat gehak neet etten. 't Kostten 37,5 cent de kiloosbussen en um dat te kunnen kopen, kregen ze 'n bon bie'j 't loonzakjen. Dat bunneken verkochten ze dan an burgers en dee haalden dan bie'j de slager in 't darp gehak en rundvleis in 't blik. 't Was van prima kwaliteit maor ummedat 't goekoop was en veur de warklozen wollen dee 't neet aeten.

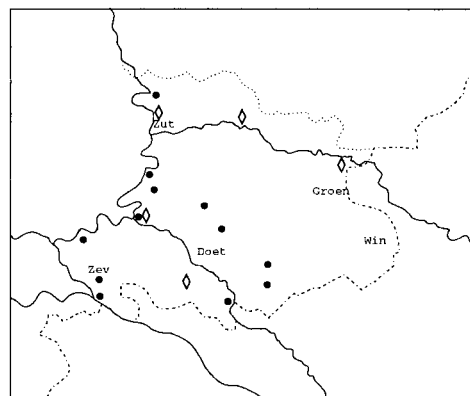
Bre: Veur den oorlog wodn der ok wel gehak egaetene; denk maor an 't bussengehak van Romme. [Ok: Wesv, Pan].

Hen: Vrogger zeien ze: "Der geet niks baoven 'n goed stuk vleis op 't bord; dan we'j wa'j et. Gehak kan van alles in zitten".

DEURWASSEN

Vleis is deurwassen as der vet an zit; spek is deurwassen as der vleis an zit. De benamingen 07 en 08 könt allene maor gebruikt wodn as 't geet um vleis woor völle vet an zit.

- 01 DEUR'WASSE(N): Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Meg, Sil, Zel, Wehl, Hen, Key, Ste, Tol, Ang, Wesv, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 30] || Stlo, Ges, Boch, Emm, Kle.
- 02 DUUR-EWASSEN: Gees.
- 03 ANGEWASSEN: Bor.
- 04 DEURREGE(N): Gor, Wich, Gen, Vars, Sin, Zel, Hen, Ste, Bro, Does, Lat, Zev, Pan.
- 05 DEURRAEGE(N): Eef, Loch, Eib, Does, Zed.
- 06 DEUR'LOPEN: Sin.

● *deurrege(n) 04* ◇ *deurraege(n) 05*

Net as schinke deur ham vervangen wodt, verdwient deurwassen omdat aover-egaon wodt op deurregen, 'n woord wat veur 'n deel Standaardnederlands is en (veur 't veurste deel) streektaal. Deurraegen is nog wat meer an de streektaal an-epast.

07 VET: Harf, Alm, Eef, Vor, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Voo, Net, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, Did II Bat, Hei.

08 GELP: Rek.

|| deur-ewassen: Wilp.

|| geil: Mar.

Eib veur 1973: MIDDENSTANDSSPEK "doorregen spek" [H. Odink 162].

● *Woor vrogger de vleisprodukten bewaard wodn, steet in 't Huus op blz. 29-32 en 47-48. Wat produkten wodn in azien bewaard; dat kö'j vinden onder: azien.*

VET

01 VET: Acht, Liem.

Gor: Varkensvet is wit en zachte; beestevet is gaeleg, hard en brokkeleg.

Wich: Rundvet was hard en wier gebruikt um in te bakken; de kaojen waren lekkerder en wieren in de balkenbrie edaon.

Vor: Beestevet of rundvet is tamelek hard; 't leent zich niet zo goed veur pannekoeke bakken, want as de pannekoeke effen steet, wodt 't rundvet zo steltereg. [STELTEREG].

Ruu: De schräömkes van rundvet bunt steltereg; ie preuft de vetsmaak meer as bie

schröömkes van varkensvet.

Hen: De luu lussen vroger schienboor graag vet. Opa mos vake de soep reuren. Hie scheppen dan 't baovenste vetläägjen der af in 'n köpken en dronk dat dan op.

Sto: 't Vet van de peizerik; door wier leer met ingevet en de zaag met gesmeerd.

Bre: Onge, door heur i-j hier neet zo vake ovver; 't bunt twee soorten vet deur mekare. [ONGE].

Aal: As der vet te kort was, dan kwam Zwartten Gerrit (den zwarten zakkaetel) der bi-j; of der kwam iets uut den stieven arm (uut de pompe): water dus.

Acht 1882: STIEREN "(van vet) stijf worden, stollen" [Telge 2, 126].

Pan 1988: KRINGEL "druppel vet (die bij voorbeeld op de soep drijft)" [Telge 7, 74].

REUZEL

Reuzel is varkensvet, wat neet uitgebakken is; 't zit vake rond de nieren.

01 REUZEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Loch, Lar, Haa, Nee, Eib, Groen, Voo, Zel, Doet, Kep, Hen, Tol, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed / Pan 1988 [Telge 7, 114] || Bat.

02 RÖSSEL(S): Vor, Ruu, Loch, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Hen / sHe 1901 [Telge 4, 107], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 171], Groen 1954 [Telge 9, 102], Eib 1980 [Telge 1, 70], sHe 1982 [Telge 3, 125], Lich 1991 [Telge 8, 100] || Mar, Boch.

Doet: Kloor vet dat in 'n krans uut 't varken kump, heit reuzel.

Sin: Rössels was 't lekkerste vet; 't kwam uut de ribbekaste van 'n pogge.

Wich: As reuzel uut-ebakken wodn, dan kree'j smalt en kaojen.

Bel: 't Vet van oet-ebakken rössels neumen wi-j smolt. En wat der dan aoverbleef, wazzen de schräömkes.

Wesv: Reuzel wordt gesneje of deur de grovve schief van de worsmeule gedraejd. Doornao wordt 't uitgebakke in 'n gietieze-re pan.

SMALT

Smalt is varkensvet wat uitgebakken en weer estöld is. Veur 'n kaartjen uut 1948 kiek bie: Broekhuysen 1, blz 112-113.

01 SMALT: Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Nee, Eib, Bel, Groen, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto / Groen 1949 [Telge 9, 113], Win 1971 [Deunk 1, 216], sHe 1982 [Telge 3, 135], Vars 1985 [Telge 6, 318], Pan 1988 [Telge 7, 127] || Emm, Elt, Kle.

02 SMAALT: / Pan 1988 [Telge 7, 127].

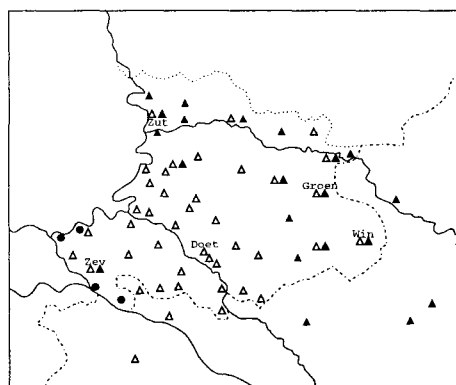
03 SMOLT: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Gees, Eib, Bel, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Zev / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 183], Groen 1949 [Telge 9, 114], Aal 1964 [Rots 1, 41], Win 1971 [Deunk 1, 218], Eib 1981 [Weeink 1, 91], Lich 1991 [Telge 8, 111] || Vre, Ges, Ram, Bork, Boch.

04 SMOUT: Lat, Wesv, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 128].

05 REUZEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Loch, Bel, Zel, Kep, Hen, Zev, Zed || Bat.

06 RÖSSEL(S): Loch, Zel.

Tol: Der is vet (dat is niet esmolten), spekvet (dat is gesmolten vet) en smalt (dat is

△ smalt 01

● smout 04

▲ smolt 03

Dudelek is dat de oldste vorm—smalt—nog völle veurkump; 't jongere smolt is—vake naost smalt—veural in de Noordoostekeleken Acht in gebruik. Smout is op-egeven veur de Zuidwesteleke Liem.

gesmolten en weer gestöld vet).

Hen: In smalt wier iets zalt edaon.

Does: Smalt zat zolt bi-j in; ok dejen ze der wel stroop in, veur op 't brood.

Zed: Roggebrood met smalt en warme spekkäöjkes was 'n genot; al dreef 't vet ow gewoon naeve de kin. Maor der ware ok minse die der niet tege konne; die kwame der van aan de loperi-j.

Gaa: Smalt wier gebruikt bi-j 't bakken van balkenbri-j of as smeersel op 't (rogge) brood.

Meg: Smalt gebruikte men in boeren- en arbeidersgezinnen als broodsmeer in plaats van botter.

Ang: Appels wieren wel 's in smalt gebräo-jen; dan ha'j smaltappels. [SMALT-APPEL; ok: Voo, Wehl, Zev, Did, Zed, Lob].

Wehl: In uitgebräo-jen varkesvet lao'j ongeschelde, zute appels gaor worren. Die wieren op roggebrood gegaeten.

Wesv: A'j deur 't smout 'n half afgeschelde zute appel doe, wordt de smout lekker.

ONGEL

Ongel is uitgebräonn beestevet.

01 ONGEL: Vor, Ruu, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Lat, Sto, Pan / Acht 1882 [Telge 2, 94], Aal 1964 [Rots 1, 31], Eib 1981 [Weeink 1, 90], sHe 1982 [Telge 3, 107].

02 ONGELE: Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 154], Lich 1991 [Telge 8, 85].

03 OMMEL: / sHe 1982 [Telge 3, 106].

04 HONGEL: / sHe 1982 [Telge 3, 66].

05 REUZEL: Wich, Ruu, Aal, Wesd, Wehl, Zev.

06 RÖSSEL(S): Hen.

II oengel: Vre, Ges, Ram, Hei.

Zel: Vrogger maken ze ongelbeume met hulpe van twee planken die in 'n kruus etimmerd wieren. As den ongel hard eworden

'n Wieme met rechts twee kruushölter met ongelbeume der op

was in 'n panne, dan maken i-j 't weer iets warm op de kachel zoda'j 't uut de panne konnen nemmen. Dan dei i-j 't op den planke en zo wier 't in de wieme ehangen. As der 'n koe eslacht wier, hadde wi-j der vier ongelbeume hangen. Dat wier 't hele joor deur in de stampot ekokt. Maor in 't leste was de smaak wel wat stark. As der 's winters mensen an de deure kwammen die vroegen um wat van 't geslachte, die kregen dan zon ongelboom. [ONGELBOOM; ok: Hen; ONGELENBAOM, VETBAOM: / Vars 1985 (Telge 6, 248, 383); BÄÖMKEN VET: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 77)].

- 't Hierbaoven beschreven kruus, heet:

01 KRUUSHOLT: Eef, Gels, Aal, Win, Sin, Zel, Did.

Did: Op 't kruusholt lag de zwaardemaag. [Ok: Win].

Wehl: Uutgebakken schaopevet heit ongel. [ONGEL; ok: Did].

SPEK

01 SPEK: Acht, Liem.

02 GAZZER: / Groen 1994 [Telge 9, 38].

Vor: lej hadn dik spek en mager spek. Mager spek was vake boekspek; 't was deurwassen met vleis en smaken zo lekker a'j 't braonn: net as vleis. Ruggespek was dik spek. [DIK; MAGER; BOEKESPEK; RUGGESPEK].

Win: Vet spek worden an bollen esnaene; van één varken ko'j zes spekbollen kriegen. Schinkenspek worden wal in platen esnaene en ebraone en dan op de botterham edaone. [VET; SPEKBOLLE; SCHINKENSPEK].

Zel: Vleizeg spek is deurregen; schrao spek is wat arg dunne en i-j braodt der niet völle vet uut. [VLEIZEG; SCHRAO].

Bel: 't Boekspek wodn völle in de worste verwerkt. De bollen of zieden spek wodn ebroekt veur de pannekoke en 't dundere, deurwassen spek wodn oet 't zalt edreugd en op de botterham esnene; greun spek neumen ze dat. 't Wodn ok wal ekokt en bi-j 't merrag-etten egetten. 't Dikke spek wodn vake oet-ebraone veur bi-j 't merrag-etten.

Heel dik spek wodt hier steentjesdik spekeneumd; dat is zo dikke as de steentjes achter den heerd: umsgeveer 10 cm. Kopspek of kinnebakspek is spek van den halven kop. Dat neumen ze vrogger de daghuurdasskinke umdat de daghuurdas van armood de echte skinken mossen verkopen. [BOLLE; ZIEDE; GREUN; KINNEBASKPEK; DAGHUURDERSSKINKE; STEENTJESDIK; kiek ok in 't Huus blz. 110-111]. **Win 1971:** RISSE "elk der repen die van ne SPEKBOLLEN (zijde spek) gesneden worden (ne risse wordt tenslotte in stukken gesneden waarvan elk stuk ne harste, speklarste heet)" [Deunk 1, 192, 222].

Ang: An beide kanten van de kop van 'n varken zit kewspek. [KEWSPEK].

Lob: Kieuwspek was ien de jaore dertig 't goedkoopste: 17 cent 't pond; 't aandere spek was f 0,21 cent 't pond. 'k Heb now 'n ons runderrookvleis gekoch vur f 3,30. [KIEUWSPEK; ok: Ulf, Wesv; KIEUWESPEK: Pan].

Bor: Kinnebakspek was zundagskos.

Aal 1964: BOEKHARSTE "brede plaat spek bij de buik" [Rots 1, 2].

Pan 1988: BUUKRIEMSPEK was 't spek waar ze speklappe van sneje; dah wier metgekook op de moes [Telge 7, 24].

sHe 1982: STOMP-AF "speklap van een geslacht varken" [Telge 3, 144].

Acht 1895: ZULT "gezouten spek" [Telge 2, 157].

Lich 1991: Greun spek "ongekookt spek" [Telge 8, 46]. [GREUN; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 79), Groen 1994 (Telge 9, 42), Eib 1995 (Telge 10, 75); GRUUN: / sHe 1982 (Telge 3, 56)].

GEREUKT SPEK

Gereukt spek is spek wat ereukt is.

01 GEREUKT SPEK: Gor, Alm, Eib, Lich, Bre, Din, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Doet, Gaa, Does, Wesv, Zed II Bat, Mar, Emm.

02 GEREUK SPEK: Voo, Net, Ulf, Wehl, Lat, Zev, Did, Sto.

03 GEROOKT SPEK: War, Wich, Bel, Groen, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Zed II Bat.

04 GEROOK SPEK: Key, Lat.

05 GEREUKERD SPEK: Loch, Eib, Rek II Haak, Ram, Kle.

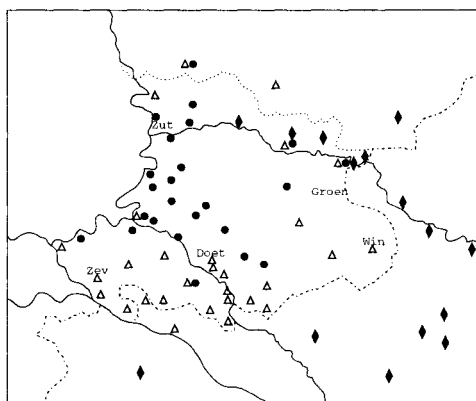
- 06 GERUK SPEK: Pan, Lob.
 07 EREUKT SPEK: Gor, Sin.
 08 ROOKSPEK: Gor, Eef, Ruu, Loch, Bor,
 Nee, Eib, Bel, Aal, Vars, Wesd, Zel, Ste,
 Bro, Tol II Vre.
 09 REUKSPEK: Bre, Wesv / Pan 1988 [Tel-
 ge 7, 113].
 II gereukerten spek: Stlo, Ges, Bork, Hei,
 Raes, Boch.
 II reukespek: Vre.

Tol: Rookspek; met de klemtoon op rook.
 [Ok: Ruu].

REUKEN

A'j vleis of spek in de rook hangt, bu'j an 't reuken. Kiek ok in 't Huus blz 34.

- 01 REUKE(N): Gor, Bor, Eib, Lich, Bre, Win,
 Din, Gen, Voo, Meg, Net, Sin, Sil, Ulf,
 Doet, Gaa, Wehl, Does, Wesv, Zev, Did,
 Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7,
 113] II Bat, Mar, Emm, Elt.
 02 ROKE(N): Harf, Alm, Eef, War, Wich,
 Bor, Eib, Bel, Vars, Wesd, Zel, Kep, Dre,
 Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does, Ang,
 Lat, Zed II Bat.
 03 REUKERE(N): Loch, Gees, Nee, Eib,
 Rek II Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork,
 Hei, Raes, Boch, Kle.

- △ reuke(n) 01 ◆ reukere(n) 03
 ● roke(n) 02

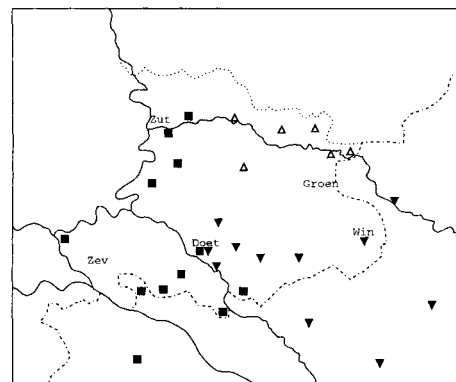
Veural in den Acht is roken al 'n heel ende op weg reuken te vervangen. 't Woord reukeren kump in Westfalen en wat plaats en in den Noordeleken Acht veur.

- Nee:** Reukeren; maor wi-j zeit: reukan.
Net: Wi-j doen 't spek reuke.
Loch: A'j spek reukert, krie'j gereukerd spek of rookspek.
Ruu: Spek roken wodn nooit edaone. [Ok: Gees, Wesd, Hen, Baa].
Lar: Gerookt spek kenne wiej neet; hier wodt 't spek uut-ebakken.
Win: Spek reuken kwam haoste neet vöör; spek worden ezalten en dan in de wieme te dreugen ehongene. [Ok: Zel].
Wesv: 't Vleis en spek wier op de kruiwage naor de slachter gebrach; die had 'n reuk-hok, waar gereuk wier. [REUKHOK].

HARSJEN

De onderstaonde benamingen wordt gebruukt veur 'n klein, veerkant stuksken gebronn spek of vet. In combinatie met weurde as harsjen, keurntjen, dobbelsteentjen wodt vake 't woord spek gebruukt: harsjen spek, keurntjen spek, dobbelsteentjen spek. Met de benamingen 06-12 en 15-19 könt ok stukskes ongebronn vet an-eduud wodt. (Kiek onder Eef).

- 01 HA(R)SJE(N): Harf, Wich, Vor, Nee, Aal,
 Wesd, Zel, Kep, Hen, Key, Bro, Tol,
 Does, Ang / Acht-Tw 1948 [Wanink 1,
 108], Groen 1994 [Telge 9, 47].
 02 SPEKHA(R)SJE(N): Ruu, Loch, Lar, Bor,

- ▼ schräöfke(n) 08 ■ kaoj 12-15
 △ schräömke(n) 09

Met schräöfke(n) slut 'n deel van den Zuud-oostelegen Acht an bie Westfalen; den Noordelegen Acht kent schräömken. In de Liem en de Westelegen Acht is kaoj verspreid op-egeven.

- Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Bro / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 108], Win 1971 [Deunk 1, 222], Groen 1994 [Telge 9, 116].
- 03 HESKE(N): Zel, Wehl, Hen, Ste, Zed II Bat.
- 04 SPEKHESKEN: Bel, Baa.
- 05 HESJEN: Din II Haak.
- 06 DOBBELSTEENTJE(N): Gor, Alm, Loch, Bel, Lich, Does, Ang II Mar.
- 07 DÖBBELKEN: Win.
- 08 SCHRÄÖFKE(N): Aal, Win, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet / Vars 1882 [Telge 4, 55], Vars 1985 [Telge 6, 307] II Vre, Ges, Ram, Raes, Boch.
- 09 SCHRÄÖMKE(N): Ruu, Loch, Gees, Nee, Eib, Bel / N Acht ca 1860 [Telge 4, 45], Lich 1991 [Telge 8, 106].
- 10 SKRAOM: Eib.
- 11 SKRAOME: / Groen 1951 [Telge 9, 110].
- 12 KAOJ: War, Wich, Meg II Kle.
- 13 SPEKKAOJ: Voo / sHe 1982 [Telge 3, 139].
- 14 SPEKKÄÖJKE(N): Alm, Doet, Ste, Zed, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 130] II Eit.
- 15 KÄÖJTJE: Wesv.
- 16 KÄÖNTJE: Zev II Wilp.
- 17 SPEKKAONTJE(N): Groen, Gaa.
- 18 KAANTJE: Eef, War, Eib.
- 19 KEURNTJE(N): Eef, Sil.
- 20 SPEKKEURNTJE(N): Gaa.
- 21 SPEKKUKENTJE(N): Gaa.
- 22 STUKSKEN TUSSEN DOEM EN VIN-GER: / Aal 1966 [Rots 2, 29].

Hen: 'n Klein stuksken spek; ongeveer 'n centimeter dikke en dan uut-ebakken heit 'n hasjen spek.

Eef: Boekvliesvet en kransvet werd in keurentjes gesnejen en uut-ebakken. Wat neet wol smelten, waren de kaantjes; dee smaakten —as ze nog heite waren— lekker op roggebrood met 'n betjen zolt.

Wesv: De käöjtjes deje ze in de balkebri-j of ate ze op roggebrood of met gebakke piepels.

Eib: Ze zongen hier 'n leedjen:
 "Totterus hef ne sik eslacht;
 Morgen ette wie skraomm;
 Skraomen op de boterham;
 Lusse wie allemaole".

● *Veur 'n wat groter (neet veerkant) stuk gebraonn spek bunt nog de volgende benamingen op-egeven:*

- 01 SPEKHAS: Ruu, Loch, Gees, Nee / Acht 1882 [Telge 2, 122] II Bat.
- 02 SPEKHA(R)STE: Bel, Aal, Win II Ram, Bork, Hei, Boch.
- 03 HARSE: Groen, Wesd, Hen.
- 04 SPEKHARSEN: Eib, Ste II Mar, Vre, Ges.
- 05 SPEKHAS: Rek.
- 06 HARSTE: Din / Aal 1964 [Rots 1, 17].
- 07 HAS: Gen.
- 08 HESKE(N): Alm, Wesd.
- 09 HESJEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 141].
- 10 HASJEN: Eib.
- 11 GLOEPERT: Eib, Rek, Groen / Eib 1980 [Telge 1, 27], Vars 1985 [Telge 6, 122], Lich 1991 [Telge 8, 45], Groen 1994 [Telge 9, 41].

Gen: 'n Has kwam in de pannekoek.

Eib: Ne gloepert wodt in 'n pannekoke edaone.

Eib veur 1973: Ne spekhars as ne munsterschadde "een heel groot stuk spek" [H. Odink 3, 216]. [MUNSTERSCHADDE].

GASTEREG

As spek neet good smaakt en neet lekker ruk, dan is 't gastereg.

- 01 GASTEREG, GASTERIG: Gor, Harf, Ruu, Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Wesd, Zel, Doet, Hen, Key, Ste, Bro, Tol, Lat, Wesv, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 38], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 98], sHe 1982 [Telge 3, 48], Vars 1985 [Telge 6, 112], Groen 1994 [Telge 9, 38] II Boch.
- 02 GASTEG: Aal, Win, Din, Sin, Sil, Zel, Gaa, Wesv / Ste 1891 [Wijers 1, 64], Acht 1895 [Telge 2, 38].
- 03 GAS(T): Harf, Eef, Bor, Gees, Aal, Win, Din, Zel, Did / sHe 1901 [Telge 4, 94], sHe 1982 [Telge 3, 48].
- 04 GESTEREG: Does, Ang.
- 05 GALSTEREG: / Acht 1895 [Telge 2, 37].
- 06 GAEL: Wich, Bel, Zel, Kep, Hen, Ste, Baa, Ang, Did, Zed.
- 07 GEEL: Alm, Vor, Zel, Zev.
- 08 GEL: Bor, Gees.
- 09 GEIL: Nee.

- 10 GAELEG: Wehl.
 11 RANZEG: War, Vor, Loch, Gen, Doet, Gaa, Dre, Hen II Hei.
 12 RAANZIG: Pan.
 13 STARK: Gor, Rek, Aal, Meg, Sil, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 332] II Wilp, Mar.
 14 GIESEL: Zev, Sto II Eft.
 15 TRAONEG: Voo II Bat.
 16 'ONGELEG: Win.
 17 OLD: Zed.
 II 'gestrieg: Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork.

ZWORE

'n Zwore is de hoed van 'n varken; door zit 't vleis of 't vet an.

- 01 ZWAORE, ZWORE: Harf, Alm, Eef, Wich, Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 220], Lich 1991 [Telge 8, 152] II Wilp, Bat, Mar, Ges, Ram.
 02 ZWAORDE, ZWOORDE: Ruu, Loch, Bor, Gees, Rek, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Kep, Hen, Baa, Bro / Vars 1985 [Telge 6, 427] II Stlo, Bork.
 03 ZWOORD, ZWAORD: Gor, Eib, Bre, Gen, Voo, Meg, Sil, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Ang, Lat, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 158], Aal 1964 [Rots 1, 53], sHe 1982 [Telge 3, 181] II Eft, Kle.
 04 ZWOERD: Gor, Eef, Wich, Vor, Bor, Sin, Zel, Kep, Dre, Does, Lat, Zev.
 05 ZWOERE: Gor.
 06 ZWAARD: Wesv, Zev.
 07 ZWIL: War / Acht 1882 [Telge 2, 159] II Bat.

Bel: Zwaoren wodn vrogger gebroekt um de vlaegelstrop en de vlaegelklop —de beide hólter van 'n vlaegel— an mekare vaste te maken. Vake ok bleven de zwaoren an de stukken spek zitten en wodn dan met 't spek kot-esnene en kwammen dan in de verskelende wosten terechte.

Bro: Zweurde gongen bie de heufkeze in veur 't stief worden.

Sto: As kind verston ik, as der gebaeje wier "En het woord is vlees geworden": "En het zwaard is vlees geworden".

SCHENKEL

De benaming 11-18 wodt allene gebruikt as 't geet um 't bot van 't varken. Vake wodt

de verkleinweurde piepke en peutje(n) gebruikt.

- 01 SCHENKEL: Gor, Harf, Alm, War, Wich, Ruu, Bor, Gees, Eib, Rek, Groen, Lich, Bre, Win, Gen, Voo, Net, Vars, Sin, Sil, Zel, Doet, Gaa, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Does, Ang, Lat, Zev, Did, Zed.
 02 SCHENKELSTUK: Din.
 03 SCHINKEL: Gor, Eef, Loch, Bor, Bel, Lich, Aal, Meg, Bro, Does, Wesv, Sto, Pan II Mar.
 04 SCHINKENBOT: Loch, Doet.
 05 SOEPBOT: Harf, Gees, Rek, Bel, Aal, Win, Wesd, Zel, Kep, Tol.
 06 SOEPKNAOK: Gor, Wich.
 07 SOEPKNAÖK: Kep, Dre.
 08 BEENPIEPE: Lar.
 09 MÖRGPIEP: Lob.
 10 MARGPIEPE: / Groen 1994 [Telge 9, 77].
 11 HIPSE(N)POOT: Vor, Zev, Did, Zed / Aal 1964 [Rots 1, 17], sHe 1982 [Telge 3, 64], Lich 1991 [Telge 8, 52].
 12 HIPS: Voo.
 13 HEPSE(N)POOT: Aal, Win, Baa / Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Win 1971 [Deunk 1, 91], Eib 1980 [Telge 1, 32].
 14 HEPSE: Eef, Vars.
 15 ESPENPOOT: / Acht 1895 [Telge 2, 34].
 16 EPSENPOOT: Lar, Rek, Bel / Bor 1862 [GV-alm 94].
 17 ESPENPOOT: / Acht 1895 [Telge 2, 34].
 18 GEPSENPOOT: / Lich 1991 [Telge 8, 44].
 19 HAMME: / Acht 1895 [Telge 2, 48].

Baa: Van 'n koe heit 't schenkel, van 'n varken hepsepoot.

Wesv: 'n Schinkel is van de baovepoot van 'n koe, 'n hipsepoot is van de baovepoot van 'n varke. 'n Schinkel is fijner as 'n hipsepoot.

Harf: Noe praote wiej ok wel van schenkel, mar vrogger was dat 'n soepbot.

Zel: 'n Bot met vleis der umme, gebruikt veur soep heit 'n schenkel. Veural in riest-soep —die 's zondags ekokt wier—heurden 'n schenkel.

Hen: 'n Mergpiepe met vleis heit schenkel; der wodt soep van ekokt.

Pan 1988: MURFPIEPKE, MAERGPIEPKE "mergpijpje" [Telge 7, 85].

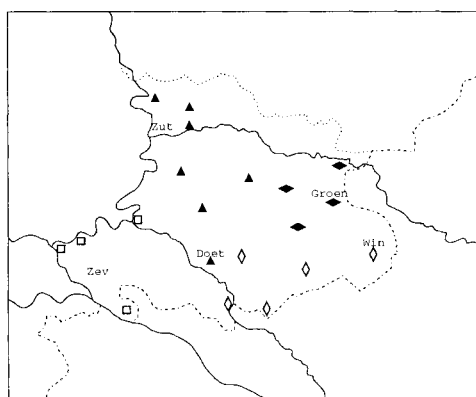
KLOKHUUS

't Klokhuis is harte, longen (en laever) bie mekare. De benamingen 06-10 bunt neet specifiek veur harte, longen (en laever) in gebruik.

- 01 KLOKHUUS: Gor, Harf, Alm, Wich, Ruu, Doet, Hen.
02 GRIS: Aal, Win, Din, Gen, Wesd.
03 FRIS: Eib, Bel, Groen, Lich.
04 KLUITER: Does, Lat, Wesv, Lob.
05 KLUITERT: Kep, Ang.
06 GESLUNS: Vor, Loch, Win, Din, Zev.
07 GESLUNSTE: Wich, Ruu.
08 GEWEI: Ruu, Nee.
09 IENGWEI: Her.
10 AFSLAG: Kep (now).
11 HERTELE: Zut.

Wesd: Van 't gris wier grisworst emaaft.

Groen: 't Fris was 't harte, de longen en de laever. 't Harte wodn ekokt as vleis in de soep; de longen wodn ekokt en doornao ebakken veur 't etten en van de laever maakten ze laeverwoste. De laever van 'n

- ▲ klokhuis 01 ◆ fris 03
◇ gris 02 □ kluitert 04

't Kaartjen gif dudelek an dat speciale benamingen veur harte, longen (en laever) in nog maor weineg plaatsen bekend bunt.

Veur viefteg joor was dat —blik uut 't kaartjen in Broekhuysen 1, 134— nog anders. Vergelieking met dat kaartjen maakt ok dudelek dat plaatsen woor in 1948 kluitert, gris en fris op-egeven bunt noe klokhuis kent. Dat woord kenden ze namelek ton in Ruu, Doet en Hen neet.

varken wodn soms ok wal bewaard en gebakken egetten. De milte wodn bi-j ons ok ekokt en doornao veur 't etten ebakken. Longen en ander afvalvleis wodn ok wal emalen en dan wodn der woste van emaaft dee ekokt, egetten wodn in stampot.

Did: De lange wiere duk weggegooid; 't hart wier gekook en op brood gegaete of ien de wors gedaon.

Wesv: De lange wiere wel gekook veur de honde.

Win: A'j 't gris gaar kokt en dan kortsni-jt, kruudt, der zalt bi-j doot en dan braodt, krie'j pannembräödsel. 't Wodn met luk aetik egaetene bi-j wortelenkôkte of moos. Umdat 't deur den aetik ne zoeren smak hadde, passen 't bi-j andere soorten pot-deur-mekare neet zo good. Ok wodn 't wal met brood egaetene. [PANNENBRÄÖDSEL, ok: / Vars 1985 (Telge 6, 257); PANNEBRAODSEL: Aal].

Acht-Tw 1948: HALSGOOD "strot, longen en hart van een geslachte koe of geslacht varken" [Wanink 1, 107].

Doet: De maag, de dunne en dikke darmen en de endeldarm heit 't GEHANG.

Win 1971: GESLUNSTE "ingewanden, inz. darmen van een dier" [Deunk 1, 73].

Doet: 't Gewei zun de ingewanden van 'n varken.

Pan 1988: IENGWEI, GESLUNS "ingewanden (van een dier)" [Telge 8, 56, 41].

Bel: 't GEWEI is de hele inhoud van de boekholte.

Bel: Bi-j oos wodn der van de lange van 't varken PRIKKEN emaaft. Doorveur mo'j vet in 'n braodpot heet maken en doorin de kort-esneenn lange braoden met wat pepper, zalt en gruus van naegel. Wij atten 't as vleis bi-j de eerpels.

Win 1971: NURE "nier, uitsluitend als voedsel, anders: niere" [Deunk 1, 157].

BOORZE

De boorze is de alvleesklier.

01 BOORZE: Win, Hen, Ste, Bro / Lich 1991 [Telge 8, 25].

Win: Ovver 't algemeen wodn de boorze

neet gebroekt, of ze mos bi-j de laeverworste kommen.

Hen: As 's margens 't varken eslacht was, kregen wi-j 's middags al de boorze te etten. Die wier ebraonn en was 'n grote lekkerni-je. Deurdat de sause 'n ampatte, pikante smaak had, smaken 't hele etten der naor.

ZWEZEREK

Uut 't materiaal blik dat zwezerek tamelek onbekend is.

01 ZWEZEREK: Eef, Bor, Bel, Aal, Win, Gaa.

Win: Bi-j 'n vet wetterkalf is de zwezerek vake groter as bi-j ne koo.

Ruu: Umdat kalvere neet eslacht wodn, kenden ze 't neet.

Aal: Kleine leu dee zelf slachtten, verkochten de zwezerek vake an gegoede leu; at ze neet verkocht wodn, gingen ze naor den hond of de hoondere.

Bor: Zwezerek was jödden-etten.

SAUSE

Sause is 't nat wa'j (bie 't warme etten) et.

01 SAUSE: Acht / Eib 1980 [Telge 1, 71] || Wilp, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

02 SAUS: War, Voo, Doet, Gaa, Kep, Dre || Emm, Eit, Kle.

03 JUS: Gor (noe), Harf (noe), War, Wich, Nee, Eib, Rek, Bel, Bre, Voo, Sin, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Does, Wesv, Groes, Zed, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 9] || Bat.

04 SJEU: Loch, Bel, Groen, Aal, Win, Does.

05 NAT: Gor, Lar || Bat, Mar.

06 VET: Ruu, Lar, Nee, Aal, Win.

07 STIPVET: Win / Win 1971 [Deunk 1, 229].

08 STIP: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 189].

09 INSTIP: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 116].

|| vleisnat: Bat.

|| sose: Stlo.

Lob: Wi-j vinde saus 'n deftiger woord as jus.

Vor: Vrogger ha'j braodsausage en karnemelksausage.

Nee: I-j hadn speksausage, karnemelksausage en siepelsausage. Der wodn wal 's ezeg: "Doo mie effen 'n betjen vet".

Win: Der is stipvet —allene maor vet— en papvet —pap van mael en vet. [PAPVET].

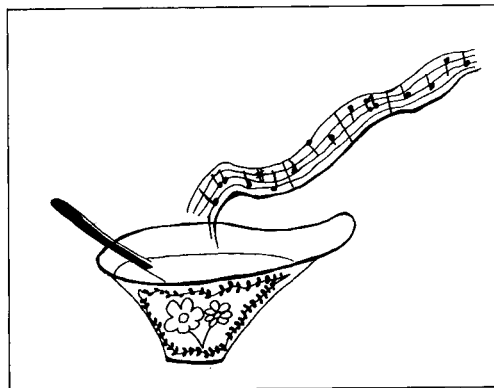
Zel: Wie kent vleissausage, karnemelksausage, bottersausage en eiersausage. Vleissausage krie'j, a'j vleis braodt met botter of ongel en wat zalt, pepper en vleiskruden. Op 't laatste mo'j der wat water bi-j doen. Veur karnemelkse-sausage nem i-j zute melk en karnemelk half um half, twee eier, twee etleppels bloem en wat zalt en schröfkes. De eier mo'j kloppen met 't zalt en de bloem. Dat ruur i-j deur de melk-karnemelk. Op 't laatste doe'j de schröfkes der bi-j. 't Is heel lekker bi-j broene bonen met gebakken siepels. Eiersausage maak i-j van vief eier, roombotter, zalt, 'n liter water of melk en wat bloem. I-j et 't met ries met krinten.

Ste: Bottersausage maak ie as volgt: 'n ei löskloppen met 'n betjen water, zalt en 'n theeppel eerpelmael. Al kloppend mo'j der dan kokkend water bi-j gieten tutdat ze goed gebonden is. Dan effen opzetten met 'n stuk botter. A'j wilt, kö'j der nog mosterd bi-j doen. 't Smik heerlek bi-j vis die ebakken is.

Win: Ne karnemelksausage met spekdöbbelkes heurt bi-j gekokte, ongeschelde köttelpaerkes en aerpele.

Hen: Speksausage krie'j a'j spek uutbakt en door 'n pepken van boekweitmael deur doet. De kaonen kö'j der in laoten zitten. [SPEKSAUSE].

Vars 1985: Karnemelksausage of papsausage met spekschröfkes is veur de meeste Achterhoekers 'n heerlek gerecht. 's Zommers wördt 't 't meeste egetten met eerpels en slate en 's winters met eerpels en broene

Lawaaisausage

bonen [Telge 6, 166, 259]. [KARNEMELKSAUSE, PAPSAUSE].

Groen 1994: Larie van jus “braadjus, af-treksel van vlees” [Telge 9, 71]. [LARIE].

Eib 1981: LAWAAISAUSE “waterige jus” [Weeink 1, 85].

Win 1971: Gin sju genug, dan maor met den anjaeger der bovven “d.w.z. meer jus maken door er water (uit de ketel) aan toe te voegen” [Deunk 1, 9]. [ANJAEGER].

Eef: Regout van vleis wodn hier vrogger haoste neet egaeten; wel hachee; door zit altied siepels in. In den oorlog maken mien moder wel regout van ’t vleis van de kop van ’n varken en dat was lekker. [REGOUT; HACHEE].

● *Hoo’j sause mooi broen könt kriegen, steet bie cichorei.*

Acht 1895: DRIL “gestold vleesnat” [Telge 2, 28].

WORST

01 WO(R)S(T): Acht, Liem.

02 WORSTE: Eib, Rek, Bel, Groen, Bre, Win.

03 LENGELIE: / Groen 1994 [Telge 9, 72].

Eef: Wat der ’t meeste in kwam, gaf neet allene de smaak, maor ok de name.

Tol: Worsten verschillen vrogger in greutte, al naor dat der ’n dikken darm of ’n dunnen darm veur gebruikt worden. Veur bloedwos en laeverwos gebruiken i-j den dikken darm, veur metwos bevoorbeeld den dunnen darm.

Gees: De wos wodn vrogger in weckflessen edaone en eweekt. Later was der in ’t darp ’n gezameleke diepvries, woor iederene ’n la van kon huren. No he’w allemaole ’n diepvries in huus.

● *Der bunt heel völle soorten worsten; de metwarkers hebt veural eneumd: laeverwos, metwos, bloodwos, longewos, zoere wos en braodwos; dee worsten wodn vrogger dus völle egetten.*

Worst wodn veurnamelek in de dikke of dunne darm emaaft; soms wodn der ballen emaaft dee in ’n linnen zak bewaard wodn (braodwos, zoerwos). Al naor gelang ’t soort vleis en de andere dingen dee der inkwam-

men, smaakten ’t natuurllek lekker of minder lekker.

Zel: Bi-j laeverwos wödt de laever in ’n panne goed gaar ekokt. Intussen sniej i-j ’n stuk boekspek woor de zwoorde van af-edaon zun, an kleine dobbelsteentjes. As de laever gaar is, mot e goed fien emaaft worden. Dan geet alles in ’n emmer met wat van dat koknat —wi-j nuumt dat GRISNAT— vermengd met zalt, pepper, naegelgruus, nöttemuskaot en grutemel. I-j kann der ok wel ’n paar gupsen met bi-j in doen. Goed ruren tut-at ’t ’n niet al te dikke massa is. Dat mo’j dan in stukken van de dikke darmen doen. Alle wörste mot dan nog in ’n groten mantelpot ekokt wodn. Doornao könt ze in de wieme ehangen wodn um te dreugen. [LAEVERWO(R)ST(E)]; ok: Gor, Eef, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Groen, Voo, Wehl, Kep, Hen, Wesv, Zev, Her, Lob].

No Acht 1835: HAKWORST “leverworst” [Telge 4, 18].

Gaa: METWORST kö’j maken van varkensvleis; maor wier ok wel van beestenvleis en varkensvleis gemaakt. ’t Vleis met anhangend vet mot fien gesneien zun, net as ’t spek. En dan heurt der kruijen in. Metworst wier heel vaak gedreugd.

Wehl: Gebraojen metwors wier met Kerstaovend, Vastenaovend en at de slachterij aan kant was —op de wosvisite— gegaeten.

Aal: Gekokte, dreuge metworste of gekokte, gezalten metworste uut pot of kuven wodn ’s zondags of met feestdage egaetene met dreugen riest.

Lich: De rieke boeren maken völle metworste, de armen hadden meer vleis in ’t zalt, in ’n kuven.

Groen 1994: Grolse metworst “soort gedroogde metworst”. Met vogelscheten deelin wetholder Overkemping altied stukskes Grolse metworst oet [Telge 9, 44]. [GROLS].

Vor: Met-ene at ’t varken eslacht wodn, mos ’t bloed goed eklopt wodn en met de hande eknaed, anders begon ’t te kloeten. Bloedwos maken; ik hebbe ’t nao 1950 niet meer edaon. [BLOEDWO(R)S(T)].

Wesv: ’t Bloed wa’j opvang bi-j de slach mo’j medeen met de hand deurrure a’j der bloedwos van wilt make. De drelle —de dikke proppe— mo’j der uutgooie. As ’t bloed dan schoon is, kan ’t één dag blieve staon.

Dan gaon der in dobbelsteentjes gesneje vars spek, zout, notemuskaot, paeper en netuurlek gruttemael deur. Dat wödt in op maot gesneje darne gedaon, soms in de dikke darm, mor duk ok in pepiere darm. Die darne zin aan één kant al dichgeknup. De luch der goed uitdrukke en dan de andere kant ook dichknuppe. Veurda'j de woste in heit water doe, mo'j ze goed hen en weer schudde, zodah nie alle spek naor ondere zak. 't Water mot 'n goed uur tege de kaok aanblieve en doornao mo'j de woste der uuthale en laote afkoele. Dan hang ie ze aan 'n spekspiel aan de zolder. [DREL].

Sin: Nao 't klutsen met de hande, mo'j de vellen (de stolsels) —ok wel 't laeven enuumd— der uut halen. [VEL; LAEVEN].

Does: Deur 't kloppen van 't bloed geet de ziel der uut. [ZIEL; ok: Pan].

Bor: Nao 't reuren was der gin één, dén 't preuven wol met dat rauwe blood derin.

Din: In bloedworst zit behalve blood, gemalen gris of ander gesluns, worstenat of 't kaoknat van de kop, boekspek en rogge-mael of boekweitemael en worstkruden.

Nee: In bloodwos zit blood, boek- of kelspek of schraomen, wat van 't klokhoes en boekweitemel. [BLOODWO(R)S(T); KELSPEK].

Hen: Mien vader had 't in zien kinderjoren zó völle motten etten, dat e later gien bloedwors meer kon zien.

Gaa: Ik heb nooit worst gegetten die lekkerder was as eigen gemaakte bloedworst. 't Was toen ok nog 'n luxe um 't op 't brood te etten.

Gees: Bloodwos zo-a'w dee now koopt, wodn vrogger neet emaaft. [Ok: Harf, Alm]. Ton wodn der van blood en grof roggemel ballen emaaft dee'j etten konn tut 't begon te schimmelen. 't Wodn WOSTEBROOD enuumd.

Nee: PUNGEL "bloodwos" [Ok: / Acht 1882 (Telge 2, 103)].

Lich: Bloodwoste, emaaft in den endeldarm, heet ENDEPUNGEL.

Lich 1991: De endepungels gebroeke wi-j altied veur de zoere worste [Telge 8, 37].

Win: ZOERWORSTE wordt emaaft van grof ruggemael en fris spek. Dikken bri-j wordt in den endepungel of den dikken darm edaone en met worstepinnen too-estokkene. Dan mot 't in de wieme op-ehongene worden töt 't good zoer ewordene is. In

plaatse van in de wieme worden de zoerwoste ok wal in den lossen bozem teggen de kante an, op ne planke eleg um daor in dee lauwe wörmte zoer te worden. Met ne twee of drie waeke was ze dan good umme te aetene; dan was 't spek der in haoste vergaone. De zoerworste worden maor 'n effen bovven op 't moos eleg umme metekokket te worden; eigelek maer umme good warm te wordene. Den zoeren smak trok dan deur 't hele moos hen en dat was ne smak dee dus good bi-j 't moos passen.

Gees: Zoere wos ko'j op twee menere maken. Van 't spek van 't varken met 't kokkenat en roggemel of —minder lekker— van boekspek (woor minder vleis an zat) en ries. Um ze zoer te kriegen, ko'j ze in de schossteen hangen of op holten raempkes laoten liggen.

Aal: Zoerworste mos gauw op; anders bedarven 't. 't Wodn veural bi-j moos egaetene.

Eib: Zoere woste atten wi-j bi-j moos of zoerkool. [ZOER; ok: Ste / Lich 1991 (Telge 8, 149)].

Bor 1862: JEUZEWORST "ongebuid roggemeel met nat van de worst en stukjes spek" [GV-alm 94; verg. ok: / Acht 1874 (Kobus 2, 556)].

Zel: Longewos wier emaaft van 'n stuk van de longen van 'n varken; ok ander vleis ging der deur: met, maor ok afvalvleis van de hals en de kop en 't harte. [LONGEWO(R)ST(E); ok: Eef, Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Bel, Vars, Zel, Ste].

Lar: Longewos wodn speciaal egetten in arftensoep.

Gees: Longewos neumt ze ok wal FRISWOS; umdat 't afvalvleis was wat al 'n tiedjen in 't water estaon had, ko'j 't neet lange bewaren. [Ok: / Eib 1981 (Weeink 1, 80)].

Eef: Longewos wodn ok wal KLONGELWOS enuumd.

Ste: Longewos wier gauw gastereg; 't smaken 't beste bi-j de zoerkool.

Ruu: BRAODWOS wodn vrogger emaaft met boekweitemel; der zatten schröömkes, met of restjes vleis, soms krinten en kruden (anieszaod b.v.) in. 't Wodn ebraoden en dan in plekskes esneenn.

Rek: Braodwos beston uut mel met krinten, spek en vleis; 't wodn in ne buul edaone en ekokt. Later snee ie 't an plakken en braodden dee.

Vars: Braodwos wier ok maelwos enuumd. [MAELWO(R)S(T); ok: Eef, Ste].

Ste: Braod- of maelwos wodn völle 's margens egetten in plaatse van pannekoeke of 's aovends met vespentied.

- *De volgende worsten bunt minder vake enuumd deur de metwarkers.*

Wich: In RIESTEWORS zit gare ries met bouillon, zolt en pepper; ze hingen 't in de wimme um 't zoer te laoten wodn. 't Wodn vake bij moes egetten.

Wesd: In RIESWORS zit ries met spek-stukjes. [Ok: Ruu, Zel, Hen].

Ste: Rieswos was verrekte lekker op 't boeren moes.

Hen: GORTWORS is wors met gort der in, net zo as in rieswors ries zit. [GORTWORS; ok: Ste].

Doet: 't Belangriekste in tongewos is de tong van 't varken. [TONGEWO(R)S(T); ok: Gor, Gaa, Dre, Wesv].

Ste: Spekwos wodn emaaft van fien gesneenn boekspek zonder zwoorde; zalt, pepper en anieszaod mo'j der nao smaak in doen. 'n Störmken laoten dreugen in de wimme en dan an platen sniejen en bakken in de pannekoeke. Iets veur de lekkerbek, al is 't nog al vet. [SPEKWO(R)S(T)].

Zev: Klungelwos of zwaardjeswos wier gemaak van 't vleis van de kop van 'n varke, gehak, zwaard, paeper, zalt en duk stukskes spek. 't Vleis van de kop en 't zwaard wiere gekaok; 't gehak niet. Doornao wier alles in 'n darm gestop en met de stampot met gekaok. [KLUNGELWORS; ZWAARDJESWORS; ZWAADJESWOS: Wesv; ZWEURDJESWORS; Ang; ZWOERDJESWORS: Loch].

Did: Klungelwos is wos, gemaak van afvalvleis.

Aal: Grisworste wodn emaaft van 't harte, longen, tonge. Der wodn kruden en zalt in edaone veur den smaak. Grisworste ko'j neet lange bewaren. [GRISWO(R)ST(E); ok: Win, Wesd, Zel].

Zel: Grisworst wier emaaft van wat met en de longen die ok an kleine stukskes esnejen wieren. Met wat zalt en pepper wier dat in de dunne darm estopt. 't Dreugen ging net as de metworst; eerst bi-j de kachel en later

in de wieme.

Loch: Kellewos of ploddewos is wos woorin 't gesluns van de slacht zit, zo as 't minderweerdege vleis van de strotte en hals. [KELLEWOS; ok: Zwi, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Aal; PLODDEWORST; ok Bor].

Eib: Kellewos zag der völle lechter oet as de gewone metwos.

Bor: Ploddewos of gadderwos wodn emaaft van de restjes van de slach; o.a. 't kop- en halsvleis, soms ok met de tonge en 't harte der bie. 't Wodn altied dalek op-egetten. [GADDERWORST].

Gels: Halsvleis, lange en soms ok 't harte wodn KELLEVLEIS enuumd. Umdat 't haoste jammer was um 't harte met 't andere KELLEGREI tut wos te maken, wodn 't ok wal appat op-egetten.

Acht-Tw 1948: HALSWOS "worst van het 'halsgood'" [Wanink 1, 107].

sHe 1982: ALLEMANSWOS "worst van vleesafval" [Telge 3, 82].

Kep: Prullewos of allerleiwos wier gemaak van alle kleine afvalstukskes. [PRULLEWORST, ALLERLEIWORST].

Sil: PLOKWOS wödt gemaak van gruen varkes- en rundvleis.

Does: FRISSEWOS is van fiengemalen verkenvleis; in metwos zit grofgemalen vleis.

Wehl: Maelwöskes met krinten wieren gemaak veur de kinderen. [MAELWÖRSKE].

Zed: 'n Prullewöske was 'n klein stukske verse wos dat aover was. Die wiere meestied bewaard veur kindere. A'j 'n boodschap veur de buurvrouw gedaon had, dan zei ze wel 's: "Hier jong; hier heb gi-j 'n prullewöske". [PRULLEWÖ(R)SKE; ok: Wehl, sHe, Sto, Lob / sHe 1982 (Telge 3, 120), Pan 1988 (Telge 7, 110); KINDERWÖ(R)SKE: Ang].

Wehl: At de ni-je wos gepruuf wier, kregen de blagen 'n prullewösken; door zaten altied vö! krinten in.

Sto: Ook familie kreg wel 'n prullewöske um te pruve.

Gels: Daags nao 't slachten kregen de keender wal 's 'n pinnewosjen; dee was an beide kanten too-emaakft met hölten pinnekes. [PINNEWO(R)S(T)JEN].

Pan 1988: POELEWÖSKE "klein worstje" [Telge 7, 107].

Groen: HAKKEWO(R)S(T) “grove metworst met weinig spek” [Telge 9, 46].

Lar: Beestewos of vleiswos is emaaft van rundvleis. [BEESTEWORST; ok: Gor, Harf, Eef; VLEISWORST; ok: Alm, Ste].

Gor: In waterworst zol longe gaon; volgens 'n olde slachter wodn 't al gauw op-emaakt; 't was gin lekkere wors. Dreuge wos is met-wos die 'n tied in de wieme ehangen hef. [WATERWORST; DREUGE (MET)WORST; ok: Nee, Eib, Win, Bro].

Hen: WINDWORS bunt de aovergeschotten darne; die wodt opgeblaozen en dan in de wimme edreugd en bewaard um later nog 's te gebuiken.

Vor: Windwos waren de darne die'j met 't slachten van 'n koe aover-ehollen hadn; bie 't slachten van 'n varken kwam iej nog wel 's te kort en dan ko'j ze gebuiken.

Wesv: As wos te gauw dreug —dus alleen van bute— wodt 't gasterig. [GASTERIG].

Gor: Gereukte wos had eers in de grote schossteen ehangen en wodn later in de wieme ehangen. [GEREUKT; GEROOKT: Bro].

Lich: Rookwosten kwammen der pas nao 1930. [ROOKWORST(E); ok: Loch, Eib, Does; REUKWO(R)S(T): Wesv].

Vars 1985: WORSTEN “worst maken” [Telge 6, 411; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 280)].

sHe 1982: 'n Beste kringel wos in de pan “een flink stuk (rondliggende) worst in de pan” [Telge 3, 86]. [KRINGEL].

Lich 1991: Ne pungel woste “een stuk worst van een zekere lengte en dikte” [Telge 8, 95]. [PUNGEL].

BALKENBRIE

01 BALKE(N)BRIE(J), BALKE(N)BRI-J: Acht, Liem / N Acht ca 1860 [Telge 4, 38], Acht 1882 [Telge 2, 7] || Wilp, Bat, Haak, Boch.

02 PANHAS: / sHe 1982 [Telge 3, 111] || Vre, Ges, Ram, Bork, Hei.
|| bri-j: Kle.

Alm: 't Nat van soepbotten of water gebruik iej veur balkenbrie. Door doe'j spekkäöjkes in, 'n betjen kruderiejen (zolt, pepper, gruu) en gruttemel. Dat mo'j kokken en onder-

tussen reuren tut 't stief wordt. Dan mo'j 't in 'n grote schale geten en 't kold laoten wodn. Veur 't bakken in de pannekoekspanne mo'j 't in plakken snienn. Veural in de slachtied wodn 't 's aovends egetten met 'n stuk brood (= roggebroom).

Zel: As de laeverworst en de bloedworst gaar wazzen, dan wier 't nat woor ze in ekokt wazzen weer gebuukt um balkenbri-j van te kokken.

Gaa: 't Lekkerste was 't nat as der 'n worst uutgekaokt was en der zo stukskes laever in terecht gekommen waren.

Voo: Sommege luj deien krinten en reziennen of stukskes appel deur de balkenbri-j. l-j mossen 't laoten kaoken totdat 't dri-j maal “prut” zei: dan was 't gaar.

Sin: At 't grei drie maal “prut” zeg en de ruurspaon der rech op in blif staon, dan is 't gaar.

Bel: Ze maken ok wal zeute balkenbri-j; dao kwammen behalve kruden ok krinten, rozien, kaneel en suker in.

Wich: Wiej maakten der 'n soort breudjes van, die later an platen esneenn wodn en in varkesvet in de pannekoekspanne ebakken wodn.

Nee: Balkenbri-j was de laatste verwarking van de slach. Alles wat nog aover was van organen, oetgekokte wos en schraomen ging der in.

Win: Balkenbri-j worden egaetene in de plaatse van of bi-j de botterham. 't Is 'n zaedeg aeten.

Wesv: Met de kerremis wier der flink geslach en dan wier der balkebri-j en vesse wos gegaete.

Hen: 'n Riempken: Karel, Karel, kikvors. Moeder maakt de metwors. Vader maakt de balkenbri-j. Door zit Karel met de kikvors bi-j.

HEUFKEZE

Heufkeze is zure zult.

01 HEUFKEZE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 142] || Wilp, Bat, Mar.

02 HEUFKAES: Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 64], Pan

- 1988 [Telge 7, 50].
 03 HEUFKAEZE: Din, Wesd, Zel, Hen, Key,
 Ste, Baa, Bro, Tol.
 04 HOOFDKAAS: Zed.
 05 KÖPKAES: / Pan 1988 [Telge 7, 72].
 06 ZOERE(N)ZULT: Loch, Gen.
 07 ZULT: Eef / Acht 1895 [Telge 2, 157].

Wesv: Heufkaes kump van 'n varkenskop, de afval van de slachteri-j en soms wat met. In 'n pan met water en 'n beetje zout doe je 't goed gaar laote worre. Dan mo'j alles der uuthale en 't vleis van de botte doen. Al 't vleis aan kleine stukskes sni-je of deur de wosmeschien doen. Dat wödt met paeper, naegelgruus, notemuskaot en zout in 't nat gedaon en 'n hörtje gekaok. Dan kump der 'n flinke scheut azien bi-j. Naodat 't heel goed deur mekaor geruurd is, doe je 't dan in komme of potte die van te veure met koud water umgespuuld zin. Naor de smaak kan der later ook nog azien aover gedaon worre.
Gees: Heufkeze kump van 'n varkens- of beestekop.

Wich: lej mot de kop van 't varken mosterd-gaar kokken: zó, dat 't vleis der zo afvölt. [MOSTERDGAAR; ok: Tol].

Alm: A'j de heufkeze in 'n groten pot doot, kö'j ze laoten drieven in azien. Dan kö'j ze langer bewaarn.

Zev: Um de heufkaes lang te könne beware, mojje der 'n papiertje op legge en daarop wat azien giete. De azien köjje vernieuwe.

Did: Heufkaes en zwaardemaag is krek 't eigeste; alleen zit in heufkaes azien. [Ok: Zed].

Eef: 't Vleis van 't geslachte varken wodt zo vlug meugelek nao 't afhouwen in ruum water ezet um 't blood der uut te laoten trekken. Der wodt ok nog 'n kere water ververst. Heufkeze wodn vake op brulleften egaeten op stoete.

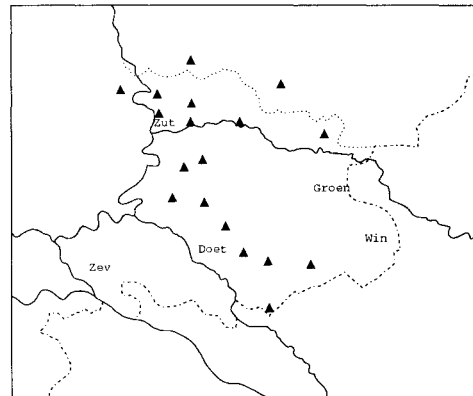
ROLPENS

Rolpens kö'j maken a'j 'n koo slacht.

01 ROLPENS: Bor, Eib, Rek, Bel, Lich, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel, Doet, Wehl, Dre, Doet, Ang, Lat, Wesv, Zed, Pan, Lob II Bat.

02 ROLPENSE: Alm, Eef, Lar, Din, Sin.

03 ROLLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Nee, Aal, Din, Vars, Wesd, Zel,

▲ *rolle 03*

Rolle is 'n woord met 'n weineg veurkom-mende verspreiding: in den Aacht veurnamelek langs den Olden lesselt en den lesselt.

Hen, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 290] II
 Wilp, Bat, Mar.

Loch: Rolle van de bolle.

Vor: Rolpens —rolle zegge wiej— wodt al-tied emaaft van 't minder mooie beestevleis: 't vleis dat um de boek van 'n koe zit; de wamme zaenn ze vrogger. Dat vleis mo'j an stukskes sniejen en door mo'j zolt, pepper en kruderieje in doen en dat goed deur me-kare zetten. De pense mo'j schone maken, an stukken sniejen en door mo'j buultjes van naaien. In dee buultjes stop iej dan 't vleis; niet te völle want dan kocht ze oew kapot. As ze 1,5 uur zachjes ekocht hebt, haal iej ze uut 't water en lao'j ze kold worden. Doornao leg iej ze in water en azien. Dunne plaetjes kö'j zo lekker op 't brood etten; plakken van 1,5 cm mo'j bakken en smaakt dan heel fijn bieje de eerpels met rooie kool.

Sin: Um de pense schone te kriegen, werd e in 't kalkwater elegd.

Zel: In rolpens zat vö'l vel; dat mosse wi-j dan met 't worstmechientjen kort draejen; 'n heidens wark. Meestal mossen der mansluu an te passe kommen.

Bor: Umdat rolpens van rundvleis emaaft wodn, was 't etten veur 'n groten boer. Maor, 't wodn ok wel 's in 'n varkensmage edaon.

Loch: Op Kasaovend wodn der wel panne-koke met rolle ebakken.

Sin: 's Zondags en met visite wodn der rolpense egetten.

Wesd: Ik kan mien nog herinneren dat de rolle 's kloor was en de doomneer op bezuuk kwam en der met vandeur ging.

BLOEDBROOD

Bloedbrood is anders as bloodwors; der zit ander grei in en 't hef 'n andere, ronde vorm.

01 BLOEDBROOD: Gor, Harf, Alm, Bre, Ste, Baa, Wich, Vor, Loch, Bor, Zel, Hen, Wesv II Wilp, Bat.

02 BLOEDBROOD: Eef, Lar, Nee, Eib, Rek, Win II Bat, Mar.

03 BLOODKLOETE: Bel, Groen, Lich / Groen 1994 [Telge 9, 20].

04 BLOODHOND: Bel, Lich.

05 BLOODKOKEN: Nee II Mar.

06 BLOODKOKE: Loch II Haak.

07 WOSTEBROOD: Gees, Nee.

Vor: Bloedbrood wodn allene emaaft van varkensbloed.

Harf: As der eslacht wodn, vingen ze 't bloed op en dat wodn met water an-elengd. Roggemel en kruderieje gingen der bie deur en door wodn dan ronde breudjes van eknaed. Die wodn ruum 'n uur ekokt. A'j 't bloedbrood wollen etten, dan snee iej van 'n breudjen stukskes af. Door dee'j käöntjes bie, water en wat boekweitemel. Dat reuren ie deur mekare a'j 't an 't warm maken waren.

Eef: Bloodbrood maak iej van blood, grof gemalen roggemael met blökskes gekaakt spek en boljon. Dat lao'j anderhalf uur zachjes kaoken. Naoderhand kan 't in 'n panne ebakken wodn, maor ok warm emaaft wodn en dan egaeten. Soms doot ze der wal 's 'n stuksken balkenbriej bie deur.

Nee: Bloodbrood of bloodkookn waarn grote, ronde ballen woor platen van of-esneenn wodn. A'j oet schole kwamm, kree'j 't wal is kold, maor vake wodn 't ebakken. Ok wodn 't wal weer opniej ekokt met schröömkes der bie deur en as 't vet was, deedn ze der 'n pleksken witte stoete deurhen. Flink stampen en zo wodn 't vake 's mons um half achte nao 't melken egetn.

Baa: Bloedwos wier met boekweitemael emaaft; bloedbrood met roggemael.

Gees: Vrogger wodn der gin bloodwos maor

wostebrood emaaft. Dan maken i-j van 't blood en grof roggemel ballen dee'j etten kann tut 't begon te schimmeln.

Meg: Bloedbrood is in Megchelen niet bekend; alleen 'n vrouw die van oorsprong uut de Rietmölle kwam, miek 't hier vroeger. 't Was lekker; ik kon der mien wel te barsten in vraeten.

LAEVERPASTEI

Gees: A'j laeverpastei maken wilt, mo'j laever, spek en ander minder mooi vleis gaar kokken en dan in 'n wosmechientje kapot draejen. Daarnaop op smaak maken met zolt, pepper, vleiskruden en gruus van naegel (piment). Wiele zetten 't altied in schaalpjes weg. [LAEVERPASTEI].

Eef: 'n Recep veur laeverpastie: A'j de gekaakte laever fien-emalen hebt in de vleismachine, mo'j der wat blöskes spek, wat kopvleis, gemalen kruudnaegels en boljon biedoon. Naodat 't tien minuten ekaakt hef, is 't kloor. [LAEVERPASTIE].

ZWOERDRULLEKEN

Zwoerdrullekes kö'j maken a'j 'n varken slacht.

01 ZWOERDRULLEKE(N): Gor, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Rek, Lich, Din, Zel, Wehl, Kep, Ste II Bat.

02 ZWOERDRULLEKE(N): Eef, Eib, Ang, Wesv / Eib 1980 [Telge 1, 102] II Mar, Haak.

03 ZWOORDERULLEKEN: Nee.

04 ZWAORDROLLEKE: Lob.

05 ZWORE-RULLEKEN: Hen.

06 SPEKRULLEKEN: Gor, Harf, Bor, Gees.

07 RULLEKEN: Win.

08 RULLEKEN IN 'T ZOER: Nee, Eib.

II zware rulleken: Wilp.

Hen: Van zwoere wodn zwoere-rullekes emaaft. Dan nam ie 'n stuk boekspek met wat vleis wat an rullekes erold wier van 15 cm lange en 7 cm dikke. Veur 't oprullen mos der pepper en zolt op en doornao kwam der 'n töwken umhen.

Gees: Van 't boekspek van 'n varken wodn de titten af-esnene. Dan wodn 't in lange repen esnene en doorop kwamp nen stuksken dreug varkensvleis te liggen, woorop

zolt en pepper estreujd wodn. Dan wodn 't op-erold en dichte-ebonn met 'n katoenen draod. De rullekes wodn umtrent 'n uur ekokt in drie delen water en één deel azien. Doornao zet iej 't vot in 'n Keulsen pot met azien.

Gor: In zwoerd- of spekrullekes zat afsniej-sel van varkensvleis, soms was 't gehak wat in 'n lappe zwoerd in-erold wodn.

Win: De rullekes wordt bewaard in ne room-pot of Kölsen pot. Ze zit der stevveg vaste —man an man— in met aetik der op. Soms wordn der nog wal 's extrao 'n plenk-sken met ne steen der bovvenop elegd. Van 'n varken worden de rullekes in plaetkes esnaene en op de botterham egaetene. Van 'n bees wordn disse rullekes wal in platen ebraone en bi-j den middagpot egaetene.

Ste: Zwoerdrullekes bunt 'n soort spekrul-lade.

Wesv: Zwoordrullekes köggi-j in plaatjes sni-je en op brood aete of 'n bitje bakke en bi-j brune bone aete.

Lob: "Wat ziet gi-j 'n zunege pin dat gi-j de zwaardjes bewaort", zei mien buurvrouw. Ik zeg: "Gi-j wit gao-niet, wat gi-j wegsmiet! Pruuf maor 's. En lekker dat ze 't von!".

ZWAARDEMAAG

Zwaardemaag köj maken a'j 'n varken slacht.

01 ZWAARDEMAAG: Voo, Meg, Net, Sil, Ulf, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 180].

02 ZWOORDEMAGE: Bre, Din, Vars, Sin.

03 ZWAORDEMAAG: Zev, Pan.

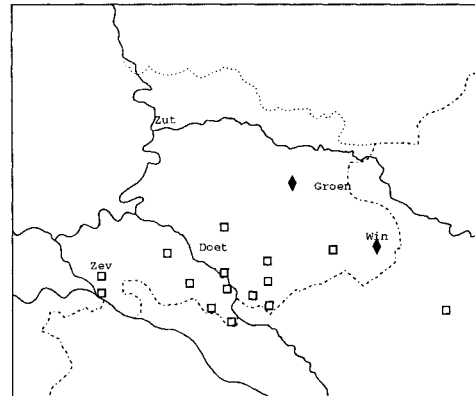
04 ZWEURDJESMAAG: Wehl.

05 MAGE: Zel.

06 KATTE: Bel, Win / Win 1971 [Deunk 1, 107].

II zwaremagen: Ram.

Win: At der rullekes emaaft wordt, köj neet maer katte maken umdat dan de zwaarden veur 't grootste deel op bunt. De mage van 'n varken wordn binnenste boeten etrokkene en esplet: de binnenwand der oet-ehaald. Dan wordn e vol-estopt met met, zwoorde, vet, restekes spek en ander sniesel, kruden en zalt. Ze wordt dichte-estokkene met worstepinnen of too-enaejd. Daornao wordn

□ zwaardemaag 01-05 ◆ katte 06

Zwaardemaag is 'n etten wat allene in 't zuden van den Acht en Liem bekend is.

't gaar ekokt, vake met 'n linnen deuksken der ummehen veur 't kapot kokken. Dat kokken gebeuren naodat de bloodworste en laeverworste gaar ekokket wazzen in 't hete kokkenat. De katte blif der ne helen nach in liggen. At 't af-ekeuld was, wordn 't met kranten der ummehen (umdat der anders stof in kon kommen, 't gasseg kon wordn en 't vet der oet kon lekken) ne 14 dage an 'n kruusholt in de wieme ehongene. In plaetkes esnaene, wordn 't op de botterham egaetene.

Bel: In Beltrum maken ze katte. Dat was de mage van 't varken en dao wodn van alles in-estopt: met, van 't gekokte vleis en spek, 't nat der van en kruden. Dee mage wodn dan met de wosten zachjes ekokt en daornao edreugd. Hoo meer met der in zat hoo lekkerder. 't Wodn —allene op zun- en fees-dage— op de botterham egetten.

Voo: In de maag van 't varken wieren gemalen vellen van de peut, resten kopvleis, oren en andere fien gemalen resten vleis gedaon. At der 'n zwaardemaag in de wim hieng, mieken ze nog wel 's pannekuke met zwaardemaag der in.

Din: Zwoordemage wier vake met verjeur-dage en 's zondags egaeten.

Zed: Zwaardemaag met brood smiek haevig.

HOOFDSTUK 3 VIS EN VISPRODUKTEN

HERING

'n Hering is 'n zeevis.

- 01 HERING: Acht; Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto / N Acht 1882 [Telge 2, 52], sHe 1982 [Telge 3, 63] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ram, Bork, Emm, Elt.
02 HERINK: Bor, Wesd, Zel, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 141] || Hei.
03 HERRING: Zev, Pan, Lob / Pan 1988 [Tel- ge 7, 50] || Kle.

Loch: 'n Zolten hering is in 't zolt in-eleg; 'n zoeren hering is 'n zolten hering dén in-eleg is in azien met kruden en siepels.

Hen: Ik herinner mien da'w wel 's 'n tunneken van 50 heringen kochten en dat moeder die in azien met look lei. Dat wier dan ingelegde hering enuumd.

Bel: Der bunt greune herings en zoere herings.

Zed: Vri-jdags kregge wi-j gin vleis maor zure hering met gebakke eerpels.

Eef: At 't der in 'n huusholding vrogger zune neg hening, dan zeien de jongs mangs: "Gauw naor huus; mien va slach vanaovend 'n hering".

Bor: Met kasäöventje was der 'n versjen: "Kasäöventjen, Kasäöventjen dan kriege wie volop; mien vader slacht 'n pekkelhering en ik kriege de kop". [PEKKELHERING; ok: Vars / Wehl 1944 (Diesveld 4)].

Wesd: 'n Riemken: "Pekkelherink, zalte vis; hef vannacht in bedde epist; woorum hef e dat edaon? Hie was te voel um op te staon". [PEKKELHERINK; ok: Tol].

Eib 1981: 'N ZOLTEN "een zoute haring"; 'N ZOEREN "een haring in 't zuur" [Weeink 1, 94].

Bro: Is de graot der uut en is 'n hering zoer en opgerold um 'n augurk, dan neumt ze 't 'n ROLMOPS. [Ok: Eef, War, Aal, Voo, Sil, Lat, Wesv].

BUKKING

'n Bukking is 'n gereukte hering.

- 01 BUKKING: Gor, Harf, Alm, Wich, Ruu,

Lar, Eib, Rek, Bre, Win, Din, Gen, Ulf, Wesd, Zel, Dre, Hen, Ste, Bro, Does, Wesv, Zev / Acht 1895 [Telge 2, 20], Vars 1985 [Telge 6, 75] || Wilp, Mar, Bork, Hei, Raes, Boch.

- 02 BUKKENK: Vor, Bor, Gees, Baa.

- 03 BUKKEM: Eef, War, Loch, Bor, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Voo, Meg, Vars, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Hen, Key, Bro, Tol, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 24] || Elt.

- 04 BUKKEME: / Aal 1966 [Rots 2, 2].

- 05 BOKKING: Groen, Win, Zel, Dre, Bro.

Vor: In mien jeugd (umsgeveer 1920) gingen der in meert/april viskoopleu met grote bennen op de fietse rond met bukkenk, die iets gerookt waren. "Vollenhoofse bukking; voor één kwartje he'j der twaalf!", repen ze dan.

Eef: Vrogger lepen ze der mee langs de deure in 't darp en dan repen dee keerls: "Vollenhäöäöfse bukkem; zeuven stuver de twaalf!"

Kep: An 'n weej zatten twaalf bukkems; zon weej kossen twaalf stuver. [WEEJ; ok: Key, Baa, Bro, Lat].

Aal: Bukkeme wodn verkoch veur 'n dubbeltjen tut twaalf cent de twaalvene an 'n weddeken. [WEDDEKEN; ok: Bre, Win].

Gees: Twaalf bukkenks zatten samen an 'n riesken. [RIESKEN; ok: Bor, Nee, Bel || Mar, Haak].

Did: 'n Bukkem mo'j aover de rug lossni-je en dan uitgeklapt bakke.

Bel: Bukkems wodn bi-j ons in de pannekenpanne ebraonn.

Eib: Met de meimark wodn de laatste bukkeme egetten.

Gor: 'n Bukking smaakt lekker bie rooie kool.

Din: Zo lekker as vrogger de Zuderzeebukking was, is met geen penne te beschrijven.

Zed: Der bun rookbukkems of spekbukkems, stoombukkems en bakbukkems.

Wesv: Der zin bak- en spekbukkems en gestoomde, gereukte bukkems.

PANHERING

'n Panhering is 'n hering um te bakken.

- 01 PANHERING: Acht; Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto.
02 PANHERINK: Bor, Baa.
03 PANHERRING: Pan, Lob.
04 BAKBUKKING: Wich, Ruu, Nee, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Gen.
05 BAKBUKKINK: Bor, Wesd.
06 BAKBUKKENK: Bor.
07 BAKBUKKEM: Loch, Rek, Win, Vars, Doet, Kep, Zed.
08 BAKHERING: Sin, Gaa, Hen, Lat, Wesv || Bat.
09 BAKHERINK: Zel.
10 BRAODHERING: Zel, Ang || Raes, Eit.
11 BRAODBUKKEM: Bel.
12 BRAODHERINK: Wesd, Zel.
13 SPEKBUKKING: Bel.

STOKVIS

Stokvis is gedreugde kabeljauw. 't Is 'n maol wat speciaal met de karmse egetten wodt. [Op-egeven veur Gor, Alm, Ruu, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Lich, Bre, Vars, Hum, Hen, Bre || Bat]. Maor ok bie andere, bezondere gelaegenheden: as de rogge der af was [Rek, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Wesd, Zel], as de eerpels der uut waren [Rek, Din, Bro, Tol, Ang, Lat], met de vasten [Eib, Bel, Gaa, Wehl], op Goeie Vri-jdag [Groen, Gaa, Dre, Baa, Wesv, Did, Lob] of Aswoensdag [Pan]. 'n Enkele maol is deur de metwarkers op-egeven dat ok op brulleften en verjeurdage wel stokvis egetten wodn.

- 01 STOKVIS: Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 190] || Wilp, Bat, Mar, Hei, Emm, Eit, Kle.

War: Wie verkochten dat vrogger in de winkel. 't Mos eerst met 'n hamer gebeukt worden umdat de grote graot kapot geslagen mos worden. Dan mos ze één dag in water weken. Däörnao mos ie de stokvis in stukken sniejen van zon 5 cm en däör dan rullekes van maken dee'j met 'n touw dichtbonn. A'j ze dan in zolt water één à twee uur kaokt, kö'j ze aeten.

Eef: Ie könt stokvis in 't water zetten, maor olde leu zetten ze 'n nach in de karnemelk. Ries met stokvis wodn wal op brulleften

egaeten.

Lar: Stokvis mo'j kloppen met 'n hólten hamer en dan 'n nach in de kanemelk zetten zodat ze bekweem wordt.

Bor: Stokvis at ie neet in de winter, maor zo gauw de nieje eerappele van 't land kwammen.

Din: Bi-j stokvis heurt bottersause en lekere, ni-je eerpels. 't Wodn egaeten as de rogge der af was of de eerpels der uut.

Hen: Stokvis et i-j met dreuge ries en bottersause met de Hengelse karmse.

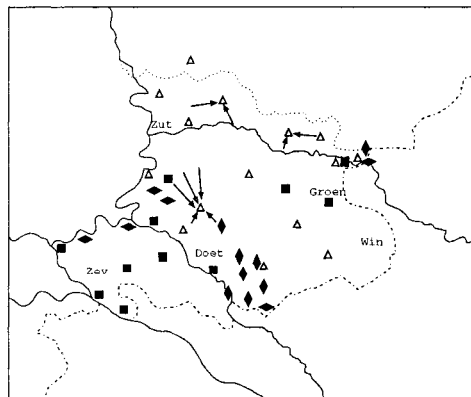
Voo: Stokvis met eerpels en mosterdsaus at i-j met Sint-Jaopink: at de rog der af was.

Does: Natuurlek heurt bi-j stokvis 'n flinke lik Doesburgse mosterd.

Aal: Van 't stokvisnat wodn met mosterd, botter en bloem 'n mosterdsause emaaft. Stokvis wodn egaeten met dreugen riest.

Wehl: Ien de vastentied wier hier van stokvis 'n stampot gemaakt.

Wesv: Op Goeie Vri-jdag ate ze ries met

Stokvis wodt egetten:

■ met de vasten △ met de karmse

◆ nao den eerpelbouwt ◆ nao 't roggemaejen

→ de pieltjes geeft an dat in de umliggende plaatsen bekend is dat der met de karmse in Hengelo, Laren en Geesteren altied stokvis egetten wodt.

't Stokvis etten met de vasten is natuurlek allene maor op-egeven veur katholieke plaatsen. Rond Doesbörg wodt nao den eerpelbouwt stokvis egetten en rond Varsseveld nao 't roggemaejen. Stokvis en karmse bunt veural in den Acht 'n bekende combinatie.

krinte en stokvis.

Bel: Bi-j oos wodn gin stokvis egetten of 't mos waenn dat der dree vasseldage in ene wekke wazzen.

ANDERE VIS

Ok andere vis wodn der wel egetten, veural bie de katholieken op vriedag en in de vastentied. Veur 'n aoverzicht van de benamingen van soorten vis kiek in De Weerld B, blz 326-329.

Wich: Hier wodn vis egetten wat ze zelf vingen: aol, snoek, voorn, winde. Den lesten was niet zo lekker. Ze wodn altied ebakken, niet ekokt. [AOL; SNOEK, VOORN, WINDE].

Wesv: Hier ate ze wel: gebakke schol met citroen, gekaokte schol met mosterdsaus, gebakke of gereukte paling. Gebakke braesem en voorn werd in 't zoer gelegd van-waeg de veule graot. [PALING, BRAESEM, VOORN].

Lob: Ien de Rien zat snoek. Die moes je 'n nach ien waoter met zalt laote staon en daorna bakke. Dan dee je ze ien 'n pot met azien, look en krujje. Nao zo'n 14 dage ko'j 't dan aete. Zalm was der soms en dan veural bi-j de Paanderse Kop. Die vienge ze met 'n net tusse twee bote. Die kwame af-drieve en ginge altied de Waol op, nooit de Rien. [ZALM].

Bel: Vrogger as de Slinge der oet strek, gingen de viske ok met. At 't water weer zakken en deur de graevens weer terugge leep in de bekke, vingen ze de viske met ne mende veur de dukers: sneuke, aolen, kwab-aolen, karpers en zeelt. [SNOOK, KWAB-AOL, KARPER, ZEELT].

Hen: In de Wittebrinkse Bekke ko'j aol, kwab-aol, karp, snoek en blei vangen. [KARP].

Gor: In de joren 40 wodn der völle snoek-boorze in de lessel evangen. Dee wodn in eigen vet ebraojen en met worteltjes egaeten. [SNOEKBOORS].

Rek: Ze atten hier ok nog wal 's schol, schelvis of wijting; gebakken, soms ekokt. [SCHOL, SCHELVIS, WIJTING].

Eef: Vrogger atten ze nog wel 's gestoofde paoling met kannemelksause. [PAOLING].

Voo: Aol wier vaak gebakken en dan met wittebrood geaeten.

Lar: Hier atten ze nog wel 's zoerkool met vis.

Bre: Vis wodn der bi-j ons neet völle egaetne. [Ok: Alm, Din, Wesd, Hen].

Doet: Der wier hier heel wat vis egetten uut de zee: schelvis, wijting, schol, bot, makreel, hering en vis uut de rivier: snoek, snoekbaars, paling, voorn, blei, meun, winde, ferel, braesem, karper. [BOT, MAKREEL, SNOEKBAARS, BLEI, MEUN, FEREL, BRAESEM].

Wesv 1996: ALVER "klein blank visje dat in scholen in de IJssel zwom en met een 'kruusnet' gevangen werd; soort van roofkarpertje" [Telge 11, 19].

Vars 1985: KUTERT "kuit". Völle oldere mensen lust gin vis; anderen bunt gek op de kutert as e ebraoden is [Telge 6, 210].

Geld Eil 2e h 19e e: MAOT "moot vis" [Telge 4, 119].

Vars 1985: LAEVERTRAON "levertraan" [Telge 6, 205; ok: Lich 1991 (Telge 8, 71)].

HOOFDSTUK 4 GRAAN EN DEEGPRODUKTEN

MAEL

- 01 MAEL: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does; Liem II Wilp, Bat, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
- 02 MEL: Harf, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek II Bat, Mar, Haak.

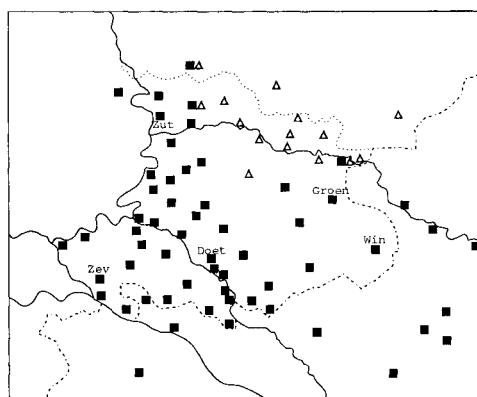
Aal: As 't mael muttereg was, smeeek de pap vies. [MUTTEREG].

Vars 1985: Muttereg "muf". Dat mael is muttereg: 't stinkt en is verschimmeld [Telge 6, 233].

Acht 1895: GRINTE "meel dat minder fijn is dan bloem" [Telge 2, 45].

● *Veur boekweitemel bunt de volgende benamingen op-geeven:*

- 01 BOOKWEITE(N)MAEL: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Sil.
- 02 BOEKWEITEMAEL: Gor, Eef, Lich, Sil,

■ mael 01 △ mel 02

Maor 'n klein deel van de Noorderleken Acht hef 'n korte klinker: mel. De rest van onze streek —en de Duutse grensstreek slöt zich doorbie an— hef 'n langere klinker: mael.

Zel / sHe 1982 [Telge 3, 19].

03 BOKWEITE(N)MAEL: Gels, Eib, Bel, Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 24].

04 BOEKWEITMAEL: Hen

05 GRUTENMAEL: Harf, Zwi, Eib, Bel, Lich.

06 GRUTTE-MEL: Lar, Bor, Groen II Bat.

N Acht ca 1860: BOKKENBRIE "spijs, gekookt van boekweitmeel" [Telge 4, 38].

● *Veur bokweiten-Jan-Hennek kiek onder pannekoek.*

BLOEM

01 BLOEM: Gor, Alm, Vor, Lar, Gees, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Voo, Sin, Sil, Doet, Gaa, Dre, Key, Does; Liem II Bat.

02 BLOM: War, Wich, Ruu, Bor, Haa, Nee, Lich, Din, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Bro, Tol, Does II Wilp.

03 WEITEMAEL: Voo, Meg, Ste, Baa, Lob.

04 WEITENMEL: Loch, Bor, Gees, Rek II Mar.

05 WEITENMAEL: Harf, Eef, Eib, Bel.

06 GEBUULD MAEL: Groen, Win.

07 MAEL: Aal, Zed.

Voo: Bloem met 'n korte oe as in 't woord boek.

Lob: Vroeger hiette bloem: weitemael.

Bel: Grutemael is van bokweite, weitemael van weite: "tarwe".

Vor: Van bloem bak iej weggen; van grutte-mael pannekoeke.

RIEST

De metworkers in Acht en Liem geeft op 'n paar nao an, dat de ie in riest kort is; as in de veurname Piet. Riest wodn veural 's zundags egetten. As hoofdmaoltied 's middags was der dan vake dreuge ries met krinten en/ of roziene, proemen, metwors. In riesoep was ries natuurliek heel belangriek, maor ok in andere soepen wodn 't wel edaone. Riespap wodn veural 's zundags 's avonds egetten en ries met stokvis op feest-dage as de karmse.

01 RIES(T): Acht, Liem / Lich 1991 [Telge 8, 98] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

02 RIESTE: / Acht 1895 [Telge 2, 107].

03 RISSE: / Acht 1895 [Telge 2, 108].

Meg: Riest was meistens 'n zondagskost.

Hen: Ries wier gebruikt in de riestepap, die veural 's zondags 's aovends veur 't naor beddegaon egetten wier, in de riessoep, die ok 's zondags wel egetten wier, in de ries met krenten en rezienen die 's zondags wel as hoofdgerech egetten wier en in de riewors.

Tol: Um de soep wat te binden, deien ze der wel 'n hendjenvol ries in.

Net: In de pap of in de varkessoep of tomaatensoepp zat duk ries.

Eef: Op zondage wodn der wal 's as hoofdmaaltied 's middags ries met krenten of ries met stroopsause en metwos egaeten.

Zel: 's Zondags atten ze wel 's dreuge ries met rolpens uut 't zuur.

Wesv: Dreuge ries met gebakke spek of k  jtjes wier 's zondags wel as maaltied gegaete.

Aal: "Ries met suker, dat smek as den duker", zeien ze um an te gevven dat dat zon lekker aeten is. Der wodn ok nog wal 's dreugen riest met botter en suker, met ne zeutemelksause, met ne s  wsken —emaakt van geklopte eier, bindmiddel en melk— of met kwetsen —proemen— egaetene.

Kep: Riest-uut-de-buul is riest die in 'n buultjen gekokt is; 't wier vrogger met krinten en rozienen of met gedreugde appels of peren egetten. [RIEST-UUT-DE-BUUL; RIES(T)-IN-DEN-BUUL: Win / Win 1971 (Deunk 1, 191), Lich 1991 (Telge 8, 98)].

Loch: 'n Lekkernij was dreugen ries met botter, suker en soms keneel of ries met krinten en/of rezienen. Maor 't allerlekkerste is 't naogerecht roomries. [ROOMRIES, 't recept doorvan is te vinden in: Moespot 112 (1981), 70].

Lich 1991: P  TJEBEUNING, P  TJEB  NLIK "rijst met rozijnen en botersaus" [Telge 8, 93].

Key: Dreuge ries met proemen atten ze wel as toetjen en riestepap veur 't nao beddegaon.

Aal: Riestepap atten ze 's aovends um 9

uur —allene 's zondags— of 's zondagsmiddags wal as maaltied.

Wehl: At ze vroeger gin brulf gavven, wier der riestepap gegaeten.

Gor: Van de resjes ries wodn wel koekjes ebakken.

Loch: A'j zeek bunt —b.v. a'j an de loperieje bunt— mo'j dreugen ries etten. [Ok: War, Nee, Lich].

Gor: Riestewater mo'j drinken a'j piene in de boek hebt [ok: Aal] of a'j deurloop hebt [ok: War, Bel, Aal, Gaa, Pan]. [RIESTEWATER: Gor, War, Aal, Gaa; RIESTEWAOTER: Pan; RIESTENAT: Aal, Did].

Bel: A'j an de schijt bunt, mo'j 't nat van gekokten ries opdrieken; dan krie'j weer beslot in de darne. [BESLOT].

Tol: De tikskes (jonge kukentjes) kregen ok ries. [Ok: Does].

Wehl: Goedkope ries wier aan de kukens gevoerd.

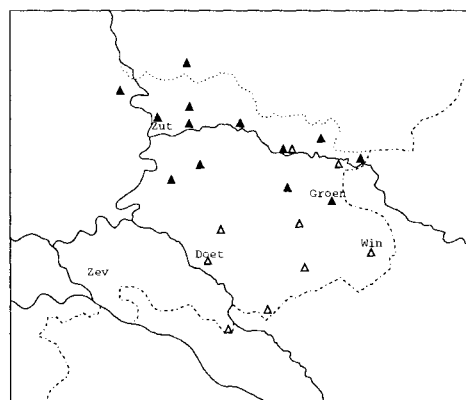
|| **Wilp:** vrogger was der ok nog ongepelde ries; padie heetten dat spul. 't Wodn gebruikt as voer veur de hoenderkukens.

GORT

01 GO(R)T: Gor, Eef, War, Wich, Gees, Nee, Voo, Sin, Sil, Gaa, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Bro, Does; Liem.

02 GO(R)TE: Harf, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Wesd, Zel, Doet, Hen, Tol || Mar, Vre, Ges.

03 PELLEASTE: Harf, Alm, Eef, Vor, Loch,

▲ pellegaste 03-04 △ ga(r)ste 05-06

Pellegaste kump veur in den Noordeleken Acht, gaste in den Oosteleken Acht.

- Bor, Nee, Rek, Bel, Baa / Groen 1942 [Telge 9, 91] || Wilp, Bat.
- 04 PILLEGASTE: Eef, Groen.
- 05 GA(R)STE: Bor, Eib, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Doet.
- 06 GARST: Meg.
|| pulgaste: Mar.
|| schelgaste: Ges.

Nee: Noe: got of gotte; vrogger: pellegaste.
Zed: Gort: grauwe keurtjes met 'n zwatte-reg streepke der aoever.

Gor: Gort zat in gortepap en kruudmoes. [Ok: Hen || Wilp, Bat].

Aal: Dreuge garste —garste as riest ekokt— wodn as naogerecht wal egaetene met 'n klöntjen botter en suker.

Win: Dreuge garste worden ekokket met gedreugde proemen of rozienen; ok worden der wal gedreugde paerkes veur gebroeket.

Nee: Gorte zat in de gortepap, watergruwel en pellegastesoep.

Loch: Pellegaste zat in gottenpap en in de slierie (= watergruwel). [SLIERIE; WATERGRUWEL: Eef, Wich, Lar, Nee, Eib, Bel, Aal, Baa, Bro, Tol, Does, Zed; KRINTJESSOEP: Din].

Aal: As bi-j één van de arbeiders van Ten Dam en Manschot 'n kleinen geboren was, dan kokken juffrouw Manschot veur de kraomvrouwe 'n panne wiensoep. 't Was luxe soort watergruwel met garste, bessensap en echten wien der in. [WIENSOEP].

Bel: Pellegastenat van de gekokte gaste wodn veur de kinder ebroekt dee ingewandzeekte hadn. Ok wodn de gaste as riest ekokt en met rozienen der in egetten veur vri-jdags nao te etten. 't Kwamp ok in de watergruwel; dat is ne zeute pellegastesoep met baezensap en rozienen. En gekokte pellegaste deenn ze wal in de kanemelkspap en de pellegastesoep. In den Tweeden Oorlog hebbe wi-j de gortmout leren kenn; dao kokken wi-j pap van. [GORTMOUT].

Zed: GORTEPAP was 'n gortgerecht met pruumkes der deur.

BROOD I

Zoas uut 't onderstaonde blik, was vrogger brood dé benaming veur roggebrood. De benamingen 04-08 könt betrekking hebben op brood wat van roggebloem ebakken is; kiek doorveur bie: Aal en Bel en verg. de bena-

mingen roggen en boerenroggen onder: brood II.

01 BROOD: Acht; Wesv, Did, Sto, Pan, Lob / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 82] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Bork.

02 ZWARTBROOD: Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Wesd / Groen 1963 [Telge 9, 143] || Vre, Stlo, Ram.

03 ROGGEBROOD: Does, Ang, Lat, Zev, Zed, Lob.

04 ROGGEN: / Win 1971 [Deunk 1, 195].

05 ROGGENSTOETEN: / Win 1971 [Deunk 1, 195].

Lar: Vrogger en ok noe nog wal was brood: "roggebrood".

Sin: Brood was vrogger "roggebrood"; al 't andere heetten wegge. Tegenwoordig is 't net andersumme: alle weggen heet brood en a'j roggebrood mot hemmen, mo'j dat der bi-j zeggen.

Doet: Brood was vroeger meestal roggebrood. [Ok: Key, Bro, Did].

Aal: Zwartbrood is ebakken van grof gemalen rogge, met —veur de kleure en de smaak— old zwartbrood vermengd.

Ste: 't Oldewetse "roggebrood" wodt haos niet meer ebakken; door is 't mael te fien veur. Mien grootva zei da'j 't lekkerste brood kregen at twee roggekoorns in dri-j stukken emalen wordt. Door bedoelen hie met dat 't heel grof emalen mos worden; dan kon de bakker der ok niet zo völle water in kwiet.

Kep: Vrogger wier 't roggebrood op 't bakken nao kant en kloor naor de bakker gebracht. Dat konnen 8, 10, 12 en 16 ponders waezen; in de Tweeden Wereldoorlog ok 4 ponders. 't Bakken kossen 'n dubbeltjen. In later tied wier de rogge naor de bakker gebracht en door kree'j dan bonnen veur.

Sto: Wittebrood en krintebrood wier vroeger alleen met kermis ge-aete. Veur de res was 't altied gewoon brood: roggebrood.

Kep: Veur 1920 ko'j één of twee sneetjes wittebrood kriegen en veur de rest kree'j brood. An dat (rogge)brood zat 'n onder- en 'n baovensneetjen; dat lag an 't sni-jen. Dat dejen meestal de mansluu: ze hielen 't roggebrood veur de börste en zo snejen ze tut de helft. Zo kree'j dat baovensneetjen —wat

de hadste kōrst had— en 't ondersneetjen.

Bor: 'n Broene Berend was 'n roggebrood van 12 pond. [BROEN, BEREND].

Sil: Op Goeie Vri-jdag mochen de katholieken gin wittebrood omdat door melk inzat. Der wier dan alleen roggebrood gegaeten en doorum nuumden ze zo'n dag 'n ZWART-DAG.

Loch: Brood wodn bewaard in den kelder; ok wel in de melkkamer woor 't minder uitdreugden. Soms wodn 't in 'n melkbusse of in 'n Kōlsen pot bewaard. [MELKBUSSE; ok: Gor, Eef, Bor, Gees].

Eef: Um 't brood 'n betjen sam te maken, dejen de vrouwluu wal 'n natten lappe der umhen; dan waren de kōste neet zo hard meer.

Vor: Den eersten broodtromme kree'w, too' w in 1929 gingen trouwen. [BROODTROMME; ok: Loch, Bel].

Bel: Zon rooien broodtromme was veur de grote breu dee-t-ze vrogger hadn, vōl te klein.

Win: In later tied kwammen der broodtrommelen en daornao den diepvries. [BROODTROMMELE].

● *De metwarkers geeft an dat tegenswoordig aoveral roggebrood ezegd wordt en dat brood noe vake 't zelfde betekent as in 't Standaardnederlands en dus 'n verzamelname is.*

● *Wat wodn der alzo op brood ("roggebrood") egetten?*

Sin: Vake kwam der op roggebrood gin beleg maor 'n snee witbrood.

Rek: Tussen warkdage en zōn- of feestdage was maor weineg verschil: 't was etten wat de pot gaf. 't Kon nog wal 's vuurkommen dat der 's zōndags 'n pleksken naegelholt of schinkenvleis egetten wodn.

Eef: Op brood atten ze deur de waeke smolt, spekvē en soms botter. 's Zundags was ter keze, naegelholt, botter of spek: allene neet te vōlle, want 't mos neet te gek wodn. Op botter moch geen keze, want: zuvel op zuvel dat warkt veur den duvell!

Win: Gewoon worden der spekvē, gekokt spek, sokker en op zun- en feestdage monges schinke, eipap, worste of keze op 't brood egaetene.

Did: Op roggebrood at je smalt, spek; soms: bloedwos, laeverwos of 'n snitje met suker. Op zondag kree'j wel 's metwos, schink, naegelholt of suker.

Wehl: Deur de waek smalt of gruun of gaar gekaokt spek. At der geslach was, was der 's zondags wel 'n plaetje schink, gedreugde metwos, laeverwos of bloedwos.

Din: De eerste twee sneekes kwam van alles op: suker, stroop, appelstroop, kaeze, naegelvleis, schinke, spek en —nao de slacht— laeverwors, bloedwors. 's Zondags atten ze wel 's 'n ei.

Bor: 'n Tractatie was eierbotter; 'n soortement roerei.

BROOD II

De benamingen 02-19 wodt van olds veur andere soorten brood as "roggebrood" gebuukt. Hoo ingewikkeld 't onderscheid, veural in den Noordeleken Achterhook is, blik dudelek uut de biedragen van de metwarkers en de oldere woordenbeuke. Van plaatse tut plaatse is der verschil, omdat de soorten brood neet op dezelfde menere aneduud wodt en neet allene de samenstelling maor ok de grootte en de vorm 'n rolle kōnt spōllen.

01 BROOD: Acht, Liem.

02 WEGGE: Gor, Bor, Eib, Aal, Din, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Key, Ste, Bro, Tol, Does / Acht 1882 [Telge 2, 149], Vars 1882 [Telge 4, 55].

03 WEGGEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Lich, Aal, Bre, Win, Baa / Acht 1895 [Telge 2, 149], Win 1971 [Deunk 1, 275], Eib 1980 [Telge 1, 97], Lich 1991 [Telge 8, 143] || Bat, Mar.

04 WEG: Net, Wehl, Does, Zev, Did, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 172].

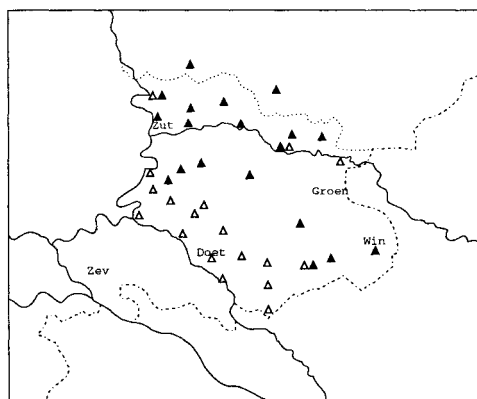
05 WEGGENBROOD: / Win 1971 [Deunk 1, 275].

06 WEGGENSTOETEN: / Win 1971 [Deunk 1, 275].

07 STOETE: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Rek, Lich, Din, Wesd, Zel / Din 1835 [Telge 4, 21], Bor 1836 [GV-alm 41], Acht 1882 [Telge 2, 127], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 190], Eib

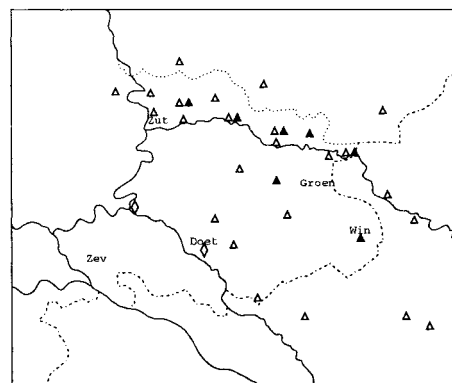
- 1980 [Telge 1, 81], Groen 1994 [Telge 9, 120] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Bork, Hei, Boch.
- 08 **STOETEN**: Harf, Loch, Gees, Nee, Rek, Bel, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 190], Eib 1980 [Telge 1, 81], Groen 1994 [Telge 9, 120].
- 09 **STOET**: Doet, Does / sHe 1982 [Telge 3, 143].
- 10 **TARWEN**: Bel, Lich / Lich 1991 [Telge 8, 122], Groen 1994 [Telge 9, 123].
- 11 **TARWE**: Eib.
- 12 **WEITENTARWEN**: / Lich 1991 [Telge 8, 144].
- 13 **WITWEITENBROOD**: / Win 1971 [Deunk 1, 279].
- 14 **ROGGEN**: Lich, Aal, Bre, Vars, Zel / Vars 1882 [Telge 4, 54], Win 1971 [Deunk 1, 195], Lich 1991 [Telge 8, 99].
- 15 **RUGGEN**: Bel.
- 16 **RUGGENSTOETE**: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 171].
- 17 **BOERENROGGEN**: Lich.
- 18 **BOERENROGGE**: Groen.
- 19 **ROGGENSTOETEN**: / Acht 1895 [Telge 2, 109].
- 20 **MIK**: Does, Lob / N Acht ca 1860 [Telge 4, 43].
- 21 **'LECHEM**: / Groen 1994 [Telge 9, 71].

- Alm**: Weggen, maor wie zegt: wengn. [Ok: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Gees].
- Gor**: Wegge, maor wie zegt: wenge. Op verjeurdage wodn der eigengebakken wenge egetten; dat was ronde stoete.
- Zel**: 't Witte of tarwebrood van tegenwoordig numen wi-j vrogger wegge of stoete.
- Tol**: 't Woord stoete gebruke wi-j eigelek niet; hier ette wi-j van olds: wegge.
- Nee**: Grottere maotn stoetens neumen ze vrogger ne weggen.
- Win**: Ne witten stoeten is iets grötter as ne witten weggen.
- Eib**: Ne krintenwegge is groter as ne krintenstoete/krintentarwe.
- Rek**: Ne pilleweggen of krintenweggen is groter as ne krintenstoeten.
- Gees**: Stoeten en wengn is 't zelfde; zo is der krentenwengn en krentenstoeten.
- Bor**: Wegge, weggen wodt allene veur krintenstoete gebrukt en neet veur andere soorten stoete.
- Net**: Weg is bekend in: krinteweg. [Ok: Wehl, Does, Zev, Did].
- Sil**: Wegge is bekend in krintewegge.
- Lob**: Wittebrood was heel vroeger: weg. "Doe me 's 'n sneetje weg". Mik kump veur in krintemik.
- Does**: Mik is waterwitbrood.
- N Acht ca 1860**: Mik "tamelijk groot, langwerpig of rond brood, hetzij met of zonder krenten, van gezift roggemeel of rogge-

△ wegge 02 ▲ weggen 03

Wittebrood kan —zo as dit kaartjen zeen löt— in den Acht van olds wegge(n) eneumd wodn.

△ stoete 07 ▲ stoeten 08
◇ stoet 09

Behalve weggen kan —veural in den Noord-oosteelen Acht— wittebrood ok van olds stoet(e) heten.

bloem. [De Overijselsche boer zegt daarvoor 'stoete', welke echter de Geldersche 'mik' verre in smaak en witheid overtreft] [Telge 4, 43].

Eef: Vrogger was stoete "witbrood" of "tarwebrood"; wegn was altied "tarwebrood".

Gor: Wit- en broenbrood heetten vrogger wegge, weggen of stoete; noe: brood.

Ruu: Ok noe wodt der nog wal um grieze stoete ("tarwebrood"), witten stoete of krintenstoete evraogd.

Aal: 'k Vraoge noo ok nog gewoon um ne broenen of ne witten weggen.

Bel: Witbrood neumen wi-j vrogger tarwen en 't grieze brood —emaakt van weitenmael waor de zemmelen nog in zatten—: weiten-tarwen en dan ha'j nog krintentarwen. Ok wodn der wal epraot ovver stoeten: witte stoete, krintenstoete. "Wi'j ne plakke stoeten?"

Aal: 'n Roggen is emaaft van fiengemalen rogge. [Ok: Lich, Bre, Vars, Zel / Vars 1882 (Telge 4, 54)].

Bel: 'n Heel enkelen leet —b.v. bi-j de geboorte van 'n kleinen— brood bakken van roggenbloem; dat neumen ze ruggen.

Nee: Tut zo 1965 bakken de boeren met de feestdage zelf wal ne witten, ronden stoeten.

Rek: Op ne broedlachte wodn vroger krintenstoete en witte stoete egetten.

Lich: Met visite wodn der witten tarven egettene.

Win 1971: Honne stoeten mot 't wezzen; ne roggenstoeten, ne weggenstoeten of ne krintenstoete? [Deunk 1, 230].

Win: Ne ROGGEN of BOERENROGGEN was gries brood.

Lar 1927: Roggen "een gebak van de fijnste roggebloem, grijswit van kleur, maar nog hartelijker van smaak dan de polderstoete" [Heuvel 1, 25].

Vars: Vrogger wier der roggen ebakken van weitenbloem en gezeefd roggemael; 't was gries brood.

Rek: Roggen was broene stoete van rogge- en tarwemel met wat bloem.

Hen: Veur 1920 ha'j 't zogenaamde Roggen; dat wier ebakken van rogge- en weitemael. [Ok: Zel]. Door kregen ze bi-j de vespertied 'n paar snee van.

Wesv: In arbeiersgezinne ate ze alleen 's zondags witte brood: WATERBROOD. Dur de waek was 't altied roggebrood met 'n snee wittebrood der tusse. A'j MELKBROOD hemme wou, brach je de melk eiges nao de bakker.

Lar: Allene 's zundags atten ze witte stoete. In 't roggemejen ha'j grieze stoete. [GRIES].

Ang: Alleen 's zondags wier der wittebrood gegaeten, de andere dagen roggebrood. [Ok: Did].

Bre: Bi-j ons in huus kreg i-j 'n snae roggen (van roggebloem) met 'n snae brood (= roggebrood) der op; allene op zundag was der witten weggen.

Hen: In mien jonge joorn —net veur den Tweeden Oorlog— kregte wi-j per broodmaoltied twee snee wittebrood (wegge). Door mos i-j maor brood (= "roggebrood") bi-j etten zo völle a'j lussen.

Lob: Der wier veul roggebrood gegaete; maor ook wel 'n dubbele botterham: 'n snee roggebrood met 'n witte of tarwebotterham der op.

Vor: A'j allene weggen atten, ha'j lekkeren honger, zei ons moder dan.

Eib: Um an te geven dat 't etten van stoete ok te maken had met geld, zeien ze vrogger: Met de karmse allemaole, met Paosken wee 't kan, met Pinkstern de rieke man.

Vars: Bi-j brulften en begreffenissen wier der MELKWEGGE ebakken.

Hen: Op begreffenissen was ter altied witte wegge; 't passen niet um dan krintenwegge te etten.

● *De volgende namen veur bezondere broden bunt op-egeven:*

Bor: Thuus wodn der BOERENSTOETE —ronde stoete van melkbrood— ebakken.

Eef: Onze bakker hef nog BOERESTOETE; dat kö'j allene vriedags en 's zaoterdags kriegen. 't Is ebakken van weitemael en is 'n vloerbrood.

No Acht 1835: BOERENSTOETE "groot brood, gebakken van bloem van roggemeel" [Telge 4, 17].

Zut 1845: MENAGEBROOD "brood, gebakken van tarwemeel van enigszins mindere kwaliteit dan het zg. 'Franse brood'" [Telge 4, 19].

Vars: Volkorenbrood heetten vrogger KROP-

BROOD.

Zel: Vrogger wier der ok wel ZOERBROOD egetten; dat was 'n soort tarwebrood zonder gist der in.

Voo: At der 'n ni-j melkte koe was, wier de biest —de eerste melk nao 't kalven— gebruikt um BIESEBROOD van te bakken.

sHe 1982: BIESEBROOD “brood toeberied met biest” [Telge 3, 16].

Gen: Eind augustus tut de Terborgse kermis in oktober was de rog nog vers. A'j ze dan maalt en buult —de zemmels der uut haalt— en met gist en biest mengt, krie'j STOET. Dat had 'n speciale smaak.

Zel: 'n SCHILLINGSWEGGE kostten 30 cent en waog zon 8 à 10 ons; ze waren der tut ongeveer 1915.

Gees: 'n SCHILLINGSSTOETE kostten 30 cent en waog 12 ons.

Loch: In den oorlog was der REGERINGSBROOD; 't was ebakken van slech mel en was lech gries van kleure. Der zat vake 'n banke in. Wonderlek genog adverteern bakkerieje K. in december 1984 met regeringsbrood!

Lar 1924: DOMINEESWEGGEN “wittebrood, geheel in de korst gebakken”. POLDERSTOETEN “wittebrood, gebakken van tarwe- en roggemeel; oorspronkelijk gebakken voor de polderwerkers die werkzaam waren bij de aanleg van de spoorweg Zutphen-Enschede” [Langeler 1, 145; ok: / Lar 1927 (Heuvel 1, 25, 27)].

Pan 1988: 'n POTBROOD was 'n rond wittebrood dat ien 'n iezere pot op de kachel gezet wier um gaor te worde. 't Wier gemak van bloem, gis, melk of waoter en —as 't der on zat— 'n ei [Telge 7, 109].

Acht 1895: GRINTENSTOETE “brood, gebakken van 'grinte' (= meel dat minder fijn is dan bloem)”. MIKKE “brood met zemels”. ROND-UMME “groot, rond wittebrood” [Telge 2, 45, 87, 109].

Acht ca 1830: BOL “rond wittebrood” [Telge 4, 3].

N Acht ca 1860: GROEVENBOLLE “rond wittebrood, speciaal voor het begrafenismaal gebakken” [Telge 4, 40].

Gees 1921: KOMMIESBROOD [Heuvel 2, 9].

Umg Zut 1859: En Jezus —toen hie de euge opsloeg en zag dat der 'n grote schare nao

'm toekwam, zee an Philippus: “Van waor zullen wie de brojen kopen, dat dissen aeten meugen?” [v Heeckeren 1, 6, 5]. “Hier is 'n jungskan dat vief garstebrojen hef en twee viskes, maor wat is dat onder zo völlen?” [v Heeckeren 1, 6, 9]. [GARSTEBROOD].

Bor: 'n Stoete met in 't midden 'n vlecht of 'n streep der aover, heetten 'n GALLETJEN.

Zel: 'n Versierseltjen aover 't brood heer heit 'n PILLE.

Hen: De bakker woor of wi-j de wegge halen, woonden umsgeveer tien minuten gaons van ons huus. A'w door as kind rond 1920 heer mossen um 'n wegge te halen, kregen wi-j altied de boodschap met da'w 'm onderweg niet uuthöllen mochen. Den bakker bakten niet anders as vloerbrood en dat wier an hele ritsen in den aovend eschaoven en dan bakten ze an mekare. At ze dan later van mekare edaon wieren, dan hiengen der vake van die fladders an en die plukten wi-j der dan onderweg af um op te etten. A'j door te lange met deurgingen, kwam i-j in huus met 'n halven, uutgehölden wegge.

Ruu 1930: Klore weggen “wittebrood zonder roggebrood” [Zwart 3, 236]. [KLOOR].

Vars: Gedreugd wegge heitten ok BESCHUUT. [Ok: Wesd, Baa / Vars 1985 (Telge 6, 48)].

Wesd: Gedreugd brood heit ok beschuut. Dat et i-j met kernemelk of zute melk. 't Wier veural 's zommers egetten, veur-a'j naor bedde gingen.

Pan 1988: SOLDAOT “stukje geroosterd brood”. Soldäötjes in de aetesoeop [Telge 7, 129].

● *In twee plaatsen in den Acht wodt der m.b.t. stoete(n) onderscheid emaaft tussen soortname en stofname; in dee plaatsen is dan de stofname stoete. Volgens eerder onderzoek zol dat ok 't geval waenn in Ruu en Nettelhorst. (J.Jobse -van Putten: 'n Brood is ginnen stoeten, Amsterdam 1980, blz. 145 en blz. 119-120; verg. ok: Zel 1856 [Klokman 1, 76], Acht 1882 en 1895: wegge, weggen [Telge 2, 149] en Acht-Tw 1948: stoete, stoeten [Wanink 1, 190]).*

Ne: Ik hebbe mi-j verslokken in 'n krumpke stoete. Rechtevoort praot i-j haoste neet

meer aover ne stoeten of ne krintenstoeten.
Rek: Ne plakke stoete; ik kope ne stoeten.

KRINTENBROOD

- 01 KRINTE(N)BROOD: Gor, Harf, War, Wich, Bor, Gen, Voo, Sin, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Bat.
02 KRINTE(N)WEGGE: Eef, Loch, Bor, Aal, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Bro, Tol || Bat.
03 KRINTE(N)WEGGEN: Alm, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gees, Lich, Aal, Bre, Win, Baa / Win 1971 [Deunk 1, 123] || Mar.
04 KRINTEWEG: Net, Wehl, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 87] || Emm, Kle.
05 KRINTE(N)STOETE: Gor, Harf, Alm, Ruu, Bor, Gees, Eib, Vra, Aal, Wesd || Wilp, Bat.
06 KRINTENSTOETEN: Loch, Nee, Rek, Bel / Win 1971 [Deunk 1, 123] || Ram.
07 KRINTENTARVE(N): Eib, Bel, Lich / Groen 1994 [Telge 9, 69].
08 KRINTEMIK: Lob.
09 KRENTENBROOD: Groen, Dre, Zed.
|| krintenstoeten: Vre, Stlo, Ges, Bork, Hei, Raes.

Lar: Krintenweggen; maor wi-j zekt: krintwengn. [Ok: Ruu, Gees].

Bor: Vrogger praotten ze van 'n krintewegge of 'n krintestoete; tegenswoordeg zeg ie: krintebrood.

Rek: Met de karmisse, met Paosen, Pinkster en Kasmissen wodn der krintenstoeten egetten.

Wehl: Vrogger heitten 't 'n krinteweg, now 'n krintebrood. Met de Waehlse kermis wier der vól krintebrood gegaeten.

Lob: Krintemik is 'n woord wat ze vroeger gebruikte. Alleen met hoge feestdage —Paose, Kerstmis— en met de kermes wier 't gegaete.

Wich: Hier wier allene krintebrood ebakken met de Kerst, Paosen en at der grote visite kwam. [Ok: Vor]. Veur den Tweeden Oorlog kossen 'n krinteweggen van 8 ons 'n kwartjen.

● *Bie speciale gelaegenheden wodt grote krintenbreude ebakken; veural as der 'n kleinen geboren is [op-egeven veur: Gor, Alm,*

Eef, Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Sin, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Tol, Does, Ang || Mar]. Veur zon groot krintenbrood bunt in wat plaatsen de volgende benamingen in gebruik:

- 01 PILLEWEGGEN: Rek, Bel, Liev, Bre / Lich 1991 [Telge 8, 90] || Ges.
02 PILLEWEGGE: Eib, Groen / Groen 1994 [Telge 9, 92].
03 PELLEWEGGEN: Zie, Harv.
04 KRINTE(N)WEGGEN: Gor, Nee, Rek, Bre / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 131].
05 KRINTE(N)WEGGE: Eib, Doet / Eib 1980 [Telge 1, 43].
06 KRINTE(N)WEG: Does, Did.
07 KRINTENSTOETEN: Gees, Win.
08 KRINTESTOET: Doet.
09 KRINTEMIK: War.
10 KRAOMBROOD: Zev.
11 KROMMEN ARM: Eef.
12 ANSPREKKERSWEGGE: Zel.
13 KERMISBROOD: Pan.
|| kraomstoeten: Ges, Ram, Bork, Hei.
|| plas: Vre, Stlo.

Gor: Krinteweggen, maor wiele zegt: krintewengn.

Gees: 'n Grote krintenstoete neumt ze hier 'n krintenstoeten.

Loch: Met brulften wodn der grote krintenweggen en grote stoetens ebakken. Bie geboorten ging de buurte met den krommen arm kraomschudden. Ze hadn dan 'n groten krintenwegge —soms wel 'n meter lang— bie zich, dee op 'n ladder an-edragen wodn. Um zon groten krintenwengn zat 'n strik. Verenegingen gaot zo nog wel 's hen kraomschudden. [Ok: Alm, Win, Sin, Wesd].

Bre: Bi-j 't kraomschudden gaf de buurte ne groten krinteweggen; hoo groot hing der vanaf hoo groot de buurte was. [Ok: Alm, Win, Sin, Wesd].

Bel: Ne pilleweggen was 1 meter tut 1.20 meter lange en kostten veur 1940 van ne riksdalder tut drie gulden. Hee wodn deur de breurs en zusters bi-j de geboorte van 'n kleinen egeven. De bakker broch 'm 's zaoterdags 's meddags en dan kwam de vesite op zundag kraomskudden. 't Viefde deel kreeg de vesite met naor hoes hen; dat neumen ze 't KONT-ENDE.

Eef: 'n Grote krintewegge wórdt hier 'n krom-

men arm eneumd; 't wodt egeven bie de geboorte van 'n kind. A'j dan op visite gaot, zeg iej: "'k Mot nog met 'n krommen arm vandage"; m.a.w.: 'k mot nog op kraom-visite.

Zel: Op kindervisite gaon heetten met dn krommen arm gaon, of hen ansprekken gaon; dan wodn der 'n groten krintenweggen met-ebrach.

Lich: Ne snee pilleweggen heet ne ROND-UMME en is zo groot as ne telder.

Eib: Ne krintenbrood met spijs derin wodn met Kasmissen egetten; 't heetten KAS-BROOD.

N Acht ca 1860: Pleskes "zeer kleine, ronde krentenbroodjes. [Zij laten zich met smaak gebruiken en worden veel aan kinderen als een soort van snoeperij gegeven]" [Telge 4, 44]. [PLESKE(N)].

BREUDJEN

Der is gin dudelek onderscheid in benaming naor de vorm van breudjes (rond of lang-warpeg). Veur 'n klein rond breudjen hebt de metworkers de volgende benamingen opgegeven.

- 01 KADETJE(N), KE'DETJE(N): Gor, Eef, War, Loch, Bor, Nee, Eib, Aal, Din, Gen, Vars, Sil, Zel, Wehl, Kep, Key, Tol, Does, Lat, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 73] II Bat.
- 02 GATKADETJEN: Bor.
- 03 BÖLLEKE(N): Voo, Hen, Zed, Lob.
- 04 KINDERKUNTJEN: Gor, Bel.
- 05 KINDER-EERSKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 121].
- 06 RUNDJE(N): Does.
- 07 WEKSKE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 172].
- 08 BREUDJEN: Bor, Wesd.

Tol: Kadedjes bunt kleine, platronde witte-breudjes die soms 'n gleuve in 't midden hebt.

Kep: Kadetjes bunt rond met an de baovenkant 'n glief der aover. [Ok: Eef, Loch, Bor, Aal, Sil, Zel, Key, Does II Bat].

Bor: 'n Gatkadetjen en 'n kadetjen hef 'n sneeken; 'n breudjen neet.

Groen 1870: Maandags en ook dinsdags was om 7 uur bij de bakkers het witbrood gaar en dan stonden de bakkers met een koehoorn te toeteren om bekend te maken

dat de zgn. warme wulfkes —een soort kadetjes— te verkrijgen waren [Archief 1966, 102]. [WULFKEN].

● *In de volgende plaatsen hef 'n klein, lang-warpeg breudjen de volgende benamingen:*

- 01 PUNTBREUDJE(N): Gor, Lar, Bor, Nee, Eib, Aal, Vars, Does, Ang, Wesv.
- 02 PUNTJE(N): War, Groen, Voo, Sil, Doet, Zev II Bat.
- 03 TIM(P)KE(N): Din, Gen, Sil, Gaa, Wehl, Kep, Does, Zev, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 148], Pan 1988 [Telge 7, 138].
- 04 KADETJE(N): Ruu, Lar, Bre, Wesd, Zel, Hen, Lat, Lob II Bat.
- 05 PROFETENBREUDJEN: Loch.
- 06 BREUDJE(N): Eef, Din, Key.

Lar: 't Verschil tussen 'n puntbreudjen en 'n kadetjen is dat 'n kadetjen in 't midden 'n glieve hef.

Ruu: 'n Kadetjen is ovaal en hef 'n gleuve in 't midden. [Ok: Lar, Bre, Zel].

N Acht ca 1860: HASPEL "wittebroodje dat in vorm overeenkomt met een garenhaspel; vier 'haspels' worden aan elkaar gebakken" [Telge 4, 41].

DREUGE

Brood dat old is, is vake dreuge.

- 01 DREUG(E): Acht, Liem II Bat, Mar, Stlo, Ges, Ram, Bork, Raes, Boch, Emm, Eit.
- 02 KRUMMELEG: Gor, War, Nee, Aal, Sin, Ste, Ang, Wesv II Hei.
- 03 UUTGEDREUGD: Dre, Zed, Lob.
- 04 UUT-EDREUGD: Loch, Tol.
- 05 KARRE: Bel.
II opgedreugd: Vre.

II **Mar:** Dreuge brood wodn met kokkend water aovergotten um 't te können sniejen.

Pan 1988: RÄÖTENDREUG "(gezegd van zeer droog brood)" [Telge 7, 113].

● *As brood heel arg dreuge is, zeg ie: 't is zo dreug(e) as:*

- 01 SINTERKLAOS ZIEN GAT: Harf, Ruu, Bor, Nee, Aal, Vars, Zed / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 54] II Bat.

- 02 SINTERKLAOS ZIEN KONT(E): Eef, Wich, Voo, Does / Groes 1991 [Driepas 8, 30] || Bat.
 03 'N HOORN: Nee, Bel, Win.
 04 RÄÖT: Wesv, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 112].
 05 KÖRK: Net.
 || 'n toethoorn: Bat.

KLEF

As brood of stoete nat is, is 't klef.

- 01 KLEF: Gor, Wich, Vor, Gees, Rek, Aal, Bre, Din, Zel, Doet, Gaa, Kep, Does, Ang, Wesv, Did, Sto, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 65] || Bat.
 02 KLEFFEG, KLEFFIG: Gen, Wesv.
 03 KLEFFEREG: Gor, Baa || Ges, Hei.
 04 KLAEVEREG: Voo, Did.
 05 KLEVVEREG: Win.
 06 NAT: Gor, Wich, Lar, Gees, Eib, Rek, Bel, Lich, Wesd, Zel, Hen, Key, Tol, Zev, Zed || Mar, Vre, Stlo.
 07 KLAAIEREG: Harf, Eef, War, Ruu, Loch, Bor, Nee, Bel, Vars, Sin, Sil, Wesd, Ste / Win 1971 [Deunk 1, 111] || Bat.
 08 KLEDDEREG: Gor, Win.
 09 KLEDSIG: Wesv, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 66] || Elt.
 10 KLADSEG: Net, Zel || Emm.
 11 KLADSEREG: Dre.
 12 KLADS: Wesv.
 13 KLIEDEREG: Sto || Wilp.
 14 KLAM: Wehl.
 15 ZAM: Tol.
 16 WATEREG: Zed.
 || vocht(e): Ram, Bork, Boch.
 || kladdereged: Raes.

Ruu: Bolussen mot klaaiereg waenn.

Groen 1954: 't Brood is 's morgensvrog lekker zam. [Vr A'dam 26].

Zed: Aan 't end van de oorlog kregge wi-j klef brood; dat was brood dat niet gaar kon worre. [KLEF].

Zie: SMAK-AN-DE-WAND: klaaiereg brood, eweekt in water en spekvat.

VERSCHIMMELD

- 01 VERSCHIMMELD: Harf, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd,

Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Does, Ang, Wesv, Pan || Bat, Mar, Stlo, Hei.

- 02 VERSKIMMELD: Eib.
 03 VERSCHIMMELD: Did, Zed, Lob || Kle.
 04 BESCHIMMELD: Gor, War, Vor, Aal, Bre, Win, Gen, Net, Sin, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Tol, Lat, Wesv, Zev.
 05 BESCHIMMELD: Zev, Sto.
 06 GESCHIMMELD: Gaa.
 07 SCHIMMELEG: Alm || Wilp, Vre, Ges, Boch.
 08 SCHEMMELE: / Acht 1895 [Telge 2, 112].
 09 UUT-ESLAGEN: Gor, Eef, Bor, Gees, Rek, Sin, Wesd, Zel, Ste, Does || Wilp.
 10 OET-ESLAGEN: Bel.
 11 UUTGESLAGEN: Ang.
 || schummeleg: Emm.
 || sjiemlieg: Bork.

Rek: De stoete is greun oet-eslagen.

Bel: Dat brood is helemaols wit oet-eslagen van de skimmel.

Bor: Verschimmeld brood ging naor de keune.

Vor: At brood beschimmeld was, snee iej de schimmel der af en at 't andere op. [SCHIMMEL; ok: / Acht 1895 (Telge 2, 113); SKIMMEL: Bel].

Zed: Verschummeld brood; de schummel/schimmel steet der op. [SCHUMMEL].

Loch: Zegswieze: A'j verschimmeld brood et, wo'j rieke.

Wesv: Met de hondsdage was 't duk bedriegelik weer, woordeur der soms leng in 't roggebrood kwam. Dah kwam ook al umdat 't mael dan nog van de oude oogst was. [LENG].

KORSTE

't Butenste harde deel van 'n brood is de korste.

- 01 KO(R)STE: Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Sin, Zel, Hen, Ste, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 71], Eib 1980 [Telge 1, 42] || Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.
 02 KO(R)S: Does, Lat, Pan, Lob.
 03 KÖ(R)STE: Gor, Wich, Din, Vars, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Baa / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 129], Vars 1985 [Telge 6, 191] || Wilp, Bat, Haak, Vre.

- 04 KÖ(R)S(T): Gen, Voo, Net, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 85] || Emm.
 05 KAP(PE): War, Groen.

MEKSKEN

'n Meksken is 't eerste sneetje van 'n brood.

- 01 MEKSKEN: Eef, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Net, Vars, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang / Groen 1994 [Telge 9, 76] || Ram, Bork, Hei, Boch.
 02 MEKSKE: Wehl, Zev, Did, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 98] || Elt.
 03 MAKKE: Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Vars, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 140], Aal 1964 [Rots 1, 27] || Bork.
 04 MAK: War, Doet, Sto.
 05 MIKSKE: Harf, Alm, Lat, Wesv / Acht 1895 [Telge 2, 87].
 06 MIKSKEN: Bor.
 07 MIKKE: Gor, Loch, Lar || Mar.
 08 KEPKEN: Gor, Eef, Ruu, Bor, Aal, Bre, Gen, Voo, Sin, Zel, Gaa, Kep, Tol, Does, Ang / Groen 1994 [Telge 9, 59].
 09 KEPKE: Does, Pan, Lob.
 10 KAPJE: Gor, Hen (now), Zev (now).
 11 KAPPE: Groen || Wilp.
 12 KNEPKEN: Loch / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 125] || Haak, Vre, Ges, Bork, Hei, Boch, Emm.
 13 KNEBBEKEN: Loch.
 14 KIEPSKE: Wesv.
 15 PLETTE: Gor || Bat.
 16 KNUUFKEN: Loch || Bat, Raes.
 17 KUNTJE: Wesv, Did, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 71].
 18 TIMPE: / Acht 1882 [Telge 2, 132].
 19 TIPKE: / Acht 1895 [Telge 2, 132].
 || humken: Stlo.

Gor: Kapje is wat "Hollandser" as mikke, plette en kepken.

Bel: 'n Hele kleine makke neemt ze wal 't meksken.

Did: 't Eerste sni-j hiet 't mekske, de achterkant 't kuntje.

Tol: 't Eerste sneetje heit 't kepken; wat aoverblif a'j gien sneetjes meer könt snienn,

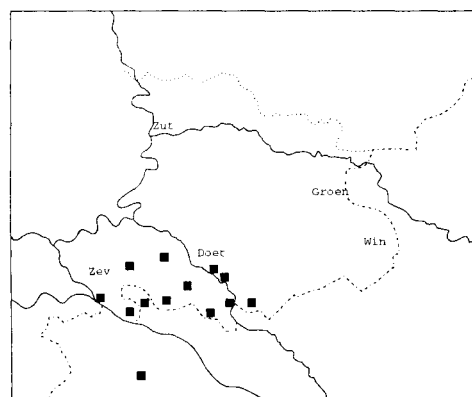
heit de makke.

Loch: 't Laatste stuksken was de mikke; 't eerste 't knepken, 't knebbeken, 't knuufken of 't meksken.

SNEE

't Deel wat van 't brood af-esneden wodt, is 'n snee. Der bunt verschillende meneren woorop dat vrogger gebeuren; vake wodn roggebrood deur mansleu esneden. Soms kwammen uut 'n roggebrood neet hele sneetjes maor wodn der halve sneetjes uut esneden. Katholieken maakten vake 'n kruusken onder in 't brood veurdat ze gingen sniejen.

- 01 SNEE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev / Vars 1985 [Telge 6, 321] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ram.
 02 SNIJ: Gen, Voo, Net, Sil, Gaa, Wehl, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Elt, Kle.
 03 SNAE: Rek, Aal, Bre || Hei, Boch.
 04 PLAKKE: Ruu, Bor, Nee, Rek, Bel / N Acht ca 1860 [Telge 4, 44], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 161], Eib 1980 [Telge 1, 63].
 05 MAK(KE): Zed / Eib 1980 [Telge 1, 50].
 06 BOTER(H)AM: Gor.
 07 BOTTERHAM: Groen.
 || smakke: Stlo, Ges.
 || snedde: Ges.

■ snij 02

Snij is 'n name dee in 't zuden van de Liem in gebruik is.

Rek: Ne snae brood, ne plakke stoete. [Ok: Nee].

Pan: Soms sneje ze roggebrood ien halve snitjes; 'n ROND-UM was 'n hele snij.

Lar: Ne snee roggebrood heetten 'n ROND-UMME. [Ok: Hen, Tol].

Lich: Ne snee pilleweggen heet ne rondumme.

Lich 1991: Rond-umme "hele snee van een groot brood" [Telge 8, 100].

Win 1971: Rond-umme "schertsende benaming voor een snee brood, boterham" [Deunk 1, 196].

Tol: At moeder brood ("roggebrood") mos snienn, dan lei ze 'n theedoek aover de scholder en veur de boste, zetten de 16-ponder op de knene en dan trok ze 't broodmes sneetjen veur sneetjen naor zich toe. Zo kwam der iedere keer 'n rondumme.

Bre: Mien grotmoder snae vrogger 't roggebrood —vake ene van 16 pond— veur de boste; iedere kere tut op de helfte van 't brood.

Wich: 't Snienn van roggebrood wodn haos altied deur de man edaon; dat kon ok haos niet anders met zon 16-ponder. [Ok: Harf, Vars, Kep].

Bel: Dee grote breu van roggebrood dee wodn meespat deur 'n manspersoon esneene. Hee heel zon brood teggen zich an, make der in 't midden overlangs ne snee in tut an 't midden van 't brood en snee dan snee veur snee of. Umdat de koste vake hard was, was 't gin makkelek wark.

Kep: Roggebrood mos iej töt de helft sniejen; dus niet in-ens deur 't hele brood. Zo kree'j onder- en baovensneetjes. An de baovensneetjes zat de hardste köst. [BAOVENSNEETJEN; ONDERSNEETJEN].

Voo: As kind kwammen wi-j wel 's bi-j 'n olden oom. Dén snij 't brood ("rogge brood"). Dat hiel e met de linkerhand vas, 'n betjen tegen de bös angedrukt. Met 't broodmes in de andere hand snij e der dan 'n snij af.

Kep: Der was 'n broodsni-jlap; 'n soort grote slab die ze veur dejen. Of die veur de hygiëne was of um te veurkommen dat ze zich in de böstrok sni-jen, wet ik niet.

Eef: Behalve veur de boste —wat veural bie roggebrood edaon wodn— wodn der op 'n broodplanke esneenn, op 'n planke wooran 'n paolmes vastezet en 'n sniejmechine, bestaonde uut twee planken dee 'n rechthoek

vormt, woorveur 'n mes zat.

Sto: Roggebrood wier met 'n extra snij-apparaat gesneje. [Ok: Harf, Lar, Bor, Bel, Net, Sil, Kep, Hen, Ang, Lat, Zev, Sto, Pan, Lob].

Wesv: In 1918 kwam de Alexander; 'n houtte bak met 'n krom mes der aan vas. [ALEXANDER; ok: Zel, Did].

Wesv: A'j rooms was, dan sneej moed 'n kruuske onder 't brood. [Ok: Eib, Doet, Key, Does, Zev].

Zed: Mien oma miek eerst 'n kruusteke met 't mes onder 't brood. Dan wis i-j zeker da'j goed brood hadde. Maor 't wier ook uut eerbied veur 't dagelekse brood gedaon en sommige dachte dat ze zo de duvel verjoege.

Key: Moder nam de wegge veur de boste en japsen der langes. [JAPSEN].

Sin: Vers brood kan 't beste esneden worden deur um 't broodmes 'n dun stuksken papier te doen.

Eef: Gesnejen brood en gezaagd holt könt neet lange duren.

PILLE

'n Pille is 'n dikke snee brood.

01 (DIKKE) PILLE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Loch, Bor, Nee, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Gaa, Kep, Hen, Key, Ste, Baa / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 160], Win 1971 [Deunk 1, 174] || Bat, Mar.

02 (DIKKE) PIL: Voo, Doet, Wehl (now), Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Zed, Pan, Lob.

03 (DIKKE) HOMPE: Gor, Ruu, Lar, Gees, Eib, Vars, Sin, Zel || Wilp.

04 (DIKKE) HOMP: Kep, Hen, Did, Sto, Pan, Lob.

05 HOMPEN: Eib.

06 HOEMP: Pan.

07 PEERDE(N)SNEE: Bel, Vars, Zel, Tol || Wilp.

08 PEERDEMAK(KE): Rek, Zed.

09 MAK: Zev || Elt.

10 SMAKKE: Rek, Zel || Ges.

11 PLAGGEMAEJERSBRUGGE: Aal.

12 BRUGGE: / Win 1971 [Deunk 1, 37], Eib 1980 [Telge 1, 13].

13 SCHAMPSCHOT: Zel.

14 DELLE: / Kot 1925 [Meinen 3, 99], Win

1971 [Deunk 1, 41].
 II dellen: Stlo, Ges.
 II knallen: Vre.
 II kanten: Hei.

FLITTERKEN

'n Flitterken is 'n dun sneetje brood.

- 01 FLITTERKEN: Gor, Vor, Bor, Rek, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Sin, Wesd, Gaa / Aal 1964 [Rots 1, 11], Win 1971 [Deunk 1, 63] II Wilp, Bat.
 02 FLITTER: War, Sil.
 03 FLISTERKE(N): Harf, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Vars, Zel, Kep, Ang II Mar.
 04 FLITSKE(N): Lich, Aal, Pan / Aal 1964 [Rots 1, 11] II Ges, Eit.
 05 FLINTERKEN: Hen, Ste, Tol.
 06 FLIPKEN: Doet.
 07 FLIKSKEN: Key.
 08 FLIEDERTJE(N): Loch, Wesv.
 09 FLIESTERKEN: Eef.
 10 FLIETERKE: Lob.
 11 FLÖSTERKEN: Zel.
 12 SCHAMPERT: Wich, Groen, Voo, Wehl, Baa, Did.
 13 SCHAMPER: / Lich 1991 [Telge 8, 102].
 14 SCHAMPSNEE: Eib, Sin.
 15 SKAMPSNEE: Bel.
 16 SCHAMPSCHOT: Zel.
 17 BOTTERSNEETJEN: Hen.
 18 SCHEETJEN: Does.

Hen: Dunne sneetjes wazzen bottersneetjes, zei mien grootmoeder.

Voo: 'n Flitterken was meestal ook wel 'n betjen scheef.

Lich: At der 'n gat in de weggen zat, zeien ze: "De bakker is der deur ekroppene".

BOTTERHAM

'n Botterham is 'n snee brood, besmeerd en (vake) belegd.

- 01 BOTTER(H)AM: Harf, Eef, War, Ruu, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Net, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Key, Ste, Baa, Does, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob II Bork, Hei.
 02 BOTER(H)AM: Gor, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Doet,

Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat II Wilp, Bat.
 03 SNEE: Gor, Ruu, Nee, Eib, Wesd, Zel II Mar, Ram.

04 PLAKKE: Gees, Nee, Bel / No Acht 1835 [Telge 4, 20], N Acht ca 1860 [Telge 4, 44].

05 SMAKKE: / No Acht 1835 [Telge 4, 21]

06 BRUGGE: Gees / Lar 1838 [GV-alm 182], N Acht ca 1860 [Telge 4, 39], Acht 1882 [Telge 2, 19], Zel 1870 [Klokman 6, 456], Vars 1882 [Telge 4, 50], Lar 1882 [Postel 1, 486], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83] II Haak, Ges.

07 BAM(ME): / Win 1971 ("kindertaal") [Deunk 1, 15], Pan 1988 [Telge 7, 15].

II snae: Vre.

II snedde: Ges.

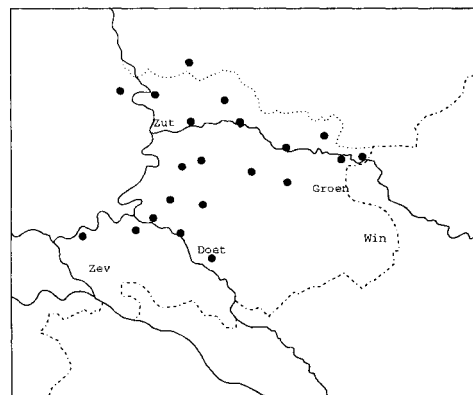
Eib: Der is gin verschil tussen ne snee stoete en ne botterham, allene in tied. Vrogger zae ik ne snee stoete en noo zeg ik ne botterham.

Ruu: Kinder praotten nog wel 's aover 'n broterham.

Pan 1988: "Moed; krieg 'k nog 'n bam met spek?". "Och jong; nim toch 'n bemke met suker" [Telge 7, 15].

Lar 1838: Smos kweem 'n Duutse biddevrouwe altemets hier schobben of 'n brugge verzeuken; en die wis veur alles te meisteren [GV-alm 182].

Nee: Ne plakke stoete, ne snee roggebrood;

● botter(h)am 02

't Standaardnederlandse woord botterham is veur de Liem nog maor weineg op-egeven, maor in 't noorden en westen van den Acht hef 't botterham al adeg verdrongen.

dan praot ie neet van 'n plakke.

Zev: 'n Botteram zun twee snejen brood op mekaar, gesmeerd en soms met beleg der tusse. [Ok: Gor, Lich, Net, Does, Wesv, Did, Pan].

Doet: 'n Botteram was 'n snee wittebrood en 'n snee roggebrood met wat der tusse. [Ok: Gor, Key, Ste, Tol II Wilp].

Bor: 'n Olderwetse botterham besteet uut 'n snee stoete en 'n snee roggebrood met botter en keze der tusse.

Alm: Kloor wengn: 'n botterham zonder snee roggebrood der op. [KLOOR; ok: / Lar 1927 (Heuvel 1, 192)].

Acht 1895: WEITENBRUGGE "tarweboterham"; STOETENBRUGGE "botterham van een 'stoete'" [Telge 2, 149, 127].

Wesd: 'n Botterham met vleis numen ze vrogger 'n VLEISBRUGGE.

N Acht ca 1860: MENISTENBOTERHAM "dun sneetje 'Frans brood' met een beschuit er op; zo'n botterham dient niet voor de honger, maar is een lekkernij" [Telge 4, 43].

Ruu: 'n Plodderegen botterham he'j as 't beleg —schinken— der an alle kanten aoverhen stekt. [PLODDEREG].

Bel: Bordjes gebroeken wi-j neet; wi-j smeerden de botterhammen zo op taafel. En a'j met völle wazzen, ha'j neet allemaole 'n mes.

KRUMMEL

'n *Krummel* is 'n klein stuksken wat van brood af-ebrokken is.

01 KRUMMEL: Gor, Harf, Alm, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Lich, Gen, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Hen, Key, Ste, Tol, Lat, Wesv II Wilp, Bat.

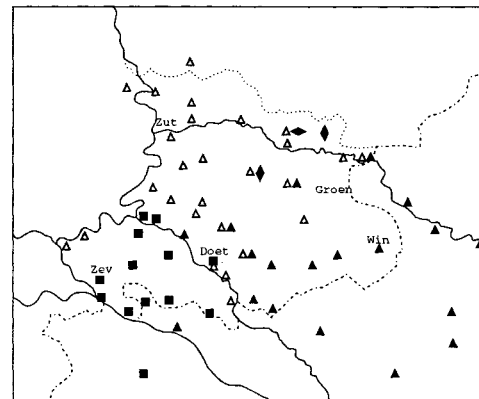
02 KRÖMMEL: Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Kep / Aal 1966 [Rots 2, 9], Win 1971 [Deunk 1, 124] II Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm.

03 KRUMEL: Net, Doet, Wehl, Dre, Does, Ang, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 88] II Elt, Kle.

04 KRUMME: Ruu, Nee.

05 KROMEN: Gees.

Gees: Der is mie 'n kromen stoete in 't verkeerde halsgat eschotten en noe mo'k onmundeg hoosten.

- △ *krummel 01* ◆ *krumme 04*
▼ *krömmel 02* ◆ *kromen 05*
■ *krumel 03*

Aover 't algemeen wodt in de Liem krumel ezegd, in 't noordwesten van den Acht krummel en in 't zuudoosten van den Acht en in Westfalen krömmel.

Zev: Ik heh mien versloek in 'n krumel brood en now mo'k allebastend hoeste.

Win 1971: Der zit neet völle goods meer in den toeten; twee hele keukskes en wieter is 't allemaole ÖZZEL. KROOM "verkrumeld brood e.d., bijv. in de melk". KRÖMMELEN "verkrumelen" [Deunk 1, 170, 124].

Acht 1882: KROEMEN "verkrumelen" [Telge 2, 73, ok: / Lich 1991 (Telge 8, 68)].

HOMPE

'n *Hompe* is 'n groot stuk brood.

01 HOMPE: Acht / Acht 1895 [Telge 2, 55], Aal 1966 [Rots 2, 7] II Wilp, Bat.

02 HOMP: Voo, Sil, Doet, Gaa, Dre, Does; Liem.

03 HOMPEN: Bor, Gees, Nee, Rek, Win II Hei.

04 BROKKE: Sin, Hen, Key II Boch.

05 BROK: Net, Wesv.

06 MIK: Does.

07 DELLE: / Win 1971 [Deunk 1, 41].

Aal: 'n Groot stuk zwartbrood heet ne ROEZE.

Acht-Tw 1948: 'n Stuksken brugs "een stukje (van het) brood" [Wanink 1, 83]. [BRUG].

BESCHUUT

- 01 BESCHUUT: Gor, Alm, Eef, War, Wich, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Does; Liem II Wilp, Bat, Mar.
- 02 BESKUUT: Key.
- 03 BESCHUTE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Acht 1882 [Telge 2, 11], Win 1971 [Deunk 1, 208], Lich 1991 [Telge 8, 20].
- 04 BESKUTE: Eib, Bel, Bre.
- 05 BESCHUTEN: Gees, Nee II Haak.
- 06 BESKUTEN: Bel.
- 07 SCHUTE: / Win 1971 [Deunk 1, 208], Lich 1991 [Telge 8, 106].
- 08 TWEEBAKKEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 10].

Did: Beschuit met 'n korte uu as in 't woord minuut.

Aal: Der waarn ronde en lange beschuten. Vrogger ko'j dee per stuk kopen.

Hen: Op 'n beschuutjen heurden suker. Zo wier 't nog wel vake bi-j de koffie um tien uur egetten. Ok op zondage en a'j ergens kwammen met 'n boodschap, kreeg i-j nog wel koffie met 'n beschuutjen an-ebaonn.

Pan: Op verjaordage kregen de blage chocolademelk met 'n beschuit met suker en as der 'n kleine was, dan kreeg gi-j 'n beschuit met muuskes. In de erdbaezetied ate ze bi-j de thee nog wel 's 'n beschuit met erdbaeze. Op zondag wiere der wel 's theebeschuitjes gevege. [THEEBESCHUUTJE (N); ok: Doet, Ste, Zev, Zed].

Bre: Ne ronde beskute kree'j bi-j ne geboorte; ne lange beskute bi-j ne begrafnisse. [Ok: Net].

Wesd: Olde luu kregen nog wel 's 'n beschuit en a'j ow köttereg vulen.

Bel: Olde leu kreggen 's morgens bi-j de koffie wal 's ne beskute.

Rek: 's Mons as ze opstonn, dronken ze 'n köpken thee, atten 'n beschute en dan an 't wark.

Zel: At der buurluu op bezuuk kwammen, wieren der beschuten met suker geprissenteed.

Bor: In later tied brach de vesite wel beschuten met as de vrouwe in 't kraombedde zat.

Nee: Met de geboorte van Beatrix kregen wi-j op schole allemaole ne beschute met oranje muuskes.

Bel: Veur viefteg jaar kreeg 'n keerl dén met stalgrei langs de deure ging bi-j ne boer 'n köpken koffie an-ebaonn. "Dat zut der lekker oet en 't ruk ok zo lekker; maor der heurt eigelek nog 'n deksel op", zei e. "Wat bedoel ie door met", vroeg de boerinne. Hee zei: "Der heurt eigelek ne beskute bi-j, dan is 't zo mooi af-edekt". De boerinne smeren 'm der ene. Hee lei de beskute op 't köpken en zei tevraene: "Zo, noo is 't perfect". Toen e weg was, zei de boerinne: "Wat ne freggen keerl, dat hee doorumme waogen te vraogen. Menegeen zol dat neet dörvén. Maor hee kon 't wal mooi zeggen, zoda'w der toch nog schik umme könt hemm".

Acht-Tw 1948: OONDERBESCHUTE "benedenste platte helft van een beschuitbol". AOVERBESCHUTE "bovenste platte helft van een beschuitbol" [Wanink 1, 199, 151].

Aal: ARME-LEUSGEBAK: ne beschute, in melk eweekt en met pudding en jam en soms slagroom der op.

WENTELTEEFJEN

'n Wentelteeften is 'n olde botterham woorvan de korste af-esneden is en dee dan eweekt wodt in 'n papjen van ei, kaneel en suker en doornao gebakken wodt.

- 01 WENTELTEEFJE(N): Gor, Harf, Eef, War, Wich, Gees, Nee, Eib, Rek, Din, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan II Wilp, Bat, Mar.
- 02 WENTELTEEFKE(N): Vars, Sto.

Harf: Wentelteeftjes wodn wel egetten, veural as der 'n deerne naor de kokschole ging; door leerden ze wentelteeftjes bakken. [Ok: Gor, Bel, Lich, Wehl, Ste].

Kep: Vanaf umstreeks 1930 atten ze wel wentelteeftjes.

Vor: Wentelteeftjes he'w vrogger nooit ehad.

Gaa: Of ze 't wentelteeftjes nuumden, geleuf ik niet, maor brood wier ok vrogger wel gebakken. [Ok: Doet].

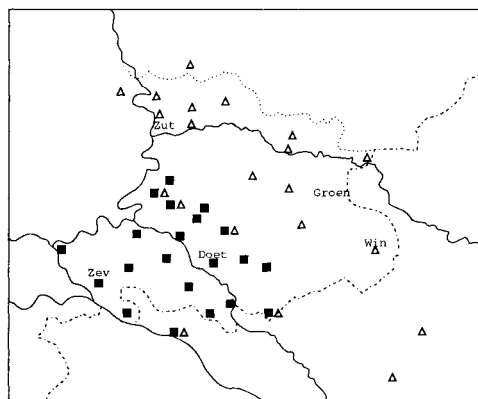
Aal: Zo rond 1910 —wette wi-j— wodn der wal gebakken botteram egaetene van weggen, eweekt in 'n mengsel van melk, geklopt ei, suker en kaneel. Dee wodn ebakken in

de pannekokenpanne. [GEBAKKEN BOTTERHAM; ok: Loch, Bre; 't recept is ok opgegeven veur: Eib, Rek, Sil, Zel].

KUUKSKEN

'n Kuuksken is 'n klein bakseltjen, waarvan der altied meer tegelieke emaaft wodt.

- 01 KUUKSKE(N): Harf, Wich, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Tol, Does, Ang, Lat, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 88], Vars 1985 [Telge 6, 201], Pan 1988 [Telge 7, 77].
- 02 KEUKSKE(N): Eef, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Win 1977 [Deunk 1, 108], Groen 1994 [Telge 9, 61] || Mar, Vre, Ges, Ram.
- 03 PLESKE(N): Din, Gen, Net, Vars, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 116], Vars 1985 [Telge 6, 267], Pan 1988 [Telge 7, 106], Lich 1991 [Telge 8, 91] || Emm.
- 04 MÖPKE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gees, Rek, Bel, Lich, Win, Din, Zel, Ste, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 144], Aal 1966 [Rots 2, 10], Win 1971 [Deunk 1, 147], Vars 1985 [Telge 6, 231], Lich 1991 [Telge 8, 80], Groen 1994 [Telge 9, 81] || Wilp, Bat, Bork, Raes, Emm.

Plesken is 'n woord uut de Liem en de streek langs den Olden lesselt, möpken kump speciaal veur in den Noordoostelegen Acht.

|| pletsken: Vre, Ram, Bork.

Vars: Plesken is 'n older woord as kuuksken. [Ok: Zed].

Ste: 'n Möpken is kleiner as 'n kuuksken en 'n plesken.

Gees: Ronde keukskes kree'j a'j 'n köpken of jeneverglas in 'n plat stuk deeg drukken.

Bor: Wiele brachten de kerstkransjes vrogger naor de bakker um ze bie 'm in den aovend te laoten bakken. Later dee'w 't in de aovend van ons fenuus, maor dan wodn ze nooit zo lekker en dat lag an den aovend dee met holt estokt wodn.

Vor: Der waren allene möpkes in huus as der visite zol kommen. Dan koch ie 'n half pond in de winkel. [Ok: Lar].

Lob: Wi-j kregge nooit niks anders as ijs-wafeltjes want die ware 't goeiekoopst.

Wesv: Pleskes wiere in 'n weckpot be-waard.

Zed: Vrogger kreg gi-j bi-j 't afraekene bi-j de kruidenier 'n puntzekske met kuukskes.

Ste: Vrogger kreeg i-j gin plesken, maor 'n kluntjen ("kandij") bi-j de koffie. [KLUNTJE (N); ok: Lat].

● *In de volgende plaatsen wodt moppen emaaft dee heet naor de plaatse en vake volgens 'n geheim recept ebakken wordt: Gor, Alm, Eef, War, Groen, Terb, Wesd, Doet, Kep, Does, Zev || Bat.*

Eef: Aefse möpkes smaakt naor 't kabbenet, at ze door te lange in elaeen hadn. Ie maakt ze van 175 gram bloem, 25 gram zelfriezend bakmael, 100 gram witte basterdsuker, 150 gram botter, wat zolt, fenieliesuker of twee theelepeltjes kookkruden of geraspte citroenschil. Good knejen en dan der 'n rolle van maken dee in plekskes esnejen mot wodn. Op 'n bakblik 15 à 20 minuten in den aoven op 175 graden en dan bunt ze kloor.

● *Bekend bunt verder: Almense bolussen, Vordense rondjes, Vordense zwaanhalzen, Hackfortjes, Lochemse bargjes ("Uddeler-meertjes"), Lochemse zandkeukskes, Borklose taofelkeukskes, Gendingse thee-beschuutjes, Hummelse bitterkuukskes, Hengelse bolussen.*

Loch: Lochemse zandkeukskes ko'j bie

bakker H. kopen; ze zatten in 'n speciaal trummeken met foto's van Lochem der op.

Lar 1927: Boksenkneupe "dikke moppen" [Heuvel 1, 70]. [BOKSENKNOOP].

Bor: Borklose taofelkeukskes koch ie vrogger bie bakker K. Ze waren veerkant en wodn volgens geheim recept emaaft. 't Lekkerste waren ze as ze keihard waren. Later hebt ok andere bakkers ze nog wel emaaft. In De Mölle 4, blz. 72-77 schrif Van der Lugt 'n verhaal aover Borklose taofelkeukskes; in 'n gedicht van elf coupletten wordt beschreven hoo lekker ze wel neet bunt. [TAOFELKEUKSKEN; ok: Nee, Lich, Aal, Win / Lich 1991 (Telge 8, 122) || Mar; TAOFELKUUUKSKEN: Din, Vars, Hen, Tol / Vars 1985 (Telge 6, 345)].

Ruu: In Almense bolussen zit meer gember in as in Zwiepse bolussen.

Tol: Moeder bakken op de bakplate in den aovend van 't fenuus taofelkuukskes van mael met honneg der deur. At ze af-ekoeld waren, wodn ze in vierkantjes esneenn.

Lich: Achtjes maak i-j van 125 gram mael, 100 gram suker, 100 gram botter, vanillesuker en 'n ei. Alles —behalve 't eiwit— mo'j deur mekare knaenn. Door maak ie lange pieren van 'dee'j in de vorm van ne 8 op de bakplate leggen mot. 't Eiwit mo'j stief kloppen en in de gaetjes van de 8 doon. Dan mo'j ze mooi broen bakken. [ACHTJEN].

Kep: Eierkuukskes wieren vrogger wel zelf gebakken; door mossen eier, mael, botter en 'n betjen suker in. Ze wieren altied 'n betjen tao. [EIERKUUUKSKEN].

Gor: Van de resjes ries wodden wel rieskoekjes ebakken. [RIESKOEKJEN].

Bor 1935: Mien moder gaf onzen Philip 'n köpken koffie met 'n eigengebakken jöddenkeuksken der bie, too nog 'n boddel en daornao stiepern hee weer monter en wel op Lintvelde an [Holmer in: Archief 2, 30]. [JÖDDENKEUKSKEN].

Lar 1882: 't Geven van presenten —behalve 'n buul vol sukermoppen of kletsköpkes en 'n karmeskoke— daor kump ook nog zo good as niks van [Postel 1, 492]. [SUKERMOP; KLETSKOP].

Loch: Biscuitjes heetten melmöpkes. [MELMÖPKEN; MAELMÖPKE: Wesv, Lob].

Acht-Tw 1948: WATER-EN-WIND "goedkope biscuit, opzetkaakjes" [Wanink 1, 210].

Bor: Bie de bosschappen kree'j van dee

langwerpege, dreuge keukskes; dee neunden wiele weggevertjes. Toch waren ze heel lekker. [WEGGEVERTJEN].

KOEK

Koke wodn der maor weineg egetten; allene op de karmse spölden 'n koke soms 'n rolle; dat wodt behandeld bie 't onderwarp: feesten.

01 KOEK: War, Gen, Voo, Net, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob || Emm, Elt, Kle.

02 KOEKE: Gor, Alm, Wich, Vor, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Key, Baa, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 69] || Wilp, Bat.

03 KOKE: Eef, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win || Mar.

Hen: Koeke; met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Baa].

Voo: Koek; met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Sil].

Lob: Koek; met 'n korte oe as in 't woord doek.

Eef: Hier ha'j de Daemterkoke of ellenkoke en de Gorssele koke; as der vesite was kregen ze koke bie de koffie. [ELLENKOKE; DAEVENTERKOKE; GORSSELE KOKE].

Wesv: Met de kermes wier der paeperkoek genaete. [PAEPERKOEK].

Wehl: Bekend is de Waehlse kruudkoek woorvan alleen de bakker 't recept kent.

N Acht ca 1860: KNUPPELKOEK "lange en hardgebakken koek [de naam is ontleend aan de overeenkomst met een knuppel]" [Telge 4, 42].

Acht 1868: Veurd dat ze de karmse verlaot, zeg Olbert: "Gaot maor zeutjes-an; 'k modde nog bi-j dén of dee waezen", en Gaitjen —dee wal weet dat e 'n karmskoke wil kopen en dat ze 'm neet op de vingers mot kieken wat e kost— geet veutjen veur veutjen an. Endelek kump onze vri-er met 'n koke vanwoor-bu'j-mi-j —netjes in 'n pampier erold— en dee schuf e eur zonder boe of bah te zeggen onder den arm. Tut dank zeg ze: "Foj, Olbert! Dat ha'j nou neet motten doon". En disse koke is veur Gaitjen 't eerste teiken van Olberts leefde, want de grötte of duurte van den eersten koke steet tut de grötte van

zien leefde as 1:1 [GV-alm 177].

- *Veur arretjescake kiek onder cacao.*

TAARTE

- 01 TAA(R)TE: Gor, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Bor, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Tol II Wilp, Bat.
- 02 TAA(R)T: Gor, Voo, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Does; Liem.
- 03 TAA(R)TEN: Harf, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek / Eib 1980 [Telge 1, 83] II Mar.
- 04 TAORT: Lob.

Did: 'n Taart kregge wi-j nooit.

Kep: Taarten worden der vrogger neet vö! egetten.

Bel: In den Tweeden Oorlog kann de bakkas neet an krinten kommen um ne krintentarten te bakken en too hebt ze in Beltrum taarten leren etten. At de leu suker en eiere brachten, dan zorgen de bakker dat der ne taarte kwam.

- *Ölliekrabbe, pufferken, waofel, sinterkläöskén en paosbrood wodt behandeld in de Mens en zien gezins- en gemeenschapslaeven, bie de feestdage woorop ze vanolds vake egetten wodt.*

HOOFDSTUK 5 MELK EN MELKPRODUKTEN, EIEREN

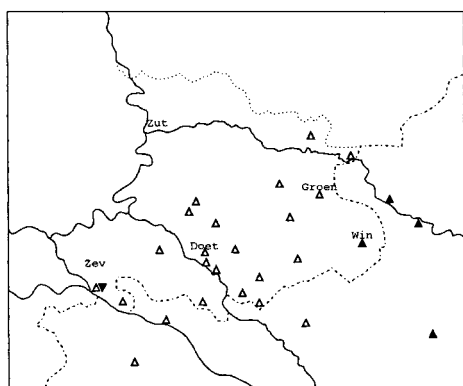
MELK

- 01 MELK; 'MELLEK: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Stfo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
 02 ROOM: / Pan 1988 [Telge 7, 116].
 03 ROME: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 120].

Pan 1988: Ik drink room, iedere dag [Telge 7, 116].

● *Melk dee pas van de koo kump en nog neet ekokt is, is:*

- 01 FRIS: Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Net, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Key, Pan, Lob II Boch, Emm, Kle.
 02 FRISK: Win II Vre, Stfo, Hei.
 03 FRIST: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 38].
 04 RAUW: Gor, Harf, Eef, Wich, Loch, Lar, Eib, Aal, Wesd, Kep, Ste, Baa, Wesv, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 116].
 05 VA(R)S: Gor, Harf, Alm, Bor, Gees, Nee, Zel, Tol, Lat II Mar.
 06 VE(R)S: War, Doet, Hen, Does, Ang, Wesv, Zev, Zed.
 II row: Kle.
 II greun: Bork.

△ fris 01 ▲ frisk 02
 ▼ frist 03

In 't westen van onze streek bunt de benamingen fris, frisk en frist neet bekend.

Wehl: De bakker was vrogger gek op BIES, BIESMELK. Door wier beschuut van gebakken. Bies, met 'n lange ie as in 't woord pier.

Aal: BIESMELK —de eerste melk nao 't melk worden— ging vake naar de bakker; der wodn de allerlekkerste keukskes van ebakken. 't Wodn ok wal veur pannekoke gebroekt en 't was bindmiddel in OSSE-BLOOD, de varve dee op de hólten veurgevvels van boerderi-jen zat. PLONDERMELK was ondermelk dee zoer eworden was; dee ging naar de varkens.

Acht-Tw 1948: Leng in de melk "soort van bederf, waarbij zich een draderig bezinksel vormt" [Wanink 1, 136]. [LENG].

Vars 1882: 'KEZEN "(van melk) schiften" [Telge 4, 52; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 119)]

Acht 1895: HOTTEMELK "gekaasde melk" [Telge 2, 56].

VEL

A'j melk kokt en doornao kold laot worden, kump der 'n vel op.

- 01 VEL: Gor, Harf, Alm, War, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Eib, Groen, Aal, Gen, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob II Wilp, Bat, Emm, Elt, Kle.
 02 VLUUS: Eef, Loch, Bor, Rek, Aal, Din, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre / Aal 1964 [Rots 1, 11], Vars 1985 [Telge 6, 390].
 03 VLEUS: Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich / Eib 1980 [Telge 1, 22], Lich 1991 [Telge 8, 137], Groen 1994 [Telge 9, 132] II Mar, Haak.
 04 VLIES: Lat.
 05 HEMP-VAN-DE-PASTOOR: Gor, Wich, Aal, Bre, Din, Wesv.
 06 VEL-VAN-DE-DOMINEE: Zev.
 07 SLIP-VAN-MOED-ZIEN-HEMP: Lob.
 08 HEMPSLIPPE: Ruu, Ste.
 09 HEMP: Eef.
 10 BAS(T): Aal, Bre, Win II Stfo, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.
 11 DREL: Does.
 II hoed: Vre, Bork.

Eef: A'j 'n vluus in de koffie kregen, dan reep ie: "Mien geen hemp in de koffie!".

Eib: 'n Vleus is 'n dun vel.

Rek: 'n Dik vel heet wal ne BEDDE-LAKEN.

Harf: As de mellek lange op de kachel had staon braonn, wodn 't wel 's 'n heel dik vel; dan wodn wel 's ezegd: "'t Is 'n HEMPSLIPPE of 'n WASSELDOEK".

Win 1971: 'VELLEREG "(van melk) vol vel-tjjes" [Deunk 1, 255].

ROOM

Room is 't deel van de melk wat baoven kump drieven as varse melk 'n tiedjen steet.

01 ROOM: Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 216] || Wilp, Bat, Mar, Boch, Emm.

02 VET: Gor, Wich, Bor, Eib, Lich, Gen, Wesd, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob.

03 VETTE: Aal.

04 MELKVET: Kep || Kle.

05 ZOEPEN: / Acht 1882 [Telge 2, 156].

06 SMAND: / Win 1971 [Deunk 1, 216].

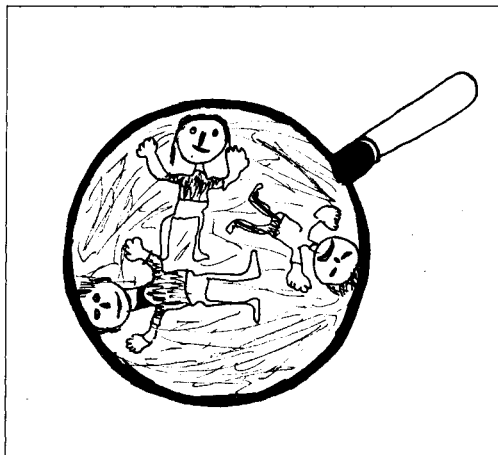
|| sjmant: Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes.

Lob: Vroeger nuumde ze 't vet van de mellek; now hiet 't de room.

Aal: 't Vette van de melk of de room.

Gor: De pupkes drieft op de melk, zo vet is 't. [PUPKEN].

Aal: De leste melk is de vetste, of: den lesten drop is de BOTTERKNOP. [Ok: / Win 1971 (Deunk 1, 33)].

De pupkes drieft op de melk

KARNEMELK

01 KARNEMELK, KANNEMELK: Gor, War, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Aal, Win, Zel, Hen, Bro, Does, Ang, Lat, Zev || Bat.

02 KERNEMELK, KENNEMELK: Din, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Key, Ste, Tol, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob.

03 KANEMELK: Harf, Alm, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich || Wilp, Bat, Mar, Haak.

04 ZOEPEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 11].

Bel: Ne olden dokter zae vrogger altied: "De leu hier vret zich te barsten in de pannekoke, maor weer gezond in den kanemelk".

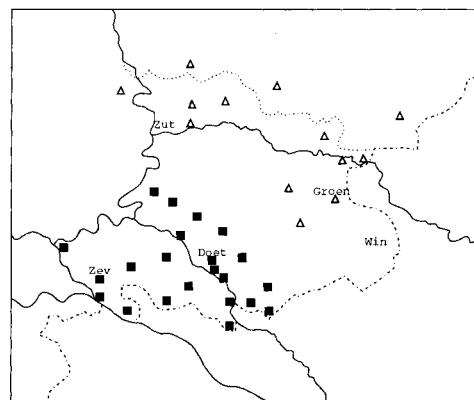
Win 1971: HUI, WAKKE "waterachtige vloeistof op karnemelk of gestremde melk: wei" [Deunk 1, 114, 272].

BOTTER

A'j melk gaot karnen, krie'j botter.

01 BOTTER: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 17] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

02 GOEIE BOTTER: Acht, Liem || Bat, Ges.

■ kernemelk 02 △ kanemelk 03

Kernemelk hef 'n zelfde verspreiding as plesken, twee kaartjes eerder. Kanemelk is bekend in den Noordeleken Acht. O.a. in de läöge strook tussen disse beide weurde is 't Standaardnederlandse karnemelk in gebruik.

03 ROOMBOTTER: Harf, Zut, Ruu, Gels, Rek, Bel, Aal, Vars, Wesd, Zel, Does, Zed, Lob II Bat.

04 ECHTE BOTTER: Gor, Wich, Vor, Loch, Rek, Kep, Hen, Groes II Bat.

Ruu: Margerine wodt tegenswoordeg ok botter eneumd; de echte botter neumt ze doorumme dan vake: roombotter.

Bre: Der is botter dee'j zelf emaaft hebt en FABRIEKSBOTTER.

Bel: Vrogger atten völle leu goeie botter; later knaedden ze der völle kunsbotter deur.

Din 1981: Spörriebotter was mooi gael en lekker, maor knollenbotter door wazzen ze niet zo fel op [Dinxperlo 1, 142]. [SPÖRRIEBOTTER; KNOLLENBOTTER].

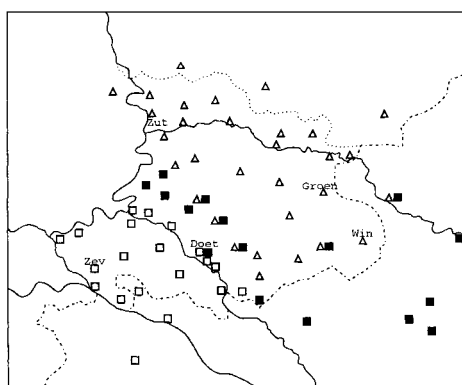
Acht 1882: WELTER "kluit boter" [Telge 2, 150].

Vars 195: Den zuten stroop was vrogger de botter van de arme luu [Telge 6, 424].

KEZE

Van melk kö'j ok keze maken.

01 KEZE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen / Acht 1882

△ keze 01 □ kaes 02
■ kaeze 03

Woor de noordoosteleden Acht 'n ee hef (keze), hebt de Liem en de streek langs den Olden lesselt 'n ae. 't Laatste gebied (en Westfalen) zeg kaeze; de Liem (en 't Rijnland) kent 't éénlettergrepege woord kaes.

[Telge 2, 63], Win 1971 [Deunk 1, 107], Eib 1980 [Telge 1, 39] II Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre.

02 KAES: Gen, Voo, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob II Emm, Elt, Kle.

03 KAEZE: Bre, Din, Wesd, Zel, Doet, Hen, Key, Ste, Baa, Tol II Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch.

04 KAAS: War.

Bre: Keze; ok wal: kaeze.

Vars 1985: Belaegen keze is völle duurder as jonge keze, mor ok lekkerder [Telge 6, 44]. [BELAEGEN; JONG].

● *Veur komienekeze bunt nog de volgende bezondere benamingen op-egeven:*

01 KANTERKAES: Meg, Sil, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

02 KANTERT: Din, Gen, Voo, Vars, Wehl.

Did: Kanterkaes is pitjeskaes; der zit komien in. [PITJESKAES; KOMIEN].

Meg: Bi-j naovraag in de plaatselike supermarkt wördt in Megchelen dukker gevraagd naor komienenkaes as naor kanterkaes, wat 't eigeste kaessoort is. [KOMIENENKAES].

MARGARINE

01 MA(R)GARINE, MA(R)GERINE, ME'GRINE: Acht, Liem II Wilp, Bat, Vre, Stlo, Boch, Emm, Elt, Kle.

02 BOTTER: Gor, Harf, Zut, Wich, Vor, Ruu, Bor, Gels, Eib, Groen, Aal, Voo, Vars, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Wesv, Groes, Zed, Her, Lob II Bat, Vre.

03 KUNS(T)BOTTER: Alm, Eef, Wich, Loch, Rek, Bel, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Wesv, Pan II Wilp, Mar.

04 GEWONE BOTTER: Nee, Hen, Lob.

05 KLAPPA: War, Kep.

06 BUK: Bor.

07 BLEUBAND: Bor, Gees, Rek, Bel.

08 BLEUBEND: Voo.

09 PLANTA: Gor.

10 WAGENSMEER: Eef.

Ruu: Margerine; tegenswoordeg botter. De echte botter heet dan roombotter.

Bel: Magrine of ok wal spottend: magere miene.

Gor: As der niks anders op taofel steet as margarine, dan vraog ie: "Och; geef mien de botter effen an".

Gels: A'j völle margarine gebroekt, dan praot iej vanzelf van botter, ok al is 't dat neet.

Nee: Ik smere gin goeie botter op de botterham, maor gewone botter.

Eib: Ik smere gin botter, maor goeie botter op de botterham.

Bor: Vrogger vrogen ze in de winkel um 'n peksken buk. Veural in de joren vieftteg heeten margarine vake bleuband, naor 't mark Blue Band.

Lob: Aggi-j vroeger in de winkel um 'n pekske botter vroeg, kreeg gi-j bleuband.

Hen: Margerine; 't is altied nog 'n geladen woord bi-j veeboeren.

HANG-OP

Hang-op is zoere melk of kannemelk dee dikke eworden is en vake ('s aovends) met melk of brood egetten wodn.

01 HANG-OP: Acht, Liem / N Acht ca 1860 [Telge 4, 41].

02 JAN-IN-DE-ZAK: Aal, Din, Groes, sHe.

03 WRONGEL: Zev, Did.

04 VRONGE: / Acht 1895 [Telge 2, 146].

05 RUTING: Wesv, Zev.

06 DIKKE MELK: Ang, Her.

07 DIK ZOEPEN: / Acht 1882 [Telge 2, 156].

08 PLONDERMELK: Bel, Aal / Acht 1882 [Telge 2, 100], Win 1971 [Deunk 1, 177], Eib 1981 [Weeink 1, 88], Lich 1991 [Telge 8, 92].

09 HANGBAST: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 41].

Zut: Hang-op werd gemaakt van zure melk of kernemelk.

Hen: De melk veur hang-op kö'j zoer maken deur der 'n schep karnemelk deur te doen.

Ang: 'n Deel van de ondermelk die de boeren van de botterfabriek weerumkregen, wier in de zomerdag op 't fenuus gezet, met karnemelk zoer gemaakt en net zo lang op 't fenuus gezet tut der 'n dikke brei baovenop kwam drieven. Die wier met de schuumaepel in 'n deurslag geschept um uut te lekken. 's Aovends wier 't met 'n kan

zute melk gegaeten, in plaats van karnemelksepap. Wi-j nuumden 't dikke melk.

Bel: Vrogger leten ze de melk dee ekaarnd mos wodn, wal anzoeren. Dan wodn ze dikke en kloetereg. At 't heel arg warm was in de zomerdag wodn dat wal 's met brood (= "roggebrood") of pannekoke egetten; ze neumen 't plondermelk.

Wesv: In de zomerdag miek B. zien moeder van oude melk ruting. Ze liet de melk dik worre en 's aoves wier 't met gewone melk gegaete.

Win 1971: SCHREMPEN "(van melk) dik worden" [Deunk 1, 207].

Acht 1895: HOTTEN "(van melk) dik, zuur maken" [Telge 2, 56].

PAP

01 PAP: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Haak, Hei, Raes, Boch, Elt.

II bri-j: Vre, Ges, Ram, Bork, Boch, Kle.

Meg: Der wier duk veur meerdere dagen pap geakaot. Veural op zon- en feestdagen at men meistens fris geakaote pap, maor der wier dan zó vól geakaot, dat ze der dri-j of vier dagen van konden aeten.

Baa: Hoe zuneger of armer ze waren, des te meer water wodn der bi-j de pap edaon.

● *De metwarkers geeft 'n groot antal soorten pap op; 't vaakste eneumd bunt: karnemelksepap (ok wel karnemelkspap), haver-moutpap (ok wel havermoutsepap), riestepap of ries(t)pap, go(r)tepap en griesmaelpap. Veur de plaatsseleke verschillen in uutspraak van karnemelk en mael, kiek bie dee paragrafen.*

Loch: Feitelek is pap maken neet meujlek; ie mot melk of kanemelk kokken en door dan den havermout, de gorte, de ries, de maizena of wat dan ok in doon. Dan 'n tiedjen laoten deurkokken en af en too reuren.

Doet: Der is zutemelksepap —pap met gewone melk gemaakt— en kennemelksepap: pap met kennemelk gemaakt.

Wehl: Gi-j könt kennemelksriestepap maken en zutemelksriestepap.

Bel: Kanemelksepap kö'j maken met grute-

mael, weitenmael, griesmael, havermout, gortmout, pellegarste en ries.

Hen: Vrogger atte wi-j elken aovend veur 't naor beddegaon altied nog 'n bord pap. Vake was dat karnemelksepap.

Zel: Karnemelksepap met proemen krie'j, a'j geweikte proemen der bi-j in doet.

Din: Kernemelksepap met kwetsen wier vaak egaeten a'j ziek wazzen; dat heitten: KWETSENPAP.

Lich: Um de geschifte kanemelk wodn karnemelksepap ok wal KEURNTJESPAP eneumd. Der zat vake gort in en roggebrood of proemen.

Bel: In karnemelksepap deden ze völle gewonen stroop; in riespap broenen suker.

Nee: Riespap wodn der speciaal in den Sint-Jaopink —in den roggebouwt— egetn. [RIESPAP].

Did: Riestepap, die dik gemaakt is, hiet dikke ries. [RIESTEPAP; ok: Aal, Hen, Wehl / Zel 1856 [Klokman 1, 77], Acht 1895 [Telge 2, 107]; DIKKE RIES; ok: Sto, Lob].

Aal: GORTEPAP is karnemelksepap met garste der in. [Ok: Sin, Gaa, Hen, Did; GA(R)STE(N)PAP: Din, Net].

Hen: Gorte heb ik pas in 't ende van de datteger joren leren kennen in den vorm van gortepap.

Wesv: Gortepap mo'j aete met stroop.

Gor: Gortepap wodn nit vake egaeten umdat 't zo lange mos kaoken.

LEMMEKESPAP I

Hieronder staot de benamingen veur pap, emaaft van weitemel: bloem. Verg. 't laatste citaat en lemmekepap II.

01 LEMMEKESPAP: Ruu, Gees, Eib, Rek, Din, Voo, Meg, Net, Wehl, Lob.

02 LAMMETJESPAP: Gor, Eef, Loch, Bel, Groen, Win, Zel, Dre.

03 BLOEMPAP: Nee, Eib, Aal, Zel.

04 WEITEPAP: Nee.

05 WEITENPAP: Lich.

06 WEITEMAELSPAP: Key.

Gees: Lemmekepap is dunne weitenmel-pap. [Ok: Eef, Din, Meg, Zel].

Dre: Lammetjespap wödt gemaakt van blom. [Ok: Win, Wehl].

Zel: Bloempap is van weitemael; der heurt

vanieljestökskes in met te kokken.

Rek: Lemmekepap is van weitenmel òf maizena.

Gor: Lammetjespap wodn oorspronkelek van bloem emaaft, later van maizena.

Bel: Deur lammetjespap mo'j de geklopten eidooier reuren en 't eiwit stiefkloppen en der later deurdoon met suker.

BROODPAP

Aover 't algemeen wodt broodpap van dreug wittebrood emaaft. Maor, veural bie de benaming 01 kan ok roggebrood gebruikt wodn, umdat roggebrood oorspronkelek "brood" eneumd wodn; verg. de eerste citaaten.

01 BROODPAP: Gor, Alm, Eef, War, Loch, Bel, Aal, Win, Meg, Voo, Zel, Gaa, Ste, Bro, Tol, Ang, Did, Zed, Lob.

02 BROKKEPAP: Wich, Net, Lat, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob, Did / sHe 1982 [Telge 3, 23], Pan 1988 [Telge 7, 23].

03 BROKKENPAP: Wich, Vor, Lich, Aal, Meg, Wehl, Kep, Hen, Ste, Baa.

04 MELK-MET-BROKKEN: Eib, Bel, Aal, Zel, Hen.

05 STOETENPAP: Loch, Bor, Gees, Nee II Bat, Mar.

06 STOETEPAP: Gor, Harf, Eef, Ruu, Lar, Zwi, Haa, Eib.

07 WEGGENPAP: Vor, Ruu, Bor, Baa.

08 WEGGENMELKSPAP: Harf, Alm, Loch.

09 KLOETENPAP: Wich.

10 KOLDE MELK: Ste, Tol.

11 TOSKENPAP: / Lich 1991 [Telge 8, 125].

Meg: Brokkenpap wier van brokken witbrood gemaakt; broodpap wier geaok van (zwart) roggebrood met kernemelk. [Ok: Zed].

Wich: Brokkepap of kloetenpap is emaaft van old brood, beschuut en roggebrood met melk; 's winters at i-j dat warm, 's zommers kold.

Hen: Brokkenpap wier in karnemelk of zute melk ekokt; 't wier veural bi-j warm weer egetten.

Gaa: Um kernemelkse roggebroodpap te maken, mo'j 'n paar snijen roggebrood krummelen in 'n bäömken water en dat gaar kaoken. Kernemelk der bi-j doen, weer an de kaok brengen en binden met maizena. Later met brune suker of stroop etten.

Gor: Broodpap krie’j a’j melk kaokt met reziene; der dan wittebrood in brokkelt en dat afmaakt met kaneel en suker.

Eef: Stoetepap —ok wal broodpap eneumd— wodn vake veur ’t naor bedde gaon egaeten.

Wehl: Ien de bouwt is brokkenpap aeten makkelek: gi-j brengt ’n pot zute melk aan de kaok en doet door de brokken gedreugd wittebrood ien.

Kep: Brokkenpap wier gemaakt van gedreugd wittebrood en soms ok roggebrood. Dat wittebrood wier wel bi-j de bakker gehaald. Der wier zutemelk of kennemelk op gegotten.

Zel: ’s Zommers at i-j vaak melk-met-brokken. Dat is old wittebrood en ok roggebrood met zute, volle melk. Dat kok i-j eers en at ’t dan kold is, doe’j der karnemelk aover.

Vor: Weggenpap —melk-met-brokken— was heel lekker. Dan ginge wiej met eigen melk naor de bakker hen en die bakken dan melkbrood, dat e dreugen. Dat was dadelek naodat de weggen uut den aovend ehaald was, in stukken esneenn en dan voort weer in den warmen aovend edaon um te dreugen. Die hompen wodn in ’n sloop bewaard. At ’t warm weer was, wodn ze in melk ekott en as ’t af-ekeuld was ’s aovends opegetten. “Dat is etten en drinken tegelieke”, zei mien man altied.

Eib: Stoetepap maken ze um van ’t olde grei af te kommen. [Ok: Voo].

Lich 1991: ROGGENSOPPE “gekookt droog brood met water en stukjes spek” [Telge 8, 99].

BESCHUTENPAP

01 BESCHUTENPAP: Bor, Gees, Nee, Eib, Aal, Zel II Mar.

02 BESCHUTEPAP: Zed, Sto, Pan.

03 BESCHUUTPAP: Hen, Lob.

04 SCHUTEPAP: Bel, Lich, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 208], Lich 1991 [Telge 8, 106].

05 SKUTEPAP: Bel, Win.

Bel: Van melk en beskuten wodn wal skutepap emaaft veur de kleine kinder.

Hen: A’j slech in odder waren, kreeg i-j beschuutpap.

Zed: Bi-j de bakker haalde wi-j één keer in de waek ’n grote tas vol met afvalbeschuut; dat was goedkoop. ’t Wier bewaard in ’n trommel en der wier beschutepap van gemaak.

Aal: Bi-j ’t voeren van kleine kinder was ne uitdrukking: “Gaap Gait, schutepap”: as den kleinen Gait gapen, kon der ’n laepel schutepap naor binnen.

Bor: A’j verkolden wazzen, at iej ROZEPAP. Um dee te maken, mo’j gedreugde proemen gaar kokken, karnemelk der op doon en met mel anmengen dat ’t ’n pap wodt. Met stroop is ’t slim lekker.

Sil: BOEKWEITEMAELSPAP was later GRUTTEMAELSPAP; ’t wier met kennemelk gemaakt.

Zel: A’j boekweitegrutten met melk kokt, dan krie’j ’n tamelek stieve pap; die heit stip-in-’t-kuultjen. [STIP-IN-’T-KUULTJEN; ok: War].

Bel: A’j maizena, 2 liter melk en ’n half flesjen bier kokt, krie’j bierpap. [BIERPAP; ok: Eib, Din, Meg, Did, Lob].

Zed: ’t Recep van bierpap is: mael en melk deur mekaar kloppe, in ’n pan warm make, niet kaoke mar laote binde, beschuut der deur krumele en bier en kaneel der deurheer rure. Warm opaete met suker der op.

Lob: A’j verkouwe was, kreeg gi-j bierpap.

Hen: Kleine kinder kregen völle lemmekepap; pap van maizena. [LEMMEKESPAP II; ok: Eib, Rek, Groen, Baa, Wesv, Zed; LAM-METJESPAP: Gor].

Dre: BÖLLEKESPAP is pap van tapioca.

Voo: KRELLEKESPAP is pap die gemaakt is van tapioca.

Zel: A’j macaroni in melk kokt en i-j doet der dan custard deur, dan krie’j MACARONIPAP.

Pan: KNOEBELEPAP köggi-j make deur onriepe knoebels (= “kruisbessen”) ien melk te kaoke, goed te rure en der suker nor smaak bi-j te doen. BIESTEPAP is gemaakt van biest: de derde melk van ’n koe nao ’t kalve (daor zitte gin bloed en stroppe mer ien). As ’t zo wat kokte, wier ’t dik. Gi-j kunt der ’n beschuutje ien doen en kaneel.

sHe 1982: BIESKESPAP “pap van biest” [Telge 3, 16].

Lich 1991: RÖSKENPAP “biestepap” [Telge 8, 100].

Did: MAELPAP is pap van bloem, aangemaak met melk of karnemelk.

ROGGEMAELSPAP

De metworkers geeft an dat der veural in den Tweeden Oorlog roggemaelspap egetten is. Veur de plaatsseleke verschillen in uitspraak van mael kiek bie dee paragraaf.

- 01 ROGGEMAELSPAP: Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Voo, Hen, Kep, Ste.
02 ROGGENPAP: Loch, Lar II Mar.
03 ROGGEPPAP: Gor, Win.
04 RUGGEPAP: Win.

Rek: In den oorlog '40-'45 wodn der roggemaelspap egetten. [Ok: Bor, Gees, Nee, Eib, Aal, Voo, Hen, Ste].

Hen: Roggemaelspap wier emaaft van rogge voor de zemmels niet vanaf ehaald waren. 't Kon in zute melk of karnemelk ekokt wodn.

Bel: In den oorlog wazze wi-j bli-j da'w nog rogge hadn. Dee malen wi-j dan in de koffiemölle, want koffie was der toch niet meer. En dan kokken wi-j dat gaar in water en dan —a'j dat nog kriegen konnen— 'n betjen kanemelk.

Aal: Roggemaelspap mos i-j altied nogal lange reuren eer 't gaar was. Mangs veel der wal 's wat root uut den schossteen in. Hoo 't dan smeeke, heugt mi-j nog! Ok wol de rogge wal 's muttereg waenn; dan smeeke 't ok vies. Maor: egaeten dat mos 't worden!

VLA

Vla is 'n naogerecht wat vrogger weineg egetten wodn.

- 01 VLA: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar.
02 VLAAL: Meg, Does, Did.
03 PUDDINGPAP: Gor, Lich, Wesv.
04 PUDDINKPAP: Bel.
05 PODDINGPAP: Lich.
06 PORKPAP: Lich.
07 DUNNE PUDDINK: Bel.

Bor: Vrogger wodn der gin vla egetten. [Ok: Loch, Nee, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Sin, Wehl, Hen, Zed, Pan].

Did: Men praotte vroeger niet aover vlaai; der wier pudding gegaete.

Bel: Vla zaenn wi-j nooit, dat neumen wi-j dunne puddink of puddinkpap. I-j atten 't wal met vruchten (proemen) oet de fleske: oet de weck.

Sto: De vla wudt ow völs te dik af.

Wesd: De vla wödt völs te stief.

Ste: Nao den Tweeden Oorlog kwammen der meer liflafjes op taofel: vla, pudding of 'n pepken van dit of dat. [LIFLAFJEN; ok: Bor, Lat / Vars 1985 (Telge 6, 212)].

Acht-Tw 1948: Liflefkes "kleine lekkernijen" [Wanink 1, 137]. [LIFLEFKEN].

PUDDING

- 01 PUDDING: Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Lar, Zwi, Bor, Haa, Nee, Rek, Gen, Voo, Sin, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Kle.
02 PUDDINK: Gor, Eef, Loch, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Wesd, Zel, Ste, Baa, Bro, Tol, Does.
03 POEDING: Meg, Net, Sto II Raes.
04 PODDING: Lich II Ram.
05 PUDINK: Key.
06 PURRING: Gees, Nee, Wehl, Zev, Pan.
07 PODDEK: Eef, Bor, Win / Aal 1964 [Rots 1, 33].
08 PUDDIK: Eib / Groen 1994 [Telge 9, 97].
09 PURK: Bel, Tol.
10 PORK: Bel, Lich / Lich 1991 [Telge 8, 93].
11 POFFERT: / Acht 1882 [Telge 2, 101].
II poddink: Bat.

Alm: Vrogger atten ze gin pudding. [Ok: Lar].

Eef: Viele kent vier soorten puddink; emaaft van bitterkeukskes, venilie, sukela en griesmeel.

Bel: A'j piepkaneel lankzaam in 'n liter melk laot trekken en der dan griesmael in rijst (= "in strooit"), onder good reuren of kloppen, doornao drie eier der deur doot dee eklopt bunt en dan de puddink gaar laot worden, en der naor verdunk suker bi-j doot, krie'j 'n lekkeren griesmaelpork.

Does: Veur bessesappudding he'j neudeg beschuten, bessesap en griesmaelpudding.

Ang: Sukelapudding maak i-j deur in maizenapudding sukelopoeier te doen.

Zel: In de joren zesteg kokken wi-j vanillepuddink met lange vingers, bitterkuukskes, eerdbaezen en slagroom.

Loch: De lekkerste puddink is roomries; kiek doorveur onder riest.

Tol: Van cecao wodn wel 'n cecaosäöwsken emaaft veur aover de puddink.

Eib: Hele stieve puddink wodn wal SCHUDE-KULLE eneumd.

IJSCO

01 IJSCO, IJSJE(N): Acht, Liem II Bat, Mar.

02 IESCO: Loch, Bel, Meg.

03 IESJE(N): Meg, Does.

Ruu: Vrogger praotten ie van ijsco, noe van ijsjen.

Hen: 't Ijsjen was ieskold.

Eef: Wiele haalden 'n ijsco an de ieskarre van Hunink; dat was verpakt ies want van lös ies ko'j iesvergifteging kriegen.

sHe 1982: IJS "consumptie-ijs". [Telge 3, 69].

● *In de volgende plaatsen heet den ijsco-keerl:*

01 IESCOMAN: Tol, Zev, Did.

02 IESMAN: Does.

03 IESKEERL: Dre.

04 IESCOKEERL: Loch.

EI

Behalve met Paosen wodn der neet zo völle eier egetten.

01 EI: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Emm, Elt, Kle.

02 LOUS: / Groen 1994 [Telge 9, 74].
II ai: Boch.

Wesv: De wiere matig eier gegaete.

Groen 1994: Met Paosen ette wi-j völle lousjes [Telge 9, 74].

Gor: Veural 'n kind dat wat zekelek was, mos eier aeten.

Eef: A'j an mos starken, klutsten ze 'n ei met suker en door kwam brandewien, melk of koffie bie.

Sil: A'j op mos knappen, nam i-j 'n geklutst ei met cognac.

Ste: Veur 1914 hef 'n tante t.b.c. ehad en umdat te aovergrujen mos ze van de dokter drie liter melk per dag opdrieken en dri-j keer op 'n dag twee geklopte eier nao binnen warken. En, ze is der better van eworden.

Acht-Tw 1948: 'n Hoes vol drinken en etten, meer de dure is der in vergetten; rao rao, wat is dat? Antw.: 'n ei. [Wanink 2].

● *'n Ei wat neet lange ekokt hef, is:*

01 ZACHT(E): Acht, Liem.

02 DUN(NE): Gor, Eef, Loch, Bor, Rek, Lich, Aal, Win.

03 WEEK: Harf, Ruu, Rek, Vars, Zel II Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

Bel: 'n Zachte gekokt ei of 'n dunne gekokt ei.

● *Hoo 'n ei an-eduud wordt, wat neet ekokt is, steet onder: rauw.*

● *A'j 'n ei in botter of spek gaar maakt, bu'j an 't:*

01 BAKKE(N): Acht, Liem.

02 BRAONN: Bel, Win, Key.

03 BRAOJE(N): Sil, Wesd, Groes.

04 BRAODE(N): Zel, Zev.

Groes: 'n Ei bakke; mor aggi-j dat te Hollands von, dan dee je 'n ei braoje.

Hen: As der vrogger bi-j 't eier inpakken 'n ei kapot ging, wier dat ei vake in de panne ebakken; dat was dan 'n gebakken ei of 'n PANNE-EI.

Lich: 'n Gebakken ei of: EI-IN-DE-PANNE. [Ok: Aal, Din].

Rek: Ne gebakken ei neumt ze ok wal ne BAK-EI. [Ok: Ste].

Loch: 'n Gebakken ei is an beide kanten ebakken; 'n SPEGEL-EI is enkel ebakken.

Bor: 'n Traktatie was eierbotter; 'n soortement roerei. Dan wodt in de pannekokenpanne kleine blökskes spek ebakken woor-op 'n beslag van (bookweite)mel, melk en 'n paar eier egotten wodt. Dat mo'j reuren tut 't gaar is, umgsvever as tegenswoordeg roerei. Eierbotter wodn op brood (= roggebrood) egetten. [EIERBOTTER].

Win: Op zun- en feestdage worden der monges eipap op 't brood egaetene. [EIPAP].

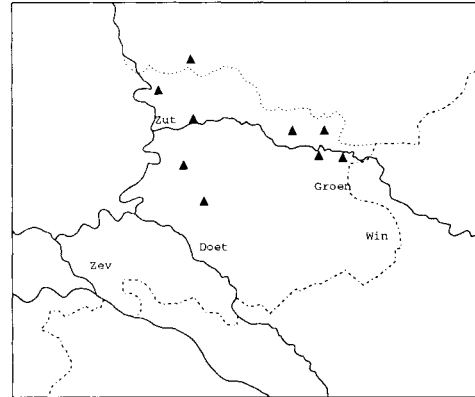
● *OM(ME)ELET wodn der maor weineg emaaft.*

GAELE VAN 'T EI

't *Gaele van 't ei is de dooier.*

- 01 GAEL(E) VAN 'T EI: Harf, Alm, Eef, Vor, Bel, Groen, Aal, Win, Gen, Doet, Kep, Dre, Hen, Did, sHe, Zed, Sto, Il Bat.
02 GELLE VAN 'T EI: Vor, Ruu, Loch, Zwi, Nee, Eib.
03 GELE VAN 'T EI: Zut.
04 ROOIE VAN 'T EI: Gor, Alm, Wich, Gees, Haa, Nee, Eib, Hen Il Bat.
05 ROO-E VAN 'T EI: / Lich 1991 [Telge 8, 100].
06 ROO VAN 'T EI: / Acht 1895 [Telge 2, 108], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 170], Win 1971 [Deunk 1, 192].
07 DOOIER: Gor, Alm, Zut, Vor, Haa, Din, Sil, Wehl, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Sto Il Bat.
08 DAOJER: Voo, Groes, sHe.
09 DÄÖJER: Aal, Vars.
10 DEUJER: Eib, Hen.
11 DOJJER: Win, Her, Lob.
12 DODDER: Bel, Groen, Win.
13 DOTTER: Din.
14 (EIER)DAON: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86, 94].
15 DORE: Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Rek, Zel, Dre, Hen, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 88].
16 DOOR: / Acht 1895 [Telge 2, 26].
17 EIGAEL: Wesv, Groes, Her.
18 EIGEEL: Zut.

Ruu: 't Rooie stipken in 'n ei —de bevruchting— heet 'n HANENTRED.

▲ *rooie van 't ei 04*

In wat plaatsen in ('t noorden van) den Aacht is 't rooie van 't ei as benaming veur 't gaele van 't ei in gebruik.

Gels: 't Hagelsnoer —woor de dore in 'n ei an vaste zit—neume wiej 'n HANENTRAD.

WITTE VAN 'T EI

- 01 WIT(TE) (VAN 'T EI): Acht, Liem.
02 EIWIT: Gor, Zut, Ruu, Haa, Aal, Din, Gen, Kep, Groes, Sto, Her.

Gor: Tegenwoordeg praot ze aover 't eiwit.

Lich 1991: SCHALLE "eierschaal" [Telge 8, 102].

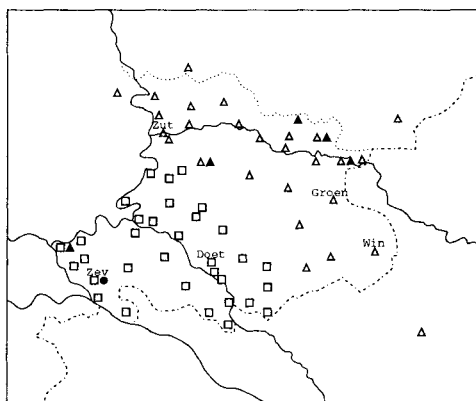
Acht 1882: EERS-ENDE "stompe punt van een ei" [Telge 2, 31].

HOOFDSTUK 6 GRUUNTES

GRUUNTE

- 01 GRUUNTE: Wich, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Baa, Bro, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 56].
- 02 GREUNTE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Acht 1895 [Telge 2, 45], Lich 1991 [Telge 8, 46] || Wilp, Bat, Haak, Bork.
- 03 GRUNTE: Vor, Gels, Nee, Eib, Wesv.
- 04 GROENTE: Zev.
- 05 GREUNEGHEID: Harf, Ruu, Loch, Lar || Mar.
- 06 GRUNEGHEID: Wich, Zel, Hen, Ste, Tol.
- 07 GRUUN: Did.
- 08 GEMUUS: / sHe 1983 [Telge 3, 50] || Emm, Elt, Kle.
- 09 GEMEUSE: / Harv 1979 [Reinders 1, 34] || Vre, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

Lob: Gruunte; met 'n korte uu as in 't woord minuut.

- gruunte 01 △ greunte 02
▲ grunte 03 ● groente 04

Zo as vake bie weurde met uu of eu, löp de grenze tussen gruunte en greunte van Dinxperlo dwars deur den Acht naor Zutphen.

Lat: Welke gruunte aete wi-j vandaag?

Ruu: Wat ette wie vandage veur 'n greunte?

Loch: Wat veur greunegheid ette wiede vandage?

Groes: Der is nog gin gruunte op 't land; daorum mo'j 't ien 't darp hale.

Zut: Der is nog geen greunte in de tuin/hof, däörum mo'j greunte in de stad halen.

Tol: At 't nao 'n dreuge periode 'n bujken eraegend had, dan zei i-j: "Veur de fiene vruchten hilf 't al. Door bedoelen i-j dan de gruunten met die-t in den hof stonnen: slaat, andivie, spinazie enz. [FIEN; VRUCHTE].

Wesd: Hanepoot wier vrogger, vrog in 't veurjor egetten as gruunte; 't wier ekokt as spinazie en was met de melde de vrogste gruunte.

Acht-Tw 1948: Wie hebt zöndag 'n niej-läötjen ehad: den eersten slaot. [NIEJ-LÄÖTJEN].

Groen 1994: GRÄÖZERI-JE "rauwkost" [Telge 9, 42].

Win 1971: GRÄÖZEN "rauw voedsel eten" [Deunk 1, 81].

sHe 1982: GRESKEERL "vegetariër" [Telge 3, 54].

Geld Eil 2e h 19e e: GEMUUS "gekookte groente" [Telge 4, 117].

1. BLADGRUUNTES

ANDIVIE

01 ANDIVIE: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Emm.

02 ZWORE TE'BAK: / Wesv 1996 [Telge 11, 87].

03 KLATS-AN-DE-WAND: / sHe 1982 [Telge 3, 78].

|| endivie: Vre, Ram, Bork, Boch, Elt, Kle.

● *Hoo mo'j andivie inmaken? 't Blik da'j ze òf met-ene in de pot stopt of eerst nog effen af könt kokken.*

Aal: Andivie inmaken was ne natte angelegenheid. 't Gebeurn —net as 't inmaken van

zoerkool— in de harfst. De strunke wodn op 't land af-esnaene en zoneudeg af-eblaad, daornao in ne benne egooïd of in de kroewagen en zo naor huus vervoerd. En dan kwam 't grote waterfeest. Teilen wodn vol epompt um de strunke in 't geheel 'n paar kere te speulen. Slumpe water waarn hierveur neudeg. Vanwaege 't geslemp gebeurn dat meestal buten. Dan wodn den bok (was-bok) of dreepoot uut de schoppe ehaald, ne teil der bovvenop ezat en daorovverhen ne planke elegd, dee as snieplanke fungeern. 't Broodmes, nog net estrekkene op de zolle bi-j de kelderdeure, was good scharp. En zo wodn den andivie in repen van 1 tut 1½ cm breed esnaene. 't Brach heel völle an, maor 't slonk ok heel hard. De massa ging nog weer deur één of twee spelwaters, want dee rooie pierkes konn zich good verstoppen.

Den inmaakpot ston ok buten of in de waskamer vanwaege de ovverstreuming dee nog zol volgen. Met handevol wodn 't greun in de pot estopt, ieder kere 'n hendjen vol zalt der tussen. Was de pot vol, dan ging der 'n deuksken en plenksken op en tut slot de steen.

Maor 'n paar uur later was den steen al mooi ezakt en kon der weer bi-j epakt wodn. Daor ging zo völle in umdat 't vocht der uut-eparst wodn en ovver de pot hen op de grond leep. Nao 'n paar dage was dat wal ovver en wodn 't zaakjen naor de kelder ebracht.

'n Gedeelte van den andivie bleef zo lange meugelek op 't land staon. Um zo van te aeten. Bi-j nachtvorst onder-edekt met ne zak of 'n old kledingstuk. De leu waarn eerst nog zuneg op de inmaak. (D.W. Geesink-Wisselink).

Harf: De andivie mot 'n dag of drie veurda'j ze van 't land haalt, op-ebonn wodn, dan wodt ze mooier geil van binnen.

Kep: In Laeg-Keppel gingen ze naodat de andivie op 't land opgedaon was met 'n kruwagen vol naor den Olden lessel um de andivie te wassen: allemaol op de kniejes op 't schep en dan maor wassen.

Bor: Veurdats ze vrogger de andivie inmaken, gingen ze der met nao de Bekke hen speulen um de slimste smeregheid der af te kriegen. In huus speulden ze dan nog weer met schoon water nao.

Gees: De andivie wodn eers an de dorps-

pompe ewassen.

Wesv: De andiviestoele wiere opgestaoke van 't land en dan 'n keer of drie, vier goed gespuuld in teile met water. Dan wiere ze op de onderste wasliendraad, op de leer of op 't melkrek gehange um uut te lekke. [Ok: Lob].

Vor: As de andivie goed ewassen was, mos ze 'n nach in 'n benne uutleken.

Bor: Nao 't afkokken leet ie de andivie in 'n mande kold wodn; dee mande mos ie op 'n emmer zetten, anders kroppen der slakken in.

Voo: Nao 't schoonmaken en fien sni-jen mo'j de andivie effen aoverkaoken um 't te laoten slinken. Dan kö'j 't in 'n eerden inmaakpot doen, läögskén veur läögskén met zalt der tussen zodat der pekkel ontsteet.

Doet: De rauwe andivie wier grof gesnejen; soms efkes aovergekocht en dan flink gezalten in de pot gedaon.

Vor: Um de 10 à 14 dage mossen 't deuksken, de steen en 't plenksken goed afewassen wodn, anders kwam der zuk wit spul op.

Bel: A'j de andivie oet den Käölsen pot etten wilt, mo'j ze ne nacht in skoon water zetten, anders wodt 't völl te zalte.

Wesv: A'j andivie uut de pot aete wol, moes je ze wel 'n keer of drie in 't water zette, want 't grei is zo zout as brem.

Zed: As de andivie in de pot niet goed giste, wier 't 'n vieze drek. Dat gavve ze dan aan de varkens.

Wesv: Der wiere ok wel hele stoele andivie in de pot gedaon; dan wiere ze pas bi-j gebruik gesneje en in de stampot gedaon. [Ok: Gor].

Lob: Umda'j ien de winterdag meer tied had um ze te sni-je, wiere de andiviekroppe ok ien 't geheel iengemak.

Tol: Vrogger at i-j nog wel 's ANDIVIE-SLAAT met kennemelksause.

● *Kiek ok onder: stampot.*

● *Veur 't wecken van andivie kiek onder: wecken.*

SPINAZIE

01 SPINAZIE, SPE'NAZIE: Acht, Liem.

02 SPINAAT: Zwi, Gen, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 140].

03 SPINNAOZIE: Pan.

04 SPINAOT: Lob.

Bor: A'j lekkere spinazie wilt hebben, mo'j der zuring bie inkokken.

POSTELEIN

01 POSTELEIN, POSSELEIN: Acht, Liem.

02 SLINGER-UM-DE-SMOEL: Doet.

03 MANKHOLT: / sHe 1982 [Telge 3, 97].

Tol: Dat was allene bekend uut de prieskrante van Turkenburg en dan zei i-j gewoon postelein. Wat veur soort grunte 't was, wis ik toen niet.

Ruu: Posselein kwam der pas nao den Tweeden Oorlog. [Ok: Hen].

Doet: In 't Wilhelminaziekenhuus —woor ik in de joren zesteg ewarkt heb— zeien ze nog wel 's slinger-um-de-smoel.

STENGELS

01 STENGELS: Acht; Gen, Wehl, Ang, Lat, Zev, Did, Zed / Acht 1895 [Telge 2, 126], Lich 1991 [Telge 8, 117] || Wilp.

02 STENGELN: Nee, Rek, Bel, Win / Eib 1980 [Telge 1, 80] || Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes.

03 STENGELTJES: Groen, Lich, Bre / Kot 1925 [Meinen 3, 30].

04 STELLEKES: Zut, Loch.

05 STELTJES: Does.

06 STELLEN: Loch.

07 STAELTJES: Vor.

08 STEELTJES: Zev.

09 RAAPSTENGELS: Lar.

10 RAAPSTELLEN: Gor, Harf, Gels, Haa, Eib, Ste, Does || Bat, Mar, Haak.

11 STELE(N): Eef, Wesv, Groes, Dui, Zev, Pan, Lob.

12 KNOLLENMOOS: Nee.

Voo: Jong knolgruun wier ok wel as stengels geaeten.

Hen: Ik ken al stengels van kinds af an; in de joren twinteg. Ton wier gewoon knolzaad dikke op riegen ezaaid en as dat gewas zon 10-15 cm lang was, wier 't af-esneenn. [Ok: Sto].

Pan: Moes van stele hiet STELEMOES. [Ok: Zev, Lob; STENGELMOES: / sHe 1982 [Tel-

ge 3, 142].

Vars 1985: De melde en de stengeltjes wazzen vrogger de eerste gruntes die in den hof verbouwd wieren [Telge 6, 224]. [MELDE, *Atriplex hortensis*, kiek ok in: De weerld-B, blz. 230].

● *Kiek ok onder: stampot.*

WITLOF

01 WITLOF: Acht, Liem.

02 BRUSSELS LOF: Gor, Alm, Eef, Wich, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Groen, Lich, Aal, Din, Voo, Wesd, Doet, Kep, Hen, Baa, Tol, Wesv, Zev, Pan.

03 LOF: Gor, Zut, Vor, Eib, Groen, Aal, Dre, Ste, Does, Wesv || Wilp, Bat.

Ruu: In 't leste van 'n oorlog hebt ze bie ons veur 't eerste witlof verbouwd. Dat was umdat mien vader dan neet hen graven hoofden. Intussen bu'w bevriejd in april en ton hebt NSB-vrouwen uut Zutphen 't witlof bie ons motten opdoon.

SLAAT

01 SLAAT: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did || Raes, Emm, Eit.

02 SLAOT: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Pan, Lob || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Kle.

03 SLA: Gor, Alm, Zut, Vor, Aal, Sin, Doet, Hen, Ste, Olb.

04 SLAO: Groen.

05 SLATE: Vars.

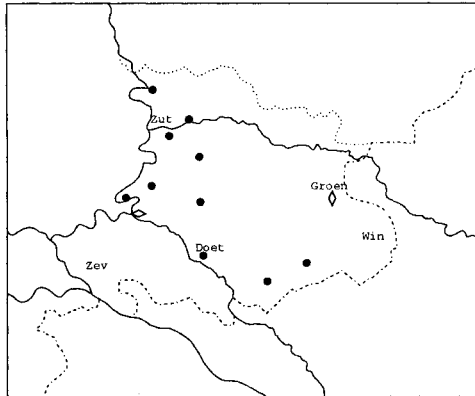
06 SLAAI: Does.

Lar: De meesten zekt slaot, soms praot ze van slaat.

Bre: Wi-j zekt: slazaod, maor wi-j aet slaat; in 'n hof he'w 'n bedde met slaat of 'n sla-bedde.

Baa: Lekker was slaat met kannemelksause en spek en eerpel.

Ruu: Wiele et KROPSLAAT, SNIESLAAT en VELDSLAAAT.

● sla 03 ◆ slao 04
◇ slaai 06

Sla —'n benaming dee ontleend is uut 't Standaardnederlands—is veural op-egeven veur plaatsen dee in de buurte van den lesselt en den Olden lesselt ligt.

Vars: l-j hebt KROPSLATE, SNIESLATE en VELDSLATE.

Acht 1895: 'VETTEK "veldsla" [Telge 2, 141].

VERLEPT

As bladgruunte neet fris meer is, is ze verlept.

- 01 VE(R)LEPT: Gor, Alm, Zut, Loch, Nee, Bre, Sil, Wesd, Zel, Hen, Wesv, Groes, Dui, Did, Lob || Bat.
- 02 VLEPS: Bel / Vars 1985 [Telge 6, 106].
- 03 ZAALVEREG: Loch, Bor, Win, Din, Voo, Vars, Hen.
- 04 ZAALDEREG: Vor.
- 05 ZALVEREG: Eef, Eib, Bel.
- 06 ZAALVEG: Hen.
- 07 ZAVELREG: Lar.
- 08 ZAVELEG: Dre.
- 09 VERZAALVERD: Hen, Ste, Tol.
- 10 VERZAVELD: Dre.
- 11 VERZALVERD: Eef, Din.
- 12 SLEDDEREG: Vor, Win, Gen, Sin, Wesd, Doet, Wehl, Kep.
- 13 SLADDEREG: Wich, Win, Ang.
- 14 SLETTEREG: Baa.
- 15 ZOOR: Wich, Loch, Bel, Groen, Lich, Zel.
- 16 ZORE: Vor, Eib.
- 17 VERSLEUKERD: Wesv, Zev, Pan, Lob.

- 18 VERSLEUKELD: Pan.
- 19 SLEUKEREG: Wehl.
- 20 LEBBEREG: Gees.
- 21 SLOF: Gor.
- 22 FLOTSIG, FLUTSIG: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 117].
- 23 SLAP: Win.
- 24 VERWELKT: Does.

Bel: De bla van den slaot bunt zalvereg, 't is vleps grei.

Lich: Den slaot is zoor; 't is zoren slaot.

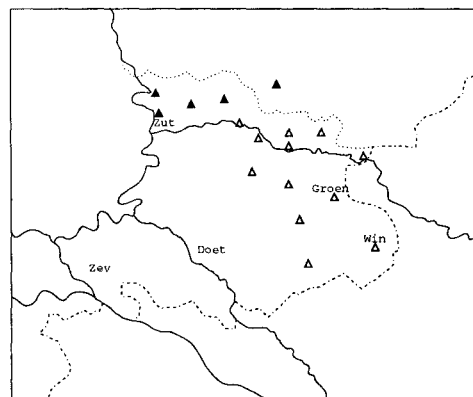
Zev: De sla is versleukerd; 't is versleukerde sla.

2. KOOLSOORTEN

KABBES

Kabbes is witte kool.

- 01 KABBES: Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Ang, Lat, Wesv, Zev, Zed, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 105], Vars 1985 [Telge 6, 162], Lich 1991 [Telge 8, 58] || Wilp, Vre, Ges, Ram, Bork.
- 02 KAPPES: Does, Groes, Dui, Zev, Did, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 61] || Hei, Raes, Emm, Elt, Kle.
- 03 KAPPESKOOL: / Acht ca 1830 [Telge 4, 5].

△ boeskool 06 ▲ boezekool 07

Met boeskool, boezekool hef den Noord-oostelegen Acht 'n woord wat verder in onze streek neet bekend is.

- 04 WITTEKOOL: Gor, Harf, Alm, Zut, Loch, Lar, Eib, Aal, Sin, Zel, Hen, Ste, Tol, Ang II Wilp, Bat.
- 05 WITTENKOOL: Ruu, Gels, Haa, Eib, Rek, Groen, Bre, Zel.
- 06 BOESKOOL: Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 78], Win 1971 [Deunk 1, 30], Eib 1980 [Telge 1, 11], Lich 1991 [Telge 8, 23].
- 07 BOEZEKOOL: Gor, Harf, Eef, Lar / Acht 1882 [Telge 2, 15] II Mar.

Hen: Kabbes, maor jongeren praot vake aover witte kool. Olde mensen praotten vrogger ok aover kabbesland en kabbesplanten. Met kabbesland wier dan 't land bedoeld woor de kool op ston; dat kon witte-, rooie-, savooiekool waezen. Kabbesplanten waren planten van witte-, rooie-, of savooiekool. [KABBESLAND; KABBESPLANT].

Tol: A'j witte kool gruun sniedt en dan et as pot-deu mekare, dan heit 't kabbes; a'j witte kool inmaakt in 't zalt, dan wödt 't zoerkool.

Loch: Boeskool is 'n grovver soort witte kool.

Zel: Kabbes mo'j etten met ribbekes.

Win: Kool mot vet hebben.

Eib veur 1973: Wee boeskool pot in mei, krig keule as 'n ei "wanneer men in mei wittekool plant, komen er maar kleine kooltjes" [H. Odink 3, 35].

Acht 1895: Hopla, hopla; morgen et wie boeskoolbla; boeskoolbla met roepen; daor kuwwie goed nao doepen [Telge 2, 15].

Pan 1988: KAPPESSLAOT "rauwkost van fijngesneden witte kool" [Telge 7, 61].

ZOERKOOL

- 01 ZOERKOOL: Acht, Liem II Eit.
- 02 ZUURKOOL: Zut, Doet, Does, Lat, Wesv, Groes, Pan.
- 03 ZOEREKOOL: Net, Wehl, Wesv, Groes, Zev, Sto, Lob.
- 04 ZUREKOOL: Lob.
- 05 BOESKOOL-OET-DE-TONNE: Bel.
- 06 BOESKOOL-IN-DE-TONNE: Bel.
- 07 HANG-AOVER-DE-LIPPE: Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Nee, Bel / Win 1971 [Deunk 1, 85], Eib 1980 [Telge 1, 30], Vars 1985 [Telge 6, 133], Lich 1991 [Tel-

ge 8, 49].

08 HANG-AOVER-DE-LIPPE-EN-TREK-OET-'T-GAT: / Win 1976 [Aessink 4, 28].

09 HANGLIP: / sHe 1982 [Telge 3, 59].

10 ZOERMOES: Lob II Emm, Kle.

11 ZOERMOOS: / Lich 1991 [Telge 8, 150] II Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei Boch.

Lob: Zoerekool of zurekool, met een korte oe of uu als in de woorde boek en minuut. Gi-j mak zoere kool ien, as 't klaar was, dan zeie ze vroeger: "Wi-j aete zoermoes".

Bel: Wi-j zekt gin zoerkool, maor boeskool van 't land en boeskool oet de tonne of boeskool in de tonne.

Ruu: Veur de gein praot ze wal 's aover hang-aover-de-lippe.

War: Ze zeien altied dat vrouwen die ongesteld wazzen geen zoerkool uut de pot mochten halen, want dan zol de kool kapotgaon.

Aal: Zoerkool met 'n flink stuk gekokt spek der bi-j en good wat smalt der deur—zoer-kool mot glimmen van 't vet—was 'n good aeten.

Groes: In 'n bord vol zoerekool dei moed de juslaepel met jus indrukke um 'n kuultje te make. De laepel wier gedreid en zo kwam de saus in 't kuultje.

Sto: Vrogger wiere blage wel 's uut de joeks weggestuurd um zoerekoolplante te hale.

Win: Azze wi-j vrogger veur de winterpot zoerkool wollen hebben, dan plantten mien moder in 't veurjaor boeskoolplanten in den goorden. At ze daor neet meer zo good wollen wassen, dan potten mien vader ze wal argens langs 't bouwland. In den harfs wodn ze op de schoefkaore nao hoes ebrach. Eerste wodn ze middendeur esnaene en wodn de leleke staenn der oet-esnaene en de boetenste bla der af-ehaald. Der stonn grote teils en bekke klaar en wi-j vrouwleu speldden uns 'n groot laken veur waarvan 't underste ende in zonne teil of bak heeng. De boeskeule wodn dan veur de borste eholden en met 'n apart boeskoolmes in fiene snippers esnaene. Ovver 't laken rolden 't dan in den teil.

't Boeskool in de tonne maken was 'n zwaor wark umdat de vri-j dreuge snippers zó lange eknaed mossen wodn tut ze vocht losleten. 't Wodn vake deur de mansleu edaone. I-j begonnen onderin de tonne met 'n betken karnemelk umme alvaste wat vocht te heb-

bene met 't knaenn van de eerste laoge kool. Veur iederen boeskool mos der ne laepel zalt bi-j. Zo ging 't iedere kere weer opni-j: ne laoge boeskool, ne laepel zalt en dan maor knaenn tutda'j vocht hadn. Soms wodn der wal 's jeneverbessen deur-edaone; dat was wal lekker. At al den kool in de tonne zat, dan wodn 't af-edekt met ne schonen dook dén an de ziedkanten good inestopt wodn. Der kwam 'n schoon zoerkoolplensken — de volge eneumd— boven op met gaetere der in waor 't vocht en de loch deurhen kon. Umme alles good onder 't vocht te laoten staone, kwam op 't plenksken ne besten keie —den zoerkoolsteen— te liggene. En zo mos de tonne dan —in den kelder— ne waeke of vere blieven staon veurda'j zoerkool konn aeten. In dee tied mos i-j iedere waeke den steen, 't plenksken en den dook schonemaken umdat der kaom opkwam. Dat was dan wal neet schadelek, maor 't wodn der met-ene af-ehaald. (J. van Prooije-Nijenhuis). [VOLGE; ok: Nee].

● *Kiek ok onder: stampot.*

SPITSKOOL

- 01 SPITSKOOL: Acht, Liem.
- 02 SUKERKOOL: Gor, Eef, Zut, Vor.
- 03 ZOMMERKOOL: Ruu, Wehl.
- 04 ZEUTEKOOL: Gor.
- 05 CHINESE KOOL: Groen.

Gees: Vrogger ha'j gin spitskool. [Ok: Voo].

ROOIEKOOL

- 01 ROOIE(N)KOOL: Acht, Liem.

Lat: Rooiekool mo'j aete met 'n appel, wat azien en naegelgruus der in.

Aal: Rooiekool wodn —net as andere koolsoorten, weggen, brood en schinke— op borstheugte esnaene, met 't mes naor ow too. Daorbi-j wodn dan 'n deuksken met sloetspelden an de schorte estokkene veur de vlekken. Dat deuksken was vake ne "ni—jen" wasseldook, emaaft van 'n old laken. Ok gebeurn 't afsnienn wal op ne planke, dee vake zelf emaaft was.

Ruu: Rooiekool op maandag gif ruzie.

● *Kiek ok onder: stampot.*

SAVOOIEKOOL

- 01 SAVOOIE(N)KOOL, SEVOOIE(N)KOOL: Acht, Liem.
- 02 GREUNE(N)KOOL: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Eib, Aal.
- 03 GRUNEKOOL: Ste, Baa, Zev, Did.
- 04 GAELEKOOL: Gaa.
- 05 PUTJESKOOL: Vor, Wesv.
- 06 KABBES: Din.

Gees: Vrogger ha'j gin savooiekool.

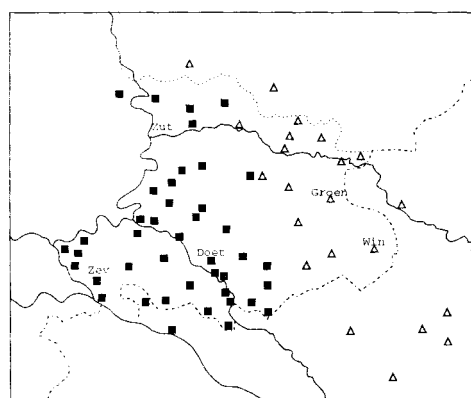
Aal: Pot-deur-mekare van greune kool heet KABBES.

Gaa: Bi-j grune-, gaele- of savooiekool zun speklappen en kääjkes lekker. Doorveur mo'j de hasjes spek uitbakken en de kääjkes die'j dan kriegt deur de eerpels en de kool stampen, naodat 't aovertollege nat afegotten is en de sju in de stampot zit. De kool op smaak brengen met wat pepper en nötmuskaot.

MOES

Moes is boerenkool

- 01 MOES: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu,

■ *moes 01*

△ *moes 02*

't (Noord)oosten van den Achterhook en Westfalen praot van moos; in de andere plaats en in 't Rheinland wodt 't woord met een (lange) oe uut-esproken. Dit kaartjen is vergelielkboor met 't kaartjen op blz 486.

Lar, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Ulf, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Sto, Zed, Pan / Vars 1882 [Telge 4, 53]
 || Wilp, Emm, Elt.

02 MOOS: Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win || Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe.

03 LANKMOES: / No Acht 1839 [Telge 4, 30].

04 BOERE(N)KOOL: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Eib, Doet, Gaa, Dre, Groes, Lob || Wilp, Haak.

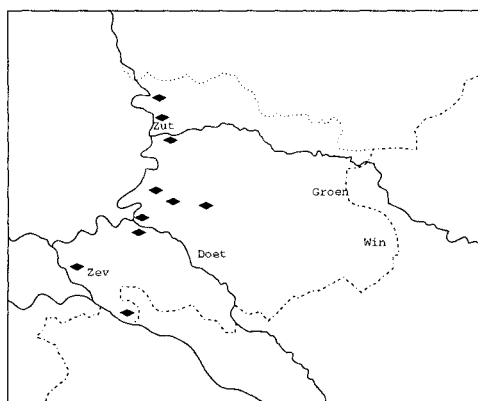
05 BOERE(N)MOES: Gor, Eef, War, Hen, Ste, Tol, Does, Ang, Groes, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 20].
 || hofmoes: Kle.

Harf: Moes; met 'n oe as in 't Nederlandse woord boer.

Lob: Wi-j aete daolek boerekool/boere-moes; de oe van boere is kort, net as in 't Nederlandse woord boek, de oe van moes is lang net as in 't Nederlandse woord boer.

Zed: Zo maor 'n riemke: In Baek aete de boere moes met aek.

Win 1971: Moos met 'n ribbeken, worste met 'n pinneken, dat smek zo fijn "volks-

◆ boere(n)moes 05

Boerenmoes —'n woord wat ontstaon is uut 't dialectwoord moes en 't Standaardnederlandse woord boerenkool— kump veural veur in 't westen van Achterhoek en Liemers.

rijmpje" [Deunk 1, 147].

Acht 1882: MOES "gehakte kool" [Telge 2, 87].

● *Kiek ok onder: stampopot.*

SPRUUTJES

01 SPRUUTJES, SPRUTE(N), SPRUUT-KOOL: Acht, Liem.

02 SPRUITKOOL: Gels, Nee.

Loch: Op 't land steet spruutkool; op 't bord he'j spruutjes. [Ok: Gees].

Sil: Spruutkool was der vrogger wel, maor wier weineg geaeten.

BLOEMKOOL

01 BLOEMKOOL: Acht, Liem || Elt.

02 BLOMKOOL: Eef, Does.

03 BLOOMKOOL: Bel || Mar.

04 BLOEMEKOOL: Lob.

Lob: Bloemkool of bloemekool, met 'n korte oe as in 't Standaardnederlandse woord boek.

Ruu: Bloemkool kree'j veurnamelek nao den Tweeden Oorlog. [Ok: Zel, Hen].

Voo: Bloemkool was der vrogger wel, maor 't wier weineg geaeten. [Ok: Sil].

HARTE

't Harte is 't harde wat in kool zit.

01 HARTE: Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Bel, Aal, Win, Zel, Tol.

02 HERT: Zut.

03 KREUS: Wehl, Kep, Does, Ang, Wesv, Did, Zed.

04 KREUZE: Eef, Vor, Zel, Doet, Dre, Hen || Wilp.

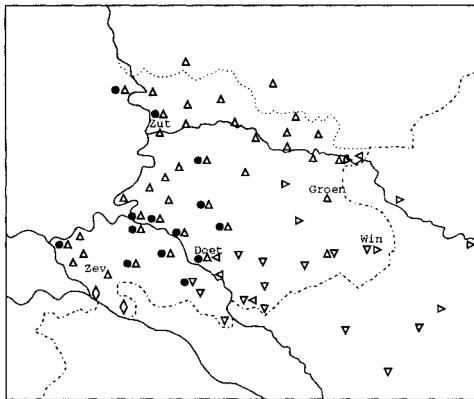
05 KROES: Her.

06 STIFTE: Bor, Nee, Bel, Groen.

07 PIT: Groes.

Her: Kroes; met 'n lange oe as in 't woord boer.

Win 1971: Ne lossen floskert van ne kool "een losse kool" [Deunk 1, 63]. [FLOSKERT].

- kreus 03-04 "harte van kool"
- △ kreus 01-02 "klokhuus"
- ▽ kraos 03-04 "klokhuus"
- ▷ kroze 05 "klokhuus"
- ◁ kräöze 06-07 "klokhuus"
- ◇ kroes 08 "klokhuus"

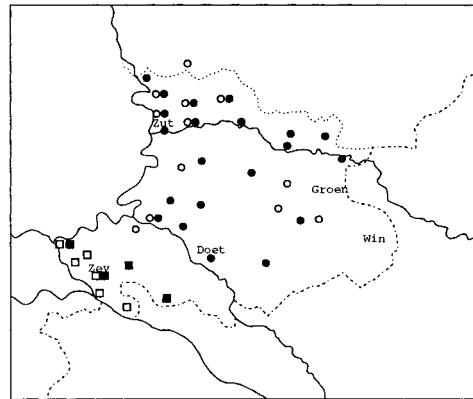
Kreus/kreuz is 'n woord wat twee betekenissen hef. De meest bekende is "klokhuus" (in b.v. 'n appel)". Klankvarianten bunt kraos /kraoze (in 't zuden van den Acht), kroze (in 't oosten van den Acht), kräös/kräöze (in de buurte van Doet) en kroes (op 't Geld Eil). Zie daarveur blz. 387. De betekenis "harte van kool" kump veural in 't westen van onze streek veur; door bunt beide betekenissen nāöst mekare in gebruik.

3. WORTELS EN KNOLLEN

EERPEL

De benaming jappel wordt deur de metwar- kers vōlle minder op-egeven as in de SND- enquête uut 1994; zie doorveur 't kaartjen.

- 01 EERPEL: Acht; Gen, Meg, Ulf, Wehl, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Did, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 30] || Wilp, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
- 02 EEJAPPEL: Lar, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Lich, Bre, Net, Wesd, Wehl / sHe 1901 [Telge 4, 87].
- 03 EERAPPEL: Gor, Eef, Zut, Nee, Eib, Groen, Lich, Win, Groes, Zev, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 30] || Bat.
- 04 EERDAPPEL: War, Lar, Win / Acht 1895

- jappel 09
- jappel in 1994
- piepe(r) 10
- piepel 11

Uut 't kaartjen blik dudelek dat de metwar- kers 't woord jappel —'n nog tamelek jong woord— minder op-egeven hebt as de deel- nemmers van 'n grote enquête uut 1994.

- [Telge 2, 31].
- 05 EERPEL: Wesv.
- 06 ERAPPEL: Groes, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 35].
- 07 ERPEL: Gaa, Sto / N Acht ca 1860 [Telge 4, 39], sHe 1982 [Telge 3, 41].
- 08 ARPEL: / sHe 1982 [Telge 3, 9].
- 08 JAPPEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Lar, Bel, Vra, Zie, Dre, Ang / Lich 1991 [Telge 8, 57] || Bat.
- 09 PIEPE(R): Wesv, Groes, Dui, Zev, Pan, Lob / Vars 1882 [Telge 4, 54], Pan 1988 [Telge 7, 105].
- 10 PIEPEL: Wesv, Zev, Did, Sto.
|| toffel: Boch.

Hen: "Jappel" kump hier toch al zon 60 joor veur; wat luu vindt 't 'n nogal lomp woord.

Gor: De name jappels is hier zeker al viefteg joor bekend.

Eef: In Aefde zelf wodt 't woord neet ge- bruukt, maor hier kort bij kump 't wal veur.

Hen: Mien moeder zei vrogger nog wel 's as ze eerpels ging schellen: "Ik gao veld- hoenders plukken". [VELDHOENDERS PLUKKEN; ok: Gees || Wilp].

Eib 1980: Greune eerappele "ongekookte aardappels" [Telge 1, 20]. [GREUN].

War: Kleine gebakken eerpeltjes neume

wiele bräöderkes of knorhanen. [BRÄÖDERKEN; ok: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2]. KNORHANE, ok: / Ruu 1930 (Zwart 3, 236), Win 1971 (Deunk 1, 116)].

Acht-Tw 1948: KAMMEZEULTJEN “kleine aardappel die met de schil gebraden wordt” [Wanink 1, 118].

Zev: EERPELPAP is geraspte eerpels, in melk geaokt met zalt en 'n fietske bieslook.

Groes: Erappels aan plaetjes gesneje, ien spekvat ien de pan gebakke, nume wi-j blindvisse. [BLINDVIS, ok: Wesv 1996 (Telge 11, 26)].

Pan 1988: BLIENDVINK, BLIENDVIS “schijfje rauw gebakken aardappel” [Telge 7, 20].

War: Gekaokte eerpels met 'n vörke fienmaken, neumen wie prakken. [PRAKKEN].

Loch: Gekokte eerpel druk ie met 'n vorke kot; prakken kenne wie neet. [KO(R)TDRUKKEN; ok: Bor, Gees, Nee, Lich, Win, Wesd, Zel, Tol II Mar].

Groen 1994: Maeldol “melige aardappel” [Telge 9, 76]. [MAELDOL].

Ste: 'k Bun nog altied gek op kloor eerpels met brune bonen, uitgebakken spek en warm spekvat.

Acht 1895: PELLE “schil van een aardappel” [Telge 2, 97].

BRÄÖDERKES

Bräöderkes bunt kleine eerpels dee-t neet eschild wodt, maor zo in vet ebraoden wodt.

01 BRÄÖDE(R)KES: Gor, Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gels, Nee, Rek, Groen, Win, Din, Zel, Doet, Wehl, Kep, Tol, Ang, Lat II Bat.

02 BRÄÖJERKES: Groes, Sto, Her, Lob.

03 KNORHANEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Voo, Wesd, Dre, Hen, Tol.

04 KNÖRHANEN: Zut.

05 SNOR-EERPELTJES: Aal.

06 KRIELEKES, KRIELTJES: Haa, Rek, Aal, Din, Gen, Vars, Zel, Kep, Hen, Does, Did, Sto.

07 POF-EERPELS: Sil, Kep, Zed.

08 POFJAPPELS: Dre.

09 POFFETJES: Zev, Zed.

10 SMOERJAPPELS: Gor II Bat.

Her: Bräöjerkkes wiere —as ze pas gegrave waore— erst gestampt met 'n klomp ien 'n klad waoter ien 'n immer. De rest wier met 'n meske schongemak.

Gees: Vrogger deden ze de knorhanen vot an de varkens.

KLOOR

Bie kloor eerpels kan 't gaon um eerpels dee appart ekokt wodt umdat ze allene met spek en speksause egetten wodt. Maor 't kan ok gaon um eerpels dee appart van de greunte en 't vleis ekokt wodt umdat ze ok appart van de greunte en 't vleis op 't bord op-eschept wodt. Bie de benamingen 10-20 ligt de naodruk aover 't algemeen op eerpels dee allene met spek of speksause egetten wodt.

01 KLOOR/KLAOR EERPELS: Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Haa, Eib, Bel, Din, Voo, Sil, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ste, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did, Sto.

02 KLAOR ERPELS: Her, Lob.

03 KLOOR/KLAOR EERPEL: Eef, Vor, Ruu, Loch, Bel / Lar 1927 [Heuvel 1, 348].

04 KLOOR JAPPELS: Gor, Wich.

05 KLORE EERPELS: Gees, Zed.

06 KLORE EERPEL: Gels, Nee.

07 KLORE EERPELE: Rek.

08 KLORE JAPPELS: Dre.

09 KLAORN JAPPEL: Harf.

10 BAAR EERPELS: Bel, Aal, Win, Din, Zel.

11 BAAR EERPELE: Rek, Aal, Win, Vars / Win 1971 [Deunk 1, 13].

12 BAAR EERPEL: Vor, Bel, Groen.

13 BLOOT EERPELS: Ruu.

14 BLOTE EERPELS: Zel.

15 BLOTE EERPEL: Gels, Nee.

16 STIP-EERPEL: Bel.

17 ALLENE EERPELS: Din, Zel.

18 KALE PIEPERS: Groes.

19 EERPEL-MET-DE-BLOTE-KONTE: Vor.

20 EERPELS-MET-DE-BLOTE-KONT(E): Hen, Sto.

Hen: 's Zommers was 't vake kloor eerpels: eerpels, die apart ekokt en op-ediend wodn. Doorbi-j wieren dan spekhasjes en speksause egetten; die speksause wier emaaft van 't spekvat met karnemelk. Deur 't wecken was 't ok 's winters meugelek kloor eerpels te kokken.

Bel: Stip-eerpel is 't teggendeel van pot-deur-mekare. De eerpel wodn estipt in kanelksause met spek der in.

Nee: Blote eerpele: eerpele zonder vleis.

Gor: 's Zommers atten ze wel klore eer-appels met de blote konte: eerappels zonder vleis.

Did: Met de zomerdag ate ze meer pot-ampat: grunte en eerpels ampat. Met de winterdag wier der vól stamppot met spek gegaete. [POT-APA(R)T; ok: Zed, Wehl].

GLAZEG

As eerpels hard en deurschienend bunt, bunt ze glazeg.

01 GLAZEG, GLAZIG: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Ang, Lat, Zev, Did, Sto II Wilp, Bat, Haak, Ram, Bork, Boch.

02 GLAEZEG: Zel, Hen, Tol.

03 GLAOZIG: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 43] II Kle.

04 GLAZEREG, GLAZERIG: Bor, Gees, Nee, Bel, Win, Ulf, Wesd, Doet, Does, Wesv, Zed II Bat, Vre, Stlo, Ges, Hei, Elt.

05 GLAEZERIG: Zed.

06 GLEISTEREG: Ruu.

07 GLEI-EG: / Acht 1895 [Telge 2, 24].

07 SCHIER: Net, Doet, Did, Pan, Lob II Emm, Elt.

08 GIEZEL: Wesv.

War: Disse eerpels zeen glazeg.

Loch: 'n Glazegen eerpel is 'n GLAZEWIPPER.

Bel: Glazerege eerdappels bunt waterkonten. [WATERKONTE; ok: II Wilp].

Did: Schiere of glazige eerpeis zun glas-eerpels. [GLAS-EERPEL; ok: Sto].

Vars 1985: 'k Zalle bli-j waezen aiw an de ni-je eerpels bunt. De olden bunt zo krenzeg; i-j mot ze half wegsnieden zukke zwarte slaogen as der anzit [Telge 6, 196]. [KRENZEG].

Win 1971: Strieperege eerappele "zieke aardappels met bruine vegen van pinnen" [Deunk 1, 233].

● *De verschillende soorten eerpels wordt behandeld bie de boerenarbeid.*

KNOLRAAP

01 KNOLRAAP, KNOLRAPE: Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Lar, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Gen, Meg, Sil, Doet, Wehl, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Pan, Lob II Wilp, Bat, Mar, Haak.

02 KOOLRAAP: Gor, Lich, Bre, Zel, Ste, Olb / Acht 1895 [Telge 2, 71].

03 KNORRAPE: Gor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Aal, Win.

04 KNORRABE: Loch, Sin.

05 KNORRAAP: Ang II Bat.

06 KNOLRABE: Din, Vars, Wesd.

07 KRABIE: Wich, Vor, Wesd, Kep, Dre, Hen, Ste.

08 KNOLRABIE: Eef, War, Wesd.

09 KNORRABIE: Zut, Vor, Ruu, Voo.

10 KNORABIE: Ste, Baa.

11 KORABIE: Kep, Hen, Tol.

12 KOOLRABIE: Zel.

13 KNOLDERAAP: Gies, Wesv, Groes, Dui, Zev, Pan.

14 KNÖLLEKES: Zut, Loch.

Loch: Op 't bord he'j knöllekes; in 'n hof steet knolrape of knorrabe.

Aal 1966: STÖKKERIG "(b.v. van koolraap) houterige bestanddelen bevattend" [Rots 2, 14].

● *Kiek ok onder: stamppot.*

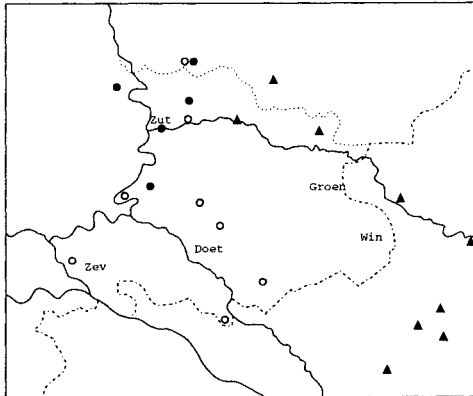
KROTE

01 KROTE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Baa, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 44], Pan 1988 [Telge 7, 75].

02 KROOT: War, Eib, Gen, Voo, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Pan, Lob / N Acht ca 1860 [Telge 4, 42], Vars 1985 [Telge 6, 198] II Emm, Kle.

03 BIET: Alm, Meg, Sin, Zel, Hen, Olb, Groes / Acht 1895 [Telge 2, 12] II Bat.

04 BIETE: Harf, Zut, Ste / Acht 1895 [Telge

- biet 03 ● biete 04
▲ bete 05

't Standaardnederlandse woord *biet* is verspreid op-egeven. Interessant is de name *biete*: 'n aovergangsvorm tussen *biet* en 't oorspronkeleke woord *krote*.

2, 13] II Wilp, Bat.

05 BETE: Loch, Nee II Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes.

06 BIETEKROOT: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 38].

Zut: Vrogger werden ze krotten geneumd, noe bieten.

- *Kiek ok onder: stampot.*

WORTEL

01 WORTEL, WOTTEL: Acht, Liem.

02 WORTELE: Win, Sin.

03 GALGEPINNE: Nee, Vars, Hen / Aal 1964 [Rots 2, 4].

- *Algemeen wodt onderscheid emaaft tusen winterwortels/winterwottels en zomerwortels/ zomerwottels of pompwortels/ pompwottels. [WINTERWORTEL, WINTERWOTTEL; ZOMMERWORTEL, ZOMMERWOTTEL, POMPWORTEL, POMPWOTTEL].*

Zed: Pompwötteltjes deie ze onder de kolde kraan of de pomp afwasse en zo op de voes aete. [Ok: / sHe 1982 (Telge 3, 118)].

Acht-Tw 1948: Rao-rao-riepe; Gel is de piepe; Greun is den top, Van rao-rao-riepes

kop; Dunne is den stat, An rao-rao-riepes gat; Zwat is 't kleeed, Woor-t rao-rao-riepe in steet; Mer a'j 'm hebt oet-etrokken, Dan kö'j 'm 's middags kokken. Wat is rao-rao-riepe? Antw.: ne wottele [Wanink 1, 215].

Kot 1913: Roo-roo-riepe; Rood is de piepe; Zwart is 't gat; Waor roo-roo-riepe in zat. Rao, rao wat is dat? Antw.: 'n rooie wortele [Meinen 2a, 127].

- *Kiek ok onder: stampot.*

RADIES

01 RADIES, RADDIES, RE'DIES: Acht, Liem.

Bor: Radieskes wodn vake ezaejd in de eerste letter van de veurname van de kindere. At 't zaod dan opkwam, zag ie dee letters met de dag greujen.

Lich: Radieskes met tuinkers en 'n gekokt kieftenei smaken onmundeg lekker op ne boterham.

4. STENGELGRUUNTES

ASPERGES

01 ASPERGES: Acht, Liem.

02 ASPERZIES: Loch, Haa, Ang.

Tol: Asperges kenn ik allene uut de prieskrante van Turkenburg, net zo as postelein.

Hen: As kind ging ik 's achter op de fietse met naor mien ome en tante in Almen. Bi-j de Vordense domeneer in 'n hof hadden ze zukke mooie hoge, angeklopte stukken grond liggen. Op mien vraoge wat of dat was, kreeg ik te heuren dat dat aspergebedden waren. 't Was de eerste keer da'k aover asperges heurden.

Bel: Asperges kenn wi-j vrogger neet. [Ok: Gor, Gees, Win, Wesd II Mar].

RABARBER

01 RABARBER, RE'BARBER: Acht, Liem.

02 RE'BERBER: Zut, Vor.

Ruu: Rebarber kokken ze neet te völle umdat der völle suker in mos en dat was te schalek. At 't nog jong was, was 't minder

zoer en dan atten ze 't 't vaakste.

Hen: Wi-j hadn vrogger de rebarberpol bi-j 't zoddegat staon; door verdreugen 't niet en 't zoddegat zag i-j deur 't grote blad niet zo.

Lob: Naeve de mistevaolt ston de rabarberpol; "erbarmingspol", nuumde moed die.

SNI-JBIET

Voo: Ik herinner mien dat der bi-j ons in den hof ok SNI-JBIET verbouwd wier. 't Blad doorvan was wat fiener as mangelenloof en der kwammen ok niet van die dikke wortels an. 't Wier gegaeten as spinazie —dus gestaofd— of as pot-deur-mekaar.

5. PEULEN EN ZAODEN

BONE

01 BONE, BOON: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Boch, Emm, Elt.

SLABONE

- 01 SLABONE: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Ruu, Lar, Gen, Aal, Bre, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Kep, Dre, Hen, Baa, Oib, Lat, Groes.
- 02 SLAObONE: Harf, Eef, Zwi, Eib, Bel, Groen, Lich.
- 03 SLAOTBONE: Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Win II Wilp, Bat.
- 04 SLAATBONE: Ruu, Loch, Gen, Voo, Zel, Hen, Ang.
- 05 SPERCIEBONE, SPESSIEBONE: Gor, Alm, Eef, Zut, Haa, Win, Meg, Doet, Wehl, Hen, Ste, Does, Zev, Did, Lob.
- 06 SPARZIEBONE: Tol.
- 07 BRAEKBOON: Ang, Wesv, Groes, Dui, Pan, Lob II Ram, Bork, Hei, Raes, Emm, Elt, Kle.
- 08 BREKKEBOON: Gaa, Ste.
- 09 BROKKEBONE: / Win 1971 [Deunk 1, 36].
- 10 PRINSESSEBONE: Vor, Loch, Aal, Voo, Hen.
- 11 STAKEBONE: Lich, Win.
- 12 STAMBONE: Win.
- 13 POLBOON: Wesv.
- 14 PAOLBOON: Zev.
- 15 GRUNE BONE: Zel.

Bel: Slaobonen wodt ok wal 's naakte kinderen in 't grös eneumd. [NAAKT; KIND; GRÖS].

Voo: Prinsessebonen zunt 'n soort slabonen, die langs staken grujen.

Loch: Prinsessebonen bunt 'n fiën soort slaotbonen.

Win 1971: ZONDERVLETE "slaboon zonder draden" [Deunk 1, 287].

Lich 1991: STAKEBONE "stokslaboon" [Telge 8, 115].

Win 1971: BREEDSNOO "stokslaboon met brede peul"; STAKEBONE, FIETSEBONE "stokboon"; STAOBONE "stamboon" [Deunk 1, 35, 225, 231].

PRONKBONE

- 01 PRONKBONE, PRONKER: Acht, Liem.
- 02 PRONKEBONE: Gees, Haa, Eib, Aal, Win.
- 03 SIERBONE: Bel, Meg, Zed.
- 04 JÖDDENBONE: Bor, Eib / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 117].
- 05 SMOUZEBOON: Dui / Wesv 1996 [Telge 11, 83].
- 06 SPEKBOON: Zev, Pan.
- 07 WILLEWANTE: Loch.
- 08 WULLEWANTE: Bor.
- 09 MOLBONE: Zut II Wilp.
- 10 DIKKE JENNE: Harf.

SNIEBONE

- 01 SNIEBONE, SNI-JBONE: Acht, Liem.
- 02 SNIPPERBONE: Vor.
- 03 FIETSEBONE: Din / Win 1971 [Deunk 1, 60] II Vre, Ges, Ram, Raes.
- 04 HUMKESBONE: Lich.
- 05 STOKKEBONE: / Acht 1895 [Telge 2, 127].
- 06 STÖKKEBONE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 190].
- 07 STAKEBONE: / Win 1971 [Deunk 1, 60].
- 08 SCHEEBONE: / Lar 1927 [Heuvel 1, 304].
- II snibbelbone: Bork, Hei, Raes, Elt, Kle.

Din: Fietsebonen, vanwaege 't geluud van 't bonenmölleken.

Ruu: 'n Riemken: 'k Ette van mien laeven gin sniebonen meer, want van sniebonen dut mie de boek zo zeer.

Aal: Sniebonen inmaken was één van de veurzorgen veur de winterdag. In 't begin van den harfst wodn den bonenbos good in de gaten ehollene umdat de bonen neet schalleg mochten wodn. Zo um den anderen dag waren der luk sniebonen potriepe: good um eplukt te worden. Ze wodn evleet en ewassene en dan kwam der 'n aardeg karwei wat meestal de kindere mochten door: 't snipperen met 't mölleken. Eerst mos i-j dan ne krante 'n paar maol dubbel volen, op de taofelrand leggen en daor overhen 't mölleken met ne schroeve vaste-zetten. Ne telder of platte schale ving an de achterkante de snippers op, dee ok wal 's wieter in de rondte vlogen! Den Kölsen pot ston schone in de kelder te wachten op inhold. Vake wodn sniebonen in ne katoenen buul in de pot edaone. Flink andrukken, wat zalt der tussen en zoneudeg ok 'n katoenen deuksken. Daorop kwam dan 'n plenksken en daor weer op ne zwaore steen. Wat olde-re vrouwleu waren heel handeg en snippen met 't schellemes de sniebonen; neet iederene had zon mölleken. [BONENBOS; SCHALLEG; POTRIEPE].

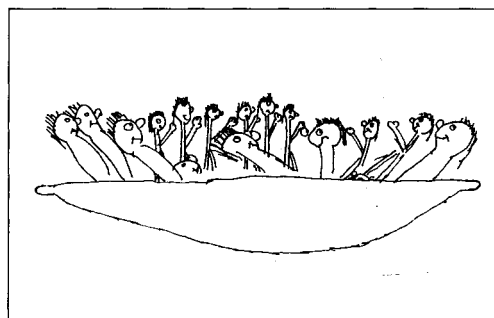
- *Kiek ok onder: stamppot.*

GROTE BONE

Grote bonen bunt tuinbonen.

- 01 GROTE BONE: Acht, Liem.
- 02 PLATTE PETER: Nee, Kep, Dre, Tol, Lat, Wesv, Groes, Dui, Pan.
- 03 PLATPETER: Bor.
- 04 PLATTE JENNE: Gees.
- 05 TUINBONE: Gor, Loch, Eib, Groes, Dui, Zev.
- 06 GROTE TEEN: Gor, Gees.
- 07 ZWEETVOOT: Nee.
- 08 PLATVOOT: / Lich 1991 [Telge 8, 91].
- 09 DREKZWEER: Gees.
- 10 ROOMSE BONE: Loch.
- 11 DUVEBONE: Hen.
- 12 DIKKE JENNE: Gor.
- 13 JÖDDENBOON: / Acht 1882 [Telge 2, 58], Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Win 1971 [Deunk 1, 103].

Lich 1991: Grote bonen neumt ze ok wal platveute of bonen met ne klikke in 't gat [Telge 8, 25]. [KLIKKE, GAT].

Platte peters en platte jennen

Tol: "Wat ette wi-j vandage?". Antw.: "Platte peters".

Gor: 'n Grote bone is net 'n grote teen met 'n naegel der op; vandoor de name grote teen.

Win: At grote bonen heel groot bunt praot i-j van maelzekke. [MAELZAK].

Voo: At 't in 't veurjaar kold en mottereg weer was en door viel motraegen, dan zeien de olde mensen vrogger: "Motraegen ... luus an de grote bonen". Want dan gruuijden de bonenplanten slech en dan ha'j de meeste kans dat der luus op kwammen.

- *Kiek ok onder: stamppot.*

DÖPPER

- 01 DÖPPER: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Sil, Wesd, Hen, Tol, Olb, Lat, Groes, Zev II Bat.
- 02 DÖPERT: Win, Din, Sil, Doet.
- 03 DÖPARFTE: Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Win, Zel II Wilp, Bat.
- 04 DÖPAA(R)T(E): Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Tol, Wesv, Groes, Dui, Did.
- 05 DÖPA(R)T(E): Gor, Gen, Zev, Zed.
- 06 DÖPE(R)T(E): Zut, Wich, Meg, Does, Ang.
- 07 DOPARFTE: Ruu, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel II Bat.
- 08 DOPA(R)T(E): Voo, Baa.
- 09 DOPAERT: Pan, Lob.
- 10 DOPPER: Zev.

- *Veur peulen bunt in de woordenbeuke nog de volgende benamingen op-egeven:*

Acht 1895: PEULE "peul (Pisum sativum)",

KROMPOLLEN "peulen" [Telge 2, 97, 74].
Eib 1980: PÖLLE [Telge 1, 65].

BROENE BONE

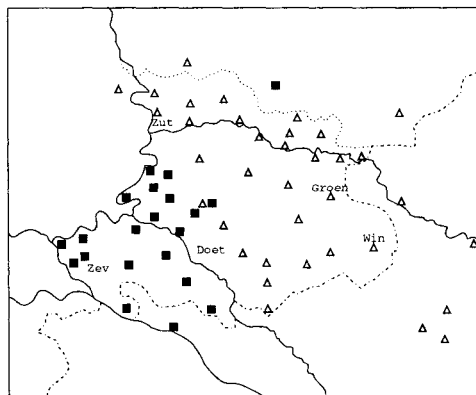
- 01 BRUNE, BROENE *BONE*: Acht, Liem.
- 02 STAOBONE: Win.
- 03 DREUGBOON: Zed.
- 04 KROEDBONE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 131].

Eef: Gespikkelde broene bonen neume wiele kievietbonsen of kievietjes. [KIEVIET; ok: Wesv; KIEVIETSBONE].

- *Kiek ok onder: stamppot.*

ARFTE

- 01 ARFTE: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen / Acht 1882 [Telge 2, 6] || Wilp, Bat, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei.
- 02 ARFE: Harf, Ruu || Haak.
- 03 ARWT(E), ART(E): Gor, Harf, Zwi, Haa, Bel, Gen, Voo, Ulf, Zev, Zed, Sto / sHe 1901 [Telge 4, 88] || Bat, Haak, Boch.
- 04 AAT, ATE: Net, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Did, Lob || Mar, Emm.

△ arfte 01-02 ■ aat, ate 04-05

De Liem en 't zuidwesten van den Acht kent aat, ate; de rest van den Acht prôt aover arfte.

- 05 AT: Olb, Zed.
- 06 ERWT(E), ERT(E): Zut, Meg, Sil, Doet, Gaa, Dre, Does, Ang, Pan || Raes, Emm, Eit, Kle.
- 07 ET(TE): Eef, Wich, Vor, Does / Acht 1895 [Telge 2, 33].
- 08 ERFT(E): War / Acht 1895 [Telge 2, 33].
- 09 AERT: Pan, Lob || Kle.
- 10 DÖPPER: Eef, War, Wich, Vor, Zel, Ste, Baa.
|| erfe: Wilp.
|| erfse: Raes.
|| aarfte: Mar.

GREUNE ARFTE

'n Greune arfte is 'n grauwe arfte.

- 01 GREUNE ARFTE/ETTE: Gor, Vor, Loch, Lar, Haa, Nee, Bre || Ram.
- 02 GRUNE ARFTE/AAT/ATE/ET: Wesd, Wehl, Hen, Tol, Does, Groes, Did.
- 03 GRIEZE ARFTE/AAT: Gels, Bel, Zel, Ang || Wilp, Ges, Ram.
- 04 GRAO-ARFTE: / Acht 1895 [Telge 2, 44].
- 05 SOEPARFTE, SOEPETTE, SOEPATE: Wich, Din, Dre.
- 06 ZAOD-ARFTE: Wesd.
- 07 DREUGE ARFTE: Gor.
- 08 KAPPECIENER: Win.
- 09 RAOSDONDER: War.
|| veldarfte: Vre, Ges.

KAPUCIENER

- 01 KAPUCIENER, KAPPECIENER: Harf, Alm, Vor, Gels, Haa, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Meg, Vars, Sin, Sil, Doet, Hen, Ste, Olb, Ang, Lat, Groes, Dui, Zev, Did, Pan || Bat.
- 02 KAPCIENER: War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Groen, Lich, Aal, Wesd, Zel, Hen, Baa || Wilp, Bat.
- 03 KAPCIENDER: Gor, Eef, Zut, Vor, Loch, Wesd, Wehl, Dre, Does, Wesv || Mar.
- 04 KAPUCIENDER, KAPPECIENDER: Bel, Zel, Kep, Tol, Groes.
- 05 KAPUCIJNER, KAPPECIJNER, KAPSIJNER: Aal, Bre, Gen, Lob.
- 06 KAPPECIJNDER: Voo.
- 07 RAOSDONDER: Eef, Loch, Din, Vars.
- 08 OLD WIEF: Aal, Din / sHe 1982 [Telge 3, 173].
- 09 KNETTER: Vars / Vars 1985 [Telge 6,

- 180].
 10 GRAUWE AERT: Lob.
 11 GRAUWE ARFTE: Win.
 12 SCHOKKER: Wich.
 13 RIES-A(R)T: Voo.

Aal: Kapcieners wodt olde wieve eneumd umdat ze tao bunt.

Voo: Kappcijnders wieren ok wel ries-atten genuemd, umdat ze langs stök die in de grond gestaoken wazzen, umhooggrujen.

BAST

De bast is 't umhulsel van arften en bonen.

- 01 BAS(T): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Gen, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Olb, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 35] || Bat, Mar.
 02 DOP: War, Wich, Vor, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Meg, Vars, Hen, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes.
 03 SCHOOL: Zev, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 121].
 04 SCHAQJ: / sHe 1982 [Telge 3, 127].
 05 SCHAON: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175].
 06 SNOO: / Win 1971 [Deunk 1, 220].

Wesd: 'n Uutdrukking die, uut de gekkeghed wel 's emaaft wier, is: "Nem de beste maor, dan zölle wi-j de bonen wel hollen".

Loch: A'j bonen döpt, haal ie de beste der af.

Lar: As den éént tegen 'n ander bie 't ofscheid zeg: "'t Beste", kan dén ander zeggen: "'k Hebbe lever de bonen".

Nee: lej hebt bonenbeste en arftenbeste, maor van broene boonn krie'j BONENSTRO. [Ok: Aal].

Bel: 'n Oetdrukking dee ze gebroekten as der onverwachts bezeug kwam, was: "Ongeuegde geste kriegt de bonen met de beste".

Aal: Arften hebt döppe, bonen hebt beste.

Voo: Atten hemmen döp, grote bonen hemmen beste.

Groes: Eén dop, twee döp; gedreugd is 't BONESTROOL of ATESTROOL.

Acht-Tw 1948: SCHEE "schede, in het bijzonder van de snijbonen" [Wanink 1, 173].

Hen: Bi-j spenciebeuntjes kump 't wel 's veur

dat der ene tussen zit die tao is; dat wodt dan 'n HARDBAS eneumd.

Vars 1985: Best i-j de grote bonen now mor, dan zal ikke de arften wel efkes döppen [Telge 6, 50]. [BESTEN].

sHe 1982: Beuntjes döppe [Telge 3, 33]. [DÖPPE].

Gels 1946: Der zit van 't jaor naar völle rowbeste tusken de bonen [Archief 3, 54]. [ROWBAS(T) "boon met een hard omhulsel"].

DÖPPEN

A'j arften uut de baste haalt, bu'j an 't döppen.

- 01 DÖPPE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak.

Did: Ik gao'j de ate döppe.

Alm: Laot mien de arften maor döppen.

REIFEL

'n Reifel is den draod dén van bonen af-ehaald mot worden, veurda'j ze gaot kokken.

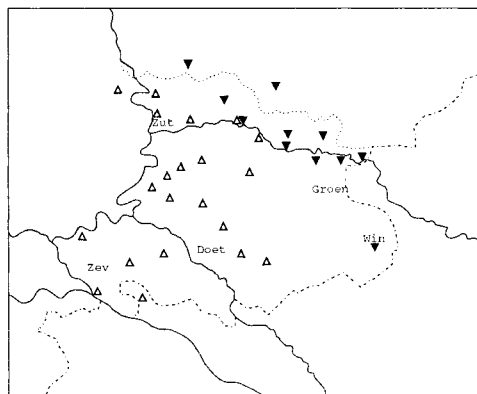
- 01 REIFEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Nee, Zel, Dre, Hen, Ste, Baa, Bro, Tol / Vars 1882 [Telge 4, 54] || Wilp, Bat.
 02 REFEL: Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Rek || Mar.
 03 RAEFEL: Eef, War, Gees, Gels.
 04 REEFSEL: Nee, Eib.
 05 RESEL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167].
 06 REVE: Eib, Aal.
 07 RANG: Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Ulf, Doet, Wehl, Kep, Olb, Does, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Emm, Elt, Kle.
 08 VLETE: Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 49] || Vre, Boch.
 09 VLIETE: Din, Vars, Sin, Wesd.
 10 VLIET: Gen, Sil.
 11 SNAOD: Win.
 12 DRAOD: Gor, Harf, Zut, Vor, Haa, Eib, Groen, Aal, Wesd, Gaa, Kep, Dre, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Lob.

Din: 'n Vliete met 'n lange ie as in 't woord bier. [Ok: Wesd].

REIFELEN

A'j bonen reifelt, haal ie de dräöden (de reifels) der af.

- 01 REIFELEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Nee, Zel, Dre, Hen, Ste, Baa, Bro / Vars 1882 [Telge 4, 54] || Wilp, Bat.
02 REFELEN: Ruu, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Rek / Acht 1895 [Telge 2, 105], Lar 1927 [Heuvel 1, 304], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167] || Bat, Mar.
03 RAEFELEN: Gees, Gels.
04 REVEN: Eib, Aal.
05 AFREIFELEN: Harf, Vor, Hen, Tol.
06 REMEN: Nee.
07 OFRENNEN: / Eib 1980 [Telge 1, 58].
08 REJEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167].
09 RIEVEN: Wesd.
10 AFRIEVEN: Eib.
11 RANGE(N): Meg, Net, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 112] || Elt, Kle.
12 AFRANGEN: Gen, Voo, Kep, Key, Does, Ang / Acht 1895 [Telge 2, 2].

△ reifelen 01; reifeleg 01-02

▼ refelen 03; reifeleg 03

Reifelen is 'n woord wat in 't noordwesten van den Acht bekend is; in 't zuudoosten wodt vlieten of vleten ezegd. Naost disse betekenis hef reifelen nóg 'n betekenis; zie doorveur 't kaartjen op blz. 443.

- 13 AFHALE(N): Gor, Zut, War, Wich, Vor, Loch, Bor, Haa, Eib, Aal, Voo, Ulf, Sin, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat.
14 OFHALEN: Eib.
15 VLETEN: Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 49], Win 1971 [Deunk 1, 265], Lich 1991 [Telge 8, 137] || Vre, Boch.
16 VLIETEN: Din, Gen, Vars, Sin, Sil, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 389].
17 AFDRÄÖJE: Lat.
18 DRÄÖJE: Wesv, Dui, Zev.
19 SLEVEN: / Eib 1980 [Telge 1, 74].
|| aftrekke(n): Ram, Bork, Hei, Emm.

Din: Vlieten met 'n lange ie as in 't woord bier. [Ok: Wesd].

Zel: Vrogger bonen reifelen; now ok wel bonen afhale. [Ok: Hen].

Hen: Reifelen mos volgens 'n vast petroon: de punte —'t uut-ende— mos naor binnen etrokken worden; de andere kante —die an de plant vaste-zat— mos buten-umme etrokken worden. Now spölt dat niet meer zo, umdat deur veredeling de bonen gien reifels meer hebt. Disse bezegheid heit now dan ok vake punten. [PUNTEN].

IN DE WEIK ZETTEN

Veurda'j bepaolde soorten bonen könt gaon kokken, mo'j ze in de weik zetten.

- 01 IN DE WEIK(E) ZETTE(N): Gor, Alm, Wich, Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Ulf, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Ang, Lat, Zev, Did, Sto, Lob || Wilp.
02 IN DE WAEK ZETTE: Wesv.
03 IN DE WEEK ZETTEN: Ruu, Bor, Gees, Aal, Hen, Does.
04 IN DE WEKE ZETTEN: Gees, Haa, Eib, Rek, Bel, Lich.
05 TE WEIKEN ZETTEN: Hen.
06 (LAOTEN) WEKEN: Gor, War, Ruu, Nee, Eib, Groen, Lich, Sin.
07 (LAOTEN) WEIKE(N): Din, Doet, Hen, Bro, Zed, Lob / No Acht 1883 [Telge 4, 79].
08 WAEKEN: Does.
09 VEURWEKEN: Aal.
10 IN 'T WATER ZETTE(N): Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Bel,

Groen, Aal, Win, Wesd, Hen, Sto, Pan ||
Bat, Mar.

Does: Wi-j zullen de beuntjes waeken.

Ruu: Bonen mo'j 'n nach in 't water zetten;
mo'j 'n nach laoten weken um ze te laoten
di-jen. [DI-JEN].

6. VRUCHTGRUUNTES

KOMKOMMER

01 KOMKOMMER: Acht, Liem || Wilp, Bat,
Mar.

02 KOMMEKOMMER: Groen.

03 KROMME JONGE: Gor, Zut, Loch, Ang,
Dui, Zev, Did.

04 KROMME JANS: Loch.

05 LANGE JONGE: Bel.

|| goerk(e): Vre, Ges, Ram, Bork, Hei,
Elt, Kle.

'n Kromme jonge

Voo: Komkommers; beide keren met de o
as in 't woord bom.

Ruu: Komkommers kree'j hier pas nao den
Tweeden Oorlog. [Ok: Gees].

AUGURKE

01 AUGURK(E): Acht, Liem.

02 AUGÖRK: Groes.

03 GOERK: Meg, Zed / sHe 1982 [Telge 3,
54] || Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Elt, Kle.

04 GURKE: Groen.

05 ZOERE BOM: War, Ang.

06 GROFFIE: Groen.

07 KWIBUS: Lich.

Ang: At ze in-emaakt bunt, praot i-j van
zoere bommen.

Ruu: Veur den Tweeden Oorlog zag ie hier
gin augurken. [Ok: Gees || Mar].

Zev: ZOER is bi-j ons: augurke, komkom-
mers en zilveruitjes bi-j mekaar.

TOMATE

01 TOMA(A)T(E), TEMA(A)T(E), TOMMA-
(A)T(E): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre,
Ges, Ram, Bork, Hei, Elt, Kle.

02 TOMAOT: Lob.

Ruu: Tomaten kwammen der hier pas nao
den Tweeden Oorlog. [Ok: Gees || Ges].

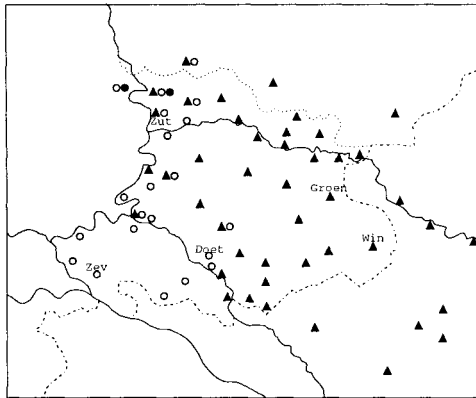
7. LOOK EN LOOKACHTEGEN

LOOK

Look is ui.

01 LOOK: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War,
Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Voo, Meg, Net,
Sil, Ulf, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre,
Hen, Key, Baa, Tol, Does, Ang, Lat,
Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Pan,
Lob / Acht 1882 [Telge 2, 81], sHe 1901
[Telge 4, 102] || Wilp, Emm, Elt, Kle.

02 SIEPEL: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch,
Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib,
Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din,
Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Hen,
Baa, Bro, Does / No Acht 1835 [Telge 4,
21], No Acht 1839 [Telge 4, 30], Acht
1895 [Telge 2, 117], Aal 1964 [Rots 1,
39], Win 1971 [Deunk 1, 209] || Bat, Mar,

▲ siepel 02

○ ui 05

● uie 06

't Standaardnederlandse woord *ui* is veur de hele Liem en veur 't westen van den Acht op-egeven. Gor en Wilp kent de aovergangsvorm *uie*. 't Kaartjen löt ok zeen dat siepel in den Acht en Westfalen nog heel bekend bunt. Dat is ok 't geval met look (01), 'n woord wat neet op 't kaartjen steet maor wat (behalve in 't noordoosten van den Acht) in onze hele streek (nog) bekend is.

Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

03 SIEPELE: Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 178].

04 SIEPLE: Win.

05 UI: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Zel, Doet, Gaa, Dre, Ste, Baa, Olb, Does, Ang, Lat, Groes, Zev, Zed, Sto II Wilp, Bat.

06 UIE: Gor II Wilp.

07 ZWIEBEL: Zed (vrogger).

Alm: Snie iej de look effen.

Ang: Iksni-j de uien; 't look; gebraojen leukskes.

Wehl: Ik sni-j 'n look.

Ruu: Snie effen de siepels kort.

Lar: Siepels die ekokt bunt, neumt ze hier LOOK.

Groes: Zilveruitjes nume wi-j: leukskes; look is de verzamelnaam veur uiesoorte.

Baa: Uut-ebakken uien numen ze vrogger siepels.

Bor: Vrogger ha'j rood look (was harder en kon langer duren) en wit look.

Gees: Tegen ene den völle siepels egetten hef, zekt ze wal 's: "le könt oe better leenn (= "leiden") as drieven".

Groen 1994: Van vrouwleu en siepels krie'j träöne in de ogen [Telge 9, 108].

Pan: Vri-jdags wier der duk LOOKSAUS met gekokte piepers en herring gegaete.

● Kiek ok onder: *potdeurmekare*.

SJALOTTE

01 SJALOT(TE), SJELOT(TE): Acht, Liem.

02 SALOT(TE), SE'LOT: Alm, Gees, Gels, Nee, Tol, Wesv, Dui.

03 SCHALOT(TE): Win, Gen, Meg.

04 SKALOT: Aal.

05 SJIELOTTE: Bel.

06 LOOK: Zut, War, Gen, Baa, Ang, Lob.

07 SNILOOK: Vor.

08 SIEPEL: Hen.

Win: 't Greun van de schalotten atten ze vrogger in den slaot; teggenswaordeg ku'j dat in den winkel kopen as "sla-uitjes".

Lob: PIEPKESLOOK kump van de sjalotte. [Ok: / sHe 1982 [Telge 3, 114].

PREI

01 PREI: Acht, Liem.

02 PRAJ: Did.

03 PRI-J: Meg.

04 LOOK: Zwi.

Voo: Prei wier gepaot op 't vrogge eerpelenland.

KNOFLOOK

01 KNOFLOOK: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 69].

Gees: Vrogger was der gin knoflook. [Ok: Ruu, Bre, Meg, Tol].

BIESLOOK

01 BIESLOOK: Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Vor, Haa, Rek, Groen, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Groes, Dui, Zev, Did, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 13] II Wilp.

02 SMALLOOK: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa,

Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Bre, Win, Baa / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182], Win 1971 [Deunk 1, 216] || Bat, Mar, Vre, Ges, Bork.

03 POEPKROED: Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Win / Win 1971 [Deunk 1, 178], Lich 1991 [Telge 8, 92], Groen 1994 [Telge 9, 94] || Vre, Ges.

04 POEPKRUUD: Ruu / Eib 1980 [Telge 1, 65].

05 KROED: Win.

06 POEPLOOK: Aal.

07 PIEPKESLOOK: Zwi, Wesv, Zev, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 114], Pan 1988 [Telge 7, 105] || Emm, Eit, Kle.

08 PIEPKES: Groen.

09 SNIE-LOOK: Vor.

10 LOOK: Aal.

|| smalkroed: Hei.

Voor: Bieslook; met 'n lange ie as in 't woord bier. [Ok: Meg, Did].

Vor: A'j gin sjelotten in den hof hadden, dan nuum i-j bieslook ok wel snielook.

8. KRUDEN UUT DEN HOF

SOEPGRUUNTE

Soepgruunte is de verzamelname veur planten as peterselie, selderie e.d. De benamingen 04-06 en 12-14 bunt ok in gebruik veur kruden.

01 SOEPGRUUNTE: Din, Voo, Sil, Ste, Bro.

02 SOEPGREUNTE: Bor, Gees, Nee, Eib, Bel.

03 SOEPGROENTE: Zev.

04 KRUDERIEJE: Gor, Alm, Eef.

05 KRUDERI-JE: Lar, Lich, Baa.

06 KRUIJERIEJE: Doet.

07 KRUIJERI-JE: Lat.

08 KRUDERIEJE-VEUR-DEN-SOEP: Bor.

09 KRUDERI-J-VEUR-DE-SOEP: Kep.

10 KRUIJERI-J-UUT-DE-TUIN: Kep.

11 KROED: Loch || Stlo, Ram, Bork.

12 KRUDEN: Wesd.

13 KRUIJE: Lob.

14 KRUIEN: Meg.

15 KRUDEN-OE- DEN-HOF: Bel.

16 TUINKRUJJEN: Ang.

|| soepenkroed: Stlo, Ram.

|| tuinkruden: Wilp.

Meg: Kruien zun niet alleen paeper, krud-naegel, nöttemuskaot e.d., maor ok o.a. petersellie, maggiplant, pri-j en knolselderi-j.

Loch: Peterselie, selderie, smallook of bieslook en maggiplante bunt greune tuinkruden; wiele neumt ze met mekare: kroed.

Bel: Selderie, karvel, prei, poepkroed neume wi-j kruden oet den hof of soepgreunte.

Eef: Sommegen raekent broene-berend (= "akker-munt"), kervel, selderiej, smallook, bonenkruud en maggiplante onder de greunte, anderen neumt 't kruderieje.

Gor: Maggiplant, bieslook, kervel en dat soort planten neume wiele kruden; de produkten dervan neum ie kruderieje. [KRUUD].

SELDERIE

01 SELDERIE(J), SELDRIE(J): Acht || Wilp, Bat, Mar.

02 SELDERI-J: Voo, Sin, Sil, Does; Liem || Emm, Eit, Kle.

03 KROED-IN-DEN-SOEP: Gees, Gels.

04 SOEPKROED: Rek.

05 SOEPGREUNTE: Aal.

06 SOEPGRUUNTE: Din.

07 WATER-EPPE, EPPE: / Acht 1895 [Telge 2, 149].

08 AEPE: / Win 1971 [Deunk 1, 54].

09 WILDE AEPE: / Lich 1991 [Telge 8, 9].

|| sellerie: Vre, Ges, Ram, Hei.

Bor: Selderie en peterselie bunt kruderieje veur den soep.

Gees: Kroed in den soep is peterselie en selderie.

PETERSELIE

01 PETE(R)SELIE: Acht, Liem || Emm.

02 PIETERSELIE: Groen, Gaa, Voo, Lob.

03 PETERSILLIE: Meg || Kle.

04 PETERSELLIE: Meg, Zel || Vre, Ram.

05 PETERSELDRIE: Haa.

06 SOEPGREUNTE: Groen, Aal.

07 SOEPGRUUNTE: Din.

08 GRUUNTE: Sin, Wesd.

09 GREUNTE: Bre.

10 GRUUNTE-VEUR-DE-SOEP: Vars.

11 KROED-IN-DEN-SOEP: Gees, Gels.

12 GROVVEN SELDERIE: Win.

|| peterselge: Ges, Hei.

Il soepengreun: Vre.

Bre: As moder vroeg: "Haal i-j mi-j 's greunte van 't land", dan mos i-j peterselie halen.

Aal: Soepgreunte was ne gangbaore name veur peterselie, hoowal der völle meer greuntes in den soep gingen.

Ruu: In den Tweeden Oorlog hadn ze völle maggiplanten umda'j door makkelek smaak met kon anbrengen. [MAGGIPLANTE].

Lar: Peterselie is ok kruderi-je.

KERVEL

Kervel wodn veurnamelek veur de soep gebruikt.

01 KERVEL: Din, Zel, Wehl, Kep, Hen, Baa, Olb, Ang, Dui, Zev.

02 KARVEL: Gor, Alm, Eef, Ruu, Loch, Bor, Nee, Bel, Lich / Lar 1927 [Heuvel 1, 254].

Baa: Kervel kwam in de soep.

Eef: Van karvel ko'j karvelsoep maken.

Gor: Karvel kwam in de kruudmoes. [Ok: Hen, Olb].

BONENKRUUD

Bonenkruud wodn gebruikt bie grote bonen.

01 BONE(N)KRUUD: Gor, Eef, Zut, Ruu, Loch, Bor, Aal, Din, Wehl, Kep, Baa,

Does, Groes, Dui, Lob.

02 BONENKROED: Gels, Haa, Nee, Rek, Groen, Lich, Bre, Win.

Bre: Boonnkroed wodn bi-j 't staoven van grote boonn ebruukt.

Does: Bonenkruud dejen wi-j in de tematen-saus.

TUINKERS

01 TUINKE(R)S: Gor, Rek, Lich, Sil, Wesd, Wehl, Does.

02 TUUNKERS: Zel.

03 BITTERKARS: Ruu, Bor, Haa, Nee.

04 BITTERKERS: Loch, Aal.

05 BITTERKRUUD: Kep.

06 STERREKERS: Kep.

Gor: Tuinkers wodn deur de kinder ezaejd; 't kwam gauw op en ie konnen 't met citroensap en suker op de botterham doen.

Does: Tuinkers zaejden wi-j in 'n blompot en as ze dan groot genug was, kregen wi-j dat op 'n snee brood.

Wesd: Fiengesnejen kö'j 't etten as vrogge gruunte bi-j de eerpels.

Ruu: Wi-j et bitterkars as slaat.

Loch: Tuinkers met radieskes en 'n gekokt kieftenei op 'n botterham is onmundeg lekker.

HOOFDSTUK 7 SMAAKMIDDELEN

SUKER

De metworkers geeft an dat suker van olds neet zo völle gebruikt wodn.

- 01 SUKER: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Haak.
02 SOEKER: Aal, Din, Meg, Net II Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Elt, Kle.
03 SOKKER: Rek, Vra, Zie, Win / Aal 1964 [Rots 1, 39], Harv 1991 [Telge 8, 113].
04 TJUUK: Sto.

Sto: Sucker, maor veur de joeks of deur blage ook wel 's tjuuk genuump.

Ruu: Ze gebruiken veur den Tweeden Oorlog maor weineg suker; as der visite kwam, ston 't wel op taofel. Maor gewoon nammen ze in pap, koffië of thee vake gin suker en in appelmoos en rebarber maor heel weineg. Mangs atten ze stoete met botter en suker en 'n snee brood der op.

Vor: In 't eerste köpken koffië kree'j 'n kluntjen —door zat nog 'n touwken deurhen— of 'n leppeltjen suker; 't tweede köpken kree'j gin zeutegheid meer in.

Bor: 's Zundags nammen ze nog wel 's suker in de koffië.

Voo: In appelmoes —dat vrogger niet zo völgemaakt wier, deien ze 'n paar zute appels bi-j in kaoken; dan ha'j niet zo völg suker neudeg.

Nee: Dreugen ries atten ze met 'n stuksken botter en suker; in 't borreltjen kwam natuurelek ok suker. Mangs deedn ze zelfs nog in rooin wien suker.

Eib: Op riestepap ging basterd- of broenen suker. [BASTERDSUKER; BROEN; ok: Sin; BRUUN: Kep].

Vars 1969: ZAND was donkerbrune suker [Schriewied 129].

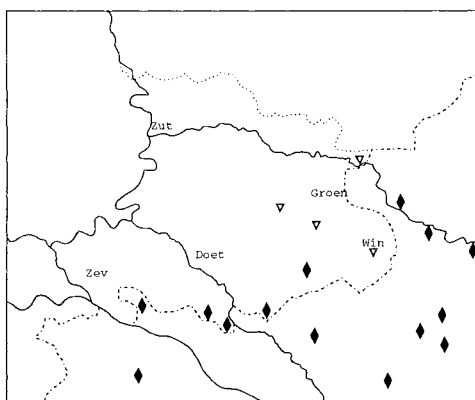
Bel: Bi-j verkeldegheid mos i-j sukerwater drinken. [SUKERWATER; ok: Gor, Ang II Wilp].

Eib: A'j met suker sleujt, krie'j volk.

Groen: A'j knooit met suker, krie'j ne jonge zönne.

Win: Sokker was nog töt den lesten oorlog 'n luxe artikel. Bi-j 't koffië of thee drinken wodn der allene maor in 't aerste köpken sokker in edaone. 't Tweede köpken smaken dan ok völle minder zeute. 't Is onder Winterswiek gebeurd —dat wodt algemeen verteld— dat bi-j de pachtboern den sokkerpot in de kaste ezat worden as den scholte kwam. Sokker was te rieve en dan zol der wat bi-j op de pach können worden ezat as den scholte zoog da'j 't gebroeken.

Kindere kregen monges gewonen sokker op de botterham of 't brood umdat 't zo lekker was. Wal met mundekesmaote, want 't hoven neet allemaole met-ene op. Later kwam der broenen sokker bi-j en dén ston ton vaker op taofele. Dén sokker worden ok 's zondags of op feestdage ebroekt op den riespap; der wodn dan ne mooie laoge van op edaone. Iederene mos dan oet dat deel van den riespappot scheppen dén veur 'm ston; overhen reken moch neet. 't Verhaal zeg dat ze argens is ne kaere ne buurman op vesite kregen. Dén zol nao old gebroek maor met-aeten. Hee zoog den dikken riespap met de sokkerlaoge en begon met völle pohee te vertellen over den tocht van de jödden deur de woestijn. "Zó trokken ze deur de woestijn: kriskras", en hee schrapen met

◆ soeker 02 ▽ sokker 03

De bezondere benamingen soeker en sokker bunt te vinden in 't oosten van onze streek; soeker kump ok in Westfalen veur.

zienen laepel haoste allen sokker van den riespap en de andern kregen allene wat der ovverbleef!

Ok in den drank worden sokker edaone; neet allene in den borrel of den cognac, maor ok wal in bier. Vrouwleu dronken vake op feesten gewoon bier met ne laoge sokker der in, dee met 'n saort glazen stelleten op-ereurd worden. Maor ok donker bier —dat al zeute van smaak was— worden wal op-esokkerd.

At vrogger twee jongeleu verkaering kregen, dronken ze oet één glas. Ze nammen der umstebeurten ieders 'n slöksken oet. Bi-j 't ovverreken van 't glas worden den drank ok nog efkes good op-esokkerd. (G.J.H. Krosenbrink).

Lar 1927: Des middags eten we stokvis met aardappels en rijstebrij achterna ter eere van de kermis. Wij kinderen verstaan bij 't "riespap etten" zoo goed het "plaggen maejen", d.i. met den lepel het bruingesuikerde bovenlaagje afschillen, zoodat Moeder telkens strooien moet [Heuvel 1, 329]. [PLAGGEN MAEJEN].

● *A'j heel völle suker in heet water oplost en lej laot 't afkeulen, dan kristalliseert 't uut. Dan krie'j kluntjes of klöntjes (op-egeven veur Nee, Groen, Aal, Din, Voo, Did) of klundekes (op-egeven veur Win), of steken (op-egeven veur Gor). [KLUNTJE(N); KLÖNTJE(N); KLUNDEKEN; STEEK].*

Harf: Kandij wodn zo nit eneumd; wiej praotten altied van sukerkluntje en dat was dan blank, 'n betje hoekeg en der zat 'n draodje in. As kinder mosse wiej één keer in de wekke "De Blijde Boodschap" nor onze buurluu brengen en door ston op den schossteen 'n trummelken met kluntjes. Wiej gingen vaste nit eerder nor huus veurdat wiej van Gatje-meuje ons kluntje ekregen hadn. lej konn der zo lekker op zugen en wat waa'j der as kinder blie met.

Bel: Kandij zaenn wi-j nooit. Wat der an suker op de koke zat, neumen wi-j sukerkluntjes. En bi-j visites wodn vrogger van dee grote kluntjes in de koffie edaone; dee wodn klonten eneumd. [KLONTE; ok: Tol; KLONT: War; SUKERKLONTE: Eib].

Bor: Allene a'j verkeld wazzen, wodn der wel kandij ekoch. Kokkend water der op en

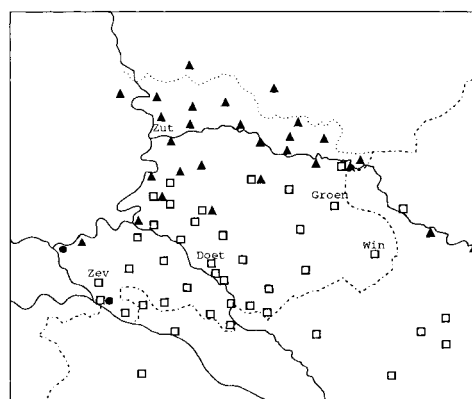
dan met-ene opdrinken; dan zat 't 's mons los. [Ok: Groen, Lob].

Zel: Zon kluntjen kreges wi-j vrogger wel 's in de koffie. As die dan heite was, dan knappen dat zo en dan ko'j dat draodjen der weer uthalen.

● *Veur de rolle dee suker bie starcken drank spölt, kiek onder dee paragraaf.*

ZALT

01 ZALT: Ruu, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Ang, Did, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob / Din 1835 [Telge 4, 22], No Acht 1839 [Telge 4, 35], Vars 1882 [Telge 4, 56], Ruu 1930 [Zwart 3, 240], Win 1971 [Deunk 1, 282], Pan 1988 [Telge 7, 156], Lich 1991 [Telge 8, 148], || Vre, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

□ zalt 01

▲ zolt 03

● zout 04

Behalve in 't noorden van den Acht en in 't westen van de Liem kent onze streek 't woord zalt. Uut zalt hef zich 't woord zolt ontwikkeld; dat is veural in de Noordeleken Acht in gebruik. 't Standaardwoord zout —wat zich weer uut zolt ontwikkeld hef— is op-egeven veur Wesv en Pan. Bezunder is dat in dee laatste plaatse 't oldste woord (zalt) en 't jongste woord (zout) naost mekare veurkomt.

- 02 ZAALT: / Pan 1988 [Telge 7, 156].
 03 ZOLT: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Hen, Ste, Bro, Does, Lat II Wilp, Bat, Mar, Stlo, Ges.
 04 ZOUT: Wesv, Pan.
 II zoolt: Haak.

Gees: A'j knooit met zolt, krie'j ruzie.

Lich: A'j met zalt knooit, krie'j ni-js.

Zed: Dén te vól zalt in 't aete gedaon het, is verliefd, zeie ze.

Gaa veur 1974: "Ik hebbe gin krummel zalt meer in huus. Ik motte zalt hemmen. Etten zonder zalt smik narges nao. I-j mot van armoed effen weerumme en halen mien 'n pond zalt". Geerte met eur boodschappen altied [Van Velzen 5, 11].

Win 1971: POTHA(R)STE "stuk gezouten vlees (in de pot)" [Deunk 1, 181].

● *Behalve in 't etten, wodt/wodn zolt nog gebruikt bie:*

Eib: Mien moo zetten zwarte bloeses, boksens —'t zundagse grei— in 't zolt. Ze wasen door dan in, dan verkleurn 't spul neet zo.

Bel: As der 'n kalf geboren was, kreg e zalt op de tonge um 't sliem op te lossen. [Ok: Eib, Win].

Aal: Teggen schossteenbrand, op overgekokte melk op 't fenuus, onder de klompen teggen de gladdegheid wodn zalt gebroekt.

Win: Bi-j piene in den hals mo'j gorgelen met pekkele. [Ok: Tol]. 't Wodn ok in 't got-tengat en in de pompe edaone teggen bevrozen.

Sto: Um gin häöjbräöj te kriege, deie ze zalt in 't häöj. [Ok: Wesd].

Does: As 't 's winters glad is, doen ze met zalt streien.

Win: Der was grof zalt (grote kristallen) veur 't inzalten van varkensspek en beestevleis in 't kuven, en fien zalt veur aetewarri-je. [INZALTEN; ok: / Win 1976 (Deunk 1, 282), Lich 1991 (Telge 8, 56). ZALTEN: / Lich 1991 (Telge 8, 148)].

PEKKEL

Pekkel is zolt, op-elost in water.

- 01 PEKKEL: Acht; Gen, Wehl, Ang, Zev, Did, sHe, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 113], Vars 1985 [Telge 6, 261] II Bat.
 02 PEKKELE: Eib, Rek, Win.
 03 PAEKEL: Gor, Ang.
 04 PEKEL: Zut, Does, Lat, Wesv, Groes, Her, Lob.
 05 PEKKELWATER: Harf, Alm, Hen II Bat.
 06 PEKELWATER: Does, Wesv, Groes.

Ruu: As der eslacht was, leten ze de schone darmen dee veur 't worstmaken gebroekt wodn, 'n nach in de pekkel staon.

ÖLLIE

- 01 ÖLLIE: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Zel, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 93] II Mar.
 02 AOLIE: Din, Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto.
 03 OLLIE: Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Sin, Wesd, Zel, Hen, Pan, Lob II Vre, Stlo, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
 04 ÄÖLIE: Gor, War, Does II Wilp, Bat.
 05 OLIE: Does, Pan.
 II olge: Ges.

● *Veur 'n kaartjen van öllie, aolie, ollie, äölie en olie kiek in 't Huus, blz. 131.*

Eib: 'n Eibargse zegswieze: Hebt iele oele al e-öllied of ölliet iele oele neet?

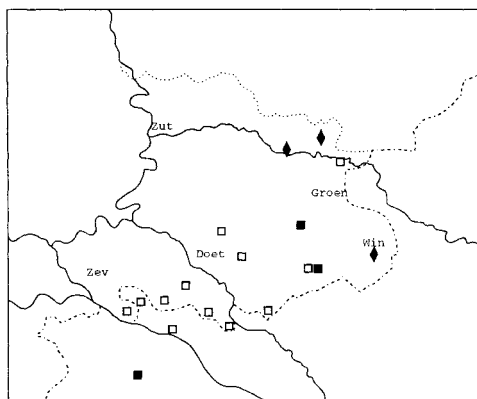
Bel: Vrogger wodn der völle raapollie ebroekt; Beltrum had 'n oliemölle.

Win: BOOMOLLIE "olijfolie".

AZIEN

Op 't kaartjen steet an-egeven woor azien met 'n korte ie (as in de veurname Piet) en 'n lange ie (as in 't woord bier) uut-esprokken wodt.

- 01 AZIEN: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar.
 02 AZIJN: Wesv, Pan.
 03 AEK: Eib, Aal, Din, Meg, Net, Wesd, Zel (vrogger), Zed (vrogger), Sto, Lob (vroeger) II Emm, Elt.
 04 EEK: Lich, Aal II Kle.

□ aek 03 ■ eek 04

◆ ettik 05-07

De benamingen aek en eek komt veur in 't zuden van onze streek; Bor, Nee en Win kent (nog) ettik, eddik of aetik.

05 ETTIK: Bor, Nee (vrogger).

06 AETIK: Win.

07 EDDIK: Win / Lar 1838 [GV-alm 179].

|| zoer: Vre, Ges, Ram.

Loch: Sommege gezinnen buten af zegt azien met 'n ie as in 't woord bier; maor in de stad zelf praot ze aover azien met 'n ie as in Piet.

Bel: Azien wodn ebroekt veur den slaot, ovver den moos en veur 't inmaken van siepels. A'j nettelroze hadn, ko'j 't ok met azien instrieken. En as de beeste in 't veur-jaar veur 't eerste nao boeten in de weide kwammen, kreg elke koo 'n träöntjen azien aover den toef hen. Dat was um stoten teggen te gaon.

Lar: Net as de heufkeze en de rolpense wodn ok de zwoerdrullekes in azien elegd.

Lar 1838: Den aosem weer al weg, maor 'k hiel 'm wat eddik onder de neuze en doe kweem hie weer bie [GV-alm 179].

MOSTERD

01 MOSTE(R)D: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

02 ZENNEF: Sto.

Nee: Mosterd; maor wi-j zeit: mostad. [Ok:

Bel].

Sto: Olde minse gebruke ok nog wel 's 't Duitse woord zennef.

Vor: A'j 's zommers 's 'n keer stokvis atten met bottersause, door was iets mosterd wel lekker bie.

Hen: Mosterd wier in Hengel egetten bi-j de eerpels. Mien grotvader (geboren in 1862) dee wat mosterdzaod in 'n iezern pot met iets karnemelk. Dan 'n iezern kogel bi-j in de pot en de pot tussen de knieën zó be-waegen dat die kogel rond deur de pot rolt. 't Was nog 'n hele kuns ewest.

Bor: Mosterd maken ze vrogger deur mosterdzaod en wat azien in 'n komme met 'n looien bal der in fien te maken. [MOSTERD-ZAOD; ok: War, Loch, Eib, Rek, Meg, Zel, Hen, Ste, Does, Ang || Wilp].

Eib: 't Heugt mi-j allene nog dat de olde leu vrogger 't mosterdzaod wat ze verbouwd hadn, met 'n iezeren stamper kapot stam-pen.

Does: Mosterdzaod mo'j kneuzen en door mo'j krujenazien op doen en dat 'n hötjen laoten staon um te verzoeren. Zo krie'j echte boerenmosterd.

KRUDEN

Kruden is in dit geval de verzamelname veur speceriejen as nöttemuskaot, kruudnaegel e.d. De benamingen 01 en 03-07 bunt ok in gebruik veur soepgruunte.

01 KRUDEN: Ruu, Loch, Zwi, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Wesd, Zel, Doet, Hen, Tol || Wilp, Mar, Boch.

02 KRUDEN: Eef, Wich, Sil, Doet, Kep, Ste, Bro, Does.

03 KRUDEN: Wehl, Ang, Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 75] / sHe 1982 [Telge 3, 87], Pan 1988 [Telge 7, 75] || Elt.

04 KRUDEN: Voo, Meg, Wesv, Zev, Did.

05 KRUDERIEJE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Groen || Bat.

06 KRUDERIEJE: Lar, Rek, Bel, Aal, Win, Din, Baa, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 74].

07 KRUDERIEJE: Doet, Hen.

08 SPECERIEJE(N): Wesd, Dre, Hen, Key, Does, Lat.

09 SPECERIEJEN: Gor, War, Haa.

- || krudinge: Vre, Ges.
- || gekruuj: Kle.
- || slachtekruden: Wilp.

Gor: Paeper, kruudnaegel, kaneel, nöttemuskaot, anies en naegelgruus bunt spece-riejen of kruderieje.

Vor: Kruderieje: dat was zolt, pepper, kaneel, nöttemuskaot, anies enz.

Wehl: Paeper, kruudnaegel, kaneel, nöttemuskaot, zelf, munt, anies bunt kruijen.

Groen: Kruderieje was duur: pepperduur.

Tol: At argens te völle van in-edaon was, was 't te stark ekruud.

Acht 1895: KA'NELE, PIEPKANEEL "kaneel" [Telge 2, 60, 99].

Bel: Van SELVE "salie" zatten ze selven-
thee.

Ruu 1930: AOLKRUUD "salie" [Zwart 3, 234].

Acht 1907: LUBBESTOK, LUBBESTAKE, LEVERSTOK "lavas; Levisticum officinale" [Heukels 1, 139].

Acht 1895: ANIES "anijs (Pimpinella anisum); koriander (Coriandrum sativum)" [Telge 2, 3].

Acht 1895: DILLE "dille (Anetum graveolens)". DOST "marjolein (Origanum vulgare)". VENKEL "venkel (Foeniculum vulgare)" [Telge 2, 24, 26, 139].

Lar 1927: VENNEKOOL "venkel" [Heuvel 1, 254].

Win 1971: WOSTEKROED "kruiderij voor worst" [Deunk 1, 280].

Lich 1991: ROMMELKROED "zekere spe-
cerij" [Telge 8, 99].

KRUUDNAEGEL

01 KRUUDNAEGEL: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does; Liem || Wilp, Bat, Mar, Emm, Elt.

02 KROEDNAGEL: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win || Haak.

03 KRUUDNAGEL: Zut, War.

- || naegelke(n): Vre, Ges, Ram, Hei.

Aal: Mien va nam kruudnaegels met naor de kerke; dee deed e in den mond um wak-ker te blieden.

● *Veur de volgende plaatsen is de benaming op-egeven veur kruudnaegels dee fien-emalen bunt:*

01 NAEGELGRUUS: Gor, Ruu.

02 GRUUS-VAN-NAEGEL: Wich, Bel.

03 GRUUS: Gor, Lar.

Bel: Bi-j 't woste maken, broeken i-j gruus van naegel.

PEPPER

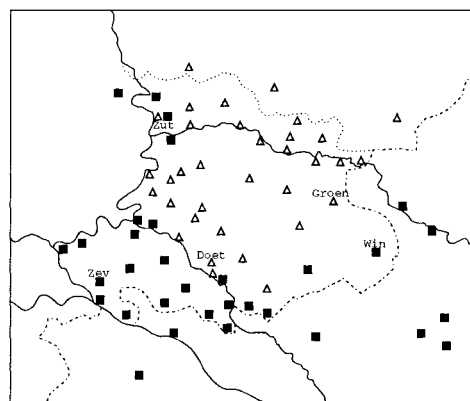
01 PEPPER: Harf, Alm, Eefde, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Sin, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol / Lich 1991 [Telge 8, 89] || Bat, Mar, Haak.

02 PAEPER: Gor, Eef, War, Aal, Win, Din, Voo, Sil, Dre, Does; Liem || Wilp, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Emm, Kle.

Lich 1991: PEPPERKOORN "peperkorrel" [Telge 8, 89].

NÖTTEMUSKAOT

01 NÖTTEMUSKAOT: Acht; Gen, Meg, Ulf, Wehl, Lat, Zev, Did, Zed, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 37], sHe 1982 [Telge 3, 105],

△ pepper 01 ■ paeper 02

De geografische verdeling tussen pepper en paeper is haoste 't zelde as tussen etten en aeten op 't eerste kaartjen op blz. 267.

- Vars 1985 [Telge 6, 241] || Wilp, Bat.
 02 NÖTMUSKAOT: Sin, Gaa, Kep, Does, Ang, Zev.
 03 NÖTTEMUSCHAOT: Bor, Bro, Tol.
 04 NÖTTEBESCHAOT: Voo, Net || Emm, Elt.
 05 NOTEMUSKAOT: Does, Wesv.
 06 NOOTMUSKAOT: Pan, Lob.
 07 BESCHAOTEN NÖTTE: / Din 1835 [Telge 4, 20].
 || muskaatnötte: Vre, Stlo, Ges, Bork.
 || moeskaatnötte: Ram, Hei.
 || moeskaatnot: Raes.
 || notebeschaot: Kle.
 || beschottene nötte: Boch.

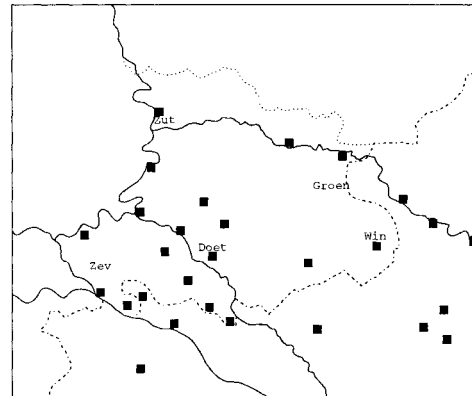
Win: Van nöttemuskaot he'j beschaotnötten. [BESCHAOTNÖTTE].

Din 1835: BLOEM "rood, netvormig vlies over de eerste bast van de nootmuskaat, als specerij gebruikt: foelie" [Telge 4, 17].

RASPEN

Nöttemuskaot mo'j fien maken: raspen.

- 01 RASPE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Din, Gen, Voo, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Baa, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed || Bat.
 02 RASPELEN: Ruu, Loch, Gees, Bel, Ulf, Key || Wilp.
 03 RASPEN: Haa.
 04 RIEVE(N): Eef, Bor, Eib, Aal, Win, Meg, Net, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Bro, Does, Lat, Zed, Pan, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 107], Win 1971 [Deunk 1, 191], Vars 1985 [Telge 6, 287], Pan 1988 [Telge 7, 114] || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Emm, Elt, Kle.
 05 SCHRAPPEN: Hen.
 06 SCHRAPPEN: Does.
 07 SCHAVE: Sto.

■ rieve(n) 04

Rieven is 'n woord wat nao verhouding meer in de Liem as in den Acht bekend is.

Aal: Rieven met 'n lange ie as in 't woord bier. [Ok: Lob].

NÖTTEMUSKAOTRASPE

- 01 (NÖTTEMUSKAOT)RASPE: Gor, Eef, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Din, Sin, Wesd, Baa || Bat.
 02 (NÖTTEMUSKAOT)RASP: Harf, Alm, War, Wich, Vor, Gen, Voo, Doet, Gaa, Dre, Ang, Zev, Did.
 03 RASPKE: Haa.
 04 RASPER: Zel.
 05 RASPEL: War, Bel, Sil, Key || Wilp.
 06 PASPEL: Loch.
 07 (NÖTTEMUSKAOT)RIEVE: Eef, Bor, Aal, Win, Net, Zel, Wehl, Hen, Bro / Acht 1882 [Telge 2, 107] || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch.
 08 (NÖTTEMUSKAOT)RIEF: Doet, Kep, Does, Lat, Zed, Pan, Lob / sHe 1901 [Telge 4, 107] || Emm, Elt, Kle.
 09 RIEVER: Eib.
 10 NÖTTEMUSKAOTSCHRAPER: Hen.
 11 NÖTTEMUSKAOTSCHAEFKE: Sto.

HOOFDSTUK 8 MAKEN VAN ETTEN

BAKKEN

Bakken doo'j a'j pannekoken, brood of vis kloor maakt um te etten.

01 BAKKE(N): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 7].

● *Veur de benamingen van 't bakken van 'n ei, kiek onder: ei.*

BRAOJEN

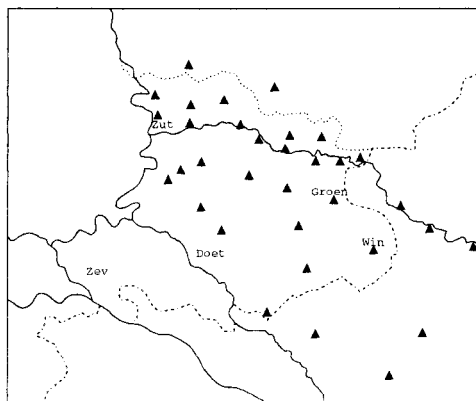
A'j vleis in vet of botter gaar maakt, bu'j an 't braojen.

01 BRAOJE(N): Gor, Zut, Wich, Vor, Gen, Voo, Meg, Sil, Ulf, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Sto, Pan, Her, Lob / No Acht 1883 [Telge 4, 64], sHe 1982 [Telge 3, 23], Pan 1988 [Telge 7, 23] || Wilp, Bat, Emm, Elt, Kle.

02 BRÄÖJEN: War.

03 BRAONN: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Hen, Baa / Acht 1882 [Telge 2, 18], Lich 1991 [Telge 8, 27] || Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Bork, Raes, Boch.

04 BRAODEN: Din, Gen, Vars, Sin, Sil,

▲ *braonn 03*

Braonn is 'n woord wat allene in den Acht en Westfalen bekend is.

Wesd, Zel || Ram, Hei.

Vor: Wiej wilt 't vleis braonn of: braojen.

Zel: In den oorlog azze wi-j vleis braodden en dan niet genug de mooie kleur der an kregen umdat wi-j niet zo völle vet hadden um 't der in te braoden, dan wier der op 't allerlaatste wel 'n stuksken sukerein bi-j gedaon.

Ruu: Appele kö'j ok braonn.

Bel: Wi-j braodt vleis, maor ok viske. [Ok: Sil, Wesd, Zev].

Acht 1895: OETSCHREMPEN "(gezegd van spek) vet uitbraden" [Telge 2, 92].

Acht ca 1830: SNORKE-BRAO "gebraad van een mager stukje varkensvlees" [Telge 4, 9].

sHe 1901: SCHELHAS "stuk gebraden vlees of stuk vlees dat geschikt is om gebraden te worden" [Telge 4, 108].

Win 1971: BRAOD "stuk gebraden vlees". HA(R)STE "stuk gebraden vlees of spek" [Deunk 1, 36, 181]; verg. de weurde pot-ha(r)ste, schelhasse en spekha(r)sjen.

Lob: Balkebri-j mot niet sliederig zien, mor 't mot knoepe: knoeperig zien. [KNOEPE-RIG; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 69). SLIEDE-RIG; KNOEPE].

Pan 1988: KNOEPE "krokant worden". A'j balkebri-j opbak, dan git dat zo lekker knoepe [Telge 7, 69].

● *Veur 't in vet of botter gaar maken van 'n ei, kiek bie: ei.*

SPETTEREN

01 SPETTERE(N): Gor, Harf, Gees, Eib, Lich, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sin, Doet, Wehl, Hen, Bro, Ang, Lat, Zev, Did, Sto, Pan.

02 SPUTTEREN: Loch, Haa, Aal, Gaa, Key, Does || Mar, Haak.

03 SPÖTTEREN: Eib, Baa.

04 SPATTEREN: Does.

05 SPATTE(N): War, Wesv || Bat.

- 06 SPUITE(N): Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Net, Zel, Ste, Tol, Pan, Lob II Vre, Eit, Kle.
- 07 'SIESTERE(N): Gor, Ruu, Bor, Sil, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 209], Vars 1985 [Telge 6, 309], Pan 1988 [Telge 7, 124].
- 08 'SISTEREN: Ruu, Zwi.
- 09 'SISKEREN: Groen, Lich.
- 10 SIESKEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 209].
- 11 SIESKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 209].
- 12 SISKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 209].
- 13 KNISTEREN: / Acht 1895 [Telge 2, 68].
- 14 KNETTEREN: Alm II Wilp.
- 15 KNAPPEN: Aal, Zel.
- 16 SNIERKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 322].
 II sproetzen: Stlo, Ges, Ram.
 II sprietze(n): Bork, Hei, Emm.

Lich: De botter sisket in de braodpanne is neet zo slim as de botter spettat in de braodpanne.

Ruu: As de botter in de braodpanne spuit, is dat slimmer as dat e sistert.

Win 1971: GE'SIESKETE, GE'SISKETE, GE- SIESTER "gesis" [Deunk 1, 73].

Lich 1991: SIES-IN-'T-PÖTJEN "vlees in de pan, dat sissend gebraden wordt" [Telge 8, 107].

Lich 1991: Schräömkes mot rospelen in de panne, dan bunt ze pas good [Telge 8, 100]. [ROSPELEN].

STAOVEN

A'j vleis langzaam-an gaar laot worden, bu'j 't an 't staoven.

- 01 STAOVE(N): Acht, Liem II Bat, Mar.
- 02 STOVEN: Bel, Win.
- 03 LAOTEN SUDDEREN: Eef, War, Wich, Gees, Groen, Aal, Gen, Sil, Wesd, Kep, Does, Wesv, Zed.
- 04 LAOTEN PRÖTTELEN: Tol II Wilp.
- 05 (ZACHJES) KOKKEN: Loch, Nee, Groen.
- 06 DEURKOKKEN: Ruu.
- 07 NAOBRAONN: Win.
- 08 ZODDEN: Harf.
- 09 BEIEN: / Vars 1985 [Telge 6, 42].
 II brötsele: Emm, Eit.
 II opsnoesteren: Wilp.
 II smörgelen: Boch.

Pan: Wi-j staove 't vleis.

Loch: Staoven is 't etten lieskes gaar laoten worden. [LIESKES].

Eef: As de vrouwe mos wachten met 't etten, dan ston 't etten te reusteren. [REUSTEREN].

SMOREN

- 01 SMORE(N): Gor, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Meg, Sin, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Hen, Bro, Lat, Wesv, Pan, Lob II Bat, Ges.

02 SMEUREN: / Acht 1895 [Telge 2, 120].

Nee: At beuntjes gaar bunt, gete wiej ze of en doot der dan 'n kluntjen goeie botter in; dat kö'j smoorne neumen. A'j ze noe nog effen opschudt, bunt ze kloor.

REUSTEREN

Der bunt völle metworkers dee angeeft dat reusteren vrogger neet gebeuren; toch is veural reusteren nog vake op-egeven.

- 01 REUSTERE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Loch, Lar, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Lich, Voo, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Does, Ang, Lat, Wesv, Did, Sto, Pan, Lob II Bat, Mar.

02 ROOSTERE(N): Gor, Haa, Eib, Bel, Din, Gen, Wesd, Zel, Dre, Zev.

03 RUUSTEREN: Meg.

04 SCHREMPEN: Nee.

05 AANBRAOJE: Zev.

Lich: Wi-j zölt 't vleis reustan. [Ok: Bel].

Gor: Reusteren wodn weineg edaon.

Does: Bi-j ons werd niet gereusterd, maor gebraojen.

KOKKEN

- 01 'T ETTEN KOKKEN: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 70] II Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

- 02 'T **ETTENKAOKE**(N): Gor, Eef, Zut, War, Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Ulf, Gaa, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Wilp, Emm, Elt, Kle.
- 03 'T **ETTENKLOORMAKE**(N), **KLAORMAKE**(N): Acht, Liem.
- 04 **VEUR 'T ETTEN ZÖRGE**(N): Wesd, Baa, Wesv, Pan.
- 05 **VEUR DE POT ZORGEN**: Groen || Wilp.
- 06 **POT KOKKEN**: Eef, Loch, Aal || Wilp.
- 07 **POT KAOKE**: Zed.
- 08 **DE POT KOKKEN**: Groen, Hen.
- 09 **DE POT KAOKEN**: Gor, Eef || Wilp.
- 10 **DE POT KLOORMAKEN**: Kep.
- 11 'T **ETTEN IN ODDER MAKEN**: Tol.
- 12 **AN 'T ETTEN MOTTEN**: Tol.
- 13 **PRUTJEN**: / Lich 1991 [Telge 8, 94].
- 14 **BRUTSELE**: / sHe 1982 [Telge 3, 24].
- 15 **SNIERKEN**: / Vars 1985 [Telge 6, 322].
 || 't aeten maken: Ram, Hei, Raes.
 || 't etten terechte maken: Mar, Stlo.
 || 't aete verig make: Kle.

Vars 1985: Wat zit i-jluu door veur lekkers te snierken? A'j 't ruukt, krieg i-j 't water in de mond [Telge 6, 322].

Zie: Ik zal met de kokkeri-je beginnen: ik zal 't etten beginnen kloor te maken. [KOKKERI-JE].

sHe 1982: **KOUKETSEL** "(dikwijls in ongunstige zin gebruikt) kooksel, stampot" [Telge 3, 85].

Bor 1882: 't Kon slimmer. Mien nat en dreug lust ik goddank nog best, as 't maor gien vremd kokketsel is [Kobus 1, 460]. [KOKKETSEL].

Harv: Ik zal beginnen met pöttan: ik zal 't etten beginnen kloor te maken. [PÖTTEREN].

Zut: De eerpels smotst: ze wordt deur 't kaoken tut pap. [SMOTSEN].

AFKOKKEN

Afkokken is greunte effen an de kok brengen, zonder dat 't gaar wordt.

- 01 **AFKOKKEN**: Bor, Gees, Haa, Eib, Aal, Zel, Kep, Hen, Key, Ste.
- 02 **AFKAOKE**(N): Sil, Ang, Lat, Zev, Pan.
- 03 **VEURKOKKEN**: Harf, Eib, Tol.
- 04 **OPKOKKEN**: Nee, Wesd, Zel.

- 05 **AOVERKAOKE**(N): Voo, Zed.
- 06 **AOVERKOKKEN**: Doet.
- 07 **ANKOKKEN**: Bel.
- 08 **AN DE KOK BRENGEN**: Hen.

Kep: A'j andivie ankokt, slinkt 't.

Ste: 't Afkokken van de andivie ko'j 't makkelste in de fenuuspot doen.

REUREN

- 01 **REUREN**: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Groen, Zel, Hen, Ste, Bro, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 106], Lich 1991 [Telge 8, 97] || Ram, Raes.
- 02 **BEREUREN**: Gor, Alm, Lar, Gees, Rek, Hen.
- 03 **OPREUREN**: Bel.
- 04 **DEURREUREN**: War.
- 05 **RURE**(N): Voo, Sin, Wesd, Doet, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / No Acht 1883 [Telge 4, 74], sHe 1982 [Telge 3, 126], Vars 1985 [Telge 6, 294] || Emm, Kle.
- 06 **BESLAON**: Bel, Sil, Zel, Kep, Key, Does.
- 07 **MENGEN**: Bel, Win, Din, Zel.
- 08 **ANMENGEN**: Wesd.
- 09 **KLOPPE**: Zev.
 || anreuren: Vre, Ges, Bork, Hei.
 || anzetten: Ram, Boch.

Nee: 'k Zal 't bereursel vuur de pannekoek wal aemm reu-an.

Sin: 'k Zal 't beslag veur de pannekoeken wel effen ruurn.

Kep: Ik zal wel effen de pannekoeken beslaon.

ANZETTEN

As etten zich bie 't kokken vaste-zet an de panne (umdat der gin water meer in de panne zit), dan zet 't an.

- 01 **ANZETTE**(N): Gor, Eef, War, Wich, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Aal, Win, Din, Doet, Gaa, Hen, Bro, Does, Lat, Zev || Haak, Vre, Boch, Elt.
- 02 **AANZETTE**(N): Meg, Wehl, Lat, Pan.
- 03 **AONZETTE**: Lob.
- 04 (DER) **ONDERVEURZITTEN**: Lar, Bor, Gees, Win, Din, Sil, Doet, Tol.
- 05 (DER) **ONDERVEURZAKKEN**: Ruu, Voo, Zel, Key.

- 06 VEURZAKKEN: Aal, Kep.
 07 VEURZETTEN: Baa.
 08 DER VEURBRANDEN: Harf.
 09 DREUGE KOKKEN: Alm, Win, Zel II
 Bat.
 10 VUUR DEN BAODEM SLAON: Nee II
 Mar.
 11 VASTE VEUR DE PANNE KOKKEN: Zel.
 12 ANKOEKEN: Dre.
 13 AANKOEKE: Wesv.
 14 ANBAKKEN: Wesd.
 II veur de pot zakken: Emm.

Nee: De eerpele bunt an-ezat of: vuur den baomm eslagen.

Lar: De ejappels zit iets onderveur: de pot is onderin iets an-eslagen. [ANSLAON].

Ruu: De eerpels bunt onderveur-ezakt.

Baa: De eerple bunt veur-ezet.

Harf: De jappel bunt der iets veur-ebrand.

ANBRANDEN

Anbranden is 'n slimmere vorm van anzetten.

- 01 ANBRANDEN, ANBRANNEN: Acht; Ulf, Ang, Lat II Wilp, Bat, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Elt.
 02 AANBRANDE(N): Liem.
 03 AONBRAANDE: Pan, Lob II Kle.
 04 BRENS WORDEN: / Win 1971 [Deunk 1, 35].
 05 VERKNETTERE: Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 160], Pan 1988 [Telge 7, 146].
 06 DE PET OP HEMME: Pan.

Dre: De eerpels bunt an-ebrand.

Zed: De eerpels bun mien aangebrand.

Pan 1988: De piepers zien mien dur de pot gezak "de aardappels zijn aangebrand" [Telge 7, 109]. [DUR DE POT GEZAK ZIEN].

KLONTEREN

- 01 KLONTERE(N): Gor, Nee, Eib, Lich, Gen, Meg, Sin, Zel, Doet, Wehl, Hen, Key, Does, Ang, Lat, Sto.
 02 KLONTE(N): Ulf, Gaa, Lob.
 03 KLOETE(N): Gor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Doet, Does, Zed II Bat, Haak.
 04 KLUTE: Zev.
 05 KLOETEREN: Sil.

- 06 KLOETEREG WORDEN: Dre, Baa.
 07 KLONTERIG WORDE: Zev.
 II klutereg worden: Vre, Raes.
 II kloeteg werden: Ram, Bork, Hei, Elt.
 II kluteg werden: Ges, Elt.

Lich: De pap mag neet kloeten of klontan.

Nee: De pap mag neet kloetn of klontan.

● *As pap an 't klonteren is, zeg ie:*

- 01 DER KOMT KLOETE(N) IN: Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Loch, Bor, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ste, Bro, Tol, Did II Wilp, Mar.
 02 DER KOMME KLUTE IN: Wesv, Pan, Lob.
 03 DER KOMME KLONTE IN: Net, Sto.

Groen 1994: De pap mag gin kloeten inkomen [Telge 9, 62].

OPWARMEN

- 01 OPWARME(N): Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Haa, Nee, Eib, Lich, Aal, Din, Sin, Sil, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Does, Wesv, Zev, Zed II Mar.
 02 OPWÖRMEN: Rek, Bel, Groen, Win.
 03 OPWERME: Did, Pan II Elt.
 04 WARM MAKE(N): Gor, Harf, Alm, Vor, Lar, Bor, Gees, Haa, Eib, Win, Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Wehl, Hen, Key, Bro, Ang, Lat, Zev, Sto II Wilp, Bat, Boch.
 05 WERM MAKE(N): Does, Did II Emm, Elt, Kle.
 06 WAARM MAKE: Lob.

Did: Wi-j zölle de andivie efkes opwerme; werm make.

Haa: Wiej zölt den andivie effen opwarmen; warm maken.

DIKKE WAEZEN

As etten wat eigelek dunne mot waezen dat neet is, is 't dikke.

- 01 DIK(KE) WAEZEN: Gor, Harf, Alm, War, Vor, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Voo,

Meg, Net, Ulf, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan II Wilp, Bat, Ram, Hei, Kle.

- 02 STIEF WORDEN: Eef, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Rek, Groen, Lich, Aal, Sin, Sil, Wesd, Zel, Kep, Does, Zev, Zed, Lob II Mar, Vre, Ges, Bork, Raes, Boch, Emm, Eit.

Bor: Stief is slimmer as dikke.

Wehl: De purring is vól te dik.

Sto: Die vla is mien vóls te dik af.

RAUW

As etten neet ekokt is, is 't rauw.

- 01 RAUW: Gor, Harf, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Din, Gen, Net, Sin, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Bro, Does, Ang, Lat, Zev, Pan II Wilp, Bat, Emm, Eit.

- 02 ROW: Lich, Meg, Ulf, Key, Wesv, Did, Zed, Lob II Ram, Bork, Eit, Kle.

- 03 GREUN: Harf, Alm, Loch, Lar, Bor, Nee, Bel, Lich, Win / Acht 1882 [Telge 2, 45], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 105] II Mar, Vre, Ges, Hei.

- 04 GRUUN: Voo, Wesd, Sil, Zel, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 44].

- 05 ONGEKOKT: Zel.

- 06 ONGEKAOK: Does.

- 07 UUT DE VOES: Sto.

- 08 OP DE VOES: Sto.

Bel: De eerdappels bunt neet half gaar; de meesten bunt joh nog greun.

Win: Wi-j aet de wortels/worteln greun; wi-j aet greune worteln.

Zed: A'j 'n rowwe wortel aet, dan ku'j zo lekker knoeze. [KNOEZE "knabbelen"].

Aal: Wi-j aet de wortels rauw, of: wi-j aet ze zo. [ZO; ok: Boch].

Vars 1985: As de eerpels en de wortels in de hutspot mor half gaar bunt, dan bunt ze giezal. Zo giezal as 'n knolle [Telge 6, 121]. [GIEZEL; KNOLLE].

GAAR

- 01 GAA(R): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge

2, 36] II Wilp, Bat, Haak, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Eit.

- 02 GAOR: Pan, Lob II Kle.

- 03 KLOOR: Does.

II week: Bork, Emm.

Wich: Staofperen kokke wie tut ze mooi rood bunt; dan bunt ze gaar.

Win: De staofpaerkes bunt nog neet gaar: ze hebt den kneppe nog neet. [KNEPPE].

INMAKEN

Onder inmaken wodt verstaon greunte of vleis in 't zolt doen, zoda'j 't 'n langere tied bewaren könt.

- 01 INMAKE(N): Acht, Liem II Wilp, Bat, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Emm, Eit.

- 02 IENMAKE: Did, Pan, Lob.

- 03 IN DE(N) POT MAKEN: Gor, Eef, Loch, Nee, Eib, Groen, Aal II Wilp, Mar.

- 04 IN DE TON(NE) MAKEN: Bel, Win, Zev II Mar, Eit.

- 05 IN 'T ZOLT MAKEN: Gor, Zwi.

- 06 MAKEN: Alm, Vor.

- 07 INZOLTEN: Gees.

Does: Um zoerkool te maken, he'j op elke vaef kappeskolen één gruun keultje neudeg.

Aal: Wi-j gebroekten zeuven witten teggen dree gaele keule.

Pan: 'n Inkele blauwkop of savoyekool miek de zoerkool lekkerder. De steen was 'n bazaltsteen; die kojje langs de Rien weghaole.

Gor: De Käälse pot mot goed schone-emaakt waenn met heit sodawater.

Wesv: Mien moed zat op dael met 'n groot lake veur eur kabbes te sni-je.

Did: Gi-j begon de kabbes goed schoon te make, middedeur te sni-je en de kreuze der met 't kabbesmes uut te sni-je. [KABBES-MES; ok: Zev, Pan].

Eib: Ze hadn eerste 't broodmes um te snienn, ton kwam der ne koolmes en nog later ne koolschave.

Zel: De kool wier esneden met 'n koolmes. De snippers kwammen in de wanne —woor ok 't zaod met ewand wier— terechte. De zoerkool was vrogger wel wat zalter as now. Maor 't wier eers in 't water ezet veurdát 't ekokt wier.

Tol: Mien oom had 'n koolmölle. Die wodn

op-ehaald en in de kōkken midden op 'n schoon laken ezet. Iedere kool wodn deuresneenn en met de platte kante veur 't mes ehollen en dan maor draaien. In fiene snippers kwam de kool an de andere kante van 't mes op 't laken te liggen. [KOOLMÖLLE; ok: Ste].

Wich: Bie ons had J. 'n koolschave uut-e vonn; 'n lange bak met zo'n schuuns mes derin. Die leien ze dan op 'n teil en dan maor snienn. 't Veurdeel was da'j alle kool op kon snienn en dat 't vōlle gauwer ging.

Net: Vroeger ko'j bi-j de timmerman veur 'n dubbeltje zo'n grote schaaft hure van 1 m lang en 30 cm breed met aoverdwars dri-j of vier messe derin. De kabbes wier aover die messe gedruk en viel dan gesneien in 'n teil die der onder ston. [Ok: Meg].

Bor: lej mot twee göpsen kool nemmen op 'n betjen zolt.

Vor: lej mot de kool goed met beide vuuste kneenn.

Bor: 't Knaenn tut de pekkel der op steet, deedn ze ok wel 's met 'n flesse.

Voo: Behalve zalt deien ze der ok wel paerperkeurn deur. [Ok: Gor, Alm, Loch, Zwi, Nee, Eib, Rek, Aal, Win, Voo].

Gor: Behalve paerperkorrels wodn der ok wel 's zoere appels esnippeld, deur edaon.

Bro: De butenste blaaie gongen baovenop; die ate wi-j 't eerste as de pot an-etrokken wier. [ANTREKKEN].

Wich: "n Heel klein betjen zolt nemmen, anders krie'j zoltkool", zei mien moeder.

Zed: 't Onderste uut de zoerkoolpot ko'j niet aete; dat smiek niet.

Tol: Hoe de kabbes zoerkool wodn, wissen ze niet. At ze in de Kääölse pot zat, zeien ze: "En now wōdt 't vanzelf zoerkool".

KAOM

Kaom kump baovenop greunte dee in-emaakt is; ie mot 't regelmaoteg der afhalen, anders begint 't te stinken.

01 KAOM: Gor, Bel, Win, Din, Voo, Sil, Wesv, Did, Pan / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126], Pan 1988 [Telge 7, 61].

02 KAAM: War, Vor.

03 KIM: Gor, Zut, Wesv, Zed.

04 SCHIN: Gels.

05 SCHON: Gels.

06 DRAB: Wich, Loch, Zel, Wehl, Groes,

Her.

07 SCHOEM: Vor, Gees, Nee, Sin.

08 SCHUUM: Did.

09 SCHIFT: Hen.

10 SMAND: Win.

11 SOETER: Kep.

Bel: Kaom neumen wi-j den skoet dén bovven op zoerkool zat. [SKOET].

Zed: Nao 'n paar waeke was de zoerkool uutgekimd. [UUTKIMME].

Kep: De zoerkoolpotten mossen geregeld afgenomen wodn; dat hiel in da'j 't duuksken, 't plenksken en den steen schoonmaken. Dat wier potten afnemmen geuumd.

Pan 1988: Dah grei wah bove op de zoer-rekool zit, is duk glitserig [Telge 7, 43]. [GLITSERIG].

WECKEN

Wecken is pas uut later tied; 't is in de plaatse van inmaken ekommen. De eerste bewar-kingen —schonemaken, sniejen— bunt 't zelfde as bie 't inmaken.

01 WECKE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Aal, Din, Zel, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Key, Bro, Tol, Does, Ang, Lat, Zed, Pan, Lob II Wilp, Bat, Mar.

02 INWECKEN: Wich, Ruu, Bor, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Meg, Sin, Doet, Kep, Ste, Baa, Does.

03 IENWECKE: Pan.

04 INWECKSEN: Wesd, Zel, Doet, Does.

05 WECKSEN: Sil.

06 IN DE FLESSE MAKE(N): Eib, Bel, Aal, Wesd, Zev.

07 INMAKEN: Nee, Wesd, Zel.

08 IENMAKE: Pan.

09 INKOKKEN: Bel, Win, Zel.

10 IN 'T GLAS/DE GLAZE DOON: Eef, Nee.

11 IN DE FLES DOEN: Wesv.

Nee: Andivie inmaken; later wodn ezeg wekn.

Lich: Inwekn, later natuurlek ok gewoon: wekn.

Tol: A'j de andivie ewassen, kort esnejen en veur-ekokt hebt, mo'j ze laoten afkullen en doornao in schone weckflessen doen. 'n

Gummie rink op de rand leggen en doorop den dekkel doen die met 'n beugel vastezet wördt. In de weckkettel konnen vijf of zes flessen, dee op 'n standaard stonn umdat ze neet op den baom mochen staon anders konn ze knappen. Want de weckkettel wodn now —met zó völle kold water der in, dat de flessen veur 2/3 onderstonnen— op 't fenuus ezet. En dan maor veurzichtig stokken, want 't moch niet zo hard gaon, anders konn de flessen toch nog knappen. At de thermometer die angaf hoe heite 't water was, op 95 graden ston, mos 't nog wel 'n uur of anderhalf uur op die heugte blieven. Dan kon 't van 't fenuus af; "Vader help 's effen beuren!". At ze dan af-ekoeld waren, gingen de beugels van de flessen en was i-j bli-j as ze allemaole dichte zatten, want 't kwam nogal is veur dat der toch weer loch in 'n flesse ekommen was umdat e blikboor niet goed af-eslotten was.

Zel: De andivie die in-eweckst wier, wier fiener esneenn as in de Kääölse pot.

Lar: De andivie mo'j laoten wellen veurda'j

ze in flessen stopt. [WELLEN = "slinken"].

Sil: Veur wecksen mo'j de wecksflessen goed schoon maken. [WECKSFLES; ok: / Gaa veur 1974 (Van Velzen 5, 123)].

Loch: De andivie ko'j 't beste met 'n stemperken in de flessen doon. Ze mos drie cm onder den rand staon en doornao mos der zó völle van 't koknat op tutdat ze net onderston.

Ste: De flessen stonden op 'n zogenaamde flessenholder in de weckskettel. [FLESSENHOLDER; WECKSKETTEL].

Bro: Andivie wecken was vake gin succes; toen 't diepvriezen kwam, wodn 't dan ok al heel gauw niet meer edaone.

Kep: Um gruunte te wecken mossen ze ruum één uur in de weckkettel; vleis wecken duren wel 1 1/2 tut 2 uur.

Groen: Ze weckten vrogger ok wal vruchten as brummels en baezen in.

Bel: Griesmelpap en puddinkpap atten ze wal met proemen of andere vruchten oet de fleske: oet de weck.

HOOFDSTUK 9 GERECHTEN

1. SOEPEN

SOEP

- 01 SOEP: Acht, Liem.
02 ZOEPEN: / Acht 1895 [Telge 2, 156].
03 POTASIE: / Lar 1838 [GV-alm 183].

Voo: Soep mot sjeisteren (hard kaoken), slaat mot brujen (der mot 'n warme sause aoverhen). [SJEISTEREN].

Acht-Tw 1948: KAOM "laag vet op de soep" [Wanink 1, 126].

- *Der bunt deur de metworkers heel wat soorten soep op-egeven. 't Vaakste bunt eneumd kippesoep, bonensoep en arftensoep. Riessoep, greuntesoep en vermecellisoep komt doornao. Vermecellisoep heet ok wel zondagse soep (Lat, Sto). Veural in den Acht is ok sniebonensoep (humkessoep) heel bekend. (Pelle)garstesoep is veural in de No Acht (nog) bekend. Van tomatensoep —wat maor weineg eneumd is—, is deur wat metworkers op-egeven dat 't vrogger weineg egetten wodn. Heel weineg op-egeven bunt bloemkoolsoep, selderiesoep en uiensoep.*

KIPPENSOEP

- 01 KIPPE(N)SOEP: Acht, Liem.
02 KIEPESOEP: Wesv, Pan, Lob.
03 HOENDERSOEP: Alm, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win || Mar, Haak.
04 HOENDERSOEP: Din, Vars, Sil, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Bro, Tol || Kle.
05 TUTE(N)SOEP: Din, Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Ulf, Wehl, Zev, Did, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 151] || Elt, Kle.
06 HENNENSOEP: Nee.

Alm: Vrogger heetten kippensoep hoender-soep.

Din: Hoendersoep of —nog meer Dinspers —tutensoep.“

Zel: Hoendersoep door gebrukten wi-j vrogger olde hoender veur, die niet meer eier legden.

Wesv: Kiepesoep wier getrokke van 'n goeie soepkiep, 'n slechte legkiep dus.

Gor: Der wodn weineg kippensoep egaeten; a'w 't atten, was 't 's zundags.

Key: As der vrogger hoendersoep egetten wier, was de henne ziek of de boer.

HUMKESSOEP

In humkessoep bunt 't belangriekste de humkes: de stukskes sniebonen.

- 01 HUMKESSOEP: Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Wesd, Doet, Ste, Bro / Aal 1966 [Rots 2, 6].
02 HUMMEKESSOEP: Gaa.
03 STUMPKESSOEP: Eib.
04 STUMPELTJESSOEP: Din.
05 STIKKELTJESSOEP: Bor.
06 BROKKEBONENSOEP: Aal, Win.
07 FIETSEBONENSOEP: Gees.

Gees: Fietsebonensoep heet zo umdat de sniebonen efietst (= kort-esneenn) wodt.

Gaa: Hummekessoep krie'j a'j van varkes-ribbetjes of -butjes bouillon trekt. Nao 'n paar uur doe'j der 'n flinke handvol hummetjes (stukskes sni-jbonen), prei, wortels, selderi-j, 'n bitje lavas, wat pepper en zalt en maggiblökskes bi-j. Op 't laatst gaon der blökskes gesnejen eerpels en 'n hendje vol witte beuntjes in. Nao 'n kwartierken he'j dan 'n lekkere, stevege soep voor i-j goed 'n hele maaltied met könt doen, veural a'j der ok nog mager spek en ne worst bi-j in doet.

ANDERE SOEPEN

Harf: Veur BROENE BONENSOEP mo'j de bonen 'n nach in water weken en dan met 'n lekker stuk beestevleis kokken. Door mot dan ok uien bieje en der wodt ok wel 'n handjen vol ries bieje in-edaon of jappel die fien emaaft was zoda'j 'n lekkeren, gebonden soep kregen.

Hen: ATENSOEP was vake soep, etrokken van 'n schenkel. Hoe meer vleis der dan inzaf, hoe better en vet mos de soep dan

ok waezen. Der ging natuurlek ok aten, jappels, knolselderie, prei en vermecellie en ries in.

Loch: Met de Lochemse karmse wodn der ARFTENSOEP egetten.

Win: GARSTENSOEP wordn ekokt van garste (= "gort"). [Ok: / Win 1971 (Deunk 1, 66)].

Bel: A'j pellegastesoep maakt, mo'j de gaste kokken met 'n stuk skrao spek en ne metworste derin. As greunte mo'j der good wat prei in doon. [PELLEGA(R)STESOEP; ok: Nee, Rek].

Lich 1991: PÖLLEGASTE, PELLEGASTE "soep, waarin o.a. gort, melk, stukjes metworst, rozijnen en pruimen zitten" [Telge 8, 92, 89].

Pan: GORTESOEP is net as aertesoep, mar ien plek van aerte doe je der gort ien. [Ok: Aal, Key]. VISSOEP of AOLSOEP wier der ok duk gegaete.

Gees: Riesoep maak ie deur 'n ruggebutjen van 'n varken of koo uren lange te laoten trekken, met wat zolt in 't water. Later mot der dan völle ries bie (um 't dikke te maken) en kroed: peterselie en grovve selderie. [RIES(T)SOEP; ok: Harf, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Sin, Zel II Mar; RIESTESOEP: Wich, Meg, Ste, Ang].

Bel: As grotvader van moders kante 'n zetje neet zo bes in odder ewes was, maor hee veulen zik weer better, dan zae-t-e teggen grotmoder: "Vrouwe, no kok maor 's ne goeie ribbensoep". Dat was riesoep, woor varkesribben in ekokt bunt. [RIBBENSOEP].

Gor: Veur SELDERIESOEP mo'j 'n bot of schenkel laoten trekken. Dan mo'j der ries bie doen, iets foelie, zolt en selderie. In plaatse van ries wodt de soep tegenswoordeg ok wel ebonden met bloem en botter.

Does: EERPELISOEP wodt net zo kloorgeemaakt as erwtesoep; behalve eerpels he'j neudeg prei en selderij. 't Wodt gegaeten met rookwos en gezolten spek der in en roggebrood der bi-j.

Lich: EERPELISOEP is arme-leus soep. BROEDLACHTENSOEP is vermecellisoep met rundvleis der in.

Wesv: ZONDAGSE SOEP krieg gi-j zó: 'n stukske schinkel of soepvleis of 'n mergpiep in kaokend water doen met 'n stukske look, wortel, selderij of knolselderij. As de boel getrokke is, de gruunte der uut hale en uutkniepe. Afmake mit maggiblökskes en ries

of vermecelli en laote trekke tot 't vleis gaar is, maor niet laote kaoke.

Gaa: Op zon- en feesdagen zat der meer vleis in de soep.

Wehl: De lekkerste soep is RUNDVLEISOEP. RUNDISOEP is bouillon. [Ok: Net].

Pan: VLEISSOEP wier met de kermis gegaete.

Bel: Daags nao de slach —öskesdag— wodn der BEESTENSOEP of VARKENSOEP (van varkes- of beestevleis en butte) egetten; door zat ok ries, vermecelli, prei en selderie in. In pellegastesoep mos 'n stuk vleizig spek en ne metworste in; in erften- of bonensoep wodn 'n epsenpeutjen, den stat van 't varken en 'n good stuk kop- of ander vleizig spek in ekokt. Ne dreuge metworste smaken der ok good in.

Nee: SLACHTESOEP wodn vrogger wal met 't slachten egetten.

Wesv: Kluitersoep met roggebrood ate wi-j as we pas geslach hadde. 't Hart, de tong, luchpiep en al dat gesluns —de kluitergenuumd— werd gaar gekaokt en afgemaak met 't losse vleis en gruunte, vermecelli en 'n maggiblökske. [KLUITERSOEP].

Pan 1988: PRULLESOEP "soep gemaakt van slachtafval" [Telge 7, 110].

Nee: De leu wee in den oorlog bie oonzen buurman kwammen, kreengn door vake STEEKRUBENSOEP: soep van knolrapen.

Loch: SOLDAOTENSOEP krie'j, a'j in plaatsen van poulet of ander soepvleis speklappen laot trekken. In BAEDELERSOEP zit van alles wat: b.v. wottels, arften, bonen. In WULBONENSOEP zit dikke jennen: grote, dikke bonen.

Meg: Ik kan mien herinneren dat mien grootmoeder op feestdagen, met de kermis en 's zondags BIERISOEP kaokte. Wat der —behalve bier— veur ingrediënten inkwammen, wet ik niet meer.

Did: 't Vleis van VARKESISOEP [Ok: Net] en RUNDERSOEP wier —nao de soep— met zuur —zilveruitjes en/of augurke— of mosterd opgegaete. [Ok: Gaa].

Eef: LARISOEP: soep uut 'n peksken.

2. KRUIDMOES

01 KRUIDMOES: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu.

02 KRUIDMOOS: Loch, Gels.

Gor: A'j kruudmoes maken wilt, mo'j gorte één nach lange laoten weiken. Dan mo'j 't water kaoken met wos en deorraegen spek. Doornao doe'j der esneden kervel, broene berend, tōpkjes van zwarte baezenblad en dikke reziene bie. Dan karnemelk der bie doon en kold laoten worden, want ie mot 't kold op-aeten met stroop der deur.

Ruu: Mien moder kwam uut Aalten en dee hef 't al-ze-laeven ekokt. Ie hebt veur vief of zes man neudeg: 500 gr (pelle)gorte, 2 liter kannemelk, 250 gr reziene, 'n (vesse of rook)wos, spek en zeuven van de volgende kruderiejen: kruzemunt of broene berend, melde, venkel, smallook, zoering, peterselie, kervel, brannettels, zwarte baezenbla en haneklauw. A'j 't op Witten Donderdag et, blief ie 't hele joor gezond.

Vor: Kruudmoes he'k 't leste ehad toe ik 16 joor was.

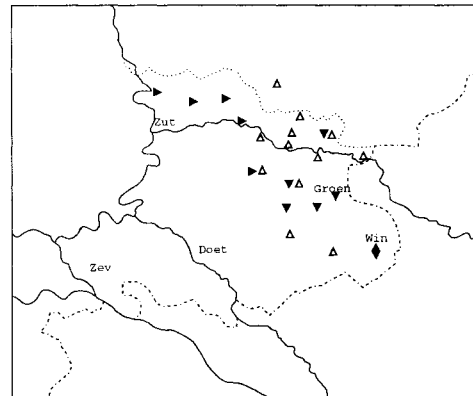
Gels: Kruudmoos wodn bie ons neet egetten.

Lar 1927: Verder is er nog (in Dike-meujes hofje) schotkruid, lubbestok, aolkruud, karvel en selderij voor de soep en de kruudmoos, een oud Gelders gerecht [Heuvel 1, 254].

3. STAMPPOTTEN

STAMPPOT

- 01 STAMPPOT: Acht, Liem II Bat.
 02 STAAMPPOT: Lob.
- 03 POT-DEUR-MEKARE: Gor, Harf, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Haa, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol / Aal 1964 [Rots 1, 34].
- 04 POT-DEUR-MEKAAR: Gen, Voo, Meg, Sil, Wehl, Dre, Ang, Wesv, Zev, Did, sHe.
- 05 POT-DUUR-MEKARE: Nee, Eib, Rek.
- 06 POT-ONDER-MEKAAR: Does, Wesv, Zev.
- 07 DEUR-MEKARE: Gor, Alm, Zut.
- 08 DEUR-MEKAAR: Gies.
- 09 MANKEPOT: Ruu.
- 10 MANKPOT: Loch.
- 11 MANK: Gor, Harf, Lar / Lar 1927 [Heuvel 1, 348].

- ▶ mankepot 09-11 ▼ deurpot 12
 △ deurkok 13-17 ◆ kökte 18

Vergelieking met 't kaartjen uut Broekhuysen 1, 126 maakt dudelek dat der in viefteg joor nog weineg veranderd is: 't vaakste kump veur deurkok; 't noordwesten van den Acht hef mankepot; rond Grolle wodt deur-pot ezegd en Win hef kökte.

- 12 DEURPOT: Nee, Bel, Groen, Liev, Zie.
 13 DEURKOK: Ruu, Zwi.
 14 DEURKOKKERIEJE: Bor, Gees, Gels, Haa.
 15 DEURKOKKERI-JE: Bel, Harv.
 16 DUURKOKKERIEJE: Gees, Nee, Rek.
 17 DEURKÖKTE: Bre.
 18 KÖKTE: Win.
 II duurkok: Mar.
 II duurkoksel: Bat (vrogger).
 II kokkerieje: Haak.
 II deurgemeus: Vre, Ges.
 II deurgemuze: Bork.
 II doerchgemuze: Slo.

Hen: Veural 's winters wier der völle pot-deur-mekare egetten; 't veurnaamste doorbi-j was de grootte van 't stuk spek of wos.

Groen: I-j hebt deurpot van wittenkool, rooienkool, zoerkool, moos, andivie; stamppot wottel, sni-jbonen of broene bonen en heten bliksem.

Gor: Pot-deur-mekare kö'j niet allene van wortels, zoerkool, andivie, sniebonen, moes, knollen of appels en jappels maken, maor ok van jappels met zuring of brandnettels.

Vor: Pot-deur-mekare he'j van wottels, knor-

rabies, stengels, andivie, moes, kabbes, zoerkool, rooie kool, sniebonen, zeute appels; soms ok van peren of van krotten. Pot-deur-mekare van platte peters was etten wat vake zó stief was, dat de vorke der gewoon in bleef staon. In 't vrogge veurjaar ha'j pot-deur-mekare van brandnettels; dat smaken ok hartstikke lekker.

Ruu: Stampopot met knollenloof en spekdöppertjes atten ze vrogger bie mien schoonolders nog wal 's.

sHe: 'n Olde naam veur potdummeka van andivie met speklappe is SLEMP.

Zev: Pot-onder-mekaar van look hiet: UIE-RATS.

Win: I-j hadden ok peernkökte of peernpint. [PERENPINT].

HUTSPOT

Hutspot is stampopot van wortels.

01 HUTSPOT: Gor, Eef, Loch, Bor, Gees, Voo, Vars, Sin, Zel, Does, Gies, Wesv, Zev, sHe, Lob.

02 WORTELS-DEUR-MEKARE: Gor, Wich, Bor, Aal, Wesd, Hen, Ste, Tol.

03 WORTELS-DEUR-MEKAAR: Voo.

04 WORTELS-ONDER-MEKARE: Zel.

05 DEUR-MEKARE-WORTELS: Alm.

06 WORTELMANK: Harf, Loch, Lar.

07 WORTELSTAMP: Eef.

08 WORTELESTAMP: Pan.

09 WORTELDEURKOKKERIEJE: Loch.

10 WORTELENKÖKTE: Win.

11 GALGEPINNEN: Gees, Rek, Din, Doet, Hen II Wilp.

II wortele-onder-mekaar: Emm, Eit.

II wortele-onder-één: Kle.

II worteldeurkok: Mar.

II wortelgemäös(e): Vre, Stlo, Ges, Ram, Rhe, Bork, Hei, Boch.

Din: Stampopot wortels; sommege luu nuumt 't: galgepinnen; 'n galgepinne is 'n name veur 'n wortel.

Vars: Hutspot met kale juffer is hutspot met klapstuk. [KAAL; JUFFER].

● 'n Stampopot wortels maak ie zo:

Bor: As vleis nem ie: klapstuk ('t vleis van de korte ribben van 'n koo) of boskonne (klapstuk wat ezolten en edreugd is); dat

mo'j 'n paar uur laoten kokken. Ok kan: hachee (stukskes rundvleis, estaofd met siepels, laurierblad, azien, kruudnaegels; 'n tomaat gif an de jus 'n lekkeren smaak), (met)worst, vleizeg spek, spekharsten. Dree of vier winterwortels en dree siepels kort sniejen en in 't vleis- of worstenat kokken. Wat later 1 kg eerpels der bie doon. At alles gaar is, 't vleis der baovenop leggen en effen met laoten kokken. Dan met neet te völle nat (en 'n kluntjen botter of wat melk) fien stampen. A'j 't sam wilt hebben, kö'j der nog 'n hendjen vol (broene of witte) gare bonen deur doon. 'n Zoeren appel der deur smaakt ok good. Op 't laatste kö'j der nog bie doon: zolt of pepper, Doesbörgse mosterd, nöttenmuskaot, azien, beestevet (olderwets), 'n betjen karnemelk.

Eef: Wortelstamp mo'j leefst daags van te veuren laoten sudderen, dan krie'j mien 'n lekker mäöltjen!

Doet: Stampopot van wortels is 'n GALGEN-MAOL.

STIMP-STAMP

Stimp-stamp is 'n stampopot van rauwe andivie.

01 STIMP-STAMP: Gor, Loch, Aal.

02 STOMP-STAMP: Eef.

03 STOM-STAMP: Does.

04 SLEM, SLEMP: / sHe 1982 [Telge 3, 134

Does: Rauwe andivie met eerpels en spekhasjes heit stom-stamp.

Eef: Stomp-stamp is eerpels met rauwe andivie of pot-deur-mekare met rooie kool; bie beiden heurt uutgebakken spek.

HEITE BLIKSEM

Heite bliksem is stampopot van appels.

01 HEITE BLIKSEM: Gor, Alm, Eef, Zut, Voo, Doet, Wehl, Kep, Zev, sHe, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 62].

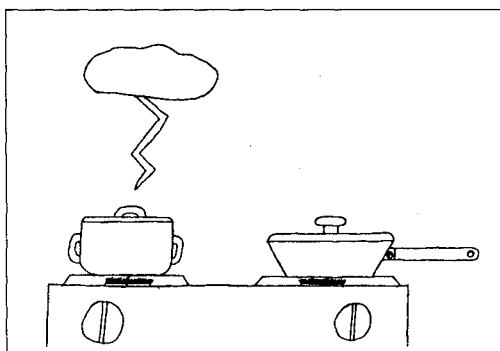
02 HEITEN BLIKSEM: Bor, Aal, Vars, Hen.

03 HETEN BLIKSEM: Eib, Rek, Bel, Groen.

04 HETE BLIKSEM: Gees, Gies.

KUULTJEN

A'j pot-deur-mekare op 't bord hadden, dan maakten ze der vake 'n kuultjen in um de sause in te doon.

Heite bliksem

01 KUULTJE(N): Ruu, Loch, Bel, Aal, Hen, Wesv, Groes, Zev.

02 STIPKULEKEN: Zut.

Ruu: A'w pot-deur-mekare atten —onverschilleg of 't noe zoerkool, moos, wortels of andievie was— dan wodn de sause in 'n kuultjen edaone; zo ko'j dan de volle vorke iedere kere in de sause stippen.

4. PANNEKOEKEN

PANNEKOEK

01 PANNEKOEK: Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Ang, Zev, Did, Sto, Zed, Pan.

02 PANNEKOEKE: Gor, Harf, Wich, Din, Zel, Hen, Baa.

03 PANNEKOEKE: Zut, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win.

04 KOEK: Pan, Aer, Lob II Mil.

Hen: Van kannemelk en boekweit- of grutte-mael wier 'n dikke pap emaaft in 't leupen. De pannekoeken wieren ebakken in ongel of raapöllie of 'n mengsel van beide. Veur spekpannekoeken wier eers twee hasjes spek in de panne elegd en dooraover wier dan 'n leppel pap egotten.

Loch: Vake vonden ze 't begrotelek um 'n ei in 't beslag te doon; dan nammen ze ges. As der knikeier waren, dan gebruikten ze dee. Mangs vonden ze zeutemelk zunde; dan kwam der ondermelk, kanemelk of water in.

Vor: Um pannekoeke te bakken kö'j 't beste wat varkesvet en slaöllie nemmen; beestevet leent der zich niet zo goed veur, umdat 't gauw stelterege wordt.

Wich: Ie könt spek uitbakken en de hasjes in de pannekoeke doen of ie könt 't kokken en dan an plakken sniejen en der in doen.

Gor: Spek wodn in de pannekoeken met-ebakken of 't wodn op brood ("roggebrood") eleg en dat wodn der dan bie egaeten.

Rek: Soms wodn 't spek in de pannekoeke ebakken, mor meestentieds wodn 't gebakken en at i-j 't der op de voes bi-j.

Gees: In pannekoken heurt gaetjes te zitten; dat bunt de goeien.

Bor: A'j 't beslag met karnemelk anmaakt, krie'j gaetjespannekoken. [GAETJESPANNEKOEKE].

Acht-Tw 1948: POFFERT "heel dikke pannekoeke" [Wanink 1, 163].

Win 1971: BOKWEITEN-JAN-HENDRIK "dikke pannekoeke van boekweitmeel" [Deunk 1, 30].

Bel: Ne bokweiten-Jan-Hennek is ne grutte-maelspannekoeke, zo eneumd umdat dee pannekoeke zo stief en vaste is. [BOKWEITEN-JAN-HENNEK; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 79)].

Ruu: "Pannekoken vlik. Dree doemen dik. 't Spek der in vergetten. Wat duvel zal dat vretten?", zeien ze as de pannekoken te dikke waren en der gin spek in zat.

● *De metwarkers geeft op dat der vrogger völle gewone pannekoken egetten wodn of spekpannekoken of appelpannekoken. Wors, rolle en zwaardemaag wodn in 'n paar plaats en allene bie bezondere gelaegenheden in de pannekoken egetten, net zo as krinten en rozienen. Veural in de Liemers en langs den Olden lessel wodn van olds pannekoken met vruchten ebakken: proemen (kwetsen) [Lich, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel, Doet, Zed, Lob], kersen [Meg, Sil, Doet, Zev, Did, Zed, Pan, Lob], bosbaezen [Lich, Meg, Zel, Did, Sto] en met eerpels [Eib, Lich, Zev, Sto, Pan, Lob].*

Wich: 'n Pannekoeke met völle spek, is 'n MAAIERSPANNEKOEKE.

Loch: Umdat 't der zo uutzag, neumden ze 'n appelpannekoeke wel 's 'n pannekoeke met boomspek. [BOOMSPEK; ok: Eef].

Meg: Mien zuster wis te vertellen dat —as 't spek vrogger bi-jnao op was— ze in de pannekoek dobbelsteentjes spek en stukskes appel deien. Door wier de naam Kaïn en Abel aan gegeven.

Eib: Mien opa vertellen wal 's dat e völle eerplenpannekoke egettene had.

Pan: Riefkoek is 'n errappel-pannekoek. [RIEFKOEK; ok: Aer / Pan 1988 (Telge 8, 114)].

Zwi: Soms atten ze pannekokken met eerpels of broene bonen; ok wal met 'n haze of kenien.

Sto: Appelekrut —'n soort lichte appelstroop— ginge ze in Hüthum hale in 'n emmer met 'n dekkel. Dat wier wel op pannekoeke gesmeerd.

Alm: Op Kasaovend ha'j pannekoeken met spek en metwos. [Ok: Gor, Harf, Eef].

Zwi: Met Kasaovend wodn der pannekoeke met wos egetten. [Ok: Bor, Haa].

Loch: Op Kasaovend wodn der wel pannekoeke met rolle ebakken.

Hen: Met stoppelhane wieren der pannekoeken met rozienen egetten.

Eef: Pannekoken met krinten en rozienen bakten ze allene met 'n verjoorsdag of 'n ander feestjen.

Bel: In de vasten wodn der gin spekpannekoke egetten; dan kreggen wi-j 's morgens alleneg in raapollie ebakken pannekoeke. Allene zundags 's aovends dan deed oze moder lösse pannekoeke bakken; dat was met ges en spek der in. [LÖS].

Win: As 't bakken vlug mos gaon, wodn der vasten pannekoeke ebakken: de andere pannekoeke van gerezzen deeg met ges heet lozzen pannekoeke. [VASTE; LOS].

Olb: Op goeie vri-jdag wier 't deeg zonder melk aangemaakt en wier de pannekoek met stroop gegaeten.

Voo: At der geslach was en der hieng 'n zwaardemaag in de wim, dan mieken ze nog wel 's pannekuke met zwaardemaag der in.

Nee: Bij 't oogsten wodn de pannekoeke zo tegen veer uur op 't land ebrach. Ze laggen dan op 'n telder met 'n rooien zaddook der umhen en wodn dan vake kold egetten.

Loch: Olde pannekoeke wodn mangs fienesneenn en van niejs op-ebakken.

Bel: Elken dag atten wi-j vrogger friske pannekoeke. As der 's mons 'n paar overbleven waren, dan atten wi-j dee met ves-

pertied of 's aovends in de kanemelkse pap. Ze wodn dan an stukskes esneenn.

Bor: Rieke leu's zeekte en arme leu's pannekoeke roekt wied: zeekte van rieke leu (al of neet slim) wodt wieter verteld en arme leu bakt pannekokken in raapöllie wat stunk zoda'j 't van wiedten al ruukt.

Aal 1951: PANNEKOKESCHÖTTEL "houten voetstuk met gevlochten bovenstuk waarop de pannekoeken konden uitdampen" [Aant Nedsaks Inst].

BESLAG

't Beslag van pannekoeken heet in het algemeen beslag.

01 BESLAG: Acht, Liem.

02 BEREURSEL: Harf, Nee, Eib / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 82], Eib 1980 [Telge 1, 8] || Mar.

|| deeg: Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Emm, Kle.

|| deek: Raes.

Acht-Tw 1948: BEREUREN "beslag maken voor pannekoek" [Wanink 1, 82].

LEUPEN

't Leupen is 't veurwarp woorin 't pannekoekenbeslag emaaft wordt. An de varianten van 't woord leupen (04-06) kö'j marken dat 't 'n woord is dat neet vake meer gebruikt wodt. Aover 't algemeen geeft de metwarkers an dat 'n leupen van holt is, 'n komme van eerdewark en 'n pot van eerdewark of emaille.

01 LEUPEN: Alm, Eef, Vor, Aal, Win, Din, Vars, Hen, Sto || Bat, Vre, Hei, Raes, Rhe.

02 PANNEKOEKENLEUPEN: Voo, Sil.

03 LEUBEN: Harf.

04 LEUPKE(N): Lar, Ulf, Lat, Zed.

05 LEUKEN: Kep.

06 LEUPE: / Aal 1964 [Rots 1, 25] || Ram, Bork.

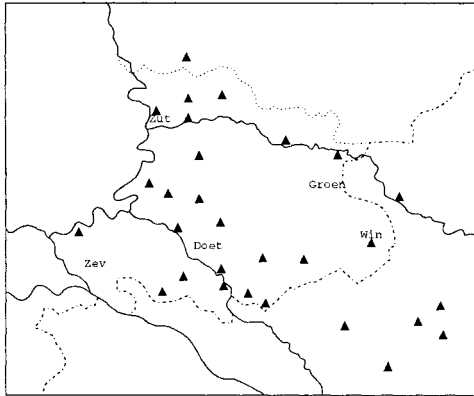
07 LEUP: Zed.

08 BESLAG(S)POT: Gor, Loch, Bel, Harv, Sin, Key, Baa, Ang, Zev || Wilp.

09 PANNEKOOKSPOT: Eib, Win.

10 PANNEKOKENPOT: Lich.

11 BESLAGKOM(ME): Gor, Wich, Zel,

▲ leupen 01-07; 13-15

't Kaartbeeld van leupen löt dudelek zeen dat 't woord in delen van onze streek an 't verdwienen is.

Wesd, Gaa, Dre, Does, Lob.

12 BEREURSELPOT: Ruu, Loch, Zwi, Bor, Haa, Eib, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 82].

13 BEREURSELLEUPEN: Bor, Eib.

14 BEREURSLEUPEN: Zel, Tol / Lar 1927 [Heuvel 1, 484], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 82], Gaa veur 1974 [Van Velzen 5, 68].

15 BEREURSLEUPKEN: Ste.

16 REURSELPOT: Nee.

17 MENGEPOOT: / Aal 1951 [Aant Nedsaks Inst].

|| leupsel: Rhe.

|| bereurselpot: Mar.

Tol: Ik kenne toevalleg dat woord bereursleupen umda'k 't zon prachteg woord vinne. Hoe 't der uutzut, wet ik niet.

Vor: 'n Leupen was van holt; net as too der tied der ok nog holten emmers waren. Der was ok nog 'n holten beslagsleppel bie. Zon leupen worden ens in de wekke uutewassen.

Vars: 't Leupen kan van holt of eerdewark waezen.

Zwi: 't Bereurselpot was 'n Keuls pötjen.

Din: 's Aovens van te veuren wier 't beslag emengd. Der bleef altied wat in veur de zuurdesem. Ens in de waeke wier de leupen schoon-emaakt; dan wier der de eerste kiere geste in-edaon.

FLENSJEN

'n Flensjen is 'n dun pannekeuksken.

01 FLENSJE(N): Gor, Wich, Gees, Bre, Din, Vars, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Ste, Lat || Bat.

02 FLENSKEN: Lich, Wehl / Acht 1895 [Telge 2, 35].

03 PUFFEKE: Does.

|| fletske(n): Hei, Emm, Elt.

Lich: Too de jonge vrouwleu naor de huusholdschole gingen, leerden ze flenskes bakken. [Ok: Bel].

Wehl: Flenskes zun van de lateren tied.

Ste: Flenskes he'k veur 't eerste umstreeks 1923 egetten op de verjeurdag van 'n schoolkammeräödjén.

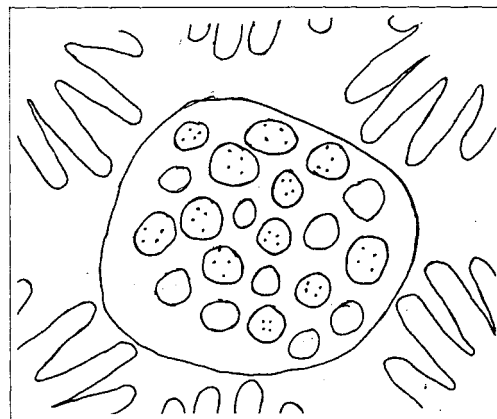
Sil: Kleine, dunne pannekuukskes wodn nog wel 's op 'n verjeurdag gegaeten. [Ok: Bre].

Wesd: Dunne pannekuukskes heitten kinderpannekuukskes. [KINDERPANNEKUUKSKEN].

Bel: 'n Klein pannekeuksken, veur 't kleinste kind of grotmoder ebakken, neumen ze vrogger 'n SUKERPANNEKEUKSKEN. Dee wodn egetten met 'n ei, stroop of honning der op.

Win: Kleine, dunne pannekuukskes atten ze vrogger ok wal, maor daar is gin name veur. [Ok: Gor, Eib, Rek, Aal, Zel, Tol, Zev, Zed || Stlo].

Eef: Ze atten wel dree-in-de-pan: pannekuukskes woorvan der dree tegelieke in de koekepan ebakken wodn. In 't beslag zatten

Kinderpannekuukskes

krinten en rozieren, soms ok 'n stuksken appel. [DREE-IN-DE-PAN(NE); ok: Nee].

5. JAN-IN-DEN-ZAK

- 01 JAN-IN-DE(N)-ZAK: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Bor, Gels, Haa, Nee, Rek, Aal, Win, Wesd, Dre, Kep, Hen, Tol II Bat.
02 JAN-IN-DE(N)-BUUL: Gor, Ruu / Vars 1985 [Telge 6, 158].
03 BROEDER-IN-DE-ZAK: Lob.
04 PUNGEL-IN-DE-BUUL: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 280].
05 PORK: Gees, Haa, Nee, Aal, Zel, Ang / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 163] II Bat.
06 PODDEK: Loch, Zwi, Win.
07 PORK-IN-DEN-BUUL: Gor, Gels.
08 PODDIK-IN-DE-ZAK: Eef.
09 PUDDINK-IN-DE-BUUL: / Vars 1985 [Telge 6, 279].
10 POFFERT: Zut.
11 TROMMELKOKE: Aal.
12 KRINTESTOETE-UUT-DE-PANNE: Gor.

Eef: Eigelek lik poddik-in-de-zak op neet gebakken krintebrood.

Gees: PORK maak ie van mel, eier, half melk, half water, eets zolt, rozieren, krinten en ges. 't Deeg wa'j zo kriegt, is net krintenstoetendeeg. Dat lao'j riezen en dan doo'j 't in 'n panne dee met botter in-ebet is. Baovenop mo'j wat beschutenkrummels streujen. Dan zet ie de panne in den fenuuspot woorin kokkend water zit; 't water mag neet hoger as halfweg de panne kommen. Nao twee uur is de pork gaar en kö'j 'm op 'n telder ummestorten. Ie könt 't etten met bottersause, stroop of broenen suker of met gekokte wors.

Aal: As 't deeg ne poze erezen had, nam mien moder den linnen buul, dén ze speciaal

veur 't maken van Jan gebroeken. Dén wodn oet-espeuld en dan streujen ze daor eerst van binnen good mael in. Dan ging dat gerezen deeg daor in. Den buul moch neet te vol wezzen, want dat deeg mos ruimte hebben um uut te di-jen. As den buul dichtebonden was, wodn e in ne grote panne water op de kachel of 't fenuus ezat. Op den baomm van de panne leggen moder 'n bordjen, anders kon den buul vaste-brannen onder 't kokken. As 't water 'n uur ekokt had, wodn den buul umme-edraejd en mos e nog 'n uur kokken. As Jan dan gaar was, moch e op 'n bord uitwasemen en dan wodn der grote platen van esnaeden dee met ne stroopsause op-egetten wodn. Wi-j kregen ok wal trommelkoek; in miene gedachten smaken dat net zo lekker, allene was hee mooier van vorm. Daor kwam ne warme bottersause over. [TROMMELKOEK].

Win: Jan-in-'n-zak is mael, ekokt in 'n linnen zak; poddek doo'j in 'n poddektromme. [PODDEKTROMME].

Gels: Pork-in-'n-buul of Jan-in-'n-zak wodn met stroop of bottersause egetten; veural met de feestdage.

Nee: Veur de sause bi-j pork he'j neudeg 'n half pond stroop, twee etleppels suker, wat water, veer hasjes spek en twee hasjes spek dee'j an dobbelsteentjes sniedt. De stroop, suker, en 't water breng i-j an de kok en de spekhasjes bak i-j oet. Op 't leste doo'j alles bi-j mekare.

Acht-Tw 1948: POTSTROEF "gerecht van melk en meel, gekookt tot een dikke brij, gegeten met boter en stroop" [Wanink 1, 164].

No Acht 1839: TOEDAOD "toespijs" [Telge 4, 33].

HOOFDSTUK 10 MAOLTIEDEN

Aover 't algemeen zag de dag —as 't ging um etten— der vrogger op den boer zó uut: bie 't opstaon (um zes uur) wodn der veur 't melken 'n snee stoete met 'n kummeken koffie gebruikt. Nao 't melken (um acht uur) kregen ze pannekoke. Um tien uur wodn der koffie edronken en um twaalf uur warm egetten. Met de zommerdag wodn der doornao tut twee uur eslaopen, woornao —ok 's winters— 't theedrinken was. Um veer, vief uur was 't vesperen met brood en um acht, negen uur 't aovend-etten, meestal bestaonde uut pap. Wee-t naor de febriek gingen, atten vake met-ene nao 't opstaon; dat was in den regel later as op den boer.

Wesv: Nao de oorlog ate we drie keer: twee keer brood en ene keer warm; dah scheelde heel veul wark veur de vrollie.

MARGEN-ETTEN

Hoo late der op de boer 's morgens egetten wodn, hing vrogger samen met 't wark wat der 's mons vrog edaone mos wodn: melken, voeren en —met de winterdag— dorsen. As 't eerste wark af was —met de winterdag was dat dorsen en anders melken— dronken ze wel 'n köpken koffie of thee. As ze doornao zo tussen zeuven en acht evoerd hadn —de mansleu de beeste, de vrouwleu de varkens—, dan atten ze pannekoke, vake met spek en/of roggebrood. Met de winterdag wodn der dan wel van de slacht egetten: balkenbrie of bloodbrood bevobbeld.

Fabrieksarbeiders atten veurdat ze naor 't fabriek gingen en ambachtsleu veurdat ze an 't wark gingen in de warkplaatse. Vake was dat al veur zeuven uur. Roomse kinder atten veurdat ze naor de misse gingen; de andere kinder veurdat ze naor schole mosen.

's Zundags wodn der anders egetten: gin pannekoke, maor vake wittebrood met keze of 'n ei as 't seizoen en de verdiensten der nao waren. Ok wodn der dan wel 's 'n beschute egetten, maor dat was uitzondering. In later tied wodn der in plaatse van pannekoke en roggebrood meer botterhammen egetten of 'n bord pap: Brinta uut de winkel

bevobbeld. Umdat de arbeid minder zwoor is as vrogger, hoeft der ok neet zukke zwoore kos meer egetten te wodn.

01 MARGEN-ETTEN: Harf, Alm, Lar, Vars, Sin, Zel, Ste.

02 MORGEN-ETTEN: Loch, Nee, Eib, Rek, Bel.

03 MARGEN-AETEN: Gor, Eef, Gen, Meg, Gaa II Wilp.

04 MANN-AETEN: Gor.

05 MERGEN-AETEN: Does, Ang.

06 MORGEN-AETEN: Aal.

07 BROOD-AETE(N): Eef, Voo, Dre, Does, Zev, Did, Zed.

08 BROOD-ETTEN: Bor, Zel, Kep.

09 BROOD: Wesv.

10 PANNEKOEKE-ETTEN: Ruu, Bel, Lich.

11 PANNEKOEKE-ETTEN: Alm.

12 PANNEKOEKEN-AETEN: Voo.

13 MARGE(N)BOTTERAM: Doet, Baa, Zev, Sto, Lob.

14 ACHT-UUR: Hen / Win 1971 [Deunk 1, 2].

15 BROODTAOFEL: War.

16 MARGENMAOL: Tol.

|| monn-etten: Haak.

|| pap-aeten: Ges.

|| morgenpap: Ram, Bork.

|| zeuven-uurse-koffie: Kle.

Hen: De eerste maoltied van de dag heit: 't acht-uur. Vake was 't iets vrogger as acht uur.

Zel: 't Margen-etten of brood-etten was nao 't melken, zo tussen zeuven en acht uur.

Alm: Vrogger bakten de olde vrouwe de pannekoeken; de anderen wazzen dan an 't wark.

Vor: Vrogger gingen der 'n paar hen melken en dan maken moder 't vuur an um water an de kok te kriegen veur thee. As 't melken af was, kree'j 'n köpken thee met 'n sneetje weggen. Doornao deden de vrouwleu varkens voeren en de mansleu voren de beeste. Ondertussen bakken moder pannekoeke.

Wehl: Bi-j de boeren dronken ze 'n köpke koffie veurdat ze gingen melken; nao 't melken was de pannekoek (met spek) kloor.

Loch: Op wat boerderiejen atten ze pannekoke, op wat pannekoke met brood —dat is roggebrood— en op weer anderen stoetenpap.

Wesv: Ze ate vroeger pannekoek met spek, 'n paar sneetjes brood of soms gebakke piepels. Der wier koffie bi-j gedronke.

Harf: In de winterdag wodn der wel bloedbrood en balkenbrie egetten as der tenminste eslacht was.

Hen: Hoe late as de boeren 's margens atten, hieng ok 'n betjen af van of den melkboer 'n vrogge of late rit had en of i-j an 't begin van zon rit woonden of kort bi-j 't darp woor of de botterfabriek ston.

Meg: De fabrieksarbeiders en ambachtsluuj aten veurdat ze naor de arbeid gingen; de boeren meistens nao 't melken, zo tegen zeuven uur-half acht.

Lob: Aggi-j erbeier op den stin-aove was, dan at gi-j 's maers um 'n uur of zes de maargebotterham. Um negen uur was dan de eerste schaf; dan at gi-j pannekoek. De blage ate um acht uur.

Eib: A'j rooms waren, mossen de kindere veur de schoolmisse um acht uur in de karke waenn; doorveur mossen ze dan al egetten hebben.

Does: Op zondag en op feestdagen atte wi-j 't zelfde as andere dage —witte brood, bruun brood, roggebrood—, maor dan met wat der op.

Wehl: 's Zondags atten wi-j botter ien plaats van smalt en metwos en schink ien plaats van spek. Dan at i-j pas laat, want i-j mos —as roomsen— nuchter blieven.

Bel: Völle leu atten 's zundag 's morgens botterhams in plaatse van pannekoke. Dat was ok al makkeleker umdat wat van de leu nao de vroomkarke gingen en wat nao de late karke. A'j dan pannekoken atten, mos der twee keer ebakken wodn.

Meg: At ze rooms wazzen, dan wier der 's zondags zo tegen negen uur gegaeten, tussen de vrogge en late kerk in.

Eef: Nao den laatsten oorlog is 't pannekoke-etten verdwenen.

Voo: De vrouwluj willen tegenswoordeg dat geknoui 's marges vrog in de kökken niet meer.

Eib: Tegenswoordeg drinkt völle jonge boe-

ren 's mons 'n köpken thee, melkt 80 koeien en bunt door dan um acht uur kloor met.

Loch: Boeren staot noe later op; deur 't melken met den tank hoeft de melkbussen neet meer op tied an de weg te staon. Ze et noe gin pannekoke of stoetenpap meer, maor vake stoete met thee, koffie of melk. Ok 's zommers hoeft ze neet meer zo vrog op, umdat de loonwarker met zien mechines 't oogsten makkelek af kan. Umdat ze minder battenwark hoeft te doone, hoeft ze neet meer zo zwoor te etten.

Wesd: "Wi-j gaot acht-uur hollen", zeg i-j 's margens nao 't melken. [ACHT-UUR-HOLLEN; ok: Din, Kep].

KOFFIEDRINKEN

't Koffiedrinken was vrogger altied um tien uur; allene warkvolk schaftten um negen uur. Bie de koffie wodn vake 'n snee brood egetten. 's Zundags was 't koffiedrinken vake wat anders deur den karkgang. Der wodn dan gin brood maor 'n beschute, 'n plak koek of 'n keuksken egetten.

Umdat der tegenswoordeg minder naor de karke egaone wodt en langer uut-eslaopen, is dee vaste gewoonte in völle huusholdings veranderd.

01 KOFFIEDRINKE(N): Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Gaa, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Zev, Zed.

02 KOFFIETIED: Bor, Nee, Aal, Zel, Does, Ang, Wesv.

03 KOFFIEDRINKENSTIED: Eef, Win, Gen, Key.

04 KOFFIE: Eef, Zwi, Win.

05 TIEN-UURSKOFFIE: Meg.

06 TIEN-UURSKÖPKEN: Lich, Toi.

07 VEURMEDDAGSKOFFIE: Ste.

08 EERSTE SCHAFTTIED: Lob.

09 PAUZE: Gaa.

Bel: Umdat de leu vrogger zo vro opstonden, lustten ze um tien uur al wal weer ne boter-am.

Sil: At 't koffiedrinken was, wier der duk 'n snijken brood gegaeten.

Meg: Ok at de boeren in de bouwt druk op 't land waren, dan wier der tegen tien uur maor één botterham gegaeten.

Lob: Op de stinaove was de eerste schaf-tied um nege uur; dan at gi-j pannekoek en 'n snee roggebrood en dronk daor koffie bi-j.
Bor: A'j as ambachtsman bie 'n boer an 't wark wazzen, kree'j um elf uur 'n boddeltjen.

Baa: 's Zondags was der bi-j de koffie 'n plate koeke of 'n beschuut met suker.

Zed: 's Zondags moes de koffie kloor zun as vader en moeder uut de kerk kwame; dan wier der koffie met 'n kuukske —'n lange vinger of 'n theebeschuut— bi-j gegaete.

Lat: 's Zondags nao kerktied wier der koffie gedronke; de mansluj rookte 'n sigaar, de vrolluj kregte 'n kandijkluntje of 'n kuukske.

Kep: Veur kerktied wier der 's zondags al wel koffie gedronken. Nao kerktied gingen de boeren koffie drinken bi-j den angang: 'n winkel of café woor 't kerkboek bewaard wier, de fietse neer-ezet wier en —as ze met 'n karretjen kwammen—de peerde uutgespannen wieren. Ok wier der 'n warme stao-veur in de kerk ehaald.

Does: Umdat de mensen 't wat baeter doen können as vrogger, drinken ze eerst koffie en doornao wordt der gevraagd: "Wat drinken wi-j now?"

Wesv: Deurdat de minse meer vri-je tied hemme, gaon ze in 't week-end veul later nao bed. 't Brood verschuuf naor de koffietied en 't middag-aete geet naor de naomid-dag.

Zed: Tegeswoordig geet 't 's zaoterdags en 's zondags heel anders: de luj slaope lang uut en slaon dan 't brood-aete en 't koffiedrinke aover.

Ruu: Vrogger kreeg allene de vesite 'n keuksken of 'n borrel; zelf nommen ze dan niks.

Wich: Vergeleken met vrogger is 't koffiedrinken noe alle dagen zon- of feestdag.

Bel: Met 't koffiedrinken zeg i-j: "Wi-j gaot tien-uur hollen". [TIEN-UUR-HOLLEN; ok: Win, Din].

MIDDAG-AETEN

Heel dudelek geeft de metwarkers an dat der vrogger 's zommers anders egetten worden as 's winters. Met de zommerdag wodn der völle verse greuntes egetten (sla, spinazie, doperwten, rebarber, sperciebonen, andivie, wortels) met kloor eerpels: Met de

winterdag atten ze veural stamp-pot: moes, zoerkool, wortels, bonen, appels (heite bliksem). De greunte doorveur was in den harfst in 't zolt emaaft. Later wodn der allerlei greuntes eweekt, want op de huusholdscho-len leerden de vrouwleu hoo dat mos. In de joren vieftteg kwam den diep-vries op; in 't eerste ko'j (bie de Coöperatie) 'n kluis huren. Ton was 't ok al de tied van de blik-greuntes, de rauwkost en 't fruit, meer vleis en minder vet, soep veuraf en pap of wat anders (vla, pudding, yoghurt) nao. Weer wat later wodn der ok meer butenshuus egetten; in 't begin veural Chinees. Dee produkten ko'j al gauw ok kant-en-kloor in de winkel kopen en effen in de magnetron stop-pen veurda'j 't op-et. Biologisch verant-woord etten is tegenswoordeg ok belang-riek.

'n Grote verandering is ok dat der vrogger altied warm egetten wodn 's middags um twaalf uur en noe —deurdat de mansleu en de kinder vake 's mons vrog veur wark en schole naor 'n andere plaatse mot— 's aovends.

Op zundage wodn der aover 't algemeen makkeleker egetten, maor ok wel uitgebreider. Makkeleker umdat ze völle 'n stevege soep atten (b.v. riessoep, kippesoep) of dreuge ries met krinten of soms proemen. 't Uitgebreidere zat 'm der in dat ze wat nao atten: vake pudding. Op verjeurdage, maor veural op feestdage en (zun)dage woerop der visite kwamp, wodn der altied lekkerder egetten as deur de wekke. In plaatse van spek en wors gaf 't dan wel naegelvleis, schinken, zwaardemage, rolpens of met-wors. Met Kasmissen atten ze wel gebraonn knien of kalkoen, gans of 'n hane of henne, maor ok pannekoken met rolle of spek en wors. Bie de katholieken kwam der met vastenaovend nog wel 's gebraonn metwors op taofel en bie brulleften van rieke leu spölden schinke en naegelholt (met eigengebaken wegge) weer 'n belangrieke rolle. Met de karmse en stoppelhane was 't in wat plaats en vas pandoer stokvis te etten. Nao 't slachten van 'n varken wodn der nog wel 's 'n haesken ebraonn en warm op 'n bot-terham egetten, soms samen met de vet-priezers. In 't deel De mens en zien gezins-en gemeensschapslaeven wodt in-egaon op wat der op verjeurdage, feestdage en zun-

dage met visite egetten wodn.

- 01 MIDDAG-AETEN: Wich, Ruu, Gees, Nee, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Net, Vars, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Zed II Kle.
02 MEDDAG-ETTEN: Ruu / Vars 1985 [Telge 6, 223].
03 WARM AETEN: Gor, Bor, Gees, Eib, Rek, Doet, Gaa, Hen, Does, Did II Bat, Ges, Bork, Boch, Emm.
04 EERPELS ETTEN: Bor, Zel, Kep.
05 JAPPEL ETTEN: Harf.
06 AN DEN MIDDAGPOT GAON: Loch.
07 KAOXSPIES: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 118].

Wich: Elf uur de pot op 't vuur; twaalf uur de pot van 't vuur. [Ok: Loch, Aal, Kep].

Nee: Um twaalf uur at den grootn stoom blaazen, ging 't volk naor 't hoes um te etn.

Aal: As der um twaalf uur eropen wodn: "Aeten!", dan zeien ze op 't land teggen mekare: "Wi-j gaot middag-aeten".

Bor: Wie gaot eerpele etten, of: wie gaot warm etten.

Zel: "Kommen etten; de eerpels bunt kloor!".

Hen: Vrogger wier der altied 's middags warm egetten. Veur boeren is dat logisch want 't kokken en opetten van de middagpot kost de meeste tied en as dat 's aovends gebeuren mot, kump 't melken en voeren in de knuppe. [MIDDAGPOT; ok: Loch].

Ruu: Noo de boeren neet meer zo lange met 't melken bezig bunt, et ze mangs wal 's aovends. En at de man uut huus geet warken en de kinder in 'n andere plaatse op schole gaot, et ze ok vake 's aovends meddag-etten.

Wesv: 's Zommers ate we wa'j eiges verbouwde: slaat, kool andivie, wortele.

Voo: In de zommerdag was der slaat, beuntjes, atten, wörteltjes, sni-jbiet, stengels, andivie en grote bonen.

Zel: De winterkost was vrogger völtieds stampot. Uut 't zalt kwammen zoerkool, beuntjes, sni-jbonen en andivie. Ok wortels met siepels en moes wier en veur de stampot gebruikt. Dan ko'j broene bonen en arften goed bewaren en met siepels en eerpels etten en i-j konnen nog heite bliksem maken.

Bel: 's Winters kwammen de greunte en 't

vleis oet de tonne: oet 't zolt. Later — doo de vrouwleu wecken hadden eleerd, kwam de greunte en 't vleis oet de fleske.

Harf: Vrogger bie mien oldershuus wodn 's zundags 'n stevege soep ekokt: dat was makkelek kokken veur de vrouwluu.

Gor: Op zun- en feestdagen atten ze soms soep (kippensoep) veuraf of ries met krinten.

Zel: 's Zondagsmiddags atten wi-j vake ries-soep of ries met krinten of ok wel rolpens uut 't zuur bi-j dreuge ries.

Wehl: 's Zondags was der tutesoep, 'n stukken vleis en nao: pudding van AJP.

Hen: Op zon- en feestdagen atten wi-j wel 's kloor eerpels met 'n lekker stuk vleis en dan met staofperen en/of appelmoes. En: pudding toe.

Lich: Met de feestdage waren der eerpele met braodvleis, met proemen of andere gedreugde vruchten (peerkes) en appelmoes. En pudding (griesmaelpudding met bessensap) nao.

Zel: De jonge boerinnen gingen naor de huusholdschole en leern door anders kokken as ze in huus deien.

Eef: Op schole hebt de vrouwleu eleerd hoo 't steet met de vitaminen en door wodt tegenswoordeg wal op elet.

Tol: Nao den Tweede Weerldoorlog kwammen der andere gruutesoorten; b.v. witlof en komkommer.

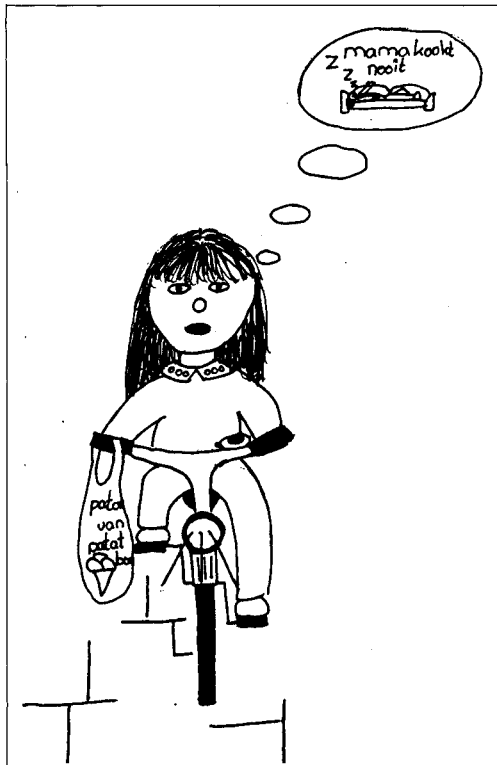
Harf: Aover 't algemeen ette wi-j nit zo völle stampot meer en bu'w der op verdach da'w nit te dikke mot worden.

Eib: Noo krie'j vake eers soep, dan eerpels, vleis en greunte en dan nog 'n liflafjen nao.

Kep: De gedreugde peren en appels — die vroeger naor de bakker gebracht wier en um te dreugen — en die gegaeten wier en bi-j speciale feestdagen, zun der tegenwoordeg niet meer bi-j.

Did: Laatkommers kregte aete uut bed: 't aete wier dan in 'n bak gedaon die in krante-papier gepak wier en in bed gezet wier um 't warm te holle.

Gees: Um 's zundag gauw kloor te waenn met 't kokken, maken de vrouwleu "gauw 'n pork" of: luie wievenkos. [LUI; WIEVENKOS; ok: Lar].

Luie wievenkos

Zel 1909: LABBEKAKSGO(R)TE "eten dat een babbelkous vlug kookt omdat ze haar tijd verpraat heeft" [Driem bl 1, 58].

THEE-DRINKEN

Um of kort nao twee uur wodn der vrogger veural op den boer thee edronken. Bie bör-gers was dat aover 't algemeen later; zo tegen 3 uur of half vere.

01 THEE-DRINKE(N): Acht, Liem.

Gor: De boeren dronken um twee uur thee. 's Zommers hadn ze dan de middagslaop uut. 't Thee-drinken bie de bör-gers was wat later.

Gen: Tut twee uur wier der 's zomers med-dag gehollen en veurda'j dan weer nao den arbeid gingen, was 't thee-drinken; dan was 't THEE-DRINKERSTIED.

Voo: 's Zondags was 't thee-drinken wat later omdat der later meddag-aeten gegae-ten wier. Ok now is 't thee-drinken niet tegen twee uur maor zo tegen 'n uur of dri-j.

Lar: Tegenswoordeg drinkt de leu vake 's

middags gin thee meer maor koffie.

Bor: A'j volk kriegt, zet ie 's middags koffie.

VESPEREN

In de meeste plaatsen wodn der vrogger tus-sen vier en vijf uur 's middags brood eget-ten met 'n köpken koffie der bie; doornao begonnen ze dan met 't melken. Tegens-woordeg gebeurt dat haoste neet meer; der wodt noe aover 't algemeen later (rond zes uur) egetten.

- 01 'VESPEREN: Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Win, Zel / Ruu 1930 [Zwart 3, 239], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204], Win 1971 [Deunk 1, 263] || Mar, Hei.
- 02 VESPERTIED HOLLEN: / Lich 1992 [Telge 8, 135].
- 03 VIER-UUR-HOLDEN: Vor, Din, Voo, Meg, Sin, Zel, Hen, Baa, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 387].
- 04 VEER-UUR-HOLDEN: Eib, Aal, Bre / Win 1971 [Deunk 1, 254] || Boch.
- 05 VER-'UUR-HOLDEN: Sin, Wesd.
- 06 VEER-UREN: Win.
- 07 VRUUR HOLLEN: / Vars 1985 [Telge 6, 395].
- 08 KOFFIEDRINKEN: Gor, Alm, Eef, Zev || Bat, Bork, Raes.
- 09 DRINKE(N): Bel, Din, Voo, Zed, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 49].
- 10 WAT DRINKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 90].
- 11 BOTTERHAM ETTEN: Harf, Eef.
- 12 BROOD AETEN: Dre || Wilp.

Nee: Vesperen; maor wi-j zeit: vespan.

● *In 'n antal plaatsen is veur disse maoltied 'n name in gebruik:*

- 01 VESPERTIED: Eef, Eib, Bel, Groen, Lich, Sil, Zel, Doet, Wehl, Hen, Key, Tol, Ang, Lat, Did, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204], Win 1971 [Deunk 1, 263] || Haak, Bork.
- 02 VESPERTIED: Ste.
- 03 VESPERMAOL: Pan.
- 04 VESPERMAOLTIED: Wich.
- 05 VESPER: Eef, Gees, Eib, Zel, Doet, Gaa, Hen / Acht ca 1830 [Telge 4, 10], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204], Win 1971

[Deunk 1, 263] || Ram.

06 VESPERS: / sHe 1982 [Telge 3, 163].

07 VIER-UUR: Baa.

08 DRINKENSTIED / Win 1971 [Deunk 1, 50].

|| koffiedrinkenstied: Boch.

|| vier-uurse-koffie: Kle.

Eef: Allene olde luu praot nog aover vesper of vespertied.

Voo: Brood aeten gebeuren behalve 's marges ook 's middags tegen vier of vijf uur. Dat heitten: drinken. "Gert, kom i-j drinken?", wier der dan geroepen at mien vader op de kamp achter 't huus an 't wark was en at e brood mos kommen aeten.

Bel: Um half vieve was 't vespertied. Dan wodn i-j eropen: "Wi-j wollen wat drinken". Der ston dan ne broodbak op taofel met grote sneenn brood (= roggebrood) en tarven of grieze tarven der in, ne botterpot, 't spekvet, de schinke, woste of spek. In de vasten was der keze. Wi-j dronken der opgewörmdde koffie bi-j of thee. 's Zundags was der vake krintentarven.

Ruu: Um veer uur, half vieve was 't vesperen. Dan atten ze stoete en brood met botter of smalt; mangs ok wal schräömkes. Bie rieke boeren atten ze der nog al 's schinken op. Ok wodn de olde pannekoke van 's mons op-egetten; dee wodn dan in stukke in de karnemelk edaone.

Bel: Soms atten ze met vespertied ok wal —kolde— pannekoken; dee waren dan 's mons aover-ebleven. In de heuj- of roggebouw wodn de pannekoken in de heujweide of op 't roggeland ebrach.

Gees: "Ik heb de kranen zeen vlegen, dee brachten de vesperkorf vot", wodn der ezegd as de kraanvogels in 't naojor aoverkwammen; zo gavven ze an dat 't vesperen op 't land veurbie was. [VESPERKORF].

Aal: Veural nao den Tweeden Wereldoorlog kwammen der veranderingen: umdat der andere warktieden kwammen, verschaof de tied van veer uur langzaam-an naor half zesse.

Eef: Deur 't machinale melken is der mindertied neudeg en doorumme bunt der veranderingen in de aetenstieden ekommen.

Wehl: Toen Waehl niet meer alleen nog boerengemeente was, wieren de werkdagen

anders iengedeeld, ok al umdat niet iedereen meer thuus was.

Gor: Umdat in de zesteger joren der niet meer zo 'n middagslaop eholden wodn, gebeuren 't theedrinken niet meer nao de middagslaop, maor wat later. Geleidelek-an wodn der toen aover-egaon op drie maoltieden, woordeur 't koffiedrinken um half 5 - 5 uur niet meer veurkwam.

Lat: Later is de vespertied vervalle umdat de melk op tied aan de weg moes staon en umdat der deur de machines niet meer zo lang gewarkt moes worde.

Did: Tegeswoordig aete ze um zes uur, as 't werk klaor is.

Zed: Duk aete ze now um zes uur warm en niet meer zo as vroeger um vier uur brood met koffie.

PAP-ETTEN

't Pap-etten wodn veur 't naor bedde gaon um acht of negen uur edaone.

01 PAP-ETTEN: Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Groen, Aal, Win, Din, Meg, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Key, Zev, Did, Zed, Sto || Bat.

02 AOVEND-ETTEN: Lar, Haa, Eib, Rek, Bel, Meg, Zel, Ste, Sto, Lob || Stfo, Ram, Bork, Hei, Boch, Kle.

03 AETEN: Wehl.

|| aovenbrood: Elt.

Lob: 't Aovend-aete was tusse acht en negen uur en beston uut gebraoje piepes en pap; kennemelksepap, broodpap of gortpap.

Wich: 's Winters atten ze warme brokkenpap, havermoutspap of riestepap; 's zommers kolde brokkenpap.

Lar: 't Aomd-etten beston altied uut pap; 's zommers en 's winters. Allene as der 's zundagsmiddags soep egetten was, atten ze 's aovends eerpels met botterjus en spekhasse.

Eib: Vake wodn der pap egetten met ne snee brood (= roggebrood). Bi-j warm weer vake melk met brokken: veur de helfte kolde, zeute melk en de andere helfte karnemelk met brokken brood (= roggebrood), roggenstoeten, weggen en soms pannekoke dee aover-ebleven waarn.

Bel: Met 't aovend-etten atte wi-j altied pap; meestpart kanemelksepap, ok wal 's zeute-

melksepap, meestpart met gebraone eerpele maor ok wal 's opgewörmd merragetten. De veurtange laenn ze dan midden op taofel en doorop wodn dan de bak met gebraone eerpel ezet. De pap kregge wi-j op den telder, maor oet den bak met gebraone eerpel atte wi-j met mekare oet.

Aal: Ik hebbe nog 's 'n paar waeke bi-j ne boer op de Haort ewarkt. Daor ging 's aovends veur-a'w naor huus hen gingen, eerst ne grote panne met gebakken eerpels op taofele en dan ne grote schale met pap. I-j kreggen alleneg ne vorke en ne laepel; gin telders.

Eef: Ok bi-j de börgers atten ze vrogger 's aovends nog wat, al was dat lange neet altied pap. Veur den Tweeden Weerldoorlog was der 's zundags nooit pap; heel soms kwam der dan 'n appeltjen op taofel of 'n deuze met nötten of apenötjes.

Voo: Olde mensen aeten ok now nog wel 's aovens; meestal wat der 's meddags aovergebleven is of anders 'n beschuut, geweikt in melk.

Loch: Um negen uur/half tiene was 't: "Pap-etten, pissen en nao bedde".

Sto: Nao 't aovend-aete of pap-aete wier der same de rozekrans gebaeje; gi-j knielde dan veur ow stoel. Daornao wier der naor bed gegaon, 't was dan zo tege half tien.

Harf: Veur-a'w nao bedde gingen, atte wiele pap en dat was um negen uur; allene 's zundag 's aovends neet. Nao 't pap-etten gingen de mansleu de stallen langs en konn de vrouwleu afwassen en de boel oprumen en dan gingen ze naor bedde.

Bor: 't Vesperen en pap-etten heurt bie mekare; ton der later egetten wodn —zo um 'n uur of zesse— wodn der neet meer evesperd en ok gin pap meer egetten. 'n Rolle spölt ok dat 't wark lichter is, ok al umdat

machines vake 't wark doot.

Baa: Der wödt now drie maol daags egetten; 's aovends wödt der naor de televisie ekeken en kump der van de aovendpap niks meer terechte. [AOVENDPAP; ok: Wich, Tol].

Ang: De paptied was um negen uur. [PAPTIED].

Win: Umme neggen uur wordt in Winterswiek altied nog de pap- of pannekooksklokke eloed. [PAPKLOKKE; ok: Aal, Wesd, Zel, Hum; PANNEKOOKSKLOKKE].

Aal: 't Pap-aeten dat de leu vrogger 's aovends deen, was neet seizoengebonden. 't Gebeurn namelek altied. Wanneer der kindere waarn in de schoolgaonde laeftied mosten dee vake pap-reurn. Bokweitemael, soms samen met gewoon weitemael, wodn in den kokkepot an-emengd met 'n betjen karnemelk. Dan de gepaste hoovölheid karnemelk der bi-j in en de zaak kon op 't fenuus. 't Döpken en 'n paar ringen van dat fenuus wodn opzied elegd met de porre en de pappot maken 't vuurgat weer dichte. 't Holtvuurken mos lekker brann. Dat de kindere an dit baantjen wal 's 'n haekel hadden, is miesschien wal te begriepen. Op ne kökkenstool zat i-j veur 't fenuus en reurn met den schumer in den pappot. I-j mosten constant reurn, want anders "zetten 't an". Der was énen troost: as de pap dreemaal "prut" zei, was de taak volbracht. Gauw wodn moder eropene, dee dan meestal op de daele an 't voorn was. Dee zetten de pappot dan bovven op 't fenuus en maken met de ringen 't vuurgat weer dichte. Want dat was gin kinderwark. Jonge kindere kregen dan metene ne telder vol pap en mosten daornao naor bedde. De andern mosselden nog deur met 't boerenwark tut 'n uur of negene. Dan was 't pap-aeten en ok naor bedde.

HOOFDSTUK 11 FRUIT

1. ALGEMEEN

FRUIT

- 01 FRUIT: Acht, Liem II Bat.
02 VRUCHTEN: Ruu, Zwi, Rek, Bel, Bre, Meg, Wesd.
03 GRUNEGHEID: Wesd, Wehl, Dre, Ang.
04 GREUNEGHEID: Gor, Loch, Gels II Wilp, Mar.
05 GREUN GREI: Bor, Groen.
06 GRUUN GREI: Wesd, Zel.
07 GRUUN: Hen.
08 GREUN: Vor.
09 GRÄÖZERI-JE: Groen.
II oobst: Vre, Ges, Hei, Boch, Kle.

Eef: Wiele praot meer aover appels en peren as aover fruit.

Gels: Greunegheid is 't echte woord; natuurlek praot ze noe ok wal aover fruit.

Doet: 't Woord fruit wier vrogger nooit gebruukt; noe wel.

Wehl: Met grunegheid duudden ze vroeger fruit an.

Tol: Ze hadn 't vaker aover 'n appel of 'n pere; fruit klonk völ te defteg en doorumme zeien ze dat eigelek niet. Maor ze hadn 't wel aover fruitbeume.

Groen: Appels, peren of ander greun grei is good veur 'n mense.

Gor: 't Is gezond um elke dag fruit/greunegheid te aeten.

Tol: At ze vrogger ziek wazzen, atten ze meestal gien fruit; door zat niks in.

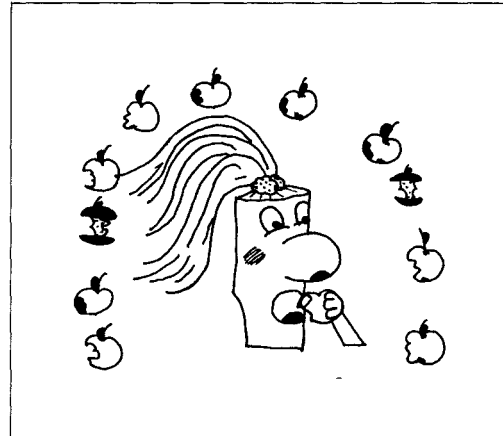
Win: As ne appelboom good laadt; dan zeg i-j: "Der zit dit jaor völle vruchten an den boom".

Acht-Tw 1948: GRÄÖZEN "onrijpe vruchten eten" [Wanink 1, 105]. [Ok: Eef]].

Vars 1985: GROETSEN "(m.b.t. harde vruchten als appels) hoorbaar stukjes afbijten" [Telge 6, 126].

Pan 1988: GROETSE "(een appel of peer) met kleine hapjes opeten" [Telge 7, 45].

- *Vergeliek ok onder: rauw.*

Groetse

SHELLE

't Umhulsel um —veural— 'n appel en peer heet schelle.

01 SCHEL(LE): Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 202] II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Boch, Eit.

02 SKELLE: Bel, Bre.

03 SCHIL(LE): Zut, War, Olb.

II bast: Vre, Bork, Hei, Raes, Boch.

II schaal: Kle.

II schaole: Hei.

Win 1971: De moeke is vol (eerappel)schelsel [Deunk 1, 202]. [SCHELSEL].

VEL

't Umhulsel um —veural— 'n proeme of perzik heet vel.

01 VEL, VELLE(T)JE(N), VELLEKE(N): Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar.

02 BAS(T): Bel, Aal, Win, Meg, Wesv, Zev II Ges, Bork, Hei.

03 SCHELLE: Win, Baa, Tol.

04 VLEUS: Eib.

05 VLIES: Zev.

II hoed: Vre, Ram.

Eef: A'j as kind 'n appel afschellen en 't lukken oe um de schelle heel te laoten, dan mos ie dee schelle met de rechter hand

aover de linker scholder gooien en zo as e dan terechte-ekommen was, ko'j de eerste letter zeen van de name van oew vrouw of van oew man, dee'j later zollen trouwen. [Ok: Ruu, Bor].

War: Weej 'n appel in ene kere af kon schellen, ging binnen 't jädör trouwen.

Bel: Dee marketonzen hebt zonnen vrejen bas, dee mo'j villen. [VREE; VILLEN].

Ste: 'n Perzik wordt niet escheld; dat zol 'n gesoeter worden; i-j mot 't vel der veurzichtig aftrekken. [AFTREKKEN; GESOETER].

Bel: De bast van ne parzek mo'j der ofvillen of der ofschellen. [OFVILLEN; OFSCHELLEN].

Vor: lej mot 't velleken van 'n perzeke aftrekken of afhaken. [AFTREKKEN; AFHALLEN].

Groen: 'n Parzek mo'j afpellen of afschellen. [AFPELLEN; AFSCHELLEN].

BAST

't Umhulsel van —veural— 'n sinas-appel of Citroen heet bast.

01 BAS(T): Acht, Liem || Wilp, Vre, Bork, Hei, Boch.

02 SCHEL(LE): Gor, Harf, Alm, Vor, Lar, Gels, Eib, Groen, Win, Voo, Doet, Ste, Baa, Does || Bat, Mar, Vre.

03 SKELLE: Bel, Vre.

04 SCHIL(LE): Zut, War, Olb, Zev.

05 PELLE: Vor, Groen.

|| schaole: Kle.

Gees: As de bas van 'n banaan greun is, is e nog neet riepe. [BANAAN].

Aal: Bi-j ne meloen praot ze heel enkelt wal oover ne schalle. [MELOEN; SCHALLE].

AFPELLEN

De bast van 'n sinas-appel mo'j afpellen.

01 AFPELLE(N): Gor, Vor, Ruu, Loch, Groen, Din, Gen, Voo, Aze, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Pan, Lob || Bat.

02 OFPELLEN: Rek, Bel.

03 AFBESTEN: Vor, Ruu, Haa, Eib, Bel, Lich, Aal, Vars, Sin, Wesd, Zel, Tol.

04 OFBESTEN: Lar, Nee, Eib, Rek, Bel.

05 AFBESSEN: Bor, Gees.

06 AFBASTEN: Gor, Bre, Voo, Sil, Kep, Ste.

07 OFBASTEN: Rek.

08 AFBASSEN: Wich.

09 AFSCHELLE(N): Gor, Alm, Eef, Loch, Aal, Meg, Ste, Baa, Olb, Does, Lob.

10 OFSCHELLEN: Harf, Gels, Nee || Wilp, Bat, Mar.

11 OFSKELLEN: Bel.

12 AFSCHILLEN: Zut.

Bel: Afbesten, ofbesten mo'j met 'n mes doen, ofpellen doo'j met de hande.

TROS

le hebt 'n tros as der meer vruchten an mekare zit.

01 TROS(SE), TRÖSKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Emm, Eit.

02 DROEF, DRUUFKE(N): Ruu, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 90], Aal 1964 [Rots 1,8], Win 1971 [Deunk 1, 52] || Vre, Raes.

03 RITS(E): Harf, Wesv.

04 RISKEN: Loch.

05 STRENGSKE: Gels, Zev.

06 KRAENSKE: Pan.

07 TEKSKEN: Win.

|| droeve: Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Kle.

Win: A'j twee karsen anmekare hebt zitten, praot i-j van 'n paar; zit der maer as twee anmekare —wat heel enkelt nog wal 's veurkump, dan he'j 'n druufken. I-j praot ok van 'n druufken aolbaezen, 'n trösken aolbaezen of 'n teksken aolbaezen.

KREUZE

'n Kreuze is 't middenste deel van o.a. 'n appel of pere; doorin zit de zäädjes.

01 KREUZE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Bre, Zel, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol / Acht 1830 [Telge 4, 7], No Acht 1835 [Telge 4, 19], N Acht ca 1860 [Telge 4, 42], Acht 1882 [Telge 2, 73], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 131] || Wilp, Bat, Mar.

02 KREUS: Doet, Wehl, Kep, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did.

03 KRAOZE: Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd / Aal 1964 [Rots 1, 21], Win 1977 [Deunk 1, 123] || Ram, Bork, Raes.

- 04 KRAOS: Voo, Meg, Aze.
 05 KROZE: Eib, Bel, Lich, Win / Lich 1991 [Telge 8, 69] || Vre, Ges, Hei.
 06 KRÄÖZE: Doet.
 07 KRÄÖS: Voo, Sil, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 86].
 08 KROES: Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 75].
 09 KLOKHUUS: War, Bre, Hen, Baa, Zev.
 10 KLOKHOES: Win.
 11 KLOKKEHUUS: Lob.
 12 HARTE: Gor.
 13 KAAS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 118].
 || kroos: Emm, Elt, Kle.
 || gehuze: Boch.
 || huus: Boch.

Pan: Kroes; met 'n oe as in 't woord boer.
Aal: De kraoze blif ovver as van ne appel of pere 't vruchtveis af-egaetene is. [VRUCHTVLEIS].
Lob: "Krieg ik de kroes", vroege de blage um 'm verder op te aete.

Bel: Minder goeie pomperen hebt steenkrozen. [STEENKROZE].

PITTE

'n Pitte is 't zäödjén wat in vruchten zit.

- 01 PIT(TE), PITJE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat.
 02 KOORN, KEURNTJE(N): Harf, Ruu, Gees, Rek / No Acht 1835 [Telge 4, 19], N Acht 1882 [Telge 2, 71] || Mar, Vre.
 03 KORNE, KÖRNEKE(N): Win || Ges.
 04 KÖRNE: Gels.
 05 ZÄÖDJE(N): Ruu, Loch, Lar.
 || kerne: Hei.
 || keern: kerntje: Kle.
 || kuurn: Boch.

Gels: Körne; maor wi-j zekt könne. In de kreuze van 'n appel zit könne.

Bor: In de steen van 'n proeme zit 'n pitte.
Ruu: Alle pitten of keurntjes van enen appel bie mekare neume wie 't ZAOD van 'n appel.

STEEN

'n Steen is 't harde deel wat in wat vruchten veurkump.

- 01 STEEN: Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch,

Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Harv, Liev, Zie, Aal, Win, Din, Sin, Wesd, Zel, Hen, Tol, Did || Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

- 02 PITTE: Gor, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Vars, Wesd, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol || Wilp, Bat.

- 03 PIT: Eib, Voo, Sil, Doet, Wehl, Kep, Olb, Does; Liem || Bat.

Gels: In perziken, proemen en kassen zit stene.

Aal: Pitte en steen wodt deur mekare gebroekt; maor in ne karse zit altied ne pitte.

Eef: In parziken zit stene, in proemen pitten.

SAP

't Waterege deel van of uut 'n vrucht is 't sap.

- 01 SAP: Acht, Liem || Wilp, Bat, Ges, Boch.
 02 NAT: Gor, Eef, War, Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Hen, Wesv || Mar.
 03 VOCH: Dre.

Wesv: Meestied sap, mor ook nat. Die sinas-appel is lekker; der zit 'n hoop nat in.

Alm: "Die proemen bunt lekker sam", zeien ze bie on thuus. [SAM (= "sappig"); ok: Gor / sHe 1982 (Telge 3, 127)].

Gor: Die sinas-appel is lekker sam.

Groen 1954: SAMMETIES "sappig" [Telge 9, 104].

HARS

't Sap uut—bevobbeld 'n proeme— wat stief eworden is as 't deur 'n barst naor buten kump, heet hars.

- 01 HA(R)S: Gor, Eef, Wich, Ruu, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Aal, Win, Vars, Zel, Kep, Hen, Lat, Wesv, Dui, Pan.

- 02 GOM: Loch.

- 03 DRIL: Loch.

Eef: Biej 'n proeme he'j wel 's dat e 'n basjen hef wooruut sap ekommen is wat opdreugd is. Dat neumen wiele has.

Baa: 'n Hasterege proeme. [HASTEREG].

DAUW

Dauw is 't läögsken wat op vruchten as proemen en appels kump as ze riepe wodt en wordeur ze der mooier uut gaot zeen.

- 01 DAUW: Loch, Lich, Aal, Wehl, Baa, Tol, Wesv, Groes, Dui, Did, Pan.
02 WASLAOG(E), WASLÄÖGSKEN, WASLÄÖGJEN: Eib, Bel, Win, Din, Voo, Wesd, Hen.
03 WAAS: Eef, Vor, Bor, Wehl, Hen.
04 WAOS: Pan.
05 DAUWGLANS: Bre.
06 DAUWLAOG: Wesv.
07 GLIMLÄÖGJEN: Bel.
08 MATLAOG: Doet.
09 VLUUS: Gor, Vor.

Tol: Den dauw lig der op.

Dui: Hoe meer dauw der op vruchte zat, hoe baeter de pries. A'j brannettels op 'n kis met vruchte goode of 'n daeke, dan kwam der zo'n mooi laogje op de vruchte en kleurde ze mooi bi-j.

Bre: Um de dauwglans der af te halen, was 't de gewönte um ne appel eerst langs ne mouwe te strieken, veurda'j de tande der in zetten.

RIEPE

- 01 RIEP(E): Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Kle.

● *As fruit te riepe is, is 't:*

- 01 DOODRIEP(E): Wich, Ruu, Bor, Nee, Bel, Win, Gen, Sin, Ste, Baa, Ang, Din, Pan II Bat, Vre, Ges.
02 BOTTERRIEP: Sil, Wehl, Kep.
03 STRONTRIEP(E): Vor, Dui, Pan.
04 BOEKRIEP: Voo.
05 BOEKWEEK: Doet II Boch.
06 DEEG: Win.
07 NOODRIEP(E): Did / Vars 1985 [Telge 6, 240], Lich 1991 [Telge 8,82].
08 MUUR:
II drietweek: Emm.

Bel: De appels zit doodriepe an de beume; de rogge steet doodriepe op 't land. Ne doodriepe pere is òf maeleg òf boekzeek.

Win: Appele en paern könt doodriepe of deeg wezzen; dan hoeft ze nog neet maeleg te wezzen. Mispels kö'j aeten at 't evraorne hef; at ze verrot bunt, at ze deeg bunt.

GRUUN

As fruit neet riepe is, is 't gruun.

- 01 GRUUN: Wich, Din, Voo, Meg, Aze, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Hen, Ste, Baa, Tol, Wesv, Groes, Dui, Zev, Pan.
02 GREUN: Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Win 1971 [Deunk 1, 79], Lich 1991 [Telge 8, 46] II Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Hei.
03 RAUW: Dui.

Zel: Die appels bunt nog niet riepe; ze bunt zo gruun as gres.

Lich 1991: Kleinzönne: "Wat bunt dat veur baezen, grotvare?". Grotvare: "Dat bunt blauwbaezen". Kleinzönne: "Maor ze bunt joh rood!". Grotvare: "Dat kump umdat ze nog greun bunt".

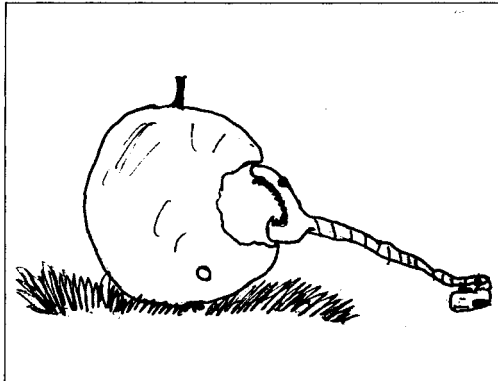
PIERROTTEREG

As fruit (veural appels) pierrottereg is, zit der gaetjes van wormen in.

- 01 VERPIERD: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Loch, Bor, Gen, Voo, Sil, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Does, Ang, Wesv, Zev, Lob II Bat.
02 PIERRÖTTEREG: Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Voo, Sto.
03 PIERROTTEREG: Wich, Vor, Ruu, Zwi, Gels, Aal, Kep, Hen, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 98], Aal 1966 [Rots 2, 13].
04 PIERRÄÖTEREG: Rek, Bel.
05 PIERROTTEG: Hen, sHe II Haak.
06 PIERRÖTTEG: Aal.
07 PIEREG: Gor, Eef, Did, sHe II Bat, Mar.
08 PIERDEREG: Gor, Harf, War.
09 PIERSTEKKEG: Groen.
10 AN-ESTOKKENE: Bre.
11 AN-ESTOKKEN: Loch.
12 AANGESTAOKE: Gies.
13 VERWORMD: Haa.

Ruu: In 'n pierrotteregen appel zit pierrot in. [PIERROT; ok: Aal, Vars, Sil, Zel, Tol].

Bel: In 'n pierräöteregen appel zit pierräöte

Pierrottereg

in. [PIERRAOT].

sHe 1982: PIERESTEK "wormgaatje in appel, peer, etc" [Telge 3, 115].

KÖRKSTIPPEN

As appels broene vlekskes hebt, dee op körk liekt, dan hebt ze körkstippen.

- 01 KÖRKSTIPPEN: Eef, Bor, Rek, Aal, Hen, Lob II Wilp.
- 02 KURKSTIPPE: Dui.
- 03 KÖRKVLEKKE(N): Kep, Hen, Ste, Baa, Ang, Lat.
- 04 KURKVLEKKE: Zev.
- 05 KÖRKSTIP: Gor, Voo.
- 06 KURKSTIP: Wesv.
- 07 KORKSTIP: Win.
- 08 KÖRKSTIFTE: Loch.
- 09 KÖRKZIEKTE: Wich, Din.
- 10 KÖRK: Eib, Wesd.
- 11 KURK: Wesv.
- 12 DREUGE(N) ROT: Gor, Aal, Sin.
- 13 DREUGROT: Gor, Ruu.
- 14 SPOT: Pan.

Ruu: Dee goldrenet hef dreugrot.

Pan: 'n Appel dén spot het, is verkörk. [VERKÖRKE].

Eef: Ene dén zelf 'n bongerd had, zei: "Dee appel hef kurkstip"; de anderen zeien: "Dee appels bunt roestereg".

● *Appels dee körkstippen of körkstip hebt, bunt:*

- 01 ROESTEREG: Eef.
- 02 RÖSTEREG: Lich.

03 SCHURFTEREG: Harf.

04 SCHORFTEREG: Win.

VERNOODRIEPT

Fruit wat deur dreugte der uutzut of 't riepe is, maor dat nog neet is, is vernoodriept.

- 01 VERNOODRIEP(T): Eef, Ruu, Gels, Voo, Hen, Wesv, Pan II Emm.
- 02 NOODRIEPE: Bel, Lich, Win.

Bel: At appels bi-j grote dreugte van den boom valt en toch nog neet riepe bunt, bunt ze noodriepe.

Eef: 'n Appel dee der uutzet of e riepe is, maor dat deur dreugte neet is, neumen wiele vernoodriept.

Pan 1988: As 't now niet gauw git raegene, zal al 't fruit vernoodriepe [Telge 7, 146]. [VERNOODRIEPE "te vroeg rijp worden"].

MAELEG

- 01 MAELEG, MAELIG: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Loch, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does; Liem II Wilp, Bat, Vre, Ges, Bork, Hei, Boch, Elt, Kle.
- 02 MAELDEREG: Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Aze, Tol.
- 03 MAELEREG: Aal, Win.
- 04 MELLEG: Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib.
- 05 MELLEREG: Nee, Rek.
- 06 MELDEREG: Gels.
- 07 DREUG(E): Vor, Aal, Win, Din, Doet II Bat.

● *'n Appel dén maeleg is, is 'n:*

- 01 MELKONTE: Gees.
- 02 MELPROL: Nee.
- 03 MAELHENGES: Bel.

VERROT

- 01 VERROT: Acht, Liem II Wilp, Bat, Ges, Hei, Boch, Emm, Elt.
- 02 ROT: Alm, Vor, Aal, Bre, Din, Sil, Zel, Doet, Baa, Does, Wesv, Groes, Lob II Boch.
- 03 ROTTEREG: Harf, Lar, Eib, Rek, Bel,

Win, Wesd, Hen II Mar, Raes.

Wich: As 'n appel helemaal verrot is, zegge wiele: "Hie is knetter verrot".

sHe 1982: STEK, STAEJ "(rot) plekje" [Telge 3, 142, 141].

BOEKZEEK

As fruit boekzeek is, is 't van binnen an 't verrotten.

01 BOEKZEEK: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre II Bat, Mar.

02 BOEKZIEK: Wich, Meg, Aze, Zel, Wehl, Hen, Ste, Baa, Tol, Wesv / No Acht 1835 [Telge 4, 17] II Wilp.

03 BUUKZIEK: Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Pan, Lob II Kle.

04 BOEKWEEK: Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen / Acht 1902 [Telge 2, 15].

05 DEEG: Aal, Win, Din, Sin / Win 1971 [Deunk 1, 40].

II boekweke: Boch.

KWETS

As fruit (appels, peren) wat riepe is, veur de grond völt, wodt 't kwets.

01 KWETS: Gor, Alm, Loch, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Vars, Sin, Doet, Hen, Tol, Olb II Bat.

02 KWETSE: Gels, Nee, Eib / Win 1971 [Deunk 1, 127].

03 KWESKE: Eib, Rek.

04 KWETTEREG: Gels.

05 GEKWETST: Zut, Meg.

06 GEKNEUSD: Zut.

07 BLOND: Eib.

08 BEURS: Wesv.

● *Fruit wat riepe is en veur de grond völt, völt:*

01 TE KWETTER: Gor, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Aze, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Ang, Dui, Zev / sHe 1901 [Telge 4, 100].

02 TE KWESKE: Eib, Bel, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 133], Groen 1994 [Telge

9, 70].

03 TE KWETSE: Nee, Lich, Zel.

04 TE PLETTER: Gor.

05 TE PLET: Gor.

06 KWETS: Ruu, Nee, Aal, Win, Gen, Meg, Wesd, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 203].

Ruu: 'n Appel dén veur de grond völt, völt te ketter of kwets.

KWETTEREN

Fruit wat veur de grond völt, kwettert.

01 KWETTERE(N): Harf, Sil, Wesv, Did, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 78].

02 KWETSEN: Harf, Alm / sHe 1982 [Telge 3, 89] II Wilp, Vre.

03 KWESKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 133].

04 KNEUZE(N): Hen, Olb, Does, Ang, Zev II Bat.

05 KROETSEN: Zwi.

06 DUTSE: Wesv, Pan.

07 PLETTEN, PLETTEREN: / Acht 1895 [Telge 2, 99].

Harf: As 'n appel op de grond völt, kwetst of kwettert e.

Ang: 'n Appel die te kwetter gevallen is, het kwettervlekken. [KWETTERVLEK].

Wesd: 'n Appel dén kwets völt, krig 'n KWETSPLEKKE.

Pan 1988: WIENDSLAG "beschadiging van fruit na storm of harde wind" [Telge 7, 154].

● *Fruit wooran te zeen is dat 't uut-edreugd is, is:*

01 FOEKEREG: Alm, Eef, Vor, Loch, Bor, Gels, Nee, Eib, Lich.

● *Fruit wat van binnen uut-edreugd is, is:*

01 VOOS: Wich, Vor, Ruu, Gels, Lich, Dre, Tol.

Ruu: Appels dee te lange ligt, bunt tegen 't veurjaar voos en/of foekereg, dan hebt ze OLDE-WIEVE-VEL.

Gels: Van appels dee foekereg bunt, zeg iej: "'t Bunt zukke foekedölle". [FOEKEDOL].

Wehl: Appels die helemaal verschrompeld zun, zun olde wiefkes. [OLD WIEF].

2. SOORTEN FRUIT

APPEL

01 APPEL: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 6].

Loch: Later in de winter —as de appels opraakten— wodn der ezegd: “De appels kriegt alweer golden stallekes”. [Ok: Bor].

Loch: A’j ’n appel in de midden in de rondte zigzag insniedt tut de kreuze, krie’j ’n sluut-appel. A’j de kreuze der dan uuthaalt, krie’j ’n ruimte woor ’n cadeautjen —b.v. ’n ringesken— in-estopt kan wodn. Umdat ’t sniewark is, kö’j den appel maor op ene menere weer in mekare zetten. [SLUUT-APPEL; ok: Alm, Eef, Ruu, Lar, Aal, Voo, Vars, Sin, Sil, Hen, Tol, Wesv II Bat; SLOET-APPEL: Gels, Nee, Bel, Bre].

Kep: Met ’n verjeurdag kregen de kinder wel ’s ’n appel woor ’n stuksken uutgesnejen was. Door wier dan ’n dubbeltjen of —heel royaal— ’n kwatjen in verstoppt naodat ’t stuksken der weer in-ezet was. Dat was dan ’t cadeautjen veur de verjeurdag.

Eib: Vrogger ko’j ’n appel op de plukheure doen. Op de vraoge: “Wee wil der ’n appel?”, kwammen der al gauw wat kinder dee repen: Ikke, ikke!”. Wee-t-den appel had, reep dan: “Op de plukheure”. Völle kinder bleven der dan neet aoever, want ’t ging der dan hard an too. Den appel wodn umhoge egooid en wee-t-’m in de hande kreeg, bet der gauw zo völle meugelek van af. De andere kinder mochten ’m tiedens ’t etten an de heure trekken en as e dat neet meer lieden kon, gooiden e den appel weg en kon ’n ander der zo gauw meugelek wat van af etten. Dat ging zo deur tutdat der op ’t slagveld allene nog maor ’n kreuze en plukjes hoor achterbleven. [PLUKHEURE].

Aal: A’j ’n appel opwriefft, ontsteet der statische elektriciteit en dan kö’j toveren: snippers papier wodt an-etrokken en blijft der anhangen.

Ruu: A’j vrogger op schole ’n appel schelden met ’n mes wa’j eleend hadn, dan mos der ’n stuk appel op ’t mes zitten, a’j ’m teruggegavven. Dat heetten PUNTE BE-DEK.

Win 1971: GRÄÖZEKAJJER, GRÖZZE-

KAJJER “onrijpe, harde, erg zure appel” [Deunk 1, 82].

APPELMOES

01 APPELMOES: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Emm.

02 APPELMOOS: Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal II Haak.

03 APPELEMOES: Voo, Net, Wehl, Sto, Pan, Lob II Eit, Kle.

04 APPELSOPPE: Alm, Eef, Loch, Lar II Bat.

05 APPELSOP: Ang.

06 APPELPENT: Bel, Win.

07 APPELPINT: Bor.

II appelkompot: Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

Baa: Appelmoes; met ’n lange oe as in ’t woord boer. [Ok: Gor, Lar, Sin, Wesd, Gaa, Ste, Ang, Lat, Did].

Net: Appelemoes; met ’n lange oe as in ’t woord boer. [Ok: Voo, Sto, Pan].

Eef: Appelsoppe is ’n olde name. [Ok: II Bat].

Bel: Appelmoos; vrogger zaenn ze appel-pent.

● *Kiek ok bie: stampopot.*

KRODDE

Veural van appels dee te klein ebleven bunt, wodt ezegd dat ’t krodden bunt.

01 KROD(DE): Ruu, Zwi, Din, Vars, Kep, Hen, Ste, Baa, Wesv / Vars 1985 [Telge 6, 197].

02 KNORF, KNÖRFKEN: Ruu, Loch, Haa, Eib, Lich, Dre, Hen.

03 NORF: Lich 1991 [Telge 8, 82].

04 KRAOS, KRÄÖSKEN: Bor, Nee, Din, Gen, Voo, Sin II Vre.

05 KROET: Ste, Baa, Olb, Wesv, Zev.

06 KNADDE: Gor.

07 KNARRE: Harf.

08 KÖTJEN: Aal.

09 TÖRREKE: Gor.

10 PINSKEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Voo: Völ kräöskes bi-j mekaar heit KRÄÖ-ZEGREI of KRAOZEGREI.

Pan 1988: KROET “mindere soort fruit” [Telge 7, 75].

Zev: De kroete ginge naor de kroetfabriek; door wier appelstroop van gemaak. [KROETFABRIEK; APPELSTROOP].

● *'n Appel dén te klein ebleven is, is:*

01 VERKWEND: Gor, Hen.
02 KWENNEREG: Vor.
03 KNADDEREG: Gor, Harf.

Gor: Van appels die verkwend bunt, zeg ie: "Wat 'n knadderog spul".

Harf: Da's gin mooien appel; 't is 'n knad-
dereg dink.

Rek: Dén appel is nog neet oet-ewosne.
[OETWASSEN].

MOTHOL

'n Mothol is 'n geheime plaatse —vake in 't heuj— woor vruchten (veurnamelek appels) bewaard wodn.

01 MOTHOL(LE): Win, Hen, Ang / Acht 1882
[Telge 2, 88], Aal 1964 [Rots 1, 27], Win
1971 [Deunk 1, 148].
02 MOTHÖLLEKEN: Eef, Wich.
03 MOETHOL(LE): Bel, Vra, Net / N Acht
ca 1860 [Telge 4, 43], Acht 1874 [Kobus
2, 556], sHe 1982 [Telge 3, 101].
04 MOOTHOLLE: Harv.
05 MOETHAOL: Wehl.
06 GEILNUS: Eib / Eib 1980 [Telge 1, 25].
|| gelnus: Haak.

Wich: Opa verstoppen de appels altied in de hilde, zó dat wie ze niet vinne konn: in 'n mothölleken.

Bel: De mooiste appels wodn —he'k wal 's eheurd— in 't heuj bewaard; in ne moetholle. [Ok: Vra, Harv, Net, Hen].

Ang: Hier in Angerlo he'k heuren vertellen dat zon geheime plaats in 't heuj of stro 'n mothol heit.

Wehl: 'n Goeie plaats veur de moethaol was ien 'n kuul of ien 't häöj.

Eib: 't Geilnus veur de appels zat in 't heuj of was 'n gat an de eerappelekoete of bieten-koete.

Eef: Mien grootmoo had 'n mothölleken en door bewaarden ze veur de kinder kastanjes en nötten. Ze kwam der dan met van de daele, maor woor ze 't had, hebt wiele nooit ewaeten.

PERE

01 PERE, PEER: Acht, Liem.
02 PAER: Zev, Pan, Lob || Kle.

Bel: Peren ko'j good laoten dreugen bi-j den bakker en dan later weer 's in water doen. Ze wodn dan ok wel 's deur den stoeten hen edaone.

Gor: Veur ons was 't 'n spölleken um a'j baovenop 'n vrach rogge zatten, zo völle meugelek marmotteperen te griepen; die waren met 't inhalen van de rogge al riepe.

Vor: Met aoverriepe peren deden wiele wel 's 't spelleken aovergooien. Iej mossen zon pere dan opvangen zonder dat e uut mekare vlaog.

● *Kiek ok bie: stampot.*

STAOFPEREN

01 STAOFPERE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Sil, Sin, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Does; Liem / Vars 1985 [Telge 6, 331], Pan 1988 [Telge 7, 102] || Bat.
02 STOOFPERE(N): Ruu, Eib, Bel, Groen, Wesv || Haak.
03 STAOFPAERE: Pan, Lob || Emm, Kle.
|| kokperen: Vre, Hei.
|| kookperen: Raes.

Ulf: De staofperen zunt nog niet gaar.

PROEME

01 PROEME: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 102] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes.
02 PROEM: Eef, Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Did, Zed || Boch.
03 PRUUM: Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Pan, Lob || Emm, Eit, Kle.
04 KWETS: Meg, Zed || Emm.

Zed: "Hoe laat is 't?". "Kwat veur de kwets; a'j had loop, ku'j de proem nog inhale".

Loch: 'n Spelleken met proemen is, a'j in 'n panne met mel proemen doot en de kindere met 'n blinddook veur proberen mot de proemen der uut te happen.

Gaa veur 1974: Jan was tiedens den roggebouw viefentwinteg jaor eworden. Toe was der 's aovends 'n klein feesjen ewest op 't Vinkenslag. Moeder had 'n riege weksflessen met proemen los-etrokken en trakteren daarvan zovölle at ieder hemmen wol [Van Velzen 5, 123].

Aal: In 't gedreugd smeken veural de kwetsen lekker. Ze wodn dan samen met peern en appels escheld en in stukskes esneenn naor den bakker ebracht in ne witte kussensloop um te dreugen in den oven. Doornao wodn 't in ne tommyblik —ne veerkant legerkleureg blik— bewaard. Veural op zun- en feestdage wodn 't as naogerecht egaetene met 'n kaneelstöksken der in veur den smaak. Umda'j as blagen de pitten neet good verstoppen konn, nam i-j —as moder 't neet zag— bi-j veurkeur stiekem stukskes appel of peer. [GEDREUGD].

Win 1971: PROEMENNAT "sap van de (gekookte, gestoofde) pruimen" [Deunk 1, 149].

ABRIKOZE

01 ABRIKOOS, ABRIKOZE: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Hei, Kle.
02 PERIEK: Zut.

Bel: Ne abrikoze he'k nooit in Beltrum ezene.
Lich: Timpert in Vraagender had ne abrikozenboom.

Ruu: Met old en ni-j dronken ze boerenmaekes; dee wodn van abrikozen emaaft.

KERS

01 KE(R)S: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed II Emm, Elt, Kle.
02 KE(R)SE: Zut, Wich, Vor, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Dre, Ste, Baa, Tol.
03 KA(R)SE: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Haa, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Acht 1895 [Telge 2, 61] II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes,

Boch.

04 KASTE: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel.
05 KA(R)S: Alm.

Zut: Eigelek zeggen wiele kessen.

Gees: Dén boom zit bastend vol met kasten.

Aal: Ze waarschouwen ow vrogger: De pitte insloeken is gebeurlek; dan greujt der ne karsenboom in owwen boek.

Din: 'n Spelleken is um met de pitte te knippen wie 't wiedste kommen kon.

Eib: Met de stene van karsen kö'j mooi scheten deur ze oet de mond te spi-jen. 't Ging der dan vake um wee 't wiedste spi-jen kon.

Does: As kinderen gebrukten wi-j 'n trosken van twee as oorbelle.

● *Veur twee karsen woorvan de stellekes an mekare zit, bunt de volgende bezondere benamingen op-egeven:*

01 OORBEL(LE): Wich, Eef, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Voo, Meg, Doet, Kep, Hen, Ste, Does, Lat, Wesv, Groes, Dui, Pan, Lob II Bat, Boch, Kle.

02 OORHANGER: Eib, Dre.

03 PAAR: Eef, Gels, Win, Din, Meg, Vars.

04 TWEELING: Bor, Aal, Bre, Pan.

05 DUBBELE KERS: Zut, Dui.

06 DUBBELEN: Gor.

07 DROEF: Gels.

Bor: Umda'j ze zo mooi an 'n oor konn hangen, wodn ze oorbelle eneumd.

PERZIK

De benaming 01 kump veural tegenswoordeg veur. De benamingen 7-12 en 13-17 waren/bunt in gebruik as algemene name veur 'n perzik, maor ok as benaming veur bepaalde soorten.

01 PERZIK, PEZZIK: Acht, Liem II Bat.

02 PERZEKE: Harf, Vor, Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Win II Wilp.

03 PEERZEKE: Gels, Win II Vre, Ges, Ram, Hei.

04 PERZIEK: Ang.

05 PARZEK, PAZZEK: Eef, Eib, Bel, Groen, Tol.

06 PARZEKE: Gor, Win.

07 PIERZEK, PIERSEK: Aal, Bre, Wesd,

- Doet, Kep, Hen, Ste, Tol.
- 08 PIERSE: Aal, Din, Vars, Wesd / Vars 1882 [Telge 4, 54], Aal 1966 [Rots 2, 13], Vars 1985 [Telge 6, 264].
- 09 PIERS: Sil.
- 10 PIERK, PIEREK: Groes, Dui, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 105] || Kle.
- 11 SPIEREK: Zev, Zed || Emm.
- 12 SPIERS: Voo, Meg, Wehl / sHe 1982 [Telge 3, 139].
- 13 MARKETONZE: Wich, Vor, Ruu, Bor, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Baa / Win 1971 [Deunk 1, 140], Vars 1985 [Telge 6, 221] || Boch.
- 14 MARKETON: Meg, Sil, Wehl, Kep, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed.
- 15 MARKETONNE: Lich, Aal, Bre / Lich 1991 [Telge 8, 175].
- 16 MARKETONS: Gen, Voo, Doet / sHe 1982 [Telge 3, 97].
- 17 MARKETONNIE: Zwi.
|| peersken: Bork, Raes.
|| piersken: Boch.

Ruu: Marketonzen bunt gewoon perzeken; in de winkel kö’j dus vraogen naor perzeken of naor marketonzen. [Ok: Lich, Aal, Win, Din, Zel, Doet, Dre, Hen, Groes, Did].

Bor: Marketonzen bunt ’n bepaold ras perzeken. [Ok: Rek, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Kep, Baa, Does, Ang, Zev || Boch].

Vor: Met marketonzen wodt perzeken aneduud, maor ok wel ’n bepaolde soort perzeken. [Ok: Bel, Groen, Bre, Wesd].

Voo: ’n Marketons is rood-gael; ’n spiers gruun.

Aal: Groten heet marketonzen of marketonnen, kleinen piersen of pierseken. [Ok: Wehl, Zed].

Kep: Pierzek is ’n bepaold ras perzek. [Ok: Hen].

Wesd: Pierzek is ’n olde benaming veur ’n perzek. [Ok: Tol].

Din: Piersen bunt zoer.

Sil: Piersen zun perzeken.

Groes: Pierekes zin gewoon: perzeke. [Ok: Dui].

Zev: ’n Spierek is ’n perzek.

Vars 1985: Wied veurdat der perzeken in-evoerd wieren, hadde wi-j piersen an de marketonze-beumkes [Telge 6, 264].

Bel: In de Möllenbarg in Grolle vroeg ’n old,

Beltrums vröwken an de zuster um ne marketonze. Nummes wos wat dat was en zo hef de zuster naor Beltrum ebeld en an de zönne motten vraogen wat zien moder hebben wol.

EERDBAEZE

- 01 EER(D)BAEZE: Acht / Acht 1882 [Telge 2, 31], Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Eib 1980 [Telge 1, 20], Vars 1985 [Telge 6, 99], Lich 1991 [Telge 8, 36] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Boch.
- 02 EERDBAES: Voo, Sil; Liem / sHe 1982 [Telge 3, 39].
- 03 ERDBAES: Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 35] || Kle.
- 04 EERDEBAEZE: Win.
- 05 EERDBAERE: / Acht 1882 [Telge 2, 31].
- 06 EER(D)BEI: Olb, Does.
- 07 EERDBEIE: Eib.
- 08 AARDBEIE: Zut, Eib.
- 09 AARDBEI: Doet, Wesv.

Nee: Wi-j praot aover ee-adbaezen.

Pan 1988: MENIELJE “schimmel die b.v. bij aardbeien rotting veroorzaakt” [Telge 7, 87].

FRAMBOZE

- 01 FRAMBOZE, FRAMBOOS: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar.
- 02 FLAMBOZE, FLAMBOOS: Loch, Zev / Acht 1895 [Telge 2, 35], Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 96], Win 1977 [Deunk 1, 61] || Kle.
- 03 HENNEBAEZE: / Acht 1895 [Telge 2, 52].
- 04 HINNEBAERE: / Acht 1882 [Telge 2, 53].

Lob: Ien framboze zitte duk maoje.

Ruu: Frambozen kö’j good op brandewien zetten; nao ’n paar maond he’j dan ’n heerlek drankjen.

BAEZE

- 01 BAEZE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol / No Acht 1883 [Telge 4, 62], Aal 1964

[Rots 1, 4] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Bork, Hei, Raes, Boch.

02 BAES: Gen, Voo, Meg, Aze, Sil, Doet, Wehl, Kep, Ang, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 116], sHe 1982 [Telge 3, 11] || Emm, Kle.

03 BES: Doet, Olb, Does, Lat, Zed.

04 BESSE: Eef.

Acht-Tw 1948: BEZENNAT “bessensap” [Wanink 1, 72].

Win 1971: BAEZENNAT “bessensap” [Deunk 1, 118].

Vars 1985: Dagelank mozze wi-j as blagen vrogger in de zommervakantie baezen plukken. Rooie en witte Sint-Jansbaezen en zwarte aolbaezen. Die wieren deur moeder ewassen en ekokt en dan deur 'n vruchtenmölleken edreid. Dat was net zo'n worsmasjientjen. Dan wier 't sap deur duke uut-ezi-jd en op-ekokt en dan was de bessensap kloor. Dan begon i-j flessen te wassen en te spulen. As die schone wazzen, mozzen ze uut-ezwaeveld worden. As de bessensap der in was, wieren de uutgekakte kórke der op-edaon en de flessen dichte-elakt [Telge 6, 49].

DROEVE

01 DROEVE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Zel, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 28], Lich 1991 [Telge 8, 34] || Wilp, Bat, Ram, Bork, Hei.

02 DROEF: Gels, Nee, Eib, Rek, Win, Meg, Kep, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 36].

03 DRUUF: Voo, Sil, Doet; Liem || Elt, Kle.

04 DRUVE: Ruu, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 95] || Mar, Vre, Ges, Boch.

05 WIENDROEF: Gees, Gels, Rek, Hen.

06 WIENDROEVE: Gor / Lich 1991 [Telge 8, 145].

07 WIENDRUUF: Voo || Emm.

08 WIENBAEZE: Bel, Voo, Vars, Hen / Ruu 1888 [GV-alm 138], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 213], Vars 1985 [Telge 6, 406].

Tol: Droeve; met 'n lange oe as in 't woord boer.

Win: Droef; met ne korte oe as in 't Standaardnederlandse woord boek.

Sto: Droef; met 'n lange oe as in 't Standaardnederlandse woord boer.

Doet: Druuf; met een lange uu as in 't woord buur.

Bel: Enkelt ston der wal 's ne WIENSTOK bi-j den nendeure van ne boerderi-je.

Gaa 1945: Daorumhen strengelt 'n mooien kroezen wienstok, waoran bi-j harfsdag mooie, goldgaele droeventrossen hangt [Van Velzen 2, 5].

KRINTE

01 KRINT(E): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 73] || Wilp, Bat, Mar, Raes, Emm, Elt, Kle.

02 KRENTE: Zut, Wich, Vor, Lar, Hen.

ROZIENE

01 ROZIEN(E), REZIEN(E): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 293] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Emm, Kle.

Lich: Roziene; met 'n lange ie as in 't woord bier.

Voo: Rezien; met 'n lange ie as in 't woord bier.

Lob: Rezien; met 'n korte ie as in de naam Piet.

MISPEL

01 MISPEL: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Emm, Kle.

02 OORVIEGE: Lar.

Aal: “Mispels smaakt pas at ze rot bunt”, zegge wi-j. Maor echt rot is 't neet; voos is miesschien 'n baeter woord der veur.

Gels: 'n Mispel mot rottereg waenn, maor neet rottereg smaken.

Vars: Zo gauw at 't evroren hef, kö'j de mispels etten. I-j drukt ze uut in de mond; 't is zon gael-broenen pap. De pitte spoj i-j uut en de bast met de kraoze gooien i-j weg.

Voo: Wi-j hadden thuus 'n mispel; dén was geënt op 'n tak van 'n meidoornheg.

Win: Mien grotmoder entten mispels op meideurne. Gekweekte mispels hebt gin deurne; de wilden hebt lange deurne.

Aal: Mispels op brandewien meken ze vrogger zelf. De struken stonn völle in 'n holtwal, maor ok wal tussen andere struke an de kante van 't arf.

Bel: Vrogger mos der ne jonge 'n körfken met mispels naor de pestoor brengen. "Complement van vader en moder; i-j mot ze maor in 't berrestro leggen, dan wodt ze zo week as driete", zei e.

Din: "Hier he'j 'n mandjen met drietweke mispels, meneer pastoor, met de groetnesse van vader". [DRIETWEEK; ok: ll Emm].

Kep: Vrogger hadden de boeren 'n mispelstok die ze metnammen naor de markt.

Din: 'n Raodsel: Vief harten, vief starten, en 'n prik in 't gat; rao, rao wat is dat? Antw.: ne mispel. [Ok: Eef, Bor, Wich, Bel, Win, Wesv ll Boch].

Nee: Zeuven hartjes, zeuven startjes en 'n pinne in 't gat; rao, rao, wat is dat? Antw.: ne mispel.

Bel: Hee is gezond, hee is rond, hef dree pitten in 't gat, rao, rao, wat is dat? Antw.: ne mispel.

SINAS-APPEL

01 SINAS-APPEL, SINES-APPEL, SIENS-APPEL: Acht, Liem ll Wilp, Bat, Mar, Boch.

02 APPELSIENE: Bre, Kep ll Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch.

03 APPEL(E)SIEN: Pan, Lob ll Emm, Elt, Kle.

04 ORANJEAPPEL: Gor, Aal ll Boch.

Wich: A'j ziek waarn, kreeg iej 'n extra ei en sines-appels.

Wehl: Vroeger kregge wi-j hos geen sinas-appels.

Bel: Drek nao den oorlog kregge wi-j op schole sinas-appels; dee oranje dinge kennen wi-j neet. "Deur en deur sap", zae de meister. Wi-j atten ze met bas en al op; den bas smaken bitter.

Does: Van 'n vierde part van de schel van 'n sines-appel kö'j 'n gebit maken. I-j sni-jt door dan ruitjes in en staekt 'm met de binnenkant naor buten in de mond.

Kep: Van den bast van 'n appelsiene ko'j 'n apesnoet maken. [APESNOET].

Lob: Van de bas köggi-j 'n boeleman make. [BOELEMEN].

Groen: A'j ne sines-appel in ne zaddook doot, dan geet dén zaddook lekker roeken.

Sin: Veur 65 jaar dei mien zuster de baste van ne sinas-appel in de zaddoek en nam dat met naor schole; dat rok zo lekker.

Aal: A'j de schelle van ne sinas-appel samenkniept, dan spuit 't sap der uut. A'j dat bi-j vuur doot, brendt 't.

Did: 'n Spelleke was, um de bas van 'n sinas-appel dubbel te kniepe en mekaar dat sap in de oge te sprietse.

Bor: De kindere nammen 'n sinas-appel met naor de Paosweide en dan deden ze wee 't wiedzte gooien kon.

Tol: Ik had 'n holten poppe en door passen net 'n halve sinas-appelbas op as mutse.

Acht-Tw 1948: JÖDDENSPEK "sucade" [Wanink 1, 117].

VIEGE

01 VIEGE, VIEG: Acht, Liem ll Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Kle.

Ang: 'n Vieg; met 'n lange ie as in 't woord bier.

Eib: Met 't niejjoorwinnen kregge wiej van de buurvrouwe ok altied ne viege. Ze zei der dan bie: "Hier he'j ne viege, dan kö'j zwiegen".

Bel: Viegen, door kö'j zo good nao zwiegen.

DADEL

01 DADEL: Acht, Liem.

Win: Nao de Bevrijding kree'w dadels; wi-j hebt ze ton met heupe egaetene.

HOOFDSTUK 12 ZEUTEGHEID EN LEKKEREGHEID

HONNEG

Honneg wodn veural as medecien gebruukt en bie bezondere gelaegenheden.

- 01 HONNEG: Gor (vrogger), Alm, Eef, War, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Sin, Wesd, Zel, Doet, Hen, Ste, Tol / N Acht ca 1860 [Telge 4, 44], Acht 1895 [Telge 2, 55] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.
- 02 HONING: Gor, Wich, Lar, Eib, Bel, Voo, Meg, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Zed, Sto, Pan, Lob.
- 03 HONNING: Harf, Gees, Eib, Bel, Lich, Aal, Sil, Hen, Bro, Did || Haak.
- 04 HONEG: Loch, Key || Eit, Kle.
- 05 HÖNNEG: Loch.
- 06 HÖNNING: Zev.
- 07 HUNNEG: Loch.
- 08 HEUNEG: Does.
- 09 HONNINK: Zel.
- 10 HONNEK: Baa.

Ste: A'w stoppelhane hadden —as de rogge der af was— krege wi-j pannekoeke met räöthonneg.

Lar: Soms atten ze wal 's honing op 'n kolde pannekoeke.

Tol: Moeder bakken taofelkuukskes woor honneg in zat.

Eib: A'j neet slaopen konn, dronk iej wal 's ne beker warme melk met honing.

Loch: 'n Leppel honeg in 'n komme warme melk is good tegen 't hoosten.

Bor: A'j piene in den hals hadden, nam ie 'n stuksken honneg met raot en door mos ie dan op kewwen.

Eef: As medecien bie verkoldheid nam ie raöthonneg; op de raote ko'j dan nog zo lekker naokewwen.

Sin: A'j last hadden van vastzittend sliem, dei i-j honneg in heit water en dat dronk i-j op as drankjen.

Voo: A'j verkeld wazzen, kreeg i-j HONING-WATER.

JAM

Jam spölden veur den Tweeden Oorlog nog gin belangrieke rolle.

- 01 JAM: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar.
|| kroed: Bork.

Doet: I-j schriefft jam, maor i-j zegt sjem.

Bel: Wi-j sprokken 't net oet zoat 't eskreven wodt: jam. Maor 't wodn neet völle ekof umdat 't te duur was. Ze kochten eerder appelstroop en gewonen stroop.

Ruu: Umdat suker vrogger duur was, wodn der heel weineg jam emaaft.

Lar: Gedreugde abrikozen met rabarbermoes is lekkere jam.

Gen: 'n Heel olderwetse jam wier gemaakt van kwieten. [KWIET "kweepeer"].

Win: 'n Lekkeren jam krie'j a'j gelieke porties frambozen, bikbaezen, aolbaezen en brömmele nemt en net zovölle sokker as fruit.

Hen: Al veur den oorlog '40-'45 maken mien moeder jam van stekkebaezen en —as ze der völle waren— van kersen. Ik mos altied reuren, want de jam mos in-ekokt wodn en moch niet anbranden. Later hoeven dat niet meer; toen ging der Opekta bi-j in.

Ste: Um te kieken of de jam al genug in-ekokt was, mo'j 'n klein betjen op 'n schöltjen kold laoten worden. As 't niet meer uutlöp, is 't goed.

Aal: Vrogger gingen de stekkebaezen met bast en pitjes in de jam. 't Spul mos wal 'n paar uur kokken, want geleisuker beston nog neet. Der wodn ezegd: drie pond baezen teggen twee pond suker. De jampötjes wodn af-eslottene met gesmolten paraffine, dee'j jaorenlang konn gebruken. Soms ging der nog ne schroefdeksel overhen. Lekkeren jam maak i-j van 'n portie vlierbaezen, ne göpse appeltjes van Japanse kwee of sierkwee, 'n paar citroenen, geleisuker. De vlierbaezen mo'j heel kort afknippen, wassen en an de kok brengen. De appeltjes wassen en ok in zien geheel in de panne doon en tut moes kokken. Weineg opzetwater gebruken en de gasvlamme neet te hoge zetten. Dee massa deur ne dook doon

of deur 't zevve draejen. Citroenen uutpar-
sen en der bi-j doen. Wieters de regels van
de geleisukertoete volgen.

De Japanse sierkwee steet in völle tuinen
en plantsoenen. 't Bunt lege struken en de
appeltjes bunt keihard. Ze bunt dan ok neet
te schellen. Maor ze smaakt krietzoer en
past daorumme zo good bi-j de flauwzeute
vlierbaezen. De appeltjes bunt wat gespik-
keld en gaelgreun van kleure.

SNOEP

*De benamingen 21-24 könt ok gebruikt
wodn as 't neet um zeutegheid geet; de
benamingen 27-32 könt ok speciale soorten
zeutegheid anduden.*

- 01 SNOEP: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu,
Haa, Nee, Bel, Aal, Win, Gen, Voo, Sil,
Wesd, Zel, Dre, Hen, Wesv, Groes, Did,
Zed.
02 SNOOP: Gor, Zut, Groen.
03 SNOOPERIEJE: Eef, Ruu, Loch, Bor,
Gees, Gels, Aal.
04 SNOOPERI-JE: Rek, Groen.
05 SNOOPERIEJE: Gor, Alm, Vor, Loch.
06 SNOEPERI-JE: Kep, Tol.
07 SNOEPERI-J: Voo, Groes.
08 SNOEPGOED: Vor, Vars, Sil, Wesd, Zel,
Lat.
09 SNOOPGOOD: Ruu, Bor, Gees, Gels,
Groen.
10 SNOOPGOED: Zut.
11 SNOOPGREI: Eib, Bel, Win, Wesd.
12 SNOPEGREI: Eib, Win.
13 SNOEPGREI: Wesd, Sto.
14 LEKKERS: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Bel,
Lich, Din, Meg, Zel, Hen, Zev, Zed || Bat.
15 SLIKKERI-JE: Rek, Win, Din, Vars,
Wesd, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 315].
16 SLIKKERIEJE: Vor, Ruu, Aal / Eib 1980
[Telge 1, 74].
17 SLIKKEPIETJEN: / Gels 1935 [Archief 2,
17], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 181].
18 ZUTEGHEID: Kep, Hen, Wesv, Zed.
19 ZEUTEGHEID: Gor, Loch, Zwi.
20 ZEUTGREI: Win.
21 SNEUJERIEJE: Eef, Vor.
22 SNÄÖJERI-JE: sHe.
23 SNEUJGOED: Zut.
24 SNAAIERIEJE: Gor, Eef.
25 SNOL: Zev, Lob.
26 SNOLGREI: Sto / sHe 1982 [Telge 3,

138].

- 27 SLIKKERI-JE: Aal, Wesd.
28 SNUUPKES: Vor, Ruu, Aal, Wesd, Doet,
Wehl, Tol, Does, Did, Zed, Her, Lob.
29 SNEUPKES: Bel.
30 SNOEPJES: Haa, Din, Hen.
31 BALLETTJES: Gees, Aal, Win, Din, Meg,
Doet, Hen, Bro / Lich 1991 [Telge 8, 17].
32 ZUURTJES: Gor, Ruu.

Vars: Snoepgoed; de oe van snoep is kort,
de oe van goed is lank. [Ok: Wesd]. 't Is
eigelek 'n Hollands woord.

Lat: Snoepgoed; beide oe's kort.

Zut: Snoepgoed; sneujgoed; beiden met 'n
korte oe as in 't woord boek.

Ruu: Vrogger ha'j 't aover slikkerieje en sno-
perieje; noe aover snoep.

Zed: Snoep met 'n korte oe as in 't woord
boek. Vrogger hiette 't lekkers.

Bel: Lekkens; maor wi-j zekt lekkas. [Ok:
Lich].

Gees: Balletjes bunt neet allemaol rond,
maor is 'n name veur allerlei snoopgood.

Eef: Rechtevoort doot de kinder de koel-
kaste lös en kiekt ze of der niks te snaaien
valt; zo kom iej dan van sneujerieje op
snaaierieje.

Hen: Völle lekkers was der in de joren dar-
teg niet. Ooms en tantes brachen wel 's wat
met. En as der Hengelse mark was, kregen
wi-j wel 's 5 cent met. Door koch i-j dan veur
één cent salmiak veur, veur 2 cent ketjes-
drop, veur één cent zuutholt en veur één
cent 'n gelukskarmel. Dat was 'n karmel in
'n papiertjen woorin soms 'n klein papiertjen
zat da'j der nog ene kregen. [GELUKSKAR-
'MEL].

War: In de jäören vijftig ko'j bie ons in de
winkel o.a. de volgende snoepjes kopen:
zoere paepermunt, zeutholt, botterballetjes,
toverballen, toffees, karamels, ulevellen,
bruudsukers, sukerbeesjes en dröp.

Ruu: At der karmse was, ko'j noga, zoer-
stökke, kaneelstökke, jöddenspek, schoe-
veters en toverballen kopen; a'j der 't geld
veur hadn. [JÖDDENSPEK; ok: / Vars 1985
(Telge 6, 160), Lich 1991 (Telge 8, 57)].

Vor: In de winkel kree'j met boodschappen
halen wel 's 'n balletjen too; dat was net zon
dink as noew 'n hoesballetjen.

Eef: Töllekes waren sneupkes van schoem;

dee kree'j wal too bie de boodschappen. Staekskes bunt net witte kussentjes met rooie of greune striepen der op. [STAEKSKEN]. [TÖLLEKEN; ok: Gor, Wich, Ruu, Bel; SCHUUMTÖLLEKE(N): Ste, Wesv; TULLEKE: Pan; TEURNTJEN: Nee].

Lich: Opzetterkes wazzen van biscuit en bestonden uut 'n veutjen met 'n gaetjen en door passen dan 'n figuurken —'n beesjen, 'n beumken, 'n huusken— in. Drietheupkes bunt kleine keukskes met 'n sukerdrölleken der op; schuuvuddekes bunt tolletjes van schuuum. Karmels bunt toffees. [OPZETTERKE(N); ok: / Lich 1991 (Telge 8, 87); DRIETHEUPKE(N); ok: / Lich 1991 (Telge 8, 33); SCHUUMVUDDEKEN; VUDDEKEN: Eib; KAR'MEL; ok: Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Doet, Hen].

Bor: Op driefföllekes zat 'n drillefisksen suker op. [DRIEFTÖLLEKEN].

Wehl: Zute hartjes hadden spreukjes as "ik hou van jou", "nu niet".

Lich 1991: SUKERBEUNTJEN "rond plat snoepje, meestal in de vorm van een boon-tje". SLIKKEPITJEN "hoestballetje" [Telge 8, 121, 109].

Ang: Ulevellen waren platte, harde snuupkes, verpakt in papiertjes met 'n spreuk der op: "Slaap wel", "Ik heb je lief".

Wesv: As gi-j geluk had, dan stond op 't papierke van 'n gelukstoffee en 'n zuurbal 't woord toffee of zuurbal. Dan koggi-j dat papierke inlevere en dan kreeg je der één veur niks. [GELUKSTOFFEE; ok: Zed, Pan].

● *Veur ulevellen bunt nog de volgende benamingen op-egeven:*

01 IESBONBON: Bel, Aal, Din, Ste.

02 IJSBONBON: Lich.

03 OELEVEL: Lar, Eib.

Ruu: Noga kö'j zelf maken a'j beukenötjes hakt, suker brandt en dan de nötjes der deur doot. A'j dat uutgoot op 'n stuk zilverpapier wat met botter besmeerd is en kold laot worden, he'j noga. Oppassen da'j der neet te völle van et, want der zit blauwzuur in beukenötjes en door krie'j koppiene van. [NOGA; ok: Loch, Dui].

sHe 1982: KEWGOEMIE "kauwgom". AO-LIENÖTJE "apenootje" [Telge 3, 76, 8].

Pan 1988: OLLIENOOTJE, OLIENEUTJE

"pinda" [Telge 7, 96].

Wesv 1996: AOLIENEUTJE "pinda" [Telge 11, 19].

● *Veur ene dee völle van zeutegheid holdt, bunt de volgende namen in gebruik:*

01 ZEUTENKLAOS: / Groen 1994 [Telge 9, 141].

02 ZEUTNIBBE: / Aal 1966 [Rots 2, 21].

PEPPERMUNT

Veur 't eerste deel van de samenstelling kiek bie pepper.

01 PEPPERMUNT: Acht, Liem II Bat, Mar, Haak, Emm, Elt, Kle.

02 PEPPEREMUNT: Sto.

03 PAEPEERMUNT: Aal, Sil.

04 PAEPEERMUNTE: Aal II Wilp, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

05 PÖPPERMUNT: Aal.

06 PEPERMUNT: Aal.

Aal: A'j 't ovver paepermunte hebt, denk i-j an 't snoep zelf; paepermunt is de soortname.

Hen: In de kerke kreeg i-j meestal 'n peppermuntjen veur nao de tussenzang. Soms ok wel as i-j piene in de boek hadn. As mien moeder tenminsten köttereg in odder was, dan mosten wi-j altied veur 'n stuver sterke peppermuntjes veur eur halen; veur dat geld ha'j der 'n heel tuutjen vol.

Zed: Vrogger zeie wi-j tegen Opoe: "Ik heb zo'n pien in de buuk", en dan kreg gi-j zo'n paepermuntje.

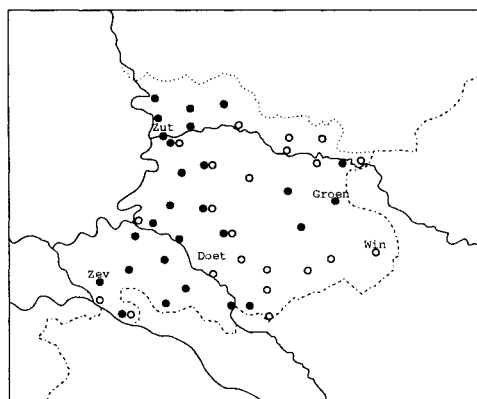
Gees: Tussen de rollen linnen in 't kamnet drukten ze veur de mooiegheid wal 's zilveren peppermuntdeuskes. [PEPPERMUNTDEUSKEN].

DRÖP

01 DRÖP: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Lar, Eib, Bel, Groen, Lich, Gen, Voo, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Zev, Did, Zed, Sto, Lob.

02 DROP: War, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Nee, Rek, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Gaa, Hen, Does, Pan, Lob.

03 LAKRISSE: / Acht 1895 [Telge 2, 77].

● dröp 01 ○ dröp 02

't Bezondere van dit kaartjen is dat 't Standardnederlandse woord drop veural in 't oosten van den Acht op-egeven is en dat 't westen van onze streek vake dröp hef.

SUKELA

Met de benamingen 01-12 kan ok cacao an-eduud wodn. De benamingen 13 en 14 hebt betrekking op 'n markname, maor dee wodt gebruikt as algemene anduding veur sukela.

- 01 SUKE'LA: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Bel, Lich, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Key, Ste, Baa, Bro, Tol, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did II Wilp, Bat.
- 02 SUKKE'LA: Bor, Eib, Wesd, Wesv II Bat, Mar.
- 03 SUKE'LAAL: Does.
- 04 SUKE'LARE: Did.
- 05 SOKKE'LA: Aal, Win.
- 06 SOKKERLA: / Win 1983 [Jaarb 6, 133].
- 07 CHOCO'LA: Eib, Meg, Net, Sin, Hen, Does.
- 08 CHOCE'LA: War, Aal, Din, Voo.
- 09 CHOCCE'LA: Ruu, Loch, Gees, Bel, Meg, Wesd, Sto.
- 10 CHOCO'LAODE: Lob.
- 11 SCHOKKE'LAAT: Sto (vroeger).
- 12 SCHOKKELA(DE): / sHe 1982 [Telge 3, 130].
- 13 KWATTA: Gor, Harf, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen, Ste,

Baa, Zev, Zed, Pan II Bat.

14 KWATTAO: Lob.

II chocolade: Vre, Ges, Ram, Hei.

II chooclade: Boch.

II chocolaad: Kle.

Eef: Jan en alleman spoorden de kwatta-soldäötjes. Kwatta was eigelek 'n markname, maor ie kregen 'n reep kwatta al was dee ok van 'n ander mark. [KWATTASOLDAOT; ok: Ruu, Eib, Bel, Hen].

Ruu: A'j 'n trop soldäötjes bie mekare espoord hadn, ko'j 'n nije kwatta kriegen. Maor umda'j maor zo weineg 'n stuk kwatta kregen, duren 't heel lange veurda'j der genog bie mekare hadn.

REEP

- 01 REEP: Eef, Vor, Bel, Gen, Voo, Net, Sin, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Ste, Baa, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob II Bat.
- 02 REPE: Gor, Harf, Lar, Haa, Eib, Bel, Groen, Aal, Din, Wesd, Hen, Key II Wilp.
- 03 STUK: Alm, War, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Meg, Zel, Tol II Wilp, Vre, Ges, Ram, Hei, Eit, Kle.
- 04 STUKKE: Win.
- 05 PLAK: Does.
II strepe: Boch.

Ruu: 't Zilverpapier van 'n stuk sukela mos ie vroeger bewaren. Dat dee'j mooi gladstriecken en met nao schole nemmen.

't Brach nog weer geld op wat an de tbc of de zending egeven wodn.

Tol: Met 'n stuk sukela dei i-j zes wekke, want i-j kregen iederen zondag één stuk-sken.

CACAO

Völle metwarkers geeft an dat der tussen cacao en sukela gin dudelek onderscheid emaaft wodt. Doorumme bunt de benamingen uut de veurege paragraaf ok veur cacao in gebruik. Kiek doorumme ok onder de veurege paragraaf. Cacao (of sukela dus) was vroeger gin alledaagse drank; 't wodn allene bie speciale gelaegenheden gebuukt.

- 01 CACAO, CECADO: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Elt, Kle.
 02 COECAO: Does, Wesv.
 03 SUKELAPOEIER: Ang.
 04 VERKADE: Aal.

Aal: Olde oma's zegt nog: "Doot mi-j maor 'n köpken Verkade; dan wilt ze cacao hebben".

Harf: As der vrogger 's 'n mense langskwam met 'n boodschap wodn der 'n köpke sukela emaaft: twee schepkes suker, 'n schepke cacao, heite melk der bie gieten, effen reuren en dan ha'j 'n lekker köpke sukela. [Ok: Alm].

Hen: Wi-j kregen 's zondagsaovends in plaatse van koffie chocolademelk. Later —nao den oorlog '40-'45— gebuiken moeder wel cacao um chocoladepudding te maken. Maor dat was maor 'n heel enkele keer. Met 't kersfees van de zondagscholen en met 'n schoolfeesjen ko'j 't kriegen.

Nee: Op ne bie-eenkomst van kärkeleke vrouwleu wodn vake sukela edronken.

Baa: Op Drie Koningen —6 januari— wieren der ölliekrabben of puffekes egetten en sukela edronken.

Bor: As der 'n kind jeureg was en met Sinterklaosaovend kree'j 'n köpken sukela.

Lob: As der 'n verjaordag was, kree'j cho-

colade met 'n beschuutje. Dat dee je dan toenke; dah was lekker!

Gor: As de meester op school jeureg was, kree'j sukela melk.

Eef: Op 't Oranjefees was der altied sukela veur de kindere in witte kommen. Iedereene dronk dat dan zo gauw meugelek op, vaegen de komme netjes uut en dee dan of e nog niks ehad had; de feescommissie wis natuurlek narns van!

Zie: In 't Zuwwent dronken ze bi-j stoppelhane —as de rogge lös was— sukela. [Ok: || Bat].

Does: Op 't ies ko'j vroeger ok sukelaaj kopen.

Tol: Veur aover de pudding wodn wel 'n cecao-söwsken emaaft; dat heitten dan SUKELA-SAUSE. Dan reuren i-j cecao, mezena en suker deur mekare, brachten melk an de kok en reuren 't mengsel der deur. Effen deur laoten kokken en blieven reuren en dan was 't kloor.

Sto: Van cacao mieke ze ook cake met stukskes biscuit der in: dat hiette: ARRE-TJESCAKE. [Ok: Bel].

Eib: A'j luk an den gauw-gauw waren, nam ie 'n leppeltjen dreugen cacao.

Nee: Vrogger kreeg ie as kind wal eikelcacao met water an-emaakt a'j boekpiene hadn; dat was cacao met eikels dee ereusterd en fien-emalen bunt. [EIKELCACAO].

HOOFDSTUK 13 DRINKEN

1. ALGEMEEN

DRINKEN

01 DRINKE(N): Acht, Liem.

02 ZUPE: Lob.

Lar: Jan drunk gruwelek völle water.

Tol: Jan hink eengaal an de krane; hie drinkt zo'n hoop water.

Did: Jan löp de hele tied naor de pomp; hi-j drink völ te völ water.

Bel: Hee drunk völ te völle water; hee pumpelt wat of. [WAT OF PUMPELEN].

Aal: I-j mot neet zo völle pumpelen, anders krie'j zonne slomp in de boek. [PUMPELEN; SLOMP].

Lob: Jan löp de hele tied nor de kraon; hi-j blief mor leutere. As je bi-j waerm waer veul kold waoter drink, krieg je 'n hele bank ien de paens van dat kolde waoter. [LEUTERE; BANK; PAENS].

sHe 1982: Zich 'n puls in 't lief drinken "een grote hoeveelheid koude drank drinken" [Telge 3, 120]. [PULS; LIEF].

Lar 1924: Zoepen as 'n wetterkalf "veel (melk, water) drinken" [Langeler 1, 136]. [ZOEPEN; WETTERKALF].

Win 1971: KLOKKEN "gulzig drinken" [Deunk 1, 112].

Pan 1988: SÖTTERE "traag, slurpend drinken"; SUTTERE "hoorbaar drinken" [Telge 7, 130, 136].

sHe 1982: SÖTTERE "(snel) drinken"; TÖTTERE "(met een klokkend geluid) drinken" [Telge 3, 138, 150].

Geld Eil 2e h 19e e: OPZOEPEN, OPZUPEN "opdrinken" [Telge 4, 119].

Win 1976: Wat! Heb i-j den heten thee al op? Noh i-j heb ok 'n blikken halsgat! [Aes-sink 4, 31]. [BLIK; HALSGAT].

DRANK

't Woord drank wodt maor heel weineg gebruukt; zo hebt heel völle metwarkers 't zinnenetjen "ranja is een lekkere drank", umschreven as: ranja is lekker, ranja is lekker

drinken, ranje smek good. Ok van sterke drank wodt weineg epraot; 'n zinnenetjen as "ik heb geen sterke drank gedronken" wordt umschreven as: ik heb gin borrel edronken, ik heb niks ehad, ik hebbe gin dröppel ehad.

01 DRANK: Eib, Bel, Meg, Doet, Hen, Ste, Does, Ang, Zev, Did II Vre, Ges, Raes.

02 DRINKEN: Eib, Bel, Win, Din, Hen.

03 DRINKERI-JE, DRINKENSGREI: / Win 1971 [Deunk 1, 50].

04 DRONK: / Acht 1882 [Telge 2, 28].

Acht 1868: Zo geet 't 'n paar uur harbarge in en uut, maor meent neet dat Olbert en Gaitjen te völle kriegt; nee door he'j niks geen nood van; ze gebruikt drank door emes 't verstand bie höldt [GV-alm 176].

Win: Ranja is wal 'n lekker drinken.

Ruu: Ranja is lekker spul. [SPUL; ok: II Wilp].

Lar: Ranja is lekker grei. [GREI; ok: Zel].

Gor: Ranja; wiele zeien vrogger altied: schoolfeeslimonade. [RANJA; SCHOOLFEESLIMONADE].

Pan 1988: LEBBERGREI, SUTTERGREI "slap drankje". We hadde gistere 'n verjaordag. 'k Heh den hele aovend on de zeuven-up gezaete, umda'k nor huus mos ri-je. Mins wah 'n lebbegrei is dah [Telge 7, 80, 136]. [ZEUVEN-UP].

Win 1971: JÖCHE, GUILE "ondrinkbare of zeer onsmakelijke drank". Geet dee jöche maor oet de fleske, dat grei smek nargens naor [Deunk 1, 103].

● *Veur 'n klein betjen (starken) drank bunt in twee woordenbeuke de volgende benamingen op-geeven:*

01 KLUUKSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 112].

02 SLEKSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 112].

03 ZÖGGESKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 112].

04 DRÖPKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 51].

05 TRÄÖNTJEN / Acht 1882 [Telge 2, 134].

Win: Drinke nog 'n dröpken [Deunk 1, 51].
Gaa 1945: Moder hef zin an 'n traon koffie en veur 'n keer zölt ze der maor 'n snee brood bi-j nemmen [Van Velzen 2, 34]. [TRAON].

DORS

As oew lichaam te kort an water hef, he'j dors.

- 01 DO(R)S: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Zel, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Pan, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 26] || Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe, Kle.
 02 DÖ(R)S: Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto || Wilp, Emm, Elt.
 03 DO(R)STE: / Acht 1882 [Telge 2, 26].

Hen: Olderen zegt dörs, jongeren dors.

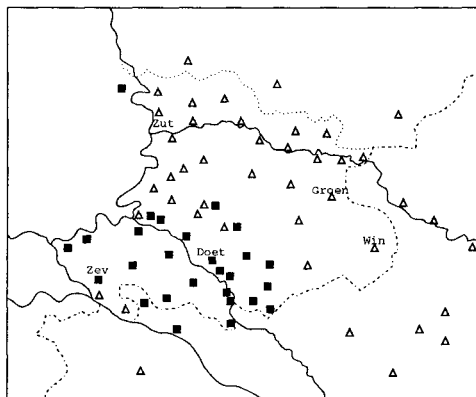
Lar: Drink maor water veur den dors.

Wesv: Gi-j mot water drinke, dan geet de dös aover.

Did: Gi-j mot mar water drinke, dan geet de dös van eiges wel aover.

Lob: Doe mor waoter drinke, da's goed vur den dos.

Aal: A'j dors hebt, mo'j maor water drinken;

▲ *dor(s) 01* ■ *dö(r)s 02*

't Deel van den Acht wat grenst an den Olden Iesselt en de Liemers — behalve 't Gelders Eiland — hebt dörs; 't noordoosten van den Acht en Westfalen hebt dorst.

dan hol i-j klore ogen en 'n spits gat.

Vor: A'j dos hebt, gaot dan maor nao de pompe, of: nao Jan met den enen arm. [Ok: Kep].

Bor: "Ik heb 'n dreuge laever", zekt ze as ze dos hebt. [Ok: Eef / Vars 1985 (Telge 6, 205) || Vre, Hei]. [LAEVER].

War: He'j dos? Gao näör Jan van de Hos. Dén hef 'n hundjen, dee pist oe vlak in 't mundjen. [Ok: Eef, Lich, Bor, Aal, Zed, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 88], sHe 1982 (Telge 3, 33), Vars 1985 (Telge 6, 89), Pan 1988 (Telge 7, 30)].

Lich: He'j dos? Gao nao De Vos. Door hebt ze 'n hundjen, dén pist ow lieke in 't mundjen.

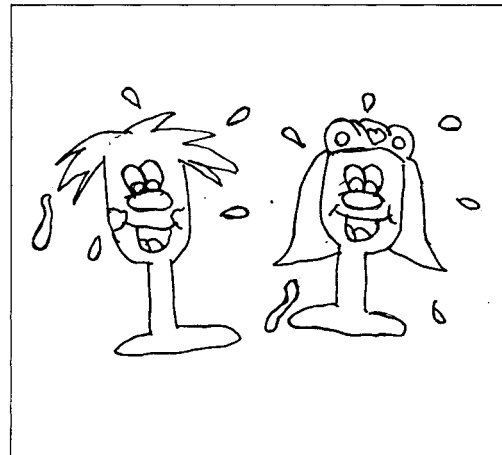
Win 1976: He'j dorst? Gaot nao Jan ter Horst. Dén hef ne koo met finken, dee löt ow onder den start hen drinken [Aessink 4, 55].

Vars: Dörs as 'n peerd. [PEERD].

NATHALS

A'j völle drinkt, bu'j 'n nathals.

- 01 NATHALS: Acht, Liem || Bat, Elt.
 02 NATNEBBE: Vars, Wesd, Zel.
 03 NATNIBBE: Sin / Aal 1964 [Rots 1, 29].
 04 LÖRKERT: Lich, Voo.
 05 LURKER(T): Bor, Wesv.
 06 LÖRK: Meg.
 07 ZOEP TODDE: Ruu, Zwi.
 08 ZOEPSTROTTE: Eib.
 09 ZOEPERT: Loch.

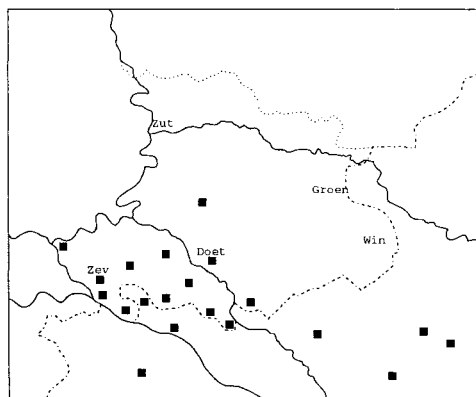
Nathalzen

- 10 WETTERKALF: Nee, Aal.
 11 PUMPELERT: Aal.
 12 SÖTTER: Wehl.
 13 DRINKEBUUL: Loch.
 14 DRINKEBREUR: Eef.
 15 DRANKORGEL: Zev.
 16 TUIT: Meg.
 17 ZEPERT: Zel.
 II zoeptuit(e): Boch, Emm.
 II zoepzak: Ges, Boch.
 II zoeplappe: Boch.
 II sötterer: Kle.

Lich: Lörkert; maor i-j zegt: lörkat.
Zed: Onmundig gezeid: Hi-j is zo'n nathals; hi-j hink met de kop onder de kraan en zöp maor deur; of: hi-j söttert maor deur. [ZUPE, SÖTTERE].

SLOK

- 01 SLOK: Acht; Ang, Lat, Zev II Wilp, Bat, Ges.
 02 SLOKS: Bel.
 03 SLOEK: Voo, Meg, Net, Doet, Wehl, Hen, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 126] II Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
 04 MOND VOL: Eef, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel, Doet, Hen, Tol II Mar, Vre, Rhe.
 05 SNOETE(N) VOL: Eef, Bel.
 06 MOEL: Sto II Bork.

■ sloek 03

Sloek is maor heel beperkt in onze streek bekend; veural in de Liem.

- 07 TEUG: Wich.
 08 KLOK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 123].
 09 KLOEKS: / Win 1971 [Deunk 1, 112].

Hen: Wi-j zekt slok; mien olders zollen zeggen: mond vol. [Ok: Zel].
Zev: Ik mot eers 'n sloek water nemme.
Zed: Ik nem mien 'n sluukske water.
Nee: Ik nemme ne mond vol water.
Sto: Ik nem 'n muleke water.

SLÖRPEN

A'j zodäöneg drinkt dat anderen dat heuren könt, dan bu'j an 't slörpen.

- 01 SLÖRPE(N): Gor, Alm, Eef, War, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Key, Ste, Baa Ang, Lat, Zev, Did, Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 135] II Vre, Ges, Ram, Bor, Hei, Rhe, Boch, Emm, Kle.
 02 SLURPE(N): Harf, Wich, Vor, Lar, Eib, Rek, Sin, Zel, Kep, Wesv, Pan II Wilp, Bat, Mar.
 03 SLOBBERE(N): Gaa, Zed / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 181].
 04 SLOEBERE: Wesv / Pan 1988 [Telge 7, 126].
 05 SLOEKEN: Does.

Net: Wat doet gi-j toch hard slörpe.
Zev: Wat zit gi-j te slörpe; kö'j nie fesoenek drinke?
Loch: Wat slörp ie toch; 't kloekt oe in den hals. [KLOEKEN; ok: Tol; KLÖKKEN: Gor; KLOKKEN: Lar; KLOEKSEN: Bel].

Acht 1895: LEPELSPIEZE "dunne kost, vloeibare spijs" [Telge 2, 79; LEPEL-KOST: / Vars 1985 (Telge 6, 209)].

NIPKEN

A'j (langzaam) met kleine betjes drinkt, bu'j an 't nipken.

- 01 NIPKEN: Gees, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 148].
 02 NIPPEN: Tol.
 03 LIPKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 73].
 04 TWEREN: Loch.
 05 LEEPKEN: Lich / Lich 1991 [Telge 8, 72].

Nipken

- 06 LEPKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 132].
 07 LEPPEN: / Win 1971 [Deunk 1, 132].
 08 LEPPEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 132].
 09 LEBBEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 135].
 10 'ZEPEN: / Vars 1882 [Telge 4, 56], Vars 1985 [Telge 6, 418].
 11 SÖTTEREN: Ang.
 12 MUNDJESMAOTE DRINKEN: Rek, Vars.
 13 VERTÖCHTELEK DRINKEN: Wehl.
 14 MET DRÖPPELS PREUVEN: / Lich 1991 [Telge 8, 34].

Tol: Hie zat an de ranja te nippen.

Loch: A'j lange wat an oew glas ranja hebben wilt, mo'j der met tweren: mo'j 't met kleine slukskes drinken.

Wehl: Hi-j drinkt vertöchtelek; hi-j drinkt met kleine slökskes.

Vars 1985: ZEPER(T) "iemand die traag drinkt" [Telge 6, 418].

2. DRANKEN ZONDER ALCOHOL

WATER

- 01 WATER: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt.
 02 WAOTER: Pan, Lob II Kle.
 03 GEMEENTEPILS: Bor, Eib.
 04 POMP-KOJAK: Sin.
 05 POMP-KEJAK: Loch.

Eib: Ne grappenmaker neumt water oet de krane wal 's gemeentepils.

Gor: A'j water uut de pompe dronken, zeien ze: 'n glaesken van Jan-met-de-ene-arm.

● *Kiek ok in de Mens en zien huus, hoofdstuk 7.*

KOFFIE

- 01 KOFFIE: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

Ruu: In de smodde —'n koperen kenneken met 'n lange, iezeren stelle; 'n klein stelpeneken dus— wodn koffie en sukerein edaone en doorop wodn kold water egotten. le leten de koffie dree maol tut den rand van de smodde opkommen um de koffiegroete te laoten zakken en dan was de koffie kloor. [SMODDE; ok: Bor, Haa, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Hen, Baa / Lar 1924 [Langeler 1, 141], Aal 1964 [Rots 1, 41]; SMORRE: Gels, Nee, Ulf].

Nee: In de smorre mos de koffie dree maol 'prut' zeggen; dan was ze good. [Ok: Gees, Bre, Zel / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 165)].

Bel: Koffie mot dree maol opbroezen: tut den rand opkommen, woornao 't van 't veur ehaald mot wodn. [OPBROEZEN; ok: Din, Vars, Zel].

Bor: De koffie mo'j dree maol op laoten kommen, dan he'j SMODDENKOFFIE of DREEDRAODSKOFFIE.

Eib: Koffie zetten mien opoe in de kanne: ze got kokkend water op de koffie met cichorei en dan gink de kanne achter op 't fenuus. As de koffie etrokkene was, wodn e deureschonken: 'n paar maol stotten opoe met de kanne op 't anrech en doornao schonk ze heel hendeg de eerste koffie in den dekel van den koffiepote. Doorbie kwam altied ne helen proppe koffiegrommen deur 't tuutjen met naorboeten. Dat prutjen ging weer terugge in de kanne. Dan leet ze de koffie nog effen staon en dan was e kloor.

Ang: Met 't ingieten mos i-j 't zeefken gebruiken, anders had i-j dik in de köpkas zitten.

Kot 1913: "Gete mi-j aerste maor 's 'n köpken koffie in", zae Jan. "Boh; 'k hebbe gin koffie gaar, dan mo'k aerste nog wat zetten" [Meinen 2a, 87]. [GAAR].

Aal 1966: GROBBEN "gemalen koffiebennen" [Rots 2, 4].

Wesd: 'n Betjen koffie neume wi-j: 'n trääntjen. [Ok: / sHe 1982 [Telge 3, 150].

● *Veur 't woord trääntjen, kiek ok in Taal en Tongval XXXV (1983) blz. 9 - 12.*

Gor: A'j 'n bläöskén op de koffie of thee hebt, heur iej wat niejs.

War: A'j völle koffie drinkt, krie'j greun hoor en kromme bene.

Eef: A'j in Zutphen an wilt geven da'j 'n lekker köpken koffie drinkt, dan zeg ie: "Da's koffie van Velders".

Win 1971: Ne schrandere kanne koffie "een kan met goede, lekkere koffie" [Deunk 1, 207]. [SCHRANDER].

Gor: Koffie met völle sugarein wodn ZWEETVOETENKOFFIE eneumd.

sHe 1982: MOEKEFOEK "surrogaatkoffie" [Telge 3, 99].

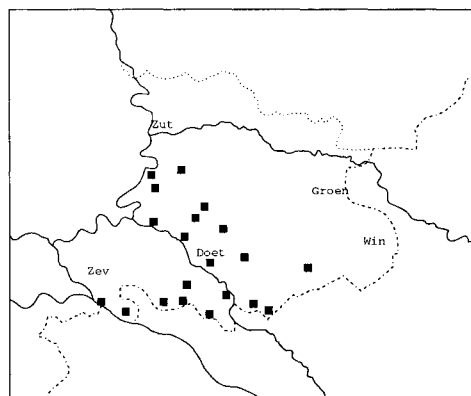
Pan 1988: MOEKEJOEK "surrogaatkoffie van gebrande granen" [Telge 7, 90].

Win 1971: De koffie is ebleukerd "de koffie heeft te lang gestaan" [Deunk 1, 28]. [BLEUKEREN].

SLAPPE JOEKS

Slappe joeks is slappe koffie; 't geet vake um schertsende of negatieve benamingen.

- 01 SLAPPE(N) JOEKS: Wich, Aal, Din, Voo, Ulf, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Ste, Bro, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 71].
- 02 SLABBERJOEKS, SLABREJOEKS: Net, Doet, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 125].
- 03 JOEKS: Hen.
- 04 SJOEKSE: Key.
- 05 AFWASWATER: Ruu, Groen, Doet, Tol.
- 06 OFWASWATER: Nee.
- 07 UUTWASWATER: Meg, Wesd.
- 08 OETWASKESWATER: Rek.
- 09 GÄÖT(E)WATER: Gaa, Wesv, Zed.
- 10 GÄÖTEWAOTER: Pan.
- 11 GÖTTE(N)WATER: Eef, Eib, Does.
- 12 SLOOTWATER: Ruu, Eib II Bat.
- 13 SCHÖTTELWATER: Does.
- 14 (SLAPPE) SLOERIE: Eef, Meg, Sil.
- 15 SLORRIE: Wich, Bel.
- 16 SLARRIE: Harf.
- 17 SLORRI-JE: / Lich 1991 [Telge 8, 109].
- 18 GORRI-JE: Lich.

■ *slappe(n) joeks 01-04*

Slappe(n) joeks is 'n benaming dee in 't zuden van de Liem en in 't zuudwesteleke deel van den Acht op-egeven is.

- 19 SLEMP(E): Gor, Bor, Eib II Bat.
- 20 SLAMPE: Gor.
- 21 SLAMPS: / Lich 1991 [Telge 8, 108].
- 22 JÖCHE: Aal.
- 23 SLAPPE JUGE: Win.
- 24 HUIE: Zwi.
- 25 HUIJE: Bel.
- 26 MOEKEFOEK: Meg, Sto.
- 27 GÄÖLE: Gees, Nee, Eef.
- 28 (DUNNE) GUILLE: Aal.
- 29 ZEIK: Zev.
- 30 OELEZEIK: Zed.
- 31 ZUD: Did.
- 32 BI-JSCHUT: Wesv.
- 33 JURKEFLUIT: Lat.
- 34 SUKEREINAT: Kep.
- 35 PRUT: Lob.
- 36 SCHUDEKUL: / Pan 1988 [Telge 7, 123].
- 37 LULLU: / Win 1971 [Deunk 1, 139].
 - II jukke: Vre, Ges.
 - II spulwater: Elt.
 - II pielka: Mar.
 - II Kaevelder processioonskoffie: Ram.

Bel: Hujje was eigelek 't water wat op de zoere melk kwam dee ekaarnd zol wodn.

Bor: 12 Koffiebonen en 13 köpkes koffie: slemp. [Ok: / Eib veur 1973 (H. Odink 3, 131)].

Tol: Van afwaswater zeien ze: "Die koffie slöt ow niet in de bene!".

Lich: Ik lus dee gorri-je neet.

Loch: As de koffie bienao op was, zeien ze:

“Wie holt der zwarte Jan baoven”. Uut de kettel wodn der dan water bie-edaone.

Bor: Vrogger repen ze oe bie den boer: “Mansleu; koffie!”. Wiele zeien dan: “Wie kriegt mansleukoffie”. De vrouwleu hadn dan al koffie ehad en ze hadn der dan wat water bie-edaone veur ze ons repen. [MANSLEUKOFFIE].

Acht-Tw 1948: KOFFIE-TWEEDE-BERIE-MING “tweede aftreksel van koffie” [Wanink 1, 73].

Lar 1885: Dan kreeg Martjen ’n penneken opgewarmd middagetten of ’n kummeken koffie (tweede berieming) met ’n brugsken [Postel 1, 486].

KOFFIEPRUT

Koffieprut is ’t bezinksel in de koffie.

01 (KOFFIE)PRUT: Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Meg, Ulf, Gaa, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 103] II Wilp, Vre, Stfo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt.

02 (KOFFIE)DIK: Gor, Eef, War, Wich, Vor, Eib, Din, Meg, Sil, Wesd, Doet, Wehl,

Kep, Hen, Baa, Bro, Tol, Wesv, Zev, Pan II Wilp, Bat, Mar.

03 DIKSEL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86].

04 (KOFFIE)ZODDE: Harf, Alm, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Haa, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Sin, Wesd, Zel, Doet, Hen, Key / Acht 1882 [Telge 2, 156], Vars 1882 [Telge 4, 52, 421], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 218], Eib 1980 [Telge 1, 101], Lich 1991 [Telge 8, 149].

05 (KOFFIE)ZORRE: Gees, Nee, Bel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 218].

06 ZODJE: Nee.

07 SMODDE: Harf, Loch.

08 ZUD(DE): Net, Doet, Ang.

09 MODDE, MORRE: / Acht-Tw 1954 [Wanink 1].

10 DRAB: Eef, Vor, Gen, Kep, Hen, Tol, Does, Wesv, Pan, Lob II Bat.

11 DRABBE: Ste.

12 (KOFFIE)GROMMEN: Gor, Eef, Lar, Eib, Win, Zel, Baa / Ruu 1930 [Zwart 3, 235].

13 (KOFFIE)GROBBEN: Gor, Harf, Eib, Lich, Win / Acht-Tw 1954 [Wanink 1], Aal 1964 [Rots 1, 13], Vars 1985 [Telge 6, 126], Lich 1991 [Telge 8, 47].

14 KOFFIEGRUBBEN: Gor.

15 (KOFFIE)GROETE: Ruu, Wesd.

16 (KOFFIE)DRATS: Doet II Kle.

17 DRATJE: Eib.

18 DROES(T): / Acht 1895 [Telge 2, 28].

19 SMURRIE: Ste.

20 MOT: Eef.

21 KOFFIEBOCH(T): / Win 1971 [Deunk 1, 118].

Lich: Vrogger zeien ze grobben of zodde; now praot ze van prut.

Zel: I-j hebt zodde in de koffie; vrogger zeien ze ok wel ’s: grommen in de koffie.

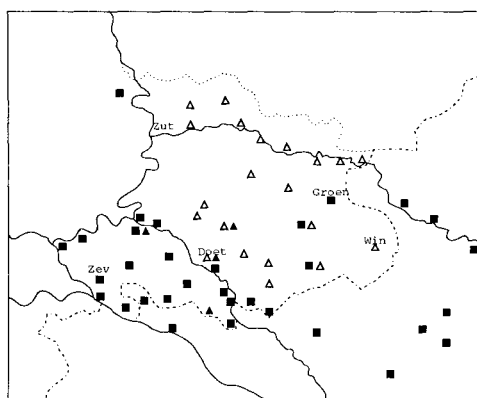
Win: Koffiegrobben of koffiegrommen bunt dreuge; zodde is nat.

Ruu: Mien grotmoder had altied prachtege blomen; in de buurte wisten ze woorumme: ze dee der altied koffiegroete bie.

Win 1971: Zodderege koffie “koffie met veel zodde erin” [Deunk 1, 286]. [ZODDEREG].

KOFFIELEUT

Wee-t völle van koffie holdt en ’t völle drinkt, is ’n koffieleut. De benamingen met -trut en -tante hebt op vrouwleu betrekking.

■ (koffie)prut 01 △ (koffie)zodde 04
▲ zud(de) 13

Op dit kaartjen bunt ’n deel van de benamingen veur ’t bezinksel in de koffie uut-eebeeld. In den Acht wodt ’t wel an-eduud met zodde; veer plaatsen (Zel, Doet, Net, Ang) kent (ok) zudde. De Liem, de Duutse grensstreek en drie plaatsen in den Acht (Groen, Lich, Aal) kent de benaming prut.

- 01 KOFFIELEUT: Gor, Eef, Groen, Ste, Ang, Wesv, Sto, Lob.
 02 KOFFIELEUTE: Hen.
 03 KOFFIELOLLE: Bor, Gees II Mar.
 04 KOFFIETEUT: Ulf.
 05 KOFFIELÖRKERT: Ruu.
 06 KOFFIEKONT: Lat.
 07 KOFFIETRUT: Lob.
 II koffietante: Ram, Bork, Hei.
 II koffietuute: Vre, Ges.

Ruu: Hendrik is 'n ongelukkegen koffielörkert.

CICHOREI

De benamingen 24-30 hebt betrekking op 'n firma dee cichorei —'n vervangingsprodukt veur koffie— maakten. De benamingen 26-29 bunt egeven op grond van de vorm en kleure van cichorei. De benaming 31 is feitelik neet good umdat de firma Buisman gin cichorei maakten, maor Buismans GS ("gebrande stroop"). Bie de benamingen 20 en 21 spölt 'n rolle de samenstelling van cichorei; 't mos af-ekneppen wodn umdat 't tamelek hard kon worden.

- 01 CICHOREI: Gor, Eef, Wich, Lar, Gees, Haa, Nee, Eib, Lich, Gen, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Wesv, Zev, Pan II Bat.
 02 CICHEREI: Aal, Hen, Ste, Baa, Tol.
 03 CIKEREI: Aal.
 04 CIKOREI: Lat.
 05 CICHOREIN: Harf.
 06 CICHORI-J: Gaa, Does, Ang.
 07 SUKEREI: Loch, Bor, Ulf, Doet, Kep, Lat, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 130], sHe 1982 [Telge 3, 145].
 08 SUGEREI: Kep.
 09 SUGGEREI: Bro.
 10 SUGAREIN: Gor.
 11 SAGGEREIN: Voo.
 12 SJAGGEREIN: Kep.
 13 SUKERI-J: Sto.
 14 SUKEREIN: Alm, Vor, Ruu, Zel, Key / Lar 1885 [Postmeter 1, 27].
 15 SOKKEREI: Rek, Bel / Aal 1964 [Rots 1, 42].
 16 SOKKEREIN: Rek, Win, Din.
 17 SOKKERI-JE: / Win 1971 [Deunk 1, 221].
 18 SAGRIJN: Lob.
 19 KOFFIEMOLT: Loch.

- 20 KNIEP-OF: Eef, Zwi, Bor, Nee, Zie II Bat.
 21 KNIEP-AF: Gor, War, Aal, Zel.
 22 KNIEPMAN: Hen.
 23 ACHTER-OET-DEN-GOORDEN: / Win 1971 [Deunk 1, 221].
 24 SCHAARS: Bor.
 25 SCHAARS-VAN-BORKELO: Ste.
 26 SCHAARSKÖTTEL: Bor.
 27 VEZEKÖTTEL-VAN-SCHAARS: Bor.
 28 HONDEKÖTTEL-VAN SCHAARS: Bor.
 29 ZWARTE-PEERD-VAN-SCHAARS: Bro.
 30 DERK-JAN: Bor.
 31 BUISMAN: Lich, Voo, Tol.
 II seekerei: Vre, Ges, Ram.
 II sukkerie: Mar.
 II moekefoek: Bork.

Bel: Sokkerei zat in blauw papier verpakt; 't waren ronde pekskes van 15 cm lange en 5 cm in deursnee. Jan Anten oet Grolle verkoch dat spul deur der met den boer op te gaon. De vrouwleu kneppen der iedere kere at ze koffie zetten, 'n stuksken of. "Effen Jan Anten in 't gat kniepen", zeiden zee dan.

Ste: 'n Olde buurman praotten aover 'n peksken Schaars van Borkelo.

Bro: Suggerei; of: iets van 't zwarte peerd van Schaars.

Kep: Sugerei wier ok wel spottend sjagge rein enuumd.

Tol: Cichorei ging onder de name van Buisman in de koffie.

Voo: Wat wi-j Buisman numen, zat in blauwe pekskes, was tamelek hard, maor toch ok weer niet zó hard, da'j der gin stukskes af konnen braeken um 't bi-j de koffie te doen.

Gor: Mensen die 't nit zo breed hadden, gebruikten vake cichorei.

Haa: Cichorei ko'j ok gebroeken bie'j 't braonn van vleis; dat kree'j der mooi broen met.

Nee: A'j de jus mooi broen wollen hemm, mos i-j der wat kniep-of in doon.

Ulf: In bakkeri-jen wier wel sukkerei deur de mokka gedaon.

Bor: Behalve in de koffie gebruikten ze sukkerei met Paosen um eiere te varven en um holt broen te maken zoda'j neet meer konden zeen dat der spint in zat.

Acht-Tw 1954: SUKEREISNAT, SUKERJAN "schertsend gezegd voor aftreksel van

cichorei" [Wanink 2].

Bor 1882: Met de koffie was 't neet better gesteld; gebrande broodkorsjes, arften, peerdebonen en wat neet al wierd in de smodde ezet en dan gebruikt veur 'n elf uurken. Hawwe der nog 'n kluntjen bi-j ehad, dan zol 't bocht nog te slokken hebben ewest, maor dat was toe zo as men 't neumde —met 'n stadhuuswoord— contrebände; wie zolden zeggen: betune [Kobus 1, 462].

THEE

01 THEE: Acht, Liem.

Kep: Vroeger kreeg i-j alleen in 't eerste köpken thee suker.

Wehl: Deur de waek kreeg gi-j der niks bij; op zon- en feestdagen was der wel 's 'n theebeschuitjen bi-j. Tegenwoordig is 't zó: òf ze doen aan de lijn, òf der zun meer pleskes as thee!

Aal: Op zon- en feesdage kregge wi-j wal 's 'n biskwietjen of 'n theebeschuitjen bi-j de thee.

Rek: Noo nog is thee 'n betjen 'n armood-drink.

Kot veur 1934: "Den domeneer wol vanne-meddag bi-j uns kommen", zae Maartjen. "Dan mowwe zorgen dawwe 't water an de kok holt veur koffie of thee". "Thee", zae Maartjen, "zukke leu drinkt 's naomeddags gin koffie, tenminsen dat he'k wal 's eheurd van meikes dee ne deenst hebt in 't darp" [Meinen 6, 185].

Gor: A'j thee lekker vindt en 't völle drinkt, bu'j 'n theeleut. [THEELEUT; ok: Ste].

Groen: 'n Vrouwe wee-t völle thee drinkt, is 'n THEETANTE.

Win 1971: SLAMS "thee met (veel) melk" [Deunk 1, 211].

Nee: Slappe thee neumen ze vrogger vake miege. [MIEGE].

Win 1971: 'n Klaor köpken thee "een kopje thee zonder boterham, koekje e.d. erbij" [Deunk 1, 113]. [KLAOR].

KINDERDRANKEN

Veur de kinder bunt der de volgende dranken op-egeven.

Ruu: KINDERZEUT was likeur zonder alcohol; ie konn 't ok met water verdunnen veur de dors.

Loch: Kinderzeut was citroen en aolbessen op water.

Gees: 'n KINDERBOLTJEN is zeut: rood sukerwater —zuurtjesnat met frambozen-smaak en völle kleurstoffen. 't Wodn edronken in 'n bol-aendeken woorvan 't stelleken in 'n hölten naejklösken ezat is, zodat e weer staon kon. Dan ha'j ok nog veur de kinder KLUNGELÄÖLE; door zat honneg in. Dat kregen ze wal as niejjoorsboltjen.

sHe 1982: BÖKSWATER "frisdrank met koolzuur" [Telge 3, 20].

Pan 1988: BUKSWAOTER "priklimonade"; SLABBERE-BARTJE "alcoholvrije drank" [Telge 7, 24, 125].

Acht-Tw 1948: VRETTEBORREL "glas bowl" [Wanink 1, 207].

3. DRANKEN MET ALCOHOL

STARKEN DRANK

Starken drank is drank met alcohol der in; veur de mansleu was dat veural jenever en brandewien.

01 STARKE(N) DRANK: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Gen, Meg, Net, Wesd, Zel, Gaa, Key, Ste, Ang, Lat, Wesv, Zev II Bat.

02 STERKE(N) DRANK: Alm, War, Sin, Sil, Zel, Doet, Dre, Hen, Baa, Does II Wilp.

03 STARK GREI: Zed.

04 IETS STARKS: Voo.

05 DRANK: Hen.

06 FOEZEL: Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Bel, Groen, Win, Din, Voo, Ulf, Gaa, Wehl, Kep, Ste, Bro, Tol, Did, Zed, Pan, Lob II Vre, Raes, Boch, Kle.

07 BORREL: War, Wich, Bor, Bel, Lich, Doet, Kep, Hen II Eit.

08 SNAPS: Kep II Boch, Kle.

09 KLOOR: Tol.

II staarken draank: Mar.

II scharpen drank: Boch.

Tol: Foezel met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Ruu, Bor, Eib, Lich, Voo, Wehl].

Doet: "Wat he'j onder de körk?", wördt der

gevraagd as iemand vrög: “Wi’j ’n borreltje?”. [Ok: Tol].

Gaa: “Geef mien der maor één van Jan Arts”, had der ene ezegd toen ze ’m vroegen wat e wol drinken. (Jan Arts was een café).

Wich: Der wodn vrogger ’n borreltjen eschonken as der ’n kleinen geboren was, umdat ’t kind blank mos pissen; bie ’t angeven van ’n kleinen op ’t gemeentehuus umdat der twee buurluu metgingen; bie ’t dorsen um ’t stof weg te spulen; bie ’t slachten, dan bederven ’t vleis niet; bie ’t melk wodn van ’n koe, veur ’t goeie grujen van ’t kalf; bie begraffenissen veurdat ze de kiste opnammen um bacterieën tegen te hollen; as ze ’n niej huus onder de kappe kregen um ’t nat te maken.

Lob: As ze spek ien de kuup deje, kregte ze ’n flinke borrel. “Dan bederft ’t niet”, zeie ze. As ze ’n dooie moste wegbrenge, kregte de draogers ok ’n borrel.

Bel: Bi-j ons in de harbarge stonn op ’t schap in de tapkaste ne karafte met jenever, ene met brandewien, ene met Catsbitter, ene met citroenbitter en ene met roodbitter (Rosolus). Wieters ne fleske port of maderen en Samos. Dat wodn nog wal ’s met-enommen veur ne zeken. En ’n flesken peppermunt, anisette, Heureka. Dan nog pötte met boerenjonges en cognac.

Pan 1988: KÖPPIG “(gezegd van alcoholische drank) veel alcohol bevattend” [Telge 7, 72].

● *Veur (starken) drank kopen bunt in de woordenbeuke de volgende benamingen op-egeven:*

01 NE DROPPEN IN HOES HALEN: / Win 1971 [Deunk 1, 51].

02 ’N DROP IN DE FLESSE HALEN: / Vars 1985 [Telge 6, 94].

03 WAT ONDER DE KÖRK HALEN: / Vars 1985 [Telge 6, 191].

04 HEN SLOFFEN GAON: / Groen 1936 [Mogendorff 6].

05 EKKES GON SLOFFE: / Pan 1988 [Telge 7, 126].

sHe: Wat onder de stop hemme “drank in huis hebben” [Telge 3, 144].

JENEVER

01 JENEVER: Acht, Liem.

02 JANNEVER: Eef, Bel / Liem 1836 [GV-alm 95], Ruu 1930 [Zwart 3, 236].

03 KLORE, KLAORE: Gor, Harf, Vor, Ruu, Loch, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Meg, Vars, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Wehl, Dre, Hen, Ste, Baa, Bro, Does, Wesv, Groes, Did, Zed, Her, Lob II Bat.

04 KLOREN, KLAOREN: Bel, Lich, Aal, Voo II Mar.

05 KLOOR, KLAOR: Lar, Bor, Win.

06 FOEZEL: Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Din, Meg, Sin, Kep, Zed, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 36].

07 BLANKEN: Aal, Hen.

08 SNAPS: Aal, Meg, Sin, Kep / Din 1835 [Telge 4, 21], Win 1971 [Deunk 1, 218], Groen 1994 [Telge 9, 114].

09 JAN-SCHIEDAM: Bel.

10 JANDOEDEL: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

11 SJANDOBBERIE: / Groen 1994 [Telge 9, 108].

12 SCHABOUW, SJABOUW: / Groen 1994 [Telge 9, 104, 108].

13 JAJEM: / Groen 1994 [Telge 9, 55].

14 ZWARTE KAT: Ulf.

15 BLÄÖSKESNAT; / Lich 1991 [Telge 8, 21].

Bor: Olde jenever kenden ze vrogger neet.
Lob: Ouwe klaore en jonge klaore zien jenever.

Lich: Foezel, met ’n lange oe as in ’t woord boer. [Ok: Eib, Meg].

Zed: Foezel is ’n onwatterig, zoepstomperig woord.

Lich 1991: Zo rond 1890 was den foezel in Duutslan goedkoper as hier. Dee wodden dan deur ne flinken boerenmeid de grenze aover-esmokkeld, in varkensblaozen verstoppt achter ’t jak. De douane kek der eer neet achter en zo konn ze dan bläöskesnat drinken. “Mi-jken, Mi-jken, doot ’t neet; At ’t ow neet good en geet: Mi-jken hef ’t zo vake edaone; ’t Is eer altied good egaone”, wodn der ezongene aover ne vrouwe uut Achter-Zouwent, dee rond 1900 foezel smokkelden uut Bokelt [Telge 8, 21].

Zel: ’n Vesjen van vrogger:

Wi-j drinken zo geerne Jan Foezel, Jan Fas;

Wi-j drinkt zo geerne uut 't volle vat.
Drink klore jenever, anders krieg i-j de mot
in de maag;
Drink klore jenever, want wi-j lusten 'm zo
graag.

Vars 1985: As de foezel bi-j de barmhar-
tegheid kwam, begon Aornt Peppelenkamp
't lied te zingen van den "Bedroefden hond".
Sommege luu wordt dan zó ontzettend wee-
mudeg, dat ze begint te grienen [Telge 6,
108].

Din 1835: FOEZEL "slechte soort jenever"
[Telge 4, 18; ok: N Acht 1860 (Telge 4, 40)].

Acht-Tw 1948: SCHUDDEKUL, SCHUR-
KUL "slechte jenever" [Wanink 1, 177].

War: 'n Glaesken jenever neume wiej 'n
glaesken VIERAKKERS-LEKKERS.

sHe 1982: JAEMKE "glaasje jenever" [Telge
3, 71; ok: Vars 1985 (Telge 6, 158)].

Eib 1980: PAOL "fles jenever" [Telge 1, 61].

Eib 1981: TONEMAN "kruik jenever"
[Weeink 1, 92].

Zed: Vrogger droege ze wel 'n klein fleske
in de tes. Dat liete ze in 't café vulle met
jenever. De kastelein had door 'n määötje
veur: 't EURKE.

Pan: Vroeger ginge ze 'n MÄÖTJE hale: dah
was 'n deciliter.

Aal: Donder-en-hagel of anders-umme is
jenever met anisette. Dat wodn vake
eschonken bie 't halemaol —'t inhalen van
ni-je naobers— as der weer ne versperring
ovver de weg was. [DONDER-EN-HAGEL;
ANDERS-UMME].

Gees: A'j kroednaegels op jenever zet, krie'j
KATS.

sHe: 'n Kats of Ketske is 'n glaeske jonge
jenever met kruden-elixer.

Vars: 'n Jonge klore met 'n betjen Kats of
Koningsbitter der in, heit 'n BITTERKEN.

Eef: Ze deden vrogger wal 'n paar druppel-
tjes krudenbitter in 't glaesken jenever of
brandewien; dat neumden ze dan 'n bitter-
tjen. De olden zeien dan: "Bitter in de mond
maakt oew harte gezond". [BITTERTJEN;
ok: Loch].

Acht 1895: KLUNGELÄÖLE "jenever met
stroop, zoals b.v. de huisslachter krijgt als
hij het geslachte varken op de ladder heeft"
[Telge 2, 67; ok: / Lar 1927 (Heuvel 1, 5),
Ruu 1930 (Zwart 3, 236), Acht-Tw 1948

(Wanink 1, 124)].

● *De metworkers geeft an dat van —veural
jonge— jenever en van brandewien CI-
TROENJENEVER en CITROENBRANDE-
WIEN emaaft wodt. Veur 'n glaesken door-
van is de benaming SCHILLETJE(N) op-
egeven: Gor, Harf, Eef, War, Nee, Bel, Lich,
Wesd, Zel, Did.*

BRANDEWIEN

*Veur de preciese uutspraak van wien, kiek
bie dee paragraaf.*

01 BRANDEWIEN: Acht, Liem.

02 BRAANDEWIEN: Pan, Lob.

Lob: As der 'n kiend gebore was, kregte ze
braandewien. En as 'n kiend 'n bermke —'n
korsje— had, dede ze 't ienvrievie met
braandewien.

Vars 1985: Op 'n vesite kregen de mansluu
twee brandewientjes met suker (ko'j lekker
sötteren) en de vrouwluu twee glaeskes
rood [Telge 6, 69].

ANDERE STARKE DRANK

● *Bezondere benamingen veur cognac bunt
veur de volgende plaatsens op-egeven:*

01 KOJAK: Bel, Aal, Wesv, Doet, Gaa.

02 KE'JAK: Loch, Lich, Tol.

03 KUJAK: Lat, Wesv.

Bel: Cognac wodn neet völle edronken um-
dat 't duurder was.

Aal: Half-um-half krie'j a'j in ne klaorn cog-
nac 'n schilletjen of Voorburg doot. [HALF-
UM-HALF].

● *Lekkere drankjes krie'j, a'j vruchten op
brandewien —veural inmaakbrandewien, die
wat zachter is— zet. De metworkers neumt
veural de volgende vruchten op brandewien:
boerenjonges (19x), aolbaezen (15x), mo-
rellen (15x), frambozen (10x), proemen
(10x). Boerenmeisjes bunt minder vake op-
egeven (8x).*

Nee: Kleine vruchtn kö'j goed op brande-
wien zetrn: morellen, kasten en ok de stelle-
kes van de kasten gavven 'n goeien smaak

an den brandewien.

Lich: A'j 's zommers frisse vruchten —aolbaezen, frambozen, morellen— op brandewien met suker in ne stopflesse doot, kö'j ze met Kasmissen good gebroeken.

Aal: 'n Recept veur aolbaezen op brandewien: 1 pond aolbaezen, ½ pond fiene kandij (of gewone suker), ¾ liter inmaakbrandewien; dee is wat zachter as gewone brandewien. Eerst de baezen wassen en in ne good afslutende flesse of pot doen. Dan de suker der bi-j en dan de brandewien. Good afsluten en 'n paar kere schudden. Ongeveer drie waeke laoten staon. Mispels kö'j ok op brandewien zetten. [INMAAKBRANDEWIEN].

Voo: Nötten op brandewien maak i-j van 500 gr frisse walnötten, 250 gr kandijsuker, 2 dl water, 1 vanieljestöksken en 0,75-1 l brandewien. De nötten net onder water an de kaok brengen en doornao de brune vellekes der af halen en ze tussen 'n schonen doek goed dreug maken. Van de kandijsuker en 't water met 't vanieljestöksken 'n sukerstreupken kaoken en dit 'n betjen laoten afkullen. 't Streupken mo'j deur de brandewien ruren en doorna de nötten en 't vanieljestöksken der bi-j doen. I-j mot 't drie maonden laoten staon veurda'j 'm gaot gebreken.

Loch: 'n Recept: 30 sukerkluntjes, 30 koffiebönen, 'n gewassen sinaasappel en 1 liter brandewien zet ie datteg dagen in 't donker; doornao he'j 'n heerleke sinaasappelbrandewien.

Gees: Kruudnaegelbitter is brandewien met kruudnaegel.

Groen: A'j pepperkorrels en kandijkluntjes op brandewien laot trekken, dan krie'j 'n lekker drankjen.

Kep: Boerenjonges en boerenmeisjes bunt kewborreltjes. [KEWBORRELTJEN; ok: Wesd].

Eib 1980: VRETTEBORREL “drankje dat met een lepeltje genuttigd wordt, zoals boerenjonges of advocaat” [Telge 1, 94].

Zed: Boerenjonges —roziene op stark— was net as advekaot 'n vrouwedrankje.

● *Andere drankjes dee —maor heel wein— eneumd bunt, en veural deur de vrouwleu edronken wodn, bunt:*

Ruu: De vrouwleu dronken nog wal 's 'n advekäötjen, al of neet met slagroom. [ADVEKAOT; ok: Bor, Eib, Win, Zed; ADVOKAOT: Lat, Zev, Pan].

Win: Advekaot worden ok wal EIPAP of EIRPAP eneumd.

Pan 1988: TUTTEPAP “advokaot” [Telge 7, 141].

Wesv: 'n Advokaotje met 'n procureurtje: advokaot met slagroom. [ADVOKAAT; PROCUREUR].

Gees: Veur de vrouwleu was der half-um-half: Curaçao met brandewien of jenever der in. [HALF-UM-HALF; ok: Wich, Bor, Nee].

Gels: Half-um-half is jenever of brandewien met anisette of 'n andere likeur.

Bor: Brandewien met heureka —framboosachteg grei— neume wiele ok half-um-half. 'n CHRISSEMEUJE is 'n glaesken anisette met brandewien.

Rek: Vrouwleu dronken wal half-um-half: jonge jenever met likeur zonder alcohol derin.

Loch: Der waren van olds nog de volgende likeurtjes bekend: CRÈME-DE-CACAO, PARFAIT-AMOUR, BRUIDSTRAONEN en APRICOT-BRANDY.

Acht-Tw 1948: SPOONS “punch” [Wanink 1, 186].

Gaa 1968: Wee now wat drinken wil, mot maor jonge klaore nemmen of serry [Van Velzen 3, 42]. [SERRY].

Vor: Vrouwluu dronken 'n glaesken zuut: likeur. In Samos —zute Spaanse wien— zat nog wel wat in, want niet veur niks zongen ze: Ik drinke van mien laeven gin Samos weer, Want van Samos dut mien de boek zo zeer! [ZUUT].

Win: Samos wodn ZEUT eneumd.

Vars: De vrouwluu dronken ZUUT: zuten wien as Samos, of likeur as Curaçao of anisette.

Eib 1981: ZEUT “alcoholvrije likeur” [(Weeink 1, 94); ok: Loch].

Zut: KUSLEKKER is alcoholvrije lekeur.

Bor: Alles woor gin jenever of brandewien inzit maor wat toch alcohol hef en zeute smaakt, neumen ze vrogger WIEN.

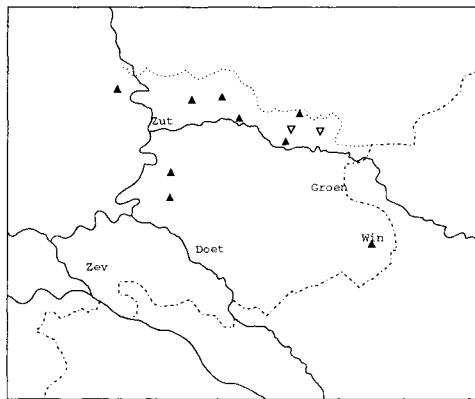
Zev: Alles behalve 'n borrel, bier, advokaot

en brandewien is wien.

BORRELTJEN

'n Borreltjen is 'n glaesken starken drank.

- 01 BORREL, BORRELTJE(N): Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Gen, Voo, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Bro, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Pan II Bat, Elt.
02 BÖRRELTJEN: Wesd.
03 BODDEL, BODDELTJE(N): Harf, Loch, Lar, Bor, Gels, Win, Baa, Tol / Lar 1882 [Postel 1, 493], Acht 1895 [Telge 2, 15] II Wilp.
04 BOLTJEN: Gees, Nee.
05 BOLLETJE: Nee.
06 GLAESKE(N): Ruu, Lar, Bor, Haa, Eib, Rek, Din, Voo, Meg, Wesd, Zel, Gaa, Hen, Tol, Ang, Zev, Did, Lob II Mar, Ram, Boch.
07 NEUT, NEUTJE(N): War, Ste, Does, Pan.
08 STARKEN: Gor.
09 STUMPERTJEN: Ruu.
10 SNEPSKE(N): Din II Vre, Ges, Bork, Kle.
11 KLOREN: Tol.
12 SLAOPMUTSKE: / Groen 1994 [Telge 9, 111].
13 PIERE-VERSCHRIKKER: / Vars 1985

▲ *boddelt, boddeltje(n) 03*

▽ *boltjen 04
bolletje 05*

Plaatsen woorin de r van borreltje veranderd is in 'n d of l ligt veural in 't noordeleke deel van den Acht.

[Telge 6, 264].

- 14 NÖRREKEN, NÖRRETJEN: / Groen 1936 [Mogendorff 2], Groen 1994 [Telge 9, 85].
15 MÄÖTJEN, MAOTJEN: / Pan 1988 [Telge 7, 86], Groen 1994 [Telge 9, 77].
16 SPATJEN: / Acht 1895 [Telge 2, 122].
17 ZOEREN: / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 83].
18 SJANS'JEURFKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 310].
19 RESE'DAAT: / sHe 1982 [Telge 3, 123]. II pinneke(n): Stlo, Ram, Hei, Raes, Emm.

Gels: Olde leu zaeden gin borreltjen, maor boddeltjen.

Eef: lej mossen ok meestal twee borreltjes drinken, want op één been kö'j neet lopen.

Bel: Rond 1930 kossen ne borrel 15 cent.

Lich 1991: LIPKEN "een borreltje drinken" [Telge 8, 73].

Acht-Tw 1948: PÖTJEN "jenever drinken, borrelen" [Wanink 1, 164].

Pan: De snor natmake "een borreltje drinken". [SNOR; NATMAKE].

sHe 1982: "Mo'j nog 'n borrel?". "Jao, doet der nog maor één um de piere te laote schrikke" [Telge 3, 114].

Vars 1985: Door kreeg ik mi-j dan toch 'n gloepert van 'n borrel veur mi-j staon; ik wis niet hoe ik 'm op zol kriegen! [Telge 6, 122]. [GLOEPERT].

KLOREN

'n Klore is 'n glaesken starken drank (jenever of brandewien) zonder suker.

- 01 KLORE(N), KLAORE(N): Vor, Eib, Rek, Bel, Aal, Vars, Sil, Wehl, Dre, Groes, Did, Her.
02 KLORE(N) BORREL, KLAORE(N) BORREL: Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Loch, Nee, Eib, Groen, Hen, Tol.
03 STUMPERTJEN: Eef, Wich, Vor, Gees, Kep, Hen II Bat.
04 SCHONE(N) BORREL: Alm, Zut, Ruu, Eib, Win, Bro.
05 SCHONE(N): Rek, Win, Gen, Does.
06 KALEN BORREL: Zel.
07 GOEIE: Sto.
08 PIEREVERSCHRIKKERTJE: Wesv.

Sto: Mien opa zei: "Doet mien maor 'n goeie; as der suker in moes, dan deie ze dat op de fabriek wel".

Vars: As 't heel arg kold was, deien ze 'n betjen pepper in de klore.

Eib: Vrogger ha'j hier Peppertu; dee ston achter den tap en dee —um de mansleu meer te laoten drinken— pepper in 't borreltjen.

Gor: 'n Kloortje met suker neumt ze 'n PIK-KENEESJE.

OPSUKEREN

Opsukeren is de suker in 'n borreltjen deur-reuren, zodat 't oplost.

- 01 OPSUKERE(N): Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Bel, Groen, Din, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Groes, Zev, Her / Lar 1882 [Postel 1, 493], Vars 1985 [Telge 6, 255] || Bat.
- 02 OPSOKKEREN: Eib, Groen, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 167], Lich 1991 [Telge 8, 86].
- 03 OPREUREN: Ruu, Eib, Bel, Groen.
- 04 OPRUREN: Zel.
- 05 DEURRUREN: Gen.
- 06 OPSÖTTEREN: Vars.
- 07 SÖTTEREN: / Vars 1985 [Telge 6, 324].

Gels: Opsukeren, maor wiej zekt: opsukan [Ok: Nee, Bel].

Bel: I-j hebt neet good op-esukad; i-j mot better opreuan.

Zut: As der suker in de borrel gedaon is, mo'j als mäör reuren zodat bie de laatste slok de suker opgelost is; dat neum ie: opsukeren.

Vor: 't Was neet netjes um 'n borrel gauw op te drinken en iej leten altied iets onder in 't glaesken zitten. De gastvrouwe of gastheer mos oe effen anneugen: "Toe; sukert 'm 's op, dan za'k der oew nog ene indoen".

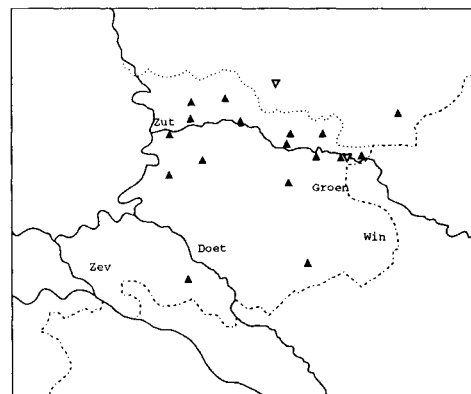
Acht 1868: "Wi'j karmse met mi-j hollen, Gaitjen?". Gaitjen zeg (met neergeslagen ogen): "'t Kan mi-j neet verschellen". Kloor is de zake al. Olbert veuruut en Gaitjen achternao en now geet 't nao de harbarge en door wodt vake onder 'n glaesken anies met suker —woorin 'n piepestelleken veur sukerleppeltjen spölt— de grond eleg van 'n vria-zie en van 'n houwelek [GV-alm 176].

Acht-Tw 1948: VUURPREUVEN "het eerst drinken uit een glaasje jenever". "Als iemand een glaasje drank-met-suiker gepresenteerd wordt, moet hij de suiker omroeren; dat betekent een uitnodiging aan de aanbieder om er eerst van te drinken [Wanink 1, 208, 157].

BOLHENNEKEN

'n Bolhenneken is 'n glaesken zonder voet; 't is 'n glaesken met 'n bolle onderkante, net zo as 'n henne zonder stat.

- 01 BOLHENNEKE(N): Harf, Alm, War, Vor, Bor, Haa, Aal, Baa, Zed || Haak.
- 02 BOL-ENDEKEN: Loch, Lar, Bor, Eib, Rek, Bel.
- 03 BOL-AENDEKEN: Gees, Nee.
- 04 BOLGLAESKEN: Eib || Mar.
- 05 SMOKKELGLAESKEN: Kep.
- 06 ZONDERVEUTJEN: Lich.
- 07 ONGELUKKEGEN: Wesd.
- 08 KUUPKEN: Gaa.
- 09 MÖRREKEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 147].
- 10 ACHTERAOVERWIPPERTJE: Zev.
 - || stemper, stemperken: Stlo, Boch.
 - || stamper: Emm.
 - || pin(ne)ken: Vre, Ges, Boch.
 - || hulepeter: Vre.
 - || huledop: Vre, Ges.
 - || eurtje: Elt.

▲ *bolhenneke(n) 01-03* ▽ *bolglaesken 04*

'n Glaesken zonder voet hef veural in den Noorderleken Acht benamingen dee utgaot van 't bolle ende van zon glas; in twee plaatsen (Eib, Mar) wodt uut-egaon van bolglas.

● 't Glaesken is wel bekend, maor hef gin apparte name in: Gor, Din, Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Bro, Tol, Ang, Lat, Lob II Wilp, Bat.

Alm: As de rogge der af was, kwam de vrouwe met de flesse en 'n bolhenneken naor 't land; dan kregen de maejers umstebeurten 'n glaesken.

Loch: Um elf uur kregen de maejers met 't roggemaejen 'n boddel uut 't bol-endeken en met 't dorsen kregen ze drie boddels op den morgen of in den middag uut 't bol-endeken.

Haa: As de leu op 'n brulfte kwamen, mosse ze uut 'n bolhenneken drinken; door zorgden de neugers veur.

Lich: Op broedlachten gink den brugem rond met ne flesse foezel en ne flesse rooien, zeuten wien (veur de vrouwleu). In zien vesjen had e dan 'n zonderveutjen.

Wesd: A'j argens veur 'n brulfte versieren mosten en met 't dorsen en 't meiboom zetten, dronken ze uut 'n ongelukkegen.

Eib: Bie verhuizen, slachten, 't maejen van de leste garven, 't gebinten richten dronk ie allemaole staonde beens uut ne bol-endeken.

Aal: At der op jacht raak eschotten was, mos der "elud" wodn; dan dronken ze uut 'n bolhenneken.

Bro: Zon glaesken was der op de karmse bi-j 't vogelschieten.

Gees: Met de voot van 'n bol-aendeken wodn vrogger ehinkeld. [Ok: II Mar].

Zed: At verschillende minse uut één glaeske drinke en één, dén vindt dat maor vies, dan zegge ze: "Och, schörf en krets zun één".

BIER, PILS

01 BIER: Acht, Liem II Wilp, Mar, Stlo, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Eit, Kle.

02 BEER: Eib, Rek, Win II Vre, Raes.

03 PILS: Acht, Liem II Bat.

04 JAJEM: / Groen 1994 [Telge 9, 55].

Ruu: Eerder zeien ze altied bier, later praotten ze ok van 'n pils. [Ok: Hen].

Gees: Vrogger zaeden ze altied bier; noe drinkt ze 'n pilsje.

Eef: Geef mien maor 'n pilsjen.

Groen 1994: "Bij een aantal Grollenaren heeft jajem de betekenis 'bier' gekregen in plaats van jenever" [Telge 9, 55].

Bor 1854: Broed en brugem neuget oe oet, margen vroe um tien uur, op tien, twaalf tonnen beer [Germ. Völkerst. 3, 735].

Win 1910: 't Mäönke hoo schienst doo zo helder? Vröwken wat deust in den kelder? Ik tappe 't beer, veur mien meneer. Kaboets! Daor valt 't vröwken neer! "spelletje, identiek aan: Zo rijden de heren met de bonte kleren etc." [Driem bl 10, 98].

Nee: Rechtevoort drink iej 'n glaeskn bier; vrogger ne polle bier. [POLLE; ok: Lich, Wesd].

Groen: 'n Glaesken bier of 'n pötjen bier. [PÖTJE(N); ok: Dre, Key, Pan].

Win: 'n Glaesken bier of 'n pötken bier of beer. [PÖTKEN].

Groes: Ik mot 'n kratje pils hale. [KRAT].

Bel: Rond 1930 kossen ne fleske bier van ne halven liter 20 cent; 't was lagerbier. [LAGERBIER].

Groen 1994: Ne broenen paoter "een halve liter Grolsch bier; deze naam berust op overeenkomst van vorm en kleur" [Telge 9, 24]. [BROEN; PAOTER].

sHe 1982: HALF-UM "glas, voor de helft met licht bier en de andere helft met donker bier gevuld" [Telge 3, 58].

Ruu: In de joren zesteg ha'j biersoes: 'n betjen limonadesiroop in 'n glas woor bier op eschonken wodn. [BIERSOES].

DOOD

Bier woorop gin schoem meer zit, is dood.

01 DOOD: Gor, Harf, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Meg, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Does, Ang, Zev, Did, Zed, Pan II Bat.

02 VERSLAGEN: Bor, Aal, Win, Din, Gen, II Wilp.

03 VERSCHAOLD: Doet, Gaa, Baa II Kle.

04 VERSCHAALD: Zel, Dre, Lat II Vre, Stlo, Ges, Hei.

05 VERSCHRAOLD: Zel, Hen.

06 KAPOT: Sto, Pan.

07 KE'POT: Wesv, Lob.

08 SCHRAO: Wesd II Mar.

09 NEET VET: Bor.

10 ZOER: Voo.

11 BLIND: Bor.

|| af-estaon: Bork, Boch.

|| afgestaon: Elt.

Dre: 't Bier is dood; 't schuimt niet meer.

Win: 't Bier versleut. [VERSLAON].

WIEN

01 WIEN: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

● *In de volgende plaatsen wodt de ie kort (as in de veurname Piet) uut-esprokken: Meg, Net, Does, Wesv, Did, Pan, Lob || Wilp, Emm, Elt, Kle. Veur Doet en Zev is op-egeven dat de ie zowel kort as lang (as in bier) uut-esprokken wodt. In de andere plaatsen wodt de ie ok uut-esprokken as in bier.*

Did: Der wier vroeger maor weinig wien gedronke.

Vars 1883: Wien, dat zoere grei, nee, daor krieg ie mien neet an. Toe onze börgemeister dat feest hef ehad, gongen wie 'm filles-teern en toe kregen wie 'n glaasjen wien. Maor jakkes, dan he'k nog lever 'n köpken koffie [Loman Met den pleziertrein 26].

● *Deur de metworkers wodt de volgende soorten völle as wien an-eduud: rooie wien (21x), witte wien (20x), (zeute) Spaanse wien (13x), vruchtenwien (18x), port (17x), Samos (12x). In de volgende plaatsen is ok 'n schilletje(n) wien: Harf, Eef, Nee, Bel, Lich, Wesd, Zel. [ROOD; WIT; SPAANS; VRUCHTENWIEN; PORT; SAMOS; SCHILLETJE(N)].*

● *Van de soorten vruchtenwien is bessenwien (7x) 't vaakste eneumd. [BESSENWIEN: Gor, Lar, Nee, Eib, Aal, Ang; BAEZENWIEN: Bel].*

Win: At wien neet good maer is, is ze VER-SLAGENE.

PROOSTEN

A'j met de glazen tegen mekare an stoot,

veurda'j begint te drinken, dan bu'j an 't proosten.

01 PROOSTE(N): Acht, Liem.

02 PROSSEN: Eib, Bel, Aal, Din, Wesd, Zel / Win 1971 [Deunk 1, 184] || Haak.

03 INPROSSEN / Win 1971 [Deunk 1, 101].

04 PROZE(N): Net, Key, Zev.

05 PROS DOON: Eib, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 184].

06 KLINKE(N): Gor, Alm, Wich, Loch, Bor, Nee, Rek, Sin, Sil, Wehl, Hen, Ang, Zev, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 177].

07 ANSTOTEN: Eef, Eib, Zie, Voo, Vars, Zel, Doet, Gaa, Tol / Win 1971 [Deunk 1, 10] || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Raes.

08 AANSTOTE(N): Net, Wehl, Sto / Groes 1991 [Driepas 8, 29].

09 STOTEN: Hen.

10 TOOSTEN: Gor, Wich, Hen.

11 (TOE)BRENGEN: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46].

12 BESCHIED BRENGEN: / Acht 1895 [Telge 2, 11].

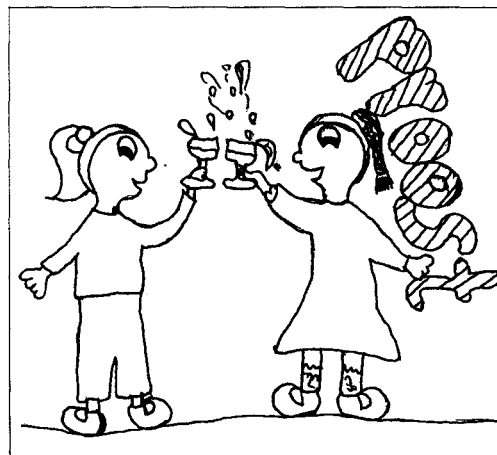
Hen: Toosten is 'n woord wat de laatste 20-25 joor wel ezegd wordt.

Lich: Proosten wodn vroeger nooit edaone; 't is ne ni-jegheid van nao den Tweeden Oorlog.

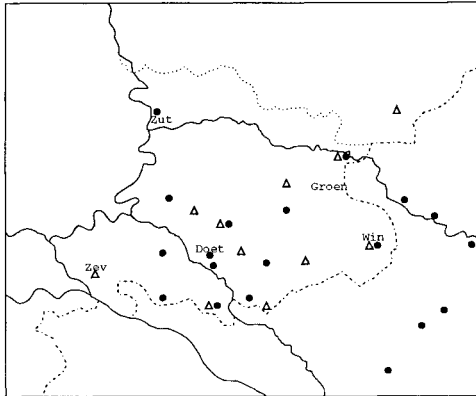
Lat: Bi-j prooste zeggi-j: "Op de gezondheid".

Kep: "Proost; dat 'm ow nog lang mag lussen; kriegten dat zal nog wel gaon", zekt ze as der eproost wordt.

Bor: A'j proost, zeg ie: "Pros". [PROS; ok: Bel, Lob].

Anstoten

Δ *prossen 02-04* ● *anstoten 06-07*

Behalve prooste(n) en klinke(n) kent veural den Acht prossen en anstoten.

Voo: Proost halsgat, 't buuksken krig wat!

● *A'j vindt dat iemand zien glas 's läög mot drinken, zeg ie:*

- 01 MAAK 'M 'S LÄÖG: Gor, Eef, Win, Wich, Vor, Gees, Rek, Groen, Aal, Win, Voo, Wesd, Doet, Hen, Tol II Bat.
- 02 MAAK 'M 'S LAEG: Wehl, Does, Ang, Groes, Zev, sHe, Zed, Sto, Her, Lob.
- 03 DRINK 'S LÄÖG: Gor, Harf, Vor, Loch, Haa.
- 04 DRINK 'M 'S UUT: Ruu, Loch, Bel, Groen, Aal, Win, Gen, Vars, Sil, Zel, Hen.
- 05 DRINK 'S UUT: Alm, Eef, Vor, Ruu, Din, Dre, Lat, Did.
- 06 DRINK 'M DER 'S UUT: Bor, Gees, Eib, Bel, Voo, Ang, Wesv.
- 07 DRINK DER 'M 'S OET: Gels, Eib, Rek.
- 08 STOOT 'M DER 'S UUT: Rek, Kep, Hen.
- 09 STOOT 'M 'S UM: Zed.
- 10 STOOT 'S AN: Wich.
- 11 SLAOT 'M 'S ACHTERAOVER: Ruu, Wehl, Hen.
- 12 SLAOT 'M VEUR 'T GAT: Bor.
- 13 SLAOT 'M DOOD: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 87].
- 14 POEST 'M DER 'S AEVEN OET: Nee.
- 15 BLAOS DE WIND DER 'S UUT: Sto.
- 16 HOL 'M 'S ACHTERAOVER: Rek.
- 17 KIEP 'M 'S UM: sHe.
- 18 SCHUD 'M 'S UM: Groes.
- 19 MAAK 'M MAOR SALDAOTE: / Lar 1924 [Langeler 1, 144].

Zut: Maak 'm 's läög; dan krie'k der zelf ook nog eentjen.

Sil: Drink 'm 's uut; op één been kö'j niet staon.

Gels: Drink der 'm 's oet; op één been kö'j neet lopen.

Sto: Blaos de wind der 's uut; gi-j drink ok niet nao da'j geld heb.

Vars 1985: Lao'w der nog 'n kiere langs bouwen: lao'w der ons nog ene gunnen [Telge 6, 68].

Pan 1988: Lowwe nog mar 'n keer nor den himmel kieke: lowwe der nog mar eentje naeme [Telge 7, 51].

Pan 1988: Nie vur de ganze gebrouwe zien "(gezegd van alcoholische dranken) gebrouwen zijn om opgedronken te worden" [Telge 7, 39].

NUCHTER

A'j gin alcohol edronken hebt, bu'j nuchter.

- 01 NUCHTER: Acht, Liem.
- 02 NUCHTEREN: Alm, Ruu, Loch, Zwi, Nee, Eib, Win, Voo, Vars, Wesd, Zel, Hen, Tol II Bork, Hei, Raes, Boch.
- 03 POTNUCHTER: Rek, Bel.
- 04 BROODNUCHTER: Groen, Sto.
- 05 DOODNUCHTER: Wich.
II nuchtere: Emm, Kle.
II doodnuchteren: Vre, Ges.
II stoknuchter: Elt.
II kloor: Ram.

● *Zo nuchter as:*

- 01 'N KALF: Gor, Eib, Sin, Kep II Raes.
- 02 'N PASGEBOREN KALF: Eef.
- 03 'N PIER(E): Kep, Key, Pan.
- 04 'N KIND: Doet.
- 05 WAT: Does.
- 06 MAOR WAT: Net.

AN-ESCHOTTEN

Ene dén an-eschotten is, hef zovölle starke drank ehad, dat e nog neet dronken is.

- 01 AN-ESCHOTTEN: Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Vars, Wesd, Zel, Hen, Ste, Tol II Bat, Mar.

- 02 AN-ESCHOTTENE: Win.
 03 ANGESCHOTTEN: Doet, Kep.
 04 ANGESCHAOTE(N): War, Sil, Dre, Does, Lat.
 05 AANGESCHAOTE(N): Wehl, Wesv, Zev, Zed, Sto.
 06 ONGESCHOTE: Pan.
 07 AN-ESCHAOTEN: Gor.
 08 LOLLEG: Harf, Doet.
 09 AANGELOPEN: Meg.
 10 AANGESLAGEN: Meg.
 11 TÄÖTS: Lich.
 12 TÄÖT: / Vars 1985 [Telge 6, 346].
 13 TEUT: Pan.
 14 HALF-UMME: Bor.
 II an-esuideld: Vre.
 II onder de äölie: Wilp.

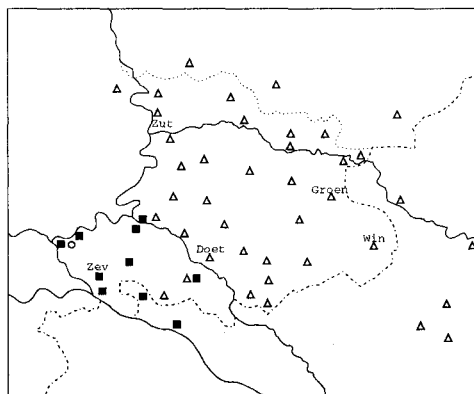
Bor: Hee is 'n betjen half-umme.

sHe 1982: TIPSIE "(meestal gezegd van een vrouw) aangeschoten". 'N TIPS AANHEMME "iets aangeschoten zijn" [Telge 3, 149, 148].

ZOEPEN

Völle (starke) drank drinken, is zoepen.

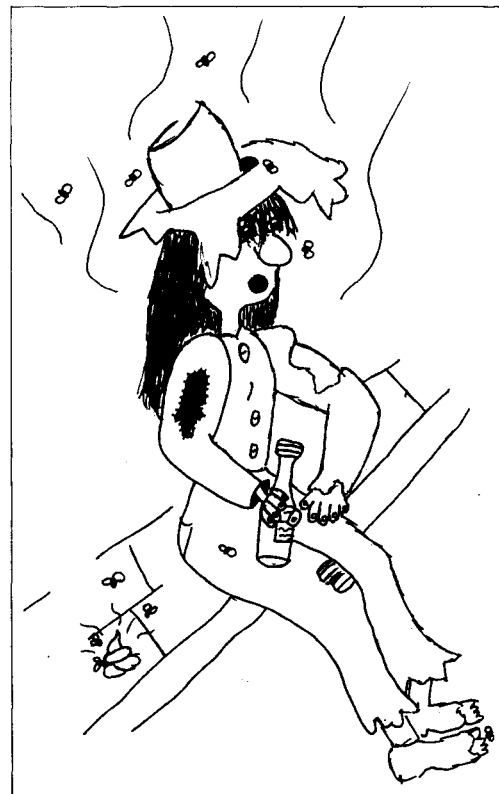
- 01 ZOEPE(N): Acht; Zed, Sto / Acht 1882 [Telge 2, 156] II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei.

- △ zoepe(n) 01 ■ zupe(n) 02
 ○ zuipe 03

De grenze tussen zoepen en zupen ligt veur 'n groot deel in de buurte van den Olden lesselt. 't Standaardnederlandse zuipe is alene maor op-egeven deur de metwarkers uut Westervoort.

- 02 ZUPE(N): Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan II Emm, Elt.
 03 ZUIPE: Wesv.
 04 PRUVE(N): Hen, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 165], Pan 1988 [Telge 7, 111].
 05 PREUVEN: Bel, Win / Groen 1994 [Telge 9, 96].
 06 PIMPELEN: Bel, Aal.
 07 ZATLAPPE: Zed.
 08 ZOEPLAPPE: Zed.
 09 SJASKEN: Bel.
 10 PÖTJEN: Groen.
 11 NATHALZE: Zed.
 12 SJKKEREN: Groen / Groen 1994 [Telge 9, 109].
 13 SJKKERPATSEN: / Groen 1994 [Telge 9, 109].
 14 BUIZEN: / Eib 1980 [Telge 1, 14], Lich 1991 [Telge 8, 28], Groen 1994 [Telge 9, 25].
 15 SNOEVEN: / Eib 1980 [Telge 1, 77].
 16 PAJJERE: / Pan 1988 [Telge 7, 102].

Met de flesse groot worden

Loch: As der ene op 'n feesjen zup, wordt der wel 's ezeg: "Hee nemt nogal in van-aovend". [INNEMMEN].

Win 1971: Hee tönt/tunt 'm nog wal aardeg "hij drinkt behoorlijk" [Deunk 1, 242, 248]. ['M TÖNNEN, 'M TUNNEN].

Gor: As der ene völle zup, zeg ie: "Hee is 'n zoepert; hee kan ze neet op de tonge laoten liggen". [TONGE].

Wich: Van iemand die graag 'n borrel lust, zeg i-j: "Hie is met de flesse groot worden". [FLESSE].

Bor: Van ene dén wel 'n borreltjen lust, zeg ie: "Hee spiejt der neet in". [DER NEET IN SPIEJEN; ok: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 185], Win 1977 (Deunk 1, 223), Vars 1985 (Telge 6, 326), Pan 1988 (Telge 7, 131)].

Acht 1882: Hie höldt wel van 'n mundjen-volle [Telge 2, 88]. [MUNDJENVOLLE].

Win 1971: 'm Lus wal 'n slöksken "hij houdt wel van een glaasje" [Deunk 1, 215].

Bel: Van ene dén an den drank is, zeg i-j: "Hee hef ne dreugen laever". [LAEVER].

Zed: Ow van de kegels zoepe, ow van de keie zoepe, ow van de sök zoepe. [KEGEL; KEI; SOK].

Bel: At der völle glaeskes brandewien met suker edronken bunt, zekt ze: "Ze hebt 'm nereg esokkerd". ['M SOKKEREN].

Groen 1994: Jajemen "drinken, borrelen". De konte vol hebben "genoeg gedronken hebben". Al zien geld geet e 's avonds in de kroeg versjikkeren [Telge 9, 55, 66, 130]. ['JAJEMEN; KONTE; VER'SJIKKEREN].

Vars 1985: Dén hölt 't vleis goed onder de pekkel "hij drinkt veel" [Telge 6, 261]. [PEKKEL].

Win 1971: Dén hef 'm aardeg epekkeld/epaekeld "die heeft flink gedronken" [Deunk 1, 172]. [PEKKELLEN; PAEKELEN].

Pan 1988: 'n Flinke zoes op hemme "een flinke borrel op hebben" [Telge 7, 158]. [ZOES].

Pan 1988: Hi-j wit ze aordig nor binnen te tikke "hij drinkt veel". Hi-j keilt der heel wat achteraoever zo op 'n aovend "hij drinkt heel wat zo op een avond [Telge 7, 138, 63].

Pan 1988: Wi-j hemme toch zo gezellig zitte pimpele vurdawwe ginge aete. Zuwwi-j dén liter same klein menneke make? [Telge 7, 106, 86]. [PIMPELE. KLEIN MENNEKE(N)]

MAKE(N); ok: / sHe 1982 (Telge 3, 96), Vars 1985 (Telge 6, 220)].

Lich 1991: An de zöppe waezen "aan de sterke drank zijn" [Telge 8, 150; ok: / Aal 1966 (Rots 2, 32), Win 1971 (Deunk 1, 287)].

Vars 1985: Ze hebt door 'n meiboom ezet en ze hebt 'm met-ene goed nat emaaft (= "ze hebt met-ene 'n goeien borrel edronken") [Telge 6, 237]. ['M NAT MAKEN].

Vars 1985: Dén lapzwans verzup kap en kogel [Telge 6, 382]. [KAP EN KOGEL VERZOEPEN].

Win 1971: ZIK BEZATTEN "zich bedrinken" [Deunk 1, 23].

Eib veur 1973: Al wat van Rekken kump, dat zup [H. Odink 3, 199].

Vars 1985: Goed bi-j de wortel kommen "(gezegd van alcoholische drank) zó door het lichaam opgenomen worden dat men goed voelt dat men alcohol gedronken heeft" [Telge 6, 412].

● Zoepen as:

01 NE BESSEMBINDER: / Groen 1994 [Telge 9, 141].

02 NE KETTER: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 122].

03 'N WETTERKALF: / Eib 1973 [H. Odink 3, 258], Lich 1991 [Telge 8, 144].

04 DE RAVE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 178].

05 DE KERKERAOD VAN VARSSEVELD: / Vars 1985 [Telge 6, 421].

ZOEPLAPPE

Ene dén te völle alcohol drinkt, is 'n zoep-lappe.

01 ZOEPLAP(PE): Acht; Net, Ulf, Wehl, Ang II Wilp, Bat, Boch.

02 ZOEPLAPPEN: Eib, Rek, Win II Raes.

03 ZUUPLAP: Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Lob II Emm, Kle.

04 ZUIPLAP: War.

05 ZOEPTOD(DE): Eef, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Aal, Win, Meg, Vars, Wesd, Zel, Dre, Zed / Lar 1924 [Langeler 1, 142] II Bat.

06 ZOEPTOR(RE): Gor, Doet, Wehl, Ste.

07 ZOEPTONNE: / Eib 1980 [Telge 1, 101].

- 08 ZOEPZAK: Loch, Bor, Groen, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Vars, Sin, Wesd, Wehl, Zed, Sto / Din 1835 [Telge 4, 22] || Haak, Hei, Rhe.
- 09 ZUUPZAK: Lob / Pan 1988 [Telge 7, 159].
- 10 ZUUPHANNES: Meg.
- 11 ZUUPDEUS: / Pan 1988 [Telge 7, 159].
- 12 ZUUPTOR: / Pan 1988 [Telge 7, 159].
- 13 ZOEPERT: Gor, Wich, Ruu, Loch, Nee, Eib, Groen, Doet, Hen, Zed, Sto || Bat, Mar.
- 14 ZOEPER: Does || Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Rhe.
- 15 ZUPERT: Meg, Ang, Did, Pan.
- 16 ZOEPSTROTTE: Rek, Groen, Lich, Win / Groen 1994 [Telge 9, 142] || Stlo.
- 17 ZOEPSTROTTE: Nee, Eib.
- 18 ZOEP TÖNNES: / Groen 1994 [Telge 9, 142].
- 19 ZATLAP(PE): Gees, Nee, Aal, Doet, Tol, Does, Zev, Zed, Pan.
- 20 ZUIPSCHUIT: / Pan 1988 [Telge 7, 159].
- 21 SLOEKEPETER: / Groen 1994 [Telge 9, 112].
- 22 DRINKEBRUUR: Meg, Vars, Sin, Gaa.
- 23 DRANKWAGEN: Meg, Vars, Ste / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 20].
- 24 DRANKÖRGEL: War / Pan 1988 [Telge 7, 31].
- 25 DRANKTON: / Pan 1988 [Telge 7, 31].
- 26 DRONKENLAP: Wehl.
- 27 PREUVEKEERL: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 165].
- 28 PREUVEMEISTER: / Win 1971 [Deunk 1, 182].
- 29 PREUVER(T): / Acht 1882 [Telge 2, 102], Win 1971 [Deunk 1, 182], Groen 1994 [Telge 9, 96].
- 30 PRUVER(T): Gaa, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 279].
- 31 PRUUFBAOS: Pan.
- 32 PRUUFMEISTER: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 119], Vars 1985 [Telge 6, 278].
- 33 NATHALS: Doet.
- 34 JENEVERVAT: Meg.
- 35 BELASTINGBETALER: Voo.
- 36 VIEZE LOR: Lob.
- 37 ZUILERT: Zwi.
- 38 BUIZERT: / Groen 1994 [Telge 9, 25].
- 39 'ZWEDDEKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 220], Win 1971 [Deunk 1, 288].
- 40 DONNEMAN: / Win 1971 [Deunk 1, 44].

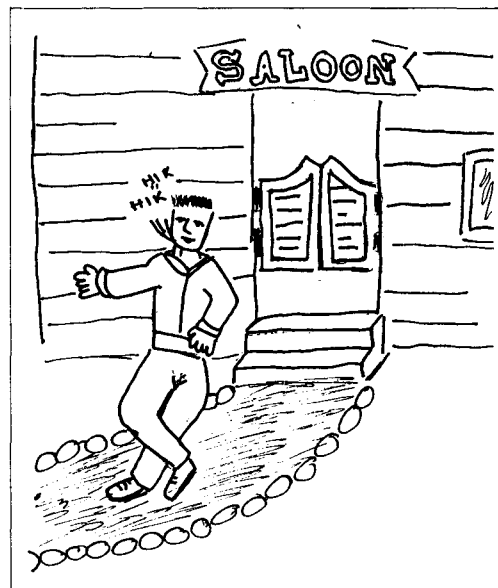
- 41 DRONKELING: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 117].
|| zoepkanone: Boch.

Nee: Zoepert, maor wi-j zeit: zoepat.
Win: Twee zoepzakken bi-j mekare bunt twee donnemene. [DONNEMAN].
Sto: Supporters van 'n voetbalvereniging wodt wel veur de joeks zoep-otter ge-
nuumd. [ZOEP-OTTER].

ZAT II

A'j te völle starke drank op hebt, bu'j zat.

- 01 ZAT: Acht, Liem.
- 02 DIKKE: Ruu, Lar, Zwi, Nee, Eib / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 86], Win 1971 [Deunk 1, 41], Eib 1980 [Telge 1, 16], Groen 1994 [Telge 9, 28] || Vre, Raes.
- 03 BEZOPPEN: Loch, Nee, Eib, Rek, Aal || Boch, Rhe.
- 04 BEZAOPE(N): Meg, Zed || Kle.
- 05 DONNE: Nee, Eib, Win / Aal 1895 [Telge 2, 26], Win 1895 [Telge 2, 26], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 87], Win 1971 [Deunk 1, 44], Eib 1980 [Telge 1, 16], Lich 1991 [Telge 8, 31] || Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Rhe.
- 06 DRONKEN: Nee, Eib || Bat, Mar.
- 07 DRONKENT: Loch / Vars 1882 [Telge 4, 51].

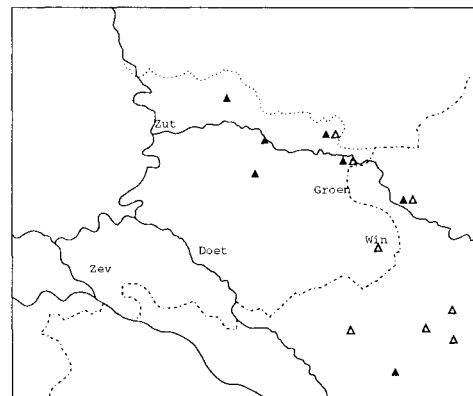

Donne

- 08 VOL: Din, Voo II Boch.
 09 SJIJKE(R): Bel, Sto / Eib 1981 [Weeink 1, 90], Groen 1994 [Telge 9, 109].
 10 VERHAGELD: Meg, Zed.
 11 KLONE: Groen / Groen 1994 [Telge 9, 63].
 12 KACHEL: Meg, Zed / Groen 1994 [Telge 9, 58].
 13 BLAUW: Meg / sHe 1982 [Telge 3, 18].
 14 BUIS: / Groen 1994 [Telge 9, 25].
 15 ZALEG: / Groen 1932 [Vr A'dam 2].
 16 ONBEKWAOM: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 154], Win 1971 [Deunk 1, 162], Vars 1985 [Telge 6, 245].
 17 TÄÖT: / Win 1971 [Deunk 1, 244].
 II bedronke: Kle.

● *A'j zat bunt, he'j:*

- 01 'N STUK IN DE KRAAG/KRAGE: Eef, War, Lar, Eib, Aal, Zed / Acht-Tw 1949 [Wanink 1, 130], Vars 1985 [Telge 6, 194].
 02 'N STUK IN DE KONT(E): War, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 189], sHe 1982 [Telge 3, 83].
 03 'N STUK IN DE FIETS: War, Zed.
 04 'N STUK IN DE LATTE: Zed.
 05 'N STUK IN DE MAAS: / sHe 1982 [Telge 3, 96].
 06 'N STUK IEN 'T HORN: / Pan 1988 [Telge 7, 53].
 07 'N SNEE IN 'T OOR: Bel, Aal, Win, Doet, Wesv, Zed / Acht 1895 [Telge 2, 121], Gaa 1945 [Van Velzen 2, 137], Eib 1980 [Telge 1, 76].
 08 'N SNEE IN DE NEUZE: War.
 09 'N SCHOER IN DE BOKS: Meg.
 10 'N SCHOER IN (DE HOED): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175], Vars 1985 [Telge 6, 145].
 11 DE PETTE OP HALF ZEUVEN: / Lar 1924 [Langeler 1, 142], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 107].
 12 DE PETTE OP HALF ENE : / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 159].
 13 DE BOK AN 'T TOUW: / Lar 1924 [Langeler 1, 137], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 78].
 14 DE PIEPEN VOL: / Eib 1980 [Telge 1, 62].
 15 DE LEERZEN VOL: / Gaa veur 1974 [Van Velzen 5, 22].
 16 'T VESJEN AN: / Lar 1924 [Langeler 1,

▲ *dikke 02* △ *donne 05*

Dikke is 'n woord wat veural bekend is in den Noordeleken Achterhoek; veural in Westfalen kump donne veur.

- 142].
 17 'T LAZERUS: Ste.
 18 'M (GOED) ZITTE(N): Groen, Aal, Vars, Wesv, Sto, Lob / Lich 1991 [Telge 8, 149].
 19 'M GOED STAON: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 120].
 20 'M AARDEG ONDER DEN JAS: / Win 1971 [Deunk 1, 103].
 21 'M UMME: Gor, Nee, Aal, Vars / Win 1971 [Deunk 1, 250], Lich 1991 [Telge 8, 128], Groen 1994 [Telge 9, 127].
 22 'M ERAAKT: Bel.
 23 TE VÖL(LE) OP: Alm, Sin, Zed.
 24 TE DEPE IN 'T GLAESKEN EKEKKEN: Gor, Nee.

sHe 1982: IN DE GÄÖT LIGGE “dronken zijn”. Hi-j krig 'm al bes bi-j de vuut “hij wordt al aardig dronken” [Telge 3, 47, 167]. [VOET].

● *Zo zat /dikke as:*

- 01 'N MALEIER: Eib, Bel, Aal, Vars, Doet, Hen, Does, Wesv, Zed, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 416], Groen 1994 [Telge 9, 140].
 02 *DUZEND MAN:* War, Loch, Lar, Bel, Groen, Aal / Groen 1994 [Telge 9, 140].
 03 *HONDERDDUZEND MAN:* Sto / sHe 1982 [Telge 3, 177].
 04 'N *KOO:* Lar, Nee, Win, Ste, Sto / Lar

- 1924 [Langeler 1, 136], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 266], sHe 1982 [Telge 3, 177], Groen 1994 [Telge 9, 66].
- 05 'N AAP: Loch, Doet, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 177] || Bat.
- 06 'N VARKE: Sto.
- 07 'N KEUJE: Did.
- 08 'N BOK: Dre.
- 09 'N OELE: War, Bor, Kep.
- 10 'N KANON: Gor, Eef, War, Aal, Voo, Sin, Doet, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 164], Groen 1994 [Telge 9, 59].
- 11 'N DRIETHUUS: Eib, Groen, Kep, Zed / Groen 1994 [Telge 9, 140] || Mar.
- 12 'N KARTOUW: / Aal 1966 [Rots 2, 30].
- 13 NE KLUUN: Eib.
- 14 'N MELOET: War.

STRONTZAT

A'j vól te vólle starke drank op hebt, bu'j strontzat.

- 01 STRONTZAT: War, Lar, Gen, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Hen, Ste, Does, Wesv, Zev, Sto.
- 02 DRIET(E)ZAT: Wich, Bor, Bel, Lich, Aal, Net, Vars, Wesd, Zel, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 93], Lich 1991 [Telge 8, 33].
- 03 DRIETEVOL: Aal, Din / Vars 1985 [Telge 6, 92].
- 04 KNETTERZAT: Eib, Hen, Baa.
- 05 LAVELOOS ZAT: Eef, Wich, Eib / Win 1971 [Deunk 1, 128].
- 06 POEPZAT: Wehl, Zed, Sto.
- 07 BOM(ME)ZAT: Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 21] || Elt, Kle.
- 08 SMOORZAT: Meg, Hen.
- 09 LADDERZAT: War, Pan.
- 10 KANONNE(N)ZAT: Meg / sHe 1982 [Telge 3, 74].
- 11 KNOERZAT: Zel.
- 12 KATZAT: Zed.
- 13 APEZAT: Zed.
- 14 KLOTEZAT: Pan / sHe 1982 [Telge 3, 79].
- 15 HAGELSTEERNE ZAT: / Win 1971 [Deunk 1, 83].
- 16 LAZERUS ZAT: Wesv, Zev.
- 17 LAZARUS, LAZERUS: War, Groen, Aal, Meg, Zel, Gaa, Ste / Vars 1985 [Telge 6, 207].
- 18 STOMDRONKE(N): Gor, Sin, Lat || Bat.
- 19 STOMDRONKENT: Bor, Gees.

- 20 POEPVOL: Voo.
- 21 BEZAOPEN: Gor, Aal.
- 22 DRIETEDONNE: Win || Vre, Ram, Bork.
- 23 STUITERDIKKE: Eib.
- 24 KNUPPELDIKKE: Rek.
|| drietendik(ke): Ges, Raes.
|| schietzat: Kle.
|| bokkezat: Elt.
|| gottendik: Hei.

Voo: Poepvol; met 'n lange oe as in 't woord boer.

Bel: Hee is drietezat; de jan-ever löp 'm an de ogen an oet.

Pan 1988: Ik was zo zat as 'n aap; ik zag den hemel vur den doedelzak on [Telge 7, 50]. [HEMEL; DOEDELZAK].

'N KATER HEBBEN

- 01 'N KATER *HEBBEN*: Gor, Wich, Gees, Nee, Eib, Rek, Aal, Gen, Vars, Sin, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Zed, Sto || Bork.
- 02 'N KAOTER HEMME: Lob.
- 03 SLECH *WAEZEN*: Ruu, Lar, Zwi, Bor, Eib, Bel, Aal, Zel, Kep, Hen, Key || Bat.
- 04 SLECH IN DE HOED *WAEZEN*: Eef, Eib.
- 05 'N SPIEKER *IN DE KOP HEBBEN*: Eef, War, Eib, Wesd, Pan.
- 06 'N GEZICH AS 'N GEBARSTE RUUT *HEBBEN*: / Zed 1981 [Lukkezen 1, 7].
- 07 DE TIMMERMAN *NOG AN 'T WARK HEBBEN*: Rek.
- 08 PIEN IN DE HEUR *HEBBEN*: Meg, Doet, Zed.
- 09 HOORPIENE *HEBBEN*: Win.
- 10 *NAODORS HEBBEN*: Voo, Meg, Hen.
- 11 AN 'T VOEL STAON: Eib, Win / Lich 1991 [Telge 8, 138] || Hei.
- 12 KATTEREG *WAEZEN*: Does.
- 13 KATSERIG ZUN: Zed.
- 14 OELDEREG: / Dre 1982 [Lucassen 1, 36].
- 15 FOEZELKOORTS *HEBBEN*: Vra.
- 16 LAS VAN BINNENBRAND *HEBBEN*: Meg.
- 17 'N HÖLTRE KOP HEMME: Pan.
|| 'n dikken kop hebben: Vre, Ges, Raes, Boch, Elt, Kle.

- *A'j 'n kater hebt, bu'j:*

01 ZO SLECH AS 'N AAP: Loch.
02 ZO SLECH AS 'N HOND: Hen.
03 ZO SLECH AS 'N PEERD: Hen.
04 ZO SLECH AS 'N OELE: Loch.
05 ZO MISSELEK AS 'N KATTE: Harf.

Hen: Hie hef gisteraovend te völle ezoppen;
hie mot eers de brandköttele kwiet, dan geet
't wel weer better met 'm. [BRANDKÖTTEL].

HOOFDSTUK 14 TABAK

TABAK

01 TABAK, TE'BAK: Acht, Liem / umg. Doet. 1816 [Staring 1, r. 101] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Eit, Kle.

Eef: In 'n oorlog verbouwden wiele zelf tebak. Sommegen trokken de dreuge blaann zo van de plante of en proemden dee dan.

Acht-Tw 1954: KNASTER, TINNEF "slechte tabak, stinktabak" [Wanink 2].

Bor 1882: Da's anderen tabak as knaster. Ze is hels lekker. KNIEF "slechte tabak" [Kobus 1, 462].

Gaa veur 1974: In 't darp glippen Aornt effen 'n winkel in um 'n peksken pruumtabak te kopen, want behalven wat moksel onder in 't tuutjen had e niet meer [Van Velzen 4, 23]. [MOKSEL].

ROOKGREI

Tebak en wat van tebak emaaft is, is rookgrei.

01 ROOKGREI: Acht, Liem || Wilp, Bat.

02 ROKERI-J(E): Din, Gen, Voo, Sil, Wesd, Doet, Groes, Dui, Zev.

03 ROKERIEJE: Gor, Eef, Vor, Loch, Nee, Eib, Rek || Mar.

04 ROOKWARE: Harf, Rek, Lat.

05 ROKEWARI-JE: Win.

06 ROOKWAOR: Pan.

07 WAT-TE-ROKE(N): Aal, Dui || Vre.

Aal: A'j gin rookgrei hebt, vraog i-j: "Breng mi-j 's wat te roken", of: "Heb i-j nog wat te roken?".

ROKEN

01 ROKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Boch, Emm, Eit.

02 REUKEN: Eib, Lich.

03 SMOKEN: Eef / Acht 1895 [Telge 2, 121] || Emm, Kle.

04 SMÄÖLEN: / Acht 1830 [Telge 4, 9].
|| sjmeuken: Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

Pan: Rok gi-j 'n piep?

Lich: Hee reukt de piepe.

Dui: Hi-j rook sigare.

Acht 1895: SMOOK "rook" [Telge 2, 121].

Eef: "Wi'j roken?". En as der ene dan "jao" zei, zeien wiele vrogger: "Staek dan oew jas maor in brand".

Zed: Vrogger zeie ze a'j nog te jong was um te roke: "Bind gi-j ow de boksepiepe maor dicht. Pas maor op anders pis gi-j vannach nog in bed".

sHe 1982: De gölp nog niet dich hemme "te klein zijn om te roken" [Telge 3, 54]. [GÖLP].

Kot 1939: Hindrik-Willem genk zitten, schoof de pette achter an 't heufd, kreeg de piepe veur 't laer en begon geneuglek zien dempken te smietene [Meinen 6, 28]. [SMIETEN].

DAMPEN

A'j zodäöneg rookt, dat der völle rook ontsteet, bu'j an 't dampen.

01 DAMPE(N): Gor, Harf, Alm, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Sin, Zel, Doet, Dre, Tol, Does, Groes, Pan || Bat.

02 DAMPKEN: Lich.

03 SMOKEN: Vor, Ruu, Gees, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Voo, Meg, Sin, Hen, Ang / Lich 1991 [Telge 8, 111] || Bat.

04 SMEUKEN: / Acht 1895 [Telge 2, 120], Lich 1991 [Telge 8, 110].

05 KWALME(N): Vor, Bel, Aal, Bre, Win, Meg, Aze, Zed, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 89] || Vre, Eit, Kle.

06 PUFFE(N): Lich, Wehl, Hen, Ang, Wesv, Zed.

07 PAFFEN: Gor, Loch, Aal, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 158].

08 PAFE(N): Eef, Did.

09 PAFKEN: Aal / Win 1971 [Deunk 1, 171], Lich 1991 [Telge 8, 88].

10 POFKEN: Aal / Aal 1964 [Rots 1, 34], Lich 1991 [Telge 8, 92].

11 PUFKEN: Bel / Lich 1991 [Telge 8, 95].

12 PEFKEN: Bel.

- 13 PLUFKEN: Rek.
 14 SMOSKEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 218].
 15 SMÖSKE: Lob.
 16 SMOJKE: Lob.
 17 KALKE: Lob.
 18 WALME: Pan.
 19 ZWORE DAEMPE SMIETEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 85].

Did: Wah is der hier haevig gepaaf; wi-j motte 't raam der bi-j los zette.

Vor: As der ene an 't dampen is, zeg iej: "Hee hef de fenuuspot adeg an".

Hen: As der ene an 't puffen is, zeg i-j: "Hi-j smiet zwore dempe". [SMIETEN].

Zie: As der ene zit te dampen, zeg i-j: "Wat smit dén toch zwelme de loch in". [ZWALM].

Win 1971: SMOOKACHTEG, SMEUKEREG "zeer naar rook ruikend". Ne smeukerege kamer [Deunk 1, 217].

Pan 1988: Der deur pave "(gezegd van tabaksartikelen) snel oproken". Dén deus sigaore het e der zo deur gepaaf [Telge 7, 103].

KETTINGROKER

- 01 KETTINGROKER: Acht, Liem.
 02 KETTENROKER: Bel.
 03 STRAFFE(N) ROKER(T): Alm, War, Haa, Aal, Wesd, Dre, Hen II Bat.
 04 SLIMMEN ROKER: Eib, Bel II Mar.
 05 SMOKER(T): Gor, Wich, Ruu, Aal, Vars, Wesd, Zel.
 06 SMEUKERT: Bel.

'n Straffen rokert

- 07 DAMPERT: Wesd.
 08 DEURDAMPER: Doet.
 09 PAFER: Ang.
 10 PUFKEPETER: Bel.
 11 SCHOSSTEEN: Tol.

Bel: Smeukert; maor wi-j zekt: smeukat.

Zut: 'n Kettingroker staek de ene segeret met den anderen an.

Gels: Van ene dén völle de piepe rookt, zeg iej: "Dén löt de piepe ok neet kaold wodn".

Bre: Van ene dén völle de piepe rookt, zeg i-j: "Hee geet met de piepe nao bedde en steet der met op".

Vars 1985: Zien dempken vlot smieten "een flinke roker zijn" [Telge 6, 79]. [SMIETEN].

● *A'j heel völle rookt, rook ie as 'n:*

- 01 SCHOSSTEEN: Harf, Eef, Wich, Vor, Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Hen, Lat, Dui, Pan.

02 SCHOORSTEEN: Zut.

03 KETTER: Harf, Zev, Pan.

04 KACHELPIEP: Meg.

05 KALKAOVE: Dui II Wilp.

06 STOOMSCHIP: Meg.

07 LOCOMOTIEF: Meg.

08 HEIMESCHIEN: Does.

II trein: Mar.

Acht-Tw 1948: 'n Hoes vol, nen hof vol en nog gennen pot vol; rao rao wat is dat? Antw.: rook [Wanink 1, 171].

PIEPE

Veur de uutspraak van de ie, kiek op blz. XIV van De mens en zien huus. De brugemspiepe wodt behandeld in 't deel: De mens en zien gezins- en gemeenschapslaeven.

- 01 PIEP(E): Acht, Liem / No Acht 1883 [Telge 4, 72] II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

Rek: Hee rookt de piepe.

Zev: Hi-j rook de piep.

Ste: Vrogger waren der völle soorten piepen: groten en kleinen, rechten en krommen, stenen en hölten, soms met vonken-

vanger en zeiverzak. [VONKENVANGER].

Hen: Veur zon vief-en-zeuventeg joor —ik was ton 'n joor of dartiene— ha'k 'n jongespiepken ekoch veur 'n dubbeltjen met 'n dekseltjen der op dat de vonken der neet uut konnen vallen. Soms roken ik tabak, maor a'k dat neet had, roken ik dreuge voornte. 'k Was met mien kammeraod zon betjen an 't slenteren, doe der ene achter ons met de fietse bellen. Wi-j ziet de dome-neer en gaot op zied. Ikke de piepe in de mond en één hand in de tesse en met de andere hand zetten ikke de pette af. Den domeneer sprunk van de fietse af en zeg: "Jongens als je groeten wilt: de handen uit de zak en de pijp uit de mond".

Acht 1895: ROER "buis van een tabakspijp" [Telge 2, 108].

Gels 1928: De boer maakt met 'n melenspiet zien piepenroor schone [Krebbers 1, 87]. [PIEPENROOR].

Win 1971: PRAMEN "een pijp stoppen". Ik spölle dalek wieter, ik modde efkes pramen [Deunk 1, 181].

Acht-Tw 1948: ANPIEPEN "de pijp opsteken" [Wanink 1, 68; ok: Win 1971 (Deunk 1, 10), Lich 1991 (Telge 8, 14)].

Kot veur 1934: "Kriegt ow ne stoel en komt hier bi-j 't fernuus". De boer heel Johan de tabaksdeuze veur en zae: "Piept 's an". "No, astebleef", zae Johan en kreeg de piepe uut den jaszak [Meinen 6, 274].

ZWOKKEPIEPE

'n Zwokkepiepe is 'n piepe met 'n buugboor deel.

01 ZWOKKEPIEPE: Vor, Nee, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 290], Vars 1985 [Telge 6, 426], Groen 1994 [Telge 9, 143].

02 ZWOKPIEPE: Bor, Eib, Lich, Aal, Sin / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 220], Lich 1991 [Telge 8, 151].

03 SMOKKEPIEPE: Aal.

04 DUITSE PIEP: Kep, Wesv, Groes.

05 DUUTSE PIEPE: Eef, Loch II Mar.

06 PRUISE PIEP: Meg.

07 STOKPIEPE: Aal / Vars 1985 [Telge 6, 338].

08 STOKPIEP: Sil.

09 FEESTPIEPE: Wesd.

Met 'n zwokkepiepe op de foto
Foto, emakt rond 1900

II lange piepe: Raes.

II besvaderspiepe: Boch.

Vor: In mien jeugd ha'k 'n buurman dén zon lange zwokkepiepe had. Hee zat in de stoel en zien piepekop ston op de heerd; zelf kon e 'm niet anstekken umdat e te wied van 'm weg was. [PIEPEKOP].

Sin: Olderen hadden 'n piepe met 'n zwok; die piepen kwammen tut 't midden van 't vesjen. I-j mos zon piepe altied met de hand vaste hollen; arbeiden ko'j der niet met.

Vor: 'n Zwokkepiepe had wel 's 'n deurrook kop.

Bel: Ne zwokkepiepe hef ne zwok: 'n beugzaam tussenstukke. [ZWOK; ok: Lich, Vars, Sin / Win 1971 (Deunk 1, 290), Lich 1991 (Telge 8, 151); ZWOKKE: Vars / Acht-Tw

1948 (Wanink 1, 220); ZWAK: / Win 1972 (Deunk 1, 290)].

Vars: 'n Zwokkepiepe hef 'n zeiverzak en —net as andere piepen— 'n kop en 'n spits wa'j in den mond holdt. Onder an 't spits zat 'n buugboor stuksken van zon tien cm, de zwokke [ZEIVERZAK. SPITS, ok: Win 1971 (Deunk 1, 223). SPITSE, PIEPENSPIITSE: / Lich 1991 (Telge 8, 114, 90)].

Acht-Tw 1948: LULZAK "waterzak van een lange, Duitse pijp" [Wanink 1, 139].

DEURROKER

'n *Deurroker* is 'n *piepe* *woorbie op de kop van de piepe 'n plaetjen kump a'j maor lange genog deurrookt.*

01 DEURROKER: Gor, Eef, Zut, Wich, Loch, Bor, Bel, Aal, Meg, Sin, Kep, Baa, Wesv, Pan.

02 DUURROKER: Nee.

03 DOORROKER: Zev.

04 DEURREUKER: Lich.

05 DEURBRANDER: Loch.

Eef: Bie de deurrokers kwam der 'n plaetjen op de piepe; vake 'n mölle.

Sin: Ik heb 't as zon bunzel van 'n joor of twaalf met-emaakt da'w onzen buurman 'n deurroker gavven. Nao verloop van tied zag i-j op den dop 't strand van Scheveningen te veurschien kommen; 'n schiepken dobern op de golven. [DOP; ok: Bel, Lich, Sin].

KROMME PIEPE

'n *Piepe* is 'n *kromme piepe*, *as de stelle gebaogen is; verder bunt der allerlei uutvoeringen meugelek.*

01 KROMME PIEP(E): Gor, Eef, Wich, Vor, Lar, Gees, Gels, Eib, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Doet, Wehl, Ang, Dui, Zev II Mar.

02 SMODDE: Aal, Zel, Hen.

03 SMUTSKE: Meg.

04 SMOETSKE PIEP: Meg.

05 ALENSCHÖPPER: Din.

06 AALTSCHEPPE: Doet.

07 AALTVAT: Does.

08 DOMPHOORN: Doet.

09 BORSTWARMER: Loch.

10 DAGHUURDER: Sil / sHe 1982 [Telge 3, 28].

11 ZWOKKEPIEPE: Eib, Groen.

II moetze: Ges, Bork, Raes.

Does: 'n Aaltvat is 'n piep met 'n kromme stel en onderan de kop 'n waterzak um de smurrie op te vangen.

RECHTE PIEPE

'n *Rechte piepe* is 'n *piepe* met 'n *rechte stelle; verder bunt der allerlei uutvoeringen meugelek.*

01 RECHTE PIEPE: Vor, Gees, Aal, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Wehl.

Sin: Zo rond 1920 zag i-j gin piepen met rechte stellen. De jongern hadden kromme piepen; de olderen 'n piepe met 'n zwok.

NEUSWARMER

'n *Neuswarmer* is 'n *piepe* met 'n *korte, rechte stelle.*

01 NEUSWARMER: Gor, Zut, Loch, Rek, Groen, Din, Doet II Bat

02 NEUZEWARMER: Gels.

03 SNOTHEURNTJEN: / Vars 1985 [Telge 6, 323].

04 SMEUGELTJEN: / Acht 1882 [Telge 2, 120], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182].

05 DÖLFKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 87].

06 SMUDDEKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 321].

07 SMODDE: / No Acht 1883 [Telge 4, 75].

08 SMOTSE: / No Acht 1883 [Telge 4, 76].

GOUDSE PIEPE

'n *Goudse piepe* is 'n *piepe* van *eerdewark.*

01 GOUDSE PIEP(E): Loch, Bor, Nee, Lich, Bre, Vars, Sil, Wehl.

02 GOLDSE PIEP(E): Groen, Aal, Kep II Mar.

03 LANGE PIEPE: Rek.

ANDERE PIEPEN

01 DREUGROKER: Bel, Aal.

Bel: Ne dreugroker hef ne rechte stelle en vink spi-je op.

Aal: 'n RESE'WISTENPIEPE is langer as 2.54 m.

Ruu 1930: SMODDE "kort, stenen pijpje" [Zwart 3, 238].

Acht 1882: MOTSE "korte, afgebroken pijp, vroeger een kort aarden pijpje" [Telge 2, 88].

No Acht 1883: SMOTSE "doorgebrande pijp" [Telge 4, 76].

LÖRKEN

A'j könt heuren dat der ene an zien piepe zug, is e an 't lörken.

01 LÖRKE(N): Gor, Harf, Alm, Wich, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Meg, Aze, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Olb, Does, Ang, Did, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 216] || Bat, Kle.

02 LURKE(N): Eef, Wesv.

03 LORKEN: War, Groen.

04 SLÖRPE(N): Vor, Ruu, Aal, Doet, Zed.

05 SLURPEN: Zut.

06 SLÖRKEN: Aal.

07 SMÖRKE(N): Gor, Zev, Lob.

08 SNORKEN: Gels, Haa, Bre, Win, Meg, Vars || Mar.

09 SNÖRKE(N): Gor, Harf, Eef, Zel, Hen, Pan || Wilp, Kle.

10 SNARKE: Zev.

11 SÖTTERE(N): Lich, Din, Gen, Voo, Olb, Ang, Groes, Dui / Vars 1985 [Telge 6, 324] || Emm.

12 SPÖTTEREN: Baa.

13 GÖRGELEN: Loch, Lar, Bel, Hen.

14 PRÖTTELEN: Baa.

15 PRÖTJEN: Nee.

16 RÄÖTELEN: Loch, Dre.

17 ZODJEN: Lich.

18 SMOKSEN: Eib.

19 ROCHELEN: Eib, Does.

20 SMURVE: Wesv.

|| lotsen: Wilp.

|| smörgelen: Boch.

Lich: Sötteren; maor wi-j zegt: söttan.

Zut: A'j slurpt, knettert de piepe. [KNETTEREN; ok: Zev.].

Bel: A'j met de piepe an 't lörken bunt, he'j ne ZODJEPIEPE.

Pan 1988: On 'n piep lujje "tijdens het roken

hard aan een pijp trekken" [Telge 7, 83]. [LUJJE].

SOETER

't Broene water wat wel in 'n piepe kump, heet soeter.

01 (TABAKS)SOETER: Wich, Bor, Aal, Win, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Wesv, Zed / Win 1971 [Deunk 1, 235], sHe 1982 [Telge 3, 147], Vars 1985 [Telge 6, 324, 345], Pan 1978 [Telge 7, 137], Lich 1991 [Telge 8, 122].

02 'SETER: Wehl, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did / Pan 1988 [Telge 7, 124].

03 SÖTTER: Ang.

04 ZEIVER: Gor, Ruu, Loch, Din, Gen, Voo, Meg, Aze, Vars, Sin, Wesd, Hen, Ste || Wilp, Emm, Eit.

05 ZEIVEL: Sil || Kle.

06 ZEVER: Win.

07 SMURRIE: Gor, Zut, Sin, Doet, Does.

08 SMÖRRIE: Lob.

09 SMORRIE: Baa.

10 SMEURE: Alm.

11 ZODDE, ZODJE: Bel, Lich, Aal, Hen.

12 BROENE ZÖDJE: Nee.

13 DRAB: Eef, Bre, Pan || Bat.

14 DRABS: Sin.

15 (BROENE) SAP: Haa, Eib, Lich || Raes.

16 (PIEPEN)PRUT: Lar, Bel, Hen.

17 PIEPENLUL: Eib, Win.

18 (PIEPEN)LULLE: Rek / Win 1971 [Deunk 1, 139].

19 DRATJE: Nee, Bel.

20 SMODDE: Groen.

21 ZOGGE: Bre.

22 SIEPS: Sin.

23 EEK: Wesv.

24 PIEPENÖLLIE: Gels.

25 PIEPENSMEER: Gels.

26 ZUIG: / Win 1971 [Deunk 1, 221].

|| lulle: Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch.

Bre: A'j zogge in de piepe hadn, ha'j ne ZOGGEPIEPE.

Lich: 't Sap wat ow bi-j 't roken van ne piepe langs de kinne löp, heet SUTER.

● *Veur 't veurwarp woor 'n verstoppe piepe weer met schone-emaakt kan wodn, bunt de volgende benamingen op-geeven:*

- 01 PIEPENPORRE: / Vars 1985 [Telge 6, 263].
 02 PIEPENPURK: / Ruu 1930 [Zwart 3, 238].
 03 PIEPPREUKEL: / Acht 1895 [Telge 2, 98].
 04 PIEPENPORKER: / Bor 1882 [Kobus 1, 462].

Vars 1985: Met 'n piepenporre köj 't spits better los kriegen as met 'n streuken.

Bor 1882: KREUZE "korst tabak" [Kobus 1, 462].

SIGARETTE

- 01 SIGARETTE, SIGERETTE: Harf, Wich, Ruu, Lar, Bor, Gees, Haa, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Hen, Baa, Tol II Wilp, Vre, Ges, Bork, Hei.
 02 SIGARET, SIGE'RET: Gor, Alm, Zut, Gen, Voo, Meg, Wehl, Ste, Does, Ang, Lat, Zev, Zed.
 03 SIGGERETTE: Loch.
 04 SIGRETTE: Harf, Vor, Gels, Nee, Rek, Aal, Bre, Win, Dre, Hen, Baa II Mar, Boch.
 05 SEGE'RETTE: Groen.
 06 SE'GRETTE: Ste.
 07 SE'RETTE: Eef.
 08 SIGGERET: Doet.
 09 TIFFELTJEN: Groen / Groen 1994 [Telge 9, 124].

Eef: A'j zelf 'n serette maakt, he'j 'n shagje —iej zegt shekkie— of 'n pineutjen. [PINEUTJEN; ok: Zut; PENEUT: Baa; SHAGJE: Acht, Liem; SHAGSKE: Pan].

Aal: Ne eigen gedraeiden sigrette is 'n eigenbouw. Dee name is 'n overblijfsel van den oorlog, ton de leu eiges tebak verbouwen en daarvan sigaren en sigretten draejen. Dat waarn too-der-tied gin besten, want ze zongen: "Hotshag, hotshag, eigenbouw is rotshag". Dat ging op de melodie van: "Hortsik, hortsik, ouwe trouwe merrie; breng me voor het donker wordt weer thuis", van de Kilima's. [EIGENBOUW].

Lar: 'n Sigarette dee zelf edraejd is, is 'n piraatje. [PIRAATJE; ok: Gees].

sHe 1982: 'n Shaggie piele "een shagsigaret draaien" [Telge 3, 114]. Verige segrette

"kant en klare sigaretten". Hol de shagtoet maor in tes, ik heb verige segrette [Telge 3, 160]. Van iemand draeje "een sigaret van iemands shag rollen" [Telge 3, 34]. [PIELE; DRAEJE; 'VERIG].

SIGARE

- 01 SIGARE, SIGAAR, SEGARE, SEGAAR: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Emme, Elt.
 02 SIGAOR: Pan, Lob II Kle.
 03 HONDEKÖTTEL: Gor.
 04 STINKSTOK: Ruu.
 05 ZOEGERPINNE: / Aal 1964 [Rots 1, 53].

Bor: In Borklo ha'j verschillende segaren-fabrieken. Van Dassen verkoch Defensa (zuver rechte segaren) en Unique (dee waarn in 't midden dikker); Boenk verkoch Dogma, 'n segare dee taps tooleep.

Gor: In den Tweeden Oorlog ha'j eigenbouw sigaren; dee wodn vake zelf edraejd van eigen tebak. Ie konnen ze ok laoten maken bie D.T.C., de Diepenveensche Tabak Centrale.

Gels: Stompköppe bunt vuuran stomp. [STOMPKOP].

Meg: 'n Stompkop is 'n sigaar met 'n platte veurkant.

Bre: Ne stompkop is ne bolknak. [BOLKNAK; ok: Baa].

Nee: Ne bolknak was ne feestsigare. [FEESTSIGARE].

Ste: 'n Dikken, stompen is 'n BOLKNAK; 'n kleinen, dunnen 'n HONDELULLEKEN.

Hen: 'n Brudegomssigare was 'n feestsigare. [BRUDEGOMSSIGARE].

Pan: 'n Dun sigaortje hiet 'n PEKKEN-DRÄÖDJE. [Ok: / Pan 1988 (Telge 7, 103)].

Kot veur 1934: Knelis hadde ok al gauw ne segare op de lippe; van ne stuver. Dee wazzen 'm duur genug; ze wiern jo toch maor verbrand. Maor hee trok der altied dadelek de bendekes af, want 'n ander hadde der niks met te makene wat hee der veur betaald hadde [Meinen 2b, 146]. [BENDEKEN].

ASSE

- 01 AS(SE): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 30] II Wilp, Bat, Raes, Boch, Elt.
 02 ASKE: Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Win II Mar, Vre, Ges.

Eib: Mie moder gebroeken de sigarenaske um 't zilverwark met te poetsen. [Ok: Aal, Kep, Dui].

Aal: Met sigarenasse köj wonden an planten of beumkes toomaken.

Kep: Met segarenasse köj 't kabenet politoeren.

Win: Ne ASKENPROFFE is ne keggel van aske an b.v. ne segare.

Vars 1985: ASSENBAK "asbak". A'j roken wilt: door is rookgrei en 'n assenbak [Telge 6, 30].

PEUK

't Laatste endjen van 'n sigeret is de peuk.

01 PEUK, PEUKJE(N): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 97] || Wilp, Bat, Elt.

02 PEUKSKE(N): Vor, Lar, Haa, Nee, Groen, Vars, Wesd, Does.

03 PEUKIE: Harf, Eef, Gels, Eib || Bat.

04 PUIKIE: Zed.

05 STUMPKE(N): Vor, Loch, Bel, Lich, Aal, Win, Zel, Groes.

06 ENDJE(N): Loch, Voo, Groes.

07 BÖLLEKE: Gels, Eib || Mar.

08 BÖZZEKEN: Aal, Win / Aal 1964 [Rots 1, 4].

09 KÖTJEN: Lich.

10 KIEPKE: Meg.

11 LOMP: / Pan 1988 [Telge 7, 82].

STUMPKEN

't Laatste endjen van 'n sigare is 't stumpken.

01 STUMPKE(N): Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Bor, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Meg, Sil, Wesd, Zel, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, Pan, Lob / Lich 1991 [Telge 8, 120] || Boch.

02 BÖLLEKE(N): Gor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Kep, Dre, Hen, Olb, Groes / Win 1971 [Deunk 1, 31] || Bat, Mar.

03 BOLLETJE: Wich, Wesv.

04 PEUK(SKEN): Harf, Alm, Gees, Aal, Voo, Meg, Vars, Sin, Zel, Doet, Wehl, Hen, Ste, Baa, Tol, Does / Acht 1895 [Telge 2, 97] || Bat, Elt.

05 PEUKE: Haa, Groen.

06 ENDJE(N): Harf, Loch, Aal, Voo, Wesd,

Lat, Groes.

07 BOZZEKEN: Aal, Din.

08 BÖZZEKEN: / Aal 1964 [Rots 1, 4], Lich 1991 [Telge 8, 26].

09 PRÖFKEN: Bel.

VIMPKEN

'n Vimpken is 't höltjen woor de mansleu vrogger 't rookgrei met anstokken.

01 VIMP, VIM(P)KE(N): Loch, Bor, Rek, Lich, Aal, Win, Voo, Meg, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Baa, Olb, Ang, Gies, Groes, Zev, Did, Sto, Zed, Pan, Aer, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 148].

02 VIMMEKE(N): Zel.

03 VIEMP, VIEM(P)KE(N): Gor, Eib, Aal, Bre, Win, Din, Wesd, Zel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 205], Win 1971 [Deunk 1, 264], Eib 1971 [H.Odink 2, 243].

04 VLIMKEN: Vars.

05 VLIEMKEN: Aal, Din, Vars, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 388].

06 VLIMMEKEN: Bre.

07 VIMPEL: Hen.

08 VIEPKEN: Bel.

09 VLEETJEN: Gels.

10 SERVIESKE(N), SEVIES(JE): Hum, Bro, Tol, Lat.

11 HOLTSPÄÖNTJEN: Gees.

12 PIEPENSPAON: Nee.

13 SPÄÖNTJEN: Zwi, Baa.

14 SPAONDER: Win, Wich.

15 SPLÄÖTJEN: Ruu.

16 PIEPENANSTEEKER: Gees.

17 ANSTEEKER: Haa.

18 PIEPENSTOKKER: Bel.

19 BRENDERKEN: Baa.

20 STRIEGEL: Groen.

21 FILEBUSKEN: Win.

Groes: Vimkes wiere gemaak van vliere- holt; ook wel van peppel- of wilgeholt, as der bi-jeurbaeld 's 'n kapotte schupstael was.

Bre: Umda'w radmaker waren, meken wi-je de vlimmekes van ekenholt deur met 't trek-kemes de scharpe kentjes van de veerkante speken af te halen. Behalve met 't losse veur wodn de vlimmekes ok wal an-estaoken met 't veur van den kachel of met de vlamme van ne petrollielampe. 't Vlimmeken wodn dan van bovven in 't lampegglas estaokene.

Striekwaevels wazzen vrogger duur: zeuven cent 't peksken van tien stuks.

Sto: De minse ware vrogger zunig; der wier al gauw gezeid: "Toe jong; blief van de striekwaevels af en naem 'n vimke um de piep aan te staeke!".

Ulf: Op 't end van de Tweede Wereldoorlog sni-j vader weer vimpfen ter besparing van striekhöltjes. Ze wieren naeven 't fornuus gehangen.

● *Vimkes wodn op verschillende meneren bie mekare eholden:*

't Eenvoudegste is 't um ze met 'n tówken bie mekare te binden tut 'n BOS. Zon busken hing dan an ene van de heerdiezerkes of an 'n spieker in de bozem of bie de schossteen.

Voo: I-j bon ow de vimkes met 'n tówken an 'n busken en hiengen dat in de bozem; dan wieren ze goed dreug.

Tol: De bos servieskes hing bie 't vuur an de heerdiezerkes. Ze wieren bi-j mekare eholden met 'n tówken, wat zich deur de zwoorte van 'n stuksken lood der umhen trok. A'j 'n serviesken uut de bos halen, bleven de anderen doordeur gewoon hangen.

'n Andere menere um de vimkes biemekare te holden, is um ze op 'n plensken te binden.

Sto: De vimpkes wiere soms bewaad op 'n VIMPEPLENKSKE. Dat was 'n plenske met vier gaetjes woordeurheer 'n tówke zat, woor 't plenske ook aan hieng. Deur 't gewich van 't plenske zatte de vimkes altied strak achter 't tówke. [Ok op-egeven veur: Gees, Lich, Aal, Win, Din, Voo, Meg, Vars, Zel, Groes].

Win: De viemkes stok i-j in 'n olden klomp, dén met 't gat naor bovven opzied van den bozem hong.

PRUMEN

A'j op tabak an 't kewwen bunt, bu'j an 't prumen.

01 PRUME(N): Wich, Ruu, Gels, Eib, Rek, Bel, Lich, Bre, Meg, Aze, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb,

Does, Ang, Lat, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 120] II Vre, Elt, Kle.

02 PROEMEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Win, Kep, Zed II Wilp, Bat, Mar.

03 PRUIMEN: Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Vars, Doet.

II projmen: Ges, Bork, Hei, Raes, Boch.

Hen: 't Heugt mien nog dat in 't begin van de twintiger joren achter in de karke op de Keijenborg 'n bordjen hieng woorop ston: "Niet spuwen". Dat was umdat de mansluu die pruumden —en dat wazzen der toen nog vólle— soms vergatten um den pruum weg te doen as ze de karke ingingen en dan in de karke van zich afstonnen te kwalsteren.

Bor: Ton 'n jonge 's 'n segare kreeg, maor hee dee van zien va neet roken moech, zei e: "A'k 'm neet roken mag, dan proem ik 'm", en ton stak e 'm in de mond.

PRUUM

'n Pruum is 't deel van proemtabak wa'j in de mond stekt. 't Woord tabak kan der bie ezegd wodn: 'n proemtebak.

01 PRUUM: Lich, Aze, Vars, Sil, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 111] II Vre, Emmn, Elt, Kle.

02 PROEME: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 94] II Wilp, Bat, Mar.

03 PROEM: Eef, Vor, Lar, Aal, Bre, Meg, Wesd, Wehl, Hen, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 120], Lich 1991 [Telge 8, 94].

04 PRUIM: Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 278].

05 KITSE: Bor, Nee.

06 KAOJE: Zut.

07 KNOEBEL: / sHe 1982 [Telge 3, 81].

08 KLUNTJEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 124].

II projm: Ges, Bork, Hei, Raes, Boch.

Groes: Pruum, met 'n korte uu as in 't woord minuut.

Bel: A'j pruumt, kew i-j op ne proeme van pruumtebak.

Aal: A'j pruimt, kew i-j op ne pruim of proeme.

Wehl: A'j pruumt, he'j 'n proem achter de kiezen.

Kep: A'j proemt, he'j 'n pruim achter de kiezen.

Vor: Hee stekt zich 'n proem achter de koezen.

Win: A'j ne ni-je proeme nemt, nem i-j ne kolden. [KOLD; ok: Din, Zed].

Ruu 1930: Enen kold gebroeken "een tabakspruim nemen" [Zwart 3, 236; ok: Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 128)].

Eef: 'n Varse proem nemmen. 'n Merkname is BZK, "boer zonder klompen".

Zed: Vrogger ha'j BZK pruumtabak; "boer zonder kont", nuumde ze dat.

Vor: As mien grotvader epruumd hadde, dan bewaren hee zien pruumken nog wel 's in de tebaksdeuze veur 'n volgende kere.

Lar 1958: Dat is der ene zonder steen "dat is een pruim tabak" [Langeler in: Archief 1958, 81].

Gaa veur 1974: Geerte zag wel hoe at Aornt onder 't fietsen 'n pruim tabak in de mond noffelen en 't duren niet lange of 't eerste sträöltjen broene tabakssap spuiten e de rogge in. "Aornt; i-j bunt eigelek 'n viezen knastert", zei Geerte. "Krie'j dat nao zovölle jaoren pas in de gaten?" [Van Velzen 5, 120].

Win 1964: En at 't volk wegtrök, dan spöjt de Nöttele ne lange spierse tebakssoeter op de weg [Van Loo in: De oelenwanne 96]. [SPIERSE].

Wesv 1996: De eksters uutlaote "van een pruim tabak spugen" [Telge 11, 36].

Pan 1988: Van de pruim spi-je "het sap van zijn tabakspruim uitspugen" [Telge 7, 131].

sHe 1982: AOLIE-SLAON "sap van een tabakspruim uitspugen" [Telge 3, 82].

Lar 1927: Lanever steekt nog eens een flinke proeme achter de kiwwe, het öllie-slaon vangt weer aan en hij spuwt gedurig de bruine olie in 't vuur dat het sist [Heuvel 1, 57]. [ÖLLIE-SLAON].

SPI-JBEKSKEN

In 't (holten) spi-jbeksken zat dreug, wit zand. 't Wodn in de eerste plaatse gebruikt deur de mansleu dee tabak pruumden.

01 SPI-JBAK, SPI-JBEKSKEN: Wich, Vor, Ruu, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Meg, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Key, Olb, Ang, Gies, Lat, Groes, Zev, Did, Sto, Zed, Pan, Aer, Lob.

02 SPIEJBAK, SPIEJBEKSKEN: Gor, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Baa.

03 SPI-JEBEKSKEN: Aal, Win.

04 SPUUGBAK: Zut.

05 KWALSTERBAK: Meg.

Meg: Kwalsterbak: 'n lillek woord.

Bor: Sigarenmakers —dee allemaole proemden— hadn vrogger in de la woorin 't afval van de tabak edaon wodn, 'n läöge carbidbusse staon dee ze as spiejpötjen gebruikten. [SPIEJPÖTJEN].

Vor: Ene dén völle proemden, gebruiken ok wel 'n staovenpötjen as spi-jbeksken. [STAOVENPÖTJEN; ok: Bre].

● *'n Bekend verhaal aover 't spi-jbeksken, woorvan sommege metwarkers zegt 't zelf met-emaakt te hebben en dat behalve in 'n harbarge ok bie 'n pastoor of dominee an huus gebeurd zol waenn, is 't volgende:*

Bel: In ne harbarge kort bi-j Grolle zat ne boer dén nogal van zik ofspoj. De vrouwe dee dat zag, skof 't beksken iedere kere naor de plaatse woor dén boer espojjen hadde. Ton zae dén boer: "Vrouwe, a'j 't noe nog 's weer verskoeft, spi-j ik der lieke midden in!". [Ok op-egeven veur: Loch, Bor, Gees, Lich, Vars, Sil, Wesd, Hen, Zed].

TABAKSDEUZE

'n Tabaksdeuze is plat; vake emaakt van nikkel, blik, koper of soms zilver en soms staot der versieringen op of initialen.

01 TABAKSDEUZE, TEBAKSDEUZE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Bre, Win, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram.

02 TABAKSDEUS, TEBAKSDEUS: Voo, Meg, Aze, Doet, Wehl, Kep, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Dui, Zev, Did, Zed, Pan, Lob II Elt.

03 TABAKSDOZE, TEBAKSDOZE: Aal, Din,
Vars, Sin, Wesd II Boch.

04 TABAKSDOOS, TEBAKSDOOS: Gen,
Voo, Meg, Sil II Kle.
II tabaksbusse: Raes.

Vor: Vake wodn 'n tebaksdeuze deur de
deerne an de jonge egeven; dan ston eur
name derin. [Ok: Aal, Hen.].

Zel: Op de koperen tebaksdeuze van mien
grovader ston: "Leve de boerenstand".

Lich: Mangs wodn der in ne tebaksdeuze
pepierkes bewaard met ne bodschop derop
dee ze neet vergetten mochten. Dee deuze
hadn ze joh altied bi-j zich. [Ok: Bre].

Eef: De tebaksdeuze werd vrogger wal as
wapen gebruikt as ze ruzie kregen; dan
slogen ze met de deuze dat de dutten derin
zatten. [Ok: Gor, Bor, Aal, Ste, Wesv, Zev
II Wilp].

Sin: 'n Verzetsman vertellen dat e in den
oorlog 's tegenaover 'n man ston dén op 'm
schot veurdat hie zien wapen griepen kon.
Maor de kogel ketsen af op de tabaksdoze
in de binnentesse. As bewies liet e de
schramme op de doze zien.

Pan: Volges zegge het der iemand ien den
oorlog zien laeve on 'n tabaksdeus te danke
umdat de kogel der ien bleef zitte.

Umg Doet 1816: 't Is goenn tabak, maor de
zilveren deuze is vort! 'k Wol mee onz'
gekwesten bedenken en kwam te kort! Weg
gink de deuze [Staring 1, r 101 - 103].

Wehl: Der waren ook wel tabaksbullen en
wi-j wetten van 'n boer die de tabak ien 'n
dreuge varkensblaas bewaren. [TABAKS-
BUUL].

Sil: Der wazzen ok leren tabakszakken en
tabakspotten van holt, soms met kaoperen
beslag. [TABAKSZAK; TABAKSPOT].

Groen: 't Kleermakersgilde in Grolle hef nog
'n holten tabakspot oet 1661.

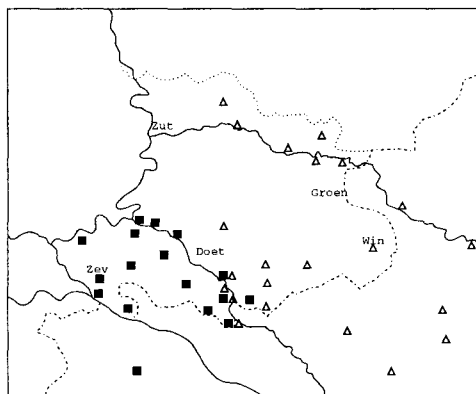
*De holten tabakspot uut 1661 van 't
sniedersgilde in Grolle*

KLERE

HOOFDSTUK 15 ALGEMEEN

KLERE

- 01 KLERE: Acht; Lat, Wesv, Did, Zed, Pan
II Wilp, Bat, Mar, Haak.
- 02 KLEER: Gen, Voo, Meg, Net, Sil, Wehl,
Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Zev, Did, Zed,
Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 78] II Kle.
- 03 KLEREN: Alm, Zut, Gen, Doet, Kep, Dre.
- 04 KLERAGE: Eef, Eib, Rek, Voo, Lat / Din
1970 [ADW 6, 3, 28].
- 05 KLERAZIE: Eef, Loch, Win, Doet, Key,
Ste, Tol, Zed / Acht-Tw 1948 [Wanink 1,
122], Vars 1985 [Telge 6, 176], Lich 1991
[Telge 8, 63].
- 06 KLEIDAZIE: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge
4, 118].
- 07 TUUG: Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib,
Aal, Win, Din, Gen, Meg, Ulf, Vars, Sin,
Sil, Zel / No Acht 1839 [Telge 4, 33], Win

Kleer —net as klere 'n meervoudsvorm— is op-egeven veur plaatsen dee in de Liem ligt. Wat plaatsen an de andere kante van den Olden lesselt kent 't ok. Tuug is in 't noordoosten en 't zuden van den Acht bekend. Vergelijking met 't kaartjen op blz. 457 maakt dudelek dat kistentuug "beste pak" in 't zuden in andere plaatsen op-egeven is as tuug "klere". Kistentuug kump wieters neet allene in 't noordoosten van den Acht veur, maor ok in 't westen van dee streek.

- 1871 [Knuivers 1, 343], Ruu 1930 [Zwart 3, 239], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198], Win 1971 [Deunk 1, 249], Eib 1980 [Telge 1, 86], Vars 1985 [Telge 6, 356] II Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Rhe.
- 08 KLERETUUG: / Harv 1991 [Telge 8, 63].
- 09 GREI: Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Sil, Zel, Key, Tol, Wesv, Did, Zed, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 79], Vars 1985 [Telge 6, 125].
- 10 KLEREGREI: Win.
- 11 GOED: Gor, Doet.
- 12 KLUNGELS: / Gaa veur 1974 [Van Velzen 4, 42].
II kleder: Vre.
II klamotten: Rhe.

Eib: 't Daagse tuug; mansleu-klere.

Vars: Trek ow 's effen ander grei an.

Zed: As klerazie old is, praot gi-j aover olde klungels. [KLUNGELS].

Sin: De klere van de burgers waren ongeveer 't zelfde as van de boeren. Burgers droegen allene niet zukke grovve klere, dus die waren van mooier materiaal emaaft, zoas laken. De bettere luu in 't darp droegen vake schoene in plaatse van klompen.

Vor: Iej hadden daagse klere, iets bettere klere —door ging iej met nao darp boodschappen doon en die ha'j 's zundags bie j huus an— en beste klere; door ging iej met nao de karke en op visite. As de daagsen kapot waren, trok iej de zundagsen veur daags an en de besten veur 's zundags en dan kree'j der weer niejen bie j. Zommer en winter droeg iej dezelfde klere, allene ha'j 's winters meer onderklere an, zoas 'n eigegebreiden bostrok en 'n dikke onderbokse. Iej knuppen oe 'n rooien of blauwen zakdook um 't heuf en as 't kold was en ie j mossen buten warken —bevobbeld knollen plukken veur de beeste— dan trok ie j 'n olden jas van de mansleu aover de klere heer. Die hingen meespat nog wel op de daele.

Did: Ze zeie: "Wat goed is veur de kel, is

ook goed veur de hets", en daarom droege ze ook duk met de zommerdag 't eigeste as met de winterdag.

Gor: Ze hadden 's zommers en 's winters wel 't flenellen hemp en de flenellen onderbroek an omdat: "Woor de kolde niet deur-geet, geet de zunne ok niet deur".

Lich: A'j b.v. met de winterdag te weineg klere anhebt, wodt der ezegd: "Hee geet in 't blote gat naor buten". [BLOOT; GAT].

Eib: Nao zon twinteg joor kregen de vrouweleu weer wat niejs en dan wodn 't olde deur de wekke af-edragen.

Tol: I-j hebt 't dagense grei en 't zondaagse grei. [DAGENS; ok: Harf, Zel, Key; DAGES: Wehl].

sHe 1985: DEUR-DE-WAEXSE KLEER "daagse kleren" [Telge 3, 29].

Eef: Vrogger heetten 'n winkel woor ze klere verkochten 'n KLERAZIE-WINKEL.

Pan 1988: VERRIG KOPE "(confectiekleding) kopen". A'j altied al ow klere eiges naej, dan ku'j hos niks mer verrig kope; mins wah is dah grei dan allemol duur [Telge 7, 146].

Aal 1964: NI-JNAOD KNIEPEN "(iemand) in de arm knipen die voor het eerst wat nieuws draagt" [Rots 1, 29].

Vars 1985: Effen 'n nädjen in ow ni-je pak kniepen "gezegd als men iemand die een nieuw pak draagt in de arm knijpt" [Telge 6, 181].

● *Veur 'n uitgebreide beschrijving van 't tuug kiek ok in Telge 6, 356.*

ZICH ANTREKKEN

A'j klere andoot, trek ie oe an. Bie de benaming 09 spölt zich wassen ok 'n rolle; bie de benaming 08 kan dat ok 't geval waezen.

01 ZICH ANTREKKE(N): Acht; Net, Ang / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Win 1971 [Deunk 1, 10], Lich 1991 [Telge 8, 15].

02 ZICH AANTREKKE(N): Wehl, Did, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 3].

03 ZICH AONTREKKE: Pan, Lob.

04 ZICH ANKLEJE(N): Voo, Sil, Doet, Kep, Dre, Tol, Does, Lat, Wesv, Zev, Pan, Lob (now).

05 ZICH AANKLEJE(N): Ulf, Sil, Doet, Wehl,

Lat, Wesv, Zev.

06 ZICH ANKLEDE(N): Gor, Bor, Eib, Hen (now), Baa, Lat.

07 ZICH ANTUGEN: / Aal 1964 [Rots 1, 1].

08 KLAORMAKEN, KLOORMAKEN: Gor, Harf, Eef, Eib, Bel, Din.

09 RELLEK MAKEN: Bre.

Wesd: Wi-j trekt ons 't goeie grei an.

Bor: Wiele trekt ons netjes an.

Alm: Wie trekt ons warm an.

Gees: Zee trekt zich glad an omdat ze vogaot. [GLAD].

Eib: Hee trekt zich knap an, omdat e oet-geet. [KNAP].

Aal: Hi-j trekt zich dufteg wat an omdat 't zo kold is. [DUFTEG].

Acht-Tw 1948: Hee toog de bokse an [Wanink 1, 68]. [ANTIEGEN].

sHe 1982: AANSCHIETE "snel aantrekken" [Telge 3, 3].

ZICH UUTREKKEN

A'j klere uutdoot, trek ie oe uut.

01 ZICH UUTTREKKEN: Acht, Liem.

02 ZICH UUTKLEJEN: Gor, Eef, Bor, Ulf, Voo, Doet, Kep, Dre, Hen, Does, Lat, Wesv, Pan, Lob.

03 ZICH UUTKLEDEN: Gor, Bor, Eib, Hen.

Ruu: Wie trekt ons de klere uut.

Loch: Wieleu trekt ons uut.

Acht ca 1830: UUTSPLETEN "uitkleden, uittrekken" [Telge 4, 10].

ANDERE KLERE ANTREKKEN

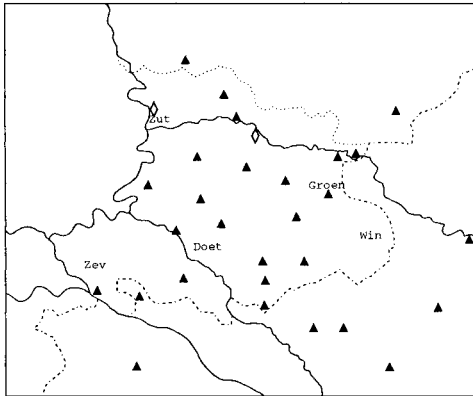
As der ene klere anhef, maor hee of zee wil andere andoon, dan mot e:

01 ANDERE KLERE ANTREKKEN: Harf, Wich, Ruu, Gees, Nee, Gen, Ulf, Voo, Vars, Sin, Sil, Dre, Hen (now), Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Did, Lob II Wilp, Mar.

02 ANDERE KLERE ANDOON: Gor, Voo.

03 ZICH ANDERE KLERE ANTREKKE: Bel, Aal, Bre, Win, Net, Wesd, Lat II Vre.

04 ZICH UM(ME-)TREKKE(N): Vor, Ruu, Loch, Lar, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Vars, Sin, Zel, Kep, Hen, Ste, Zed, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 251], Vars 1985 [Telge 6, 360], Eib 1980 [Telge 1,

▲ um(me-)trekken 04

◇ anders-umme trekken 05

Zich ummetrekken is (nog) deur völle met-warkers op-egeven, neet allene in den Acht, maor ok in Westfalen. In de Liem en 't Rheinland is 't maor in 'n paar plaatsen bekend. In de Liem en in 't westen van den Acht bunt benamingen in gebruik dee meer met 't Standaardnederlands aovereenkomt (01-02, 08-09).

87], sHe 1982 [Telge 3, 153], Pan 1988 [Telge 7, 142], Lich 1991 [Telge 8, 128] II Bat, Haak, Ges, Ram, Raes, Rhe, Boch, Elt, Kle.

- 05 ZICH ANDERS-UMME-TREKKEN: Eef, Zwi.
- 06 ZICH ANDERS ANTREKKEN: Gor, Alm, Vor, Bor, Win, Voo II Bat.
- 07 ZICH AANDERS-UM ONKLEJE: / Pan 1988 [Telge 7, 97].
- 08 ZICH UMKLEJE(N): Voo, Doet, Wehl, Kep, Hen, Zev, Pan, Lob.
- 09 ZICH UMME-KLEDEN: Gor, Nee, Eib.
- 10 ZICH VERKLEJEN: Tol.
- 11 ZICH ANDERS ANKLEDEN: Bor.
- 12 ZICH UMMETUGEN: / Lich 1991 [Telge 8, 128].

Net: Wi-j trekken ons andere kleer aan.

Eib: Ik trekke miej umme; 't is völs te kold um met 'n korte bokse an te lopen.

Vor: Wiej trekt ons anders an, want wiej wilt outgaon.

sHe 1982: TONNEKE "voortdurend andere kleding aantrekken" [Telge 3, 149].

STRAK

As der weineg ruimte is tussen 't lief en de klere, dan zit ze strak.

- 01 STRAK: Acht, Liem.
- 02 NAUW: Harf, Alm, Wich, Bor, Voo, Vars, Sin, Zel, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Key, Ste, Baa, Tol, Ang, Lat II Bat.
- 03 KRAP: Gor, Loch, Nee, Eib, Rek, Groen, Win, Ulf, Sin, Sil, Dre, Hen, Ste, Tol, Does, Lat, Wesv.
- 04 ENGE: Loch, Zwi, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Zel II Hei, Boch.
- 05 ENG: Gor, Groen, Gen, Sil, Did, Zed II Vre, Bork, Elt, Kle.
- 06 ING: Lob.
- 07 STRAF: Voo, Sil, Wesd, Hen, Ste, Olb II Wilp.
- 08 STRAM: Win, Net II Vre, Stlo.
- 09 VAS(TE): Zel, Tol, Wesv.
- 10 VAST UM 'T LIEF: Zev.
- 11 STIEF: Alm, Vor, Lar, Bor, Gees, Eib, Rek II Bat, Mar.
- 12 STIEF UM DE HOED: Lar.
II knap: Ges, Raes, Rhe, Boch.

Does: Die kleer zitten mien te krap.

Net: Die kleer zitte mien te stram.

Lar: Dee klere zit mien zo stief um de hoed.

● *Met de volgende uitdrukkingen kan nog an-egeven wodn dat klere te nauw (um 't lief/'t gat) zit:*

- 01 STREMMEN: Gor, Eef, Wich.
- 02 STRAMMEN: Gor.
- 03 KNIPPEN: Aal, Wehl II Vre, Ram.
- 04 SPANNEN: Bel.

Wich: Klere die nauw zit, stremt.

Wehl: Kleer die nauw zitten, knippen.

Gor: Die klere bunt mien te krap; ze stramt mien um 't lief; ik vule mien net 'n maelwos. [MAELWORST].

WIED

As klere wied bunt, is der völle ruimte tussen 't lief en de klere.

- 01 WIED: Acht, Liem II Vre, Ram, Bork, Rhe, Boch, Elt, Kle.
- 02 RUUM: Gor, Bor, Sin, Hen, Does, Lat,

- Wesv.
 03 ROEM: Bel, Aal, Win.
 04 GROOT: Gees, Eib, Net, Zel, Key II Mar,
 Ges.
 05 SLOK: Din, Ulf.
 06 SLOK UM DE HOED: Win.
 07 ROMPEG: Zel.
 08 SLOBBEREG: Gor.
 09 FLODDEREG AON 'T LIEF: Pan.
 10 SLAKKEREG UM 'T GAT: Lich.

Din: Die klere zit mi-j te slok.

Pan: Die kleer zitte mien flodderig aon 't lief.

- *Met de volgende uitdrukkingen kan nog an-egeven wodn dat klere te wied zit:*

- 01 UM 'T LIEF SLOBBEREN: Gor, Eef,
 Kep, Hen II Bat.
 02 DER SLOBBEREG UMMEHEN-HANGEN:
 Ste.
 03 AN DE HOED FLODDEREN: Lar.
 04 UM DE KONT FLODDEREN: Did.
 05 UM 'T GAT SLAKKEREN: / Eib 1980
 [Telge 1, 74].
 06 UM 'T GAT HANGEN: Nee.
 07 FOEKEN: Loch / N Acht ca 1860 [Telge
 4, 40].

Ste: Die klere hangt der völ te slobberig ummehen.

Nee: De klere hangt mi-j um 't gat.

Loch: Ik bunne vös te mager; dee klere foekt.

Acht-Tw 1948: Dat nieje pak van mij door zit gen slot of val in "dat sluit niet goed aan; dat valt niet goed" [Wanink 1, 200]. [SLOT; VAL; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 253)].

Lich 1991: FOEKEN "(gezegd van een kledingstuk) in de naden trekken" [Telge 8, 39].

Zie 1991: SCHEPPEREG "te krap en te kort" [Telge 8, 103].

MODE

- 01 MODE: Acht, Liem.
 02 MOEDE: Din, Wesd, Zel, Hen, Tol.
 03 MORE: Gels.

Tol: Mien gropmoeder zei dat ze niet an de moede metdei.

Eib veur 1973: At 't maor mode is, al draegt

ze 't hemd ok op de kop "ironisch gezegd als een vrouw de mode slaafs navolgt" [H. Odink 3, 163].

SMAAK

A'j (altied) mooie klere anhebt, he'j (goeie) smaak.

- 01 SMAAK: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War,
 Wich, Vor, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek,
 Aal, Bre, Din, Gen, Meg, Sil, Zel, Doet,
 Wehl, Hen, Ste, Baa, Does, Wesv,
 Groes, Zev, Pan, Lob II Haak.

Does: Patricia zut der altied goed uut; ze hef 'n goeie smaak.

Vor: Brigitte wet zich wel te kleenn; dén hef wel smaak.

Bor: Goeie smaak? Ie hadn vrogger ene jörk en door mos ie 't zes joor met doon.

- *Van 'n vrouwe dee —wat klere anbelangt— 'n goeie smaak hef, zeg ie:*

- 01 ZE WET ZICH GOOD TE KLEDEN: Nee,
 Eib, Groen, Bre, Voo, Kep.
 02 ZE WET ZICH TE KLEDEN: Rek, Aal,
 Hen, Groes.
 03 ZE WET ZICH WEL TE KLEDEN: Gor,
 Vor.
 04 ZE WET WAT MOOI IS: Gor, Eef, Win,
 Vars, Wesd, Zel, Hen.
 05 ZE WET WAT EUR LIEKT: Bre, Sin.
 06 ZE WET WAT EUR GOOD LIEKT: Win.
 07 ZE WET HOO 'T HEURT: Gels, Lich II
 Bat.
 08 ZE WET HOE 'T MOT: Did.
 09 ZE HEF DER VERSTAND VAN UM ZICH
 MOOI AN TE TREKKEN: Harf, Tol.
 10 ZE HEF DER VERSTAND VAN UM DER
 MOOI OET TE ZEEN: Bel, Groen.
 11 ZE HET DER 'N GOEIE KIEK OP: Ang,
 Dui, Zev.
 12 ZE VUULT HOE 'T MOT: Doet.
 13 ZE KUMP GOED VEUR DEN DAG: Hen.
 14 ZE KAN 'T GOED BI-J MEKARE ZUKEN:
 Tol.
 15 ZE TREKT ZICH EIGE GOED AAN: Zev.
 16 ZE LÖP DER NETJES BIE: Gor.
 17 ZE LOP DER LEUK BI-J: Pan.

- *Veur hoo zon vrouwe der dan uutzut, bunt de volgende benamingen op-egeven:*

- 01 LEUK: Gor, Alm, Zut, War, Haa, Eib, Aal, Zel, Ste, Does, Zev, Pan.
 02 NETJES: Gor, Harf, Gels, Nee, Bel, Bre, Din, Gen, Tol, Dui, Lob.
 03 MOOI: Gor, Ruu, Lar, Nee, Bel, Sil, Zel, Wehl, Dre, Baa II Haak.
 04 GOED: Groen, Aal, Bre, Meg, Vars, Doet, Hen, Does, Lat, Wesv.
 05 AARDEG: Harf, Rek, Aal, Win, Voo, Doet, Hen, Groes.
 06 DRIES: Wesd, Zev, Bee / sHe 1901 [Telge 4, 92].
 07 DRIEST(E): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 89], Lich 1991 [Telge 8, 33].
 07 CHIC: Sin, Hen.
 08 KAS: Wich, Did.
 09 KATS: Vor.
 10 KANT: Gees, Lich / Eib 1980 [Telge 1, 37].
 11 KANTEG: Loch.
 12 GLAD: Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 103].
 13 GLADJES: Lich.
 14 KROES: Gees.
 15 HUPS: sHe.
 16 PRONT: Ang.
 17 KNAP: Bre.
 18 GEEUW: Lich.
 19 PRIKS: / Pan 1988 [Telge 7, 110].

Wesd: Sabine zut der dries uut; ze wet wat mooi is.

Loch: Simone zut der altied kanteg uut; ze hef der kiek op.

Rek: Cynthia zut der glad oet; ze hef smaak.

Lich: Samantha geet met de mode met; ze zut der altied geeuw (kant, gladjes) uut.

Sin: José kump altied chic veur 't lechte.

sHe 1982: Hi-j kump altied netjes veur den draod "hij ziet er altijd netjes uit" [Telge 3, 34].

Eib 1980: Hee hef ne kante vrouwe [Telge 1, 37].

Acht-Tw 1948: Ziene kinder komt aait glad vuur den dag [Wanink 1, 103].

GOED STAON

- 01 GOED STAON: Gor, Harf, Eef, Wich, Loch, Lar, Bor, Gen, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre,

Hen, Key, Ste, Tol, Does; Liem II Wilp, Vre, Raes, Rhe, Elt, Kle.

- 02 GOED LIEKEN: Harf, Alm, Eef, Vor, Ruu, Zwi, Nee, Rek, Bel, Win, Sin, Wesd, Hen II Wilp, Bat, Mar, Ram.

- 03 LAOTEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 7], Win 1971 [Deunk 1, 137], Lich 1991 [Telge 8, 71].

Lat: Die klere staon mi-j goed.

Alm: Disse klere liekt mien goed.

Bel: Dee klere liek ik wal mooi met.

Win 1971: Dat let ow neet. Boh let mi-j dissen hood? [Deunk 1, 137, 132].

Loch: Klere dee slank maakt, kleedt good af. [AFKLEDEN].

Win 1971: 't Zit as 'n döpken "dat past goed" [Deunk 1, 47]. [DOP].

Vars 1985: Dat liekt as 'n tange op 'n varken "dat staat niet" [Telge 6, 368] . [TANGE; VARKEN].

Eib 1980: Dee kleure teunt bie oewen aoveras "die kleur past bij je overjas" [Telge 1, 84]. [TEUNEN].

ZICH OPDOFFEN

A'j mooie klere antrekt en oew verder netjes maakt, bu'j oe an 't opdoffen.

- 01 ZICH OPDOFFEN: Zwi, Groen.

- 02 ZICH OPTUGEN: / Vars 1985 [Telge 6, 256], Lich 1991 [Telge 8, 87].

- 03 ZICH OPTOEKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 255], Lich 1991 [Telge 8, 87].

- 04 ZICH OPTOERKE: sHe 1982 [Telge 3, 109], Pan 1988 [Telge 7, 100].

- 05 ZIK OPTRILLEN: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 85], Win 1971 [Deunk 1, 168].

- 06 ZIK OPDRILLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 156], Win 1971 [Deunk 1, 166].

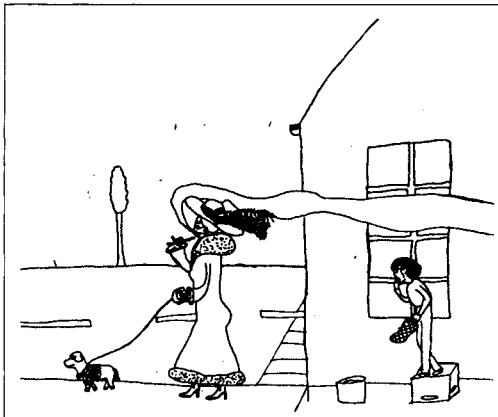
- 07 ZICH OPSCHIKKEN: / Pan 1988 [Telge 7, 100].

- 08 ZICH HAEGEN: / Lich 1991 [Telge 8, 48].

- 09 ZICH OPDIRKEN: / Aal 1964 [Rots 1, 31].

- 10 ZICH OPTEUMEN: / Aal 1964 [Rots 1, 31].

Kot veur 1934: "Daerne, daerne", hadde moder wal 's ezeg. "Wat bu'j toch drieste; wat tril i-j ow op; wat gef i-j völle uut an kleregrei" [Meinen 6, 85].

Dat lieket mi-j wal luk bats

Eib veur 1973: Van baoven bellen, van onderen drellen “vooral gezegd van opgedirkte meisjes of vrouwen die niet degelijk zijn”. Met 'n rieste op 't gat naor de karmse gaon “mooi uitgedost naar de kermis gaan”.

Opmaken deut de botter verkopen “gezegd om aan te geven dat meisjes door er aantrekkelijk uit te zien gemakkelijker een partner krijgen” [Odink 3, 26, 201, 39].

Aal 1964: Wee mooi wil wezzen, mot piene lienn [Rots 1, 57].

sHe 1982: ZICH AANTOERKE “zich vreemd uitdossen” [Telge 3, 3].

Pan 1988: ZICH ONTOERKE “zich raar aankleden” [Telge 8, 98].

Win 1971: Dat lieket mi-j wal luk bats “(gezegd van nieuwe kleding) dat lijkt me overdreven mooi, te opzichtig” [Deunk 1, 16].

Vars 1985: PIEZEME'ZEUR “overdreven netjes geklede man”. Wat is dat toch veur piezemezeur! Löp door met dit weer nog met hansen an en met zo'n stöksken onder den arm! [Telge 6, 264].

Pan 1988: Kiek onze Klieneke 's vur de spiegel zitte te polletoere; ze het de lippestif van moed te pakke gekrege [Telge 7, 108]. [POLLETOERE].

Pan 1988: Die deern had mien toch 'n kaof van dat grei op de snuut; gi-j kon 't der met de bats afstaeke [Telge 7, 60].

Zel: 'n Modepoppe is 'n niejmoedse meid. [NIEJMOEDS].

Liem 1838: NI-JMODISCH “nieuwerwets”

[GV-alm 176].

Kot 1925: NI-JERMOODS “nieuwerwets” [Meinen 3, 61].

Aal 1964: NI-JPLICHTEG “graag nieuwe kleren dragend” [Rots 1,29].

Eib veur 1973: Nao den lesten snit “volgens de laatste mode” [H. Odink 3, 215].

Acht-Tw 1948: Hee hef zien pinksterbeste an “hij heeft zijn beste kleren aan” [Wanink 1, 161]. [PINKSTERBESTE].

MODEPOPPE

'n Modepoppe is 'n vrouwe of deerne dee (altied) klere an hef dee in de mode bunt.

01 MODEPOP(PE): Gor, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Gen, Voo, Vars, Zel, Doet, Dre, Hen, Tol, Wesv, Zed.

02 MODEWIEF: Eib.

03 MODETANTE: Eib.

04 POPPE: Zut.

05 HITTEPETIT: Gor, Eib, Kep, Dre, Zev.

06 DRILLEKEN: Bor, Aal.

07 TRILLEKEN: / Kot veur 1934 [Meinen 6, 92].

08 TETTERETJE: Nee.

09 KROEZELTRIENE: Gees.

10 DREE-STUVERS-HAENTJEN: Bor.

11 MERIETJE-MOOI: Bel.

12 JUFFERTJE: Gor.

13 JUFFERKEN: Ruu.

14 HUPSE: Eib.

15 PRONKERT: Vor.

16 KAKMEDAM: Zut.

17 NUFFE: Hen.

18 PAUWE: Vor.

19 TROELA: / Lich 1991 [Telge 8, 126].

Gees: Yolanda höldt van mooiegheid; 't is 'n echte kroezeltriene.

Groes: Um aan te geve da'j 't waardeert, zeggi-j: “Mariëlle wet hoe ze zich mot aankleje”, of: “Gabriëlle het verstand van mode”; a'j 't afkeurt, zeggi-j: “Daniëlle is altied bang dah ze achter lup”.

Kot veur 1934: Ko'j Sientjen van vrogger nog kennen? As daerne zo'n trilleken en noo? Zag i-j neet dee pienleke trekken um den mond? Zag i-j neet dee doffe, treurege ogen en dee bleke, ingevallen wangen? Eurre klere wazzen verschottene en belapt [Meinen 6, 85].

Ne pauwe

OLDERWETS

Klere dee neet meer in de mode bunt, bunt olderwets.

- 01 OLDE(R)WETS: Acht, Liem.
02 OLDMODISCH: sHe.

Zev: Graadje drig altied kleer die olderwets zin.

Win: Grade is altied zo olderwets an-etrok-kene; ze deut neet met de mode met.

Vor: Grade is antiek in de klere. [ANTIEK].

Wesd: Grade l p altied achter de moede an.

Acht 1895: 't Is gin dracht meer "het is geen mode meer" [Telge 2, 27]. [DRACHT].

Acht-Tw 1948: Gekleed nao de ole wette "ouderwets gekleed" [Wanink 1, 212]. [WETTE].

Kot veur 1934: Kristientjen droog euren mantel gewilleg nog 'n jaor lank, ofschoons e allange uut de mode was, umdat vader zae dat 't der haoste neet an zat ne ni-je te kopen [Meinen 6, 68].

OLDERWETSE TRIENE

'n Olderwetse triene is 'n vrouwe of deerne dee (altied) klere an hef dee uut de mode bunt.

- 01 OLDERWETSE TRIENE: Gor, Wich, Bor, Gels, Haa, Nee, Groen, Vars, Hen.

- 02 OUWERWETSE TRIEN: Wesv.
03 OLDERWETSE TOEKE: Gor, Bor, Nee, Hen.
04 (OLDE) TOEKE: Eef, Vor.
05 (OLDERWETSE) TOEKA: Eib.
06 OLDERWETSE TOEK: Does.
07 OLDERWETSE TOETA: Zev.
08 TOETE: Vor, Aal.
09 TROELA: Voo.
10 OLDERWETSE TRUT: Aal, Ste, Ang, Groes.
11 EENTJE UUT DE OLDE DEUS: Does, Lob.
12 OLDERWETSE DEUZE: Eib, Rek, Bel.
13 ANTIEKE(N): Eib, Rek, Bel, Groen.
14 ANTIEKE TANTE: Zut.
15 TRUT: Zel, Doet, Kep.
16 STIEVE TRUT: Gees.
17 STIEVEN: Gor.
18 SLEUFKE(N): Eib, Wehl.

Wesv: Die ouwerwetse trien is nog uut 't joor nul.

Lob: Dat is der eentje uut de olde deus.

LAPPE

- 01 LAP(PE): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar.
02 LAPPEN: Rek, Win, / Win 1971 [Deunk 1, 129] || Ram, Hei, Rhe.
03 STUK: Sin.
04 PLONDER: / Acht 1895 [Telge 2, 100]. || fetten: Hei.

Rek: 'k Hebbe op de mark ne mooien lappen ekoch; door wi'k mi-j 'n ni-j kleeed van maken.

Win: Ne mooien lappen good.

Sin: 'n Lappe stof of 'n stuk good.

Acht 1895: PALTEN "(mv.) lappen" [Telge 2, 96].

Bor: 'n Lappe dee in mekare efrummeld is, is 'n TODDE.

Win 1971: FROSSEL "in elkaar gedraaide doek, lap" [Deunk 1, 65].

Acht-Tw 1954: FLOS "grote, vormeloze lap" [Wanink 2].

PLODDE I

Veur 'n olde, versletten lappe bunt in wat plaatsen speciale benamingen op-gegeven.

- 01 PLODDE: Ruu, Bel, Lich, Aal, Win, Din,

- Voo, Vars, Zel, Kep, Ste / Win 1971 [Deunk 1, 176], Lich 1991 [Telge 8, 91] II Mar, Ram, Rhe, Elt.
- 02 PLODDEN: Eib, Rek / Win 1971 [Deunk 1, 176] II Vre, Ges, Hei, Boch.
- 03 PLOD: / sHe 1982 [Telge 3, 117].
- 04 PLORRE: Bel, Lich / Lich 1991 [Telge 8, 92].
- 05 PLOR: / sHe 1982 [Telge 3, 117].
- 06 DRELLE: Bel, Din, Hen, Tol.
- 07 DREL: Pan / sHe 1982 [Telge 3, 34].
- 08 DRELLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 89].
- 09 TOD: Wehl, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 138].
- 10 TODDE: Nee / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46], Acht 1882 [Telge 2, 132], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 195], Lich 1991 [Telge 8, 123].
- 11 TODDEN: Nee.
- 12 KLUNGEL: Wesd, Zed / Acht 1882 [Telge 2, 67], sHe 1901 [Telge 4, 99], Aal 1964 [Rots 1, 22].
- 13 FAIS: / Meinen 6, 86 [Kot veur 1934], Win 1971 [Deunk 1, 58].
- 14 VOD: Wehl.
- 15 VODDE: / Acht 1895 [Telge 2, 143].

Win 1971: KLUNGELEG, PLODDEREG "voddig". Ne klungelege bokse. KLUNGELGREI "voddige kleren" [Deunk 1, 113, 176].

● 'n Lappe dee old en versletten is, is:

- 01 SLEETS: Eef, Loch.
- 02 GAEF KEPOT: Kep.
- 03 BELMEUNEG: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 73].

PLODDE II

Veur 'n smerege lappe bunt in wat plaatsen speciale benamingen op-egeven.

- 01 PLODDE: Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Voo, Wesd, Zel.
- 02 PLODDEN: Eib, Win II Vre, Hei.
- 03 PLORRE: Lich.
- 04 POETS PLODDE: Aal.
- 05 TOD: Wehl, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob.
- 06 TODDE: Eef, Loch, Nee, Kep, Hen II Wilp, Bat.
- 07 SMEERTODDEN: Nee.

PLODDE III

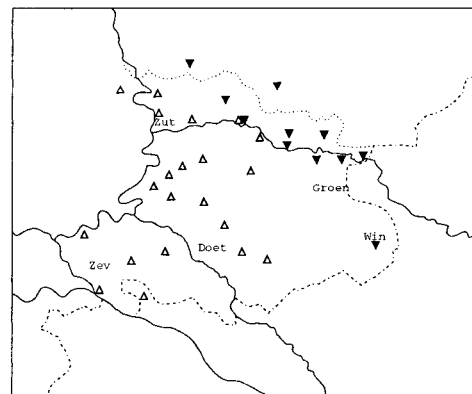
Veur 'n rafelege lappe bunt in wat plaatsen speciale benamingen op-egeven.

- 01 PLODDE: Ruu, Gees, Bel, Sin, Wesd.
- 02 PLODDEN: Nee, Eib, Rek.
- 03 DRELLE: Groen, Lich, Aal, Din, Tol.
- 04 DREL: Kep, Pan.
- 05 KLUNGEL: Kep.
- 06 TOD: Lob.
- 07 FLARDE, FLARRE: / Acht 1895 [Telge 2, 35].

REIFELEG

'n Plodde is reifeleg as der dräo anzit.

- 01 REIFELEG: Gor, Alm, Eef, Ruu, Zel, Hen, Ste, Tol, Lat, Did.
- 02 REIFELEG: Wich, Vars.
- 03 REFELEG: Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Win II Bat, Mar.
- 04 RAEFELEG: Eef.
- 05 RAOFELEG: Sil, Doet.
- 06 RAFFELEG: Does.
- 07 DRELLEG: Bel.
- 08 DRELLEREG: / Groen 1994 [Telge 9,30].

△ reifelen 01; reifeleg 01-02

▼ reifelen 03; reifeleg 03

Net as op 't kaartjen op blz. 353 is reifelen in de betekenis "(van stof) dräöden lös-laoten" speciaal op-egeven in 't noord-westen van den Acht. Maor anders as op dat kaartjen kump reifelen in disse betekenis ok veur in de Liem. Wat plaatsen in 't noordoosten van den Acht kent naost mekare reifelen "dräöden van bonen afhalen" en reifelen "(van stof) dräöden lös-laoten".

|| fosseleg: Vre, Ram.
|| flosseg: Raes.

Ste: 'n Reifelege lappe die old is, heit 'n LOMPE.

REIFELEN II

As de dräö van 'n lappe an de kanten löslaot, is de lappe an 't reifelen.

01 REIFELE(N): Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Vars, Wesd, Zel, Wehl, Hen, Ste, Baa, Tol, Lat, Did, Pan / Pan 1988 [Telge 8, 113] || Wilp, Elt.

02 RAEFELEN: Eef.

03 REFELEN: Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek || Mar.

04 RIFFELE(N): Lob || Boch.

05 RAFELE(N): Gor, Harf, Bel, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Sin, Doet, Kep, Dre, Key, Ang, Zev, Zed.

06 RAOFELEN: Sin, Doet.

07 RAFFELEN: Does.

08 DRELLEN: Lich, Din.

09 'SCHROZELEN: Loch.

10 WEERSTRUBBEN: Loch.

11 VAEZELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 59, 254].

12 VAEZEN: / Vars 1985 [Telge 6, 366].

|| fosselen: Vre.

Bor: Refelen, maor wie zekt: refeln.

Wesd: Jan löp rond met gereifelde boksepiepen.

REIFEL II

'n Reifel is elk-ene van de dräö dee an de kanten löslaot as 'n lappe reifelt.

01 REIFEL: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Vars, Wesd, Zel, Wehl, Hen, Ste, Baa, Tol, Lat, Did, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 284], sHe 1982 [Telge 3, 123], Pan 1988 [Telge 7, 113] || Wilp, Bat.

02 RAEFEL: Eef, Loch.

03 REFEL: Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek || Bat, Mar.

04 RAFEL: Gor, Harf, Bel, Aal, Bre, Gen, Voo, Sin, Doet, Kep, Dre, Ang, Zev.

05 RAOFEL: Sil, Doet, Wesv.

06 RAFFEL: Eib, Does.

07 REEFSEL: Nee, Eib, Win.

08 RAAFSEL: Aal.

09 RAFELDER: Key.

10 DREL(LE): Bel, Lich, Din, Zel, Wesv / Aal 1964 [Rots 1, 7], Win 1971 [Deunk 1, 48], Pan 1988 [Telge 7, 31], Groen 1994 [Telge 9, 30].

11 FRANJE: Groen, Lob.

12 VAEZE(L): / Win 1971 [Deunk 1, 59], Vars 1985 [Telge 6, 366].

|| frans(e): Rhe, Elt.

|| fossel: Vre.

Lob: Gooi dén tod toch weg; de franjes hange der naeve.

sHe 1982: DRELDER-I-J "loshangende rafels, slierten" [Telge 3, 34].

Wesv: Hi-j het de lap an flarreke getrokke. [FLARK].

Doet: Hi-j het de lap an flarren etrokken. [FLAR(RE)]; ok: Wehl, Hen, Key, Zev, Did, Pan].

Groen 1949: Ziene klere bunt an plodden [Telge 9, 93]. [PLODDE; ok: Lich, Vars, Sil, Hen].

Zed: Hi-j het de lap aan plorre getrokke. [PLOR].

Acht-Tw 1954: BELLEN "(mv.) rafels" [Wanink 2].

VOLE

Aj 'n stuk stof dubbel slaot, krie'j 'n vole.

01 VOLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Zel, Hen / Aal 1964 [Rots 1, 49] || Bat, Mar, Haak.

02 VOOL: Eef, Gen, Wehl, Zev.

03 VAOL: Did, Sto.

04 VOUW: Voo, Meg, Sil, Doet, Ang, Gies, Wesv, Zev, sHe, Lob.

05 VOUWE: Gor, Vor, Ruu, Dre, Hen (now).

06 PLOOI: Zut, Kep, Does, sHe.

07 PLOOIE: Baa, Tol.

Doet: Een vouw; twee vouwen of volen.

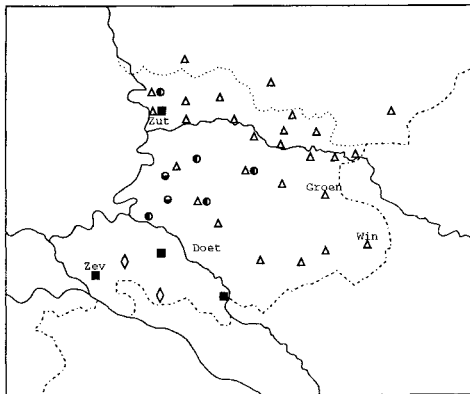
War: Wat heb ie 'n mooie vole in de bokse.

Vor: Wat heb ie j de vouwe mooi in de bokse.

Zut: Wat heb ie 'n mooie plooi in de brook.

● *'n Vole in de bokse (zo scharp) as:*

01 'N SCHEERMES: Eef, Gels, Aal, Meg,

- △ vole 01 ■ vool 02
 ◇ vaol 03 ● vouwe 05
 ● plooi 07

Vole is in den Acht nog vake op-egeven deur de metworkers. Vool en vaol bunt in de Liem völle minder bekend; door is 't Standaard-nederlandse woord vouw (04) al neet meer weg te denken. De aovergangsvormen vouwe en plooi ligt weer in 't westen van den Acht.

Kep, Dre, Wesv.
02 'N MES: Bel, Zev.

KNOFFELS

As klere of stof volen hebt, dee'j der neet in heurt, dan zit der knoffels in.

- 01 KNOFFELS: Harf, Alm, Eef, War, Ruu, Loch, Gees, Bel, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Vars, Sil, Zel / Aal 1964 [Rots 1, 23] || Mar.
 02 KNÖTTERS: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Lar, Bor, Gels, Haa, Rek, Bel, Groen, Kep, Dre, Hen, Baa, Ang / Aal 1964 [Rots 1, 23] || Bat.
 03 KNEUTERS: Does.
 04 KREUKELS: Zut, War, Bre, Voo, Tol / Aal 1964 [Rots 1, 23].
 05 KRÖKKELS: Ruu, Nee, Eib, Kep, Hen.
 06 KNEUKELS: Bre, Win, Doet, Gies.
 07 KREUKEN: Tol.
 08 KNOEFELS: Meg, Wehl, Wesv, sHe, Sto, Lob.
 09 VOLE(N): Gor, Gees, Aal, Zev / Aal 1964 [Rots 1, 49].
 10 FOEKEN: Gor / Aal 1964 [Rots 1, 11].

- 11 FROEMELS: Did.
12 PLOOIEN: Harf.

Gels: Knötters, maor wiej praot van knöttaas.

KNÖTTEREG

As klere of stof vol knoffels zit, bunt ze knöttereg.

- 01 KNÖTTEREG: Gor, Ruu, Loch, Zwi, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Dre, Baa || Bat.
 02 KNOFFELEG: Gees, Aal, Win, Voo.
 03 FOEKEREG: Gor.
 04 VERKNÖTTERD: Alm, Eef, Ruu, Zwi, Bor, Rek, Bel, Zel, Kep, Hen.
 05 EKNÖTTERD: Wich, Vor, Loch, Dre.
 06 GEKNÖTTERD: Kep, Baa, Ang.
 07 VERKNOFFELD: Harf, Alm, Bel, Aal, Bre, Gen, Vars, Sil, Zel || Mar.
 08 EKNOFFELD: Ruu, Win.
 09 GEKNOEFELD: Wesv, Lob.
 10 VERKNOEFELD: Meg, sHe, Sto.
 11 VERKREUKELD: Zut, Aal, Voo, Sil, Tol, Does.
 12 EKREUKELD: Harf, Groen, Doet, Hen.
 13 GEKREUKELD: Wesv.
 14 VERKRÖKKELD: Ruu, Kep.
 15 EKRÖKKELD: Eib, Hen.
 16 VERFROMMELD: Hen.
 17 VERFROEMMELD: Zev.
 18 GEFOEMFRAAID: Zev.

Eef: Dee lappe is helemaole verknötterd; 't is net of de hond 't in de kont hef ehad. [Ok: Tol / Eib veur 1973 (Odink 3, 104)].

Bel: Dee lappe is zó knöttereg; 't is net of ne hond 't in 't gat ehad hef.

Eib: Dén lapn is kats ekrökkeld; 't is net of ne henne 't in 't gat ehad hef.

WINKELHAOK

- 01 WINKELHAOK: Acht, Liem || Wilp, Mar, Boch, Rhe, Elt, Kle.
 02 WINKELHAOKEN: Nee, Eib, Rek || Hei, Raes, Rhe.
 03 SCHEUR(E): Gor, Eef, Zel, Zed, Lob || Bat, Hei, Ges, Ram.
 04 ROTSE: Sin.
 || winkelhaken: Vre.

Alm: Toen hee thuis kwam, had Jan 'n

winkelhaak in de bokse; hee had in 't punt-draad vaste-ezetten.

OP KOUSEVEUTE

A'j op kouseveute loopt, he'j gin schoene, leerzen of sloffen, maor allene kousen an.

- 01 OP KOUSE(N)VEUTE: Harf, Alm, Eef, Vor, Lich, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Zel.
02 MET KOUSEVEUTE: Ruu.
03 OP KOUSE(N)VUTE: Gor, Wich, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Tol.
04 OP (DE) KOUSEVUUT: Gen, Ulf, Voo, Wehl, Did / Pan 1988 [Telge 7, 73].
05 OP KOUSEVOETEN: Gor, Ang.
06 OP KOUSEVOETE: Lat, Wesv.
07 OP KOUSEVOET: Does.
08 OP KOUSENPEUTE: Ste.
09 OP KOUSESÖK: Pan, Lob.
10 OP (DE) HAOZESÖK: Zev, Did, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 60], Pan 1988 [Telge 7, 48] || Kle.
11 MET DE HAOZESÖK AAN: Zed.
12 OP HAOZE(N)VUTE: Vars, Hen (vrogger) / Vars 1985 [Telge 6, 134].
13 OP DE BLOTE HAOZEVUTE: Din.
14 OP DE HAOZEVEUTE: Zie.
15 OP HOZZENVEUTE: Bel.
16 OP HAOZENVÖTTELE: / Harv, Zie [Telge 8, 49].
17 OP HAOZEVÖTTELS: / Ruu 1930 [Zwart 3, 236].
18 OP (DE BLOTE) HOZZENVEUTLINGE: / Win 1971 [Deunk 1, 98].
19 IN DEN HAOZENVEUTELINK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 112].
|| op haozevuteln: Haak.
|| met haozenbene: Raes.
|| op sokkenveute: Rheb.

Wehl: Op kousevuut; vuut met 'n lange uu as in 't woord buur.

Does: Op kousevoet; voet met 'n lange oe as in 't woord boer.

Zev: Op de haozesök zette Hent 't op 'n lope.

Din: Op de blote haozevute dei ze de deure los. [BLOOT].

- *A'j gin kousen of sökke an hebt, bu'j:*

- 01 PLATJEBAR: Gor, Loch, Gees, Rek.
02 PLATJEBARS, PLATJEBARFS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 161].
03 PLADDEBARS: Alm.
04 PLATJEBARG: Bor / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 161].
05 OP DE PLADDEKERS: / Win 1971 [Deunk 1, 175].
06 OP PLARREVUUT: / sHe 1982 [Telge 3, 116].
07 OP BLOTE PLADDEN: / Lar 1924 [Langeler 1, 146].
08 OP BLOTE PLARRE: / sHe 1982 [Telge 3, 116].
09 MET DE BLOTE PLADDEN: / Vars 1882 [Telge 4, 54], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 161].
|| plarkebares: Vre.

Gees: Hee leep platjebar deur 't hoese hen: op de blote veute. [BLOOT; ok: Bor, Bel, Lich, Sin, Tol, Zev || Boch].

Eib 1943: lej hebt noo in de vrotied wal 's ne haozenvötteling eplaogd: "He'j den stork ok ezene?", maor wiej mosten lange veurat den stork der was al platjebarg lopen en tegen Allerheiligen at 't al zo bitter kold begon te wodn en de kranen al lange weg waren met onzen vesperkorf an den nebben, dan hawwe nog gin haozen an. 't Kon der neet of; wat verdienen iej ok in dee dage?! [H. Odink 2, 23]. [HAOZENVÖTTELING].

KRANGE

A'j klere an hebt woorvan de binnenkante de butenkante is, dan he'j ze krange an.

- 01 KRANG(E): Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Acht ca 1830 [Telge 4, 7], No Acht 1839 [Telge 4, 29], Acht 1882 [Telge 2, 72], Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 118], sHe 1901 [Telge 4, 100], Lar 1924 [Langeler 1, 142] || Wilp, Bat, Haak, Kle.
02 KRONK: Win / Win 1971 [Deunk 1, 124].
03 KRANT-UMME: / Eib 1895 [Telge 2, 72].
04 BINNENSTE-BUTE(N): Alm, Eib, Aal, Bre, Dre, Does, Ang, Did, Zed.
05 BINNENSTE-BOETEN: Gees, Groen,

Win II Mar, Ram, Bork.
06 MET DE VERKEERDE KANTE: Harf.
07 AANDERS-UM: Lob.
II krangs: Rhe, Boch.
II krong: Rhe.

Eib: Hee hef de sökke met de krange kante
naor buten an.

Ruu: A'j wat krange anhebt, zegt ze: "Ze
behekst oe vandage ok neet".

Voo: A'j de sök of kousen krange an hadden,
konnen ze ow niet beheksen. [Ok: / Eib veur
1973 (H. Odink 3, 25)].

Acht-Tw 1948: KRENGEN "kleding keren"
[Wanink 1, 131].

Umdat disse vrouwe zwarte klere an hef en gin sieräo draagt, is ze in de zwore rouw; doorumme is 't bezunder dat ze op de foto steet. Ze hef 'n knipmutse op van effen ketoen met 'n streppel dén heel stief epleujd is en breed uutsteet. Um 't middel hef ze 'n centuur met 'n strik van dezelfde stof. Ok eur knupdeuksken um den hals is zwart. Den man hef 'n lakens pak an; dat wodn bie rouw en trouw edragen. Onder den jas köj nog zeen dat ok 't vest 'n kraagjen hef. Foto rond 1900-1910.

HOOFDSTUK 16 BAOVENKLERE

ALGEMEEN

MANTEL, JAS

De metwarkers geeft an dat mansleu 'n jas draagt en dat vrouwleu 'n mantel anhebt. Doorbie mot an-etekend wodn dat 't gebruik van 'n mantel nog neet old is, umdat de vrouwleu vrogger umslagdeuke hadn. 't Woord mantel kwam met 't veurwarp in gebruik. Tegenswoordeg wodt veural 't woord raegenjas ok vake veur vrouwleu gebruikt [op-egeven veur: Zut, Vor, Aal, Sil, Zel, Kep]; dree plaatsen [Does, Ang, Groes] geeft op dat 't verschil himmaol neet meer besteet. Veur Vor is nog op-egeven dat der ok capes edragen wodn.

01 MANTEL: Acht, Liem / Liem 1836 [GV-alm 101].

02 MAANTEL: Lob.

03 MANTELE: Win.

01 JAS: Acht, Liem.

02 JASSE: Eef.

Eef: Jasse en mantel wodt beide ebruukt; vrogger hadden ze meestentieds allene 'n umslagdook.

Sil: Tegenswoordig praot i-j van jas en van mantel.

Hen: Töt umsgeveer 1970 heitten 'n mantel gewoon mantel; de jongere vrouwluu praot tegeswoordeg niet meer van mantel maor van jas. Zo zeien ze vrogger ok raegenmantel en praot ze now van raegenjas.

Vor: De mantels hadden ze vrogger neet zo veur 't griepen as tegenswoordeg. Mien moder (geboren in 1870) kreeg rond 1920 eur eersten mantel, doorveur gebrukten ze 'n umslagdook of cape as 't kold of raegenachteg was. Den mantel wodn toen nog emaaft bij de kleermaker. Ik was elf jaar toen ik mien eersten mantel kregte.

Tol: Mien gropmoeder (geboren in 1855) had al wel 'n lange, zwarte mantel op 't ende van eur laeven. Toch zei ze dat ze niet an de moede metdei.

Hen: Rond 1940 ston der 'n ingezonden stuksken in de krante van iemand die von

da'j 't woord jas niet veur 'n vrouwenmantel konn gebruiken. Dat lek 'm vermanleking van de vrouw. De redactie hef ton verwezen nor de profetenmantel uut de biebel.

Pan 1988: ZWEGGER "ruime jas voor zwangere vrouwen" [Telge 7, 160].

Wehl: Met 't blote kleed: zonder mantel. [BLOOT; ok: Lich / Eib 1980 (Telge 1, 40), sHe 1982 (Telge 3,19)].

Eib: In 't blote pak: zonder jas. [Ok: Lich].

AOVERJAS

'n Aoverjas is 'n jas dee'j aover de andere klere antrekt a'j naor buten mot en 't kold is.

01 AOVERJAS: Acht, Liem.

02 OOVERJAS: Bel, Groen, Aal, Win.

03 ÄOVERJAS: Meg, Sil, Wehl, Did.

04 AOVERJASSE: Eef.

05 WINTERJAS: Bel, Meg, Wesv, Zed.

06 DUFFEL: Bor, Bel, Lat, Tol, Hen.

07 DUFFELSE(N) JAS: Zut, Vor, Does, Sto, Tol, Zed.

08 DUFFELSE JASSE: Eef.

Bel: As ne ovverjas dikke is, is 't ne duffel of winterjas.

Hen: 'n Duffel was 'n zwore, wollen jas.

Vor: 'n Duffelse jas was van dikke, —blauwe of zwarte—, wollen stof.

Lich: Met Paosken ging de aoverjas uut; veur 't weer antrekken was gin vasten dag.

● *Veur 'n korte aoverjas bunt de volgende benamingen op-egeven:*

01 JEKKER: Acht; Liem.

02 JEKKE: Does.

03 JEK: Tol.

04 DUFFEL: Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Eib, Rek, Aal, Bre, Voo, Vars, Sin, Doet, Dre, Hen, Ste, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did, Pan.

05 POL(LE)TO: Gor, Eef.

|| buis: Mar, Vre.

Eef: 'n Polleto was 'n korte aoverjas met twee staekzakken dee baoven de gewone zakken (met 'n kleppe) zatten.

- *Veur 'n langen (zwarten) aoverjas bunt de volgende benamingen op-egeven:*

- 01 GEKLEDE(N) JAS: Gor, Loch, Bor, Eib, Bel.
 02 GROVENJAS: Loch.
 03 KOETSIERSJAS: Eef.
 04 DUFFELSE JAS: Baa.

RAEGENJAS

- 01 RAEGE(N)JAS: Acht, Liem.
 02 RAEGENJASSE: Eef.
 03 GABARDINE (JAS): Lich, Ulf, Zel, Did, Zed, Pan II Mar.

Aal: Raegenjas, maor wi-j praot ovver ne raengejas.

Ruu: Raegenjas, maor wie zekt: raengnjas.

Bor: Tegenswoordeg he'j 'n raegenjas, vrogger drogen ze wel 'n CAPE. [Ok: Lich, Sin].

Pan: 'n Raegejas of gabedine jas; nao den oorlog kwame der harkjasse; dah hark stit veur HulpActie Roode Kruis. [HARKJAS].

Bel: Rond 1937 kwammen der gummi-jeskes veur de raegen.

Zel: As i-j melken mossen en 't raegenden, dan trok i-j den volgende dag die natte klere weer an, want dreugen van die klere kwam niet van.

Did: Raegekleding was der vroeger niet. Bi-j haevig slech weer sloeg gi-j 'n zak um de rug of wier 'n zak in 'n punt gemaak en dan aover de kop gedrage. [Ok: Aal, Tol, Zev].

Tol: A'j van 'n jute zak den enen hoek in den anderen stekt, kö'j 'm aover de kop hangen at 't raegent en hol i-j ok de scholders en de rugge dreuge.

KAMERJAS

Völle metwarkers geeft an dat der maor weinieg leu 'n kamerjas hadden.

- 01 KAMERJAS: Acht, Liem.
 02 OCHTENDJAS: Lich, Meg, Ulf, Wesd, Dre.
 03 SJAMBERLOEK: Eef, Zut, Lich.
 04 HUUSJAS: Gor, Doet.
 05 BADJAS: Eef.

Vars: Kamerjessen wieren der vroeger niet edragen.

Zed: Alleen rieke luj hadde 'n kamerjas.
Eib: 'n Kamerjas is bie j de boeren ok now nog onbekend.

SLIPOVER

- 01 SLIPOVER: Acht, Liem.
 02 SLIPAOVER: Eef, Zwi, Voo, Zel, Kep, Hen, Tol, Did II Mar.
 03 SLIPOVVER: Bel, Win.
 04 SLUPAOVER: Meg.
 05 TRUIVEST: Loch, Lar.
 06 VES(JEN): Gels, Does.
 07 OVVERGOOIER: Groen.

Zed: A'j as nozem lefboldereg was, dan droeg gi-j de slipover achterwats; liefst in 't wit.

Gees: 'n Slipover met 'n sloeting van veurten heet 'n vesjen zonder mouwen.

PULLOVER

De dubbele I (II) gif an dat de uutspraak (as in 't Standaardnederlands) met oe is, de enkele I gif an dat de uutspraak met u is (as in 't woord ruw).

- 01 PULLOVER: Lar, Gels, Haa, Eib, Rek, Aal, Bre, Din, Gen, Vars, Sin, Sil, Zel, Wehl, Dre, Hen, Key, Ste, Lat, Zev, Lob II Mar, Hei, Rhe.
 02 PULLAOVER: Eef, Zel, Hen, Wesv.
 03 PULOVER: Zut, Vor, Ruu, Nee, Lich, Meg, Doet, Did.
 04 PULAOVER: Zwi, Tol.
 05 PULOVVER: Bel.
 06 PE'LOVER: Kep.
 07 PILLOVER: Pan.
 08 TRUI: Gor, Alm, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Sin, Wesd, Dre, Does.
 09 VES(T): Harf, Loch, Bel, Baa, Ang, Sto II Wilp, Bat.
 10 MOUWVEST: Bre.

Eib: In later tied wodn nen pullover ok wah trui eneumd.

Gees: 'n Trui met 'n sloeting van veurten heet 'n vesjen met mouwen.

TRUI

- 01 TRUI: Acht, Liem.
 02 TRUIJ: Wesd, Pan, Lob.

03 TREUJ: Did.
04 TRUU: Wich.

Eib: Truien bunt van nao den Tweeden Oorlog en doorumme gebroeke wiej 't Hollandse woord.

Wesd: Ouderen zegt nog wel 's truj in plaatse van trui.

Gor: 'n SCHIPPERSTRUI hef 'n korte ritse van veuren, dee veur 'n deel in de boord zit. [Ok: Gees]. 'n COLTRUI is 'n trui met 'n dichte, hoge boord.

BAOVENKLERE VEUR 'N VROUWE

UMSLAGDOEK

'n Umslagdoek is 'n veerkante lappe dee de vrouwleu vrogger um de scholders drogen as 't kold was of raegenachteg.

- 01 UMSLAGDOEK: Acht, Liem / Lich 1991 [Telge 8, 128] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Bork, Rhe, Boch, Eit.
02 UMSLAG: Sil, Zev / Lich 1991 [Telge 8, 128].
03 HAAKDOEK: Gees, Gels, Haa.
04 HADOEK: Ruu.
05 SCHOLDERDOEK: Eib, Does, Ang || Hei, Raes, Eit, Kle.
06 GAELN DOOK: Bel, Lich.
07 MANTELDOEK: Eib.
08 PUNTDOEK: Loch, Bor, Gees, Haa.
09 KLUNGELDOEK: Bor, Haa.
10 PALM(PJES)DOEK: Aal.
11 KERKDOEK / Vars 1985 [Telge 6, 169].
12 DOEK: Wesd, Zel.
13 DOOK: Bel, Win || Ram.
14 PELDERIENTJE(N): Bel / Groen 1994 [Telge 9, 91].
15 PELLERIENTJEN: Gor, Aal || Bat.
16 HULLE: / Acht 1895 [Telge 2, 56].
|| tipdook: Mar.

Voo: Umslagdoek; met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Kep, Hen].

Lob: Umslagdoek; met 'n korte oe as in 't woord boek.

Eib: 'n Scholderdook was ne groten, veerkanten dook van wolle of ziede en wodn edragen met twee punten veur en 'n punte aover iederen scholder. Veur wodn e met 'n brochen of spelde bie mekare ehollen.

Gees: Veur de kolde drogen de vrouwleu

grote, veerkante wollen deuke, dee in 'n punte evould waren; vandoor ok de name puntdook, met rondummehen zwatten, wollen franje.

Zut: Direct na de Eerste Wereldoorlog droegen vrouwen nog 'n umslagdook.

Loch: Allene hele rieke leu hadden 'n woteldook. Der waren ok deuke van zwatte moiré met zieden franje der an en soms mooi borduurwark in de punte. [WORTELDOOK].

Bel: Ik wet nog dat de vrouwleu van dee mooie, bonte deuke umme hadden; ze neumen dat ne gaelen dook.

Vars 1985: De kerkduke die de vrouwlou vrogger as umslagdoek gebruiken, wazzen heel fijne, dunne, gewaeven duke. [Telge 6, 169].

Bor: Gekleurde puntdeuke waren vake ewaeven in kasjmir patronen.

Lob: Vrullie droege ok wel 'n kopdook. [KOPDOEK].

Win 1971: Zik ne vlarck ummedoen "één of ander los kledingstuk dat men ter bescherming tegen regen of kou omdoet, 'overgooier' in algemene zin, omslagdoek, losse jas e.d" [Deunk 1, 265]. [VLARK].

Vars 1883: Her gut, Jan; hier (in Scheveningen) draag ze nog scholdermantels; wat olderwets! Nee maor, kiek 's wat 'n hood! A'k toch zo'n spiktakel op de kop zetten, dan zollen ze wel vraogen of 't mien in de harsens was eslagen [Loman, Met den plezier-trein 15]. [SCHOLDERMANTEL].

KNUPDEUKSKEN

'n Knupdeuksken is 'n deuksken wat vrouwleu um den hals drogen.

- 01 KNUPDEUKSKE(N): Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Zel, Ste / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126], Aal 1964 [Rots 1, 4], Win 1971 [Deunk 1, 117] || Bat, Mar, Vre, Ges.
02 KNUPDUUKSKE(N): Gor, Harf, Wich, Din, Gen, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Key, Tol, Baa, Ang, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 184].
03 KNIPDEUKSKE(N): Loch, Lar.
04 HALSDUUKSKE(N): Voo, Kep, Did, Zed, Pan, Lob.

- 05 HALSDEUKSKEN: Vor, Loch, Nee, Eib, Aal.
 06 HALSDOOK: Zut II Ram, Bork, Hei, Rhe, Elt.
 07 KNUPDASSE: Lich.
 08 DESKE(N): Doet, Lat.
 09 SJAALTJE(N): Harf, Wesd, Doet, Wehl, Dre, Wesv, Zed.
 10 SJAAL: Zut, Hen, Zev, Pan II Kle.
 11 KASSENEELTJEN / Vars 1985 [Telge 6, 167].
 II schoal: Kle.

Harf: Tegenswoordeg zeg iej sjaaltje; vrogger knupduukske.

Zed: Vrogger was 't halsduukske, nao de oorlog zeie ze sjaaltje.

Loch: Veur den zundag ha'j 'n zieden knupdeuksken.

Bel: Knupdeukskes waren in Beltrum van hard blauwe ziede en kostten rond 1923 veftien cent. Olle vrouwleu dee altied in hoes nog ne gehaakte kappe drogen, hadn der altied ene umme den hals.

Zel: Mien gropmoeder had 'n mooi, donkerpeers knupduuksken van stevege ziede.

Tol: Gropmoeder droeg 'n knupduuksken: 'n vierkant duuksken van glanzende stof. 't Wodn evouwen töt 'n band van vier cm breed en dan zó um den hals eknupt, dat de uut-enden nao weerskanten onder den hals vielen.

Acht 1868: 't Geven van presenten —'n buul vol moppen of 'n karmskoke uitgenomen— is ook nog weineg in de mode: 't is al völle as 'n brugem van zien broed 'n naoszaksdook en zi-j 'n knupdeuksken van 'm krig [GV-alm 175].

Din 1835: NEUSDOEK "halsdoek" [Telge 4, 20].

Vars 1882: NEUZELDOEK "halsdoek" [Telge 4, 53].

KLEED

'n Kleed is 'n jurk.

- 01 KLEED: Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ang, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 65], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 122], Aal 1964 [Rots

- 1, 23], Vars 1985 [Telge 6, 175] II Mar, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Rhe, Elt.
 02 JÖRK, JÖRREK: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Voo, Vars, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Tol, Baa, Ang / Vars 1985 [Telge 6, 161] II Bat.
 03 JURK: Eib, Sin, Zel, Lat, Wesv, Zed, Pan II Wilp.

Hen: Tegenswoordeg zeg i-j jörk; vrogger ha'j 't aover 'n kleed.

Zed: Vrogger zeien ze: "Kind, wat he'j 'n mooi kleed aan!"

Loch: Nao den Tweeden Oorlog gingen de boerinnen confectie in de winkels kopen. Ie kregen too zogenaamde opoe-jörken: zwat tut onder an de kuten. [OPOE-JÖRK].

Ste: Mien grootmoeder kocht eur jörken al in 'n winkel. En tantes van mien die minstens 30 joor jonger waren, lieten eur jörken bie de naaister maken.

Ang: De daagse jörk, 't zondagse kleed.

Alm: Meisjes hadden veur den Eersten Oorlog 's zommers en 's winters 'n wollen jörk an met korte mouwen. 's Winters wodn door dan gebreide mouwen onder-eschaoven.

Zut: A'j zon 30 of 35 jäär was, droeg iej as vrouw altied lange en donkere kleren.

Acht 1895: NAOSLEP, SLEPE "sleep van een jurk" [Telge 2, 89, 118].

Lich 1991: RUMPKEN: "(klein) bloesje of bovenstuk van een jurk" [Telge 8, 101].

Ste 1888: En um op 'n mevrouw te liken: 'n Busken bark op 't achterlief.

Laot dan de stadse juffers kieken,

Dan is ze kraneg en niet stief.

Veur mien ogen he'k ezien

Dat ze —net as Miet van Laak—

Zich 'n stoepstart hef emaaak,

Door ie wel nao Keulen op könt riejen [Wijers 1, 37]. [STOEPSTART "queue de Paris"].

Acht-Tw 1948: EUGTE "oog aan een japon". Häöken en eugten [Wanink 1, 95].

Harf: "Ze lóp der nogal bloot bie", zeg ie, a'j vindt dat 'n vrouwe 'n jörk an hef met nogal lege an den hals. [BLOOT].

Sil: 'n Blote hals: een decolleté. [BLOOT, HALS].

MANTELPAK

- 01 MANTELPAK: Acht, Liem.
02 MAANTELPAK: Lob.
03 MANTELKOSTUUM: Zed.

Zed: Veur 1940 numde ze 't 'n mantelkостuum, doornao 'n mantelpak.

Ang: 'n Mantelpeksken —meistens deur de huusneister gemaakt— besteet uut 'n jesken en 'n rok van dezelfde stof gemaakt; der wodt altied 'n bloes bi-jgedragen. Al lang veur den Tweeden Weerldoorlog hadden protestantse deernes met 't annemmen veur de kerk altied 'n mooi mantelpeksken an.

Vor: Toen ik in 1924 lidmaote van de Ned. Herv. kerk worden bun, heb ik veur 't eerste confectieklere ehad; 't was 'n blauw mantelpak.

Zel: Vrogger waren der gien mantelpakken. Nao den oorlog wieren die kleer wel gedragen, maor de laatste 20 jaar is 't allemaol anders geworden.

Zut: Ze hef 'n adeg mantelpakjen an.

JUMPER

- 01 JUMPER: Acht, Liem.

VEST

- 01 VES(T): Acht, Liem.
02 DAMESVEST: Gor, Lar, Eib, Rek, Bre, Vars, Key, Ang, Lat.
03 VROUWLEUVES(T): Gels, Rek.
04 VROUWEVEST: Zev.

Eib: Veur den Tweeden Wereldoorlog hadn de vrouwleu nooit 'n vest an.

SCHORTE

- 01 SCHORT(E), SCHOT(TE): Gor, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Voo, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Hen, Key, Ste, Tol, Baa, Zev, Pan, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 115], No Acht 1883 [Telge 4, 74] || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe, Boch.
02 SKOTTE: Bel.
03 SCHÖ(R)T: Zut, Ulf, Sil, Wehl, Kep, Dre, Ang, Lat, Zed / Sto 1982 [Telge 3, 130].

04 SCHÖTTE: Hen.

05 SCHOLDOEK: Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Zel, Hen, Baa, Zed / Lar 1882 [Postel 1, 486], IJsselstreek ca. 1890 [Telge 4, 82], Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Eib 1980 [Telge 1, 72], Groen 1994 [Telge 6, 106], Lich 1991 [Telge 8, 105] || Wilp.

06 SKOLDOOK: Bel.

07 SCHALDOEK: Zel.

08 SCHOLK, SCHOLLEK: Gor, Harf, Eef, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175], Pan 1988 [Telge 7, 126] || Wilp, Bat, Mar.

09 SKOLK: Bel.

10 SCHOLLOOK: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175] || Mar.

11 SCHÖLDOEK: Zed / Sto 1982 [Telge 3, 130].

12 SCHORLDOEK: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 305].

13 SCHORTELDOK: No Acht 1839 [Telge 4, 32], Acht 1882 [Telge 2, 115].

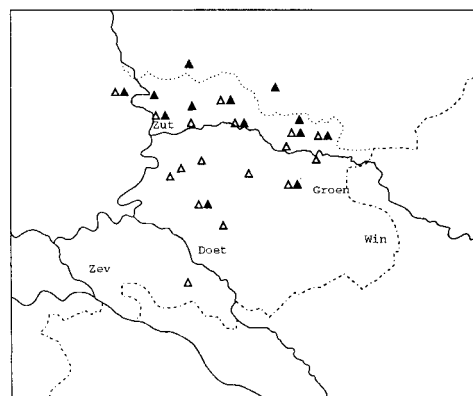
14 SLOB: Wehl, Dre, Wesv, Pan.

15 SLOBBE: Kep / Lich 1991 [Telge 8, 109].
|| schörts: Elt, Kle.

|| veurdook: Ram.

Bor: Vrogger praotten ie van scholdook, noe van schotte. [Ok: Alm, Nee, Hen].

Hen: Mien grotmoeder droeg de halve schollek; mien moeder droeg de bonte

△ scholdoek 05-06 ▲ scholk, schollek 08-09

Scholdoek is 'n woord uut 't noordwesten van den Acht; doornaost kump in den Noordeleken Acht scholk/schollek veur.

schollek, meestal zonder mouwen, maor ok met mouwen.

Zel: Deur de wekke wier altied 'n effen blauwen schaldoek edragen, die numen ze 'n brunte. Gingen ze 's naor de buurluu dan zat der 'n bont stuksken op en zatten der bonte bende an. Veur 't smerege wark hadn ze 'n schaldoek van 'n olde zak emaaft, die numen ze 'n baal.

Haa: Veur 't gewone wark hadn vrouwleu 'n blauwen scholdoek; as ze oetgingen, drogen ze 'n bonten scholdoek of 'n kalenderden scholdoek.

Aal: I-j hebt luustern schorten —dee bunt zwart en glanzend—, ruutjesschorten —dee hebt 'n ruutjespatroon— en bonte schorten. [LUUSTER; ok: Zel; BONT; RUUTJES-SCHORTE].

Tol: 't Schötjen had 'n blauw ruutjen of was effen blauw, met 'n bont stuksken der baovenop. 't Buuksken pulen der dan zo mooi uut at ze zatten.

Ruu: In mooie scholdeuke heuren pleujen.

Pan 1988: Onze opoe liep al-ze-laeve met 'n schollek veur. Dur de waeks 'n olde, bonte en 's zondags 'n mooie. Mien moeder ok. Mar de vrouw van de burgemeester hah gin schollek. Die had 'n meid en die had wel 'n schollek; 'n witte [Telge 7, 121].

Win: Bi-j visites drogen vrouwleu ne lus-terne schorte. [LUSTER].

Gees: De scholdeuke hadn vrogger vake baoven an 'n stuksken gestreepte of geroete katoen zitten: de VREES. Zelf waren ze van blauw katoen of linnen. As ze uutgingen drogen de vrouwleu wal 'n zieden scholdoek met soms 'n greunen of peersen schien.

Haa: 'n Stuksken mooie stof baovenan 'n scholdoek neumen ze 't mooi endje.

Win 1971: ENDEKESSCHORTE “schort met bonte onderkant” [Deunk 1, 57].

Acht-Tw 1948: STREPPEL “strook, b.v. boven aan de boezelaar” [Wanink 1, 191].

Acht 1882: LENGE “het stuk stof dat bovenaan de boezelaar zit die meestal uit twee stukken bestaat” [Telge 2, 78].

Vor: Tegenswoordeg bunt der ok jasschorten; dee kö'j van veurten dichte-kneupen. Dee hebt soms gin mouwen. [JASSCHORTE].

Loch: 'n Mouwschotte is umtrent as 'n jasschorte, moor dan met de kneupe op de rugge. [MOUWSCHORTE].

Zut: De möwkesschotte of mouwschöt kwam pas later; dee beschermden goed.

Zel: A'j in 't blote kleed loopt, loop i-j zonder schort. [BLOOT].

● *Bie rogge binden wodt de benamingen egeven veur de schorte dee de vrouwleu doorbie drogen.*

HOGESCHORTE

'n Schorte met 'n baovenstuk heet 'n hoge schorte.

01 HOGESCHORTE: Vor, Ruu, Haa, Rek, Bel, Vars, Zel, Hen, Tol.

02 HOGESCHORTE: Vor, Lar, Bor II Mar.

03 HOGESCHOLK: Harf, Gees, Gels.

04 LICHTERSCHORTE: Zel, Kep.

05 LICHTERSCHOLDOEK: Ruu.

06 LISTENSCHOLDOEK: Lar.

07 TEUGELSCHORTE: Bel, Groen, Lich.

08 TÖGGELSCHORTE: Aal.

09 SCHORTE: Sin.

10 SCHOLDOEK: Eib.

11 SCHO(R)TDOEK: Eib.

12 SCHÖLK: Did.

13 SCHÖLDOEK: Did.

14 GALGESCHÖT: Zed.

15 LANGE SCHÖRT: Ang.

16 BOEZELAER: Zut.

17 BOEZELAAR: / Acht 1882 [Otto 1, 504].

Vor: 'n Hoge scholdoek zit ongeveer onder de kinne en kö'j op de rugge dichte-maken.

Ruu: 'n Hoge schorte of scholdoek is lange en was veur de moeigheid.

Gees: Nao 1920 wodn de lege scholdeuke allene nog deur olde vrouwen edragen; de jongere vrouwleu hadden hoge scholken van blauw geroete of gestreepte katoen; 's zundags hadn ze der ene van glanskatoen (“pompadoer”) veur; dee waren van onderen rond, met 'n streuksken.

Eib: Ne scholdoek of schotdoek had armsgaete; ie kneupen 'm op de rugge dichte.

Zel: De buurvrouwleu hadn 'n witte lichterschorte veur as ze mosten helpen met 'n brulfte die op de boerderi-j eholden wier.

Alm: 'n Stukskesscholdook hef 'n bont baovenstuk; a'j effen de buurte in mosten, ha'j dén an. [STUKSKESSCHOLDOOK].

Zed: De schöttebande zitte aan de GALGESCHÖT: 't baoveste deel van de schöt.

Acht-Tw 1948: LENGSKEN "verlengstuk boven aan de boezelaar, in de regel van gebloemd katoen" [Wanink 1, 136].

LEGE SCHORTE

'n Schorte dee tut 't middel kump, is 'n lege schorte.

01 LEGE SCHORTE: Vor, Eib, Rek, Vars, Hen.

02 LAEGE(N) SCHORTE: Alm, Tol.

03 LEGE SKOTTE: Bel.

04 LEGE(N) SCHOLDOEK: Alm, Vor, Lar, Bor.

05 LEGEN SCHOLK: Harf.

06 HALVE SCHORTE: Loch.

07 HALVE SCHOLLEK: Hen.

08 BRUNTE: Groen, Lich, Aal, Vars, Sin, Wesd, Zel / Din 1835 [Telge 4, 17]; Win 1909 [Driem. bl. 1, 57] || Rhe.

09 BRUNT: Sil, Voo || Elt.

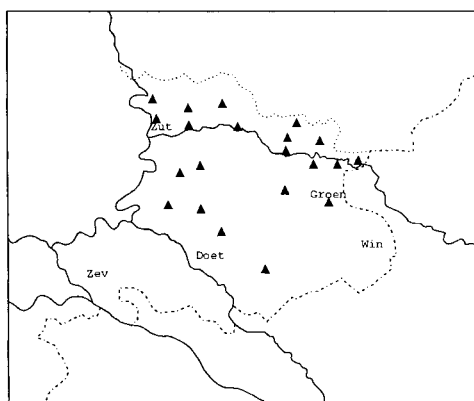
10 SLOB: Sil, Ang, Lat, Wesv, Did, Zed, Pan || Sto 1982 [Telge 3, 134], Pan 1988 [Telge 7, 126].

11 SLIPPE: Ruu / Eib 1980 [Telge 1, 75], Lich 1991 [Telge 8, 109].

12 SLUPPE: / Aal 1964 [Rots 1, 39].

Sin: Veur 't werk droeg men meestal 'n brunte van gerute stof.

Lich: Ne brunte was ne blauwe warkschotte met bendjes.

▲ baal 01-08

Zed: Bi-j 't wark droege de vrouwe 'n blauwe slob. [Ok: Wesv].

Ruu: 'n Slippe is 'n korte schorte. Ze had de slippe vol appeln.

Voo: 'n Brunt wier met bendjes um den boek geknupt en was langer as 'n schort, want hie reiken tot op de klompen. In 't gewone wark was 'n brunt meistens van blauw linnen; bi-j heel smereg wark wier 'n brunt van jute gedragen.

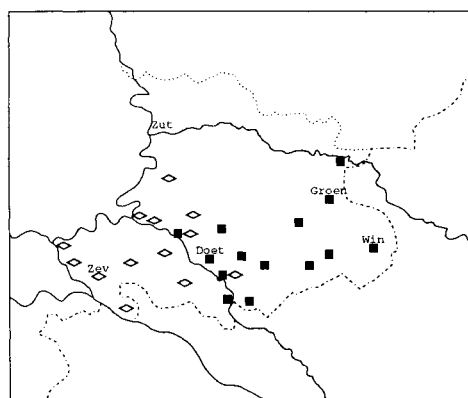
Sil: Veur 't baetere wark wier 'n blauwe of 'n gerute slob of brunt gedragen; veur 't vieze wark 'n slob of brunt van jute.

Hen: Um appels in te garen, gebruiken wi-j vrogger 'n SLOBBESCHOTTE.

Win: 't Zwarte jak met den rok ko'j wal zo oet de kaste halen, maor de halve schorte mos toch wal ewasked en good estevvene wezzen. En natuurlek estrekkene. Dat was nog ne hele arbeid umda'j der zo maor 'n vals veulken in hebt en dan mos i-j dee stae weer opni-j nat maken en ovverni-j strieken. En a'j de schorte estrekkene hadn, mos i-j de goeie volen der in strieken, zoda'j der mooie hökskes in kregen.

BAALSCHORTE

'n Baalschorte is 'n lege schorte van jute dee speciaal bie 't smerege wark edragen wodn.

■ brunte 12-13, 15

◇ slob 18-19

Dit kaartjen en 't veurege vult mekare mooi an: woor 't woord baal neet bekend is, wodt epraot aover brunte (Zuudoosteleken Acht)

- 01 BAALSCHORTE: Gor, Alm, Vor, Loch, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Vars, Zel, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 6], Vars 1985 [Telge 6, 74], Lich 1991 [Telge 8, 17], Groen 1994 [Telge 9, 25].
- 02 BAALSCHÖTTE: Hen.
- 03 BAALSCHOLDOOK: Alm, Lar, Haa, Nee.
- 04 BAALSCHOLK: Gor, Harf, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel.
- 05 BAAL: Zel.
- 06 BAALZAK: Eef, Wich, Tol.
- 07 BAALBRUNTE / Vars 1985 [Telge 6, 74].
- 08 BAÄLSPRIESTER: Tol.
- 09 VOERSCHOLK: Gor, Eef II Bat.
- 10 VOERSCHORTE: Zel, Hen.
- 11 VOERSCHÖT: Ang.
- 12 BRUNTE: Eib, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Wesd, Zel, Doet / Acht 1902 [Telge 2, 20], Aal 1964 [Rots 1, 2], Win 1971 [Deunk 1, 37], Lich 1991 [Telge 8, 28].
- 13 BRUNT: Gen, Voo, Sil, Kep.
- 14 BREUNTE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83].
- 15 ZAKBRUNTE: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 414].
- 16 ZAKSBRUNTE: / Vars 1985 [Telge 6, 414].
- 17 ZAKSCHORTE: Hen.
- 18 SLOB: Sil, Wehl, Kep, Dre, Key, Does, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Lob.
- 19 SLOBBE: Baa.
- 20 WERKSCHÖT: Zut.
- 21 SLONDE: / Acht 1882 [Telge 2, 119].
- 22 SCHOETERT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175] II Mar.
 II grieze schotte: Ges, Hei.
 II grieze schörts: Kle.
 II grieze brunte: Rhe.
 II zakschorte: Rhe.

Hen: 'n Baalschötte —gebruukt veur sme-reg werk as varkens voeren— wodn in den Toldiek schertsend wel de baälpriester enuumd. In 't Olde Testament (2 Koningen 10) steet hoe den profeet Elisa de priesters van Baäl —niet zukke besten umdat ze dienaren van 'n afgod waren— in één klap uutemoord hef.

Haa: Bi-j 't varkensvoeren drogen de vrouwleu een baalscholdook; dén was van jute.

Eef: Biej 't kalveren wetteren hadden de vrouwleu 'n baalzak veur: dat was 'n grote halve schotte van jute. Sommegen hadden

'n maelzak veur; dat was nog net ietskes goedkoper.

Key: 'n Slob was veur smereg wark; 'n schorte veur 't gewone huusholdeleke wark.

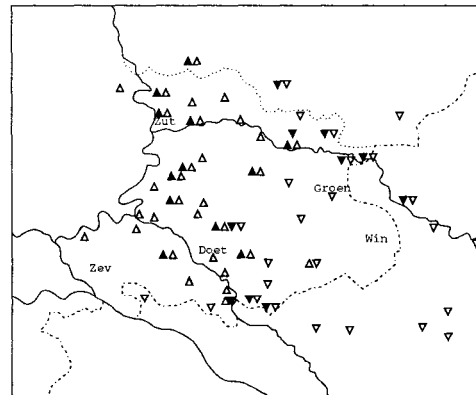
Baa: Veur 't rowwe wark —voeren, bussen wassen— hadn de vrouwleu 'n halve, jute schorte veur die ze slobbe nuumden.

LICHTERS I

De lichters bunt de twee bende van 'n schorte dee aover de scholder edragen wordt.

01 LICHTERS: Gor, Alm, Eef, Wich, Ruu, Bor, Wesd, Zel, Wehl, Baa, Tol II Bat.

02 LICHTEN: Gees, Nee, Eib, Rek, Din, Gen, Voo, Zel II Mar, Vre.

▲ lichters 01 = twee bende van 'n schorte

▼ lichten 02 = twee bende van 'n schorte

△ lichters 01 = lichter om de bokse op te hollen

▽ lichte(n) 02 = lichter om de bokse op te hollen

De weurde lichters/lichten hebt twee —verwante— betekenissen. De dreeheukskes dee himmaol zwart bunt, geeft de verspreiding an van de betekenis "bende van 'n schorte", de andere dreeheukskes laot de verspreiding zeen van "bretel". (Zee doorveur blz. 465). Dee betekenis is 't vaakste op-egeven. A'j naor de vorm van de dreeheukskes kiek, kö'j zeen dat lichten veural 'n oosteleke benaming is en dat lichters in 't westen veurkump. De grenze tussen dee weurde löp van Netterden, Gendingen, Varsseveld en Zelhem via Borklo naor de Aoveriesselse grenze.

- 03 LICHTERBENDE: Ste.
 04 SCHOLDERBANDE(N): Harf, Sil, Doet,
 Ang II Wilp.
 05 SCHOLDERBENDE: Eib, Sin, Zel, Key.
 06 SCHOLDERBEND: Zev.
 07 SCHÖRT(E)BANDE(N): Kep, Dre, Lat,
 Zed.
 08 SCHORTEBANDE(N): Hen II Stlo.
 09 SCHORTBENDE: Lar.
 10 SCHOLKBENDE: Loch II Haak.
 11 TEUGELS: Bel, Groen, Lich, Vars, Sin.
 12 TÖGGELS: Aal, Win.
 13 GALGE(N): Bre, Did, Lob.
 14 LISTEN: Lar.

Sin: De scholderbende gingen aover de scholders en dan kruuslings aover de rugge; ze werden met 'n strik op 't gat vaste-ebonden. An die bende zaten vake nog flappen op de scholders veur de mooieghed.

Lar: 'n Listenscholdook hef listjes aover de scholders, dee van achteren kruuslings zit.

SCHORTEBENDE

De schortebende bunt de twee bende van 'n schorte dee um 't middel vaste-emaakt wodt.

- 01 SCHORTE(N)BENDE: Rek, Bel, Aal,
 Win, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Tol II
 Vre.
 02 SCHOLDOOKSBENDE: Vor, Ruu.
 03 SCHORTBENDE: Gees.
 04 BENDE: Zwi, Eib, Bel, Lich, Bre, Win,
 Wesd, Zel, Ste.
 05 BEND: Zev, Did.
 06 BAENE: Lar, Nee.
 07 SCHORTEBANDE(N): Gor, Eef, Wich,
 Baa, Wesv.
 08 SCHÖTTEBANDE(N): Sil, Ang, Zed.
 09 SCHOLKEBANDE: Harf.
 10 SCHOLDOEKBANDE: Alm.
 11 BANDE(N): Doet, Wehl, Lob.
 12 GATBENDE: Loch II Mar.
 13 GATBANDEN: Alm.
 14 KONTENBENDE: Zel.

Bel: De schottebende wodn op de rugge of op den boek vaste-estrikt en neet vaste-eknupt.

Loch: Zo lange de vrouwleu an 't wark bunt, bunt de gatbanden van 'n hoge schotte dichte-estrikt; as 't wark edaone is, laot ze

ze wal 's lös hangen.

ROK

- 01 ROK: Acht, Liem / Din 1835 [Telge 4,
 20].
 02 KOSTUUMROK: Zed.
 03 SCHOTTE: / No Acht 1835 [Telge 4, 21].

Zed: Veur 1940 zeie ze ook kostuumrok.

Gels: Vrouwleu dee an 't aene van de vuregen eeuw geboorne waarn, drogen 'n baajen rok van schäöpe-wolle, 'n strepen rok van eigen linnen en 'n viefschachten rok; 's zundags hadn ze dan 'n tibee-rok in plaatse van de viefschachten rok.

Gees: De rökke waren in 't begin van disse eeuw van blauwgries, zwart en wit gestreep-te baaj. Soms in plaatse van blauwgries ok greun. Dooraover drogen ze 'n zwarte, damasten rok met ingewarkte blomen. In de wekke wodn dooraover 'n viefschachten rok of stiefrok edragen, 'n hele stieve stof dén eers zwart was maor al heel gauw verkleuren. De rökke waren lange: 'n handbreed van de grond. Na umsgeveer 1910 kwamen der geerrökke; ton wodn der minder onderrökke edragen. Nao 1920 wodn de rökke korter.

Rek: Tut 1920 ha'j enkel enkelrökke; doornao drogen vural de jonge vrouwleu ne rok tut op de kuten. Nao den Tweeden Oorlog tut op de knene. En nao 1965 kwam de minirok bi-j de jeugd. [ENKELROK; ok: Sil, Kep, Hen, Ang].

Eib: Mien moo droog rond 1935 al rökke halfweg de kuten. Euren trouwjurk was ok al kort en dat was 1928. Ton 'k zelf ging trouwen in 1958 ha'w net de new look en ton drogen ze de rökke ok halfweg.

Wehl: De vrouwen die rond 1880 geboren wieren, hemmen nooit korte rokken aangeschaft.

Did: Veur 1914 ware de rokke tot op de enkels, doornao tot aover de kute, nao de Tweede Wereldoorlog tot aan de kute en nao 1965 kwam de minirok. Der zit dus 50 jaar tusse enkelrok en minirok.

Zie 1991: ZOMP "wijde rok". Met ne zomp an konden de deerns better schaatsen [Telge 8, 150].

Eib: "Zee löp jo haoste in 't blote gat", zeg

'n Vrouwe met 'n olderwets, nauw jak an. De enden van de mouwen bunt van dezelfde (zieden) stof as den scholdoek, dén mooie pleujen hef. 't Knupdeuksken is nog op de olderwetse menere eknupt: met ahangende punten. Ze hef 'n golden slot umme met granaten en 'n rouwmutse met 'n lange streppel van tule. Foto uut umtrent 1900.

iej as 'n maeken 'n miniröksken dreg. [MINIROK; BLOOT; GAT].

Loch: Den baovenrok had 'n stootband langs den zoom. [STOOTBAND, ZOOM].

Gees: De baovenrok wodn onderan 'n pluusband an-ezat. [PLUUSBAND].

Hen: In de joren zesteg bunt de meeste vrouwluu van 'n rok in 'n bokse estapt en die is eur ok haoste niet meer uut te kriegen. Die wodt edragen deur de oma's, de moeders en de dochters. [BOKSE].

Baa: De spiekerbokse is veur vrouwluu tegenwoordig belangriek. [SPIEKERBOKSE].

● *Veur 'n spleet in 'n rok bunt de volgende benamingen op-egeven:*

01 SCHREURSGAT: Gees / Acht 1895 [Telge 2, 115], Win 1971 [Deunk 1, 207].

02 REURSGAT: / Lich 1991 [Telge 8, 97].

03 KRASGAT: / Acht 1882 [Telge 2, 72].

Disse vrouwe is moderner ekleed: ze hef o.a. 'n centuur umme en gin knupdeuksken um den hals. De man hef —zoas de mode ton was— allene de baovenste knoop van zien jas dichte. Onder 't vesjen zit 't befjen. De jungskes hebt metrozenpekskes an, de deerntjes klere tut net aover de knene.

JAK

01 JAK: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 58], Vars 1985 [Telge 6, 158].

02 VROUWLEUJAK: Lar, Gels, Rek, Win.

03 VROUWE(N)JAK: Bre, Ang.

Bor: 'n Jak met 'n schoot was van baoven nauw; 't baovenstuk kwam tut in de talje. 'n Jeksken zonder schoot was minder nauw; dat wodn vake in de rok edragen. 'n Lang jak is 'n AOVERJAK.

Loch: 'n Gelsters jak had 'n schootjen dat völle langer was as 'n gewoon jak; zo ongeveer tut op de kuten. [GELSTERS JAK].

Tol: 't Jak was vake donkergries; ok wel 's gruun of donkerrood; altied donkere, gedekte kleuren.

Zel: 'n SCHOOTJAK is 'n olderwets jak met 'n wat langere schoot.

Eib veur 1973: Grote deerns, lange jekke "wanneer een meisje erg groot is, is dit onvoordelig in de kledij omdat men veel stof

nodig heeft" [H.Odink 3, 48].

BLOEZE

- 01 BLOEZE: Acht; Zed II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ram, Bork, Raes, Rhe.
02 BLOES: Voo, Sil, Doet, Kep, Dre, Liem II Elt, Kle.

Wehl: Bloes, met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Lob II Kle].

Tol: Bi-j ons was 't meestal met 'n korte oe as in 't woord boek. Maor at 'n bloese 'n betjen uut de rok ehaald wodn in de tallie, dan numen ze dat aover-ebloesd; dat wier dan met 'n lange oe as in 't woord boer uut-esprokken. [AOVER-EBLOESD].

Vars 1985: Vrogger droegen de vrouwluu 'n jak; now draagt ze bluuskes [Telge 6, 60].

BAOVENKLERE VEUR 'N MAN

PAK

'n Pak besteet uut 'n bokse, 'n jesken en (soms) 'n vesjen.

- 01 PAK: Acht, Liem.
02 KOSTUUM: Eib, Zel.

Loch: 'n Pak ging 'n mensenlaeven met.

Tol: I-j hebt 't goeie pak veur 's zondags; 't tweede pak veur a'j b.v. naor de markt mos-sen en 't darde pak veur daags.

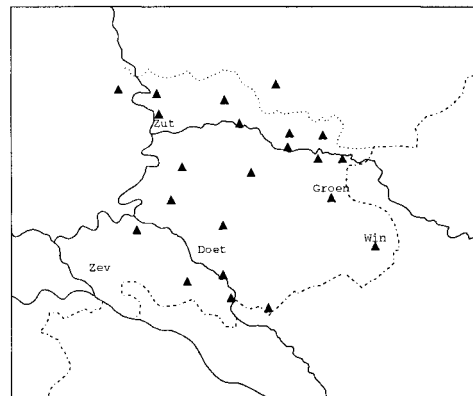
Doet: 't Looppak ha'j an, a'j der in de wekke 's aovends 's uut mosten. [LOOPPAK; ok: Eef, Ruu, Din / Win 1971 [Deunk 1, 135], Vars 1985 (Telge 6, 215)].

Acht-Tw 1954: 'n PAK-VUUR-DEN-OET-LÖPPE "uitgaanspak, wat netter dan het werkpak maar niet het beste pak" [Wanink 2].

KISTENTUUG

Met 't kistentuug wodt van olds de mansleu-klere an-eduud woor-t-ze zuneg op wazzen.

- 01 KISTE(N)TUUG: Gor, Eef, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Groen, Win, Din, Gen, Sil, Zel, Tol, Ang, Zed / Bor 1836 [GV-alm 39], No Acht 1839 [Telge 4, 29], N Acht ca 1860 [Telge 4, 42], Acht 1874 [Kobus 2, 556], N Acht 1882 [Telge 2, 64], Ruu 1930 [Zwart 3,

▲ *kiste(n)tuug 01*

Kistentuug is bekend in 't noordoosten en 't westen van den Acht. 't Hef veur 'n deel 'n andere verspreiding as tuug; zee doorveur 't kaartjen op blz. 435.

- 236], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 121], Win 1971 [Deunk 1, 110], Vars 1985 [Telge 6, 173], Lich 1991 [Telge 8, 62] II Wilp, Mar.
02 KARKENTUUG: Win.
03 ZONDAGSTUUG: Win, Din.
04 ZONDAGSE TUUG: Din, Gen, Ulf, Sil.
05 BESTE TUUG: Gor.
06 GOEIE TUUG: / sHe 1982 [Telge 3, 152].
07 GOEIE KLERE: Gor, Eef, Lar, Nee, Eib, Bel, Zel.
08 GOEIE KLEER: Dre.
09 BESTE KLERE: Wich, Vor, Ruu, Zwi, Bor, Eib, Ste, Baa.
10 BESTE KLEER: Wehl, Ang.
11 MOOIE KLERE: Harf.
12 ZUNDAGSE KLERE: Gor, Eef, Loch, Rek.
13 ZONDAGSE KLERE: Vor, Vars, Dre, Tol, Lat, Zed.
14 ZUNDAAGSE KLEER: Wehl.
15 GOEIE GREI: Aal, Bre, Ulf, Vars, Wesd, Wehl, Ste, Tol, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 54], Pan 1988 [Telge 7, 44].
16 BESTE GREI: Ruu, Lich, Zel, Ste.
17 ZONDAGSE GREI: Zed.
18 ZUNDAGSE GREI: Ruu.
19 TROUWPAK: Gor, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Nee, Eib, Rek,

Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Meg, Vars, Ulf, Sil, Zel, Wehl, Dre, Hen, Key, Baa, Tol, Ang, Lat, Zev, Did, Zed II Wilp, Bat, Mar.

20 ZWA(R)TE PAK: Gor, Alm, Vor, Lar, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Gen, Net, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Zed, Sto II Bat.

21 ZONDAGSE PAK: Voo, Vars, Sin, Zel, Doet, Kep, Hen, Lob.

22 ZUNDAGSE PAK: Eef, Wich, Gels, Lich, Sto II Wilp.

23 ZUNDAAGSE PAK: Bel II Bat.

24 ZUNDAAGSE PAK: Sil.

25 ZONDAGENSE PAK: Key.

26 BESTE PAK: Gor, Ruu, Bor, Eib, Ulf, Wesd, Zev II Bat.

27 GEKLEDE PAK: Harf, Eef, Zut, Bor, Eib, Rek, Bel, Aal, Meg, Sil, Zel, Doet, Kep, Ste, Does, Wesv, Zed.

28 BRUGEMSPAK: Bel.

29 GROVENPAK: Zwi, Gees, Nee II Mar.

30 GELAEGENHEIDSPAK: Wehl.

31 NETTE PAK: Sin.

32 GOEIE PAK: Did, Sto.

33 LAKENSE PAK: / Vars 1985 [Telge 6, 257].

Eef: A'j 't zundagse pak an hadn, zeien ze: "Zo; he'j 't kistentuug an!".

Zel: Omdat 't kistentuug bi-j de goeie klere heurden, wier 't bewaard in de tuugkiste.

Ruu: 't Kistentuug beston uut 'n zwarten lakensen jas, 'n zwarte bokse en 'n vesjen. Der wodn 'n Engels hemp, 'n strik, zwarte zökke en hoge, zwarte schone bie edragen. Der aoverhen wodn 'n (duffelsen) aoverjas edragen en op de kop ha'j 'n donkere pette. Bie begraffenissen droog ie der 'n hoge ziejen bie; dee wodn achter op de fietse in de deuze met-enommen.

Hen: 't Zondagse pak was meestal 'n maotpak met 'n ves. Bi-j de jongeren wier der 'n spothemp bi-j-edragen met lösse boord en 'n strik. Mien grotvader droeg door zien zwarte veurhemp bi-j. Veur begraffenissen kwam 't zwarte pak met slipjas. Die klere numen ze ok 't trouwpak, want bi-j 't trouwen wier dat an-eschaft. As der 'n bloedverwant aoverleden was, wier 't trouwpak de eerste zes wekke ok 's zondags naor de kerke edragen.

Kep: At 'n jonge ging trouwen, kreeg e in ieder geval 't trouwpak of zondagse pak.

Zed: 't Trouwpak schafte ze zich aan bi-j 't trouwe. Bi-j 't plechtige aannaeme (12 jaar) kregge de jungskes al 'n pak van 'n grote keerl.

Haa: Biej 't annemmen kree'j 't zwarte pak.

Win: A'j ongetrouwd wazzen ha'j 't zwarte pak; a'j gingen trouwen kree'j der ne slipjas bi-j en ha'j 't trouwpak.

Sil: 't Trouwpak besteet uut 'n zwarte lange of korte jas met 'n zwarte of gestreepte bokse.

Vor: 'n Streepjesbokse is in Vorden pas in de darteger joren in-ekommen; doorveur waren slipjas, bokse en vesjen van zwart laken.

Bor: Boeren hadn vrogger wel 'n helemaal zwarte bokse bie 't beste pak. A'j in 't beste pak trouwen, was dat oew trouwpak; a'j in 'n gekleed pak met slipjas trouwen, neumen ie dat oew trouwpak.

Gor: 't Beste pak wodn bie alle hoogtiedagen, brulleften en begrafenissen edragen en 's zundags naor de karke, dus niet den helen dag.

Wich: Nao 'n begrafenis ging ie in 't trouwpak, met 'n hogen hoed op.

Loch: Bie trouw, rouw of deup hadn ze 't kistentuug an; as ze doornao weer in huus kwammen, wodn 't weer uut-etrokken.

Bor: Rieke boeren hadn wel koordjes langs de randen van 't pak.

Gor: 't Verschil tussen zundagse klere en daagse klere is niet meer zo groot. Vrogger waren de mensen zuneger op de klere. Vanaf de joren zesteg wodt der juist op zundage makkeleke klere edragen.

Lich 1991: In zien beste klufken ston e bi-j de veurdeure [Telge 8, 64]. [KLUFKEN].

Vra: In den zöndag waezen "op z'n zondags gekleed zijn" [Telge 8, 150].

sHe 1982: Fijn in de zondag bun "zondagse kleren dragen" [Telge 3, 44].

Vars 195: Op de zondag waezen "de nette (zondagse) kleren dragen" [Telge 6, 423].

SLIPJAS

01 SLIPJAS: Acht, Liem.

- 02 SLIPPENJAS: Kep.
 03 SLIPPENBUIJS: Meg.
 04 BILLE(N)TIKKER: Eef, Vor, Groen, Meg, Net, Ulf, Vars, Sin, Zel, Doet, Tol, Wesv, Did, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 17] II Wilp, Bat.
 05 PANDJESJAS: Zut, Vor, Gels, Eib, Gen, Ulf, Sil, Wehl, Hen, Baa, Ang, Wesv, Did.
 06 PENDJESJAS: Meg, Sin.
 07 ZWALUWSTA(R)T: Gor, Eib, Din, Net, Sin, Zel, Kep, Dre, Key II Bat.
 08 ZWALUWSTE(R)T: Net, Does.
 09 ZWAALVENSTATJEN: / Lar 1885 [Postmeter 1, 56].
 10 BLEDDEN(N)JAS: Din, Voo, Vars, Sin, Wesd.
 11 JAS-MET-PEUTE: Wich, Zel, Hen.
 12 FRAK: Meg, Sin, Zev II Vre, Hei.
 13 (LANGE) SCHEER: Pan, Lob.
 14 KUTENPRIKKER: Loch.
 15 KUTENTIKKER: Bel.
 16 KUTENKLOPPER: Vars.
 II kutenbögger: Ges.

Hen: In Hengel praotten ze aover 'n jacquet, hoewel ze der niet edragen wieren. Soms wier der as verdudeleking wel 's bi-j ezegd: "I-j wet wel; zon pak met 'n jas met peute".

Key: Hie hef de zwaluwstat an.

SLIPPEN

De beide lange stukken an de achterkante van 'n slipjas heet samen de slippen.

- 01 SLIPPE(N): Gor, Harf, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Doet, Hen, Ang, Lat, Did.
 02 SLEIPE: / Pan 1988 [Telge 7, 125].
 03 ZWALUWSTATTEN, ZWALUWSTETJES: Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Eib, Zel, Tol, Pan II Wilp, Bat.
 04 BLEDDEN: Aal, Din, Voo, Sin, Wesd, Doet.
 05 PANDE(N): Zut, Zel, Wehl, Sto.
 06 POTEN: Gor.
 07 BILLETIKKERS: Zev.

Zel: 'n Billetikker hef zwaluwstatten.

Zev: 'n Frak het billetikkers.

JESKEN

'n Jesken is —samen met de bokse en soms 't vesjen— 'n onderdeel van 'n pak.

- 01 (KORTE) JAS, (KORT) JESKE(N): Acht, Liem.
 02 COLBAERTJEN: Eef, Bre, Zel, Tol.
 03 COLBAERJAS, COLBAERJESKEN: Ulf, Did.
 04 BUIJS: Gees, Gels, Nee, Meg, Sil II Bat, Mar, Rhe, Elt.
 05 PAKJAS: Wesd.
 06 JAS-VAN-'T-PAK: Sto.

Loch: In de wekke drogen ze 'n heel eenvoudige buis of jesken, moor 's zundags kon 't emaaft waenn van duffel met soms 'n flewelen krage. Veur de afwarking was dan langs 't hele jesken 'n zieden band enaejd.

Acht-Tw 1948: ANSCHETER "jasje dat men zo maar eens aantrekt" [Wanink 1, 68].

KIEL

Der bunt drie modellen kiels. De oldste is 't blouse-model met 'n sluting op de scholder, 't is vake blauw, soms gries. 't Model met 'n krage as 'n jesken is 't nejste; dat is vake van blauwe of greune stof. Den kiel met opstaonde dichte krage wodt veural deur bepaolde ambachtsleu edragen: slagers en schilders. Ze bunt dan wit.

- 01 KIEL: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Haak, Stlo, Ges.
 02 KIELE: Zut.
 03 KEEL: Win, Din, Vars, Wesd, Zel II Ram, Bork, Hei, Rhe, Boch.
 04 BUIJS: Rek, Bre, Win, Lat, Lob, Aal / Pan 1988 [Telge 7, 24].
 05 BOESLOEN: Bel.
 06 BOEZEROEN: Bel II Vre.
 07 KIETEL: Sto II Elt, Kle.

Vars: Kiel; met 'n lange ie as in 't woord bier. [Ok: Voo, Hen].

Bre: Kiel, maor ze zeien ok wal buis.

Eef: Der bunt kiels met 'n dichte, opstaonde krage, met 'n krage dee um-eslagen is as bie j 'n jesken en 'n blouse-model met kneupkes op de scholder.

Did: Kiele ware blauw of gries gestreept, later ook wel gruu.

Tol: Mien vader had 'n blauw kiel an, as e an 't wark was; hie droeg 'n grunen as e naor de mark of 'n verkoping ging.

Bor: Alles wat maor warken mos, droog veur den Tweeden Oorlog 'n blauwen kiel; door-

nao kwammen der greune. Slagers drogen wel witte kiels met 'n hoge sluting.

Lob: 'n Buis is 'n jasje; 'n kiel git op de schouders dich met kneupkes en wier op de stinaoves gedrage deur erbeijs en deur de knechts op de boerderi-j.

Rek: 'n Buis is van vuurten dichte en mot aover de kop an-etrokken wodn en met ne knoopsloeting op de scholders dichte-emaakt wodn. 'n Kiel is 'n jesken.

Vor: 'n Kiel was net zon colbertjesken, maor dan van blauw keper of dril. lej hadn ze ok van blauw pilo.

Zut: H. —de vrachtriejer— droog in 1945 nog 'n blauwe kiele, as e met peerd en wagen bezorgden.

Gor: As de oldere mansluu uut de karke kwammen, trokken ze vake 'n schone, blauwe kiel an.

Zed: Olde minse droege 's zommers en 's winters 't eigeste, maor 's zommers droege ze dan 'n dunnere kiel.

Hen: Bi-j wat kolder weer wier der 'n grieze of blauwe kiel edragen van ketoen; dat was dan 'n soort colbert. Nao den Tweeden Oorlog bunt de kielen zachjes-an verdwenen.

Hen: De olderwetse blauwe kiel wier ok hes-senkiel enuud. [HESSENKIEL; ok: Wich, Bor, Ang].

Does: As schilders an 't verven waren, hadden ze 'n wit kiel an dat tut op de voeten kwam. In de joren twinteg droegen boeren en werkleuj blauwe kielen.

Bel: Varvas hadn 't witte varfhemp of den witten varfkiel; later drogen ze witte ovver-als. [VARFHEMP, VARFKIEL].

Eib: 's Winters hadden de boeren boeten 'n duffels buis an.

Did: Boere droege deur de waek 'n gruuu jeske van ketoen.

Harf: 'n BANDKIEL hef gin krage, maor 'n sluting op de scholders.

Acht 1895: WAMMES "wambuis". PI-JJEK-KER "buis" [Telge 2, 147, 91].

Lar 1885: 't Is krek of ik 'm nog zo zee zitten met zien opgetuonden hood, zien langen piejakker met staonde krage en ene riege kneupe [Postmeter 1, 13]. [PIEJAKKER].

BOEZEROEN

't Boezeroen is de veurganger van 't sport-hemd; 't meeste kwammen ze veur in blauw met 'n wit streepken. Later kwammen der ok andere kleuren. Nao den Tweeden Oorlog bunt ze geleidelek-an in onbruuk eraakt.

01 BOEZEROEN: Acht, Liem / Acht 1882 [Otto 1, 502] || Wilp, Bat.

02 BOEZELOEN: Eib, Bel, Vars, Wesd, Hen, Tol || Bat.

03 BLOEZEROEN: Haa.

04 BOZZEROEN: / Pan 1988 [Telge 7, 22].

05 BUIS: Ruu.

Lob: Boezeroen met 2 keer 'n korte oe as in 't Standaardnederlandse woord boek.

Din: Boezeroen; de eerste oe kort as in 't Standaardnederlandse woord boek, de tweede oe lang as in 't woord boer.

Vars: Boezeloen; de eerste oe kort as in 't Standaardnederlandse woord boek, de tweede oe lang as in 't woord boer. [Ok: Wesd].

Harf: 'n Boezeroen had gin krage, maor 'n klein, opstaond boordjen. Later zat der wel 'n krage op; ton waren der ok meer kleuren as allene blauw met 'n wit streepjen.

Does: 't Boezeroen was blauw met 'n wit streepken of rood met 'n witte streep; ze hadden geen boord, maor witte kneupkes.

Zel: Nao den Tweeden Oorlog kreeg 't boezeroen van alle kleuren.

Win: 's Zundags hadden ze vake 'n lechter boezeroen an as deur de waeke.

Gees: Der waren ok boezeroens met 'n LOCHEMS RUUTJEN. [Ok: Zwi].

Din: 't Boezeroen had 'n ronde, opstaonde krage en mos aover de kop an-etrokken wodn.

Aal: 't Boezeroen had —net zo as 'n hemp— draejlassen onder de armsgaete.

Hen: In tegenstelling tut den kiel wier 't boezeroen in de bokse estopt; 't wier dus onder de lichters edragen. 't Was van katoen en kwam ongeveer tut de huppen.

Meg: Feitelek is 'n boezeroen 't eigeste as 'n sporthemd of aoverhemd.

Rek: Boer, arbeider, ambachtsleu, ammaal drogen ze vroger 'n boezeroen.

Vor: Iedere boer had wel 'n stuk of zes boezeroens, want iedere wekke mos iej toch

wel 'n schonen antrekken en der wodn niet zo vake ewassen.

Loch: De stof woor 't boezeroen van emaaft wodn, heetten BOEZEROENSGREI.

Voo: Bi-j 't zondagse pak wier 'n lechter of wit boezeroen bi-j gedragen. Door ging 'n lossen boord um.

AOVERHEMP

- 01 AOVERHEMP, AOVERHEMD: Acht, Liem / Lar 1885 [Postmeter 1, 32].
02 OPPERHEMP: Bel, Aal, Win.
03 OVERHEMD: Vars, Sin, Zel.
04 ÄÖVERHEMP: Sil, Wehl.
05 SPO(R)THEMP: Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 140].
06 ENGELS HEMP/HEMD: Harf, Zut, Loch, Lar, Gees, Nee, Bel, Aal, Bre, Sil, Dre, Zed // Wilp, Mar.
07 BONTE HEMP: / sHe 1982 [Telge 3, 22].
08 BOEZEROEN: Zut, Rek, Meg, Does / sHe 1982 [Telge 3, 20].

Hen: Eerder was 't spothemp, now heur i-j hoe langer hoe meer aoverhemp. [Ok: Tol]. A'j dan 'n spothemp gingen kopen, wier der evraogd: "Mot 't 'n spothemp met 'n lösse of 'n vaste boord waenn?"

Rek: 'n Aoverhemp heetten eers nog gewoon boezeroen.

Zut: De naam boezeroen ging aover op 't sporthemp of Engels hemp; de naam aoverhemp is nog nieuwer as sporthemp en Engels hemp. Der was 'n tied dat pepieren boordjes in de mode kwammen; die ko'j nao 'n paar dagen dragen gewoon weggoaien. Wee, as der raegen op kwam!

Harf: 'n Engels hemp hef 'n lossen boord, 'n sporthemp 'n vasten boord. [Ok: Bel].

Eef: 'n Aoverhemp hef 'n lösse boord, 'n sporthemp 'n vaste boord.

Kep: A'j 'n aoverhemp kochten, zatten der twee losse boorden bi-j.

Eib: A'j in 't blote hemd loopt, he'j gin vest of jesken an. [BLOOT].

STRIK

'n Strik is 'n stropdas.

- 01 STRIK: Gor, Harf, Eef, War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Voo, Vars, Sin, Sil,

Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Key, Ang / Eib 1980 [Telge 1, 82], Vars 1985 [Telge 6, 341] // Bat, Mar, Ges.

02 STRIKKE: Zut.

03 STRIEK: Zev.

04 ZELFSTRIK: Nee.

05 STROPDASSE: Gor, Gels, Nee, Rek, Lich, Aal, Bre, Sin, Hen, Baa, Tol.

06 STROPDAS: Vor, Meg, Ulf, Sil, Wehl, Dre, Lat, Wesv, Did, Pan, Lob // Wilp.

07 STROP: Pan / Eib 1981 [Weeink 1, 92].

08 ZELFBINDER: Gor, Zut, Eib, Lich, Aal, Bre, Gen, Zel, Kep, Hen, Does, Did, Zed / Kot veur 1934 [Meinen 6, 112] // Wilp.

09 ZELFSBINDER: Bel, Meg.

10 SLIEPS: Meg, Wehl, Wesv, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 134], Pan 1988 [Telge 7, 126] // Bork, Hei.

11 SLIPSE: Din.

12 DASSE: Zut, Tol.

Zut: Bie 'n Engels hemp heurden 'n strikke, wat noe 'n dasse of zelfbinder is.

Eef: Welke strik mo'k veurdoon?

Wich: Zit 't strik goed?

Bor: BOKKENSTETJEN "vlinderstrik".

Kep: 'n SNORREWIETS is 'n vlinderstrikken met 'n drukknoop die'j op 'n boordenkneupken kunnen drukken.

Voo: Bi-j 't zondagse pak wier 'n lecht of wit boezeroen gedragen. Door ging 'n lossen boord um; 'n GOEMIBOORD. Door ko'j dan weer 'n strik an häöken.

VESTJEN

'n Vesjen hef gin mouwen; 't wodt onder òf zonder 'n jesken edragen.

01 VES(T), VES(T)JE(N): Acht, Liem.

02 VESKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 135].

03 KLITTEVESKE: / Pan 1988 [Telge 7, 67].

04 SCHADDENSPA: Sin.

Wich: As ze vrogger gien geld bie zich hadn, dan zeien ze: "Och; now he'k 't verkeerde vesjen an".

Zed: In 't vest zat 'n VESSETESKE.

Sin: Eerder droegen veural de oldere luu 'n zogenaamd TOEVESJEN; dén ko'j tut baoven an den hals dichtedoan met kneupkes. Later droegen ze 'n los vesjen of schadden-spa.

BEFKEN

A'j effen weg mossen, oew neet wollen ummetrekken en der toch wat netter uut wollen zeen, dee'j gauw 'n befken veur.

- 01 BEF(FE), BEFKE(N), BEFJE(N): Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 72], Win 1971 [Deunk 1, 18] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Hei, Rhe, Kle.
- 02 FRONT(JEN): Eef, Wich, Bor, Nee, Bel, Groen, Bre, Win, Sil, Doet, Kep, Did / Vars 1985 [Telge 6, 109].
- 03 AOVERHEMKEN: Kep, Tol.
- 04 VEURHEMP: Hen.
- 05 HALF HEMKEN: Does.
- 06 PLASTRON: Zut, Wesv.
- 07 SIMMEZETJEN: Aal, Zel.
- 08 SUMMEZETJEN: Aal, Sin.
- 09 KABBESBLAD: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 73].
- 10 WITTE SMALT: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 135].
- 11 KROPLAPPE: Gels.
- 12 SCHEPPELSZAOD-WIT: Eib.
|| sjamiesken: Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei, Raes.

Eib: Spottend neumen ze 'n gesteven bef wal ne scheppeelszaod-wit.

Kep: 't Aoverhempken of frontjen had 'n beurdjen en wier op 't boezeroen gedragen at ze uitgingen.

Hen: 't Veurhemp was 'n lappe van ongeveer 50 cm. lang en 30 cm. breed, met an ene kante 'n uitsporing veur den hals. An baoven- en onderkanten zatten linten. De baovenste linten gingen um den hals, de onderste wieren op de rugge eknupt. Mien vader (geb. 1894) had 'n gries gehaakt veurhemp; mien grotvader had der ene die van zwart, glimmend laken was, woorop 'n zwarte strik zat.

Aal: 't Simmezetjen of summezetjen was 'n zwart befken, wat of bovvenan 'n klein, zwart striksken had of van onder naor bovven zwarte, met ziede overtrokken kneupkes.

Bor: Lös heetten ze 'n frontjen, zat e vaste an 't aoverhemp dan was 't 'n bef.

Gen: Olde luj droegen vroeger wel 'n gestrekken bef.

Vor: Gesteven befken heur iej niet meer neumen.

BOKSE

- 01 BOKSE: Gor, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Key, Ste, Baa, Tol / Din 1835 [Telge 4, 17], Ruu 1930 [Zwart 3, 234] || Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe, Boch.
- 02 BOKS: Voo, Meg, Ulf, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Elt, Kle.
- 03 BROOK: Zut, War, Eib || Bat.
- 04 BROEK: Gor, Harf || Wilp.
- 05 BOGGI: / Groen 1995 [Telge 9, 21].

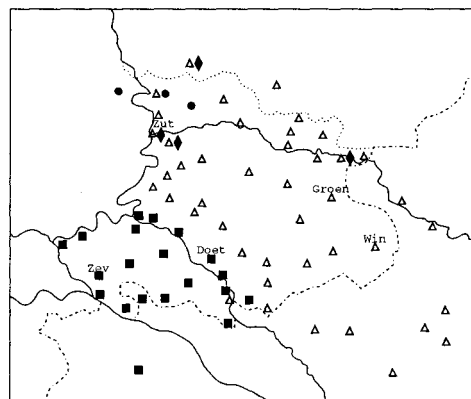
Bor: Bokse; met 'n o as in 't woord bom. [Ok: Vars, Sil, Sto].

Ruu: Bokse; met 'n o as in 't woord stok.

Tol: At ze an-enommen wodn —at ze acht- tien jaar waren—, kregen de jonges veur 't eerste 'n lange bokse. Dat was 'n hele stap um door veur 't eerste met in 't openbaar te verschienen. [Ok: Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Kep].

Groen: Doo ik groot an-enommen wodn, kreeg ik 'n pak met ne lange bokse; 'k wazze ton twaalf jaar. [Ok: Eib, Sil, Groes, Zev].

Zut: A'j as jonge nãor de baas ging of van

- △ bokse 01 ■ boks 02
◆ brook 03 ● broek 04

Zoas vake 't geval is, löp de grenze tussen 't woord mèt e (bokse) en zònder e (boks) in de buurte van den Olden lesselt. Rond Zut kump veur 't Standaardnederlandse woord broek en de aovergangsvorm brook.

de lagere schole kwam —zo met 13-14 jäär— kreeg ie 'n lange brook of pofbrook. [Ok: Wesv].

Wich: Jonges kregen vake met 16 joor 'n lange bokse. [Ok: Eef].

Loch: Onder de 16 joor droegen jonges 'n bokse tut net aover de knene.

Bre: Met 14-15 joor kregen de jonges ne lange bokse an.

Zel: A'j van schole wazzen, kreeg i-j 'n lange bokse.

Hen: De piepen van de bokse waren nauw, met an de butenkante töt halfweg de kuten 'n riege (witte) kneupe. Die konn niet lös, maor zatten der veur de mooiegheid. De meeste mansluu hadn 'n gulpe; 'n heel enkelten olderwetse keerl had 'n bokse met veur 'n kleppe. Um de bokse op te hollen, droegen ze lichters. In de zommer droegen de mansluu in plaatse van de mesjesterse bokse 'n blauwe, ketoenen bokse.

Lich 1991: PLONDERBOKSE “te wijde (werk)broek” [Telge 8, 92].

Eib 1980: 'T LAOTEN LÖCHTEN “zijn broek open hebben” [Telge 1, 48].

sHe 1985: (LAS VAN) HOOG WATER HEMME “te korte broekspijpen hebben” [Telge 3, 66, 171].

Aal 1966: Dat stoekt zich “gezegd als broekspijpen zó lang zijn, dat ze haast over de voet reiken” [Rots 2, 32]. [ZICH STOEKEN].

Acht 1895: BLEUTE “omgeslagen eind van een broek, omslag” [Telge 2, 14].

● *Veur 't kruus in 'n bokse bunt in de woordenbeuke de volgende benamingen op-gegeven:*

01 SCHRIT: / Eib 1980 [Telge 1, 73], Lich 1991 [Telge 8, 106].

02 GESCHRIT: / Eib 1981 [Weeink 1, 81], Lich 1991 [Telge 8, 44].

03 BESTRIT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 75].

04 VERSCHRIT: / Lich 1991 [Telge 8, 134].

05 DRAEJLASKE: / Win 1971 [Deunk 1, 48].

06 DRAEJLASSE: / Lich 1991 [Telge 8, 32].

07 ZOLDER: / Lich 1991 [Telge 8, 150].

08 ZULDER, ZULDERING: / Pan 1977 [Telge 7, 159].

09 KULZOLDER: / Eib 1981 [Weeink 1, 84].

10 KLOTENBÖNNE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 124].

● *As der ene met 'n bokse löp, dee af-ezakt is, dan wodt der ezegd:*

01 DE LOCH HINK 'M LAEGE: Tol / Aal 1969 [Brusse-Koskamp 1], Vars 1985 [Telge 6, 214], Lich 1991 [Telge 8, 73].

02 HEE HEF DE LOCH LEGE HANGEN: Gor.

03 HEE HEF 'T SCHRIT TUSSEN DE KNE-NE HANGEN: / Win 1976 [Aessink 4, 61].

04 HI-J HET DE ZULDER/ZULDERING LAEG HANGE: / Pan 1988 [Telge 7, 159].

05 HEE HEF 'T ZOLDER UUT DE BOKSE: / Lich 1991 [Telge 8, 150].

POFBOKSE

'n Pofbokse is meest van tied 'n bokse dee tut halfweg de kuten kump en door met 'n ellastiek of gesp um 't been vaste zit (“knickerbocker”). Maor 't kan ok 'n bokse waenn dee net baoven de enkels met 'n elastiek of gesp vaste zit (“plusfour”). Ze bunt völle in de joren derteg tut viefteg edragen, eerst deur de wat defteger börgers en later veural deur schooljongens. Ok jagers en (jacht)opzieners en hereboeren droegen ze.

01 POFBOKS(E): Acht, Liem.

02 POFBROEK: Gor.

03 DROLLE(N)VANGER: Gor, Eef, Wich, Loch, Gees, Nee, Bel, Groen, Ulf, Wesd, Wehl, Baa, Did, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 36] || Bat.

04 ZES-WAEKEN-DRIETER: Aal, Win, Din.

05 ZES-WEKKEN-DRIETER: Vars.

06 POMBOKS(E): Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 118] || Vre, Ges, Hei, Rhe, Boch, Eit.

07 BALLONBOKSE: Bor.

08 JAPPELZAK: Gor.

09 H.B.S.-LUIER: Baa.

10 SMOKKELBOKSE: Wich || Bat.

11 SLOBBERBOKSE: Meg.

|| popbokse: Raes.

Aal: Ne minder deftegen name is zes-waeken-drieter. [Ok: Win].

Eef: Vlak veur den oorlog kreeg de jeugd

dee naor de middelbare schole ging, val op de pofbokse.

Wehl: Met 't annaemen kreggen de opschöt- telings duk 'n pofboks; tut ze met 'n paar joor an de lange boks toe wazzen.

Bel: 'k Bun zelf in 1948 an-enommen in 'n broene pofbokse.

Hen: In 't begin van de joren vieftig he'k zelf zon pofbokse van mechester ehad. De piepen kwammen tut halfweg de kuten; door zatten ze met ellestiek of gespen strak um 't been. Veural jonges van 10 tut 15 joor droegen deze boksen en verder b.v. dokters en luu van de landbouwveurlighting; luu —kortum— die völle langs de weg leien.

PILOSE BOKSE

De pilose bokse —emaakt van manchester wat eschoren is— is vervangen deur de mesjesterse bokse. De metwarkers geeft an dat dat begonnen is veur den Eersten Oorlog en dat allene oudere leu in de darteger joren nog 'n pilose bokse droegen.

- 01 PILOSE BOKS(E): Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 115].
- 02 MOLLEVEL: Eef, Loch.
- 03 MOLLEVELLE BOKS: Wesv.
- 04 MOLLEVELSE BOKS: Lat.
- 05 MOLLENVELDSE BOKSE: Gor II Wilp.
- 06 WULEVELLEN BOKSE: Hen.

Eef: Pilose boksen waren zwart en wodn nao 1930 neet meer edragen; tussen 1900 en 1930 allene nog deur oudere boeren.

Haa: Pilose boksen zag ie tut den Eersten Oorlog.

Bel: Pilose boksen wazzen warkboksen dee veur 1920 völle edragen wodn.

Zwi: As 'n pilose bokse nog niej was, dan gingen ze der met 'n vuurtjen langs um 't hoor der af te brann, zodat e gladder was.

Kep: Ambachtsluj droegen vaak 'n pilose bokse; dat was zon dikke, stugge stof dat a'j spiekers in de tesse hadden, die der niet deurhen stokken. Schoenmakers droegen ok 'n soort pilose bokse, maor die numen dat 'n bokse van ENGELS LEER.

Bre: Witte pilo wodn umstreeks 1900 overdag deur de messelers edragene. 'n Tied lange hadn ze der nog 'n wit hemd bi-j an, net as de varvers.

MANCHESTERSE BOKSE

Manchesterse boksen hebt de pilose boksen vervangen. Ze wodn veural edragen deur boeren en warkvolk. 'n Nieje was der veur de zundag en a'j weg mossen, de olde was dan de warkbokse.

- 01 MANCHESTERSE, ME'SUSTE(R)SE, ME'SJESTE(R)SE BOKSE: Acht, Liem II Mar, Vre, Boch, Elt, Kle.
- 02 MESJESTERBOKS(E): Eef, Vor, Lar, Aal, Doet, Tol, Does, Wesv, Zev, Sto II Bat, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe.
- 03 RIBBOKS: Did.
- 04 WARKBOKSE: Bor.

Bel: Mesjester, maor wi-j zekt: ne mesjeste- tasse bokse.

Bor: Veural boeren en warkvolk droegen 'n mesjesterse bokse. Daags 'n olden, maor at ze argens hen mossen, trokken ze 'n niejen an.

Gels: Rond den Eersten Weerldoorlog wodn der boksen van pilo en van mesjester edraegen.

Eib: Wiej —boerenjongs— gingen met 'n mesjesterse bokse naor de landbouwschole.

Wich: As de zondag van 'n mesjesterse bokse af was, trok ie 'm daags an.

Wesd: 's Zondags en 's aovens a'j de buurte ingingen, droeg i-j 'n ni-je mesjesterse bokse.

Din: Manchester heit now RIBFLUWEEL of CORDUROY.

Zut: 'n Timmerman had 'n compleet mesjester pak met allerlei amperte zakken, b.v. één opziej in de brookspiepe veur de duumstok.

GULPE

- 01 GULP(E): Acht, Liem.
- 02 STALDEUR(E): Lich, Bre, Meg.
- 03 VEURDEUR: Meg.
- 04 PEERDESTAL: Gor.
- 05 SNELLEPIIS: Gen.
- 06 SNELLE: Bre.
II koostal: Vre.

Eef: As de gulp lös ston, zeien ze soms: "He'j 't peerd net uut-elaoten? lej hebt de stal nog lös staon".

Meg: Pas op; i-j heb de staldeur los staon;

straks löp ow 't peerd der uut.

Bre: I-j hebt de snelle los; i-j hebt de staldeure los.

Bel: 'n Bokse met 'n rits heet 'n SNELPIS-SER. [Ok: Voo / Eib 1981 (Weeink 1, 91)].

Doet: A'j de gulpe niet dichte hadn, zeien ze ok wel: "I-j krieg visite", of: "Pas op, 't peerd slöt ow op hol". 't Antwoord was dan: "Gif niks, ik schaf toch 'n trekker an".

KLEPBOKSE

'n Klepbokse is 'n (olderwetse) bokse dee an de veurkante met 'n kleppe too-emaakt kan wodn.

01 KLEPBOKS(E), BOKS(E)-MET-KLEP(PE), BOKSE-MET-PRESENTEERBLAD:
Acht, Liem || Elt, Kle.

02 KLAPBOKSE: Aal || Ram, Raes, Rhe, Boch.

03 WINDPISSER: Bor.

04 OLDERWETSE BOKSE: Wich.

PRESENTEERBLAD

't Presenteerblad is de kleppe woor 'n klepbokse met too-emaakt kan wodn.

01 PRESENTEERBLAD, PRISSENTEERBLAD; PRESENTEERBLAADJEN, PRISSENTEERBLAADJEN: Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Sin, Sil, Zel, Wehl, Hen, Key, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Did, Sto, Lob || Wilp, Bat.

02 KLEP(PE): Gor, Eef, Ruu, Nee, Eib, Bel, Bre, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Kep, Hen, Key, Ang, Zev / sHe 1982 [Telge 3, 78] || Bat, Mar, Kle.

03 KLAPPE: Nee, Rek / Eib 1980 [Telge 1, 40] || Vre, Ram, Raes, Rhe, Boch.

04 BOKSENKLEPPE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 122].

05 DRIETKLEP: / sHe 1982 [Telge 3, 35].

06 KAARTTAOFELE: Vars.

07 TAOFELBLAD: Sin, Zel.

08 TEUNBANKE: Haa.

09 STALDURE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 187].

|| ophaalbrugge: Bat.

Harf: 'n Klepbokse hef 'n kleppe; as grepken neumden ze 't wel 'n presenteerblad. [Ok: Aal, Win, Sil, Key].

LICHTERS II

Met de lichters köj de bokse opholden.

01 LICHTERS: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Aal, Gen, Ulf, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Zed / Acht 1895 [Telge 2, 79], Ruu 1930 [Zwart 3, 237] || Wilp, Bat.

02 LICHTE(N): Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Net, Voo, Vars, Sin, Zel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 136], Aal 1964 [Rots 1, 25], Win 1971 [Deunk 1, 133], Eib 1980 [Telge 1, 47], Vars 1985 [Telge 6, 210], Lich 1991 [Telge 8, 72] || Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Rhe, Boch, Elt.

03 LECHTEN: / Win 1971 [Deunk 1, 130].

04 GALGE(N): Vor, Lich, Bre, Sil, Wehl, Kep, Does, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 37], Win 1971 [Deunk 1, 66], sHe 1901 [Telge 4, 94], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 97], sHe 1982 [Telge 3, 47], Pan 1988 [Telge 7, 39], Lich 1991 [Telge 8, 42] || Kle.

05 BOKSE-OPHOLDERS: Gor.

06 BOKSENHOLDERS: Bor.

07 HULPZELE: Loch.

08 RIPPEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 192].

09 TÖGGELS: / Aal 1962 [Rots 1, 45].

10 SNALLE: / Pan 1988 [Telge 7, 128].

Ok op-egeven: BRETELS.

Bel: Vrög 'n jonge in 'n winkel um lichten, zeg de klerekeerl: "Dan moet U bij de overburman zijn, die is electricien".

HOOFDSTUK 17 ONDERKLERE

ALGEMEEN

HEMP

01 HEMP: Acht, Liem.

02 HEMD: Eib, Aal, Voo, Meg, Ulf, Sin.

Hen: Op 't hemp zat gien krage; 't was van baoven af-eboord. Van veuren was e van baoven ongeveer 20 cm lös. Door zatten 'n stuk of drie hemdekneupkes. 'n Leest zat der niet in 't hemp: 't was rechttoe, rechtan. Op de heugte van de huppen zat der an weerskanten 'n snee zodat der veur en achter 'n slippe ontston. Hemde waren vake zó lange, dat 't tót zon endjen baoven de kniene kwam. Der zatten altied mouwen in; soms korten (zon 20 cm.) soms tót de polsen woor dan 'n boordjen met 'n kneupken zat.

't Hemp wier altied in de onderbokse estoet.

Win: 't Hemp was van eigen linnen emaaft, had veur en achter ne slippe. [SLIP(PE); ok: Hen, Ang, Sto].

Aal: Hemde bunt van ongebleekten ketoen of linnen en hebt korte of lange mouwen. Ze bunt vri-j lang en hebt an weerskanten 'n split waardeur twee bledden ontstaot. Onder ieder armsgat zit ne draejlasse; 'n ingezet stuksken um wat ruimte te kriegen. 'n Hemp hef 'n halsbeurdjen en bovven middenveur zit stenen —later vervangen deur benen of linnen— kneupe um 't halsgat wat te können afsluten. De sloeting zat veur of op de linker scholder. Flanelen hemde waren korter as gewone hemde. [BLEDDDE; SPLIT; DRAEJLASSE].

Acht-Tw 1948: DREELASKE “driehoekig lapje in de hemdsmouw” [Wanink 1, 89].

Vars 1985: Vrogger hadn de lange hemde twee bledden [Telge 6, 58]. [BLEDDDE].

Loch: In plaatse van 'n borstrok drogen ze 's zommers 'n RUMPKEN: 'n hemp zonder mouwen, vake van dunne flanel emaaft.

Eib veur 1973: Hee löp met ne Luntense löchte “hij loopt met zijn hemd uit zijn broek” [H. Odink 3, 150]. [LUNTENS].

● 't Hemp van 'n vrouwe wodt algemeen hemd of hemp eneumd, met soms ter verdudeleking der veur: vrouwleu-, vrouwluu-, vrollie- of vrouwe-. Anders as bie de hemde van de mansleu waren de linnen hemde van de vrouwleu onder wieder as baoven.

Eef: 'n Hemp van 'n vrouwe wodn later interlock eneumd.

Zut: 't Vrouwenhemp was völle kötter as 't manshemp en 't wier baeter pas gemaakt: 't was minder ruim. Vanaf 1920 droegen vrouwen ook 'n kammezooltjen. [KAMMEZOO; KAMMIZOO: Bre, Doet, Kep, Ste, Wesv].

Zel: 'n Vrouwluuhemd was van linnen of dubbeldraods katoen; 't had korte mouwen en baovenan 'n split van veuren met twee kneupe en 'n spinnetjen. Door onder ston eur initialen in rood geborduurd. In de mouwen zat 'n dreilaste en an de onderkant zat vake 'n geertjen. [SPINNETJEN; ok: Liev 1943 (Weenink 1, 48). DREILASTE. GEER].

Gees: De hemde wodn zelf emaaft van linnen of katoen; um 't halsgat zat 'n lintjen. Vake zat door ok 'n spinneken, later wodn dat 'n belegstuk met kneupe. [BELEGSTUK].

Acht-Tw 1948: SPINNEKOP, LUZERЕКKE “gehaakt, webvormig trensje in een hemd om het uitscheuren van het split te voorkomen” [Wanink 1, 185].

Aal 1966: SPINNEKÖPKEN “trensje in een hemd” [Rots 2, 15].

Din: 'n Hemp van vrouwluu had mouwen maor was zonder bledden. [BLEDDDE].

Zed: At wi-j 'n vrouwehemd op school moeste make, dan zei ik tege de juffrouw: “Mien moeder zei dat der 'n bosgat in mos”. Meugelek is dat 't split met knope en knoopsgate baoveaan, zoda'j der met de kop deurkon. [BOSGAT].

Acht-Tw 1948: NAEZIE “kantwerk; b.v. langs een vrouwenhemd” [Wanink 1, 147].

Win 1971: 'n Vrouwenhemp met naezie [Deunk 1, 150].

BORSTROK

- 01 BO(R)STROK: Acht, Liem.
02 BO(R)STEROK: Zut, Sto.
03 HEMPROK, HEMDROK: Acht; Ang / Acht
1882 [Telge 2, 81], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 109], Win 1971 [Deunk 1, 89],
Vars 1985 [Telge 6, 139].

Hen: Aover 't hemp wier de borstrok edragen. Meestal was dat 'n wollen borstrok, eigen gebreid volgens 't patroon één rech, één averech. De borstrok was korter as 't hemp, meestal tut de huppen; der zatten ok gien slippen an. Van baoven was der gien krage, maor hie was af-eboord en van veuren lös, met 'n paar kneupkes. Der konn lange en korte mouwen an zitten.

Zev: In de zomer ging de borstrok uut.

Eib: 's Zommers ging de borstrok oet; as 't heel heet was, drogen de boeren wal allene 't blote boezeloen. [BLOOT].

Haa: 's Zommers drogen de vrouwleu neet altied 'n jak, maor 'n hemprok. "Ze löp in 't blote hemprok".

Loch: 'n Hemdrok of borstrok was meestal emaaft van blauwe, gestreepte stof en evoerd met flanel of molton.

Gels: 'n Hemdrok was lange; 't leefste töt aover 't gat: 't wodn deur mansleu en vrouwleu edragen.

Vars: Mansluu droegen 'n hemdrok met lange mouwen, vrouwluu met korte mouwen. 'n Hemdrok was zó gebreid, dat 't dikke ribben had.

Bel: Met den winterdag hadn ze over ne gebreiden hemdrok ne gestreepten; doorovver ging bi-j vrouwleu 't zammezetjen en doorovver 't jeksken. Hee ging tot ovver de huppen en wonn van veuren met kneupe too-emaakt. Met warm weer stonn ze in den bloten hemdrok op 't land eerpel te stekken.

Wehl: As 't kold was, droegen de vrouwen vroeger tussen hemd en onderjurk 'n hemdrok. Gi-j had wollen en jaeger hemdrokken en hemdrokken van molton aan de binnenkant.

Zut: As 't kolder wier, werd aover 't hemp 'n flanel en/of 'n gebreide wollen bosterok of 'n bosterok van jaeger gedragen. [FLANEL].

ONDERKLERE VEUR 'N VROUWE

ONDERJÖRK

'n Onderjörk is 'n jörk die onder 't kleed edragen wodt.

- 01 ONDERJÖRK, ONDERJURK: Acht, Liem.
02 ONDERKLEED: Bel, Win, Hen, Zev, Lob
II Boch, Eit, Kle.
03 HEMDROK: Gees, Zev, Did.
04 HOGEN ONDERROK: Bel.
II oenderkleed: Vre, Ges.

Haa: Onderjörken bunt der ekommen ton der jörken kwammen.

Eib 1980: 'T LAOTEN LÖCHTEN "de onderjurk zichtbaar dragen" [Telge 1, 48].

Lich: "I-j hebt de linnekaste los staon", zeg i-j tegen ne vrouwe dee de onderjörk löt zeen. [LINNEKASTE].

ONDERROK

'n Onderrok is 'n rok dee onder de gewone rok edragen wodt.

- 01 ONDERROK: Acht, Liem II Bat, Mar,
Rhe, Boch, Eit.
02 ONDERROK: Sil, Pan II Wilp.
03 LEGEN ONDERROK: Bel.
04 ROK: Ste.
II oenderrok: Vre, Ges, Ram, Hei, Rhe,
Kle.

Zel: Vrogger wieren onderrökke wel van flanel emaaft of gebreid, met mooie patronen. Later kwammen der katoenen met mooie kante langs de hals en armen; onderan was de kante wel 25 cm lang.

Nee: Vrogger ha'j onderrökke van vief-schach of baojen onderrökke.

Zel: 'n Onderrok is 'n baaien rok met onderan zon horeg lint wat iezerstark was. [LINT].

Gees: De onderrokke wodn onderan 'n verband an-ezat.

NAOSZAK

De naoszak is 'n lössen zak dee de vrouwleu vrogger onder den rok of 't kleed drogen en dee met 'n band um 't middel vaste-zat.

- 01 NAOSZAK: Harf, Alm, Eef, Vor, Loch,
Zwi, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen,

Lich, Aal, Bre, Win, Voo, Vars, Sil, Zel, Hen, Key, Baa, Tol, Lat / No Acht 1839 [Telge 4, 30], Vars 1882 [Telge 4, 53], Ruu 1930 [Zwart 3, 237], Aal 1966 [Rots 2, 11], Win 1971 [Deunk 1, 155], Vars 1985 [Telge 6, 236] || Wilp, Bat, Mar.

02 NAODZAK: Gor, Eef, Zut, Wich, Loch, Din, Gen, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Ang, Wesv, Zed.

03 NOSZAK: Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee || Mar.

04 TES(SE): Gen, Vars, Zel, Wehl, Lob.

05 ONDERTESSE: Din.

06 KONGELTESSE: Din.

07 STAEKZAK: Does.

08 BUUL: Did / Eib 1981 [Weeink 1, 78].

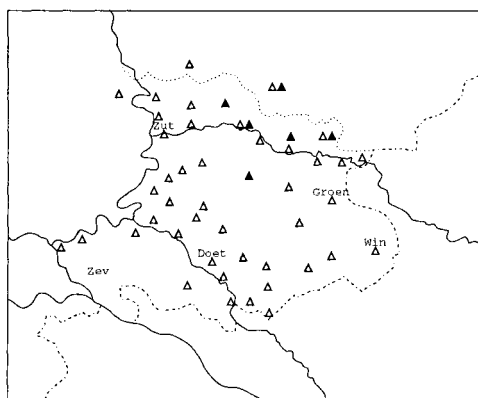
09 BEUL: Bel.

10 FIKKE: / Acht 1830 [Telge 4, 5].

Zut: Tut de onderkieren heurt ok de naodzak dee met 'n lint um 't middel gedragen werd op de onderrok en wäörin beurs en zaddook bewaard werden.

Loch: 'n Naoszak was van witte ketoen; met de karmse stopten ze der de karmeskoke in.

Kep: At de vrouwluu vrogger met de fiets 's aovends utgingen, deien ze nao ankomst de carbidlampe wel in de naodzak, want a'j dén an de fiets lieten zitten, kon e bevroezen.

△ naoszak 01-02 ▲ noszak 03

De metwarkers in den Acht bunt de benamingen naoszak/noszak nog lange neet vergetten, maor in de Liem is òf 't veurwarp zelf al neet meer bekend, òf der is 'n algemene name op-egeven (tes, buul).

Zel: Sommege vrouwluu droegen alle dagen 'n naodzak, anderen allene at ze utgingen.

Hen: Veur kinder was de naodzak 'n gewichtig attribuut: door kwammen altied de peppermuntjes en andere snuupkes uut.

Loch: Um bie den noszak te können kommen, hadden de vrouwleu 'n split in den rok: 't SCHEURSGAT.

KORSET

01 KORSET, KOSSET: Gor, Vor, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Aal, Bre, Din, Voo, Sin, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Lat, Zev, Did, Zed || Bat, Mar, Kle.

02 KORSJET, KOSJET: Gor, Baa, Ruu, Gees, Bel, Aal, Win, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Key, Baa.

03 KE'SET: Zut, Wich, Bor, Eib, Rek, Groen, Aal, Hen, Ang, Wesv, Lob.

04 KE'SJET: Alm, Eef, Loch, Lich, Aal, Zel, Tol, Pan.

05 KASJET: Haa.

06 PENSKNIEPERT: / sHe 1982 [Telge 3, 113] || Elt.

07 RIB: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168].

Haa: Kasjetten kwammen hier in de joren twinteg in gebroek.

Eib: Veur warkende vrouwen bunt korsetten onmeugeleke dingen; ze wodn tussen beide oorlogen nog wal edragen deur vrouwleu dee rech-op gingen.

Vars 1985: I-j zit zo te stönnen met 't etten, Jannao. Zit ow 't korsjet ok in de waege? [Telge 6, 191].

Did: 'n Korset het baliene. [BALIEN].

Lich 1991: FUUPKEN "gummieknoopje (van b.v. een jarretel)" [Telge 8, 40].

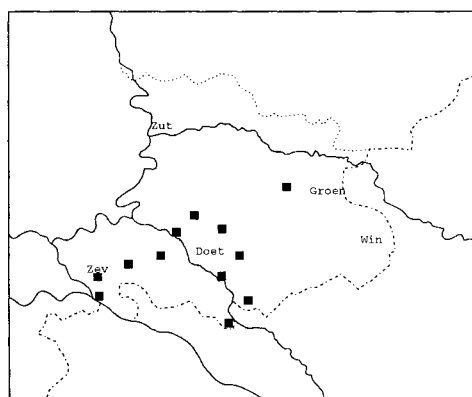
Ruu: 'n SJE'TELLEKE is 'n kousenopholder.

ONDERBOKSE

Der bunt verschillende soorten onderboksen veur vrouwleu. De benamingen 01-02 bunt de meest neutrale; de benamingen 03-06 könt ok betrekking hebben op olderwetse onderboksen. (Kiek onder Hen, Zel, Haa). De benamingen 07-08 bunt schertsende benamingen, net zoas 10-15 dee speciaal an 'n directoire egeven wodt. Benaming 16 is 'n moderne name.

- 01 ONDERBOKS(E): Acht, Liem II Elt.
 02 UNDERBOKS(E): Zel, Key, Zev, Did, Pan.
 03 BOKSE: Nee, Bel, Lich, Aal, Vars, Zel, Hen, Tol II Mar, Hei, Rhe.
 04 BOKS: Voo, Wehl, Kep, Ang, Zed II Kle.
 05 BROEK: Gor, Wesd, Hen, Ste.
 06 BROOK: Eef, Zut.
 07 SCHINKENBUUL: Bel / Eib 1981 [Weeink 1, 90].
 08 SCHINKENZEKSKEN: Aal.
 09 DIRECTOIRE, DIRRECTOIRE: Gor, Zut, Wich, Ruu, Loch, Groen, Bre, Din, Voo, Sil, Doet, Hen, Tol, Baa, Lat, Pan II Bat.
 10 SCHOEF-'M-DALE: Loch, Aal.
 11 SCHOEVE-DALE: Ruu.
 12 SCHOEFDALE: / Win 1971 [Deunk 1, 204].
 13 DALESCHOEVER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 84].
 14 STRIEKEDALE: / Eib 1981 [Weeink 1, 92].
 15 STREUPBOKSE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191].
 16 SLIP: Gels (noe), Wesd, Wehl, Did.
 17 KAMMEZÄÖL: Zed.
 II oenderbokse: Vre, Ram, Bork, Rhe.

Aal: Dikken-Jan mos op ne kere veur ziene vrouwe bi-j de Cooperatie ne ni-je onderbokse halen en too vroeg e um 'n schinken-zeksken veur ziene vrouwe.

■ *underboks(e) 02*

De verspreiding van under is tamelek bezunder; 't kump veur in 't oosten van de Liem en rond Doet. Uut ander materiaal blik dat 't ok in Westfalen en 't Reinland bekend is.

Bel: As jongs zaeden wi-j schinkenbuul.
Hen: In mien grotmoederstied droegen de vrouwluu boksen; mien moeder droeg directoires en tegenswoordeg draagt de vrouwluu broekjes en slijpjes.
Zel: Vrogger droegen de vrouwluu 'n onderbokse met kleppen en bende —de klapbokse— of ok wel 'n bokse zonder kruus —de losse bokse. In den oorlog he'k wel 's 'n bokse van 'n ochtendvoerzak —voer veur de hoender— op de hegge zien hangen. A'j die anhadden, ha'j de hane veur de konte zitten! [LOSSE BOKS(E); ok: Lich, Aal, Lob. [KLAPBOKSE; ok: Aal, Win, Sin, Kep].
Zut: De linnen of ketoenen brook had an weerskanten splitten en op elke baovenhook däörvan 'n band. De veurkante wier van achteren geslaoten met dee banden; de achterkante wier veur dichtegeknupt. 't Waren dus lange banden. De wieje piepen waren soms onderan wat ingenommen met 'n biesjen.

Haa: Vrogger hadn de vrouwleu 'n lösse bokse of gatbokse an. [LÖSSE BOKSE; ok: Alm, Bor, Hen, Tol II Mar; GATBOKSE].
Tol: Van 'n lösse bokse wodn wel 's ezeg dat e scheidgedientjes had umdat e uut twee piepen beston die töt de tallie an enen band vaste zatten. 'n Toeë bokse had veur en achter 'n kleppe en an de ziedkanten 'n knoopsluting. De boksepiepen reiken töt aover de knene en wodn door met 'n bendjen um de bene vaste-ebonnen, met gevolg dat der rondumme onder de knene 'n "dal" zat op de plaatse woor de band altied zat.
Eib 1981: LÖS-HOES "open onderbroek voor vrouwen" [Weeink 1, 85].

Groen: In Grolle kwamp veur den oorlog 't hoeke-dalen veur. De vrouwleu dee van den boer kwammen en neudeg mosten veurdat ze de karke ingingen, zatten dan op de hoeke —naost de karke— met de klere ge woon um zich hen. Dat kon, umdat ze 'n lösse bokse droegen.

Kep: Umstreeks 1920 kwammen der onderboksen met ellestiek in plaats van bendjes. Die boksen numen ze snelpissers. [SNELPISSER].

LIEFKEN I

'n Liefken wodt deur vrouwleu edragen onder 't jak. 't Is 'n soort strakke blouse met

'n dudelek model. 't Is de veurloper van 't summezetjen. Verg.: liefken II.

01 LIEFKE(N): Gor, Alm, Eef, Zut, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Key, Tol, Lat / Groen 1994 [Telge 9, 72] II Bat, Mar, Bork.

02 ONDERLIEFKEN: Eef, Vor, Bel.

03 ONDERLIEFJE: Ang.

04 RUMPKEN: Rek.

05 REUMPKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 172].

06 ZAMMEZETJEN: Bel.

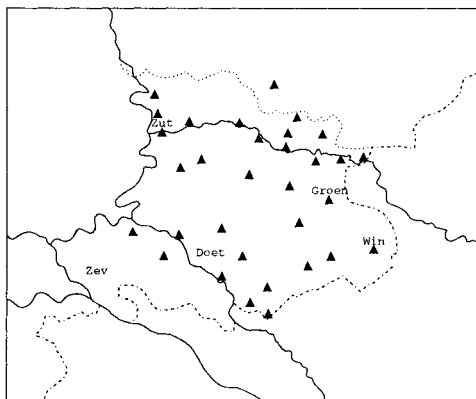
Tol: 't Liefken was 'n strak kledingstuk töt in de tallie. 't Had gien mouwen en was vake emaaft van voeringstof. De vrouwluu droegen 't onder 't jak, aover de bostrok; 't was de vierde laoge.

Vor: 'n Onderliefken had nooit mouwkes; 'n hemdrek was met mouwkes.

Loch: 'n Liefken was 'n strak bloesjen met kneupkes veur; 't was eigenlek 'n jak zonder schootjen.

Alm: 's Zundags droegen de vrouwleu vake 'n wit liefken, de andere dagen van de wekke ene van bont katoen.

Bel: 't Zammezetjen wodn ovver den gestreepten hemdrek edragen. At de vrouwluu op 't land an 't eerpels stekken waren of 's morgens op daele de beste en varkes voor-

▲ summezetje(n) 01-07

Summezetjen —'n woord van Franse komaf— is veural in den Acht deur de metwar-kers op-egeven.

den, dan deden ze 't jeksken oet en hadn 'n zammezetjen an. Dan kann ze zich makkeleker bewaegen bi-j 't wark.

Eef: Biej warm weer —b.v. biej heujen op 't land— ging 't jak uut en dan werd 't onderliefken, baovenliefken!

Win 1971: AAP(T)ROK "lijfje met rok" [Deunk 1, 1].

SUMMEZETJEN

'n *Summezetjen* is 'n frontjen wat onder 't jak edragen wodn.

01 SUMMEZETJE(N): Alm, Eef, Ruu, Zwi, Gees, Gels, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win, Sin, Sil, Zel, Ang / Vra 1991, Zie 1991 [Telge 8, 121] II Mar.

02 ZUMMEZETJEN: Din.

03 SIMMEZETJE(N): Gor, Eef, Wich, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Aal, Bre, Wesd, Zel, Kep II Mar.

04 ZIMMEZETJEN: Vor, Din, Voo, Vars, Wehl.

05 ZAMMEZETJEN: Nee.

06 ZIEMEZETJE(N): Zut, Haa.

07 ZIEMOZETJEN: / Aal 1966 [Rots 2, 26].

08 UMMEZETJEN: Eib.

09 BEFKE: Lar.

Eib: Plat ezeg was 'n simmezetjen ne lappe veur en ene achter en dee wodn met bende-kes vaste-eknupt. 't Wodn ok wal ummezetjen eneumd umdat 't um 't lichaam ezetten was.

Rek: 'n Summezetjen had 'n vuur- en achterstuk dee an de rechter baovenkante an mekare zatten. De linker baovenkante ko'j met kneupe en kneupsgate dichte-maken. Op zied zatten lange bende dee deur luskes op zied naor achteren ehaald wodn en dan an de vuurkante estrikt of eknupt. 't Had gin mouwen en 't kwam tuut ongeveer de huppenkneupe.

Lich: 'n Summezetjen hef 'n fruntjen en 'n achterstukke en is vake van witte stof met blauwe bleumkes der op. De twee bendjes op zied mos i-j deur lissen halen en op de rugge vaste knuppen. [FRONT].

Loch: 'n Simmezetjen wodn edragen onder 't jak; 'n klein rendjen kwam dan an den hals der baoven uut. Bie mansleu heet 't 'n bef; met dat verschil dat 'n bef baoven de klere,

maor onder 't jesken edragen wordt.
Aal 1966: As i-j maor 'n ziemozetjen drogen, was i-j neet zo vake verkeld [Rots 2, 26].

BEHA

- 01 BEHA: Acht, Liem II Elt.
- 02 BUUSTEHOLDER: Gor, Lar, Rek, Doet, Kep, Hen, Tol, Lat, Zev, Zed.
- 03 BUSTEHOLDER: Lar, Gels, Zel, Kep, Zed.
- 04 BUUSTENHOLDER: Lar, Eib, Bel, Lich, Ulf, Sin, Kep II Mar.
- 05 BUSTENHOLDER: Lar, Zel, Kep, Dre.
- 06 BUSTEHOUWER: Pan.
- 07 BÖSTEHOUWER: Wesv.
- 08 BEERND-HENDRIK: Bre.
- 09 BENNARD-HENDRIK: Bel.
- 10 TITTENHOLDER: Lar.
- 11 TITTENTUUG: Win.
- 12 TITTENSERVETTE: Loch.
- 13 TITTENJAK: Din.
- 14 KORSETLIEFKEN: Win.
- 15 TWEELINGPET: Zed.

Bel: Bennard-Hendrik neumden ze 'n beha wal oet gekkegheid.

Eib: In de joren tachteg waren der enkeld nog wal vrouwleu dee nog gin beha drogen, maor nog net as vrogger 'n lang, steveg ummezetjen woorvan de bende —dee onder de buuste strak ebonden, zatten— de neudege steun gavven.

Tol: 'k Heuren der pas van in de joren datteg toe 'k 's lozeren bi-j familie; 'n older nichjen had toe zo'n dink!

Zed: Vaak wier 't woord busteholder niet ens gebruikt. "Mo'j nog 'n ni-j ding hemme?", en dan wist iedereen wat gemeind wier. Uut de gein hadde ze 't ok nog wel 's aover 'n tweelingpet.

Zel: Veur-a'j beha's in de winkel konden kopen, hadden de vrouwluu 'n vierkanten doek die ze —as 'n soort kinderdoek—onder 't hemd veur de borste droegen.

ONDERKLERE VEUR 'N MAN

ONDERBOKSE

- 01 ONDERBOKS(E): Acht; Ang, Lat, Wesv, Sto II Bat.
- 02 ONDERBOKS(E): Bel, Voo, Meg, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Key, Zev, Did, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 252], sHe 1982 [Telge 3, 153].
- 03 ONDERBROEK: Gor.
II onderbrook: Bat.

Hen: De onderbokse kon lange of korte piepen hebben. Dat hing af van 't seizoen. Soms was de lange onderbokse van flanel of doormet evoerd. An de baovenkante zat 'n boord met van veuren 'n knoop. Soms zat der deur de boord 'n lint, wat van veuren eknupt mos wodn.

Vars: De onderbokse was vake van rood of blauw gestreepte katoenen stof. Soms konnen de piepen met bendjes toe-eknupt wodn.

Sto: Kötte onderbokse hadde ze vroeger hos niet.

Sin: Met de winterdag droegen de mansluu 'n lange, deur de vrouwluu gebreide onderbokse; later ha'j ze van jaeger.

Ang: In de winter droegen ze 'n wollen onderboks en 'n borstrok.

Loch: As 't heel kold was, hadden ze soms wel twee onderboksen an. Dee waren emaaft van griezen molton.

Ruu: A'j in de blote onderbokse loopt, he'j allene de onderbokse nog an. [BLOOT].

HOOFDSTUK 18 NACHTKLERE

ALGEMEEN

SLAOPMUTSE

De mutse dee in bedde edragen wodt, heet de slaopmutse.

- 01 SLAOPMUTSE: Acht, Liem || Vre, Ram, Hei, Raes, Rhe, Boch, Elt, Kle.
02 NACHMUTSE: Eib, Aal || Stlo, Bork, Raes, Rhe, Elt.
03 SLAOPKAPPE: Bre / Vre.
|| nachtkappe: Ges.

Voo: De vrouwluj hadden 'n mutsken dat met bendjes onder de kin dichgeknupt wier. 't Was plat op 't heufd en ok de oren zatten der in. De kleur was wit. Mansluj hadden 'n gekleurde muts dé n wat spits bi-j liep op 't heufd. Der zat 'n pluim op.

Zwi: De nachmutse was van katoen; rondgebred, hee had bendjes en 'n pluim. [Ok: Bor, Voo, Lob].

Gees: Mien gropmoo droog 's nachts 'n gehäökte mutse van wit katoen.

Vor: De slaopmutse was eiges ehäökt of van goed. Vake hadn de vrouwleu de slaopmutse aoverdag onder de plooi mutse zitten.

Gor: Mien opoe zetten de —gehäökte— slaopmutse rond tien uur af en dan zetten ze de plooi mutse op.

Eef: De vrouwleu hadn 'n gehäökt kepken op of 'n zwart stoffen kepken; an de slaopmutse veur de mansleu zat 'n pluumpken of 'n kwasjen.

Gor: An de slaopmutse van de mansluu zat 'n KWAS.

Lob: De kerls gienge ok wel met de pet op ien bed. [Ok: Did]; de vrullie wel met 'n doek um de kop.

● *Veur de (gehäökte) mutse van 'n vrouwe bunt nog de volgende specifieke benamingen op-egeven:*

- 01 NACH(T)MUTS(E): Gor, Kep, Tol, Lat, || Wilp.
02 NACH(T)KAPPE: Zwi, Tol.

- 03 SLAOPKAPPE: Bel.
04 HÄÖKMUTSE: Vor.
05 HAAKMUTSE: Baa.

Gor: 'n Nachmutse was gehäökt.

Vor: Allene olde mensen droegen 's nachts 'n mutse: mansleu 'n slaopmutse, vrouwleu 'n haokmutse.

Lat: Tot tien uur 's marges hadde de vrouwe de nachmuts op; doornao wier de plooi muts opgedaon.

Acht 1882: DOEDEL “kinderslaopmuts” [Telge 2, 25].

NACHTKLERE VEUR 'N VROUWE

NACHTJAK, NACHTPONNE

- 01 (NACHT)JAK, (NACH)JAK: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 234] || Wilp, Bat, Mar, Elt.
02 (NACHT)PON, (NACH)PON: Eef, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Eib, Aal, Gen, Voo, Doet, Wehl, Kep, Dre, Key, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 272] || Mar.
03 (NACHT)PONNE, (NACH)PONNE: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Zel, Doet, Hen, Ste, Baa, Tol || Wilp, Bat.
04 NACHTHEMP: Sil, Dre || Boch, Elt.
|| nachtjakke: Boch.

Zed: 'n Nachtjak is tot aan de kni-je; 'n nachtpon tot op de vuut.

Lob: 'n Nachjak was van veure los; de vrullie droege dat ien bed.

Harf: Umdat 'n nachjak van veurten helemaal lös was, was 't veur olde vrouwluu makkeleker an te trekken as 'n nachponne.

Does: 'n Nachjak was helemaal los en had veul knope; 't was 'n stuk wiejer as 't jak van aoverdag. Net as 'n nachpon was 'n nachjak wit.

Tol: Gropmoeder (geb. 1855) had 'n nachjak van effen of gestreept flanel; van veuren

had 't 'n knoopsluiting aover de hele lengte töt in de tallie. Vanuut de tallie had 't 'n schoot; door zatten gien kneupe meer an. Moeder (geb. 1888) droeg 'n nachponne. Die was uut één stuk emaaft en viel tut an de kuten. 't Had lange mouwen en vanuut de hals 'n split met dri-j of vier kneupe. 'n Mooien witten met 'n kentjen langs den hals lei keureg netjes in 't kammenet: 't doods-hemp.

Lat: Moeder droeg 'n nachjak, de deerns 'n nachpon.

Bel: Vrogger trokken de bettere leu 't nach-hemp an; dat was 'n lang hemp met of zonder slippen. [NACH(T)HEMP; ok: Eef].

Win: Um den hals drogen ze nog wal ne nachdook of nachshawl. [NACH(T)DOOK; NACH(T)SHAWL].

Wesd: Veural as 't slim kold was, droegen ze nog wel 's slaopsökke. [SLAOPSOK; ok: Loch, Nee, Aal].

Kep: Vrogger hadn de keerls gin aparte nachklere; ze sliepen in de boezeroen of bostrok en de lange onderboks.

“Hulde aan het zilveren paar!”, steet der op 't bord. De middelste vrouwe en de linkse hebt 'n gekleurden schorte an; bie de middelste vrouwe zit de banden onder den boord, de vrouwe links hef an de veurkante 'n strik. De vrouwe rechts op de foto is moderner ekleed; dat köj o.a. afleiden an de menere woorop ze 't knupdeuksken eknupt hef en an 't liefken wat opvallender is as van de beide andere vrouweleu. De middelste vrouwe hef 'n jak zonder 'n kop op de mouwen en 'n knipmutse met 'n kortere streppel. De jas van de mansleu in 't midden en rechts bunt 't zelfde, maor ze hebt andere vesjes an, want den middelsten hef der 'n groten krage op zitten. De mansleu links en rechts hebt beiden 'n aoverhemd an. De jongste —links— hef neet allene 'n moderner pak an, maor ok 'n modernere (Engelse) pette op.

HOOFDSTUK 19 BABYTUUG EN KINDERKLERE

BABYTUUG

IN DEN PAK MAKEN

A'j 'n kleinen in den pak maakt, dan pak ie 'm in deuke in. Der bunt verschillende mēnēren woorop 'n kleinen in de pak eemaakt kan wodn.

- 01 IN 'T/DE(N) PAK MAKE(N): Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Din, Gen, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Ste, Tol, Zev, Pan II Mar.
02 IN DE PAKKE MAKEN: Bre, Win.
03 IN 'T/DE(N) PAK (DOEN): Gor, Zut, Lar, Aal, Doet, Lob.
04 IN DE PAK STEKKEN (STAEKEN): Gor, Zel, Hen.
05 INPAKKE, IENPAKKE: Goes, Zev, Zed.
06 IN DE LUREN LEGGEN: Dre.

Rek: 'n Kleinen kreeg gewoon ne dook vuur en dan ging e in 'n pak. Hee wodn op ne dekdook-in-puntvorm eleg; eers wodn 't linkse deel aover-eslagen, dan 't rechse. Met bende wodn dat an weerskanten vaste-eemaakt en dan van onderen dichte-voold en vaste-eknupt met bende.

Bre: 't Kind wodn 's morgens ewassene met warm water. Daornao wodn 't naveltjen nao-ekekene en wodn 't helsken, de oksels en 't kuntjen met streujoeder in-evrevene.

Dan kreg 't 'n hemken an, 'n truiken en 'n kinderdoek. Daornao wodn 't van onder de ermkes tot over de veutjes straf in ne pakdook ewikkeld. Wat te lange was, wodn teruggeslagene. Met sloetspelden wodn alles vaste-eholne. As 't good zat, kon 't kind de beentjes haoste neet reuren. Um 't köpken kwam ne flanelen dook hen, zó, da'j haoste geen snuutjen meer konn zeen.

Sin: Den wikkeldoek was 1 meter lank en zo'n 80 cm breed. 't Kind leien ze op de taofel op de doek en dan werd 't in de doek erold. An 't vuten-ende wier de doek umeslagen en op de rugges werd 't vaste-espeld met 4 of 5 sluitspelden. 't Kind zat der heel steveg in.

Wesv: Gi-j leg de kleine ter hoogte van 't böske op 'n fenelle doek en dan rolt gi-j 'm der umheer. Met 'n sluitspeld maak gi-j de doek aan de veurkant dich.

Kep: Den pakluier of umslagdoek bleef um, töt 't kind 2 of 3 maond was.

Hen: Volgens mien olders wodn 'n kind vrogger zó stief in de pak estokken, da'j 't recht-op tegen de mure konn zetten.

Bel: 'n Kleinen mos zó stevveg verpakt wezzen, da'j 'm bi-j wieze van spreken over 't hoes konn gooien zonder dat e wat overkwam.

Sil: Veur 1930 wieren de kinder in de pak gemaakt; dan was alleen 't gezichjen nog te zien omdat ze 'n kopduuksken um hadden. [KOPDOEK; UMSLAGDOEK: Zel].

Lob: 't Kopduukske was duk geborduurd.

Win: 'n Navelbendeken wordt ok wal windeken eneumd. ['NAVEL'BENDEKEN; 'WINDEKEN].

PAKDOEK

De pakdoek is den butensten dook woormet 'n kleinen in de pak eemaakt wodt.

- 01 PAKDOEK: Gor, Ruu, Loch, Bor, Gels, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Wehl, Hen, Baa, Wesv, Dui, Groes, Zev, Zed, Pan, Lob.
02 PAKKENDOOK: Win.
03 PAKDAEKEN: Wehl.

Aal: 'n Pakdook is van dikke flanel; umehaakt met 'n wit, rose of blauw picootjen.

Voo: De pakdoek —van molton— wier met sluitspelden vastgemaakt en onderan umgeslagen.

Lob: 'n Pakdoek was 1,5 keer zo groot as 'n luier.

KINDERDOEK

'n Kinderdoek krig 'n kleinen umme veurdat e zindelek is.

- 01 (KINDER)DOEK: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil,

- Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Tol, Does, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did, Pan II Wilp.
- 02 (KINDER)DOOK: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, II Bat, Mar.
- 03 POEPDOOK: Zut, Aal.
- 04 POEPDOEK: Wesv.
- 05 PISDOOK: Bre, Win.
- 06 PISDOEK: Sin, Zed / Ruu 1930 [Zwart 3, 238].
- 07 LURE: Vor, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 82].
- 08 LOERE: Win / Acht 1895 [Telge 2, 81].
- 09 WINDEL: Aal.
- 10 MIEGELAPPEN: Eib.
- 11 PLODDE: / Groen 1994 [Telge 9, 93].
- 12 ZWACHEL: / Vars 1882 [Telge 4, 56].

Ok op-egeven: LUIER.

Wich: Doek; met 'n oe as in 't woord boer.

Eef: Gif 't kind 's 'n schone dook.

Ruu: Doot den kleinen effen 'n dook veur.

Aal: Kinderdeuke waarn van ketoen; i-j hadn oogjeskinderdeuke (met rondjes as versiesel der ummehen), gerstekorrelkinderdeuke (met bobbeltjes der op) en tetrakinderdeuke (met 'n ruutjesmotief).

Nee: At den kleinen in berre lae, droog e ne witn dook; at e in 't looprekke ging of op de grond krop, ging der ne blauwn aoverhen.

Gees: 'n Kinderdook wodn vaste-emaakt met sloetspelden.

Tol: 's Nachts gingen der twee kinderduke aovermekare an.

UMSLAGDOEK II

'n Umslagdoek wodn in later tied gebruikt.

- 01 UMSLAGDOEK: Eef, Vor, Ruu, Loch, Gees, Haa, Nee, Groen, Aal, Meg, Sin, Sil, Wesv, Zel, Kep, Ste, Baa, Ang, Lat, Zev, Did, Pan.
- 02 WIKKELDOEK: Harf, Sin.
- 03 PAKLUIER: Zut, Wich, Loch, Eib, Lich, Aal, Bre, Doet, Kep, Tol, Zed.
- 04 UMSLAGLUIER: Harf, War.
- 05 UMSLAGLURE: Alm.
- 06 PAKLURE: Ste, Tol.
- 07 LURE: Dre.

Loch: De —flenellen— pakluier hef 'n klei-

nen an, as e nog heel klein is. Later wodt dat vervangen deur 'n ketoenen —vake ebreid— luierbreuksken.

Tol: De pakluier van molton kwam aoveral aoverhen, ok aover de vuutjes. 't Kind moch 's kold wodn met allene maor 'n hempken, boströksken, navelbendjen, kinderdoek, truitjen met lange möwkes en sökskes an!

SLUUTSPELDE

Sluutspelden bunt de veurwarpen woormee 'n kinderdook vaste-emaakt wodt.

- 01 SLUUTSPELDE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Bor, Aal, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Ste, Tol II Bat.
- 02 SLUUTSPELD: Gen, Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 127].
- 03 SLUUTSPAELD: Pan.
- 04 SLOETSPELDE: Loch, Gees, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 42], Lich 1991 [Telge 8, 109].
- 05 SLOESSPELDE: Groen, Aal.
- 06 SLOETSPELE: Lar, Gels, Nee II Mar.
- 07 SLOETSPÖLDE: Aal.
- 08 VEILEGHEIDSSPELDE: Zut, Eib II Wilp.
- 09 VEILIGHEIDSSPELD: Wesv.
- 10 SPELDE: Loch, Aal.

Loch: Vrogger ha'j rechte spelden, later veilegheidsspelden en nog later veilegheidsspelden met extra beveiliging.

Hen: Mien grotmoeder numen dat nog kotweg: spelden, want zie had de tied nog met-emaakt dat die dinge niet "beveilegd" waren. Die vrouwluu konnen de kinderduke zó vaste-spelden met lösse spelden, dat de kinder door gien last van hadden. Ik wette nog wel dat opoe zei: "Denk der an, da'j ow niet stekt, want dat is laevensgevoorek".

DREUGE

As 'n kind zindelek is, is e dreuge.

- 01 DREUG(E): Acht, Liem.
- 02 ZINDELEK: Acht, Liem.
- 03 ZINLEK: Harf, Wich, Lar.
- 04 SCHONE: Vor, Tol.
- 05 HEMMEL: / Acht 1895 [Telge 2, 52].
- 06 RELLEK: / Acht 1882 [Telge 2, 106].

SLEBBEKEN

't *Deuksken* wat kindere *veurhebt* as ze an 't *etten bunt*, heet 'n *slab*.

- 01 'SLEBBEKE(N): Gor, Alm, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Ulf, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Kep, Tol II Bat.
02 SLABBETJE(N): Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Voo, Net, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Does, Ang, Lat, Did, Pan, Lob.
03 SLABBE: Gees, Nee, Rek, Lich, Aal, Sin, Kep, Ste.
04 'SLEBBESKEN: Hen.
05 SLABBERTJE(N): Gen, Zel, Wesv, Zed.
06 SLEBBERKEN: Din.
07 SLABBER: Din, Meg, Wesv, Zev, Pan.
08 SLABBELEPKE: Net.
09 SLABELAPPE: Bel.
10 SLABBEDUUKSKEN: Kep.
11 SLATERBEFKE: Harf.
 II slabbeken: Wilp.
 II slebben: Mar.
 II slabbelats, slabbeletsken: Ges, Hei, Raes, Rhe, Boch, Elt.

Eib: 'n Slebbeken wodn met 'n bendjen um de nekke dichte-eknupt.

Bor: Doo den kleinen 't slebbeken effen veur.

SPI-JDUUKSKEN

Met 'n spi-jduuksken wodt de spi-je of de zeiver af-evaegd.

- 01 SPI-JDUUKSKE(N): Din, Gen, Ulf, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Wesv, Did, Zed, Pan.
02 SPI-JDEUKSKE(N): Vor, Ruu, Lar, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre.
03 SPI-JE-DEUKSKEN: Win.
04 SPIEJDUUKSKE(N): Harf, Alm, Wich, Zel, Doet II Bat.
05 SPIEJDEUKSKEN: Gor, Eef, Loch, Bor, Nee.
06 SPI-JDOEKSKE: Zev.
07 SPIEJLEPKEN: Gor, Gees, Gen.
08 SPI-JLAPPE: Hen.
09 SPUUGDEUKSKE(N): Lar, Eib II Mar.
10 SPUUGDOEKJE: Ang.
11 ZEIVERDUUKSKEN: Tol.

12 ZEVERLEPKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 217], Win 1971 [Deunk 1, 282].

13 SLEBBEKEN: Bel / Win 1971 [Deunk 1, 212].

14 SLABBETJE: Lat.

15 SLABBE: Rek / Acht 1882 [Telge 2, 117].

 II spiejdeuksien: Wilp.

 II spi-jdook: Ram, Raes, Rhe, Elt.

 II spujdook: Boch.

Ruu: Geef 't spi-jdeuksken effen; hee zeivert.

Ang: 'n Spuugdoekje was vrogger niet bekend; ze gebruiken gewoon 'n zaddoek.

KINDERKLERE

Bel: Vrogger was der neet zo völle gekleurd grei, alles wat de kleinen drogen, was too wit.

Loch: A'j 'n kleinen antrokken, dee'j 'm 'n flenellen deurschoefhempken, 'n gebreid borströksken van ongebleekte ketoen of jaegerwolle an, 'n truitjen van glansketoen, 'n ketoenen kinderdook, 'n flenellen pakluier en sökskes. 's Nachts had e der 'n flenellen trappelzak aoverhen. As 't kind nor buten ging, kreeg 't 'n gebreid manteltjen an; bie slimme koldegheid ok nog 'n gebreide slobokse en 'n mutsken.

● *Wat deerntjes tut 'n joor of vier drogen veur den Tweeden Oorlog:*

Lob: Uut veurdeel droege jonges en maedjes 't eigeste.

Tol: 'n Deerntjen tut vier joor droeg altied 'n schötjen met köpkjes op de scholders of gewoon glad af-ebiesd en 'n zak der op veur de zaddoek.

Sin: Meisjes droegen 'n kleedjen met dooraoverhen 'n schotte van geruten stof met flappen aover de scholders. Ze hadden lange, eigengebreide kousen an en klompen an de vute. Allene 's zondags droegen ze schoene.

Bel: Deerntjes droegen ok 'n klepboks met bende; rond 1930 kwammen de directoires of —zo azze wi-j ze neumen— de boksen met ellestiek.

Zed: A'j nog in bed piste, dan kreg gi-j 'n katoene bostrok in plaats van 'n wollen bost-

rok, anders kromp die jaegerwol zo. De bostrok hing altied tot aover de kont.

Bre: Op den onderrok zat ne naoszak openaemd veur ne zaddoek.

Zev: Duk had 'n maedje van vier 'n strik of lint in 't heur. De schort had mouwe en was anders as bi-j de jonges, wit.

Gor: De strik in 't hoor wodn op 't warme fenuus glad estrekken of baoven de wasem ehouden; dan ston e mooi uut.

Ste: 's Winters wodn der 'n wat dikkerder jörksken edragen.

Loch: 's Winters wodn der aover 't ketoenen directoirtjen 'n gebreide onderbokse edragen.

Lich: 's Wintas drogen ze ne gebreide, wollen onderbokse; met de zomerdag 'n ketoenen onderbuksken.

Voo: Slaopen deien de deerntjes in 'n nachpunneken of 'n hansöpken. [NACHPON; ok: Pan].

Loch: Ok maekes drogen —nao den Tweeden Oorlog— pymaatjes: verbasterd tut 'n PIETEMAATJEN.

● *Deernes tut twaalf joor drogen veur den Tweeden Oorlog dezelfde soort klere as deerntjes tut 'n joor of vier; der bunt dus maor weineg verschillen.*

Bel: Met twaalf joor drogen de maekes nog altied 'n hemp van katoen en 's wintas door ovverhen ne eigengebreiden, wollen hemd-
rok. Ze hadn ne onderbokse met elastiek an en ne hogen onderrok; dat is ne rok met 'n lief der op. Ze hadden lange, zwarte kousen an dee met ellestieken op-ehollen wodn. Doorovver 'n kleed en door weer ovver ne skorte.

Eib: In hoes kree'k aover de lange, gebreide kousen kneelappen hen um de kneene in de kousen luk langer heel te hollen. Wa'k der dan toch deurhen, dan breien mien moo der nieje lepkes op.

Kep: 't Ondergoed maken gin verschil met wat 'n deerntjen van vier joor droeg; ok deerntjes van twaalf joor hadden altied jörkskes an en 'n schötjen veur. Ze hadn lange, zwarte of brune kousen an en vake nog 'n grote strik in 't hoor.

Loch: Maekes drogen 's winters aover 't

directoirtjen 'n wollen onderbokse.

Zel: Toen ik 'n deerntjen van 'n joor of tien was, wol ik gin naodzak meer veur. Ik von dat toen zo gek lieken a'j dan onder de rok ow zaddoek, knikkers of appel veur den dag mos halen. Van 'n versletten, olden rok maken moeder toe 'n schooltasse veur mi-j en door was ik heel arg bli-j met.

Baa: Aoverdag hadden deerntjes van 'n joor of twaalf 'n pompeldourse schorte veur; dat was arg bonte stof.

Zed: 'n Meisje van twaalf joor mos de kni-je bedekt hemme; met 'n jurk baove de kni-je mocht gi-j niet op school komme, dat was onzedig. In de kerk krek 't eigeste: a'j door sökskes aan had in plaats van kni-jkouse of a'j gin muts op had, dan kreg gi-j van de pastoor de communie niet uitgerek.

Baa: As de deerntjes —b.v. bi-j 'n bruffte, met de communie of met 't annemen— extra mooi mossen waenn, dan kregen ze papillotten in de heure. Dat waren reepkes van 'n old, katoenen laken. De heure wodn eers nat-emaakt met thee en dan dreien ze die papillotten in de heure. At de heure dan dreuge waren, dan wodn ze uut-ekamd en dan hadn ze mooie krulheure.

Tol: 'n Deerntjen van twaalf had 's zondags naor de karke gien schotte maor 't mooie karkenkleed an. Dat mos —a'j uut de karke kwammen— dalek weer uut. Dan trok ze 'n iets minder kleedjen an met 'n schorte. "En pas op da'j ow niet smereg maak", zei moeder dan a'j gingen spöllen.

Lob: Schoen hadde de dernjes maor weinig aon, alleen a'j naor de mis gieng. Drek der nao moeze ze uut. Bi-j ons hemme vijf kinde-
re de eigeste schoen gedrage.

Eib: Zon 65 joor elene drogen maekes nen kaper: ne wollene mutse dén aover de oor-
ne leep, luk punteg op 't heuf en met 'n benden-
ken onder den kinne. [KAPER].

Ste: De nachtponne was vake emaaft van 'n olde nachtponne van moeder.

● *Ok in Telge 6, 304 wordt de klere beschreven dee jungskes en deerntjes naor schole drogen.*

● *Wat junkskes tut 'n joor of vier drogen veur den Tweeden Oorlog:*

Bel: Men zal 't teggenwoordig haoste neet

meer geleuen willen, maor de jonges dee nog neet zindelek wazzen, drogen töt zo lange meisjesjurkjes: 'n kleedjen. Dat was völle makkeler met 't deuke verwisselen. Nao 1925 kwam dat neet meer veur; too kreggen de jonges met-ene bukskes an. [Ok: Voo, Sil, Kep].

Wich: Tut op de laeftied van vier joor ha'j altied 'n hemp en 'n bostrok an. 's Zommers droeg iej 'n bloesjen en 'n onderbokse en 'n korte bokse die tut aover de knene ging en kniekousen. 's Winters ha'j in plaatse van 'n bloesjen 'n truu an; maor iej droegen wel ok 'n korte bokse. Lange zwatte kousen ha'j altied an en daags klompen en allene 's zondags schoene. 's Zondags ha'j de beste klere an. Ok droegen ze op die laeftied al wel 'n pette.

Win: Ne korte bokse of kneebokse wodn ok wal ne PEERDEMELKSBOOKSE eneumd.

Loch: 's Zommers was de kotte bokse van ketoenen stof. 's Winters van wolle. De lange, zwatte, wollen kousen dee 's winters deur jongs van zon veer joor edragen wodn, wodn op-eholden deur 't knopenliefken.

Kep: Ze hadden altied aover 'n ketoenen hempen 'n borströksken an; 's zommers was dat ok van ketoen, 's winters van wol. Dooraoverhen ging dan 'n blusken, 'n kiel-tjen of 'n truiken.

Zel: Aover 't hemp en de hemprok droeg 'n jungskens 'n boezeloen, 'n trui of 'n bloeze.

Does: De onderboks had kotte piepen en 'n klep die van achteren met knopen vastzat net as de (mesjesterse) baovenboks.

Lich: Jonges van vere tot zeuven joor hadn wal 'n spölschotte an: vake rood, blauw of greun en gael of-ebiesd. Zon schotte had veer bende. Twee bende wodn op de linkerschoolder met 'n knoop en knoopsgat anmekare-emaakt en de andere twee op den rechterschoolder. [SPÖLSCHORTE].

Zed: Op de bewaarschool droege de jungskens wel 'n schötje. As kind droege wi-j soms gummischuuntjes. Die ware van baove van linne en van andere van rubber. Door liep i-j lekker op, maor ze ware niet stevig en niet waterdich. [GUMMISCHOEN].

Vor: 's Nachts wodn deur kinder van zon joor of vier aover de onderbokse en bostrok 'n hansjop edragen. [HANSJOP; ok: Loch, Zwi, Bor, Gees, Bel, Win, Wehl, Kep, Ste,

Baa, Tol, Does, Lob].

Key: 'n Hansop is 'n hemp en bokse uut één stuk met achter 'n BOKSEKLEPPE.

Eib: Biej 't slaopen bleven de borstrok en 't hemp an en dooraover hen ging de pyama of 't hansop.

Rek: In bedde hadn ze 'n hansop an of ok wal 's 'n old bloesjen.

Tol: Kinder wodn vrogger as kleine grote mensen —vergelekket bi-j now saai en on-ooglek— ekleed. Allene den oldsten kreeg 'wat ni-js'; as 't 'm te klein was, schaof 't op nao nummer twee en zo deur.

Hen: In 1930 was ik vier joor. Toen ha'k 'n hemp an —meestal kort en van linnen— en 'n onderbokse van molton; 's zommers was die kort. 's Winters lang en van dikker molton. Aover 't hemp ging de borstrok, 's zommers van ketoen, 's winters van wolle. An de bene ha'k lange —zwarte of broene— wollen kousen, zowat töt an de lies. Die wieren op-ehollen met kneupe die in kneupsgaete in de piepen van de onderbokse mossen zitten. An de vute droeg ik klompe. De baovenbokse was kort, töt an de knene. 's Zommers was e van ketoen, 's winters van mechester. Hi-j wier op-ehollen deur 'n zwart liefken zonder mouwen. Aover hemp, borstrok, liefken kwam 's zommers 'n bloeze en 's winters 'n trui. Vier joor later ging ik naor schole en kreeg ik 'n bokse met lichters en zonder achterkleppe.

● *Jonges tut twaalf joor drogen veur den Tweeden Oorlog dezelfde soort klere als jungskens tut 'n joor of vier; der bunt dus maor weineg verschillen.*

Hen: Tut ongeveer dertien joor droeg i-j de korte bokse. Dan kreeg i-j 'n lange bokse. De bokse wier op die laeftied met lichters op-ehollen; die bokse was aover 't algemeen zó lang, dat e töt an de kniekousen kwam.

Lar: De jonges hadn ok daagse klere en zundagse klere; 't was dezelfde soort, allene waren de daagse klere older.

Harf: As ze van schole kwammen, mossen de schoolklere uut en oldere klere an.

Groen: 't Zundaagse pak was veur jonges 't ni-je pak wat ze an hadden as ze Eerste Kemunie deedn.

Gor: 's Zundags hadn jonges van 'n joor of twaalf die nao stad naor schole gingen, al

wel 's 'n pofbokse of drollenvanger an; de boerenjonges nit.

Zel: As ze 's zondags al 'n pak droegen, dan hadden ze de krage van de witte bloese aover de krage van de jas van 't pak hen. Vanaf twaalf jaar ongeveer droegen ze 'n lange bokse.

Hen: 's Nachts hielen jonges de onderbokse, 't hemp en/of de borstrok an; ze hadn gien pyama of hansop.

● *Nao den Tweeden Oorlog kwammen de volgende ontwikkelingen:*

Sin: De jonges gingen meer lange boksen in plaats van korten dragen; der kwammen aoverhemde in plaats van bluskes. Veur meisjes verdwenen de schotten en de heurstrikken.

Lob: Klump zien nao de Tweede Oorlog vervange deur schoen. Ha'j veur den oorlog hoge schoen; der nao wiere hos alleen laege schoen gedrage. Nao de jaore zesteg gingen de dernjes meer bokse drage in plaats van klede.

Pan: De lange kouse die jonges en dernjes droege, zien nao de jaore vieftig verdwene.

Ang: De kleur van de klee wier steeds opvallender, ok in de baovenkleer.

Zel: De mode wier gans anders; zó anders dat der geen dialectnamen meer bunt.

Ste: Der bunt nogal wat veranderingen: 'n hemp is 'n t-shirt eworden, 'n onderbokse 'n sliip, schoene slippers, 'n jesken 'n jack, kousen nylons, panty's en maillots en 'n korte boks veur 'n deerntje 'n hotpants, 'n onderjörk 'n petticoat, 'n nachtponne 'n babydoll.

MATROZENPEKSKEN

01 MATROZE(N)PEKSKE(N), ME'TROZE(N)-PEKSKE(N): Acht, Liem.

Hen: 'n Matrozenpeksken he'k —allene 's zondags— in 't midden van de derteger joren edragen.

Lob: Met de eerste communie droeg 'n blaag veur 't erst 'n metrozepekske.

Gor: Matrozenpekskes waren der meer veur de börgerkinder.

Win: Bi-j 'n matrozenpeksken heurden ne barette of 'n matrozenmutsken. [BARETTE; MATROZENMUTSE].

MOUWSCHORTE

'n Schorte met mouwen, deur kindere edragen, is 'n mouwschorte; vake bunt verkleinweurde (scho(r)tjen, schölksken, scholdeukske op-egeven. Veur de preciese uutspraake van benaming 01, kiek onder schort.

01 MOUWSCHO(R)TE, MOUWSCHO(R)T, MOUWSCHÖ(R)T: Acht, Liem II Wilp, Boch.

02 MOUWSKOTTE: Bel.

03 MÖWKESSCHORTE: Eib.

04 KINDERSCHORTE: Key.

05 SCHOT: Lob.

06 MOUWSCHOL(LE)K: Harf, Eef, Zwi.

07 MOUWSCHOLDOOK: Lar, Gees.

08 SCHOLK: Lob.

09 PONNE: Loch.

II kittel: Ges.

II kietel: Eit.

Lob: Vroeger zeie ze schölkske; now: schotje.

LIEFKEN II

't Liefken wodt deur kindere edragen, veurnamelek um de kousen met op te hollen. Nao den Tweeden Oorlog wodn ze neet meer edragen. Verg: liefken I.

01 LIEFKE(N): Gor, Zut, Wich, Eib, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Zel, Kep, Hen, Wesv, Did, Zed, Pan, Lob / Sto 1982 [Telge 3, 92], Vars 1985 [Telge 6, 211], Pan 1988 [Telge 7, 81] II Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei.

02 KOUSENLIEFKEN: Wesd.

03 SJARRETELLIEFKEN: Kep.

04 KNOPENLIEFKEN: Loch.

II liefien: Wilp.

Groen: 'n Liefken is 'n kort hemp met teugeltjes. [TEUGEL].

Eib: In en nao den Tweeden Weerldoorlog droog ik gebreide, katoenen liefkes woor linnen kneupe en elastiek anzatten en door heel ik miene lange, eigengebreide kousen met op.

Eef: Jongs hadn ok 'n soort klepbrook met 'n liefken: dan wodn 't liefken met kneupe op de rugge vaste-emaakt an de brook.

Zed: 't Liefke was 'n strak hempke van flanel wat onder 't katoene hemd gedrage wier

Zed: 't Liefke was 'n strak hempke van flanel wat onder 't katoene hemd gedrage wier deur jonges en deerns. 't Was altied kort, want a'j 'n lange had, dan wier hi-j toch nat gepist.

Zel: 'n Liefken was vake van gebreide jaegerwolle of katoen; 't wier völle in den Tweeden Oorlog edragen deur kinder.

Bel: Roomse kinder hadn 'n liefken met medallies van Maria der op, dee vaste-emaakt wazzen met sloetspelden.

Wesd: 'n Kousenliefken hef knoopsgaten in 't elastiek zoda'j de kousen op konden hollen.

Wehl: 'n Liefken hemmen wi-j niet meer hoeven te dragen; toen kwammen der jarretels. [JARRE'TEL].

Kep: 'n Sjarratelliefken hef elastieken um de kousen op te hollen.

Loch: Butenkinder hadn vake in plaatsen van 'n knopenliefken, 'n ellastieken kousenband met 'n gespel, zoda'j de kousenband vaster en slokker konn zetten. [KOUSENBAND; ok: Aal, Baa, Alm; GESPEL; ok: Nee].

Hen: Wat kinder gebruiken 'n weckring um de kousen op te hollen.

In 't midden: broed en brugem. Hee hef 'n lakense bokse en 'n slipjas an, woorvan de slippen rond loopt. Allene de baovenste knoop zit dichte. Um zien aoverhemd met opstaonden boord zit 'n zwarten strik. Hee hef 'n garibaldi op. De broed hef 'n donker kleeed an woorvan 't liefken en de uut-enden van de mouwen met dezelfde soort stof mooi versierd bunt. Op 't lange hoor—wat naor achteren ekamd is—, hef ze 'n hood woor 'n vere op zit. In de hande hef ze 'n missaal. De vrouwen links en rechts hebt knipmutsen op. De jongste van de beiden hef 'n worteldook umme en 'n knupdeuksken woorop ze 'n golden slot draagt. Op de borste hef 'n 'n kruus. De vrouwe rechts hef 'n olderwets knupdeuksken umme en draagt zo te zeen 'n cape.

HOOFDSTUK 20 ONDERDELEN EN HULPSTUKKEN

MOUWE

01 MOUW(E): Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Raes, Rhe, Eit, Kle II mojje: Hei.

Eef: Wilhelmus van Nassouwe met de ellebaogen deur de mouwe.

TESSE

'n Tesse is 'n zak in 'n kledingstuk.

01 TESSE: Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Gees, Eib, Aal, Bre, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Key, Ste, Baa, Tol / Din 1835 [Telge 4, 21], Ruu 1930 [Zwart 3, 239], Aal 1964 [Rots 1, 45].

02 TES: Gen, Net, Voo, Sil, Doet, Wehl, Dre, Does, Ang, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / No Acht 1839 [Telge 4, 33], sHe 1982 [Telge 3, 148] II Eit, Kle.

03 TASSE: Nee, Eib, Lich, Win / Eib 1980 [Telge 1, 83], Lich 1991 [Telge 8, 122] II Rhe, Boch.

04 TASKE: Eib, Rek, Win / Win 1971 [Deunk 1, 236] II Mar, Vre, Ges, Ram, Hei, Rhe.

05 ZAK: Gor, Harf, Alm, Eef, Bor, Lich, Doet, Lat II Wilp, Bat.

06 NAOSZAK: Nee, Bel, Groen, Bre / Acht

1895 [Telge 2, 90], Win 1971 [Deunk 1, 155], Eib 1980 [Telge 1, 54], Lich 1991 [Telge 8, 81], Groen 1994 [Telge 9, 83].

07 NOSZAK: Bel / Eib 1980 [Telge 1, 54].

08 TUK: Nee, Eib / Acht 1882 [Telge 2, 135], Ruu 1930 [Zwart 3, 239], Gels 1933 [Archief 2, 240], Eib 1980 [Telge 1, 86], Lich 1991 [Telge 8, 126].

09 TUKKE: / No Acht 1839 [Telge 4, 33].

10 BEURZE: / No Acht 1839 [Telge 4, 26].

11 BUUSSE, BUUTZE: / Acht 1895 [Telge 2, 20].

Eib: Hee hef 'n kniepmes in de boksentesse.

Zev: 'n Tes in de schölk, jas of boks.

Doet: 'n Jaszak of jastes; 'n boksezak of boksetes, 'n vesjeszak of vesjestes.

Eef: Mansleu hebt 'n brookzak, jaszak, vestjeszak en veur de knippe 'n kontzak. In de jasse he'j dan vake nog 'n binnenzak.

Nee: In ne bokse he'j ne naoszak of ne tuk.

Bre: Ne naoszak zit opzied in ne jas; ne binnentesse zit an de binnenkante.

ZADDOEK

01 ZAKDOOK, ZADDOOK, ZAKDOEK, ZADDOEK: Acht, Liem II Wilp, Bat.

02 ZAROEK: Harf.

03 ZERK: / sHe 1982 [Telge 3, 178].

04 ZARK: / Pan 1988 [Telge 7, 156].

05 NAOSZADDOOK: Zwi, Nee (vrogger), Rek (vrogger), Bel / Lar 1882 [Postel 1, 492], Gees 1921 [Heuvel 2, 7] II Mar, Haak.

06 NOSSELDOK: / Lich 1991 [Telge 8, 82].

07 TASKENDOOK: Win / Win 1971 [Deunk 1, 236], Eib 1980 [Telge 1, 100] II Vre, Ges, Ram, Rhe.

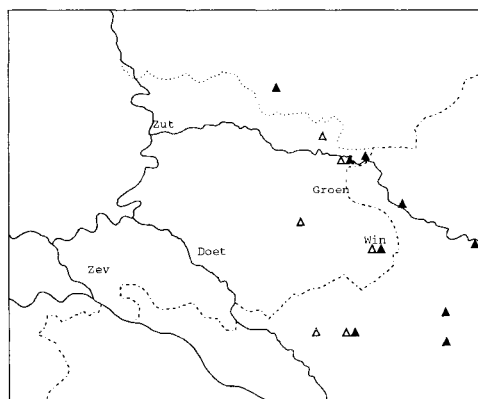
08 TESSE(N)DOEK: Din, Zed II Eit, Kle.

09 NEZZENDOOK: Win / Win 1971 [Deunk 1, 150].

10 NEUSDOEK: / Zel 1870 [Klokman 6, 454].

11 SNOTDOOK: Eib.

12 SNOTTERDOEK: Nee, Zed / Eib 1980 [Telge 1, 77].

△ tasse 03

▲ taske 04

Tasse en taske komt veur an beide kanten van de grenze tussen Acht en Westfalen.

- 13 SNOTTERLAP(PE): Ste, Zed.
 14 SNOTLAP: Did.
 15 TUKDOOK: / No Acht 1839 [Telge 4, 33],
 Acht 1882 [Telge 2, 135], Acht-Tw 1948
 [Wanink 1, 198], Win 1971 [Deunk 1,
 248] || Haak.
 16 SNUUFDOEK: / sHe 1982 [Telge 3, 138].
 || tassendook: Raes, Rhe, Boch.

Eib: 't Gewone woord is zaddook; 'n betje grof is: snotdook.

Ruu: Mansleu hadn in de wekke rooie zaddeuke en 's zundags zwarten of bonten. Vrouwleu hadn altied witte zaddeuke bie zich, dee-t-ze in den naoszak drogen.

Tol: De zaddook was 's zondags wit en in de wekke rood- of blauwbont.

Acht 1868: 't Geven van presenten —'n buul vol moppen of 'n karmskoke uutgenomen— is ok nog weineg in de mode: 't is al völle as 'n brugem van zien broed 'n naoszakdook en zi-j 'n knupdeuksken van 'm krig [GV-alm 175].

KRAGE

'n Krage is altied vaste.

- 01 KRAGE, KRAAG: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Elt, Kle.

Loch: Krage, maor wiele zegt 'n kraagn. [Ok: Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Win || Mar, Vre].

Eef: De krage van 'n jas, 't kraegsken van 'n jörk.

BOORD

'n Boord kan los of vaste waezen.

- 01 BOORD: Acht, Liem.

REVEER

'n Reveer is ieder van de beide umslage dee bie 'n jas deurloopt in de krage.

- 01 RE'VEER: Harf, Nee, Eib, Bel, Wehl, Key, Ste, Tol, Ang.
 02 REVEL: Lar.
 03 KRAGE, KRAAG: Eef, Wich, Lich, Bre, Sil, Wesd, Zel, Hen, Pan || Wilp.
 04 VEURKRAGE: Hen.
 05 UMSLAG: Loch, Bre, Win, Voo.

Wehl: Reveers, uutspraeken met 'n gewone ee.

Eef: "Doo toch de krage dichte; 't is zo kold". At ze dat tegen oe zegt, mo'j neet de krage opzetten, maor de jas veur dichte-doon.

LUSSE

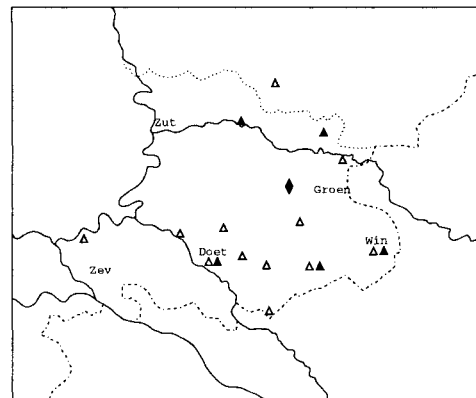
De lusse is 't bendjen wooran klere op-ehangen könt wodn.

- 01 LUS(SE): Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Bre, Din, Gen, Sin, Sil, Zel, Wehl, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Ang, Zev, Did, Lob, || Wilp, Bat.
 02 LUSKE(N): Harf, Gees, Nee, Aal, Voo, Doet, Hen, Tol, Wesv, Lob.
 03 LIS(SE): Eib, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Kep, Lat || Mar.
 04 LISKE(N): Loch, Nee, Aal, Win, Doet / sHe 1982 [Telge 3, 193], Pan 1988 [Telge 7, 82].
 05 LISTE: Bel.
 06 BENDJE(N): Gor, Eib.
 || opheuger: Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Rhe, Boch, Elt, Kle.
 || töggel: Rhe, Boch.

Rek: Hee hef de lusse van de jas kapot.

Did: De lus van de jas is te krap; ik kan de jas niet aan de haok kriege.

Vars: Hee hef gien lisse um de jas an op te hangen.

△ *lis(se) 03*

▲ *liske(n) 04*

◆ *liste 05*

In 't oosten van den Acht komt de benamingen lis(se) en liske(n) verspreid veur.

KNOOP

01 KNOOP: Acht, Liem / Acht 1882 [Telge 2, 69].

Lich 1991: LUIE-WIEVENKNOOP “drukknop die niet meer opengaat, maar gemakkelijk aan te zetten is” [Telge 8, 145].

Aal 1964: Jantjen zong, Jantjen sprong, dat 'm de knoop van de bokse ofgong (riempken) [Rots 1, 64].

Acht-Tw 1948: VORM, VORMKNOOP “benen knoop met vier gaten” [Wanink 1, 207].

KNOOPSGAT

01 KNOOPSGAT: Acht, Liem II Wilp, Bat, Mar, Rhe (old), Boch.

02 KNEUPSGAT: Eib, Zel, Ste, Zev.

03 KNUPSGAT: Pan, Lob II Kle.

04 KNOOPGAT: Ang.

II knoopslok: Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Rhe, Elt.

II knupslok: Kle.

RIEM

01 RIEM: Wich, Vor, Gen, Voo, Vars, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Lat, Did, Zed, Pan, Lob.

02 REEM: Gor, Harf, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Aal, Win II Wilp, Bat, Mar.

03 BOKSE(N)RIEM: Gen, Voo, Sin, Sil, Zel, Doet, Key, Ste, Tol, Wesv, Zev II Kle.

04 BOKSENREEM: Loch, Bor, Eib, Rek, Bel, Groen, Bre, Din II Rhe.

05 BOEKREEM: Eib, Lich, Aal II Ram, Hei, Boch.

06 BOEKRIEM: Sin II Elt.

07 BROOKREEM: Eef.

08 SMACHREEM: Bel.

II boekremen: Vre, Raes.

II boekreme: Ges.

II boksenremen: Rhe.

Voo: Boksenriem; met 'n lange ie as in 't woord bier.

Ruu: Vrogger drogen de mansleu at ze an 't wark waren vake 'n touw um de bokse in plaatse van 'n reem.

sHe 1982: GESPEL “gesp” [Telge 2, 51; ok: Vars 1985 (Telge 6, 119)].

DASSE

'n Dasse is 'n lange, smalle dook dee'j tegen de koldegheid onder de jasse draagt.

01 DAS(SE): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 22], Eib 1981 [Weeink 1, 78] II Wilp, Bat, Mar.

02 DESSE: / Acht 1895 [Telge 2, 23].

03 HALSDOEK: Hen (vrogger).

04 SJAALDOOK: Zwi II Mar

05 SJAOL: Lob II Kle.

06 SJALE: Gor.

Ok op-egeven: SJAAL.

Eef: Doo maor 'n dikke dassie umme want 't is gloepend kold.

Aal 1966: BOUFFANTE “lange sjaal” [Rots 2, 2].

VINGERHANSEN

Vingerhansen bunt hansen woor alle vier vingers en den doem appat inzit. Natuurlek könt ze ok an-eduud wodn as hansen, hansen, haansken.

01 VINGERHANSEN: Acht; Gen / Vars 1985 [Telge 6, 133] II Bat, Rhe, Elt.

02 VINGERHAANSKEN: Nee, Bel, Liev, Zie, Vra, Harv II Mar, Haak, Vre.

03 VINGERHANSKEN: Nee, Eib, Rek, Win, II Hei, Rhe.

04 VINGERWANTE(N): Gen, Net, Wehl, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan II Kle.
II vingerhuisken: Ges, Raes.

● *Vingerhansen woor de töpkes van vingers en doem neet bedekt bie bunt, heet:*

01 HALVE HANSEN: Loch, Eib, Win, Gen, Doet.

02 HALVE WANTE: Did.

03 HALVE WAANTE: Lob.

Lob: Halve waante wiere 's winters veul gedrage deur de postbaoj en de melkboer.

VOESTHANSEN

Voesthansen bunt hansen woor alle vier vingers in ene ruimte zit en allene den doem appat.

01 VOES(T)HANSEN: Acht / Vars 1985 [Tel-

- ge 6, 390] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Raes, Hei, Rhe, Boch, Elt.
- 02 AOVERHANSEN: Eef.
- 03 WANTE(N): Bor, Eib, Groen, Voo, Sil, Doet, Dre, Does, Ang, Zev, Zed / Acht 1882 [Telge 2, 148], Vars 1882 [Telge 4, 55].
- 04 WAANTE: Lob.
- 05 VOES(T)WANTE(N): Gen, Wehl, Did, Zed || Kle.
- 06 VUUS(T)WANTE: Lat, Wesv, Did.

● *Voeshansen met 'n bepaald patroon, emaaft in Grolle heet:*

- 01 GROLSE HANSEN: Harf, Ruu, Lar, Eib, Hen, Baa / Vars 1985 [Telge 6, 133].
- 02 GROLSE HANSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 85].
- 03 GROLSE WANTE(N): Eef, Groen, Bre, Voo, Zed.
- 04 GROLSEN: Gor, Nee, Kep || Ges.
- 05 GROLSKEN: / Groen 1995 [Telge 9, 44].

Acht 1895: HANDSCHOE "handschoen" [Telge 2, 48] .

MOFFE

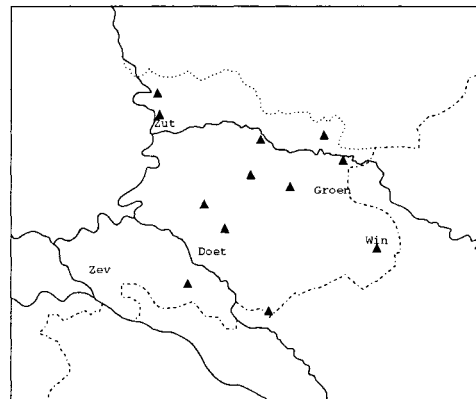
'n Mofte is 'n veurwarp van bont met ketoen of wol der in, woo'j an iedere kante 'n hand in könt stekken, zodat e warm blif.

- 01 MOF(FE): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 230] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ram, Hei, Rhe, Elt, Kle.
- 02 HANDMOF(FE): Nee, Eib, Bre, Vars || Ges.
- 03 POLSMOFFE: Loch.
- 04 MIEZE: / Acht 1882 [Telge 2, 86], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 143].

Eib: An de beide enden van 'n fietsenstuur hadn ze vrogger ok wal handmoffen.

WANDELSTOK

- 01 WANDELSTOK: Acht, Liem || Wilp, Bat, Kle.
- 02 WAANDELSTOK: Lob || Mar.
- 03 STOK: Eef, Wich, Ruu, Loch, Zwi, Gees, Eib, Rek, Bel, Win, Voo, Sin, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Ang, Lat, Did.
- 04 GAOSTOK: Gor, Eef, Ruu, Zwi, Nee, Eib,

▲ *gaostok 04*

Gaostok —as benaming veur 'n wandelstok— is hier en door in den Acht opgegeven.

- Bel (vrogger), Win, Din, Zel, Hen, Zed / Eib 1980 [Telge 1, 24] || Ges
- 05 DAG-SAMEN-STOK: Hen.
- 06 KUIERSTOK: Lar.
- 07 KOEZE: Wich.
- 08 KOEZEL: Hen.
- || dagstok: Vre, Ges, Ram, Raes.

Eef: 'n Gaostok hef 'n handvat, met leer bekleed.

Rek: Jehan löp met 'n stok.

Hen: Mien vader (geb. in 1894) praotten vake van dag-samen-stok. Vake wier zon stok gebruuft um mekare goeiendag te zegen. Mien grotvader (geb. 1862) praotten vake van gaostok, maor ok wel van dag-samen-stok of wandelstok. As mansluu vrogger 's zondags 'n endjen gingen kuieren, gingen ze vake eers naor de bosmiete um der 'n gewone, onbewerkte stok —'n koezel— uut te trekken. Ze hadden 'm dan in de hande zonder 'm as steun te gebruiken. As ik in mien werk buten liep, dei ik dat ok vake; 't löp zo lekker en i-j könt der zo mooi met anwiezen.

PARAPLU

- 01 PARAPLU, PAREPLU, PARREPLU: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Raes, Rhe, Elt.
- 02 PARREPLUJ: Wehl, Wesv.
- 03 PARAPLUJ: Did.

04 PALLEPLU: Aal, Bre, Win, Vars, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 257].
 05 PERREPLU: Does, Pan, Lob.
 06 PALMPLU: / Lar 1882 [Postel 1, 494].
 07 PLU: Zut, Vor, Hen, Did.
 08 PLUJ: Wesv.
 09 PARRAFLOTSE: Eib.
 10 RAEGE(N)SCHERM: Groen, Voo, Sin, Hen, Zev || Rhe, Elt, Kle.
 11 RAEGENSCHARM: Aal.

12 SCHERM: Gen.
 13 PLODDENSTOK: / Win 1971 [Deunk 1, 176] (scherts.).
 || paplu: Ges.

Eib: Oet de gekkegheid zeien ze nog wal 's parraflotse.

Vars 1985: Bi-j de Stubbelder hadden ze as eersten in de buurte 'n palleplu. Dat was eigenlek 'n deftegheid [Telge 6, 257].

Op dissen foto is dudelek de ontwikkeling in vrouweklere te zeen. De middelste vrouwe hef 'n schootjak an en 'n zwarte, zieden schorte veur. Ze is in de rouw, want ze hef 'n effen mutse op, woorvan den streppel olderwets epleujd is: met völle pleujkes. Op de mutse hef ze 'n zwart heudjen met zwarte veren en linten. Onder de kinne hönk 'n lössen, zwarten strik. Ze hef de heure zó ekamd, dat de schele in 't midden zit. De andere vrouwe hef 'n kleed van streepkesstof an; verschillen bunt dat eur kleed baoven völle meer ruimte hef en dat ze ok minder onderrökke an hef. Ze hef de heure glad naor achteren weg-ekamd en niks op 't heufd. De man hef 'n pak an met onder 't vesjen 'n aoverhemd met 'n lössen strik. De korte bokse van 't jungskan geet tut aover de knene; dooronder hef e zwarte kousen. Onder de witte krage zit 'n geknupt deuksken. 't Deerntjen hef onder 'n aovergooier 'n bloesjen an. Ok zee hef 't hoor himmaol naor achteren ekamd; der is nog net wat van eur strik te zeen.

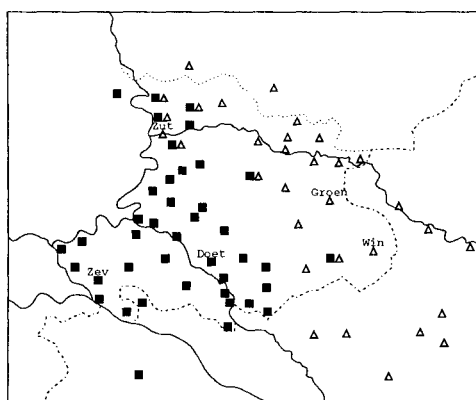
HOOFDSTUK 21 BEDEKKING VAN 'T HEUFD

HOED

De metworkers geeft an dat de oe (01) lange is, as in 't woord boer.

- 01 HOED: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Bre, Din, Voo, Gen, Meg, Ulf, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Ruu 1930 [Zwart 3, 236] || Wilp, Eit, Kle.
- 02 HOOD: Gor, Harf, Eef, Zut, War, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Win 1971 [Deunk 1, 96] || Bat, Mar, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe, Boch.
- 03 HALVEN KOP: Bor.

Bor: Woor he'k mien halven kop elaoen?
Tol: A'j 18 jaar waren, wodn i-j an-enommen en dan kreeg i-j 'n ni-j pak met —veur 't eerste— 'n lange bokse en 'n hoed. [Ok: Nee]. Deerns kregen dan ok 'n hoed, maor as kind hadn die ok al 'n huidjen op.
Loch: Maekes tussen de 14 en 18 jaar hadn

't (Noord)oosten van den Achterhoek en Westfalen praot van hood; in de andere plaatsen en in 't Rheinland wodt 't woord met een (lange) oe uut-esproken. Dit kaartjen is vergeliekbear met 't kaartjen op blz. 343.

nog 'n hood in plaate van 'n knipmutse; door gingen ze ok met nao de correchezaotie.

Eib: A'j gin hood op hebt, loop ie met de blote kop. [BLOOT; ok: Loch, Bel, Groen, Hen, Pan].

MUTSE

- 01 MUTS(E): Acht, Liem || Wilp, Bat.
 02 MUSSE: Loch, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel || Mar, Haak.
 03 MUSKE: Zie, Win.
 04 KIPSE: Aal.

Hen: Jan drig 'n mutse op de kop.

PLUUM

'n Pluum is 't tuufken wat op 'n mutse zit. Van de benamingen 01-04 en 11 is op-egeven dat 't tuufken vaste op de mutse kan zitten of an 'n keurdjen kan hangen. De benamingen 05-10 bunt allene in gebruik as 't tuufken an 'n keurdjen zit; van de benaming 12 is op-egeven dat 't tuufken altied vaste op de mutse zit.

- 01 PLUUM: Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Nee, Eib, Bre, Gen, Voo, Sin, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Pan, Lob || Wilp.
- 02 PLUME: Zwi, Eib, Bel, Aal, Win, Din, Vars, Wesd, Zel || Bat.
- 03 PLOEM: Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich || Haak.
- 04 PLOEME: Alm, Rek, Bel, Aal.
- 05 KWAS: Loch, Gees, Eib, Bel, Lich, Aal, Zel, Kep, Hen, Baa.
- 06 KWASTE: Gor, Eef, Vor, Ruu.
- 07 PLUNGEL: Hen.
- 08 BUNGEL: Eib.
- 09 BENGEL: Eib.
- 10 PALPOEN: Lar.
- 11 POMPOEN: Gor, Zel.
- 12 POMPOM: Did, Pan.

Vor: 'n Kwesken hunk met 'n koordjen an de mutse te bungelen.

BEDEKKING VAN 'T HEUFD VEUR 'N VROUWE

KNIPMUTSE

De knipmutse is de mooie mutse dee op zon- en feestdagen edragen wodn. Veur de uutspraak van mutse kiek onder: mutse.

- 01 KNIPMUTSE: Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 68], Acht-Tw 1954 [Wanink 2] || Wilp, Bat, Mar.
02 MUTSE: Ruu, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Win.
03 LEGETTENMUTSE: Gor.
04 ZONDAGSE LANGE MUTSE: Zut.
05 KORNET: / Acht 1895 [Telge 2, 71].

Bel: Knipmusse; maor vake zeien ze gewoon: musse.

Gor: 'n Legettenmutse is 'n knipmutse met 'n kanten strook an de achterkante.

Wehl: De knipmuts besteet uut 'n wit kepken van tule, met bloemen; veurlangs de pleujkesstrook en achteraan zat de kraag, die ok plooiën had. Der wier 'n zwart mutsken onder gedragen veur 't smereg worden en veurdat de bloemen baeter uitkwammen.

Gor: Bie de zundage drach heurden 'n knipmutse met doorop 'n huidjen en 'n lintjen um den hals.

Zut: In 1925 was 't in Zutphen wel gebeurd met de knipmutse, toen waeren de laatste olde vrouwen dee der nog ene droegen, der neet meer. Op de zundage lange mutse werd bie 't uutgaon —nâor de kerk b.v.— nog 'n zwat kapotheudjen geplaatst dat met bandjes onder de kinne vastzat.

Loch: Boerinnen met meer as acht beeste hadden 's zundags aover de knipmutse 'n zieden lint van zacht blauw-greune ziede; soms in-ewaeven. [Ok: Alm]. Hele rieke leu hadden door 'n zwatten hood aoverhen, 's zommers met kleurege blomen der op. Nao de karke ging de beste mutse met-ene af en zetten ze 'n mutse op zonder kant en met minder tule en borduursels der an.

Wesv: A'j veul geld had, ha'j in plaats van één laog tule, twee laoge tule.

Alm: Soms wodn met 't opzetten van de mutse ewacht tut 't trouwen.

Lar: De vrouwluu droegen nao 't annemmen 'n mutse. [Ok: Gor].

Alm: Biej rouw wodn 's zundags 'n knip-

mutse van effen stof edragen; anders was de knipmutse van kant. Der zat altied 'n zwarte ondermutse onder.

Lob: Veur zo'n zeuventeg jaor wiere der hier ien Lobieth nog wel knipmutse gedrage.

Zed: In Zeddam droege ze —zo wied as wi-j wette— geen knipmutse. Alleen olde minse droege wel 's 'n kapotje: 'n zwart huidje met 'n bendje of een grote strik um de kin.

Eib: Onze opoe-grotmoo —de grotmoo van mien moo— oet Nee droog ne knipmusse met nen rouwband. At ze bie 't ons kwam, gink eerst dén band af en dan kwamp de musse. Heel hendeg wodn dén op 't bedde oet-espreid. Wiej mochen der neet met de vingere ankommen want dan kon e smereg wodn.

Nee: Aover de musse ging 't lint; dat mos de kleine lintjes bedekken en wodn onder de kinne vaste-emaakt. [LINT; ok: Bre; MUTSEN LINT: Lich].

● *Veur 't deel van de knipmutse met pleujen, wat van achteren afhönk, bunt de volgende benamingen op-egeven:*

- 01 STREPPPEL: Lar, Gees, Haa / Gels 1928 [Gids Folkl 1, 88] || Mar.
02 MUTSENSTREPPPEL: / Lar 1927 [Heuvel 1, 414].
03 STRIEPE: Win.
04 STREPE: Bel.
05 KRAGE: Vor.
06 LAGETTE: / Acht 1895 [Telge 2, 77].

Haa: Den streppel van 'n knipmutse was zon 15 cm lange.

Gels: De plooiën wodt ok knippen eneumd. [KNIPPE; ok: Din].

N Acht 1949: 'NEZIE "kantje lang een muts of vóor op de japon" [Archief 3, 410].

PLOOIMUTSE

Veur wat plaatsn is de name op-egeven van de mutse dee onder de knipmutse edragen wodn:

- 01 ONDERMUTSE: Gor, Alm, Bel.
02 KEPKEN: Gees, Nee, Vars.
03 KAPPE: Aal, Bre / Acht 1895 [Telge 2, 60].

Alm: Onder de plooi- en knipmutse zat al-

tied 'n zwarte ondermutse.

Nee: Onder de musse zat 'n zwart kepken. [Ok: Gees].

Gor: Onder de ondermutse zat 'n striekband of striekeband um 't hoor glad te hollen. [STRIEK(E)BAND].

Vor: Vake hadn de vrouwleu de slaopmutse aoverdag onder de plooiutse zitten.

Win: 't Opmaken van de muske mo'j an de muskenmaakster overlaoten; allene de kinnebaklinten ko'j zelf schonemaken, stieven en strieken. Iedere kere as ne muske ewasene wordt, wordt ze gans oetmekare etarnd. 't Weken en wassen bu'j al völle tied met kwiet. De kappe of bol van de muske wordt weineg estevvene, maor de veur- en achterstriepe des te meer. Dee wordt zó hard estevvene dat 't kraakt of 't stief papeer is. De veurstriepe wordt op 't plooiplenkken veur-eevoold met de muskenpinnekes um en umme. Dat mot der wal ne dag en ne nacht opblieven zitten naodat 't bovven stoom vochteg emaaft is umme weer te dreugen. Dan geet 't in 'n koperen beksken woor 't karkas der langs enaejsterd wordt. As dat gebeurd is, ku'j 't an de muske vaste-zetten. Dan kump de achterstriepe an de beurte. Dén blif met wasken allene an dat midden-achterstuksken vaste-zitten. Dat stuksken neume wi-j de schoeve. Dat kö'j met 't lint iets lossor of vaster maken, zodat de heurknotte der good onderkan. Want, der moch gin heurken onderoetkommen. Dan mos der maor luk melk of karnemelk an te passe kommen, maor der under, dat mos!

At de achterkante an beide ziedkanten weer vaste-zat, dan ko'j 't plooi-iezer heet maken en met 't plooiien beginnen. Naor gelang de achterkante was, mos de achterstriepe verdeeld worden: 14 plooiien heurt der zo ongeveer in te zitten. Dee wordt allene op de hand evoold en an-ezat; door he'j heel wat geduld veur neudeg umme dat good te kriegene.

Bi-j ne rouwmuske mot der umme de darteg plooiien in gaon. Maor dee muske plooiien i-j op ne andere menere, namelek los van de kappe en pas at ze eplooid is, wordt ze der weer an-enaejsterd.

De pleujkesmuske hef nog weer völle meer pleujkes. Door he'j zonne 400 pinnekes veur neudeg. Dee wordt dan ok weer op 'n ander

reksken eplooid, estoomd en weer edreugd. De pleujkesmuske hef ok nog ne rouwmuske; door zit gin kante an, maor 't plooiien is 't zelfde.

Enkeld waren der wal halve rouwmusken; dee konn edraegene wodn as de halve rouw begon. Maor, umdat e nogal duur was, bleven de meeste vrouwleu in vrogger dage maor de hele rouwmuske draegen. Van ne halven rouwmuske is de kappe van tule met 'n heel eenvoudeg bleumken der in. De veur- en achterstriepe bunt van cambrai; ne effen, grovven batist. (H. Abbink-Kuenen). [MUSKENLINT, KAPPE, BOL; SCHOEVE; KARKAS, PINNE].

Win: Der was 'n vörsken: Tule an de mutse, tule an de mutse, cambrai is gin mode meer.

Acht-Tw 1948: Karkas "omwonden ijzerdraad, gebruikt om de vrouwenmuts te kroezen". Ne musse kroezen "de vereiste plooiien in een (knip)muts strijken" [Wanink 1, 118, 131]. [KROEZEN].

● *In wat plaatsen is op-egeven dat de mutse dee op warkdagen edragen wodn, 'n speciale benaming hef:*

01 PLOOIMUTSE: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Rek, Bel, Bre, Zel, Hen, Tol, Ang, Lat II Wilp.

02 PLEUJKESMUSKE: Win / Win 1971 [Deunk 1, 176].

II polkamutse: Wilp, Mar.

Ang: Veur de zondag hadden de vrouwluu 'n knipmuts, veur aoverdag hadden ze 'n plooiimuts.

Gor: In de waeke droeg mien opoe 'n plooiimutse. 's Zundags had ze de knipmutse op; die had 'n bredere (kanten) rand as de plooiimutse, die 'n rendjen van linnen of ketoen had.

Alm: Deur de wekke wodn zo tegen tien uur de plooiimutse op-ezet; tut die tied hiel iej de slaopmutse op. Onder de plooiimutse zat altied 'n zwarte ondermutse.

Vor: De plooiimutse hef 'n kortere krage as de knipmutse; de gladjesmutse had nog weer 'n kortere geplooiide krage.

Zel: In de wekke, naor de markte of 'n visite droegen de vrouwluu 'n plooiimutse met kante; at ze in de rouw wazzen dan zat der gin kante an. [Ok: Rek, Bel, Hen, Tol].

Wesv: Deur de waek droege ze 'n zwarte muts; 's zondags 'n witte.

GLADJESMUTSE

Veur wat plaatsen is op-egeven dat der soms 'n hele gewone mutse edragen wodn, dee nog 'n amparte benaming hef; der zit himmaol gin of 'n kleindere streppel an. Hee wodn deur de wekke edragen.

- 01 GLADJESMUTSE: Eef, Vor, Lar, Gees, Rek, Groen, Aal, Baa / Gels 1928 [Gids Folkl 1, 90].
02 GLADDE MUTSE: Gels.
03 GLADJEN: Loch II Wilp, Mar.
04 GLADDEN: Gees.
05 GLATTE: Bel.
06 KLAPMUSSE: Eib.
07 WARKMUTSE: Loch.
08 FLODDERMUSKE: / Win 1971 [Deunk 1, 63].
II kepken: Mar.

Vor: De gladjesmutse had 'n kortere krage met plooiën as de plooiutse.

Eib: De klapmusse had umsgeveer 't zelfde model as de knipmusse, allene den strook an den achterkante was maor zon 5 cm.

Gees: Mien gropmoo droog aoverdag 'n gladjesmutse.

II Wilp: Mien moeder had 'n mutse van ge-dienenkatoen, in twee stroken emaaft. De banden doorvan waren van nog iets ste-veger katoen umdat dat baeter strikt. An 't ende van die bandjes zat nog weer 'n smal kantjen langs. In de banden mos 'n hoop stiefsel. Zon mutse wodn 'n gladjen eneumd; die wier deur de waeke edragen.

Vars: Vömmedags wier meest 'n gehaakte mutse edragen aover 'n dicht, linnen kepken hen en 's nommedaags wier aover 't kepken hen de knipmutse edragen.

Zel: Ik herinner mien van mien oma's dat die heel vrogger 'n kalotjen of ok wel 'n haakmutse aoverdag op warkeldage op had-den at ze niet utgingen.

Pan: Vrollie knupte as 't heit was nog wel 's 'n rooie zaddoek um de kop: de kopdoek. [KOPDOEK; ok: Lob].

Vars 1985: As omma utgong, droeg ze 'n mooien mutsenhoed aover de knipmutse

[Telge 6, 233]. [MUTSENHOED].

Acht ca 1830: TESSE "hoed voor vrouwen" [Telge 4, 10].

Lob: Veural olde vrollie droege wel 'n dötje: 'n hoog huidje met brede baande die onder de kin dichgeknup wiere. [DÖTJE; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 30)].

Groen 1994: Op speciale dagen droegen de vrouwleu vrogger vake 'n heudjen met 'n waaltje [Telge 9, 135]. [WAALTJE "voile"].

Acht 1882: KLOD, KLÖDDE "vrouwenmuts" [Telge 2, 66].

N Acht ca 1860: BONNET "zwarte muts of kapje met overliggende zwarte veer, door boerenmeisjes gedragen op feestdagen of op dagen dat ze naar de stad gingen" [Telge 4, 39; ok: / Acht 1895 (Telge 2, 16), Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 73)].

Acht-Tw 1948: Ne wullene kles(se) "een wollen vrouwenmuts" [KLES(SE)].

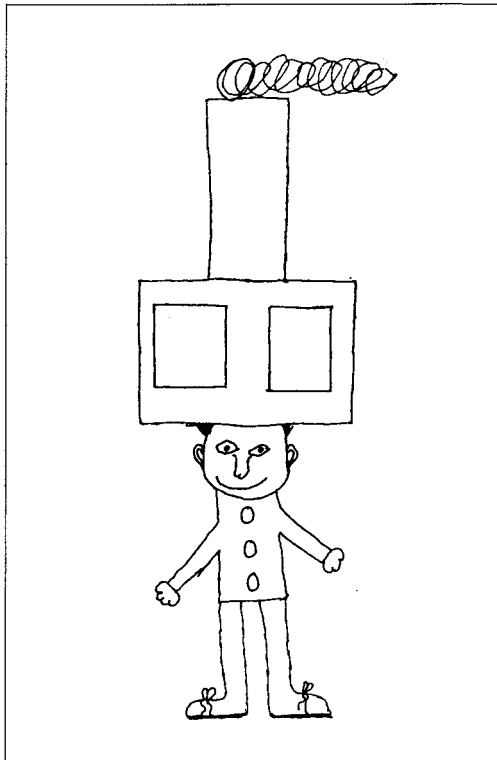
Pan 1988: KABELTJE "meisjesmuts" [Telge 7, 60].

Loch: Net nao den oorlog lepen vrouwen nog wel 's met 'n heufddeuksken umme. Dat is veurbie, net as de plastic raegenkepkes dee in de joren tachteg weer op eur retour raakten. [HEUFDDEUKSKEN; RAEGEN-KEPKEN].

BEDEKKING VAN 'T HEUFD VAN 'N MAN

HOGEN HOED

- 01 HOGE(N) HOED: Acht, Liem.
02 HOGEN: Ruu II Boch.
03 KACHELPIEP(E): Gor, Wich, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Groen, Aal, Din, Net, Wesd, Wesv, Sto / Pan 1988 [Telge 7, 60] II Wilp, Bat.
04 HOGE(N) ZI-JE(N): Sil, Wehl, Dre, Tol, Ang, Did, Zed, Sto, Pan.
05 HOGE(N) ZIEJE(N): Gor, Eef, Zut, Ruu, Zwi, Doet.
06 HOGE(N) ZIEDEN: Vor, Loch, Nee, Bel, Vars, Zel.
07 HOGE ZIJE: Wesv, Zev.
08 CILINDER: Eib, Bel, Aal, Voo, Meg, Lob II Vre, Stlo, Ges, Bork, Hei, Raes, Rhe.
09 HOGEN CILINDER: Bor.
10 HONDEHOK: Sto, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 66], Pan 1988 [Telge 7, 53] II Wilp.
11 HONDEHUT: Zed.

'n Kachelpiepe

- 12 GROVENHOOD: Loch, Gees / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 105] || Mar.
 13 BRUGEMSHOOD: Bel.
 14 STIESELHOOD: Eib.
 15 KLAPHOED: Zed.
 16 SCHOSSTEEN: Tol.
 17 TIENKOP: / Acht-Tw 1948 [Wanink 2].
 || stieven hood: Rhe.

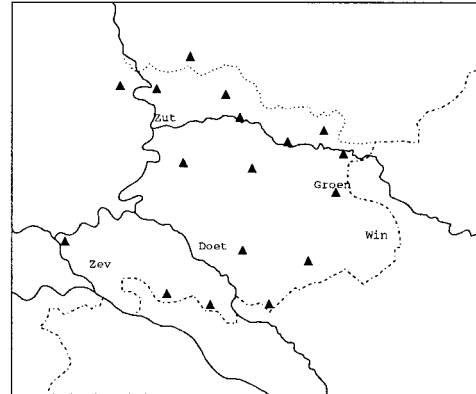
Zed: Klaphoed, omdat e in 'n doos geklapt wier. Omdat e zo hoog was, hiette de hoge zi-je ook wel hondehut.

Net: Ze zeien ook wel: "Den het den hond los, want hi-j het den hut op zien kop".

ANDERE HOEDEN

- *Veur 'n ronde bolhoed bunt de volgende benamingen op-egeven:*

- 01 KABALLIEHOED: Zwi, Zel, Wesd, Hen.
 02 GEBALLIEHOED: Eef / Vars 1917 (Döker 1, 15].
 03 GARIBALDI: Loch / Groen 1944 [Telge

▲ kachelpiep(e) 03

De schertsende name kachelpiep(e) veur hogen hoed is deur de metwarkers verspreid aover Acht en Liem op-egeven.

9, 37].

04 DOP: / Vars 1985 [Telge 6, 88].

05 EERPELPÖTJEN: Aal.

- *Veur 'n hood met 'n dutte der in bunt de volgende benamingen op-egeven:*

01 DUTHOOD: Eib, Rek / Win 1971 [Deunk 1, 52].

02 DEUKHOED: Kep, Lob.

03 GLEUFHOED: Bre, Kep.

- *Veur 'n strooien hood bunt de volgende benamingen op-egeven:*

01 VIEGEMATTE: Zut, Wich, Loch, Lar, Vars / Win 1971 (Deunk 1, 264), Vars 1985 (Telge 6, 386), Bel 1995 (Telge 10, 227) || Mar.

02 ZUNNEHOED: Eef.

03 STRODAK: Sil.

Loch: Bie geweldeg warm weer hadden ze de viegematte op: 'n hood met 'n brejen rand, evlochten van stro.

Sil: 'n Stieve strohoed wier wel 's spottend 'n strodak genuumd.

Zed: In de zomerdag droege boere bi-j 't häöje wel 'n strooie hoed. As kind deie wi-j "strooie huu]j" telle, want 't brach geluk a]j der honderd gezien had. Wat geluk was, wis gi-j ga nie, maor dat hinderde niet, want gi-j kreg 't toch niet umda]j toch nooit aan de

honderd huuj kwam.

Sto: As 't heit was droege sommige boere in de zon 'n zaddoek op de kop, woor de vier punte van geknup wazze zodat e hol van vorm was.

Acht ca 1830: CHAPEAU "hoed voor een man" [Telge 4, 4].

Loch: Wa'j nog meer op de kop könt zetten: 'n BERENMUTSE, LINDBERGKEPKEN, BIVAKMUTSE, CAPUCHON, STROHOOD, FLAPHOOD, JAGERSHEUDJEN, BARETTE, MATROZENMUTSE, PLUUMMUTSE.

Zel 1933: 't Wazzen opschöttelingen van jongens; ze stonnen in de riege met broene flapheudjes op [Archief 1, 252]. [FLAPHOED].

Win 1971: Ne dollen hood "hoed, met lintjes, strikjes en bloemen versierd" [Deunk 1, 43].

Bre 1939: Hee kik onder den hood uut as ne weule onder ne wanne of ne moes onder ne wanne "gezegd als iemand een te grote hoed draagt" [Vr A'dam 7, 6].

RAND

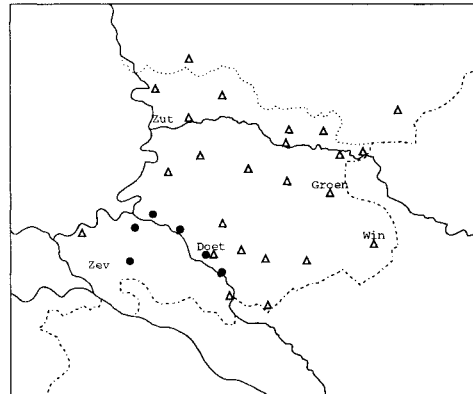
't *Uutstekkende deel an de onderkante van 'n hood is de rand.*

- 01 RAND: Acht, Liem.
- 02 RAAND: Wesv, Lob.
- 03 HOODRAND: Loch, Lar, Bre II Mar.
- 04 HOEJERAND: Doet, Wehl, Ang.
- 05 HOEDENRAND: Zel.
- 06 HOEDRAND: Ste.
- 07 KREMPE: Gees, Win.
- 08 KLEMPE: Gees.

GLEUVE

'n *Hood hef 'n gleuve as e van baoven in- edrukt is.*

- 01 GLEUVE, GLEUF: Harf, Eef, Wich, Loch, Lar, Zwi, Gees, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Gen, Meg, Voo, Sin, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Ste, Tol, Wesv, Zev, Zed, Pan, Lob II Wilp, Bat.
- 02 DUT(TE): Gor, Alm, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Gen, Vars, Wesd, Zel, Doet, Baa, Lat II Bat, Haak.
- 03 DEUK: Sil, Doet, Kep, Dre, Ang, Did.

△ *dut(te)* 02

● *deuk* 03

An de zuudkant van de streek woor dut(te) bekend is, bunt opgaven met 't Standaard-nederlandse woord deuk.

04 SLEUVE, SLEUF: Din, Meg, Pan.

05 GLIEVE: Zel.

Bre: Ne gleufhood hef ne gleuve.

Rek: Ne hood met 'n dutte der in is ne duthood. [DUTHOOD].

PETTE

- 01 PET(TE): Acht, Liem.
- 02 KIPSE: Eib, Bel, Lich, Win / No Acht 1883 [Telge 4, 68], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 121], Lich 1991 [Telge 8, 62], Groen 1994 [Telge 9, 62] II Mar, Stlo.
- 03 KIEPSE: / Acht 1895 [Telge 2, 63], Win 1971 [Deunk 1, 110], Vars 1985 [Telge 6, 171].
- 04 KIEPE: / Acht 1882 [Telge 2, 63].
- 05 KAP(PE): Meg, Net II Ram, Hei, Rhe, Boch, Elt.
 - II kippe: Ges, Bork.
 - II musse: Raes, Rhe, Boch.
 - II muske: Vre, Ram.

Tol: Tegenswoordeg praot i-j van 'n pet; vrogger van 'n pette.

Vor: Iej hadden ok hoge zieden petten en Duitse petten.

Bre: I-j hebt ne platte pette en ne hoge pette en ne gewone pette.

Loch: In 't wark drogen de mansleu 'n gewone pette; veur den zundag hadden ze der

ene van laken of van ziede.

Bel: De olde boeren drogen ne zwatte, zieden pette.

Hen: Mien grotvader droeg 'n hoge pet; dat was niet de zwarte, hoge pet die heel vrogger edragen wier, maor zo ene as wel deur den vroggeren bondskanselier Schmidt in Duitsland edragen wodt. Mien vader droeg 'n pet zo as ze now nog gedragen wodt.

Aal: In de rouw drogen ze ne zwarte, zieden pette met 'n zwart reusken van velours op zied.

Eib 1980: KEPSE "hoge, zwarte pet met klep" [Telge 1, 38].

Vars 1985: Wi-j mozzen vrogger in darp de pette afzetten veur de borgemeister, den dokter, den domeneer en de meister; veur 't wieterse hiele wi-j 'm vaste op de kop [Telge 6, 262].

Zut: In Zutphen ha'j heel wat pettemakers.

Bor: A'j as kind neet wollen luusteren dan zei va: "Pas op, anders krie'j met de pette", en dan wo'j wel luusteren.

Wesv: Schippers droege vroeger 'n SCHIP-PERSPET. [Ok: Gor].

Zed: Minse die jore in Duitsland harre gewerkt of nog werkte, droege heel vól 'n Duitse, zwarte pet; 'n GRENSGANGER wier zo'n pet genuumd.

Gor: 'n IESPETTE was 'n pette met 'n harde kleppe van leer met warmers der an aoever de oornde; met 'n drukkneupken kon e onder de kinne vaste-emaakt wodn. Die zag ie veural in de joren twinteg.

KLEPPE

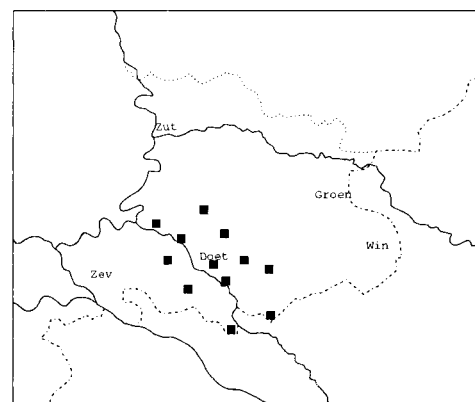
De kleppe is 't veuruutstekkende deel van 'n pette.

- 01 KLEP(PE): Acht, Liem.
- 02 PETTE(N)KLEP(PE): Vor, Eib, Bel, Voo, Vars, Sin, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Ste, Baa, Tol, Ang, Wesv, Zev, Zed, Lob.
- 03 FLEPPE: Harf, Loch.
- 04 SNABBE: Zie.
- 05 KIPSENSNABBE: Zie.
- 06 SNIPPE: Ruu.
- 07 SCHERM: Net.
- 08 GEVVEL: Win.
|| spaant: Mar.

ALPINOMUTSE

- 01 ALPINOMUTS(E): Gor, Wich, Vor, Gels, Haa, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Meg, Sin, Zel, Hen, Ang, Lat, Lob II Bat.
- 02 ALPINOMUSSE: Nee.
- 03 ALPINOPET(TE): Gor, Harf, Eef, Zut, Bel, Groen, Lich, Bre, Din, Voo, Meg, Vars, Sin, Dre, Tol, Pan.
- 04 ALPINO: Gor, Aal, Zel, Wehl, Hen, Ste, Baa.
- 05 PINOPET(TE): Key, Did, Pan.
- 06 PINEPET: Sto.
- 07 PILOPET: Ulf.
- 08 PILEPET: Pan.
- 09 POLKEPET: / Pan 1988 [Telge 7, 108].
- 10 APENPETTE: Gor.
- 11 TIMMIE: Din, Meg, Vars, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Zed.
- 12 TIMMIEMUTSE: Zel.
- 13 LOLLIEMUTSE: Ruu, Lar, Zwi, Gees, Eib.
- 14 LOLLIEPETTE: Loch, Bor.
- 15 LORRIEPETTE: Bel.
- 16 MUTS(E): Sin, Zel, Zev II Wilp.
- 17 MUSSE: Rek.
- 18 KLÖTJE: Wesv.
- 19 KLOTJE: Did.
- 20 BARETTE: Rek.
- 21 KEP: Wesv.

Bel: 'n Alpinomutse of lorriepette hef 'n ROTTENSTETJEN.

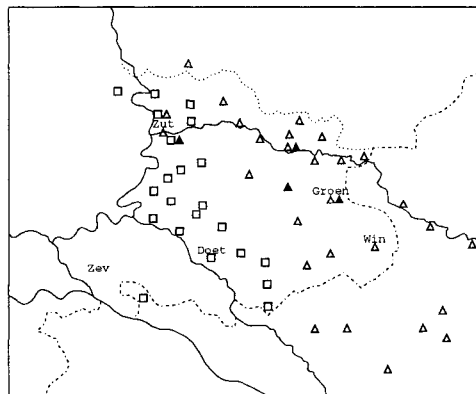

In 't noordoosten van den Acht wodt 'n mutse wel 'n musse of muske eneumd.

HOOFDSTUK 22 SCHOENE EN BEENBEDEKKING

SCHOEN

- 01 SCHOEN: Gor, Gen, Voo, Meg, Ulf, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Din 1870 [Van Dijk 1, 338], Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 120] || Kle.
- 02 SCHOE: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol / Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Vars 1985 [Telge 6, 302] || Wilp, Elt.
- 03 SCHOO: Eef, Zut, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Zut 1870 [Nijman 1, 347], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175] || Bat, Vre, Stlo, Ges, Bork, Hei, Ram, Raes, Rhe, Boch.
- 04 SKOO: War, Bor, Bel, Groen / Groen 1994 [Telge 9, 108].
- 05 SCHOON: Gor, Zut, Gels, Haa, Nee,

- schoe 02 △ schoo 03
▲ skoo 04

't Enkelvoud schoe/schoo/skoo —in 't Nederlands vervangen deur 't oorspronkeleke meervoud schoen— is deur de Achterhookse metwarkers praktisch aoveral opegeven. De grenze tussen schoe en schoo is te vergelieken met dee op de kaartjes op blz. 343 en blz. 486. De sk in plaatse van sch is veur vier plaatsen op-etekend.

Rek, Bel || Mar.

06 BALSJES: / Groen 1994 [Telge 9, 75].

Voo: Eén schoen, twee schoen: beiden met 'n lange oe as in 't woord boer. [Ok: Wehl, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Lob].

Doet: Eén schoen, twee schoenen. [Ok: Ang].

Kep: Eén schoen, twee schoenn.

Aal: Ne schoo, 'n paar schone, 'n paar schoo.

Zut: Marieke hef määör één schoon an; wääör hef Dora eur schonen gelaoten?

Bor: Theo hef maor één skoo an; woorumme löp e neet op twee schone?

Loch: 's Zundags drogen ze schone; tenminste as ze nao de karke gingen of nao de vesite. Schone waren duur. In wat gezinnen hadden ze samen 'n paar schone, dee ze dan ums-de-beurte an hadden. Ze gingen der dan ok ums-de-beurte met nao de karke. Ok met begraffenissen wodn der schone edragen.

Sto: Bi-j ons thuus wazze zes jonges, maor der was maor één paar schoen. Dus wi-j moeze um de beurt met die schoen naor de kerk. As 't 's winters heel kold was, hiele wi-j de klump aan naor de kerk; lekker warm.

Zut: De stadse boeren lepen in hun werk allemaol op klompen, määör as ze nääör de merk gingen met hun koopwaar of um 'n bees te kopen, dan hadden ze schonen an: hoge, sterke werkschonen met flinke zaolen.

Aal: Bi-j begraffenissen wodn de schone wal met schoowiks in-esmeerd, maor neet uut-epoetst, omdat ze dan neet mochten glimmen.

Loch: As schone neet helemaole pasten, dan deden ze der 'n stuk van 'n krante veur in. Bie slech weer gingen ze op de klompe naor de karke en dan deden ze de schone pas bie den angank an.

Win 1971: Nepkes "afgetrapte schoenen" [Deunk 1, 150]. [NEPKEN].

Win 1971: 't Laer anhebben "schoenen of

laarzen aanhebben" [Deunk 1, 131]. [LAER. LEER: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 135)].

Aal 1964: ZOLLE "zool van een schoen" [Rots 1, 53].

Vars 1985: ZAOLE "zool" [Telge 6, 416].

Pan 1988: ZAOL "zool" [Telge 7, 156].

Lich 1991: SCHOO-REEM "schoenveter" [Telge 8, 105].

Acht 1895: VETER "veter" [Telge 2, 141].

● *Veur 'n zwarte schoen met elastieken inzetten bunt de volgende benamingen opgegeven:*

01 BOTTINES: Gor, Vor, Bor, Aal, Sin, Hen, Baa, Ang / Pan 1988 [Telge 7, 22].

02 PE'TINES: Gor, Key.

03 PA'TINES: Alm, Lich.

04 MA'TINES: Eib.

05 INSTAPSCHOO: Aal.

06 INSTAPPER: Lich.

Alm: Patinesen bunt hoge schoene veur vrouwluu die in 't baovenstuk 'n elastieken deel hebt, zoda'j der makkelek in könt stappen.

Hen: Wi-j hebt 'n keerl ekend dén in 1934 aoverleden is en dén hoge, zwarte schoene droeg, die-t bottinesen heitten.

Zut: Betienes: schonen met kneupkes-sluting op zie.

Gor: Schoene met spitse neuzen wodt sjimmies of spitlekkers enumd. [SJIMMIE; SPITLEKKER].

● *Aover schone veur vrouwleu is nog opgegeven:*

Zel: 'n Vrouwluuschoe was vrogger 'n hoge schoe, met kneupkes op zied. Die mos i-j met zo'n häöksken vaste-maken. Wieters ha'j nog veterschoene, losse schoene, lakschoene, suede schoene en sandalen.

Bel: Vrogger hadn de vrouwleu hoge skone; eers met kneupkes, later met vetas. Nog weer later kwammen de lege skone.

Eef: Um hoge kneupkesschoene dichte te maken, ha'j 'n kneupehäöksken neudeg. 't Häöksken doorvan stak iej deur 't gat, achter 't kneupken en zo trok ie 't kneupken deur 't gat. [KNEUPEHÄÖSKEN].

Din: Knoopschoene wieren met 'n schoe-

häöksken dichte-emaakt. [SCHOEHÄÖSKEN].

Gor: lej hadn veterschoene, knoopschuuntjes en lösse schoene. Instappers hadden ellastiek op de vrieje. [INSTAPPER].

Vor: Der waren hoge en lege kneupkes-schoene en hoge en lege veterschoene.

Ruu: Bonenpotters "naaldhakken". [BONENPOTTER; ok: Bel].

Sto: Stiepels "extreem hoge hakken". [STIEPEL].

● *Aover schone veur mansleu is nog opgegeven:*

Voo: In de derteger joren kwammen der laege schoen in de mode.

Lar: Hoge schone oftewel vetkiesjes. [VETKIS(T)JE(N); ok: Ruu, Loch, Lich / Gaa 1945 (Van Velzen 3, 73)].

Pan 1988: BOUWKISJE "werkschoen" [Telge 7, 22].

Sto: PIEL-ENTEPOOT "hoge, bruine soldatenschoen".

Wich: Klompschoene bunt van onder van holt en van baoven van leer; ze ziet der uut as hoge schoene en wieren 's winters gebruikt as der snee lag. [KLOMPSCHOE].

Aal: Beenkappen droog i-j bovven de schoene; kamassen bunt 'n korter soort beenkap. [BEENKAPPE; ok: Vars. KA'MAS].

Pan 1988: KOMMAS "leren beenstuk gedragen op een lage schoen" [Telge 7, 71].

Meg: Tot aan de derteger joren wier der deur deftege mansluj en jonge, fatterege keerls wel slobhozen gedragen. Dat wazzen vilten aoverschoen die aover de schoen tot zon 15 cm baoven de enkels gedragen wieren en opzied met kneupkes vastgemaakt wazzen. [SLOBHOOS].

Groen: Met raegen of snee hadden de mansleu um de schone te bescharmten wal over de schone ovverschone an. [OVVERSCHOO].

LEERZE

De benamingen 04-07 wodt soms allene gebruikt veur korte leerzen.

01 LEERZE, LEERS: Acht, Liem / Acht 1882 [Telge 2, 78].

02 LAERS: Pan, Lob.

- 03 STEVEL: Nee, Lich, Din, Voo, Sil, Wesd, Sto, Pan / Gels 1884 [GV-alm 197], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 188], sHe 1982 [Telge 3, 142], Vars 1985 [Telge 6, 335], Pan 1988 [Telge 7, 133] || Elt, Kle.
- 04 STEVE: / Pan 1988 [Telge 7, 133].
- 05 STEFFEL, STEVVEL: Ruu, Zwi, Eib, Bel, Aal || Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Rhe, Boch.
- 06 STIEFEL: Gees, Zev, Zed / Acht 1933 [Archief 1, 278], Groen 1994 [Telge 9, 119].
- 07 STIFFEL: Groen.

Gels: Leerzen, maor wiej zekt lee-azen.

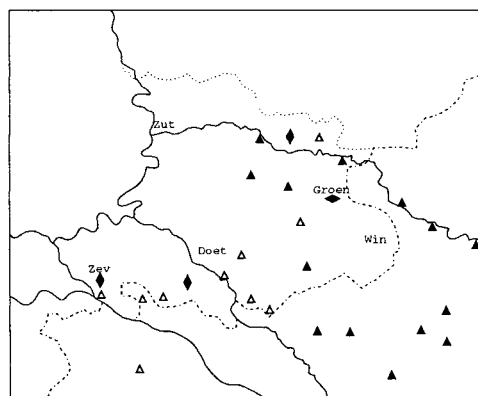
Wesd: 'n Paar leerzen; oldere luu zegt stevels.

Gees: Korte leerzen bunt stiefels; uut-esprokken met 'n korte ie as in de veurname Piet. [Ok: Ruu, Zwi, Bel].

Gels 1884: 't Slimste was nog da'k de klompe hadde motten anholden, want stevels ha'k neet en miene schone wazzen van onderten zo kapot as nen gek [GV-alm 197].

Kep: Korte, leren leerskes heit betienesen. [BE'TINES].

Lar: Lange leerzen bunt liesleerzen. [LIES-LEERZE].

- △ stavel 03 ▲ stieffel, stevvel 05
 ◆ stiefel 06 ◆ stieffel 07

't Woordtype stavel wodt an-etrossen in 't zuden van de Liem, 't oosten van den Acht en in Westfalen.

sHe 1982: KOMMAS "kaplaars" [Telge 3, 83].

KLOMP

- 01 KLOMP: Acht, Liem.
 02 KLOMPE: Eib / Acht 1895 [Telge 2, 67] || Vre, Hei.
 03 HOLSE: Zut.
 04 HOLSKE: / Acht 1895 [Telge 2, 54], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 112], Win 1971 [Deunk 1, 95].
 05 HOLSKER: / Win 1971 [Deunk 1, 95].
 06 SCHOE(N)KLOMP: / Lar 1927 [Heuvel 1, 31].

Lar: Klomp met de o van dom.

Wesd: 'n Klomp, 'n paar klompe.

Doet: 'n Klomp, 'n paar klompen.

Sil: 'n Klomp, 'n paar klumpe.

Wehl: 'n Klomp, 'n paar klump.

Groen 1994: RAPKLOMP "kapotte klomp die klappert" [Telge 9, 99].

Zel: Ze droegen hoge klompen; die waren niet gevarfd, maor —as ze ni-j waren— wit en doornao potzwart. Vake was der 'n blik ao-verhen-eslagen of 'n draod van iezer as e kapot ging of egaon was.

Bor: 't Paar smerege klompe wa'j an hadden a'j in de stal an 't wark wazzen, neumden ze wel stalstreujers. [STALSTREUJER].

Acht-Tw 1948: SNOETENKLOOMP "(voor mannen en jongens) klomp die voorop neusvormig zijn uitgesneden (thans 'uit de mode'); SCHOOKLOOMP "(voor mannen en jongens) klomp die meer plat is bijgewerkt" [Wanink 1, 123].

Vars 1985: De meeste katten op de boer hebt vrogger motten etten uut 'n klomp woor de kappe af-eknapt was. Dat dink wier de KATTEKLOMP enuumd [Telge 6, 168].

Sto: As ow de klompe te groot bun, draag gi-j klompezök. [KLOMPEZOK].

Nee: A'j klompen an hadden, ha'j der wal klompsökke in. [KLOMPSOK; ok: Zel].

Acht-Tw 1948: KÖLLEN "met gloeiende kooltjes de klompen warm maken" [Wanink 1, 128].

Win 1976: Holderdebolder ovver den zolder met ne bek vol mensenvleis; Dages geet 't van klepperdeklep, 's nachens steet 't veur 't bedde en gep; rao rao, wat is dat? Antw.:

ne klomp “oud raadsel, eigenlijk twee raadsels die bij ons thuis vroeger altijd in combinatie werden opgegeven” [Aessink 4, 23].

Gels 1928: De kipse knappen mi-j van de klomp. 'k Hebbe der maor 'n wiej um-edraejd um der mee nao huus te können smoksen [Krebbers 1, 87]. [KIPSE “kap van de klomp”].

● *Veur de benamingen schip, rien-aak en oceaanstomer kiek in: De mens-A blz. 103.*

LAEGEN KLOMP

De vrouwleu drogen völle klompen met 'n leerken der aoverhen.

01 LAEGE(N) KLOMP: Din, Voo, Ulf, Sin, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Ste, Ang, Lat, Pan II Bork.

02 LEGE(N) KLOMP: Wich, Vor, Loch, Eib, Bel, Aal, Hen, Key II Vre.

03 LEERKESKLOMP: Gor, Harf, Alm, Eef, Ruu, Loch, Kep, Baa, Aal, Bre, Win / Win 1971 [Deunk 1, 131].

04 LEERSKLOMP: Eib, Lich, Aal, Wesd, Zel, Bat.

05 TRIPKLOMP: Gor.
II leertjesklomp: Wilp.

Vor: A'j lege klompen an hadden, dan ha'j 'n leerken aover de vrieje; dan liep iej makkeleker.

Voo: Vrouwluj droegen laege klompen met 'n leerken aover de vri-j.

Bel: Vrouwleu lepen op lege klompe met 'n spitse neuze. Vrogger ha'j ze alleneg maor van ongevarfd holt. Dee mossen altied eskuurd worden met krietwit kalk of aske van carbid. Heel vrogger wodn der hoge klompe met 'n spitsen neuze edragen, in tegenstelling met de mansleu dee klompe met 'n stompen neuze drogen. Met dee hoge klompe kree'j bi-j 't schrobben de veute neet zo gauw nat.

Zel: 'n Vrouwluu-klomp was vrogger altied 'n laegen klomp met 'n leer der aover. Wat klompenmakers mieken rondum de kappe 'n rendjen as versiersel. Ni-je klompen hiel i-j eers veur zondagens in huus. 't Mooiste ko'j de klompe schoeren met gebluste carbid, die i-j vrogger in de fietseluchte hadden. Door kreeg i-j ze hagelwit mee en dat was

belangriek da'j heldere klompe hadden. [KAPPE].

Zed: As wi-j vrogger veur moeder klump moeste hale, dan miek vader 'n klompemäötje: hi-j haalde 'n tekske uut de heg en miek 't net zo lang as de klomp van binne was. Dat tekske name wi-j met nao de klompemaker. Met 'n stukske glas dei vader de scharpe kante uut de klump schure.

Bor: Vrogger ha'j klappeklumpkes; dat waren smalle klumpkes met mooie punten der an. Ze wodn emaaft deur klompenmaker Klappe. [KLAPPEKLOMP].

Wehl: De laege klomp had 'n klompeleer. [KLOMPELEER].

Loch: In 't wark hadden ze klompe met ronden neuskes an en bie 't outgaon klompe met puntege neuzen; zogenaamde tipklompe. [TIPKLOMP; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 123) II Mar].

N Acht ca 1860: Trippen “halve klompen, bestaande uit een houten zool met enigszins verheven hak en een zwart leren teenstuk dat er met kleine spijkertjes aan bevestigd is” [Telge 4, 46]. [TRIPPE].

PANTOFFEL

01 PE'TOFFEL, PANTOFFEL: Acht, Liem.
02 PE'TOEFEL: Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 114], Pan 1988 [Telge 7, 104].

Pan: Petoefels zien van laer of stof, met of zonder tong. [TONG].

Zed: Petoefels veur in huus ware lere schoen woor a'j makkelek in en uut könt; die trokke ze 's zondags in huus aan.

Haa: In huus ha'j vake pantoffele an.

Hen: As de boeren gien klompe konnen dragen, hadden ze de petoefels graag an. Petoefels heurn bi-j 't opknappak dat edragen wier nao de markt, vergadering, visite.

Kep: Fietspantoffels bunt laege, leren pantoffels met 'n riemken aover de wreef. [FIETSPANTOFFEL].

Vars 1985: OLDE MOEKE “pantoffel zonder zool” [Telge 6, 229].

● *Ok bunt op-egeven sloffen en sandalen, sedalen. [SLOF(FE); SANDAAL, SE'DAAL].*

sHe 1982: TRIPKE “sandaal” [Telge 3, 150].

KOUS

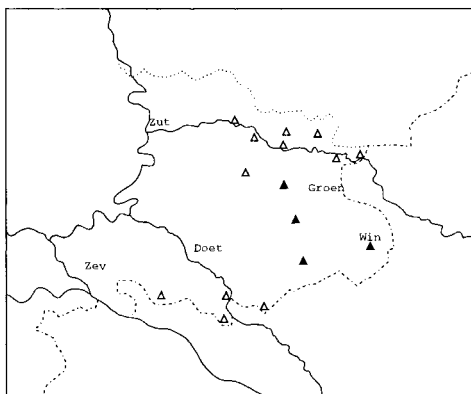
- 01 KOUS(E): Acht, Liem II Bat, Haak.
02 HAOZE: Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Din / Din 1835 [Telge 4, 18], Lar 1838 [GV-alm 179], Acht 1882 [Telge 2, 49], Lar 1924 [Langeler 1, 142], Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 111], Vars 1985 [Telge 6, 134], Lich 1991 [Telge 8, 49].
03 HAOS: Gen, Meg, Sto / Wehl 1944 [Diesveld 1, 5].
04 HOOS: / Acht ca 1830 [Telge 4, 6].
05 HOZE: / Acht 1895 [Telge 2, 56]
06 HOZZE: Bel, Lich, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 98].

Wesv: De zwarte, eigegebreide kouse ware duk van sejetwol; die kromp nie in de was.

Gels: De vrouwleu-kousen wodn ebreid van zwatte sajet; ze zatten tut net onder de kneene, woor ze vaste-eknupt wodn met 'n bendjen wat an de kousen vaste-zat.

Lob: De kerls droege eige gebreide sejet sök.

Hen: Speciaal jonges in de legere school-laeftied droegen kousen, die ok vake eigen ebreid waren. Die kwammen töt ruum baoven de kniene en wieren door op-ehollen met 'n ellestiek of met 'n liefken; 'n soort jarretel. Later —in 't midden van de darteger

△ haoze 02-03 ▲ hozze 06

Haoze en hozze —weurde dee van olds in onze streek thuisheurt— bunt allene nog maor op-egeven deur de metwarkers uut 't oosten van den Acht en 't zuden van de Liem.

joren— kwammen —veural 's zommers— de kniekousen.

Tol: In 1920-1930 waren der al ellastieken um de kousen op te hollen.

Lar: Veur den Tweeden Oorlog droegen jongere vrouwluu al wel grieze of vleiskleurege zieden kousen.

Gor: Nao de Tweede Weerldoorlog kwammen de nylonkousen: nijlons enuumd. [NIJLON].

Eib: Met blote bene lopen is zonder kousen lopen. [BLOOT; ok: Lar, Bel, Groen, Din, Sil, Wehl, Kep, Hen, Tol, Pan II Bork, Hei].

Gees: De bene van kousen heet de strumpe. [STRUMP].

Acht-Tw 1948: STROOMP, STROOMPEL, STROOMPEN “schacht van een kous” [Wanink 1, 192].

Loch: POLLEFIEJE “kousenboord”.

sHe 1982: HAOZEBAND “kouseband” [Telge 3, 60].

Loch: A'j de kousen neet good op-etrokken hebt, woordeur der van dee grote pleujen in komt, dan loop ie met paling um de bene. [PALING].

Aal 1966: MOEKE “gezegd van in elkaar gekrompen kousen” [Rots 2, 11].

Acht-Tw 1954: SPANBUKSENTJEN “nauwsluitende broek zoals van een hardloper”. [Wanink 2].

SOK

- 01 SOK: Groen, Aal, Bre, Voo, Meg, Sil, Zel, Doet, Does, Ang, Gies, Wesv, Zev, Lob.
02 ZOK: Ruu, Eib, Bel, Aal, Bre, Win, Gen, Vars, Wehl, Kep, Zev, Did, Sto.
03 SÖKKE: Eef, Loch, Lar, Zwi, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Zel, Dre, Hen, Baa II Bat, Mar, Haak.
04 ZÖKKE: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Bor, Eib, Hen, Tol II Bat.
05 ZOKKE: Zut, War.
06 HOZZE: / Aal 1964 [Rots 1, 18].

Gees: Eén sökke, twee sökken.

Sil: Eén sok, twee sökke.

Voo: Eén sok, twee sök.

Hen: An de vute wieren sökken edragen.

Vake waren die eigen ebreid van zwarte sajjet (één rech, één averech). Jonges in de legere schoollaeftied droegen gien sōkken, maor kousen, die ok vake eigen ebreid waren. Die kwammen tōt ruum baoven de kniene.

Zut: Zokken waren zwart of gries en van sjet gebreid. Māör wollen zokken in de klompen ging neet, want dan was der gin stoppen meer an.

Pan: Um de sōk op te houwe, hadde ze sok-ophouwers. [SOK-OPHOUWER; SOK-OPHOLDER: Zut, Lich, Zel, Hen, Wesv].

Voo: Dikke sōk met 'n dunne, Ieren zaol heet moekes. Ze zun lekker warm a'j der mee in huus loopt. [MOEK].

GAT

01 GAT: Acht, Liem II Bat, Ges.

02 KNOLLE: Loch, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Din, Voo, Zel.

03 KNOL: Eef, Aal, Ang, Wesv, Pan, Lob.

04 LOK: Din II Vre, Stlo, Ram, Bork, Rhe, Boch, Eit, Kle.

05 GALLE: Nee.

Rek: Vroger praotten ze van ne knolle in de haoze, now van 'n gat in de kouse.

Nee: 'n Groot gat neume wie 'n knolle. [Ok: Voo].

Bel: Hee hef knollen van gaete in de sōkke.

Aal: Hee hef 'n gat an den tee; hee hef 'n gat in 't knee: hee hef de knene deur de kousen.

Vars: Hee hef 'n gat an de sok.

Vars 1985: I-j hebt 'n gat an de hakke "je hebt een gat in de hiel van je kous" [Telge 6, 131]. [HAKKE].

Win 1971: Disse hozze is bi-j de gaetere dichte "ironisch gezegd als een kous vol gaten zit" [Deunk 1, 41].

● *A'j 'n gat in 'n kouse of sok hebt, zeg ie:*

01 HEE HEF DE EERPELS RIEPE: Eib, Bel, Lich, Din, Sin, Sil II Hei.

02 HIE HEF DE WITTE VROGGEN RIEPE: Zel.

03 WAT HEB GI-J 'N GROTE EERPEL IN DE KOUS: Zed.

04 HIE HEF DE KNOLLEN RIEPE: Sin.

05 TOON HEF GAODAG: Eef.

06 TONE HEF UUTGAONSDAG: Loch.

07 TONNEMAN IS DRIESTE: / Win 1976 [Aessink 4, 69].

08 DER HEF OW 'N JÖDDE AOVER DE HAKKE ESPOJJEN: Ste.

09 DER IS DER ENE IN WULLEN OET DE KARKE ESPRONGENE: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 115].

10 DER IS DER ENE IN WULLEN OET 'T SPINHOES EBROKKEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 264].

11 IN WULLEN BUNT DER 'N PAAR OET DE KASTE EBROKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 216].

Zel: A'j knollen in de sōkke hebt, he'j de witte vroggen riepe; witte vroggen is 'n eerpelras.

Eef: A'j 'n knol veuran in oew kous hebt, zegt ze: "Toon hef gaodag".

● *In zon geval kö'j de vraoge stellen:*

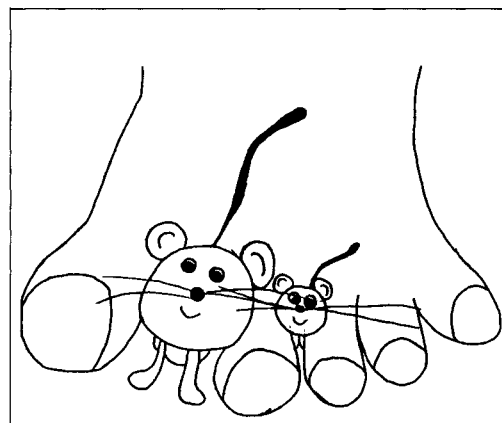
01 HE'J VANMIDDAG 'N EERPEL TE VÖLLE EGAETEN: Eef.

02 BUN OW DE MUZE TUSSE DE TEJE GEKRAOPE: Zed.

Acht-Tw 1948: Stukkende haozen "kapotte kousen" [Wanink 1, 193].

Pan 1988: VUTELING "sok met een gat erin" [Telge 7, 151].

Aal: Ne galle is ne ladder in de kouse; veural in de olderwetse, gebreide kousen kwam dat veur, maor ok in nijlons. [GALLE; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 66)].

Bunt ow de muze tusse de teje gekraope?

HOOFDSTUK 23 VERSIERING

SIERAOD

*De metwarkers geeft op dat sieraoden alle-
ne 's zundags bie 't naor de karke gaon
edragen wodn en bie kermis, brulfte, visite.
Bie rouw drogen ze zilveren sieraoden en
nooit golden, want —zeien ze— zilver rouwt.*

- 01 SIERAOD: Acht, Liem II Bat, Mar, Haak.
02 SKIERAOD: Win (soms).
03 SMOK: Zut, Nee, Rek, Groen, Lich, Aal
/ Win 1971 [Deunk 1, 218].
04 OPSMOK: Gees, Groen.
05 SMOKWARK: Eib / Lich 1991 [Telge 8,
111].
06 SMOEK: Meg, Zev, Pan, Lob.
07 OPSMOEK: Pan.
08 SMUK: Eef.
09 OPSMUK: Din, Wesd, Does, Pan.
10 OPSCHIK: Lar, Bor, Eib, Aal, Kep, Ang.
11 OPSKIK: Bor.
12 GOLD: Bel, Groen, Kep, Hen.
13 GOLD GREI: Baa, Tol.
14 GOLD-EN-ZILVER: Lich.
15 SNORREGREI: Hen.
16 BOMBARIE: Zut.
17 TRALATER: / Win 1971 [Deunk 1, 245].
18 ROMMEL: Doet.

Ok op-egeven: SIERAAD.

Vor: Zee hef zich nieje sieräo ekoch.

Lob: Smoek wier alleen 's zondags gedra-
ge. Der hadde der niet zo veul smoek; gi-j
kocht 't niet, maor kreeg 't cadeau. Ook
leende gi-j 't wel van mekaor.

Groen: Leu van stand hadden meer sieräo-
de as anderen: hoo meer geld, hoo meer
gold!

Eef: Hier in de buurten zag iej haoste geen
verschil tussen de sieraoden van rieken en
minder rieke vrouwleu; de meesten hadn 'n
golden of zilveren slot.

Zut: Mien moder droog ook gold en zilver,
määr ze was geen rieke vrouw.

Gels: Rieke vrouwleu drogen meer golden
sieraoden; minder rieken vake zilvan. A'
neet zo rieke waren, dan lek 't oe ok neet
good um gold te draegen.

Did: Bi-j uutgaon wier alles wat 'n vrouw

had, umgehangen. Duk was dat niet al te völ.

Ruu: In 't anzeen was der weineg verschil,
maor in 't gewichte wel.

Tol: Mien gropmoeder had 'n slot; moeder
'n golden speldjen, grofvader had 'n zilveren
hallozie en zilveren kettink met signetten;
mien vader had ok 'n vesjeshallozie met 'n
zilveren kettink.

Ruu: Met 'n begraffenis wodn der gin sie-
räöde edragen; nao dee tied —in de rouw—
drogen ze zilver. Anders wodn der sieräöde
edragen bie gelaegenheden voor volk
kwam, wat 't zeen kon; a'j thuus kwammen,
ging 't allemaole weer af.

Bel: Rond 1910 koch de brugem 't gold veur
de broed; dat heetten de broed beslaon.
[BESLAON].

Win: Der wodn vrogger ok sieraoden van
hoor emaaft. [Ok: Bor, Nee, Zed].

Bor: In Borklo woonden vrogger Vinke; dén
was hoorvlechter. Van 't hoor van 'n (aover-
leden) man of vrouwe maken e portretjes.
Ok maken e golden speldjes en hallozie-
kettings voor gevlochten hoor in verwerkt
was.

● *As 'n vrouwe völle golden sierraoden
draagt, zeg ie:*

01 ZE IS (NOGAL) MET GOLD BEHANGEN:
Gor, Harf, Eef, Loch, Nee, Bre, Zel, Kep,
Dre.

02 ZE IS MET GOLD BELADEN: Groen.

03 ZE HEF VÖLLE AN DE HOED HANGEN:
Alm, Loch II Wilp.

04 ZE HET VÖL KASGENADE: Did.

05 ZE HET VEUL KASKENAODE OP: Lob
/ Pan 1988 [Telge 7, 62].

06 ZE HET VÖL KAK AN DE KONT: Zed.

07 ZE GLINSTERT AS NE KASBOOM: Bre.

08 ZE LIK WAL NE KASBOOM: Loch.

09 DEE PAUWE HEF VÖLLE PRONK: Loch.

Pan 1988: Dat mins heh mien toch 'n KETS-
GREI um de nek hange [Telge 7, 64].

Aal: 'n Kleed hef HIEMPHEMPKE as der
versieringen op zit.

PRONKKONTE

'n Pronkkonte is 'n vrouwe dee (vake) völle sieräö draagt.

- 01 PRONKKONTE: Gels, Eib, Bel, Groen, Wesd, Zel.
02 PRONKERT: Gor, Zut, Vor.
03 PRONKER: Wesv.
04 PRONKGAT: Gels.
05 PRONKMADAM: Eib II Bat.
06 PRONKSTAT: Bel, Groen.
07 PRONKKONTE: Eib.
08 PRONKBONE: Gees.
09 KAKMADAM: Harf, Eef, Groen, Vars, Ste.
10 FLODDERMADAM: / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 140].
11 FONKELBOKSE: Sin.
12 OPGETUUGDE KERSBOOM: Zut, Kep.
13 WANDELLENDE KASBOOM: Zel.
14 KASBOOM: Loch, Rek.
15 ENE *UUT DE SCHIETTENTE*: Wich, Nee.
16 VLAGGESCHIP: Hen.
17 DRILSCHUTE: / Gaa 1945 [Van Velzen 2, 162].
18 DIAMANTEN JUFFROUW: Gor.
19 KRALLENWIEF: Win.
20 HITTEPETIT: Zed.
21 TRUT: Haa.
22 NUF: Eef.
23 PAUW: Aal.
24 GOLDVINKE: Ste.
25 OPGEPRONKTE TROETHEN: / Liem 1842 [GV-alm 160].
26 OELEVEERSE HENNE: / Zel 1936 [Klokm 3, 35].
27 OPGEDIRKTE: Eib, Rek.
28 OPZICHTEGE: Groen.

Wehl: Die vrouw pas goed ien 'n tent op de kermis.

Groes: Ze lup der bi-j as 'n kersboom.

Wesv: Van 'n opgedirk mins zeg je wel: "t Liek wel 'n kesboom". [OPGEDIRK(T); ok: Zel, Zed].

Aal: Ne pauwe hef zich op-etuugd as ne kasboom.

Vor: 'n Pronkert hef zich op-epollettoerd. [OPPOLLETOEREN].

Bor: 'n Vrouwe dee völle opschik op hef, is 'n kroes mense. Doorvan zeg ie: "Ze is zo

greuts as 'n bessem van drie stuver" [KROES; ok: Lar. GREUTS].

Win 1971: At ze zik maor neet zo boldiezeg klaenn "als ze zich maar niet zo pronkerig kleeedde". Wat hef ze zik mooi too-emaakt! "wat heeft ze zich weer opgedirkt!" [Deunk 1, 31, 243]. [BOLDIEZEG; ZIK TOO-MAKEN].

Gaa 1945: Oh, moder kan der zich soms zo gatduvels opmaken. Dee floddermadam, at ze ow veurbi-jstrik met 'n hoog, genadeg kniksken. I-j zollen eur 'n trap onder den achtersten geven, dat zo'j [Van Velzen 2, 140].

Lich 1991: TRONNEKEN "pronken" [Telge 8, 126].

No Acht 1839: FE'GIELE "lelijk uitgedoste vrouw" [Telge 4, 27].

N Acht ca 1860: le zeet der net zo uut as 'n schieuw "gezegd van iemand die er vreemd uitgedost uitziet" [Telge 4, 45].

OORBELLE, OORKNOP

De metworkers geeft op da'j 't gaetjen in 't oor maakt met 'n gleujende naolde; achter 't oor mos ie 'n körk met wat (sla)öllie der op holden um oe neet te branden.

01 OORBEL(LE): Acht, Liem.

02 OORKNOP: Acht, Liem.

Gees: As meiken van zeuven, acht jaar wo'k geerne oorrinkskes in. Doorumme mos ik naor Derk-Jan hen. Dén heel 'n naejnaolde baoven 't veur en ton dee naolde good heet was, pakken Derk-Jan mie bie 't oor, heel 'n körk an de achterkante en stok met de gleujende naolde dwars duur 't oor hen. Umdat in dee tied één oorringsken neet in de mode was, mos 't tweede oor der ok an geleuven. An dee oorrinkskes dede wie 'n krelleken, dan lek 't mooier. le mossen der geregeld an draejen anders zweren 't rinksken vaste. le hadn ok altied korsjes an de oorne zitten. [OORRING].

Bel: Onder 't melken sloog ne koo nog wal is met de stat ne oorknop oet de oorlelle; dan scheuren zonne oorlelle oet en kon 't gaon zweren.

Rek: 'n Oorringsken wodn ok wal 'n zweeringsken eneumd. [ZWEERRING].

MUTSEBELLE

Mutsebellen wodt an beide kanten in de rand van 'n knipmutse ehangen.

01 MUTSE(N)BEL(LE): Gor, Harf, Eef, Vor, Loch, Lar, Bor, Rek, Lich, Aal, Vars, Kep, Baa, Groes.

02 MUSSENBELLE: Gels, Nee, Bel II Haak.

Eef: Behalve oorbellen waren der ok mutsebellen dee bie de knipmutse edragen wedn. Umdat de oren onder de mutse zatten, wedn de bellen an de mutse ehangen.

Loch: Veur uutgaon en feestten wodn golden mutsebellen edragen bie 'n kanten knipmutse. Bie lichten rouw drogen de vrouwleu 'n lichte rouwmutse en zilveren bellen en bie zwoeren rouw helemaole gin sieraoden. Dan wodn ok de schone allene in-esmeerd en neet uut-epoetst umdat der niks glimmen moch. [Ok: Rek].

Bel: De mussenbellen heurden töt 't MUSSENGOLD.

KRALLE

'n Kralle is 'n kraal.

01 KRALLE: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol II Wilp, Bat, Mar.

02 KRAL: Voo, Meg, Sil, Doet, Wehl, Kep, Does, Ang, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Pan, Lob.

03 KRALE: Harf, Wich, Vor, Lar, Haa, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Hen II Bat.

04 KRAAL: Gen, Doet, Did.

05 KRAOLE: Hen.

Ang: Eén kral; twee krallen, kraaltjes.

Does: Eén kral; 'n kraltje, krellekes.

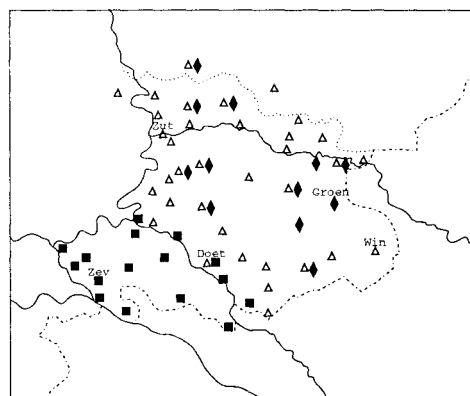
Hen: 'n Kralle of kraole; 'n kleintjen is 'n krelleken of kräöltjen.

Gen: Eén kraal, twee krallen. [Ok: Kep, Zed].

Groen: Ene krале, twee kraln. [Ok: Lich].

Lich: Behalve bloodkrallen ha'j kralen van granaat, parels, bot of been. [GRANAAT; PAREL; BOT; BEEN].

Eib: Mien grotmoo had vake 'n halsbendecken umme, mangs van fluweel, maor

△ kralle 01

■ kral 02

◆ krале 03

De grenze tussen kralle en kral löp —zo as vake bie weurde mèt en zonder e— in de buurte van den Olden lesselt. Krале —'n aovergangsvorm tussen kralle en 't Standaardnederlandse kraal— is in den Acht völle op-egeven.

's zundags had ze 'n mooien umme. Dooran zat an de veurkante 'n patreuntjen van kleine krellekes. As ze dat bendecken neet umme had, vond ze dat kold. [HALSBAND].

Wich: As ze in de rouw waren, droegen de vrouwleu zwarte krallen met 'n zilveren slot.

Eef: Vrogger waren de krallen meestentieds zwart of rood; zwarte gitten en rooie bloodkrallen. In dee rooie bloodkrallen ha'j völle kleurschakeringen in: van lichte rooie töt donkerrooie. En ze waren der in grote soorten en kleine soorten. De sluting van 'n ketting met bloodkrallen is vake van gold; 'n gitten ketting hef vake 'n zilveren slot.

BLOEDKRALLEN

Bloedkrallen bunt krallen, emaaft van bloedkoraal, of ok wel van granaat.

01 BLOEDKRALLE(N): War, Ruu, Din, Meg, Vars, Sil, Wesd, Kep, Dre, Ste, Baa, Does, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did.

02 BLOODKRALLEN: Eef, Zut, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Aal, Bre, Win, Hen, Ste.

03 BLOEDKRALLEN: Gor, Wich, Vor, Haa, Bre, Hen.

04 BLOODKRALLEN: Lich.

Win: Ok naomaak bloodkrallen wodn bloodkrallen eneumd.

Wesv: De vrouw hier had 'n ketting van vier ri-je bloedkralle en 'n gouwe slot der aan; dat altied veur zat. 't Was 'n arfstuk.

Bel: Ne krallenband van bloodkrallen met 'n golden slot wodn in Beltrum allene deur protestantse boerendochters edraegen.

● *'n Paar riegen bloodkrallen met 'n sluting van gold, kan met de volgende benaming an-eduud wodn:*

01 SLOT: Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Vars, Zel, Hen, Baa, Tol II Wilp, Bat.

02 HALSSLOT: Alm.

03 GOLDEN SLOT: Harf, Vor, Ruu, Loch, Zel, Kep, Hen / Loch 1882 [De Visser 1, 477] II Mar.

04 KETTING: Gor, Zut, Ruu, Bor, Gees, Aal, Meg, Voo, Sin, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Zev, Zed, Pan.

05 KETTEN: Loch, Nee, Eib, Groen.

06 KRALLENKETTINK: Din.

Gor: Ze hef 'n ketting van bloedkrallen umme.

Gels: 'n Slot was van donker rooie krallen met 'n golden, mangs 'n zilvan sloeting.

Eef: As de vrouwleu 'n bloodkrallen of gitten ketting um wollen doon, zeien ze: "Noe mo'k effen 't slot umdoon". Vake was 't 'n familie-stuk.

Loch 1882: "En ie wet ok wel", vervolgen Mientjen, "dat Aorndiene van Floorshuus zo'n eeuweg mooi golden slot hef met grenaten der an [De Visser 1, 477].

KETTING

'n Sieraod van metaal (gold, zilver) wat vrouwleu um den hals draagt, is 'n ketting.

01 KETTING: Gor, Harf, Alm. Wich, Bor, Gees, Groen, Meg, Voo, Vars, Sin, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Ang, Lat, Did, Pan, Lob.

02 KETTINK: Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Sil, Tol.

03 KETTEN: Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Tol.

04 KETTENE: Lich, Win.

05 KETTE: Eib.

Loch: Ze hef 'n krallenketten um den hals.

Gees: 'n Ketten kon van golden of zilveren schakeltjes waenn; der waren der met vier riegen kettens dee met 'n slot um den hals vaste-emaakt wodn. Dat slot zat an de veur-kante, at 't 'n mooien was.

Rek: 'n Halsketten had 'n sloeting. [SLOETING; ok: Nee].

Tol: An 'n halskettink zat soms 'n hallozie; dat hadden de vrouwleu dan in 'n zeksken van de blouse of achter de rokboord estopt; de kettink hing dan in 'n mooie baoge aover de boste.

Bel: An 'n halsketten zat soms 'n kruusken, soms ok 'n hangertjen met achter 't glaesken 'n foto van 'n familielid.

SNOER

'n Snoer is 'n sieraod van krallen wat vrouwleu um den hals draagt.

01 SNOER: Gor, Eef, Zut, Vor, Loch, Lar, Haa, Vars, Sil, Doet, Wehl, Hen, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Did, Zed, Pan, Lob / Loch 1882 [De Visser 1, 477].

02 SNOOR: Bre.

03 BAND: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Vars.

04 STRENG: Aal, Sil, Wesd, Zel, Hen.

05 STRENGE: Wich, Bor, Tol.

06 KRALENSTRANG: Lich.

07 RIESTE: Gor, Vor II Bat.

08 RISKE: Loch.

09 RIEGE: Zut.

10 RI-J(E): Baa, Wesv.

11 SLIERTE: Vor.

Vor: 'n Golden slot besteet uut 'n paar riesten bloodkrallen.

Win: 'n KRALLENBAND is 'n band van echte of onechte krallen.

ARMBAND

01 ARMBAND: Acht, Liem.

02 ERMBAND: Zut, Vor, Wehl, Does.

03 AERMBAND: Pan, Lob.

● *Andere sieräöden dee deur de metwar-kers eneumd wodt, bunt:*

Eef: 'n Golden of zilveren speld wodt ok brose eneumd. [BROS; ok: Bor, Bel, Bre, Meg,

Wehl, Does, Ang, Dui, Lob].

Bre: Zon tien cm onder 't halskuultjen speldden ze wel 's 'n (golden) brosjen, ok wel spelde eneumd.

Bel: De vrouwleu drogen vake 'n brosjen van gold op 't kleed, vlak onder de kinne.

Meg: Mien moeder had 'n brosjje, gemaakt van 'n Russische roebel, voorop 't portret van Tsaar Nicolaas II ston.

Gees: Nao den Tweeden Oorlog wodn 't golden slot nog wal 's van 'n karkbook af-ehaald um der 'n spelde van te maken. [SPELDE].

Lich: Siergespels waren vake emaaft van 'n zilveren gespel van 'n karkbook. [SIERGESPEL; GESPEL].

Rek: 'n Hodenspelde was 'n spelde met 'n knöpken; soms was dat 'n parel. Zon spelde wodn duur den hood en de heure estokkene, zodat den hood neet of kon waaien. [HODENSPELDE; ok: Win; HOEJENSPELD(E): Wehl, Kep, Dre, Lob].

Ruu: Nao den Tweeden Oorlog —zo in de joren vieftteg— kwammen de trouwringen in gebruik. [TROUWRING].

Win: In 't hoor drogen de vrouwleu vrogger wal 'n kammetjen van been.

Lich: Ne dasspelde is ne spelde veur 't strik van mansleu. [DASSPELDE; ok: Nee, Aal]; ne dasschuufken is ne schuufken veur 't strik. [DASSCHUUFKEN].

Lob: 'n KLIPS is 'n ring um um 'n das te doen.

HALLOZIE

Vrogger hadden de mansleu 't hallozie an 'n ketting in 'n zeksken van 't veste of in de zak van de bokse. Vrouwleu hadn aover 't algemeen gin hallozie, sommege —deftege— dames hadn der wel 's ene an 'n golden of zilveren ketten um den hals. Tussen beide oorlogen kwammen de hallozies dee met 'n armband um de pols edragen wodn. Veur völle plaatsen bunt verschillende benamingen op-egeven.

01 HALLOZIE: Alm, Zut, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Tol, Groes, Did, sHe, Sto, Zed, Pan / Eib 1980 [Telge 1, 30], sHe 1982 [Telge 3,

58], Pan 1988 [Telge 7, 47], Lich 1991 [Telge 8, 48].

02 ALLOZIE: Gor, Eef, Rek, Bel, Lich, Bre, Win, Hen, Wesv / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Win 1971 [Deunk 1, 6], Harv 1991 [Telge 8, 13].

03 GALLOZIE: Did.

04 HALOZIE: Loch.

05 ALOZIE: Gees / Acht 1895 [Telge 2, 3], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 66].

06 ANLOZIE: Wesv.

07 HOLLOZIE: Gor, Harf, Eef, Vor, Loch, Lar, Zwi, Gees, Gels, Nee, Bel, Groen, Aal, Win, Sil, Zel, Wehl, Kep, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Zev, Zed, Lob || Bat, Mar, Haak.

08 OLLOZIE: Vor, Ste, Hen.

09 HE'LOZIE: Lob.

10 E'LOZIE: Eef, Vor, Tol.

11 LOZIE: Wesv.

12 HORLOGE, HOLLOGE: Gor, Alm, Ruu, Lar, Haa, Aal (now), Zel, Hen, Does, Gies, Lat, Groes, Zev, Pan || Bat.

13 HALLOGE: Voo, Zev.

14 KLÖKSKE(N): Bel, Groen, Groes, Lob.

15 OER: Meg, Sto (vrogger) / No Acht 1835 [Telge 4, 20].

16 GE'TIE: / Vars 1895 [Telge 2, 40].

Win: 't Allozie wodn edragen in 'n allozie-kesteken, dat was 'n kesteken van metaal in de vorm van 't allozie. 't Had 'n dekkeltjen met 'n mica plaetjen, woor de wiezerplate achter mos. [Ok: Loch, Gees].

Pan: Gi-j had hallozies ien 'n keske veur ien de bokse-tes. En hallozies on 'n ketting, die zate in de vesttes.

Vars: 'n Hallozie met 'n golden ketten wier edragen in 't vesjestesken en de ketten zat vaste in 't knoopsgat. Sommege lieten zich 'n ketten vlechten van 't hoor van eur vrouw. Der zatten dan golden slutingen an.

Vars: De deftege dames droegen 'n kleiner hallozie an 'n lange ketten um den hals, in 'n tesken of in de boord van de rok. [Ok: Zel, Hen, Olb, Loch, Meg].

Hen: De mensen hadden meestal wel 'n allozie met 'n ketting. Die ketting kon wae-zen van gold, van zilver, van gevlochten stof met hier en door 'n stuksken zilver of gold of soms ok wel van peerdehoor. Soms was e gedeeltelek van zwat koord met golden slutingen en dan meestal 'n golden peerdekop.

Bre: As der rouw was, zat der an 't hallozie gin golden, zilveren of nikkelen ketting, maor 'n ROUWKETTING, emaaft van zwat goed. [Ok: Eef].

Tol: Mien grofvader had 'n zilveren hallozie en zilveren kettink met signetten —zilveren figuurtjes of holle buisjes woor de zilveren halloziekettink deurhen-ehaald wodn—, en mien vader had ok 'n vesjeshallozie met 'n zilveren kettink. [SIGNETTEN].

Loch: An den haloziekettink hingen vake kleine attributen as vesiering, zo as: 'n voetbalschoo, 'n kegeltjen, 'n schaatse, 'n aanbeeld of hamer. Door zag ie 't beroep of den hobby an.

Lar: An den ketting van 't hallozie hing vake boerengereedschap in 't klein: 'n schupken, 'n grepe. Hoo rieker ie waren, hoo meer der an de ketting bungeln.

Acht-Tw 1948: SINGENETTEN “horlogeketting met aanhangsels: paardje, horlogesleuteltje, lakstempeltje” [Wanink 1, 179].

Zut: In 1938 waren der al hallozies met digitale anwizing te koop bie de Hema in Arnhem veur f 2,75.

Gaa veur 1974: Now is vrouw Harmelink af-etraenn as veurzitster umdat ze las hef van duzelegheid. Mien schoonmoeder had der vaste op erekkend dat zi-j as eur opvolgster ekaozen zol worden. Zi-j had zich al 'n ni-j polshallozie en 'n ni-j speldjen ekocht [Van Velzen 5, 228]. [POLSHALLOZIE].

● *Veur 'n hallozie wat de mansleu vrogger in 't vesjeszekskan hadden zitten, bunt nog de volgende speciale benamingen op-egeven:*

01 KNOLLE: Zut, Vor, Nee.

02 KNOL: Eef, Bel.

03 ZAKKNOLLE: Zut.

04 BOTTERKNOLLE: Eib.

05 PUNDER: Din (vrogger).

Win: 'n BOTTERPUNDER was 'n spottende name veur 'n stevveg, degelek hallozie.

Vars 1985: 'n Räädseltjen: 't begint met 'n t, 't henk op de boek en 't tikt. Rao rao wat is dat? Antw.: thallozie.

BEUGELTASSE

'n Beugeltasse is 'n tasjen wat an 'n (zilveren) beugel zit dén deur middel van scharnieren dichte- en lös-emaakt kan wodn.

01 BEUGELTAS(SE): Acht; Gen, Net, Ang
|| Wilp.

02 BÖGGELTASSE: Aal.

03 BEUGEL: Alm, Eef, Wich, Zwi, Bor, Gees
|| Bat, Mar.

04 KNIPPE: Loch.

05 BÖGGELKNIPPE: Win.

06 ZONDAGSE TAS: Lat.

Vor: Mien zilveren beugel door zit noew 'n fluwelen tasjen an; vrogger was 't 'n greun, gebreid tasjen. Der zat 'n kettinkjen an um 't in de hand te können dragen. Vrogger zat der an den beugel 'n haok; doormet häöken ze den beugel zó an de roksboord. 't Tasjen had van binnen twee afdelingen: veur groot geld en klein geld.

Eib: Onder de gewone leu kwammen beugelassen neet veur.

HOOFDSTUK 24 VERZORGING VAN 'T LICHAAM

ZICH WASSEN

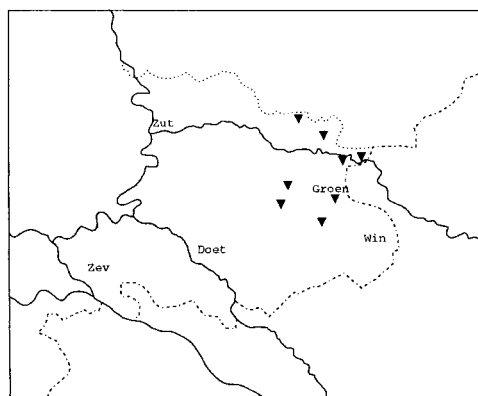
- 01 ZICH WASSE(N): Acht, Liem.
02 ZICH WASKEN: Gels, Nee, Eib, ek, Bel, Groen, Vra, Zie.
03 ZIK WASKEN: Bel / Lich 1991 [Telge 8, 142].
04 ZICH VERHAEGEN: / Lich 1991 [Telge 8, 132].
05 ZICH BUUNDERE: / Pan 1988 [Telge 7, 25].
06 ZICH PLOETEREN: / Acht 1882 [Telge 2, 99].

Aal 1964: POEDELLEN “(zichzelf of een ander) wassen” [Rots 1, 34; ok: / Vars 1985 (Telge 6, 269)].

Win 1971: POEDELLEN “vluchtig wassen”; KATTENWÖSKE “het vluchtig afwassen van het gezicht” [Deunk 1, 178, 107].

Lich 1991: RELLEK “schoon, zindelijk” [Telge 8, 97].

Win 1971: ZIK HAEGEN “zich verzorgen” [(Deunk 1, 87); ok: Vars 1985 (Telge 6, 130), Lich 1991 (Telge 8, 48)].

▼ *wassen 02-03*

Wasken —woorut via waschen 't Standaardnederlandse warkwoord *wassen* ontstaan is— is op-egeven veur 'n antal plaatsen rond Grolle.

Win 1971: ZIK OPHAEGEN “zich opknappen” [Deunk 1, 166].

Acht-Tw 1948: ZICH 'N BETJEN SCHIER MAKEN “zich wat opknappen” [Wanink 1, 174].

Pan 1988: OPNETTE “zich opknappen” [Telge 7, 99].

ZEPE

- 01 ZEPE: Acht II Bat, Mar, Haak.
02 ZEEP: Voo, Sil, Olb; Liem.

Vor: Der hing vrogger bie de pompe of putte 'n pot met grune zepe; door wassen iej oew met. Met grune zepe en raegenwater ko'j 't hoor fijn met wassen. [GRUUN].

Wich: As de mansluu van 't wark kwammen, wassen ze zich met grune zepe.

Bel: Zepe wodn mundjesmaat gebroekt; 't gezichte, de hande en veute wodn wal ewasket met greune zepe, maor 't ander zag gin zonne of maone, laot staon zepe.

Eef: Roekzepe is zepe met 'n luchtjen der an; a'j oe doormet gewassen had, stonk ie 'n uur in de wind. A'j oe met greune zepe gewassen hadn, dan ko'j zo lekker glimmen. [ROEKZEPE; ok: Hen; GREUN, ROEKEZEPE: Lich, RUUKZEPE: Sil, Kep, RUUKZEEP: Zed.].

Did: De zaoterdagse wasbeurt van de minse gebeurde met grune zeep ien de teil.

Wesv: De waekelekse wasbeurt van de hele familie wier met Sunligzeep gedaon.

Voo: 'n Stuksken Sunligtzeep lei in 't zepenbeksken bi-j de pomp of bi-j de kraan. [ZEPENBEKSKEN].

Aal: LOCHZEPE “oorlogszeep, met veel lucht erin”.

Nee: In later tied laenn ze nog wal 's 'n stuk zepe in de linnkaste teegn de motten.

SMEERDEUZE

'n Smeerdeuze is 'n keerl of vrouwe dee der smereg uutzut.

- 01 SMEERDEUZE: Loch, Lar, Bor, Wesd, Zel, Hen.

02 SMEERDOL: Vor, Loch, Bor, Gees, Gels.
 03 SMEERTOD(DE): Gor, Loch, Groes II Bat.
 04 SMEERTODDEN: Eib.
 05 SMEERDOT: Zel.
 06 SMEERPOETS(E): Harf, Zel, Hen.
 07 SMEERPOET(E): Vor, Did, Lob.
 08 SMEERKONT(E): Gor, Zed.
 09 SMEERZOK: Ang.
 10 SMEERKEES: Bor.
 11 VETKEES: Vor, Gels.
 12 VETKANES: Hen.
 13 POETJE(N): Eib, Groen, Aal, Voo.
 14 SLODDERVOS: Zut, Wich.
 15 SLODDERVOSSEN: Eib.
 16 VIEZERIK: Vor.
 17 VIESTERIK: Groen.
 18 VIESPEUK: Vor.
 19 VIEZE TOD: Zed.

● 'n *Vrouwe dee der smereg uutzut, is 'n:*

01 SLONS: Zut, Groen, Gen, Sil, Wehl, Kep, Wesv, Zev, Zed.
 02 SLONZE: Alm, Eib, Bel, Aal / Eib 1980 [Telge 1, 75].
 03 SMEERPOET(E): Aal, Vars, Zed / Lich 1991 [Telge 8, 110].
 04 SMEERDEUZE: Nee, Hen.

'n *Smeertante*

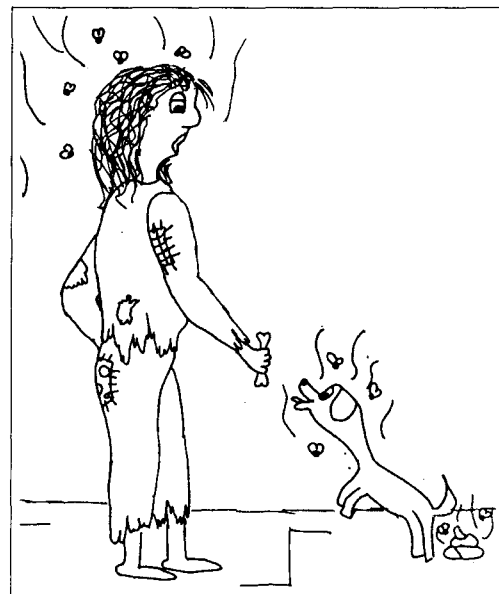
05 SMEERDOZE: Vars.
 06 SMEERTANTE: Eib.
 07 SMODSEDEUZE: Bel.
 08 VETJURK: Wesv.
 09 VETJEN: Zut.
 10 POET: Zed.
 11 ZODDEWIEF: Eib.
 12 SMOSKE(N): Bel, Win.
 13 SMOKS: / Aal 1964 [Rots 1, 42].
 14 PEPPERDEUZE: / Lich 1991 [Telge 8, 89].
 15 POLLESOEZE: / Lich 1991 [Telge 8, 93].
 16 SLOVE: / Eib 1980 [Telge 1, 75].
 17 SLEUJE: / Lich 1991 [Telge 8, 108].
 18 DRELLE: / Acht 1895 [Telge 2, 27].

Lich 1991: Vaene-Miene, Luze-Miene, olde pepperdeuze, bovölle häöre greujt der wal op owen langen neuze? [Telge 8, 89].

Aal: In huus is ne slonze ne smeerpote.

● 'n *Keerl dén der smereg uutzut, is 'n:*

01 SMEERKEES: Hen, Zed.
 02 VETZAK: Does, Wesv.
 03 VETKAOJ(E): Dre, Does.
 04 VETPOES: Alm.
 05 VETKANES: Lar, Vars.

'n *Smeerkees*

- 06 VETJAS: Vars.
 07 KAOJERT: Wesv.
 08 ZODDEMAN: Eib.
 09 ZURKSKEN: Nee.
 10 SMOKS: Bel, Lich, Voo, Sil / Lich 1991 [Telge 8, 111].
 11 SMEERKANES: Baa, Zev.
 12 SMEERDEUZE: Baa.
 13 SMAERPOET: Pan.
 14 ONZEL: Bre / Eib 1980 [Telge 1, 60].
 15 TÖRK: Gor.
 16 VIEZE JÖD: Zed.
 17 VIEZEN ULK: Eef
 18 GASTERT: / Eib 1981 [Weeink 1, 80].
 19 SOEMAN: / Lich 1991 [Telge 8, 113].
 20 BOSDUVEL: / Lich 1991 [Telge 8, 25].
 21 PLODDE-JAOPIK: / Zie 1991 [Telge 8, 91].
 II sjmodel: Hei.

● *Klere dee smereg bunt, bunt:*

- 01 ONZELEG: Loch, Lich, Aal, Wesd, Zel, Doet, Tol.
 02 OONZELEG: Nee.
 03 SMOEZELEG: Net, Doet, Wehl, Zed.
 04 SMODDELEG: Lich, Din.
 05 SMOTTELEG: Bel.
 07 SMOTSEG: Win.
 08 SMOKSEG: Voo.
 09 SLONZEG: Hen.
 10 POETEREG: Tol.
 11 GROEZELEG: Zed.

Net: Zien kleer zun altied zo smoezelig.

PLODDEREG

A'j der smereg en onverzorgd bieloopt, zee'j der ploddereg uut.

- 01 PLODDEREG: Harf, Ruu, Zwi, Gees, Groen, Gen, Wesd, Zel, Hen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 162], Lich 1991 [Telge 8, 91] II Ram, Boch.
 02 ONZELEG: Vor, Loch, Eib, Aal, Bre, Win, Vars, Zel, Wehl, Dre, Hen, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 60], Lich 1991 [Telge 8, 86].
 03 OONZELEG: Rek.
 04 UNZELEG: Wich, Vor.
 05 SLODDEREG: Gor, Loch, Bor, Nee, Eib, Aal, Key, Ang / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 181].
 06 ONVERZÖRGD: Din, Gen, Ulf, Vars, Zel,

- Hen, Lat, Zed.
 07 POETEREG: Nee, Wesd, Zel, Kep, Zed / Pan 1988 [Telge 7, 108].
 08 POETJEREG: Nee, Wesd.
 09 SLONZEG: Vor, Zev.
 10 SMOESTEREG: Ruu, Zwi.
 11 GROEZELEG: Does.
 12 KLUNGELEG: Eib / Win 1971 [Deunk 1, 113].
 13 KLADDEREG: / Eib 1980 [Telge 1, 39].
 14 SLAKKEREG: Bel.
 15 SCHODDEREG: Groen / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175].
 16 SCHABBEREG: / No Acht 1835 [Telge 4, 20], IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82].
 17 SCHEBBEG: / Vars 1985 [Telge 6, 298].
 18 SCHEPPEREG: / Lich 1991 [Telge 8, 103].
 19 SCHUNGELEG: / Eib 1980 [Telge 1, 73].
 20 TODDEREG: / Gels 1941 [Archief 2, 357], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 195] II Bat.
 21 KÖTTEREG: Groen / Lich 1991 [Telge 8, 67].
 22 ZODDEREG: Bel.
 23 'SMODDEREG: Bel.
 24 'SMODDELEG: Aal / Lich 1991 [Telge 8, 110].
 25 'SMOSSELEG: / Vra 1991 [Telge 8, 111].
 26 SMODSEG: Aal.
 27 SLONZEG: Ang.
 28 FOEKEREG: / Eib 1980 [Telge 1, 22].
 29 KONTHEUREG: Gor.
 30 VET: Gels.
 31 HAVELOOS: Eef.
 32 ONOOGLEK: Tol.
 33 SCHUNNEG: Lob.
 34 SCHOREM: Groen.
 35 HAMEL: / Acht 1882 [Telge 2, 48], Win 1971 [Deunk 1, 83].
 36 ROEW EN ROOD: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 170].
 II smoedeleg: Vre, Eit.
 II zoedeleg: Ges.

Gen: Zi-j zut der altied zo ploddereg uut, net of ze gin andere kleer het.

Rek: Jan löp der altied zo onzeleg bi-j.

Vars: Hie löp der altied onverzörgd bi-j; 't is as of 'n hond 'm in de konte ehad hef.

Groen: Hi-j löp der schorem bi-j.

● *As der ene ploddereg uutzut, dan löp e der bie as:*

- 01 'N SCHOOIER: Alm, Eef, Wich, Nee, Eib, Rek, Aal, Net, Sil, Doet, Ang II Mar, Vre.
02 'N LOMPE(N)KEERL: Voo, Vars, Did, Zed, Pan.
03 'N PLODDE(N)KEERL: Lich, Din, Zel II Ges.
04 'N LOMPEJÖD: Doet, Zed, Pan.
05 'N BAED(E)LER: Bor, Sin.
06 NE BAELDER: Lich.
07 'N SCHERENSLIEPER: Loch.
08 NE HOONDERKREMER: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 107].
09 NE BOSDUVEL: / Win 1971 [Deunk 1, 33].
10 JANNAO VÖSKES: Loch.
11 'N SMAERTOD: Pan.
12 'N (OLDE) MAELZAK: / sHe 1982 [Telge 3, 95].
13 OF E OET 'N KREJENNUS KOMT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 130].
II 'n slodderjan: Hei.

Zev: Hi-j löp der bi-j of hi-j van de lompekeerl is.

Did: "Mo'j 's kieke wat zi-j der bi-j löp!".
"Och; zi-j löp der altied veur aevevöl bi-j".
[DER VEUR AEVE(N)VÖL(LE) BI-JLOPE(N); ok: Bel].

PARFUM

- 01 PARFUM: Gor, Harf, Alm, Zut, Loch, Lar, Haa, Eib, Rek, Bre, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Zel, Wehl, Hen, Baa, Lat, Groes, Zev, Ang, Lob II Bat.
02 PERFUM: Vor, Does.
03 ROEKGREI: Gor, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Wesd, Kep, Hen, Ste.
04 ROEKEGREI: Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen.
05 RUUKGREI: Doet, Hen, Zev.
06 STINKGREI: Loch, Ste.
07 ROEKESPUL: Rek.
08 ROEKSPUL: Aal.
09 STINKSPUL: Harf.
10 ROEKWATER: Bre, Vars.
11 ROEKEWATER: Gels.
12 RUUKWATER: Zev.
13 REUKWATER: Vor, Loch, Dre.
14 ROEKERIEJE: Aal, Win.

- 15 ROEKE: Aal.
16 RUUK: Dui, Did.
17 RUUK-RUUK: sHe.
18 STINKIE-STINKIE: Gor.
19 ROEKE-BEREND: Hen.
20 REUK: Tol.
21 LEKKER-RUUK: Ang, Pan.
22 ODEUR: War, Wich, Win, Wesd, Lob.

Bor: Roekegrei ko'j hier vrogger maor heel weineg roeken.

EAU DE KLONJE

- 01 EAU DE KLONJE: Gor, Harf, Alm, Aal, Bre, Gen, Voo, Sil, Doet, Wehl, Baa, Does, Lat, Wesv, Groes, Zev, Lob II Bat.
02 KLONNIE: Harf, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Bel, Zel, Kep, Hen, Ste, Tol II Mar, Haak.
03 EAU DE KLONNIE: Eef.
04 KLONNIEJE: Haa, Win.
05 EAU DE KLONNIEJE: Bre.
06 KOLONNIE: Eef.
07 KLONJE: Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Dre, Did / Win 1971 [Deunk 1, 112].
08 OLDE-KLONNIE: Vor, Loch, Zel, Ste, Tol.
09 OLDE-KLONJE: Gor, Vor, Doet.
10 ONJE-KLONJE: Lich, Aal, Din, Meg, Zev, Did, sHe, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 107], Pan 1988 [Telge 7, 97].
11 OGNE-KLONJE: Groen.
12 GEKLONJE: Dui.
13 REUKWATER: Zut, Loch, Kep.
14 ROEKWATER: Harf, Zel.
15 ROEKEWATER: Eib, Groen.
16 RUUKWATER: Din.
17 KEULSWATER: Zut, Wesv.
18 ROEKGREI: Lich / Eib 1980 [Telge 1, 70].
19 RUUKGREI: / sHe 1982 [Telge 3, 126].
20 ROEKERI-JE: / Win 1971 [Deunk 1, 193].
21 LEKKER-RUUK: Ang.
22 KARKELUCH(T): Eef.
23 PASTORIELUCH(T): Eef.

Eef: Odeklonnie werd vake in de karke ebruukt deur de wat oldere vrouwleu; doordeur kreeg 't de name van karkeluch of pastorieluch.

Bel: As de vrouwleu den zakdoek veur 't

lechte halen, dan rok de hele karke nao klonnie.

Gor 1901: Berend had Albert de raad egeven um 'n flesken met oldeklonje in 't vesjeszak te stekken as e nao de karke ging. "Veur de frissegheid", zei Berend. "Der was gin better spul um good bie oew benul te blieden as oldeklonje. Vleeg-op (= "vliegop, vliegende geest") was ok best, maor der ging toch niks baoven oldeklonje [Keetelaar 1, 27].

Win 1971: KLONJEFLESKEN "eau-de-cologneflesje" [Deunk 1, 112].

OPMAKEN

Opmaken van 't hoor is de heure mooi maken, kappen.

01 OPMAKE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Eib, Bre, Din, Gen, Meg, Sil, Zel, Doet, Hen, Tol, Does, Zev, Did, Lob II Haak.

02 DOEN: Voo, Sin, Wesd, Lat, Wesv, Groes, sHe, Zed, Pan.

03 DOON: Zut, Vor, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Win.

04 OPKAMMEN: Hen.

05 OPKEIME: Zed.

06 OPREIEN: Eef.

07 OPSTRIEKEN: Loch (vrogger).

08 KAPPE: Dui.

09 IN ODDER MAKEN: Rek, Bre, Ste.

Din: Ze mek zichzelf altied de heure op.

Zel: Ze lut de heure deur de kapster opmaken; ze löt zich de heure deur de kapster opmaken.

Zut: Ze löt zich bie de kapster 't hoor doen.

Dui: Ze lut zich kappe.

Lar: As 'n vrouwe zich de heure löt opmaken, wordt der wal 's ezegd: "Ze is met de kop naor Looerne".

Kep: A'j 't hoor mooi wollen laoten zitten, mos 't plekken. Dat gebeuren a'j der kenne-melk, zute melk, ondermelk of sukerwater insmeren.

Ste: A'j de heure met grune zepe ewassen hebt, mo'j 't betten met ondermelk dan kö'j 't mooi glad en plat aover 't heuf kammen.

Eef: A'j 't hoor met greune zepe ewassen hadden, mos ie der 'n betjen azien in doen, dan ging de zepe der baeter uut. Maor iej kregen der wel lös hoor van.

Zel: A'j de heure steveg wollen hemmen, dei i-j der zute melk in. Dan got i-j ow iets in de hande en wreef dat deur de heure. A'j 't dan kamden, bleef 't goed zitten.

Bre: At 't haor glad mos zitten, deenn ze der wel 's melk, kannemelk of bier in. Veural met slimme hette, begon dat dan nao verloop van tied te roeken.

Sin: De olde vrouwluu die ik van vrogger kenne, hadden 't hoor strak aover 't heufd en dan achter 'n knotte. Eerst werd 't hoor evlochten en dan um 'n stuksken doek edaon of 't hoor wier uut-ekamd en op-erold tut 'n knötjen. At 't hoor wat onhandelbaar was, strek moeder met 'n betjen melk op de hand der aover um 't glad en stief te kriegen. In de zomer kwammen door de vlieden op af.

Eef: Jongs wollen wal 's wat spekvat in de heure doon; dat glom zo mooi en 't bleef der ok mooi van zitten. Later gebuuden ze briljantine.

Lich: A'j greune zepe deur spraddereg hoor doot, blif 't mooi zitten.

● *Veur de benamingen veur 't hoor en soorten hoor kiek in: De mens-A, blz. 52-55.*

KAMMEN

01 KAMME(N): Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Does, Lat, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Lob II Bat, Haak.

02 KEMEN: Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Din, Sin / Eib 1980 [Telge 1, 38], Lich 1991 [Telge 8, 60].

03 KEIME: Dui, Groes (vroeger), Zev, Did, sHe (vroeger), Pan / sHe 1901 [Telge 4, 99], Pan 1988 [Telge 7, 63].

04 KEMMEN: Meg.

05 KAEMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 163].

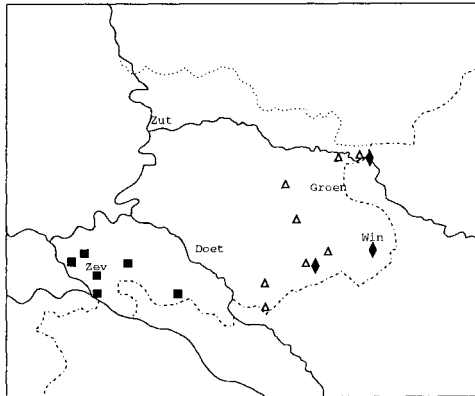
06 REIE(N): Harf, Eef, Lar / sHe 1901 [Telge 4, 107] II Bat.

07 REIDEN: Vor, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 284].

08 REJEN: Gels, Rek / Acht 1895 [Telge 2, 106], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167] II Mar.

09 SCHELEN: Rek, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 201].

10 OPMAKEN: Gees.

- △ *kemen 02* ■ *keime 03*
 ◆ *schelen 09*

Met keime hef 'n deel van de Liem (nog) 'n eigen woord. In 't oosten van den Acht komt kemen en schelen (nog) veur. 't Kan haoste neet anders of de weurde van dit kaartjen en reien van 't veurege kaartjen zölt deur 't Standaardnederlandse kammen verdron-gen wodn.

Rek: Rejen, maor wie zekt: reenn.

Zut: le mot oe de haeren kammen; 't zit helemaol in de werre.

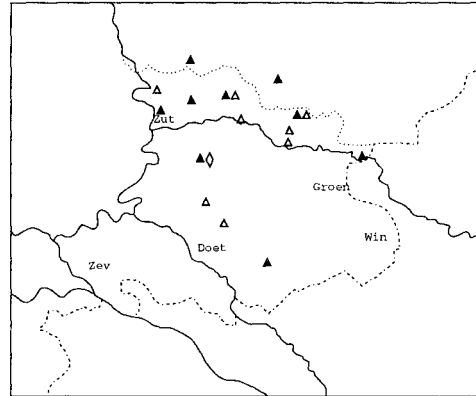
Gels: le mot oe de heure reenn; 't is net o'j zó oet 't berre komt.

Win: l-j mot ow de häöre schelen.

KAM

Van de benamingen 01-02 bunt soms samenstellingen met hoor op-egeven; dee bunt hier neet op-enommen.

- 01 KAM: Gor, Alm, Wich, Vor, Ruu, Gees, Haa, Nee, Eib, Aal, Bre, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, sHe, Zed, Pan II Mar.
 02 KAMME: Gor, Harf, Eef, Zut, War, Loch / Acht 1895 [Telge 2, 60] II Bat.
 03 KAOM: Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Gen, Sin, Zel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126], Aal 1964 [Rots 1, 21], Win 1971 [Deunk 1, 119], Eib 1980 [Telge 1, 37], Vars 1985 [Telge 6, 165], Lich 1991 [Telge 8, 58].
 04 KAAM: Meg, Zev, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 73].

- ▲ *reien 06-08 "kammen"*
 △ *rei in reidekam 08-12 "kam"*
 ◇ *rei in reidekam 07 "luzenkamme"*

Reien, wat ok in de samenstelling reidekam zit, is 'n woord wat speciaal in 't noorden van den Acht (nog) bekend is.

05 KEEM: Groen, Din.

06 KAEM: Lob (vroeger).

07 KEIM: / sHe 1982 [Telge 3, 76].

08 REIDEKAM: Zel, Hen.

09 REIDEKAMME: Loch / Acht 1895 [Telge 2, 106].

10 REIKAM: Gor.

11 REIKAOM: Lar, Bor.

12 REEKAOM: Gees, Gels / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 167].

II reikamme: Bat.

Wehl: Gi-j hebt 'n grovve kam, 'n luzekam, 'n zakkam, ziedkemkes, 'n ronde kam. [ZAK-KAM, ZIEDKAM].

Rek: 'n ZIEDKAOM is 'n klein, half rond käämpken, wat 'n vrouwe opzied in 't hoor kan stekken.

Harf: Der bunt grovve en fiene kammen; a'j de heure in de knuppe hebt, gao'j der eers met 'n grovve kamme deurhen. A'j luze hebt, mo'j der met 'n hele fiene kamme deurhen.

● *Veur 'n fiene kamme bunt de volgende bezondere benamingen op-egeven:*

- 01 LUZE(N)KAM(ME): Gor, Harf, Eef, Zut, War, Wich, Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Voo, Vars, Sil, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol,

- Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Did, sHe, Zed, Pan II Bat.
- 02 LUZE(N)KAOM: Rek, Bel, Lich, Win, Din.
- 03 LUZENKAAM: Meg, Zev.
- 04 STOFKAM(ME): Gor, Alm, Eef, Zut, War, Loch, Nee, Eib, Groen, Aal, Sil, Hen, Baa, Does, Lat, Wesv.
- 05 STOFKAOM: Win.
- 06 JACH(T)GEWEER: Eef, War, Vor, Bre, Win, Din, Doet, Hen, Ste, Wesv, Did.
- 07 REIDEKAM: Vor.
- 08 RIEGEKAM: Bor.
- 09 HAEGEKAM: / Groen 1936 [Mogendorff 1].

Ste: De fiene en de grovve kam —ok wel de luzekam en hoorkam— zit soms an mekare vast; dan he'j 'n dubbelloops jachtgeweer.

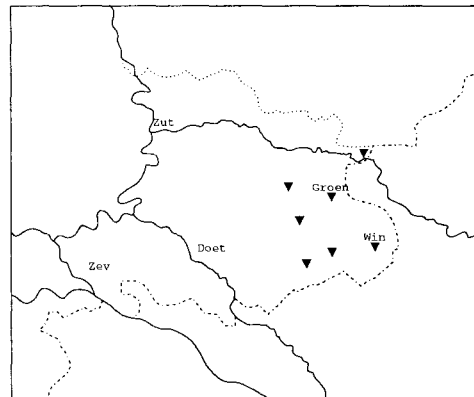
Vor: As de luze ekamd wodn, mossen de kinder veuraover zitten en dan heel moder of opoe 't lizebeksken der onder, dan ko'j goed zeen of der wat loos was.

- *Veur de benamingen van 't kammenbeksken, kiek bie 't Huus blz. 76.*

LUZEPAD

't Luzepad is de scheiding in 't hoor; 't is dan wel 'n schertsende name, maor hee is deur de metwarkers 't vaakste op-egeven.

- 01 LUZE(N)PAD: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Vars, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ang, Dui, Zev, Did.
- 02 SCHEIDING: Gor, Harf, Alm, Zut, Ruu, Haa, Eib, Aal, Gen, Voo, Sin, Zel, Doet, Hen, Lat, Groes II Mar.
- 03 SCHEIDING: Meg, Does, Dui.
- 04 SCHEIE: Gor, Eef, Wich, Loch, Lar, Gels, Dre, Ste, Baa, Tol.
- 05 SCHEI: Sil, Doet, Wehl, Kep, Wesv, Zev, sHe, Zed, Pan, Lob.
- 06 SCHEIDE: Harf, Vor, Loch, Nee, Eib, Sil, Zel II Bat.
- 07 SCHEILE: Din, Vars, Wesd.
- 08 SCHEIL: Zel.
- 09 SCHEID: Sin.
- 10 SCHEED: Gees, Eib, Aal.
- 11 SCHEDE: Groen.
- 12 SCHELE: Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 39], Win 1971 [Deunk 1, 201], Lich 1991 [Telge 8, 103].

▼ *schele 12-13*

Vergelieking van de verspreiding van schele met schelen (op 't kaartjen met schelen) maakt dudelek dat 't zelfstandege naamwoord (nog) wat bekender is as 't maor veur drie plaatsen op-egeven warkwoord.

- 13 SKELE: Bre.
- 14 FIETSPAD: Nee.

Ste: I-j hebt de scheie niet recht lopen.

Lob: Hi-j het de schei ien de mitte.

IN DE WARRE

Hoor wat heel slordeg zit, zit in de warre.

- 01 IN DE WAR(RE): Harf, Alm, War, Vor, Lar, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal, Din, Gen, Sil, Zel, Doet, Hen, Baa, Tol, Groes, Zev / Win 1971 [Deunk 1, 276].
- 02 IN DE WIERE: Gor, Vor, Din, Sin, Wesd, Zel, Hen, Ste / Win 1971 [Deunk 1, 276].
- 03 IN DE WER(RE): Zut, Does.
- 04 IN DE KNUP(PE): Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Nee, Eib, Groen, Aal, Doet, Dre, Did.
- 05 VERWIIRD: / Win 1971 [Deunk 1, 263].
- 06 PLODDEREG: Hen.
- 07 ONHEUR: Baa.

Vars: A'j de heure helemaol deur mekare hebt zitten, he'j kotte in 't hoor. [KOT].

RAGEBOL

('n Kop met) wilde heure, heet 'n ragebol.

- 01 RAGEBOL: Gor, Eef, Zut, Loch, Eib, Wehl, Does, Lob.

- 02 LUZE(N)BOS: Ruu, Loch, Eib, Meg, Doet, Ste, sHe, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 95], Pan 1988 [Telge 7, 84].
 03 WIERBOS: Zel.
 04 BOSKOP: Lob.
 05 BOEZEKOP: Voo.
 06 DOESKOP: Harf.
 07 PLOERKOP: Hen.
 08 MUSSENEST: Pan.
 09 HOONDERNÖS: Bor.
 10 SPINNEKOPPENUS: Bre.
 11 WEERNÖS: Gels.
 12 PRUIK: Tol.
 13 BOSKAZIE: / Win 1971 [Deunk 1, 33].

Bor: le liekt net 'n hoondernös.
Tol: Foj wat he'j 'n pruik!

● *A'j 'n kop met wilde heure hebt, zee'j der uut as 'n:*

- 01 BOSDUVEL: War, Wich, Bor, Nee, Groen, Aal, Bre, Win, Voo, Meg, Zel, Dre, Hen, Ang, Zev, Lob / Acht-Tw 1948 [Wannink 1, 80], sHe 1982 [Telge 3, 73], Vars 1985 [Telge 6, 67].
 02 ROBBEDOES: Lob.

Voo: A'j der uutziet as 'n bosduvel he'j de heur zó deur mekaar zitten, dat 't liekt of 't onweer der ingeslagen is [Ok: / Win 1976 (Aessink 4, 18)].

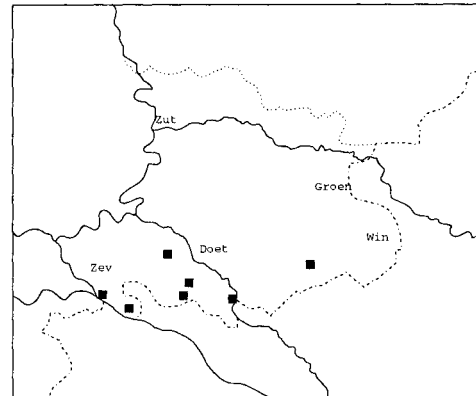
Bel: Hee hef de heure zitten as ne OELENVEERSE HENNE.

HOORSPELDE

Met 'n hoorspelde stekt vrouwleu de heure op of holdt ze ze bie mekare.

- 01 HOORSPELD(E), HAORSPELD(E): Acht, Liem.
 02 HÄÖRSPELDE: Zut.
 03 HEURSPELD: Zev.
 04 HOORSPELE: Gees, Gels, Nee.
 05 SPENNEKE(N): Aal, Gen, Wehl, sHe, Zed, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 139], Pan 1988 [Telge 7, 130].
 06 HEURSPENNEKE: Zed.
 07 HEURPINNEKE: Zev.

Gees: 'n Spleetjen of schuufken is nauwer as 'n hoorspele [SPLEETJEN; ok: Bel, Aal, SCHUUFKE(N); ok: Aal, Did].

■ *spenneke(n) 05-06*

Spenneken is 'n woord wat in 't zuden van de Liem veurkump.

KAPPER

- 01 KAPPER: Acht, Liem.
 02 BARBIER: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Meg, Vars, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Baa, Tol, Ang, Wesv, Zev, Did, Lob II Bat.
 03 BERBIER: Does.
 04 BERREBIER: Zut.
 05 SCHEERBAAS: Gor, Loch, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Gen, Voo, Meg, Sil, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 298].
 06 HOORSNIEDER: Hen.
 07 HEURSNIEDER: Doet.
 08 SNOETENKRABBER: Bel.
 09 SNOETENSCHRAPER: Bel, Bre.
 II snieder: Mar.

Hen: As mien vader 't hoor te lang had, zei e: "Ik gao vanmiddag naor W., de scheerbaas, mien hoor laoten snienn".

Meg: De scheerbaas dei niet alleen heur sni-jen, maor ook de baard scheren.

Vars: Vrogger dei de schoester 't hoor knippen, later de barbier.

Wehl: Van 'n slordige kapper zeien ze: "Hi-j knip as Jan Hap".

- *Tegenswoordeg he'j ok vrouweleke kappers; dee wodt algemeen KAPSTER enuumd.*

KNIPPEN

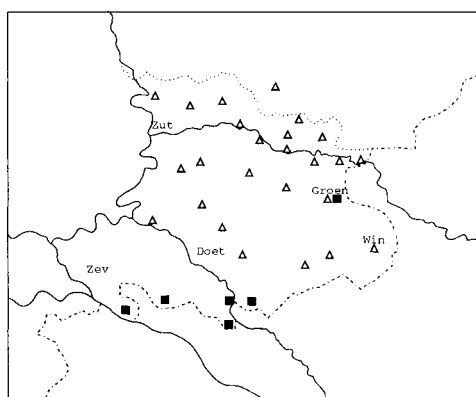
De heure knippen is de heure korter maken.

- 01 KNIPPE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Bor, Eib, Groen, Aal, Bre, Gen, Vars, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Tol, Does, Ang, Gies, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Lob.
- 02 SNIENN: Gor, Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Wesd, Zel, Dre, Hen / Lar 1885 [Postmeter 1, 31] || Mar.
- 03 SNI-JE(N): Groen, Gen, Voo, Meg, Sto, Lob (vroeger).
- 04 SNEJEN: Aal.
- 05 SNIEDEN: Zel.
- 06 DOON: Eib, Aal.
- 07 TÖPPE: / sHe 1982 [Telge 3, 150].

Aal: Ik laote mi-j dalek de heure sniejen, knippen, doon.

Bor: A'j naor 't oordeel van 'n ander neudeg 's de heure mos laoten snienn, zeg e: "le loopt ok met 't geld van de barbier in de zak". [Ok: Gor, Eef, War, Groen, Win, Zed].

Zut: A'j lang en/of onverzäörgd häör hadn, zeien ze: "le loopt met de centen van de

△ *snienn 02* ■ *sni-je(n) 03*

De Zudeleke Liem hef met sni-jen 'n eigen woord; 't éénlettergrepege snienn hef in den Acht 'n grote verspreiding.

berrebier in de zak". [Ok: Does].

Sin: De mansluu hielpen mekaar aover en weer dat de heure der afkwammen. In de joren 1919-1924 ging ik nao de buurman 't hoor laoten knippen. 's Aovends zat door soms wel dri-j man. 'n Blauwen brunte veur en eerst nog met de huusschere, wat later had e al 'n knipmechine, ok wel hoormechine enuumd. At e dan dri-j man eknipt had, was e 30 cent rieker. [HOORMECHINE, KNIPMECHINE, "tondeuse"].

Lar 1885: Onze Gait mos me 't haor snienn. 'k Zegge: "Gait! Now neet zukke biester grote trappen, heur!" [Postmeter 1, 31]. [TRAPPE].

Acht-Tw 1948: Luzetrepkes "gezegd van haar dat met trappen geknipt is" [Wanink 1, 139]. [LUZETREPKEN].

VERSCHILLENDE KAPSELS VEUR VROUWLEU EN DEERNES

VLECHTE

- 01 (HOOR)VLECHT(E): Acht, Liem.
- 02 STAT: Wich, Lar, Bel, Din, Doet, Wehl, Kep, Hen, Tol, Wesv, Did, Pan, Lob.
- 03 VETTE: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46].

Hen: As jonge jonge hef e mien vake an de vlechten etrokken.

VLECHTEN

A'j heure kruselings aover en deur mekare hen slaot, bu'j an 't vlechten.

- 01 (HOOR) VLECHTE(N): Acht, Liem.

POLKA

- 01 POLKA: Gor, Zut, Wich, Loch, Bor, Gels, Eib, Rek, Groen, Win, Meg, Kep, Dre, Hen, Zev, Did, sHe || Bat.
- 02 POLLIKA: Lar.

Aal: Bi-j polka wodt 't haor rondumme recht af-eknipt en he'j veur 'n pony.

Gels: Der was 'n liedjen: Polka is gin mode meer, de scheerbaas snit gin polka meer.

KNOTTE

- 01 (HOOR)KNOT(TE), (HOOR)KNÖTJE (N):
Acht, Liem.
02 TOEF: Lar, Gels II Mar.
03 TOETE: Eef.
04 KNOETE, KNUUTJEN: Nee.
05 KNOET: Zed.
06 KNOEDEL: Eib.
07 KNOEF: / Win 1971 [Deunk 1, 116].
08 OPPER: Vor.
09 VOGELNÖSKEN: Gor.
10 TÖTTENÖST: / Acht 1895 [Telge 2, 134].

Aal: Van de heure wodt 'n vlechte emaaft dee teggen 't achterheufd rond-elegd wodt en met haorspelden vaste-estokkene.

HOOR-OP-ZOLDER

- 01 HOOR-OP-ZOLDER: Zut, Wich, Eib, Groen, Aal, Hen, Ang, Zev, Lob.
02 HÄÖJMIET-OP-DE-KOP: Sto.
03 HOOP-HÄÖJ-OP-ZOLDER: / sHe 1982 [Telge 3, 59].
04 HEUJ-OPPER: / Gaa 1968 [Van Velzen 3, 18].
05 KIPPEKUNTJEN: Wich, Aal.

Aal: Vanuut de nekke en ziedkanten wodt 't haar op-eborsteld en ekamd en dan mid-den op 't heufd met ne groten haorkam of spanne vaste-ezat. [SPANNE].

Vor: As 't hoor op 't heufd an de knotte emaaft mos wodn, zeien ze wel 's 'n betjen spottend: "Mo'j 't hoor an 'n opper zetten?", of: "Heb iej 't hoor nog neet op zolder?", of: "Mo'k oew effen helpen opperen?". [ZOLDER; OPPEREN].

Gaa 1968: Irma strek zich met ene hand deur eur witte manen. "Hoo vin i-j mien heure zo staon?", vroeg ze. "Dee heure staat ow zo goed. Ik vinne ze zo mooier as zon heujopper dee'j tegenswoordeg ook nog al 's ziet" [Van Velzen 3, 18].

RADIOKNÖTJES

- 01 RADIOKNÖTJES: Wich, Aal, Tol.
02 RADIO-OP-DE-OORNE: Hen.

Wich: Radioknötjes krie'j a'j an weerskanten 'n vlecht maakt, die'j dan um 't oor draait.

Ze hef 't hoor op zolder

Pan 1988: Pavi-jotjes zette "pijpekrullen maken" [Telge 8, 103]. [PAVI-JÖTJE; ZETTE].

VERSCHILLENDE KAPSELS VEUR MANSLEU EN/OF JONGES

STEKKELTJES

- 01 STEKKELTJES: Bor, Groen, Baa, Ang, Gies.
02 STEKKELHEURE: Eib, Rek.

Bor: Stekkeltjes krie'j a'j de heure baoven op de kop kort afknipt, zodat ze rechtop blijft staon; an de zied- en achterkante he'j 't hoor dan ok heel kort. Ene met stekkel-tjes hef 'n stekkelkop. [STEKKELKOP; ok: Zut; BOB-BYKOP: Lob; PLEEBOSSEL: sHe].

PISPOTMODEL

- 01 PISPOTMODEL: Wich, Ang, Sto.
02 PISPOTKAPSEL: Gels.

Gees: Ne pispotkapsel krie'j a'j de heure rondumme afknip; 't is net of den barbier oe 'n pispot op de kop ezat hef en alle heure dee door onderhen kekken, der af-esneenn hef.

KUUFKEN

- 01 KUUFKE(N): Win, Vars, Wehl, Hen, Gies, Zev, Did.
02 TUUFKE(N): Gor, Alm, Lar, Bor, Bel II Bat.
03 DRIETPÖLLEKEN: / Eib 1980 [Telge 1, 18].

Bor: Bie 'n tuufken he'j allene veur op de kop nog wat rechtopstaonde heurkes zitten en bu'j wieters himmaol kaal.

Gies: De kapper zei vrogger: "Mo'j 'n kuufke of alles kats der af".

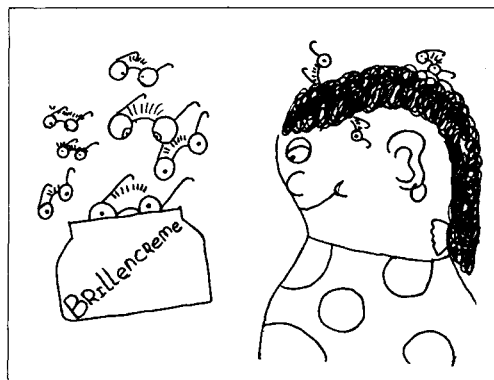
Gels 1947: Ik zat in de veerde klasse. En ik hadde 'n tuufken. Dat tuufken was ik kroes op. Geen-ene op de hele schole had zo'n tuufken [Van der Lugt in: Archief 3, 157].

Gor: De mansluu wodn soms hillemaole kaal eknipt; dat was blote konte knippen. [BLOOT; KONT].

Aal: A'j de heure mooi wilt hebben, mo'j der brillencrème in doon. [BRILLENCRÈME "brylcream"].

LOK

- 01 LOK: Alm, Eef, Zut, Wich, Bor, Gels, Haa, Aal, Bre, Gen, Voo, Meg, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ang, Dui, Groes, Zev, Did, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 81] II Bat, Mar.
02 LOKKE: / Gor, Nee, Ste, Baa.
03 SPI-JLOK: Kep, Pan.
04 PLOK: Din, Meg, Vars, Sin.
05 PLUK: Hen, Does.
06 VETTE: / Gor, Lar, Win, Tol / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204], Win 1971 [Deunk 1, 59].
07 TOEF: / Vor, Loch, Eib, Bel.
08 TOEST: / Acht 1882 [Telge 2, 133].
09 KOEVE: Zel.
10 KUIF: Eib.

Brillencrème

PRUIK

- 01 PRUIK: Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Haa, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Sin, Sil, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Ang, Lat, Groes, Zev, Did, Pan II Bat, Mar.
02 PRUIKE: Gor, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Eib, Win, Vars, Wesd, Zel.
03 PRUUK: Loch, Meg, Sil, Does, Wesv, Dui, Zev.
04 PRUKE: Nee, Rek, Bel, Groen, Bre, Win, Wesd.
05 PRUK: Dui, Groes (vroeger), Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 110].
06 VALSE HEURE: Loch, Bre.
07 VALS HOOR: Aal, Ste.

Ste: Zee drig 'n pruik.

ZICH SCHEREN

- 01 ZICH SCHERE(N): Acht; Gen, Meg, Ang, Lat, Dui, Groes II Bat, Mar, Haak.
02 ZIK SCHEREN: Lich, Aal.
03 ZIK SKEREN: Bor, Eib, Bre.
04 ZICH SCHAERE(N): Zev, Did, sHe, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 111].
05 DE(N) BOORD DER AFDOON: Eef, Vor, Gees, Gels, Eib, Aal.
06 ZICH DEN BOORD DER AFDOON: Rek, Aal.
07 ZICH DEN BOORD AFDOON: Aal.
08 DE BAARD DER AFDOEN: Ste.
09 DE(N) BOORD DER AFKRABBEN: Harf, Eef, Eib, Win.
10 DE(N) BAARD AFKRABBEN: Dre, Tol.

- 11 DE(N) BOORD DER AFHALEN: Gor, Loch, Bor.
 12 ZIK DEN BOORD DER AFHALEN: Lich.
 13 DEN BOORD DER AFMAKEN: Harf.
 14 DE(N) SIK SLACHTEN: Loch, Bor, Gels, Bel, Vars, Hen.
 15 ZIK DEN SNOETE SCHRAPEN: Lich.
 16 ZICH RASIEREN: / Din 1932 [Dinxperlo 1, 138].

Lich: Zik den snoete schrapen wodt der wal 's grofjes ezegd.

Ruu: Zich scheren; maor wiej zekt: schee-an. [Ok: Gees, Nee, Bel, Groen, Bre].

Aal: "I-j mókt ow wal 's scheern!". "Boh; ik heb mi-j pas escheerd!".

Did: Duk ginge de manne naor de barbier um zich te laote schaere.

Bel: Vrogger scheren ze zich vake maor ene kere in de wekke; bi-j oldere keerls waarn dat vake lange, witte stoppels ewodn en doorumme zeien ze: "Den sik slachten".

Pan 1988: "Kom 's ekkes hier mien dernje; dan za'k ow 'n baord onpaote", zei vad en dan vreef die met zien ongeschore kin naeve de snuut van 't dernje op [Telge 7, 15].

['N BAORD ONPAOTE].

SCHERMES

- 01 SCHEERMES: Acht; Gen, Meg, Ang, Lat, Dui, Groes, Did II Bat, Mar, Haak.
 02 SKEERMES: Bor, Lich, Bre.
 03 SCHAERMES: Zev, Did, sHe.
 04 SCHERMES: Pan, Lob.
 05 SCHRAPER: Bel.

Lich: Skeermes of scheermes, maor wi-j zekt: skee-ames, schee-ames.

Bel: 'n Olderwets scheermes had 'n hech (= "heft"), emaaft van bot van 't di-jbeen van ne koo. Ne Gilettemesjen wodt ok wal ne krabber enuimd. [KRABBER].

Vor: 'n Gilettemesjen wodt ok wel 'n schrapert enuimd. [SCHRAPER].

Vars 1985: Bi-j 't scheergrei heuren de scheerkwast, de pot met scheerzepe, 't scheermes, den oliiesteen en 't leer um 't mes an te zetten [Telge 6, 298]. [SCHEERGREI].

Ste 1888: Hie slep zien scheermes op 'n ölliesteen [Wijers 1, 35]. [ÖLLIESTEEN].

REGISTER VAN ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE WOORDEN UUT “DE MENS-B”

In dit register bunt allene dee woorden op-enommen dee in hoofdletters eschreven staot. Um ruimte te besporen, bunt der woorden emarkt met 'n *. Dat betekent dat varianten van dat woord op-egeven bunt, maor dat dee varianten in 't register neet op-enommen bunt. Bv.: aangeschaoten* 418-419 in 't register betekent dat behalve dee vorm identieke (maor ok verwante) weurde op dee bladzieden te vinden bunt: an-eschotten, an-eschottene, angeschotten, angeschaote(n), an-eschaoten. Onder an-e... en ange... staot verwiezigen naor aange... Um praktische raedenen wordt der vake verwezen naor 't woord, wat 't korste bie 't standaard-Nederlands lig. De maote van bekendheid van weurde in Acht en Liem spölt dus—in tegenstelling tut 't eigenleke woordenboek—in dit register gin rolle.

Samenstellingen bunt allene onder 't eerste lid van de samenstelling op-enommen. Bv.: aaltschepper steet bie aalt, en neet bie schepper.

Verwiezigen wodt an-eduud met = > Bv.: heur = > haor; (ss.) betekent dat ok veur samenstellingen en afleidingen ekeken mot wodn onder 't woord woornao verwezen wodt. Bv.: vretten (ss.) = > vraeten (ss.) betekent dat ok de vindplaatsen van samenstellingen met (en afleidingen van) vretten onder de samenstellingen met (en afleidingen van) vraeten ezocht mot worden.

Van woordgroepen bunt allene de afzonderleke delen op-enommen; de woordgroep as zodäoneg neet. Bv.: zien garak krieges; op-enommen bunt garak en kriege*.

Woorden dee allene veur 't butengebied op-egeven bunt, bunt neet op-enommen.

't Teken † steet in dit register neet veur de paginanummers.

't Register is emaaht in samenwerking met L. Strijker-Klaj en B. Bloch-van Rhijn.

A

aaltschepper 428	aeve(n)völ(le) 508	ankleden (zich)*
436-437	appetiet 285
aaltvat 428	afbasten* 387	ankoeken 367	apricot-brandy 413
aanbrande(n) 367	afdoen* 515	ankokken 366	arf(t)je 351, 352
aanbraoje 365	afdräoje 353	ankommen 276	arftensoep 372
aanders-um 437, 446	afgarden 279	anlozie 503	arm 318
aangelopen 419	afhale(n) (zich) 353,
387, 516	anmengen 366	armband 502
aangeschaoten* 418-
419	afkake(n) 366	anpiepen 427	arme-leusgebak 325
aangeslagen 419	afkleden 439	anscheter 459	arpel 345
aangestaoken* 389	afkokken 366	ansprekkerswegge 318	ar(w)t* 351
aanhebben* 419	afkrabben 515, 516	anstekker 431	as(se) 430
aankleje(n) (zich) 436	afmageren 287	anstoten* 417-418	aske 430
aankoeke 367	afmaken 516	antiegen 436	askenproffe 431
aanschiete 436	afpelle(n) 387	antiek* 441	asperges* 348
aanstote(n) 417	afrangen 353	antieke(n) (znw.) 441	assenbak 431
aantoeke (zich) 440	afreifelen 353	antrekken (zich)* 369,
436-438	at(e) 351
aantrekken (zich) (eige)
436, 438	afrieven 353	antugen (zich) 436	atensoep 371
aanzette(n) 366	afschelle(n) 387	anzette(n) 366	atestrooi 352
aap 277, 423, 424	afschillen 387	aol 310	augurk* 354
aap(t)rok 470	afschuwelek 276	aolie* 360	azijn* 360
aardbei(e) 395	afslag 299	aolieneutje* 400	
aardeg 422, 439	afstrekken 387	aolie-slaon 433	B
aat 351	afwaswater 407	aolkruud 362	baal 453
abrikoos* 394	akelig 276	aolsoep 372	baalbrunte 453
acheln 267	alenschöpper 428	aon... = > aan...	baalscholdoek* 453
achiele(n) 267	alexander 322	äotereg 276	baalscholk 453
achteraoverhollen 418	alleen* 346	aovend-etten 384	baalschorte* 453
achteraoverslaon* 418	allemanswos 303	aovendpap 385	baälspriester 453
achteraoverwippertje
415	allerleiworst 303	aoverbeschute 325	baalzak 453
achter-oet-den-goorden
409	al(l)ozie 503	aover-ebloesd 457	baar 346
achtjen 327	alpino 492	aover-etten (zich) 282	baard 515-516
acht-uur 379	alpinomuts* 492	aoverhansen 484	badjas 448
acht-uur-hollen 380	alpinopet* 492	aoverhemd* 461-462	baed(e)ler 508
advekaot 413	alver 310	aoverjak 456	baederssoep 372
aek 360	an-e... = > aange...	aoverjas* 447	baelder 508
aepe 356	anbakken 367	aoverkaoken* 366	baene 455
aermband 502	anbranden* 367	aoverlaaien 282	baes* 396
aert 351, 352	ander* 436	aoverpens 283	baezennat 396
aeten* 267, 273,
275-278, 281-283,
287, 365-366, 382,
384, 498	anders 437	apenpette 492	baezenwien 417
aeteri-je 268	anders-umme 412	apesnoet 397	bak-aoven 282
aetewari-je 268	anders-umme-trekken
(zich) 437	apezat 423	bakbukking* 309
aetik 361	andikke 282	appel 392	bak-ei 336
aeven 418	andivie 338	appel(e)moes 392	bakhering* 309
	andivieslaat 339	appel(e)sien 397	bakke(n) 336, 364
	andoen* 436	appelmoos 392	balg 281, 282
	ange... = > aange...	appelpent 392	balien 468
	angewassen 292	appelpint 392	balk 268
	anies 362	appelsiene 397	balkenbri-j* 304
	anjaeger 301	appelsop(pe) 392	balletjes 399
		appelstroop 393	ballonbokse 463

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- balsjes 493
 bam(me) 323
 banaan 387
 band* 430, 455, 482, 502
 bandkiel 460
 bank(e) 269, 282, 403
 baodem* 282, 367
 bäömken = > baodem
 baord 516
 baovensneetjen 322
 bar* 283
 barbier 512
 barette 479, 491, 492
 barsten* 423
 bas(t) 274, 329, 352, 386, 387
 basten (te) 282
 basterdsuker 358
 beddelaken 330
 bedek 392
 been 501
 beenkappe 494
 beenpiepe 298
 beer 267, 416
 beernd-hendrik 471
 beestensoep 372
 beestevleis 290
 beestevoor 276
 beesteworst 304
 bef* 462, 470
 begaoven 286
 beha 471
 behangen 499
 beien 365
 bekumste 282
 beladen 499
 belaeen 331
 belastingbetaler 421
 belegstuk 466
 bellen 443
 belmeuneg 442
 bengel 486
 bennard-hendrik 471
 berbier 512
 berend 314
 berenmutse 283, 491
 bereuren 366, 376
 bereursel 376
 bereurselleupen 377
 bereurselpot 377
 bereursleupen* 377
 berrebier 512
 bes* 396
 beschaoten 363
 beschaotnötte 363
 bescheid 417
 beschimmeld* 320
 beschuut* 317, 325
 beschuutpap* 334
 beslag 376
 beslagkom(me) 376
 beslag(s)pot 376
 beslaon 366, 499
 beslot 312
 bessembinder 420
 bessenwien 417
 best* 274, 457, 458
 besten 352
 bestrit 463
 bete 348
 betines 495
 beugel 504
 beugeltas(se) 504
 beul 468
 beurs 391
 beurze 481
 bevretten (zich) 282
 bewiesken 269
 bezaope(n) 421, 423
 bezatten (zik) 420
 bezeend 277
 bezennat 396
 bezoppen 421
 bezwoorlek* 269
 biddeman 274
 bier 416
 bierpap 334
 biersoep 372
 biersoes 416
 bies 329
 biesebrood 317
 bieskespap 334
 bieslaon 287
 bieslook 355
 biesmelk 329
 biestbrood 317
 biestepap 334
 biet(e) 347
 bietekroot 348
 biete(n) 284
 bi-jlope(n) 508
 bi-jschut 407
 bikken 267
 bille(n)tikker* 459
 binnenbrand 423
 binnenste-bute(n)* 445
 bitter 282
 bitterkers* 357
 bitterkruid 357
 bittertjen* 412
 bivakmutse 491
 blanken (znw.) 411
 bläöskesnat 411
 blauw 422
 bledde* 459, 466
 bledde(n)jas 459
 blei 310
 bleuband* 331
 bleukeren 407
 bleute 463
 bliendvink 346
 bliendvis 346
 blieven 275
 blik 403
 bliksem* 374
 blind 417
 blindvis 346
 bloedbrood* 306
 bloedkra(a)l* 501
 bloedworst* 301-302
 bloem 311, 363
 bloemkool* 344
 bloempap 333
 bloes* 457
 bloezeroen 460
 blom 311
 blomkool 344
 blond 391
 blood... = >bloed...
 bloodhond 306
 bloodkloete 306
 bloodkoke(n) 306
 bloomkool 344
 bloot* 346, 436, 447, 445, 450, 452, 456, 461, 467, 471, 497, 515
 bobbykop 514
 boddel* 414
 boegharste 290
 boek* 281-283
 boekharste 290, 295
 boekriem* 483
 boekriep 389
 boekspek 295
 boekweek 389, 391
 boekweit(e)mael 311
 boekweitemaelspap 334
 boekziek* 391
 boeleman 397
 boerenkool* 344
 boerenmoes* 355
 boerenrogge(n) 315, 316
 boerenstoete* 316
 boeskool 342
 boeskool-in-de-tonne 342
 boeskool-oet-de-tonne 342
 boesloen 459
 boezekool 342
 boezekop 512
 boezelaar* 452
 boezeloen 460
 boezeroen 459-461
 boezeroensgrei 461
 böggelknippe 504
 böggeltasse 504
 boggi 462
 bok 422-423
 bokhaste 290
 bokkenbrie 311
 bokkenstetjen 461
 bokking 308
 boks(e) 422, 456, 462-465, 469
 bokseband 283
 boksekleppe* 465, 478
 boks(e)-met-klep(pe) 465
 bokse-met-presenteerblad 465
 boksenholders 465
 boksenknoop 327
 boksenriem* 483
 bokse-opholders 465
 bökswater 410
 bokweiten-jan-hendrik* 375
 bokweite(n)mael 311
 bol 317, 488
 boldiezeg 500
 bol-endeken* 415
 bolglaesken 415
 bolhennene(n) 415
 bölkedikke 283
 bolknak 430
 bolle 295
 bölleke(n) 319, 431
 böllekespap 334
 bolletje 414, 431
 boltjen 414
 bom 354
 bombarie 499
 bom(me)zat 423
 bone* 349-350
 bonenbos 350
 bonenkruud* 357
 bonenpotter 494
 bonensoep 371
 bonenstro* 352
 bonnet 489
 bont* 452, 461
 bookhaste 290
 boekweite(n)mael 311
 boomollie 360
 boomspek 375
 boon* => bone*
 boord 482, 515
 boorze 299
 borrel* 410, 414
 borstkorne* 291
 borstrok* 467
 borstwarmer 428
 bos 432
 bosduvel 507, 508, 512
 bosgat 466
 boskazie 512
 boskop 512
 böskörne 291
 böstehouwer 471
 bot 310, 501
 boterham* 321, 323
 botlak 285
 botter 330, 331
 botterham* 321, 323, 326, 383
 botterknolle 504
 botterknoop 330
 botterpunder 504
 botterriep 389
 bottersneetjen 323
 bottines 494
 bouffante 483
 bouwkijsje 494
 bozer 288
 bozzeken* 431
 bozzeroen 460
 braekboon 349
 braesem 310
 brandwien* 412
 brandköttel 424
 braod 364
 braodbukkem 309
 braode(n) 336, 364
 bräöderken* 346
 braodhering* 309
 braodwos 302
 braoje(n)* 336, 364
 bräöjkerke 346
 braonn 336, 364
 braspens 281
 breedsnoo 349
 brekkeboon 349
 brækken* 498
 brenderken 431
 brengen 366, 417
 brens 367

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- bretels* 465
breudje(n) 319
breunte 454
brillencreme 515
broeder-in-de-zak 378
broedlachtensoep 372
broek 462, 469
*broen** 314, 351, 358, 371, 416, 429
brok(ke) 324
brokkebone 349
brokkebonensoep 371
brokke(n)pap 333
brood 313-314, 379, 383
*brood-aete(n)** 379
broodnuchter 418
broodpap 333
broodtaofel 379
broodtromme(le) 314
brook 462, 469
brookreem 483
bras 502
brudegomssigare 430
brug 324
brugemshood 490
brugemspak 458
brugge 322, 323
bruidstraonen 413
brunt(e) 453
brussels 340
brutsele 366
brutseltjen 269
*bruun** 351, 358
buis 422, 459
buisman 409
buizen 419
buizert 421
buk 331
bukkem(e) 308
*bukking** 308
bukswaoter 410
bulte 281
bungel 486
bunkere 279, 280
burgemeister 268
*buste(n)holder** 471
*buuk (ss.) => boek** (ss.)
buukriemspøk 295
buul 468
buundere (zich) 505
buusse 481
buuste(n)holder 471
buutze 481
- C**
- cacao** 402
cape 448
capuchon 491
chapeau 491
chic 439
*chinees** 343
*chocola** 401
chrissemeuje 413
*cichorei** 409
cilinder 489
citroenbrandewien 412
citroenjenever 412
- coecao* 402
*colbaerjas** 459
colbaertjen 459
coltrui 449
corduroy 464
crème-de-cacao 413
- D**
- dadel* 397
daeventerkoke 327
dag 438
dage(n)s 436
daghuurder 428
daghuurdersskinke 295
dag-samen-stok 484
daleschoever 469
damesvest 451
*damp** 426
dampe(n) 425
dampert 426
dampken 425
*daojer** 337
daon 337
das(se) 461, 483
dasschuufken 503
dasspelde 503
dauw 389
dauwglans 389
dauwiaog 389
deeg 389, 391
delle 322, 324
depe 422
derk-jan 409
deske(n) 450
desse 483
deujer 337
deuk 491
deukhoed 490
deupen 271
deur 275
deurbrander 428
deurdamper 426
*deur-de-waeks** 436
deurgedraeid 291
deurkok(ken) 365, 373
*deurkokkeri-je** 373
deurkötke 373
deurlopen 292
*deur-mekaar** 373
deur-mekare-wortels 374
deurpot 373
deurpraggen 269
*deurrege(n)** 292
deurreuren 366
*deurroker** 428
deurruren 415
deurwasse(n) 292
*deus** 441
*diamant** 500
dichdoen 282
di-jen 354
*dik** 281-183, 290, 295, 322, 332, 333, 349, 350, 367, 408, 421
diksel 408
dille 362
dir(r)ectoire 469
döbbelken 297
- dobbelsteentje(n)* 297
dodder 337
doedel 472
doedelzak 423
*doek** 449, 474
doem 286, 297
*doen** 287, 369, 417, 474, 509, 513
doeskop 512
dojjer 337
döfken 428
domineesweggen 317
domphoorn 428
donder-en-hagel 412
donne 282, 283, 421
donneman 421
dood 416, 418
doodnuchter 418
doodriep(e) 389
dooir 337
dook = > doek
doon = > doen
door 337
doorroker 428
dop 352, 428, 439, 490
*doparte** 350
*dopart** 350
döperte 350
döppe(n) 352
dopper 350
döpper(t) 350, 351
dore 337
*dors** 404
do(r)ser 281
do(r)ste 404
*dosker** 281
dösser 281
dost 362
dötje 489
dotter 337
drab(be) 369, 429, 408
drabs 429
dracht 441
draeje 430
*draejlasse** 463, 466
drank 403, 410
*drankorgel** 405, 421
drankton 281, 421
drankwagen 421
*drao** 278
draod 352
dräöje 353
dratje 429
*drats** 408
dreedraodskoffie 406
dree-in-de-pan(ne) 378
dreelaske 466
dree-stuvers-haentjen 440
dreetmäöltjen 268
dreilaste 466
drekwээр 350
*drel** 302, 329, 442, 443, 506
drelderij 443
drel(le)reg 442
*dreug** 304, 319, 351, 367, 390
dreugboon 351
dreuge 270, 475
- dreugroker* 428
dreugrot 390
drieffölleken 400
*driest** 439, 498
drietedonne 423
drietevol 423
driet(e)zat 423
drietheupke(n) 400
driethuus 423
drietklep 465
drietpölleken 515
drietweek 397
dril 301, 388
drilleken 440
drilschute 500
drinkebreur 405
drinkebruur 421
drinkebuul 405
*drinken** 383, 403, 406, 418
drinkensgrei 403
drinkensied 384
drinkerij-je 403
*droef** 387, 394, 396
droes(t) 408
droeve 396
drolle(n)vanger 463
dronk 403
dronkeling 421
dronkenlap 421
dronken(t) 421
*drop** 400, 403
*dröppel** 406
*druppen** 411
*druf** 396
*dubbel** 394
dubbelen (znw.) 394
duffel 447
*duffels** 447, 448
dufteg 281, 436
*duits** 427
*dun** 335, 336, 407
dur 367
duthoed 490, 491
dutse 391
dut(te) 491
duur-ewassen 292
duurkokkerieje 373
duurroker 428
*duuts** 427
duvebone 350
duvels 274
duzend 422
- E**
- eau de klonje** 508
*echt** 331
eddiik 361
eejappel 345
eek 360, 429
eentje 441
eer(d)appel 345
eerdbaere 395
*eerdbaes** 395
eerdbei(e) 395
eereppel 345
*eerpel** 345-346, 382, 498
eerpelpap 346

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- eerpelpötjen 490
eerpel(s)-met-de-bloete-kon-
nente 346
eerpelsoep 372
eers-ende 337
eerst* 380
ei 336, 337
eierbotter 336
eierdaon 337
eierkuuksken 327
eierpap 413
eigael* 337
eigenbouw 430
ei-in-de-panne 336
eikelcacao 402
eipap 336, 413
eiwit 337
ekkes 411
eknoffeld 444
eknötterd 444
ekreukeld* 444
ellenkoke 327
elozie 503
endekesschorte 452
endepungel 302
endje(n) 431
ene 422, 498, 500
eng(e) 437
engels 461, 464
engeltjen 274
enkelrok 455
eppe 356
epse 289
epsenpoot 298
erappel 345
erdbaes 395
ereukt 296
erft(e) 351
ermband 502
erpel* 345-346
erwt* 351
espenpoot 298
etten = > aeten
etteri-je 268
etteworm 281
ettik 361
eugte 450
eurke 412
- F**
- fabrieksbotter 331
fais 442
feestpiepe 427
feestsigare 430
fegiele 500
feil 274
fel 274
fiemel 276, 278
fiemelig* 276-277
fiemelkont 276
fien = > fijn
fien-op-de(n)-tand 277
fien-op-de-tonge 277
fienpruver 273, 278
fiets 422
fietsebone 349
fietsebonensoep 371
fietske 268
fietspad 511
- fietspantoffel 496
fijn* 274, 277, 338
fikke 468
filebusken 431
fimmel 276
fimmeleg 276, 277
fi(t)sken 268
fitterkonte 278
flamboos* 395
flanel 467
flaphoed* 491
flarde* 442-443
flark 443
flauw 286
flensje* 377
fleppe 492
fles* 369, 411, 420
flessenholder 370
fliedertje(n) 323
flie(s)terke(n) 323
fliksken 323
flink 280
flinterken 323
flipken 323
flisteren 276
flisterke(n) 323
flietske(n) 268, 323
flitter* 323
flodderereg 438
flodderen 438
floddermadam 500
floddermuske 489
flos 441
floskert 344
flösterken 323
flotsig 341
flutsig 341
foekedol 391
foeken 438, 444
foekereg 391, 444, 507
foezel 410-412
foezelkoorts 423
fonkelbokse 500
forel 310
fösken 269
frak 459
framboos* 395
franje 443
friemele(n) 276
fris* 299, 329
fris(se)wos 302, 303
frist 329
froemels 444
front(jen) 462, 470
frossel 441
fruit 386
futsken 268
fuupken 468
- G**
- gaaphonger 286
gaa(r) 368, 406
gabardine 448
gadderworst 303
gaef 442
gael* 297, 337, 449
gaeleg 298
gaelekool 343
gaetjespannekoke 375
- galge(n) 455, 465
galgenmaol 374
galgepinne(n) 348, 374
galgeschöt 452, 453
galle* 317, 498
gallozie 503
galstereg 297
gammel 286
gaodag 498
gäöle 407
gaon 382, 411
gaor 368
gaostok 484
gäöt 422
gäötwater* 407
gapen 286
garak 267
garden 279
garibaldi 490
ga(r)st(e) 313
garstebrood 317
ga(r)ste(n)pap 333
garstensoep 372
garven 277
gas(t) 297
gasteg 297
gastereg* 297, 304
gasteren 279, 280
gastert 507
gat 280, 319, 350, 418,
436, 438, 456, 498
gatband* 455
gatbokse 469
gatkadetjen 319
gazzer 295
gebakken 326
geballiehoed 490
gebuuld 311
gedreid 291
gedreugd 394
geehonger 286
geel* = > gael*
geer 466
geerhonger 286
geeuw 439
geeuwwhonger 286
gefoemfraaid 444
gehak 291
gehang 299
geil 297
geilnus 393
gek 274
gekajte 278
gekewte 278
gekleed* 448, 458
geklonje 508
gekneusd 391
geknoefeld 444
geknötterd 444
gekökte 268
gekreukeld 444
gekwetst 391
gel* = > gael*
gelaegenheidspak 458
gelp 292
gelsters 456
gelukskarmel 399
gelukstoffee 400
gemeentepils 406
gemeuze 338
- gemok 288
gemuus 338
genaeren 280
geneugen 282
genoeg* 282
gepsenpoot 298
gerak 267
gereukerd 290, 295
gerookt* 290, 295, 304
geruk 296
geschimmeld 320
geschrit 463
gesieskete 365
gesiester 365
gesiskete 365
geslach 288
gesluns(te)* 288, 299
gesoeter 387
gespel 480, 483, 503
gestereg 297
getie 503
geven* 275
gevveld 492
gewei 299
gewoon* 331
gezauwelste 278
gezich 423
gezond 286
giesel* 270, 298, 347,
368
gin 275, 276
giwhonger 286
glad* 436, 439, 489
gladden 489
gladjesmutse 489
glaeske(n) 414
glaez(er)ig 347
glaozig 347
glas* (znw.) 369, 422
glas-eerpel 347
glatte 489
glaz(er)jeg* 347
glazewipper 347
glei-eg 347
gleistereg 347
gleuf 491
gleuifhoed* 490
gleuve 491
glieve 491
gliimliögjen 389
glinsteren* 499
glitserig 369
gloepert 297, 414
goed* 274, 281-283,
288, 330, 422, 435,
438-439, 457, 458
goeie(n) (znw.) 281,
414
goemiboord 461
goerk 354
gold* (bnw.) 502
gold (znw.) 499
gold-en-zilver 499
golds* 428
goldvinke 500
gölp 425
gom 388
good = > goed
görgelen 429
gorri-je 407

gorssels* 327
 go(r)t(e) 312
 gortepap 313, 333
 gortesoep 372
 gort(e)wors 303
 gortmout 313
 götte(n)water 407
 gouds* 428
 gözzereg 270
 graag 285
 graagheid 285
 granaat 501
 grao-arte 351
 gräöten 276
 gräözekajjer 392
 gräözen 338, 386
 gräözeri-je 338, 386
 grauw* 352
 grei 268, 386, 403,
 410, 435, 457, 499
 grensganger 492
 greskeerl 338
 greun* (ss.) => gruu(n)*
 (ss.)
 greunzelen 272
 greuts 500
 gries* 316, 351
 grinte 311
 grintenstoete 317
 gris 299
 grisnat 301
 griswo(r)st(e) 303
 grobben 406, 408
 groente 338
 groete 408
 groetse(n) 386
 groevenbolle 317
 groezeleg 507
 grof 356
 groffie 354
 grols* 301, 484
 grolsen* (znw.) 484
 grommen 408
 groot* 350, 438, 498
 grös 349
 grovenhood 490
 grovenjas 448
 grovenpak 458
 grözzekajjer 392
 grunegheid 338, 386
 grunekool 343
 grunte 338
 grutenmael 311
 gruttemaelspap 334
 grutte-mel 311
 gruu(n)* 295, 338, 345,
 349, 351, 368, 386,
 389, 505
 gruunte 338, 356
 gruunte-veur-de-soep
 356
 gruus 362
 gruus-van-naegel 362
 gruwelek 275
 guile 403, 407
 gulp(e) 464
 gummischoen 478
 gurke 354

H

haakdook 449
 haakmutse 472
 haasje(n) 291
 hachee 301
 hadoek 449
 haegekam 511
 haegen (zich*) 439, 505
 haekel 275
 haeske(n) 291
 haevig 269, 274
 hagelsteerne 423
 hakke 498
 hakkewo(r)s(t) 304
 hakworst 301
 halen 411
 half* 422, 453, 462,
 483, 486
 half-um* 416, 419
 half-um-half 412, 413
 halloge* 503
 hals 275, 450
 halsband 501
 halsbrao 291
 halsdoek* 483, 449-450
 halsgat 403
 halsgood 299
 halsslot 502
 halswos 303
 hamel 507
 ham(me) 289, 298
 handmof(fe) 484
 handschoe 484
 handvat 290
 hanentred* 337
 hang-aover-de-lippe(-en-
 trek-oet-'t-gat) 342
 hangbast 332
 hangen* 438, 463, 499
 hanglip 342
 hang-op 332
 hansen* 483, 484
 hansjop 478
 häöjmiet-op-de-kop 514
 häökmutse 472
 haor* 423, 513, 515
 haorspelde* 512
 haos(te) 283, 497
 haoze 497
 haozeband 497
 haozenveutelink* (in
 den) 445
 haozenvöttele (op) 445
 haoze(n)vute (op) 445
 haozesók (op) (de) 445
 haozevute* (op) (de)
 445
 haozevöttels (op) 445
 haps 275
 hardbas 352
 harkjas 448
 hars(t)(e) 296-297,
 364, 388
 harte 344, 388
 harten (van) 286
 has* 297
 haspel 319
 hastereg 388

haveloos 507
 haver 287
 hazen 291
 h.b.s.-luijer 463
 hebben 275
 heet* 374
 heimeschien 426
 heit* 374
 hekkel 275
 helozie 503
 hemd* 329, 461-462,
 466
 hemdrek 467
 he(m)mel 423, 475
 hemp (ss.) => hemd
 (ss.)
 hempslippe 329, 330
 hemp-van-de-pastoor
 329
 henne 500, 512
 hennebaeze 395
 hennesoep 371
 hepken 269
 hepse 289, 298
 hepse(n)poot* 289, 298
 hering* 308
 hert 344
 hertele 299
 hesjen* 297
 hesse 281
 hessenkiel 460
 heufddeuksken 489
 heufkaes* 304-305
 heufkeze 304
 heugen 278
 heuj-opper 514
 heuneg 398
 heur => haor
 heuren* 438
 heurpinneke 512
 heursnieder 512
 heurspeld 512
 heurspenneke 512
 hiele 274
 hiemphepkkes 499
 hinnebaere 395
 hips 298
 hipse(n)poot 298
 hittepetit 440, 500
 hodenspelde 503
 hoed* 286, 422, 423,
 437, 438, 486, 489,
 499
 hoedenrand* 491
 hoejenspeld(e) 503
 hoejerand 491
 hoemp 322
 hoendersoep 371
 hoes 411
 hogen (znw.) 489
 holden* 274, 276, 383
 holloge* 503
 holse 495
 holske(r) 495
 hölteren (bnw.) 423
 holtspäöntjen 431
 homp(e)(n) 322, 324
 hond 286, 424
 hondehut 489
 hondeköttel(-van-schaars)
 409
 hondelulleken 430
 honderdduzend 422
 honeg 398
 hongel 294
 honger 285-286
 hongeren 287
 hongershals 281
 hongermäöltjen 268
 honing* 398
 honingwater 398
 hood (ss.) => hoed (ss.)
 hoofdkaas 305
 hoog* 452, 463, 467,
 489
 hoonderkremer 508
 hoondernös 512
 hoondersoep 371
 hoop-häöj-op-zolder 514
 hoor => haor
 hoorknot(te)* 513
 hoormechine 513
 hoorn 320
 hoor-op-zolder* 514
 hoorpiene 423
 hoorsnieder 512
 hoorspel(d)(e) 512
 hoorvlecht(e) 513
 hoos 497
 horloge 503
 horn 422
 hottemelk 329
 hotten 332
 howwelen 272
 hoz(z)e (ss.) => haoze
 (ss.)
 hui(e) 330, 407
 huije 407
 hulle 449
 hulpele 465
 humkesbone 349
 humkessoep* 371
 hungerhals 281
 hunneg 398
 hups(e) 439, 440
 huitspot 374
 huusjas 448

I

ien (ss.) => in (ss.)
 iengewei 299
 iesbonbon 400
 iesco 336
 iescokeerl 336
 iescoman 336
 iesje(n) 336
 ieskeerl 336
 iesman 336
 iespette 492
 iets 410
 ijs* 336
 ijsbonbon 400
 ijsco 336
 ing 437
 inkokken 369
 inmaakbrandewien 413

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- inmake(n)* 368, 369
innaeme 279
innemmen 281, 420
inpakke(n) 474, 281
inprossen 417
inslaon 279
instapper 494
instapschoo 494
instip 300
inweck(s)en 369
inzalten 360
inzolten 368
- J**
- jach(t)geweer* 511
jaemke 412
jagersheudjen 491
jajem 411, 416
jajemen 420
*jak** 456, 472
jam 398
jandoedel 411
jan-in-de(n)-buul 378
jan-in-de(n)-zak 332, 378
jannao-vöskes 508
jannever 411
jans 354
jan-schiedam 411
*jappel** 345, 346, 382
jappelzak 463
*japsen** 322
jarretel 480
*jas** 422, 446, 447, 448, 459
jas-met-peute 459
jasschorte 452
jas-van-'t-pak 459
*jekker** 447
jenever 411
jenevervat 421
jenne 349, 350
jeuzeworst 302
jöche 403, 407
jöd(de) 276, 498, 507
*jöddenboon** 349-350
jöddenkeuksken 327
jöddenspek 397, 399
joeks 407
jong(e) 331, 354
jörk 450
*juffer** 374, 440
juffrouw 500
juge 407
juniper 451
jurk 450
jurkefluit 407
jus 300
- K**
- kaal** 346, 374, 414
kaam 369, 510
kaantje 297
kaarttaofele 465
kaas 331, 388
kaballiehoed 490
kabbes 341, 343
kabbesblad 462
- kabbesland* 342
kabbesmes 368
kabbesplant 342
kabeltje 489
kachel 422
kachelpiep(e) 426, 489
kadetje(n) 319
kadieze(n) 273
kaem 510
kaemen 509
*kaes** 331
kajjen 277
kajjeri-je 278
kajjert 278
kak 499
*kakmadam** 440, 500
kalf 418
kalkaove 426
kalke 426
*kam** 510
kamas 494
kamerjas 448
*kammen** 509
*kammizool** 346, 466, 469
kanele 362
kanemelk 330
kanen 273
kannemelk 330
kanon 423
kanonne(n)zat 423
kant(e) 439, 446
kanteg 439
kanterkaes 331
kantert 331
*kaoj** 297, 432
kaojert 507
kaoke(n) 366
kaokspies 382
kaom 369, 371, 510
käöntje 297
kaoter 423
*kap** 277, 321, 420, 487-488, 491, 496, 509
kapcien(d)er 351
kaper 477
kapot 416
*kappelijner** 351
kapper 512
kappes 341
kappeskool 341
kappesslaot 342
kapsijner 351
kapster 513
*kapucijner** 351
*karbonade** 290
karkas 488
karke 498
karkeluch(t) 508
karkentuug 457
karmel 400
*karmonade** 290
karnemelk 330
karnemelksause 301
karp(er) 310
karre 319
karrebenaadje(n) 290
ka(r)s(e) 394
kartouw 423
- karvel* 357
kas 439
kasboom 499, 500
kasbrood 319
kasgenade 499
kasjet 468
kaskenaode 499
kasseneeltjen 450
kaste 394, 498
kater 423
kats 412, 439
katsereg 423
katszat 423
kat(te) 283, 307, 411, 424
katteklomp 495
katte(n)mäöltjen 268
kattenwöske 505
kattereg 423
kauwe(n) 272
kazen 272, 276, 277
kazert 277
kedetje(n) 319
keel 459
keem 510
kegel 420
kei 420
keim 510
keime 509
kejak 412
kellegrei 303
kelleveis 303
kellewos 303
kelspek 302
kem(m)en 509
kennemelk 330
kep 492
kepke(n) 321, 487
kepot 416, 442
kepse 492
kerbenaaj 290
kerkdoek 449
kerkeraod 420
kermisbrood 318
kernemelk 330
kerrebenaadjen 290
kersboom 500
ke(r)s(e) 394
kervel 357
*keset** 468
ketsgrei 499
kette 502
kettel 281
ketten(e) 502
kettenroker 426
ketter 420, 426
*ketting** 502
kettingroker 426
keuje 423
keukske(n) 326
keulswater 508
keurkje(n) 297
keurntjespap 333
kewborreltjen 413
kewgoemie 400
kewspek 295
kewwel 278
*kewwen** 271, 276, 277, 279, 284
kewwereg 276-277
- kewweri-je* 278
*kewwert** 276, 278
keze 331
kezen 329
kiek 438
*kieken** 422
kiel(e) 459
kiepe 491
kiepesoep 371
kiepe 491
kiepe(s)ke 321, 431
kiesjagger 276
kieskajjen 277
kieskajjer 276, 278
kieskauwen 277
kieskauwer 276, 278
kieskauwereg 277
kieskazer 278
kieskeureg 277
kieskewwen 277
kieskewwereg 277
*kieskewwer(t)** 276, 278
kieskouwer 276
kieskouwereg 276
kiatel 459
kieuw(e)spek 295
kieviet 351
kievietsbone 351
kiezert 276
kim 369
kind 349, 418
kinderboltjen 410
kinderdoek 474, 475
kinder-eersken 319
kinderkuntjen 319
kinderpannekuuksken 377
kinderschorte 479
kinderwö(r)ske 303
kinderzeut 410
kinnebaksham 289
kinnebakspek 295
kippekuntjen 514
kippe(n)soep 371
kipse 486, 491, 496
kipsensnabbe 492
kiste(n)tuug 457
kitse 432
klaaiereg 270, 320
kladdeke(n) 268
kladderereg 270, 507
klads 320
klads(er)eg 270, 320
klaevereg 320
klam 320
*klaor** (bnw.) 346, 368
klaor(e)(n) (znw.) 410-411, 414
*klaormaken** 366, 436
klapbokse 465, 469
klaphoed 490
klapmusse 489
klappa 331
klappe 465
klappeklomp 496
klapperen 273
klats-an-de-wand 338
kladdeke(n) 268-269
kleddereg 270, 320
klelden 438

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uit "De Mens-B" vervolg

- kledje 268-269
 kledsig 320
 kleed 450
 kleer 435-436, 457
 klef(feg)* 320
 kleffereg 320
 kleidazie 435
 klein 420
 klempe 491
 klepboks(e) 465
 klep(pe) 465, 492
 klerage* 435
 klerazie-winkel 436
 kleregrei 435
 klere(n) 436-435, 457
 kleretuug 435
 klerreken 268-269
 kles(se) 489
 kletske* 268-269
 kletskop 327
 klevvereg 320
 kliedereg 270, 320
 kliederen 284
 kliekske(n) 268-269
 klikje(n) 269
 klikke 350
 klikkebord 269
 klikske(n) 269
 klinke(n) 417
 klips 503
 klitteveske 461
 klod 489
 klödde 489
 kloeks 405
 kloek(s)en 405
 kloet* 367
 kloetenpap 333
 kloetereg 367
 kloeteren 367
 kloeven 278
 klok* 405, 503
 klokhuus* 299, 388
 klokken* 403, 405
 klomp* 495-496
 klompeløer 496
 klompezok 495
 klompschoe 494
 klompsok 495
 klone 422
 klongelwos 302
 klonje 508
 klonjeflesken 509
 klonnie* 508
 klont* 359, 367
 klonte(re)(n) 367
 klonterig 367
 klöntje(n) 359
 kloor* = > klaor*
 kloppe 366
 kloren = > klaor(e)(n)
 klotenbönne 463
 klotezat 423
 klotje* 492
 klufken 458
 kluitersoep 372
 kluitert(t) 299
 klundeken 359
 klungel 442
 klungeläöle 410, 412
 klungeldook 449
 klungeleg 442, 507
 klungelgrei 442
 klungels 435
 klungelwors 303
 kluntje(n) 326, 359, 432
 klute 367
 kluuksken 403
 kluun 423
 kluut* 367
 kluve(n) 278
 knabbelen 279
 knadde 392
 knaddereg 393
 knap 268, 436, 439
 knappen* 286, 283, 365
 knarre 392
 knaster 425
 knauwe 279
 knebbeken 321
 knee* = > knie*
 knepken 321
 kneppe 368
 knetter 351
 knetteren 365, 429
 knetterzat 423
 kneukels 444
 kneupehääöksken 494
 kneupsgat 483
 kneuters 444
 kneuze(n) 391
 knewweleg 277
 knewwelen 271,
 276-277, 279
 knewwel(ert) 277, 278
 knie* 463
 knief 425
 knienevoer 276
 kniep-af* 409
 kniepen 436
 kniepman 409
 knikkers 277
 knipdeukske(n) 449
 knipmechine 513
 knipmutse* 487
 knippe 487, 504
 knippen* 437, 513
 knisteren 365
 knobbe 282
 knobel 432
 knoebelepap 334
 knoedel 513
 knoef 513
 knoefels 444
 knoepe 364
 knoeperig 364
 knoerzat 423
 knoet* 513
 knoeven* 277-279
 knoeze* 273, 279, 368
 knoffeleg 444
 knoffels 444
 knofflook 355
 knol* 347, 368, 498,
 504
 knolderaap 347
 knollenboiter 331
 knollenmoos 340
 knolraap* 347
 knolrabe* 347
 knooien* 271, 284
 knoop 281, 483
 knoop(s)gat 483
 knopenliefken 479
 knorabie 347
 knorf* 392
 knorhane* 346
 knorraap* 347
 knot* 513
 knöttereg 444
 knötteren 273
 knötters 444
 knupdasse 450
 knupdoek* 449
 knup(pe) (in de) 511
 knuppeldikke 282-283,
 423
 knuppelkoek 327
 knupsgat 483
 knuufken 321
 knuve 278
 koek(e) 327, 375
 koekjes 272
 koetsiersjas 448
 koeve 515
 koewen 272
 koeze(l) 484
 koffie 380, 406
 koffieboch(t) 408
 koffiedik 408
 koffiedrats 408
 koffiedrinken* 380, 383
 koffiedrinkenstied 380
 koffiegaap 286
 koffiegrobbe* 408
 koffiegroete 408
 koffiegrommen 408
 koffiekont 409
 koffieleut(e) 409
 koffielolle 409
 koffielörkert 409
 koffiemolt 409
 koffieprut 408
 koffieteut 409
 koffietied 380
 koffietrut 409
 koffie-tweede-berieming
 408
 koffiezodde 408
 koffiezorre 408
 kogel 277, 420
 kojak 412
 kok 366
 koke 274, 327
 kokken 365-367
 kokkeri-je 366
 kokketsel 366
 kökte 373
 kold* 333, 433
 köllen 495
 kolonnie 508
 komien 331
 komienenkaes 331
 komkommer* 354
 kommas 494-495
 kommen* 367, 438
 kommiesbrood 317
 kongeltesse 468
 können* 438
 kont* 319, 420, 422,
 438, 499, 515
 kontenbende 455
 kont-ende 318
 kontheureg 507
 koo 283, 422
 kool 343
 koolmölle 369
 koolraap 347
 koolrabie 347
 koorn* 388
 kop 281, 283, 423, 486
 kopdoek 449, 474, 489
 kope 436
 kophaze 291
 köpkaes 305
 köppig 411
 korabie 347
 körk 320, 390, 411
 körkstifte 390
 korkstip* 390
 körkvlekke(n) 390
 körkziekte 390
 korne* 388
 kornet 487
 korset* 468
 korsetliefken 471
 korst* 320-321
 kort* 459
 ko(r)tdrukken 346
 kos 267
 kostuum 457
 kostuumrok 455
 kot 511
 kotelet* 290
 kötjen 392, 431
 köttereg 507
 kouketsel 366
 kous* 497-498
 kousenband 480
 kousenliefken 479
 kousenpeute (op) 445
 kouse(n)vute* (op) 445
 kousesök (op) 445
 kousevoeten* (op) 445
 koustere 268
 kraag* 422, 482
 kraal 501
 krabber 516
 krabie 347
 kraenske 387
 krage 482, 487
 kral(e)* 501
 kralenstrang 502
 krallenband 502
 krallenkettink 502
 krallenwief 500
 krang(e) 445
 krant-umme 445
 kraole 501
 kraambrood 318
 kraos* 387-388, 392
 kraozegrei* 392
 krap 437
 krasgat 456
 krat 416
 krejennus 508
 krellekespap 334
 krempe 491
 krenge 446
 krente 396
 krentenbrood 318

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- krenzeg 347
 kreukels 444
 kreuken 444
 kreus* 344, 387, 430
 kriege* 267, 275, 280, 288
 krieltjes* 346
 kringel 293, 304
 krint(e) 396
 krintemik 318
 krinte(n)brood 318
 krinte(n)stoete(n) 318
 krintentarve(n) 318
 krinte(n)weg(ge)(n) 318
 krintestoete-uut-de-panne 378
 krintjessoep 313
 krod(de) 392
 kroed 356
 kroedbone 351
 kroed-in-den-soep 356
 kroednagel 362
 kroemen 324
 kroes 344, 388, 439, 500
 kroet 392
 kroetfabriek 393
 kroetsen 391
 kroezeltriene 440
 kroezen 488
 krökkels 444
 krom* 290, 318, 354, 428
 kromen 324
 krömmel 324
 krömmelen 324
 krompollen 351
 kronk 445
 kroom 324
 kroot* 347
 kropbrood 316
 kropplappe 462
 kröppel (te) 282
 kropslaat* 340-341
 kroze 388
 kruden 356, 361
 kruden-oet-den-hof 356
 kruderi-je* 356, 361
 kruderi-j-veur-de-soep* 356
 kruijen* 356, 361
 krujeri-je 356, 361
 krujeri-j-uut-de-tuin 356
 krujjen* 356, 361
 krujjeri-je 356
 krumel 324
 krumme(l) 324
 krummeleg 319
 krupen* 498
 kruud 356
 kruudmoes* 372
 kruudnagel* 362
 kruusholt 295
 kuierstok 484
 kuif 515
 kujak 412
 kulzolder 463
 kuns(t)botter 331
 kuntje 321
- kurk 390
 kurkstip(pe) 390
 kurkvlekke 390
 kuslekke 413
 kutenklopper 459
 kutenprikker 459
 kutentikker 459
 kutert 310
 kuufke(n) 515
 kuukske(n) 326
 kuultje(n) 375
 kuupken 415
 kwab-aol 310
 kwalme(n) 425
 kwalsterbak 433
 kwas 472, 486
 kwaste 486
 kwatta* 401
 kwattasoldaot 401
 kweddeleg 288
 kweddereg 288
 kwennereg 393
 kweske 391
 kwesken 391
 kwets* 391, 393
 kwetsen 391
 kwetsenpap 333
 kwetsplekke 391
 kwetter 391
 kwettereg 391
 kwettere(n) 391
 kwetterviek 391
 kwezel 277
 kwezeleg 277
 kwibus 354
 kwiet 398
 kwillewas 288
- L**
- labbekaksgo(r)te 383
 ladderzat 423
 laeg* 418, 453, 463, 496
 laer 494
 laers 494
 laeven 302
 laever 404, 420
 laeverpastei* 306
 laevertraon 310
 laeverwo(r)st(e) 301
 lagerbier 416
 lagette 487
 lakens* 458
 lakrisse 400
 lammetjespap 333-334
 lang* 292, 354, 428, 452, 459, 487
 langs 277
 lankmoes 344
 läög 418
 laog(e) 280, 282
 laoten 353, 365, 439, 463, 467
 lap* 406, 441
 larie 301
 lariesoep 372
 las 423, 463
 latte 422
 laveloos 423
- lawaaisause 301
 lazarus* 422-423
 lebben 406
 lebbereg 341
 lebberegrei 403
 lechem 315
 lechten 465
 leeg* 463, 453, 467, 496
 leepken 405
 leer 464, 494
 leerkesklomp 496
 leers 494
 leersklomp 496
 leerze* 422, 494
 leest* 281-282
 leeuw 286
 legettenmutse 487
 leggen* 273, 280, 474
 lekke(n) 284
 lekker 273-274
 lekkerbek 273
 lekker-op-den-tand 277
 lekker-ruuk 508
 lekkers 399
 lekkertand 273
 lemmekespap 333-334
 leng(e) 320, 329, 452
 lengelie 301
 lengsken 453
 leppel 269
 leppelkost 405
 leppelspieze 405
 leppe(re)n 406
 leuk 438-439
 leuken 376
 leupen* 376
 leutere 403
 leverstok 362
 lichten* 454, 465
 lichterbende 455
 lichters 454, 465
 lichterscholdoek 452
 lichterschorte 452
 lieden 270, 287
 lief 281, 403, 437-438
 liefke(n) 470, 479
 liefman 268
 liejen 270
 lieken* 438, 439, 499
 lienn 270
 lieskes 365
 liesleerze 495
 liflafjen* 335
 li-je(n) 270
 lijn 286, 287
 lijnen 287
 likke(n) 284
 lindbergkeppen 491
 linkerhand 288
 linkervoets(t) 288
 linnekaste 467
 lint 467, 487
 lipken 405, 414
 lis* 482
 liste* 455, 482
 listenscholdoek* 452
 loch 463
 lochems 460
 löchten 463, 467
- lochzepe 505
 locomotief 426
 loere 475
 loes 286
 lof 340
 lok* 498, 515
 lokken 274
 lolleg 419
 lolliemutse 492
 lolliepette 492
 lompe 431
 lompe 443
 lompejöd 508
 lompe(n)keerl 508
 longewo(r)st(e) 302
 look 354-356
 looksaus 355
 looppak 457
 lopen 283, 438
 lor 421
 lörk 404
 lorken* 429
 lörkert 404
 lorriepette 492
 los* 376, 469
 lös-hoes 469
 lous 336
 lozie 503
 lubbestake 362
 lubbestok 362
 lui 382
 luier 475
 lue-wievenknoop 483
 lujje 429
 lulle 429
 lullu 407
 lulzak 428
 luntens* 466
 lure* 474-475
 lurke(n) 429
 lurker(t) 404
 lus* 482
 lusten 274
 luster 452
 luus 281, 286
 luuster 452
 luze(n)bos 512
 luzenkaam* 511
 luze(n)kam(me) 510
 luze(n)pad 511
 luzerekke 466
 luzetrepken 513
- M**
- maaierspannekoeke 375
 maantel 446
 maantelpak 451
 maas 422
 macaronipap 334
 maejen 359
 mael* 282, 311
 mael(d)(er)jeg* 390
 maeldol 346
 maelhengs 390
 maelmöpke* 327
 maelpap 334
 maelworst* 303, 437
 maelzak 350, 508
 maergpiepke 298

- mage* 281-283, 286, 307
mager 286, 295
maggiplante 357
*maken** 292, 366-369, 418, 436, 474, 505, 509
mak(ke) 321-322
makken 267
makreel 310
*maleier** 422
maltenteg 277
*man** 420, 422
*manchesters** 464
mank 373
mank(e)pot 373
mankholt 340
mann-aeten 379
mansleukoffie 408
manteldook 449
mantel(e) 446-447
mantelkostuum 451
mantelpak 451
maol 267
maoltied 267
mäörbrao 291
*maot** 310, 412, 414, 414
*ma(r)garine** 331
*margen-aeten** 379
marge(n)botteram 379
margenmaol 379
margpiepe 298
*marketons** 395
matines 494
matlaog 389
matrozenmutse 479, 491
matroze(n)pekske(n) 479
mechtig 269
meddag-etten 382
megrine 331
*mekaar** 438
mekske(n) 321
mel = > mael
melkante 390
melde 340
*melk** 329, 332-333
melkbrood 316
melkbusse 314
melk-met-brokken 333
melkpad 285
melksträötjen 285
melkvet 330
*melkweg** 285, 316
meloen 387
meloet 423
melprol 390
menagebrood 316
mengen 366
mengepot 377
menielje 395
menistenboterham 324
mergen-aeten 379
merietje-mooi 440
mes 444
mesjesterboks(e) 464
*mesjeste(r)s** 464
*mesuste(r)s** 464
met 288
metkommen 281
metroze(n)pekske(n) 479
metworst 301
*meugen** 275-276, 278, 282
meun 310
meurbrao 291
middag-aeten 382
middagpot 382
middenstandsspek 292
miege 410
miegelappen 475
miemelen 276
mieze 484
*mik** 315, 317, 321, 324
minirok 456
miserabel 276
mispel 396
misselek 424
modde 408
mode 438
modepop(pe) 440
modetante 440
modewief 440
moede 438
moeke (bnw.) 497
moek(e) (znw.) 496, 498
moekefoek 407
moekejoek 407
moel 405
moes 343-344
*moethol** 393
moezen 272, 273
moezenbetje 268
moezenhepken 269
moezenmäöltjen 268
mof(fe) 484
moksel 425
molbone 349
*mollenvelds** 464
*mollevel** 464
mommen 272
*mond** 268, 275, 405
mondörgel 279, 291
*mooi** 438-439, 457
moos 344
mootholle 393
möpke(n) 326
more 438
*morgen-aeten** 379
mörpief 298
morre 408
mörreken 415
moste(r)d 361
mosterdgaar 305
mosterdzaod 361
mot 408
*mothol** 393
motse 429
*motten** 268, 366, 438
mouw(e) 481
mouwscholdook 479
*mouwscholk** 479
*mouwschort** 452, 479
mouwvest 448
muizen 273
*mummelen** 272, 278
*mundje** = > *mond**
mundjenvulle 420
*mundjesmaot** 406
munsterschadde 297
murpiepke 298
muske 486
muskenlint 488
musse 486, 492
mussebek 269
mussebetjen 268
mussemäöltjen 268
mussenbelle 501
mussenest 512
mussengold 501
*muts** 486-487, 489, 492
*mutsenbel** 501
mutsenhoed 489
mutsenlint 487
mutsenstoppel 487
muttereg 311
muur 389
*muus** 291, 498
muze (ww.) 273
- N**
- naakt* 349
naar 276
*nachmuts** 472
nachpon 477
nach(t)doek 473
*nachthemp** 472, 473
*nachtjak** 472
nach(t)kappe 472
*nachtpon** 472
nach(t)shawl 473
naegelgruus 362
naegelholt 289
naegelholt(s)vleis 289
naegelvleis 289
naereg 273
naeven 282
naezie 466
naffel 283
nagelvlies 289
nao 277
naobraonn 365
naodje 290
naodors 423
naodzak 468
naopluzen 276
naoslep 450
*naoszaddoek** 481
naoszak 467, 481
naozien 281
nargens 276
nat 270, 300, 320, 388
nathals 404, 421
nathalze (ww.) 419
natmaken ('m)* 414, 420
*natnebbe** 404
nauw 277, 437
nauw-op-de-tand 277
navelbendeken 474
neet = > niet
nepken 493
*net** 438-438, 458
neusdoek 450, 481
neuswarmer 428
*neut** 414
neuze 422
- neuzegat* 269
neuzeldoek 450
neuzewarmer 428
nezie 487
*nezzendoek** 481
niejläötjen 338
niejmoeds 440
*niet** 283 275-276, 280, 283, 287, 417, 420
ni-jermoods 440
nijlon 497
ni-jmodisch 440
ni-jnaod 436
ni-jplichteg 440
niks 275
*nippen** 405
noga 400
noodriep(e) 389-390
nootmuskaot 363
norf 392
*nörretjen** 414
*nosseldoek** 481
noszak 468, 481
*notemuskaot** 363
nötte 363
*nöttemuschaot** 362-363
nöttemuskaotrasp(e) 363
*nöttemuskaotrief** 363
nöttemuskaotschaeffe 363
nöttemuskaotschraper 363
nuchter(en) 418
nuf(fe) 440, 500
nure 299
- O**
- ochtendjas* 448
odder (in) 366, 509
odeur 508
oeldereg 423
oele 423-424
*oelenveers** 500, 512
oelevel 400
oelezeik 407
oer 503
*oetdrinken** 418
oet-eslagen 320
*oetpoesten** 418
oetschrempen 364
oetwaskeswater 407
oetwassen 393
*oetzeen** 438
of... = > af...
*of-etten** 281
ofrenen 353
ofvillen 387
*oge** 283
ogne-klonje 508
*old** 290, 298, 351, 391, 441, 496, 508
*olde-klonje** 508
*olderwets** 441, 465
olde-wieve-vel 391
oldmodisch 441
olie 360
olienvoetje 400
*ollie** 360

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- ollienootje 400
 öllie-slaon 433
 ölliesteen 516
 ollozie 503
 ommel 294
 om(me)let 336
 onbekwaom 422
 onderboks(e) 469, 471
 onderbroek 471
 onderdoems 272
 onderjurk* 467
 onderkleed 467
 onderlaoge 280
 onderliefje* 470
 ondermutse* 487
 onderrok 467
 ondersneetjen 322
 ondertesse 468
 onderveurzakken 366
 onderveurzitten 366
 ongans 282
 onge 293
 ongekaoct* 368
 ongelboom 295
 ongel(e) 294-295
 ongeleg 298
 ongelenbaom 295
 ongelukkegen (znw.) 415
 ongeschote 419
 onheur 511
 onje-klonje 508
 onkleje (zich) 437
 onooglek 507
 onpaote 516
 ontoerke (zich) 440
 onverzörgd 507
 onzel (znw.) 507
 onzeleg 507
 oonderbeschute 325
 oonzeleg 507
 oor 422
 oorbelle 394, 500
 oorhanger 394
 oorknop 500
 oorring 500
 oorviège 396
 opbroezen 406
 opdirken (zich) 439
 opdoffen (zich) 439
 opdrillen (zik) 439
 opgedirk(t) 500
 opgedirkte (znw.) 500
 opgepronkt* 500
 opgestieperd 283
 opgetuugd* 500
 opgeweid 282
 ophaegen (zik) 505
 opkammen 509
 opkeime 509
 opknoeven 272
 opkokken 366
 opmake(n) 509
 opnette 505
 opoe-jörk 450
 opper 513
 opperen 514
 oppolletoeeren 500
 opreien 509
 opreuren* 366, 415
 opschik* 499
 opschikken (zich) 439
 opsmuk* 499
 opsokkeren 415
 opsötteren 415
 opstriecken 509
 opsukere(n) 415
 opteumen (zich) 439
 optoe(r)ken (zich) 439
 oprillen (zik) 439
 optugen (zich) 439
 opwarmen* 367
 opzetterke(n) 400
 opzichtege (znw.) 500
 opzoepen* 403
 oranjeappel 397
 orten* 269
 ort(je)(n) 269
 osseblood 329
 otsele 269
 ouwerwetse 441
 overhemd 461
 ovvergooier 448
 ovverhemp 461
 ovverjas 447
 ovverschoo 494
 özzel 324
- P**
- paar 394, 498
 pad 285
 paekel 360
 paekelen 420
 paens 403
 paeper 362
 paeperkoek 327
 paepermunt(e) 400
 paer 393
 pafe(n) 425
 pafer 426
 paffen* 425
 pajjere 419
 pak 457-458
 pakdaeken 474
 pakdoek* 474
 pakjas 459
 pakluier 475
 paklure 475
 pak-vuur-den-oetlöppe 457
 paling 310, 497
 palleplu 485
 palm(pjes)doek 449
 palmplu 485
 palpoen 486
 palten 441
 pande(n) 459
 pandjesjas 459
 panhas 304
 panhering* 309
 panne 367
 pannebraodsel 299
 panne-ei 336
 pannekoek(e) 375
 pannekoeken-aeten* 379
 pannekoekenleupen 376
 pannekoke 375
 pannekoke-etten 379
 pannekokkenpot 376
 pannekokschöttel 376
 pannekooksklokke 385
 pannekookspot 376
 pannenbräödsel 299
 pantoffel 496
 paol 412
 paolboon 349
 paoling 310
 paoter 416
 pap 332
 pap-etten 384
 papklokke 385
 pappereg 270
 papsause 301
 paptied 385
 papvet 300
 papweg 285
 paraplu* 484
 parel 501
 parfait-amour 413
 parfum 508
 parraflotse 485
 parzek(e) 394
 pasgeboren 418
 paspel 363
 pastorieluch(t) 508
 patines 494
 pauw(e) 440, 499, 500
 pauze 380
 pavi-jötje 514
 pedde 283
 peer 393
 peerd 281, 286, 404, 424
 peerdemak(ke) 322
 peerdemelksbokse 478
 peerde(n)snee 322
 peerdestal 464
 peerzake 394
 peifken 425
 pekel 360
 pekkel(e) 360, 420
 pekkelen 420
 pekkelhering* 308
 pek(k)elwater 360
 pekkendräödje 430
 pelderientje(n) 449
 pelle 346, 387
 pellega(r)stesoepe 372
 pellegaste 312, 372
 pellerientjen 449
 pelloweggen 318
 pelover 448
 pendjesjas 459
 peneut 430
 pens 281, 283
 penskniepert 468
 pepermunt 400
 pepper 362
 pepperdeuze 506
 pepperkoorn 362
 pepermunt* 400
 peppermuntdeusken 400
 pere 393
 perenpint 374
 perfum 508
 periek 394
 perreplu 485
 perzik* 394
 pet 367, 422, 491
 peter 350
 peterselie* 356
 petines 494
 petoefel 496
 petoffel 496
 pette = > pet
 pette(n)klep(pe) 492
 peuj 285
 peuk* 431
 peule 350
 piejakker 460
 pi-jjekker 460
 piele 430
 piel-entepoot 494
 piene 282, 423
 piep* 422, 426, 427
 piepekop 427
 piepel 345
 piepenanstekker 431
 piepenlul(le) 429
 piepenölle 429
 piepenporcker* 430
 piepenprut 429
 piepenpurk 430
 piepenroor 427
 piepensmeer 429
 piepenspaon 431
 piepenspitse 428
 piepenstokker 431
 piepe(r)* 345, 346
 peer 393
 piepkaneel 362
 piepkas(look) 355-356
 pieppreukel 430
 pier* 283, 418
 pier(de)reg 389
 pier(e)k 395
 pierrestek 390
 piereverschrikker* 414
 pierraot 390
 pierrot(teg)* 389
 pierrottereg* 389
 piers(e) 395
 pierstekkeg 389
 pierzek* 394
 piespeuken 276
 pietemaatjen 477
 pieterselie 356
 pietje(n)-sekuur 277
 pietje-precies 277
 pieilutteg 277
 piezemezeur 440
 pikkeneesje 415
 pilepet 492
 pil(le) 317, 322
 pillegaste 313
 pillewegge(n) 318
 pillover 448
 pilo* 464
 pilopet 492
 pils 416
 pimpele(n) 419, 420
 pinepet 492
 pineutjen 430
 pinksterbeste 440
 pinne 488
 pinnewo(r)s(t)jen 303
 pinopet(te) 492
 pinsken 392

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- piraatje 430
 pisdhoek* 475
 pispotkapsel 515
 pispotmodel 515
 pissen* 274
 piit* 344, 388
 pitjeskaes 331
 pladdebars 445
 pladdekers (op de) 445
 pladden (met de) 445
 pladden (op) 445
 plagge* 359
 plaggemaajersbrugge 322
 plak(ke) 321, 323, 401
 planta 331
 plarre(vuut) (op) 445
 plastron 462
 plat* 350
 platjebarg* 445
 platpeter 350
 platvoet 350
 pleebosjel 514
 pleske(n) 319, 326
 plet (te) 391
 plette 321,
 pletten 391
 pletter 391
 pletteren 391
 pleujkesmuske 488
 plezier 281
 pliewe 278
 pliwsel 278
 pliwselen 276, 278
 pliwwe 278
 plodde* 441-443, 475
 plodde-jaopik 507
 plodde(n)keerl 508
 ploddenstok 485
 plodderreg 324, 442, 507, 511
 ploddeworst 303
 ploem(e) 486
 ploerkop 512
 ploeteren (zich) 505
 plok 515
 plokwas 303
 plonder 441
 plonderbokse 463
 plondermelk 329, 332
 plooi(e) 443
 plooiën 444
 plooiutse* 488
 plor(re) 442-443
 plu 485
 plufken 426
 pluj 485
 pluk 515
 plukheure 392
 plukken 345
 plungel 486
 pluum* 283, 486
 pluummukse 491
 pluusband 456
 pluze(n) 276
 podde 282-283
 poddek 335, 378
 poddektromme 378
 poddik-in-de-zak 378
 podding 335
 poddingpap 335
 poedelen 505
 poeding 335
 poelewöske 303
 poepdoek* 475
 poepkruud* 356
 poeplook 356
 poepvol 283, 423
 poepzat 423
 poes 282
 poestereg 282
 poet 506
 poetje(n) 506
 poet(j)ereg 507
 poetsplodde 442
 pofboks(e) 463
 pofbroek 463
 pof-eerpels 346
 poffert 335, 375, 378
 poffetjes 346
 pofjappels 346
 pofken 425
 polboon 349
 polderstoeten 317
 polka 513
 polkepet 492
 polle* 351, 416
 pollefieje 497
 pollegaste 372
 pollesoeze 506
 pol(le)to 447
 polletoere 440
 pollika 513
 polshallozie 504
 polsmoffe 484
 pomboks(e) 463
 pomp-kojak* 406
 pompoen 486
 pompom 486
 pompwortel* 348
 pon(ne) 472, 479
 pooien 273, 279
 poppe 440
 pöppermunt 400
 pork 335, 378
 pork-in-den-buul 378
 porkpap 335
 porre 283
 port 417
 postelein* 340
 pot* 281, 283, 366-368, 414, 416, 419
 pot-apa(r)t 347
 potasie 371
 potbrood 317
 pot-deur-mekaar* 373
 poten 459
 potha(r)ste 360
 pötjebeuning* 312
 potnuchter 418
 pot-onder-mekaar 373
 potriepe 350
 potstroef 378
 pötteren 366
 praj 355
 prakken* 269, 278, 346
 pramen 269, 427
 prei 355
 prekske(n) 269
 presenteerblad* 465
 preuvekeerl 421
 preuvemeister 421
 preuven 406, 419
 preuver(t) 421
 pri-j 355
 prieter 280
 prikken 299
 priks 439
 prikske 269
 prinsesseboon* 349
 prissenteerblad* 465
 procureur 413
 proem(e) 393, 432
 proemen 277, 432
 proemennat 394
 profetenbreudjen 319
 profken (ww.) 279
 pröfken (znw.) 269, 431
 pronk 499
 pronkboon* 349, 500
 pronker(t) 349, 440, 500
 pronkgat 500
 pronkkonte 500
 pronkmadam 500
 pronkstat 500
 pront 439
 prooste(n) 417
 pros 417
 prossen 269, 417
 prötjen 429
 pröttelen 365, 429
 proze(n) 417
 pruiik(e) 512, 515
 pruiim 432
 pruimen 273, 432
 pruis* 427
 pruk(e) 515
 prullesoep 372
 prulleworst* 303
 prumele 278
 prume(n) 432
 prut 407-408, 429
 prutjen 366
 pruuftbaos 421
 pruuftmeister 421
 pruiik 515
 pruim 393, 432
 pruve(n) 419
 pruver(t) 421
 puddik 335
 pudding* 335
 puddingpap 335
 puddink-in-de-buul 378
 puddinkpap 335
 puffeke (znw.) 377
 puffe(n) (ww.) 425
 pufken (ww.) 425
 pufkepeter 426
 puikie 431
 pullover* 448
 puls 403
 pumpelen 403
 pumpelert 405
 punder 504
 pungel 302, 304
 pungel-in-de-buul 378
 puntbreudje(n) 319
 puntdoek 449
 punte* (znw.) 319, 392
 punten (ww.) 353
 pupken 330
 purk 335
 purring 335
 putjeskool 343
 puustereg 282
 R
 raaf* 420
 raafsel 443
 raand 491
 raanzig 298
 raapstellen 340
 raapstengels 340
 rabarber 348
 ra(d)dies 348
 radioknötjes 514
 radio-op-de-oorne 514
 raefel 352, 443
 raefeleg 442
 raefelen 353, 443
 raege(n)jas* 448
 raegenkepken 489
 raegenscherm* 485
 rafel(der) 443
 rafele(n) 443
 raffel 443
 raffeleleg 442
 raffelen 443
 ragebol 511
 raken* 281, 422
 rand 491
 rang 352
 range(n) 353
 ranja 403
 ranzeg 298
 raofel 443
 raofeleleg 442
 raofelen 443
 raosdonder 351
 räöt 320
 räötelen 429
 räötendreug 319
 raozen 274
 rapklomp 495
 rasieren (zich) 516
 rasp(e) 363
 raspe 363
 raspe(n) 363
 raspelen 363
 rasper 363
 raspke 363
 raspken 363
 ratsen 272
 rauw 329, 368, 389
 rebarber* 348
 recht* 428
 redies 348
 reefsel 352, 443
 reekaom 510
 reem 483
 reep 401
 refel 352, 443
 refeleg 442
 refelen 353, 443
 regeringsbrood 317
 regout 301
 reidekam(me) 510-511
 reiden 509
 reie(n) 509

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- reifel 352, 443
reifeleg 442
reifelek 442
reifelen* 353, 443
reikam* 510
rejen 353, 509
rellek 436, 475, 505
remen 353
repe 401
resedaat 414
resel 352
resewistenpiepe 429
reuk 508
reuk(er)en* 296, 425
reukhok 296
reukspek 296
reukvleis 290
reukwater 508
reukwo(r)s(t) 304
reumpken 470
reupen 272
reuren 366
reurselpot 377
reursgat 456
reustere(n) 365
reuzel 293
reve 352
reveer 482
revel 482
reven 353
rezen(e) 396
rib* 268, 290, 468
ribbensoep 372
ribboks 464
ribbutje 290
ribfluweel 464
rief 363
riefkoek 376
riege 502
riegekam 511
riem 483
riep(e) 389, 498
riesa(r)t 352
riesken 308
rieskoekjen 327
ries(t)(e) 312, 333, 502
riestenat 312
ries(te)pap 333
riest(e)soep 372
riestewater* 312
ries(te)wors 303
ries(t)-in-den-buul 312
riest- uut-de-buul 312
riev 363
rieven* 353, 363
riever 363
riffele(n) 443
ri-j(e) 502
rippen 465
riske 502
risken 387
risse 295, 312
rits(e) 387
robbedoes 512
rochelen 429
roeke 508
roeke-berend 508
roekegrei 508
roekeri-je* 508
roek(e)spul 508
roek(e)water 508
roek(e)-zepe 505
roekgrei 508
roem 438
roer 427
roestereg 390
roew 507
roeze 324
roggebrood 313
roggemaelspap 335
roggen 313, 315-316
rogge(n)pap 335
roggensoppe 334
roggenstoeten 313, 315
rok 455, 467
roke(n) 296, 425
rokeri-j* 425
roker(t) 426
rokewari-je 425
rolle 305
rolmops 308
rolpens(e) 305
rome 282, 329
rommel 499
rommelkroed 362
rompeg 438
rond-um(me) 317, 319, 322
rood* 337, 417, 507
roof 285
rooie(n)kool 343
rookgrei 425
rookspek 296
rookvleis 289
rookwaor* 425
rookworst(e) 304
room 329-330
roombotter 330
roomries 312
rooms* 350
roosten 280
roostere(n) 365
röskenpap 334
rospelen 365
rössel(s) 293
röstereg 390
rot 390
rotse 444
rottenstetjen 492
rottereg 390
rouwketting 504
row 368
rowbas(t) 352
rozepap 334
rozien(e) 396
ruggebutjen 291
ruggen 315
ruggenstoete 315
ruggepap 335
ruggespek 295
rulleken 306
rumpken 450, 466, 470
rundersoep 372
rundje(n) 319
rund(vleis)soep 372
rure(n) 366
ruting 332
ruuk 508
ruukgrei 508
ruuk-ruuk 508
ruukwater 508
ruukzeep* 505
ruum 437
ruusteren 365
ruut* 423, 460
ruutjesschorte 452
- S**
- sabb(ell)e(n) 284
saggerein* 409
saldote 418
salot(te) 355
sam(meg) 270, 388
sammeties 388
samos 417
sandaal 496
sap 388, 429
sappele(n) 284
saus(e) 300
sawereg 270
savooie(n)kool 343
schaarsköttel 409
schaars(-van-borkelo) 409
schabbereg 507
schabouw 411
schaddenspa 461
schaere(n) (zich) 515
schaermes 516
schafftied 380
schaldoek 451
schalle 337, 387
schalleg 350
schalot(te) 355
schamper(t) 323
schampschot 322-323
schampsnee 323
schande (te) 282, 283
schaoj 352
schaon 352
scharrebekken 286
schave (ww.) 363
schebbeg 507
schede 511
schee 352
scheebone 349
sceed 511
scheer 459
scheerbaas 512
scheergrei 516
scheermes 444, 516
scheetjen 323
schei(d)(e) 511
schei(d)ing 511
scheil(e) 511
schele 511
schelen 509
schelharst* 290, 364
schel(le) 386-387
schelsel 386
schelvis 310
schemmel 320
schenkel 298
schenkelstuk 298
schenkelvleis 289
scheppelsaadwit 462
scheppereg 438, 507
schere(n) (zich)* 515
scherenslieper 508
scherm 485, 492
schermes 516
scheur(e) 444
scheursgat 468
schienke 289
schier 270, 347, 505
schietente* 500
schift 369
schil* 386-387, 412, 417
schillingsstoete 317
schillingswegge 317
schimmel 320
schimmelig 320
schin 369
schinkel 298
schink(e)(n) 288
schinkenbot 298
schinkenbuul 469
schinkenspek 295
schinkenzeksken 469
schipperspet 492
schipperstrui 449
schoddereg 507
schoefeldale* 469
schoehööksken 494
schoem 369
schoe(n) 493
schoe(n)klomp 495
schoer 422
schoestere 280
schooert 454
schoeve (znw.) 488
schoeven 279
schokkelade* 401
shokker 352
schol 310
scholderband* 455
scholderdook 449
scholdermantel 449
scholdoek* 451-453
scholdoekband* 455
scholk* 451-453, 479
scholkband* 455
schollook 451
schon (znw.) 369
schone (bnw.) 475
schone(n) (znw.) 414
schooi 352
schooier 508
schookloomp 495
schoolfeeslimonade 403
schoo(n) (znw.) 493
schoon* (bnw.) 414
schoo-reem 494
schoorsteen 426
schootjak 456
schorem 507
schorfitereg 390
schorlidoek 451
schort* 451-453, 455
scho(r)tdoek 452
schorteband* 455
schortelidoek 451
schossteen 426, 490
schot* (ss.) => schort* (ss.)
schöttelwater 407
schraanze* 273, 280
schrande 407
schrange 281

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

schrang 282	sisteren 365	slepe 450	slorri-je 407
schransen* 273, 279-280	sjaal* 450, 483	slettereg 341	slot 438, 502
schranser(t) 280	sjaaldook 483	sleuf 491	slove 506
schrao 270, 295, 416	sjabouw 411	sleufke(n) 441	slupaover 448
schrädfke(n) 297	sjaggerein 409	sleuje 506	sluppe 453
schräöje 280	sjale 483	sleukereg 341	slurpe(n) 405, 429
schraol 270	sjalot(te) 355	sleumeren 277	sluut-appel 392
schraom* 297	sjamberloek 448	sleuve 491	sluutspeld* 475
schrapen(zik*) 363, 516	sjandobberie 411	sleven 353	smaak 438
schrapen(t) 516	sjansjeurfken 414	sliederig 270, 364	smaalt 293
schrappen 363	sjaol 483	sleps 461	smachklaos 280
schrempen 332, 365	sjapken 279	slierie 313	smachlappe 286
schreurgat 456	sjapkert 280	slierte 502	smachreem 483
schrit 463	sjarretelliefken 479	slikkepietjen 399	smachsot 286
schrokkebrok 280	sjasken 419	slikkepit* 273, 400	smacht* 285-287
schrokke(n) 279	sjeisteren 371	slikkepot 273	smachten 286
schrokker(t)* 280	sjelot(te) 355	slikkeren 272	smaerpoet 507
schrok-op 280	sjetelleke 468	slikkergat 272-273	smaertod 508
schrozelen 443	sjeu 300	slikkeri-je* 399	smak-an-de-wand 320
schrukken 279	sjelotte 355	slikkerkonte 272-273	smaken* 274, 276
schruk-op 280	sjikke(r) 422	slikkerpiet 273	smakke (znw.) 322-323
schuddekul* 336, 407, 412	sjikkeren 419	slikkert 273	smak(ke)bekken 279
schummel 320	sjikkerpatsen 419	slikkertitte 273	smakken* 279
schungeleg 507	sjimmie 494	slikkertriene 272	smallook 355
schunneg 507	sjoekse 407	sliim* 426	smalt 293, 462
schurftereg 390	sk... = > sch...	slinger-um-de-smoel 340	smaltappel 294
schurkul 412	skieraod 499	slip* 453, 459, 466, 469	smand 330, 369
schute 325	skoet 369	slipjas 458	smäölen 425
schutepap 334	skudden 276	slipover* 448	smatserig* 270-271
schuufke(n) 512	slaai 340	slippenbuis 459	smechtereg 286
schuum 369	slaai 340	slippenjas 459	smeer 273
schuuntölleke(n) 400	slaatboon* 349	slipse 461	smeerdeuze 505-507
schuuvvudeken 400	slabbeduuksken 476	slip-van-moed-zien-hemp 329	smeerdol 506
secht 268	slabbelappe* 476	slob(be) 451, 453-454	smeerdot 506
sedaal 496	slabbe(r) 476	slobberbokse 463	smeerdeuze 506
segaar* 430	slabbere-bartje 410	slobbereg 438	smeerkane 507
segrette* 430	slabberjoeks* 270, 407	slobbere(n) 405, 438	smeerkees 506
sek 268	slabbetje* 476	slobbeschotte 453	smeerkont(e) 506
selderiesoep 372	slaboon* 349	slobbhoos 494	smeerpoet(s)(e) 506
selderi-j* 356	slachten 516	slodderig 507	smeertante 506
selot 355	slachtesoep 372	sloddereg 507	smeertod(de)(n) 442, 506
selve 362	sladdereg 270, 341	sloddervos(sen) 506	smeerzok 506
serette 430	slakkereg 438, 507	sloebere 405	smekk(er)je(n) 279
serry 413	slakkeren* 279, 438	sloek 405	smekse 279
servieske(n) 431	slampe 407	sloeke(n) 279, 405	smeugeltjen 428
seter 429	slampen 284	sloekepeter 421	smeuken 425
sevijs(je) 431	slam(p)s 407, 410	sloekert 279	smeukereg 426
sevooie(n)kool 343	slank* 287	sloekhannes 284	smeukert 426
shagje* 430	slaon* 281, 367, 418	sloek-in 280	smeure 429
siens-appel 397	slaopkappe 472	sloek-op 280	smeuren 365
siepel* 354-355	slaopmuts* 472, 414	sloerie 407	smieten 426
sieps 429	slaopsok 473	sloerie-moerie 270	smikkelder 273
sieraad* 499	slao(t) 340	sloesspelde 475	smikkele(n) 272, 276
sierboon* 349	slao(t)bone 349	sloet-appel 392	smodde 406, 408, 428, 429
siergespel 503	slap* 341, 407	sloeting 502	smoddeleg 507
sies-in-t-pötjen 365	slarrie 407	sloetspelde* 475	smoddenkoffie 406
sieske(er)en 365	sla(te) 340	slof (bnw.) 341	smodderig 507
siestere(n) 365	slaterbefke 476	slof(fe) (znw.) 496	smodsedeuze 506
sigaar* 430	slatere(n) 284	sloffn 411	smodseg 507
sigaret* 430	slaterkonte 284	slok-op 280	smoek 499
signetten 504	slaterpad 285	slok(s) 405, 438	smoerjappels 346
sik 516	slaterspoek 285	slomp 403	smoestereg 507
sikkeneureg 276-277	slabbeken* => slabbetje	slonde 454	smoetske 428
simmezetje(n) 462, 470	slacht* 276, 423-424	slons* 506	smoezeleg 507
sinas-appel* 397	sladdereg 270, 341	slonzeg 507	smojke 426
singenetten 504	sleets 442	slootwater 407	smok 499
sinterklaos 319	sleipe 459	slörken 429	smoken 425
sisk(er)en 365	sleksken 403	slörpe(n) 405, 429	smoker(t) 426
	slemp* 271, 374, 407	slorrie 271, 407	
	slempereg 270		

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- smokkelbokse 463
smokkelglaesken 415
smokkepiepe 427
smoks 506-507
smokseg 507
smoksen 429
smokwark 499
smolt 293
smoltkuven 281
smook 425
smookachteg 426
smoorzat 423
smore(n) 365
smörke(n) 429
smorre 406
smorrie* 429
smoske(n) (znw.) 506
smosken* (ww.) 426
smosseleg 507
smotse 428-429
smotseg 507
smotsen 366
smotteleg 507
smousjassen 273
smout 293
smouzeboon 349
smouze(n) 273
smouzert 273
smuddeken 428
smuk 499
smulle(n) 273
smulpaap 273
smurrie 408, 429
smurve 429
smutske 428
snaaien 272
snaaierije 399
snaaiert 273
snabbe 492
snae 321
snalle 465
snaod 352
snäöje(n) 272
snäöjeri-je 399
snaps 410-411
snarke 429
snee 321, 323, 422
snejen 513
snelle 464
snel(le)pis(ser)
464-465, 469
snepske(n) 414
sneujen 272
sneujerieje 399
sneujert 273
sneujgoed 399
sneupkes 399
snieboon* 349
snieden 513
snie-look 355-356
snienn 513
snierken 365, 366
snieslaat* 340-341
snij 321
sni-jbiet 349
sni-jboon* 349
sni-je(n) 513
snippe 492
snipperbone 349
snobbel(d)eri-je 268
snobbelen 273
snoek 310
snoekbaars* 310
snoep* 399
snoepen* 272
snoeperi-j* 399
snoepert* 273
snoepgoed* 399
snoepgrei* 399
snoepjes 399
snoepkont* 273
snoer 502
snoete(n) (znw.) 405,
516
snoetenkloomp 495
snoetenkrabber 512
snoetenschraper 512
snoeven 419
snol(grei) 399
snolkont 273
snolle (ww.) 272
snollert 273
snolpens 273
snoo 352
snook 310
snoop (ss.) = > snoep*
(ss.)
snoopgat 273
snoor 502
snopen = > snoepen*
snor 414
snor-eerpeltjes 346
snorke-brao 364
snorken* 429
snorregrei 499
snorrewiets 461
snotdoek* 481
snotheurntjen 428
snotlap 482
snotterdoek 481
snotterlap(pe) 482
snujen 272
snujer 273
snupen 272
snuper 273
snuufdoek 482
snuupkes 399
soeker 358
soeman 507
soep 371-372
soeparft* 351
soepbot 298
soepereg 270
soepette 351
soepgroente* 356
soepknaok* 298
soepkroed 356
soeter 369, 429
soeteren 271
sok 420, 497
sökke 497
sokker 358
sokkeri(n) 409
sokkeren ('m) 420
sokkeri-je 409
sokke(r)la 401
sok-opholder 498
sok-ophouwer 498
soldaot 268, 317
soldaotensoep 372
söppeg 270
soppen* 271, 284
soppereg 270
sötter 405, 429
sotteren 271
sötteren* 403, 405-406,
415, 429
spaans 417
spanbuksentjen 497
spanne 514
spannen* 281, 437
spaonder* 431
sparziebone 349
spatjen 414
spatt(er)je(n) 364
speceri-je* 361
spiegel-ei 336
spek 295-296
spekbolle* 295
spekboon 349
spekbukking 309
spekharst* 297
spekkaoj* 297
spekkaontje(n) 297
spekkeurtje(n) 297
spekkukentje(n) 297
spekrulleken 306
speksause 300
spekwo(r)s(t) 303
spelde 475, 503
spelleken 278
spenazie 339
spenneke(n) 512
spercieboon* 349
spettere(n) 364
spiej (ss.) = > spi-j* (ss.)
spiejen 420
spiejpötjen 433
spieker 423
spiekerbokse 456
spielen* 283
spierek 395
spierken 269
spiers(e) 395, 433
spi-jbak* 433
spi-jdoek* 476
spi-jebak* 433
spi-jen* 274, 498
spi-jlap* 476
spi-jlok 515
spinaat* 339, 340
spinazie* 339-340
spinhoes 498
spinnekop* 466
spinnekoppennus 512
spinnetjen 466
spitlekke 494
spits(e) 428
spitskool 343
spläötjen 431
spleetjen 512
split 466
spölschorte 478
spoons 413
spörriebotter 331
spo(r)themp 461
spot 390
spötteren 364, 429
springen* 498
spruutkool 344
spruten* 344
spruutkool 344
spuite(n) 365
spul 403
sputteren 364
spuugbak 433
spuugdoek* 476
staampot 373
staej 391
staeken* 474
staeksken 400
staekzak 468
staeltjes 340
stakebone 349
staldeer* 464-465
stalstreuier 495
stambone 349
stampot 373
staobone 349-351
staofpeer* 393
staon* 269, 283,
422-423, 439
staove(n) 365
staovenpötjen 433
stark* 298, 410
starken (znw.) 414
starks (znw.) 410
stat 513
steek 359
steekrubensoep 372
steeltjes 340
steen 388
steen-kroze 388
steentjesdik 295
steffel 495
stek 391
stekkelheure 514
stekkelkop 514
stekkeltjes 514
stekken = > staeken
stelemoes 340
stete(n) 340
stellen* 340
steltereg 292
stengelen 340
stengelmoes 340
stengels* 340
sterk* 410
sterrekers 357
stev(v)e(l) 495
stief* 368, 437, 441
stiefel 495
stiepel 494
stiepe(l)dikke 282-283
stieperen 280
stieren 293
stieselhood 490
stieven (znw.) 441
stiffel 495
stifte 344
stikkeltjessoep 371
stimp-stamp 374
stinkgrei 508
stinkie-stinkie 508
stinkspul 508
stinkstok 430
stip 300
stip-eerpel 271, 346
stip-in-'t-kuultjen 334
stipkulleken 375

stippe(n) 271
 stipvet 271, 300
 stoeken (zich) 463
 stoepedikke 282-283
 stoepstart 450
 stoet* 314-315, 317
 stoetenbrugge 324
 stoete(n)pap 333
 stofkam(me) 511
 stofkaom 511
 stok 484
 stokkebone* 349
 stökken 277
 stökkerig 282, 347
 stokpiep(e) 427
 stokvis 309
 stomdronken* 423
 stomp-af 291, 295
 stompkop 430
 stomp-stamp* 374
 stoofpere(n) 393
 stoomschip 426
 stootband 456
 stoten 417
 stoven 365
 straf* 426, 437
 strak 437
 stram 437
 strammen* 282, 437
 streng(e) 502
 strengske 387
 strepe 487
 streppel 452, 487
 streupbokse 469
 striegel 431
 striek 461
 striek(e)band 488
 striekedale 469
 striepe 487
 strik(ke) 461
 strodak 490
 strohood 491
 strontriep(e) 389
 strontzat 423
 stroomp(el) 497
 stroopen 497
 strop 461
 stropdas(se) 461
 strot(te) 275
 strump 497
 stuiferdikke 423
 stuk* 288, 297, 401, 422, 441
 stukskesschooldoek 453
 stumpeltjessoep 371
 stumpertjen 414
 stumpke(n) 431
 stumpkessoep 371
 sudderen 365
 sugarein* 409
 sukela* 401
 sukela-poeier 402
 sukelare 401
 sukela-sause 402
 suker 358
 sukerbeuntjen 400
 sukerei(n) 409
 sukerei(s)nat 407, 409
 sukeri-j 409
 sukerjan 409

sukerklonte 359
 sukerkool 343
 suker mop 327
 sukerpannekeuksken 377
 sukertand 273
 sukerwater 358
 sukkela 401
 summezetje(n) 470, 462
 suter 429
 suttere 403
 suttergrei 403

T

taa(r)t(e)(n) 328
 tabak 425
 tabaksbuul 434
 tabaksdoos* 433, 434
 tabakspot 434
 tabakssoeter 429
 tabakszak 434
 tand* 275, 277, 280
 tandtargerieje* 269
 lange 439
 tante 441
 taofelblad 465
 taofelkuuksken* 327
 taort 328
 täöt(s) 419, 422
 tarwe(n) 315
 tas* 481, 504
 taskendoek* 481
 te 391
 tebak 338, 425
 tebaksdoos* 433-434
 tebieten 284
 teen* 350, 498
 tege(n)staon* 276
 teksken 387
 tema(a)t(e) 354
 tentereg 277
 tes* 468, 481, 489
 tesse(n)doek 481
 tettere 276, 278
 tetteretje 440
 tetterzak 277
 teug 405
 teugel* 455, 479
 teugelschorte 452
 teunbanke 465
 teunen 439
 teurntjen 400
 teut 419
 thee 410
 theebeschuitje(n) 325
 thee-drinke(n) 383
 thee-drinkerstied 383
 theeleut 410
 theetante 410
 tienkop 490
 tien-uur-hollen 381
 tien-uurskoffie 380
 tien-uursköpken 380
 tiffeltjen 430
 timmerman 423
 timmie(mutse) 492
 timpe* 319, 321
 tin 269
 tinnef 425

tipke 321
 tipklomp 496
 tips(je) 419
 tiitenholder 471
 tittentjak 471
 tittenservette 471
 tittentuug 471
 tjoenkert 283
 tjuuk 358
 tod* 441-442, 506
 toddereg 507
 toebrengen 417
 toedaod 378
 toef 513, 515
 toeka 441
 toek(e) 441
 toenke 271
 toest 515
 toeta 441
 toete 441, 513
 toevesjen 461
 töggels 455, 465
 töggelschorte 452
 tölleken 400
 tomaat* 354
 ton* 283, 368
 tone 498
 toneman 412
 tong* 276, 420, 496
 tongewo(r)s(t) 303
 tonneke 437
 tonneman 498
 tönnen ('m) 420
 too-maken (zik) 500
 toon 498
 toosten 417
 too-stinken* 276
 töpkes 277
 töppe 513
 törk 507
 törreke 392
 toskenpap 333
 töttenöst 514
 töttere 403
 touw 422
 tralater 499
 traon* 403-404
 traoneg 298
 trappe 513
 trek 285
 treuj 449
 treuzel 278
 trien(e) 441
 trilleken 440
 trip* 496
 tripklomp 496
 troela 440-441
 troethen 500
 trommelkoek* 378
 tronneken 500
 tros* 387
 trouwpak 457
 trouwring 503
 trui(vest) 448
 truj 448
 trut 441, 500
 truu 449
 tuinboon* 350
 tuinke(r)s 357
 tuinkrujjen 356

tuit 405
 tuk* 481
 tukdoek* 482
 tulleke 400
 tunnen ('m) 420
 tute(n)soep 371
 tuttepap 413
 tuufke(n) 515
 tuug 435, 457
 tuunkers 357
 tweekakken 325
 tweeling 394
 tweelingpet 471
 tweren 405

U

ui(e) 355
 uie-rats 374
 ulk 507
 umkiepen* 418
 umklejen (zich) 437
 umme 422
 ummehenhangen 438
 ummekleden (zich) 437
 ummetrekken (zich) 436
 ummetugen (zich) 437
 ummezetjen 470
 umschudden* 418
 umslag 449, 482
 umslagdoek 449, 474-475
 umslagluier 475
 umslaglure 475
 umstoten* 418
 umtrekken (zich) 436
 underbek 273
 underboks(e) 469, 471
 underlaoge 280
 underrok 467
 unzeleg 507
 uutblaozen* 418
 uutdrinken* 418
 uutgaonsdag 498
 uutgedreugd* 319
 uutgeslagen* 320
 uutgesmach(t) 286
 uutkimme 369
 uutkleiden* (zich) 436
 uutspleten 436
 uutstoten* 418
 uuttrekken (zich) 436
 uutwaswater 407

V

vaarweg 285
 vaeze(l) 443
 vaezelen 443
 vaezen 443
 val 438
 vals* 515
 vanmiddag 498
 vaol 443
 varfhemp 460
 varfkiel 460
 varken* 274, 286, 281, 423, 439
 varkenshaasje* 291
 varkenssoep* 372

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- varkensvoer 276
 va(r)s 329
 varseveld 420
 vast* 283, 367, 376, 437
 vasten* 286
 veer-uren 383
 veer-uur-holden 383
 veiligheidsspeld* 475
 vel* 283, 302, 329, 386
 veldhoender* 345
 veldslaat* 340-341
 vellereg 330
 vel-van-de-dominee 329
 venkel 362
 vennekool 362
 verfenze (zich) 282
 verfroemmeld 444
 verfrommeld 444
 vergasten (zich) 273, 282
 verhaegen (zich) 505
 verhageld 422
 verig 430
 verkade 402
 verkammezäölen 280
 verkeerd* 446
 verkenshaasjen* 291
 verklejen (zich) 437
 verknettere 367
 verknoefeld 444
 verknoffeld 444
 verknötterd 444
 verkörke 390
 verkreukeld* 444
 verkwend 393
 ve(r)lept 341
 vernoodriepen (ww.) 390
 vernoodriep(t) 390
 verpense(n) (zich) 282
 verpierd 389
 verrig 436
 verrot 390
 ve(r)s 329
 verschaald* 416
 verschimmeld 320
 verschraald 416
 verschrikkelek 276
 verschrit 463
 verschummeld 320
 versiezen 270
 versjikkere 420
 verskimmeld 320
 verslagen(e) 416-417
 verslaon 417
 versleukeld 341
 versleumeren 273
 verslikken (zich) 283
 versloeke(n) (zich) 283
 verstand 438
 vertöchtelek 406
 ver-uur-holden 383
 vervretten (zich) 282
 verwelkt 341
 verwierd 511
 verwornd 389
 verzalverd* 341
 verzi-jen 280
 verzoepen 420
 vespentied 383
 vesper 383
 vesperen 383
 vesperkorf 384
 vespermaol(tied) 383
 vespers 384
 vespertied 383
 vesseteske 461
 vest* 422, 448, 451, 461
 vet (bnw.) 295, 417, 507
 vet (znw.) 292, 300, 330
 vetboom 295
 veter 494
 vetgiereg 270
 vetjas 507
 vetjen 506
 vetjurk 506
 vetkanes 506
 vetkaoj(e) 506
 vetkees 506
 vetkis(t)je(n) 494
 vetpoes 506
 vette 513, 515
 vettek 341
 vetzak 506
 veul 499
 veurbiej 281
 veurbranden 367
 veurdeur 464
 veurhemp 462
 veurkokken 366
 veurkrage 482
 veurmeddagskoffie 380
 veurweken 353
 veurzakken 367
 veurzetten 367
 vezeköttel-van-schaars 409
 vieg(e) 397
 viegematte 490
 viemp* 431
 viepken 431
 vierakkers-lekkers 412
 vier-uur 384
 vier-uur-holden 383
 vies* 276, 421, 506-507
 viespeuk 506
 viezerik* 506
 villen 387
 vimp* 431
 vimpeplenske 432
 vinde(n)* 274
 vinger 283, 297
 vingerhansen* 483
 vingerwante(n) 483
 vissoep 372
 vitkert 276
 vitten 276
 vitterbaas 276
 vitterdol 276
 vittereg 276-277
 vitteren 276
 vitterklaos 276
 vitterkonte 276
 vitvot 276
 vizzelen 276
 vla(ai) 335
 vlaggeschip 500
 vlarck 449
 vlecht(e) 513
 vlechte(n) 513
 vlees 288
 vleetjen 431
 vleis 288, 290-291
 vleisbrugge 324
 vleissoep 372
 vleisworst 304
 vleizeg 295
 vleps 341
 vlete 352
 vleten 353
 vleus 329, 386
 vliemken 431
 vlies 329, 386
 vliet(e) 352
 vlieten 353
 vliim(me)ken 431
 vluus 329, 389
 voch 388
 vod(de) 442
 voel 286, 423
 voerscholk 453
 voerschort* 453
 voest* 368, 483
 voes(t)wante(n) 484
 voet 422
 vogelnösken 514
 vol 268, 269, 282-283, 405, 422
 völ* 280, 282, 422, 498-499
 vole* 443-444
 volge 343
 vonkenvanger 427
 vool 443
 voorn 310
 voos 391
 vorke 269
 vorm 483
 vormknoop 483
 vouw(e) 443
 vraetebalg 281
 vrae(te)buul 281
 vraeten* 267, 275, 277, 279, 281, 283
 vraeter* 280-281
 vraetpens 280
 vraetzak* 273, 280-281
 vree 387
 vrees 452
 vreselek 276
 vrethaok 274
 vretpens 281
 vrettebalg* 280-281
 vretteborrel 410, 413
 vrettebuul 280-281
 vrettedeer 281
 vrettegait 281
 vrettegeie 281
 vrettekolder 280
 vrettemaal 267
 vretten (ss.) = > vraeten (ss.)
 vrettepos 281
 vretteworm 281
 vrogge* (znw.) 498
 vronge 332
 vrouwe(n)jak 456
 vrouwevest 451
 vrouwleujak 456
 vrouwleuves(t) 451
 vrucht* 338, 386
 vruchtenwien 417
 vruchtvlies 388
 vruur 383
 vuddeken 400
 vulen* 282, 438
 vuteling 498
 vuurpreuven 415
 vuus(t)wante 484
W
 waaltje 489
 waandelstok 484
 waante 483-484
 waarm 367
 waas 389
 waek 353
 waeken 353
 waezen 277
 wagensmeer 331
 wakke 330
 walme 426
 wamme 290
 wammes 460
 wandelend* 500
 wandelstok 484
 wanne 281
 want* 483-484
 waos 389
 waoter 406
 wark 423
 warkbokse 464
 warkmutse 489
 warkpeerd 286
 warm 367, 382
 war(re) (in de) 511
 waslaog* 389
 wasseldoek 330
 wasse(n)* (zich*) 269, 505
 wat 383, 403, 411, 418, 438, 498
 water 353, 406, 463
 waterbrood 316
 water-en-wind 327
 water-eppe 356
 watereg 270, 320
 watergruwei 313
 waterkonte 347
 waterworst 304
 wat-te-roke(n) 425
 wecken* 369
 wecksfies 370
 weckskettel 370
 wedden 308
 wee 286
 weej 308
 week 336, 353
 weernös 512
 weerstrubben 443
 weg 285
 wegge* 314
 weggenbrood 314
 weggenmelkspap 333
 weggenpap 333
 weggenstoeten 314
 weggevertjen 327

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens-B" vervolg

- weik(e) 353
 weiken* 271, 353
 weitemaelspap 333
 weitenbrugge 324
 weite(n)mael* 311
 weite(n)pap 333
 weitentarwen 315
 weke 353
 weken* 271, 353
 wekske 319
 wel 438
 wellen 370
 welter 331
 wentelteefje* 325
 werkschöt 454
 werm 367
 wer(re) (in de) 511
 wette 441
 wetten* 438
 wetterkalf 405, 403, 420
 weust 288
 wezzen = > waezen
 wied 437
 wief 351, 391
 wien 413, 417
 wienbaeze 396
 wiendruuf* 396
 wiendslag 391
 wiensoep 313
 wienstok 396
 wierbos 512
 wiere (in de) 511
 wievenkos 382
 wijting 310
 wikkeldoek 475
 wild* 356
 wildwas 288
 willewante 349
 wind 418
 winde 310
 windeken 474
 windel 475
 windpisser 465
 windwors 304
 winkelhaok(en) 444
 winterjas 447
 winterwortel* 348
 wispeltureg 276
 wit* 337, 417, 462, 498
 witlof 340
 witte(n)kool 342
 witweitenbrood 315
 wolf 281
 worst* 301, 304
 worsten 304
 wortel* 348
 worteldeurkokkerieje 374
 worteldook 449
 wortelenkötke 374
 wortel(e)stamp 374
 wortelmank 374
 wortels-deur-mekaar* 374
 wortels-onder-mekare 374
 wostebrood 302, 306
 wostekroed 362
 wostemet 288
 wostevleis 288
- wosvleis 288
 wrongel 332
 wulbonensoep 372
 wulevel* 464
 wulfken 319
 wullen 498
 wullewante 349
- Z**
- zaaldereg 341
 zaalt 360
 zaalv(er)eg 341
 zabelle(n) 284
 zabben* 284
 zacht* 336, 365
 zaddoek* 481
 zae 282
 zaedeg 269
 zaedegen 269
 zak 282-283, 481
 zakbrunte 454
 zakdoek* 481
 zakkam 510
 zakken 367
 zakknolle 504
 zaksbrunte 454
 zakschorte 454
 zaleg 422
 zalf* 274
 zalm 310
 zalt 359
 zalten 360
 zalvereg 341
 zam 320
 zammezetjen 470
 zand 358
 zaod* 388
 zaod-arte 351
 zaoddo(r)ser 281
 zaol(e) 494
 zapple(n) 284
 zark 481
 zaroek 481
 zat 281-283, 421, 423
 zatlap(pe) (znw.) 421
 zatlappe (ww.) 419
 zatvraeter 278
 zauwelaar 278
 zauwelderi-je 278
 zauwele (znw.) 278
 zauweleg 278
 zauwelen (ww.) 278
 zauwelert 278
 zavel(r)eg 341
 zebbele 276
 zeelt 310
 zeen 275
 zeep 505
 zeik 407
 zeivel 429
 zeiver 429
 zeiverduuksken 476
 zeiverzak 428
 zelf(s)binder 461
 zelfstrik 461
 zemelkraemer 276, 278
 zennef 361
 zepe 505
 zepen 406
- zepenbeksken 505
 zeper(t) 405-406
 zerk 481
 zes-waeken-drieter* 463
 zette(n) 353, 514
 zeurpiet 278
 zeuf 413
 zeutegheid 399
 zeutekool 343
 zeutenklaos 400
 zeutgrei 399
 zeutnibbe 400
 zeuven 422
 zeuven-up 403
 zever 429
 zeverlepken 476
 zewwel 277-278
 zewweleg 277
 zewwelen 276, 278, 284
 ziede 295
 zieden (znw.) 489
 ziedkam 510
 ziedkaom 510
 ziej(e)n (znw.) 489
 ziel 302
 ziemel 276
 ziemele 276, 278
 ziemelig 277
 ziemezetjen* 470
 zije (znw.) 489
 zi-je(n) (znw.) 489
 zimmele 278
 zimmezetjen 470
 zin(de)lek 475
 zin(ne) 285
 zitten* 269, 272, 277, 422
 zo 368
 zodde* 408, 429
 zoddeman 507
 zodden 365
 zoddereg 408, 507
 zoddewief 506
 zodje 408
 zodjen 271, 429
 zodjepiepe 429
 zoegen 284
 zoegepinne 430
 zoepen* 330, 332, 371, 403, 419
 zoeper(t) 404, 421
 zoepstrotte 404, 421
 zoeplappe (ww.) 419
 zoeplap(pe)(n) (znw.) 420
 zoep-otter 421
 zoepstrotte 421
 zoeptod(de) 404, 420
 zoep-tonne 420
 zoeptönnnes 421
 zoep(tor)(re) 420
 zoepzak 421
 zoer 302, 306, 354, 417
 zoerbrood 317
 zoer(e)kool 342
 zoeren (znw.) 308, 414
 zoere(n)zult 305
 zoermoes* 342
 zoerworste 302
 zoes 420
- zogge 429
 zoggepiepe 29
 zöggesken 403
 zok* 497
 zolder 463, 514
 zolle 494
 zolt 360, 368
 zolten (znw.) 308
 zommerkool 343
 zommerwortel* 348
 zomp 281, 455
 zondaags* 458
 zondagens* 458
 zondags* 372, 457, 458, 487, 504
 zondagstuug 457
 zonderveutjen 415
 zondervlete 349
 zoom 456
 zoer* 341
 zorgen* 366
 zorre 408
 zout 360
 zowat 283
 zud(de)* 407-408
 zuge 284
 zuig 429
 zuilert 421
 zuipe 419
 zuiplap 420
 zuipschuit 421
 zuken* 438
 zulder(ing) 463
 zult 295, 305
 zummezetjen 470
 zundaags* 458, 457
 zundags* 457-458
 zunnehoed 490
 zupe* 403, 405, 419
 zupert 421
 zurekool 342
 zurksken 507
 zutegheid 399
 zuupdeus 421
 zuuphannes 421
 zuuplap 420
 zuuptor 421
 zuupzak 421
 zuurkool 342
 zuurtjes 399
 zuut 413
 zuwweil 277
 zwaadjeswos 303
 zwaalvenstatjen 459
 zwaard 298
 zwaardemaag 307
 zwaardjeswors 303
 zwachel 475
 zwak 428
 zwalm 426
 zwaluwsta(r)t* 459
 zwaor* 269, 298, 426
 zwaord(e) 298
 zwaordemaag 307
 zwaordrolleke 306
 zwart* 411, 458
 zwartbrood 313
 zwartdag 314
 zwarte-peerd-van-schaars 409

zweddeken 421
zweerring 500
zweetvoetenkoffie 407
zweetvoet 350
zwegger 447

zveten 280
zweurdjesmaag 307
zweurdjeswors 303
zwezerek 300
zwiebel 355

zwil 298
zwoerd 298
zwoerdjeswors 303
zwoerdrulleke(n) 306
zwoere 298

zwook(ke) 427
zwook(ke)piepe 427-428
zwoor = > zwoor
zwoord(e) 298
zwoordemage 307
zwoordrulleken* 306

BIELAAGE 1

ANVULLENDE LIESTE VAN DIALECTLITERAATUR, IN 'T WALD OP-ENOMMEN

Disse lieste is 'n aanvulling op de "Lieste van dialectliteratuur" uut De mens en de weerld-B, blz. 407-413 en op de "Anvullende lieste van dialectliteratuur, in 't WALD op-enommen" uut De mens-A, blz. 249.

- Telge 9 Groen 1994
TEMMINGHOFF, H.B.M., m.m.v. A.H.G. SCHAARS 'n Spierken zuver Grols,
'n verzameling woorden en oetdrukkingen oet Grolle (Doetinchem 1994).
- Telge 10 Eib 1995
WEEINK, B. m.m.v. A.H.G. SCHAARS 't Eibargs plat op de riege, 'n
verzameling woorden en oetdrukkingen oet de gemeente Eibarge (Doetinchem 1995).
- Telge 11 Wesv 1996
KEMPERMAN, HARRIE m.m.v. A.H.G. SCHAARS Liemers dialec in
Westervoort (Westervoort 1996).
- Van Velzen 5 Gaa veur 1974
VELZEN, HERMAN VAN Un lopende hond vindt altied wat (Enschede 1996).
- Van Zomeren 1 Zev 1994
ZOMEREN, KOOS VAN Stukjes Gelderland (Arnhem 1995).

NEDERLANDSTALIGE INHOUDSOPGAVE

ETEN EN DRINKEN

HOOFDSTUK 1 ETEN

eten 267, restje I 268, restje II 269, zwaar op de maag liggend 269, lijnen 270, vetarm 270, klef I 270, dopen 271, kauwen 271, stiekem snoepen 272, smikkelen 272, lekkerbek 273, lekker zijn 273, lekker vinden 274, niet lekker vinden 275, pluizen 276, kieskauwer I 276, precies met het eten 277, met lange tanden eten 277, kieskauwer II 278, kluiven 278, smakken 279, schrokken 279, schrokker 279, schransen 280, genoeg 281, zich rond eten 282, zich verslikken 283, likken 284, sabbelen 284, bijten 284, knoeien 284, morspad 285, honger 285, geeuwonger 286, koffiegaap 286, vasten 286

HOOFDSTUK 2 VLEES EN VLEESPRODUKTEN

vlees 288, in stukjes gesneden varkensvlees 288, ham 288, rookvlees 289, karbonade 290, varkenshaasje 291, gehakt 291, doorregen 292, vet 292, reuzel 293, uitgebakken varkensvet 293, uitgebakken rundervet 294, spek 295, gerookt spek 295, roken 296, kaantje 296, ranzig 297, zwoerd 298, schenkel 298, hart, longen (en lever) 299, alveesklier 299, zwezerik 300, jus 300, worst 301, balkenbrij 304, hoofdkaas 304, rolpens 305, bloedbrood 306, leverpastei 306, zwoerdrolletje 306, zwaardemaag 307

HOOFDSTUK 3 VIS EN VISPRODUKTEN

haring 308, bokking 308, panharing 309, stokvis 309, andere vis 310

HOOFDSTUK 4 GRAAN EN DEEGPRODUKTEN

meel 311, bloem 311, rijst 311, gort 312, roggebrood 313, brood 314, krentenbrood 318, broodje 319, droog 319, klef II 320, verschrommeld 320, korst 320, kapje 321, snee brood 321, dikke snee brood 322, dun sneetje brood 323, boterham 323, kruimel 324, groot stuk brood 324, beschuit 325, wentelteefje 325, koekje 326, koek 327, taart 328

HOOFDSTUK 5 MELK EN MELKPRODUKTEN, EIEREN

melk 329, vel 329, room 330, karnemelk 330, boter 330, kaas 331, margarine 331, hangop 332, pap 332, lammetjespap I 333, broodpap 333, beschuitpap 334, roggemeelpap 335, vla 335, pudding 335, ijsco 336, ei 336, eidooier 337, eiwit 337

HOOFDSTUK 6 GROENTEN

groente 338

1. bladgroenten 338: andijvie 338, spinazie 339, postelein 340, stengels 340, witlof 340, sla 340, verlept 341
2. koolsoorten 341: wittekool 341, zuurkool 342, spitskool 343, rodekool 343, savooiekool 343, boerenkool 343, spruitjes 344, bloemkool 344, hart van een kool 344
3. wortels en knollen 345: aardappel 345, gebakken krieltje 346, aardappels zonder groente (gekookt en gegeten) 346, glazig 347, knolraap 347, biet 347, wortel 348, radijs 348
4. stengelgroenten 348: asperges 348, rabarber 348, snijbiet 349
5. peulen en zaden 349: boon 349, slaboon 349, pronkboon 349, snijboon 349, tuinboon 350, doperwt 350, bruine boon 351, erwt 351, groene erwt 351, kapucijner 351, bast 352, doppen 352, draad 352, draden afhalen 353, in de week zetten 353
6. vruchtgroenten 354: komkommer 354, augurk 354, tomaat 354
7. ui en uiachtigen 354: ui 354, sjalot 355, prei 355, knoflook 355, bieslook 355
8. kruiden uit de tuin 356: soepgroente 356, selderij 356, peterselie 356, kervel 357, bonenkruid 357, tuinkers 357

HOOFDSTUK 7 SMAAKMIDDELEN

suiker 358, zout 359, pekel 360, olie 360, azijn 360, mosterd 361, kruiden 361, kruidnagel 362, peper 362, nootmuskaat 362, raspen 363, nootmuskaatrasp 363

HOOFDSTUK 8 BEREIDEN VAN ETEN

bakken 364, braden 364, spetteren 364, stoven 365, smoren 365, roosteren 365, koken 365, afkoken 366, roeren 366, aanzetten 366, aanbranden 367, klonteren 367, opwarmen 367, dik zijn 367, rauw 368, gaar 368, inmaken 368, kaam 369, wecken 369

HOOFDSTUK 9 GERECHTEN

1. soepen 371: soep 371, kippensoep 371, snijbonensoep 371, andere soepen 371
2. kruudmoes 372
3. stampotten 373: stampot 373, hutspot 374, stampot andijvie 374, hete bliksem 374, kuiltje 374
4. pannenkoeken 375: pannenkoek 375, beslag 376, (houten) beslagbak 376, flensje 377
5. jan-in-de-zak 378

HOOFDSTUK 10 MAALTIJDEN

ontbijt 379, koffiedrinken 380, middageten 381, thee-drinken 383, vieruursboterham 383, avondeten 384

HOOFDSTUK 11 FRUIT

1. algemeen 386: fruit 386, schil (van een vrucht) 386, vel (van een vrucht) 386, bast (van een vrucht) 387, afpellen 387, tros 387, klokhuis 387, pit 388, steen 388, sap 388, hars 388, dauw 389, rijp 389, onrijp 389, wormstekig 389, kurkstip 390, er door droogte rijp uitziend 390, melig 390, rot 390, buikziek 391, gekneusd 391, kneuzen 391
2. soorten fruit 392: appel 392, appelmoes 392, onvolgroeide appel 392, (geheime) bewaarplaats voor appels 393, peer 393, stoofperen 393, pruim 393, abrikoos 394, kers 394, perzik 394, aardbei 395, framboos 395, bes 395, druif 396, krent 396, rozijn 396, mispel 396, sinaasappel 397, vijg 397, dadel 397

HOOFDSTUK 12 ZOETIGHEID EN LEKKERS

honing 398, jam 398, snoep 399, pepermunt 400, drop 400, chocola 401, reep 401, cacao 401

HOOFDSTUK 13 DRINKEN

1. algemeen 403: drinken 403, drank 403, dorst 404, nathals 404, slok 405, slurpen 405, nippen 405
2. dranken zonder alcohol 406: water 406, koffie 406, slappe koffie 407, bezinksel in de koffie 408, koffieleut 408, cichorei 409, thee 410, kinderdranken 410
3. dranken met alcohol 410: sterke drank 410, jenever 411, brandewijn 411, andere sterke drank 412, borreltje 414, klare 414, opsuikeren 415, glaasje zonder voet 415, bier, pils 416, verschaald 416, wijn 417, proosten 417, nuchter 418, aangeschoten 418, zuipen 419, zuiplap 420, dronken 421, stomdronken 423, een kater hebben 423

HOOFDSTUK 14 TABAK

tabak 425, rookwaren 425, roken 425, dampen 425, kettingroker 426, pijp 426, Duitse pijp 427, doorroker 428, kromme pijp 428, rechte pijp 428, neuswarmer 428, Goudse pijp 428, andere pijpen 428, lurken 429, tabakssap 429, sigaret 430, sigaar 430, as 430, peuk I 431, peuk II 431, houtje waarmee men een pijp aan kan steken 431, pruimen 432, pruim 432, spuugbakje 433, tabaksdoos 433

KLEDING

HOOFDSTUK 15 ALGEMEEN

kleren 435, zich aankleden 436, zich uitkleden 436, andere kleren aantrekken 436, strak 437, wijd 437, mode 438, smaak 438, goed staan 439, zich opdoffen 439, modepop 440, ouderwets 441, ouderwets geklede vrouw 441, lap 441, oude, versleten lap 441, smerige lap 442, rafelige lap 442, rafelig 442, rafelen 443, rafel 443, vouw 443, kreukels 444, verkreukeld 444, winkelhaak 444, op kousevoeten 445, binnenstebuiten 445

HOOFDSTUK 16 BOVENKLEDING

1. algemeen 447: mantel, jas 447, overjas 447, regenjas 448, ochtendjas 448, slipover 448, pullover 448, trui 448
2. bovenkleding voor een vrouw 449: omslagdoek I 449, knupdoekje 449, jurk 450, mantelpak 451, jumper 451, vest 451, schort 451, hoog schort 452, laag schort 453, werkschort 453, schortebanden I 454, schortebanden II 455, rok 455, jak 456, blouse 457
3. bovenkleding voor een man 457: pak 457, nette pak 457, slipjas 458, slippers 459, jasje 459, kiel 459, boezeroen 460, overhemd 461, zelfbinder 461, vestje 461, befje 462, broek 462, pofbroek 463, pilose broek 464, manchesterse broek 464, gulp 464, klepbroek 465, klep 465, bretels 465

HOOFDSTUK 17 ONDERKLEDING

1. algemeen 466: hemd 466, borstrok 467
2. onderkleding voor een vrouw 467: onderjurk 467, onderrok 467, losse zak 467, korset 468, onderbroek 468, lijfje I 469, frontje 470 beha 471
3. onderkleding voor een man 471: onderbroek 471

HOOFDSTUK 18, NACHTKLEDING

1. algemeen 472: slaapmuts 472
2. nachtkleding voor een vrouw 472: nachtjak, nachtpon 472

HOOFDSTUK 19 BABY- EN KINDERKLEDING

1. babykleding 474: in het pak doen 474, pakdoek 474, luier 474, omslagdoek II 475, sluitspeld 475, zindelijk 475, slabbetje 476, spuugdoekje 476
2. kinderkleding 476: matrozenpakje 479, mouwschort 479, lijfje II 479

HOOFDSTUK 20 ONDERDELEN EN HULPSTUKKEN

mouw 481, zak 481, zakdoek 481, kraag 482, boord 482, rever 482, lus 482, knoop 483, knoopsgat 483, riem 483, shawl 483, vingerhandschoenen 483, wanten 483, mof 484, wandelstok 484, paraplu 484

HOOFDSTUK 21 BEDEKKING VAN HET HOOFD

1. algemeen 486: hoed 486, muts 486, pluim 486
2. hoofdbedekking voor een vrouw 487: knipmuts 487, plooiemuts 487, gladjesmuts 489
3. hoofdbedekking voor een man 489: hoge hoed 489, andere hoeden 490, rand van een hoed 491, gleuf in een hoed 491, pet 491, pettenklep 492, alpinopet 492

HOOFDSTUK 22 SCHOENEN EN BEENBEDEKKING

schoen 493, laars 494, klomp 495, lage klomp 496, pantoffel 496, kous 497, sok 497, gat in een kous of sok 498

Nederlandstalige inhoudsopgave vervolg

HOOFDSTUK 23 VERSIERING

sieraad 499, vrouw die veel sieraden draagt 500, oorbel, oorknop 500, mutsebel 501, kraal 501, bloedkraal 501, ketting 502, snoer 502, armband 502, horloge 503, beugeltas 504

HOOFDSTUK 24 VERZORGING VAN HET LICHAAM

zich wassen 505, zeep 505, smeerpoets 505, onverzorgd 507, parfum 508, eau de Cologne 508, (haar) opmaken 509, kammen 509, kam 510, scheiding in het haar 511, in de war 511, ragebol 511, haarspeld 512, kapper 512, knippen 513

verschillende kapsels voor vrouwen en/of meisjes 513, vlecht 513, vlechten 513, polkahaar 513, haarknot 514, opgestoken haar 514, haarknotjes op de oren 514

verschillende kapsels voor mannen en/of jongens 514, bebob 514, bloempotmodel 515, kuifje 515, haarlok 515, pruik 515, zich scheren 515, scheermes 516

INHOLD

inleiding	V	HOOFDSTUK 2 VLEIS EN VLEISPRODUKTEN	brood I	313
namen metwarkers	VI		brood II	314
WAT 'N MENS NEUDEG HEF UM IN LAEVEN TE BLIEVEN		vleis	krintenbrood	318
ETTEN EN DRINKEN		met	breudjen	319
HOOFDSTUK 1 ETTEN		schinke	dreuge	319
etten	267	naegelholt	klef	320
kleddeken I	268	karbonade	verschimmeld	320
kleddeken II	269	varkenshaasjen	korste	320
zwoor	269	gehak	meksken	321
lienn	270	deurwassen	snee	321
schraol	270	vet	pille	322
nat	270	reuzel	flitterken	323
stippen	271	smalt	botterham	323
kewwen	271	ongel	krummel	324
snaaien	272	spek	hompe	324
smikkelen	272	gereukt spek	beschuu	325
lekkerbek	273	reuken	wentelteefjen	325
lekker waezen	273	harsjen	kuuksken	326
lekker vinden	274	gastereg	koek	327
neet lekker vinden	275	zwore	taarte	328
pluzen	276	schenkel	HOOFDSTUK 5 MELK EN MELKPRODUKTEN, EIEREN	
kieskewwer I	276	klokhuus	melk	329
vittereg	277	boorze	vel	329
met lange tande		zwezerek	room	330
etten	277	sause	karnemelk	330
kieskewwer II	278	worst	botter	330
knoeven	278	balkenbrie	keze	331
smakken	279	heufkeze	margarine	331
schrokken	279	rolpens	hang-op	332
sloekert	279	bloedbrood	pap	332
schransen	280	laeverpastei	lemmekespap I	333
zat I	281	zwoerdrukken	broodpap	333
zich stiepeldikke		zwaardemaag	beschutenpap	334
etten	282	HOOFDSTUK 3 VIS EN VISPRODUKTEN	roggemaelspap	335
zich versloeken	283	hering	vla	335
lekken	284	bukking	pudding	335
sabbelen	284	panhering	ijsco	336
bieten	284	stokvis	ei	336
knooien	284	andere vis	gaele van 't ei	337
pad	285	HOOFDSTUK 4 GRAAN EN DEEGPRODUKTEN	witte van 't ei	337
honger	285	mael	HOOFDSTUK 6 GRUUNTES	
geewwhonger	286	bloem	gruunte	338
koffiegaap	286	riest		
vasten	286	gort		

inhold vervolg

1. bladgruuntes	388	6. vruchtgruuntes	354	opwarmen	367
andivie	338	komkommer	354	dikke waezen	367
spinazie	339	augurke	354	rauw	368
postelein	340	tomate	354	gaar	368
stengels	340			inmaken	368
witlof	340	7. look en look-		kaom	369
slaaf	340	achtegen	354	wecken	369
verlept	341	look	354		
		sjalotte	355	HOOFDSTUK 9	
2. koolsoorten	341	prei	355	GERECHTEN	
kabbes	341	knoflook	355	1. soepen	371
zoerkool	342	bieslook	355	soep	371
spitskool	343			kippensoep	371
rooiekool	343	8. kruden uut den hof	356	humkessoep	371
savooiekool	343	soepgruunte	356	andere soepen	371
moes	343	selderie	356		
spruutjes	344	peterselie	356	2. kruudmoes	372
bloemkool	344	kervel	357		
harte	344	bonenkruud	357	3. stampotten	373
		tuinkers	357	stampot	373
3. wortels en knollen	345			hutspot	374
eerpel	345	HOOFDSTUK 7		stimp-stamp	374
bräöderkes	346	SMAAKMIDDELEN		heite bliksem	374
kloor	346	suker	358	kuultjen	374
glazeg	347	zalt	359		
knolraap	347	pekkel	360	4. pannekoeken	375
krote	347	öllie	360	pannekoek	375
wortel	348	azien	360	beslag	376
radies	348	mosterd	361	leupen	376
		kruden	361	flensjen	377
4. stengelgruuntes	348	kruudnagel	362		
asperges	348	pepper	362	5. jan-in-den-zak	378
rabarber	348	nöttemuskaot	362		
sni-jbiet	349	raspen	363	HOOFDSTUK 10	
		nöttemuskaotraspe	363	MAOLTIEDEN	
5. peulen en zaoden	349			margen-etten	379
bone	349	HOOFDSTUK 8 MAKEN		koffiedrinken	380
slabone	349	VAN ETTEN		middag-aeten	381
pronkbone	349	bakken	364	thee-dinken	383
sniebone	349	braojen	364	vesperen	383
grote bone	350	spetteren	364	pap-etten	384
döpper	350	staoven	365		
broene bone	351	smoren	365	HOOFDSTUK 12 FRUIT	
arfte	351	reusteren	365	1. algemeen	386
greune arfte	351	kokken	365	fruit	386
kapuciener	351	afkokken	366	schelle	386
bast	352	reuren	366	vel	386
döppen	352	anzetten	366	bast	387
reifel	352	anbranden	367		
reifelen	353	klonteren	367		
in de weik zetten	353				

afpellen	387	reep	401	rookgrei	425
tros	387	cacao	401	roken	425
kreuze	387			dampen	425
pitte	388	HOOFDSTUK 13		kettingroker	426
steen	388	DRINKEN		piepe	426
sap	388			zwokkepiepe	427
hars	388	1. algemeen	403	deurroker	428
dauw	389	drinken	403	kromme piepe	428
riepe	389	drank	403	rechte piepe	428
gruun	389	dors	404	neuswarmer	428
pierrottereg	389	nathals	404	goudse piepe	428
körkstippen	390	slok	405	andere piepen	428
vernooddriep	390	slörpen	405	lörken	429
maeleg	390	nipken	405	soeter	429
verrot	390			sigarette	430
boekzeek	391	2. dranken zonder		sigare	430
kwets	391	alcohol	406	asse	430
kwetteren	391	water	406	peuk	431
		koffie	406	stumpken	431
2. soorten fruit	392	slappe joeks	407	vimpken	431
appel	392	koffieprut	408	prumen	432
appelmoes	392	koffieleut	408	pruum	432
krodde	392	cichorei	409	spi-jbeksken	433
mothol	393	thee	410	tabaksdeuze	433
pere	393	kinderdranken	410		
staofperen	393			KLERE	
proeme	393	3. dranken met			
abrikoze	394	alcohol	410	HOOFDSTUK 15	
kers	394	starken drank	410	ALGEMEEN	
perzik	394	jenever	411	klere	435
eerdbaeze	395	brandewien	412	zich antrekken	436
framboze	395	andere sterke drank	412	zich uuttrekken	436
baeze	395	borreltjen	414	andere klere	
droeve	396	kloren	414	antrekken	436
krinte	396	opsukeren	415	strak	437
roziene	396	bolhenneken	415	wied	437
mispel	396	bier, pils	416	mode	438
sinas-appel	397	dood	416	smaak	438
viege	397	wien	417	goed staon	439
dadel	397	proosten	417	zich opdoffen	439
		nuchter	418	modepoppe	440
HOOFDSTUK 12		an-eschotten	418	olderwets	441
ZEUTEGHEID EN		zoepen	419	olderwetse triene	441
LEKKEREGHEID		zoeplappe	420	lappe	441
		zat II	421	plodde I	441
honneg	398	strontzat	423	plodde II	442
jam	398	'n kater hebben	423	plodde III	442
snoep	399			reifeleg	442
peppermunt	400	HOOFDSTUK 14 TABAK		reifelen II	443
dröp	400			reifel II	443
sukela	401	tabak	425		

inhold vervolg

vole	443	pofbokse	463	dreuge	475
knoffels	444	pilose bokse	464	slebbeken	476
knöttereg	444	manchesterse bokse	464	spi-jduuksken	476
winkelhaak	444	gulpe	464		
op kouseveute	445	klepbokse	465	2. kinderklere	476
krange	445	presenteerblad	465	matrozenpeksken	479
		lichters II	465	mouwschorte	479
				liefken II	479
HOOFDSTUK 16		HOOFDSTUK 17		HOOFDSTUK 20	
BAOVENKLERE		ONDERKLERE		ONDERDELEN EN	
				HULPSTUKKEN	
1. algemeen	447	1. algemeen	466	mouwe	481
mantel, jas	447	hemp	466	tesse	481
aoverjas	447	borstrok	467	zaddoek	481
raegenjas	448			krage	482
kamerjas	448	2. onderklere veur 'n		boord	482
slipover	448	vrouwe	467	reveer	482
pullover	448	onderjörk	467	lusse	482
trui	448	onderrok	467	knoop	483
		naoszak	467	knoopsgat	483
2. baovenklere veur 'n		korset	468	riem	483
vrouwe	449	onderbokse	468	dasse	483
umslagdoek I	449	liefken I	469	vingerhansen	483
knupdeuksken	449	summezetjen	470	voesthansen	483
kleed	450	beha	471	moffe	484
mantelpak	451			wandelstok	484
jumper	451	3. onderklere veur		paraplu	484
vest	451	'n man	471		
schorte	451	onderbokse	471		
hoge schorte	452			HOOFDSTUK 21	
lege schorte	453			BEDEKKING VAN 'T	
baalschotte	453			HEUFD	
lichters I	454	HOOFDSTUK 18		1. algemeen	486
schortebende	455	NACHTKLERE		hoed	486
rok	455	1. algemeen	472	mutse	486
jak	456	slaopmutse	472	pluum	486
bloeze	457				
3. baovenklere veur 'n		2. nachtklere veur 'n		2. bedekking van	
man	457	vrouwe	472	't heufd veur	
pak	457	nachtjak, nachtponne	472	'n vrouwe	487
kistentuug	457			knipmutse	487
slipjas	458	HOOFDSTUK 19		plooimutse	487
slippen	459	BABYTUUG EN		gladjesmutse	489
jesken	459	KINDERKLERE			
kiel	459	1. babytuug	474	3. bedekking van	
boezeroen	460	in den pak maken	474	't heufd veur	
aoverhemp	461	pakdoek	474	'n man	489
strik	461	kinderdoek	474	hogen hoed	489
vestjen	461	umslagdoek II	475	andere hoeden	490
befken	462	sluutspelde	475		
bokse	462				

inhold vervolg

rand	491	kralle	501	knippen	513
gleuve	491	bloedkrallen	501	verschillende kapsels	
pette	491	ketting	502	veur vrouwleu	
kleppe	492	snoer	502	en/of deernes	513
alpinomutse	492	armband	502	vlechte	513
HOOFDSTUK 22		hallozie	503	vlechten	513
SCHOENE EN		beugeltasse	504	polka	513
BEENBEDEKING		HOOFDSTUK 24		knotte	514
		VERZORGING VAN 'T		hoor-op-zolder	514
		LICHAAM		radioknötjes	514
schoen	493			verschillende kapsels	
leerze	494			veur mansleu	
klomp	495	zich wassen	505	en/of jonges	514
laegen klomp	496	zepe	505	stekkeltjes	514
pantoffel	496	smeerdeuze	505	pispotmodel	515
kous	497	plodderig	507	kuufken	515
sok	497	parfum	508	lok	515
gat	498	eau de klonje	508	pruik	515
		opmaken	509	zich scheren	515
HOOFDSTUK 23		kammen	509	scheermes	516
VERSIERING		kam	510		
		luzepad	511	register	517
sieraod	499	in de warre	511	bielaoge 1	534
pronkkonte	500	ragebol	511	Nederlandstalige	
oorbelle, oorknop	500	hoorspelde	512	inhoudsopgave	535
mutsebelle	501	kapper	512	inhold	539

*A'j 'n bepaold woord neet vinden könt,
a'j fouten vindt of a'j bepaolde wensen aover 't WALD hebt,*

*- schrief dan an:
Staring Instituut
Grutstraat 31
7001 BW DOETINCHEM*

- bel op: 0314-332831

- of fax: 0314-363387

Veur dee metwarking bu'w heel arg dankbaar
